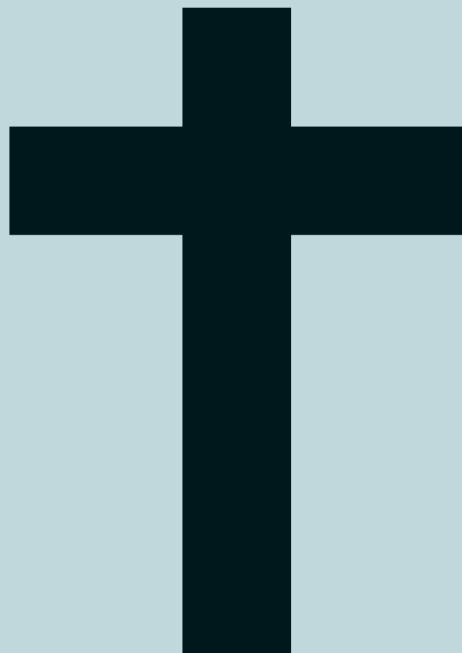

Nzuwulai n Sa'avu nã Tsishingini nã əd̄ivã a

na a dangulai a Nzuwulai mu Ufaru

New Testament in Tsishingini (NI:tsw:Tsishingini)

**Nzuwulai n Sa'avu na Tsishingini na ədīvə a na a dangulai a Nzuwulai mu Ufaru
New Testament in Tsishingini (NI:tsw:Tsisingini)**

copyright © 2011 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Tsisingini

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Tsisingini

© 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents.

For other uses, please contact the respective copyright owners.

2019-08-09

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 7 Nov 2023 from source files dated 29 Jan 2022
bb185c63-dc44-572c-ae93-66252c4dfa1e

Contents

Matta	1
Marku	44
Luka	68
Yahaya	109
Ajiya	141
Roma	182
1 Korinti	202
2 Korinti	221
Galatiya	233
Afisu	240
Filibi	247
Kolosi	252
1 Tasalonika	257
2 Tasalonika	262
1 Timoti	265
2 Timoti	271
Titu	276
Filimon	279
Mmaci ma Ibrahim	281
Yakubu	296
1 Bituru	301
2 Bituru	307
1 Yahaya	311
2 Yahaya	316
3 Yahaya	317
Yahuza	318
Wenu	320

Alabari a Sa'ani a Matta

Ucuduwu wa aatagada a nda

Matta, vuma na dānai aatagada a nda, vuma tā da ḥatsumā a ajiya e Yesu. Matta za va Isra'ilā da, waru u dana tā aatagada'a adama u roco aza a yi, aza a Isra'ilā, a na Yesu da Zamawawa na a ri e indanasa mātawā mā yi.

Matta reve tā a na Yesu Mogono ma amayun ma da, u to tsugono tsu uvadi suru. Waru u roco tā amayun a da Yesu shiton tā ili i na amāsulā a Nzuwulai mu Ufaru n dammai adāma a Zamawawa na a tāwā na woo o'wo Mogono ma Gbain. Matta rito tā a na tsugono tsā yi, tsugono tsu uvadi u nda u da shi. Tsugono tsu uvadi u to koto, amma tsugono tsā Yesu tsu tā lo babu ukotu. Mogono na a ciga a 'yuwan u dānā za vu ucira. Yesu roco tā ucira wā yi ana u lyuwai aci o ukwisa, reve waru u 'yon diga a aason. Ili i nda suru obolo na akapi e ili suru a tā pe ḥatsumā a aatagada a nda.

Matta kamba tā aza e Itoni ana'an adama a na u cuduwai cine Yesu shitoryin ifoři ya ḥasula tsara u tawāto ama zuzu nā ayi. Ana Adāmu nusayin ḥasula, ama o o'wo tā wukasu nā ayi. Kucci na ama a yuwusain a Nzuwulai mu Ufaru waa gura tawa addama a nda shi. Matta roco tsu tā cine Yesu o o'woi kucci na cayi ama ure u na aq tāwā zuzu nā ḥasula, waru Yesu da mogono ma na maa yuwusan tsugono tsi ili suru ḥatsumā o uvadi u nda.

Ili i na i ri pe ḥatsumā a aatagada a nda

1. Nkaya nā limatan vā Yesu (1:1-2:23)
2. Ikaka ya Yahaya za vu Urumbusu (3:1-12)
3. Urumbusu wā Yesu nā mālyungwā mā yi (3:13-4:11)
4. Yesu ḥatsumā a Galili (4:12-18:35)
5. Yesu ḥiyawa tā Galili a tyo Urishelima (19:1-20:34)
6. Ajuma o ukosu wā Yesu: ḥatsumalima a yi nu ukwā wā yi (21:1-27:66)
7. Yesu 'yon tā ḥatsumā o ukwā (28:1-20)

Nkaya ma Yesu

(Luk. 3:23-38)

¹ Yesu Kristi† Zamawawa† uta tā o u'wa u Mogono Dāwuda diga o ugundo wa Ibrahim.† Apa nda usheru u tsukaya tsa na wu utāi.

² Ibrahim da matsain Ishiyaku. Ishiyakut da matsain Yakubu.

Yakubut da matsain Yahuza na akapi a muwun mā ḥanawu mā yi olobo.

³ Yahuza† da matsain mpishe Farisa na Zera (Tamar da makuci me le). Farisa da matsain Hesuruna. Hesuruna da matsain Aram.

⁴ Aram da matsain Aminadabu. Aminadabu da matsain Nashon.

Nashon da matsain Salumuna.
⁵ Salumuna da matsain Buwaza. (Rahaput da makuci ma Buwaza.)

Buwaza da matsain Obe. (Rutu* da makuci mā Obe.)

Obe da matsain Yesu.

⁶ Yeset da matsain Dāwuda Mogono. Dawudat da matsain Sulemanu.

(Bashaba da makuci mā Sulemanu, ayi da ka na Dāwuda† usai e ekere a Uriya.)

⁷ Sulemanut da matsain Rihobuwa. Rihobuwa da matsain Abija.

Abija da matsain Asa.

⁸ Asa da matsain Jehoshafa. Jehoshafa da matsain Jehora.

Jehora da matsain Azariya.

⁹ Azariya da matsain Jotam. Jotam da matsain Ahazu.

Ahazu da matsain Hezekiya.

¹⁰ Hezekiya da matsain Manasa. Manasa da matsain Amon.

Amon da matsain Josaya.

¹¹ Josaya da matsain Jekoniya nā muwun mā ḥanawu mā yi olobo.

(A mantsa ma dada a purā ama a tyo e ida ya Babilat tsugbashi.)

¹² Ana a purā nle a tyo Babilia, avu Jekoniya matsan Shayatiya.

Shayatiya da matsain Zerubabe.

¹³ Zerubabe da matsain Abihudu. Abihudu da matsain Eliyaki.

Avu Eliyaki matsan Azoro.

¹⁴ Azoro da matsain Saduku.

Saduku da matsain Akimu.

* ^{1:5} Rutu Takpacı da. † ^{1:6} Dawuda yuwan tā tsipere nā Bashaba ayi o oluso Uriya, reve u yuwan ifoři i na vali vā yi Uriya aq kuwa. Alabari a nda a tā pe ḥatsumā 2 Sam. 11:1-27.

Akimu da matsain Aliyadu.

¹⁵ Aliyadu da matsain Eliza.

Avu Eliza matsan Mata.

Reve Mata matsan Yakubu.

¹⁶ Yakubu da matsain Isuhu.

Isuhu da vali və Meri,

Merit da mma və Yesu za na e deyi Kristi
Zamawawa.

¹⁷ Ala o ugeru wa zuva e reme tə tsukaya
kupa nə əzə a nəshi diga ya Ibrahim a tyo
ya Dəwuda, nə tsukaya kupa nə əzə a nəshi
diga a mantsa mə Dəwuda a tyo mantsa ma
na a purə nle a tyo Babilia, waru nə tsukaya
kupa nə əzə a nəshi diga a mantsa ma na
a purə nle a tyo Babilia a tyo mantsa ma
Zamawawa.

Limatan və Yesu Kristi

¹⁸ Apa nda ununa a matsain Kristi Zamawawa. Mma və yi eegebe a vuma ro da
na a tsu de Isuhu. Babu u reve vali, avu
u tsurə aqtsumə o ure wə Ruhu va Akiza.[†]

¹⁹ Isuhu gba vuma və əbulə da za na shi a
yuwusan ili i na i ri mejege; agba u ciga u
ca Meri wono a alanga e eteshe shi, dada u
foboi wu kasa nə əyi usokowu.

²⁰ Ayi aqtsumə a majiyan mo ndolo, avu
malingata mə Əsulazuva mə təwə ya'qə yi
aqtsumə a alavu, reve u damma, "Isuhu,
mawun ma tsukaya mə Dəwuda, she vu
uwwa wovon na vaa zuwa Meri wan,
adama a na Ruhu va Akiza da zuwa niyi
u yuwan aqtsumə a mawu'un." ²¹ U ta
matsan ulobo, avu vu ca yi aala Yesu,^{#†}
adama a na u ta wawa ama a yi o unusu u
le."

²² Ne da nzuwulai mə Əsulazuva n shi-
wain, ununa Ishaya vumavəsula[†] dammai
de nu ujimu, ²³ a na,

"Usheli u na koto u revei vali shi u ta yuwan
aqtsuma, u ta matsan ulobo, reve a
ca yi aala Imanuwe." Urevu wə yi
ayi da, "Əsula obolo nə atsu." [◊]

²⁴ Ana Isuhu jiwain, reve u yuwan ili i na
malingata ma Əsulazuva ma damma niyi
u yuwan. Avu u tara Meri a tyo o u'wa wo
o'wo ka və yi, ²⁵ agba e revelei shi hali u
matsan ulobo'o. Reve Isuhu ca yi aala Yesu.

^{# 1:21} Aala "Yesu" tə nu urevu "Əsulazuva za vi iwawi."
Hiridu Mogono ma gbain. Mawun mə yi Hiridu Antiba da dənəi Mogono a mantsa ma na Yesu kuwəi.
^{5:2}

2

Azə o urevu a təwai e ene Yesu

¹ A matsan tə Yesu a lyuci va Batalami
e ida ya Yahuda, a mantsa ma na Hiridu*
dənəi mogono. A mantsa mo ndolo, reve
ama o ro aza a na a ri nu urevu wi italyo'o
o utə asana reve a təwə Urishelima.[†] ² Avu
e ece, "Te da mawun ma na a matsai'in, za
na ri mogono ma aza a Isra'ilə?[†] Tse ene tə
talyo'o asana za na rocoi limatan və yi dada
tsu təwai adama tsu yuwaan yi aganda."

³ Ana Hiridu Mogono ma uwai ne, reve
ugbozu wa yi u 'yon, ne da waru akapi a
ama aqtsumə a Urishelima. ⁴ Reve u boloto
nan ganu a gbagbain nə munlu n Wila[†]
suru, avu we ece le, "Te da aa matsan Kristi
Zamawawa?"

⁵ Reve a usu, "Alyuci va Batalami aqtsumə
a Yahuda. Mika vumavəsula dana tə
adama a nda a Adanshi a Asula:[†]

⁶ 'Avu gba Batalami, vi ida ya Yahuda,
ili i ro i da shi aqtsumə e ilyuci ya Yahuda.
Mogono mə to utə ya'qə wu.

Za na oo o'wo ana za va aguba va aza a
Isra'ilə, ama a və.' "[◊]

⁷ Avu Hiridu de omocin a na a təwai diga
asana'a usokowu, reve a damma yi mantsa
ma na talyo'o vu utəi. ⁸ Reve u damma le,
"Walai i yəwə Batalami i bungə mawu'un
ulobonu. Nə ye ene yi, avu i təwə i damma
mu adama əmu fo n yəwə n yuwaan yi
aganda!"

⁹ Ana əzə o urevu'u a uwai ili i na
mogono ma dammai, reve a kərə. Avu
talyo'o na e enei a asana'a u wala elime
e le, she na u rawai ubətə'a, avu wi
isawan ubətə u na mawu'un u ri. ¹⁰ Ana
e enei talyo'o, reve a yuwan məzəngə
lon! ¹¹ Ana ama'a a uwai o u'wa'a, avu
e ene mawu'un nə Merit mma va yi, avu
a kingyo a kədəto a yuwaan mawu'un
aganda. Reve o utə nu une'e u le u zi-
nariya, ne erepu e re a maguru na ri ni
ikebe na a tsu de furenkisen[†] nə mur.[†]

¹² Avu Əsula o rono atsuvu əzə o urevu'u
aqtsumə a alavu, she a kambə ya Hiridu
wan, dada a kambəi e ida i le nu ure u ro.

Iladı a tyo Masar

^{◊ 1:23} Isha. 7:14. * ^{2:1} Ayi Mogono Hiridu ayi da
Hiridu Antiba da dənəi Mogono a mantsa ma na Yesu kuwəi. ^{◊ 2:6} Mik.
5:2.

¹³ Ana a karai, reve malingata ma Asulat ma tawa ya Isuhu atsuma a alavu, avu u damma, "Yon! Jika vu tara mawu'un na mma va yi a tyo Masar! Vi isawan de she urana u na n damma nuwu vu kambä, adama a na Hiridu ri a zama mawu'un tsara wu una yi." ¹⁴ Reve u 'yon, u tara mawu'un na mma va yi, avu u reme ure na ayin a tyo Masar. ¹⁵ Reve a danu de she na Hiridu kuwai. A yuwan ta ne adama o shiton ili i na Asulazuva a dammai o unä wa Hosiya vumavasula: "N de ta mawun ma va mo uta Masar." [◊]

Hiridu zuwa ta o una muwun mo olobø

¹⁶ A mantsa'a ana Hiridu enei aza o urevu'u a kandaruwa yi tu ucina, reve u yuwan upan lon. Dada u zuwai o una muwun mo olobø suru n na n ri na a'wan e re a cipa atsuma a Batalami ni ilyuci i ro i na i ri lo ukandaruwu. U reve ta mantsa ma na a matsain mawu'un adama e ili i na aza o urevu'u a dammai. ¹⁷ Reve ili i na Asulä a dammai o unä wa Irimiyat vumavasula wo o'wo amayun:

¹⁸ "Reve a uwua usyo atsuma a Rama, vuma ro a yisaali a adama a atsumolangu. Rahilat da ri a yisaali adama a muwun ma yi, reve u 'yuwan adanshi a na aa casu yi, adama a na muwun ma yi n kuwai suru." [◊]

Ukambu u le Nazara

¹⁹ Ana Hiridu kuwai, reve malingata ma Asulä ma tawa ya Isuhu e ida ya Masar atsuma a alavu. ²⁰ Avu u damma yi, "Yon, vu tara mawu'un na mma va yi vu kambä e ida ya Isra'ila, adama a na aza a ri e izami i na oo una mawu'un a kuwa ta."

²¹ Reve Isuhu 'yon, avu u tara mawu'un na mma va yi, reve a kambä e ida ya Isra'ila. ²² Amma ana u tawa u revei mogono ma sa'avu Akilayu[†] mawun ma Hiridu ma da, reve wu uwua wovon. Dada atsuma a alavu o ro, Asulä a damma niyi u tyo e ida ya Galili. ²³ Reve a kara a 'yawä a danu a lyuci na a tsu de Nazara. Adama o ndolo a da ili i na Asulä a dammai o unä wa amasula wo o'woi amayun, a na: "E te de yi za va Nazara."

^{◊ 2:15} Hos. 1:1. ^{◊ 2:18} Irm. 31:15. ^{† 2:22} Hiridu Akilayu mogono ma wuya ma da ma danai dada o uta a niyi o tsugono. Reve Hiridu Antiba maci va yi vo o'wo mogono.

3

*Yahaya za vu Urumbusu foboi ure
(Mak. 1:1-8; Luk. 3:1-18; Yah. 1:19-28)*

¹ Ana a yuwain a'wan o ro, reve Yahaya za vu Urumbusu teme alajiya atsuma o una upasu wa Yahuda, ² adansa, "Vadalai i lyawa unusut u du i kambä ubatä wa Asulä, adama a na tsugono tsa zuvat tsa yuwan ta zuzu." ³ Ishayat vumavasula yuwan ta de adanshi a Yahaya ana u dammai:

"Nanza te dewu atsuma o una,
'Foboyi Zagbain ure,
i yuwan ure u na waq kuru mejegel!" [◊]

⁴ Yahaya shi ta wotowu ni itana i na a davai ne eleme a arakumi. Reve wu nla gbakala vu ukwan. Apapari ni ishiki i da i danai ilyalya ya yi. ⁵ Ama na abunda diga Urihelima na Yahuda na batä na ri lo zuzu nu Udolu wa Urdu a tawa ta adama a uwua Yahaya. ⁶ Ana a dammai nusu le a alanga e eteshe, avu u rumbut le o udolu'u.

⁷ Afarishit na aza a Sadukiya na abunda a tawa ta ubatä u na Yahaya shi a rumbusu ama tsara u rumbu le. Ana Yahaya ene nle, reve u damma, "Suru ndu apili a da! Zane da damma ndu i suma atsumalima a na Asulä a ri lo a tawa? ⁸ I yuwan ili i na yoo roco i lyawa ta nusu du. ⁹ She i jijan yoo sowo atsumalima shi, adama a na yaa dansa Ibrahim akaya a du a da. N ta dansaa du Asulä a ta gura tara atali a nda, reve u vazatowo Ibrahim muwun n tsukaya! ¹⁰ Ko gogo tsunda, aabau a ta lo ufobu adama wu kodo danga a aralu e le. Udanga u na u matsain muwun n sa'ani shi, suru o to kodo yi reve a vari yi akina.

¹¹ "N ta rumbusu du na mini adama u roco i vadala ta, amma za na ri lo a tawa acapa a va u ta rumbu du na Ruhu va Akiza na akina. U la'a mu ta tsugbain lon, agba n rawa n guza yi atan shi. ¹² U tu ufobu na aadanga a faba na aakpatalutsu o uyeluwu adama u zangada ishina. U ta kakasa ishina no owopo. Reve u tsun ishina i sa'ani o mopon ma yi, owopo gba shi avu u kulato le na akina a na a ri n kima shi."

^{◊ 3:3} Isha. 40:3.

Yahaya rumbuyi Yesu

¹³ A mantsa mo ndolo ma da Yesu utai Galili, reve u 'yawa o Udolu wā Urdu adama Yahaya rumbu yi. ¹⁴ Agba avu Yahaya shi ciga u 'yuwan a yuwan yi, avu u damma, "Avu da za na aq̄ rumbu mu. Cine tsa da vaa tawā ya'a va?"

¹⁵ Reve Yesu usu, "Ne da u lobonoi wo o'wo gogo, adama tsu yuwan ili i na Asula a cigai tsu yuwan." Dada Yahaya usuyi u rumbu yi.

¹⁶ Dada u rumbuyit Yesu. Yesu o utushi a mini'i, dada zuva kpatu'wai, avu we ene Ruhu vā Asula e telee yi ana muda.

¹⁷ Dada udyo diga zuva wa damma, "Ayi nda Mawun mā vā ma da, za na n cigai, waru n ta yuwusan mazanga nā ayi lon."

4

Yesu na Mekerenkesu

(Mak. 1:12-13; Luk. 4:1-13)

¹ Reve Ruhu va Akizat tara Yesu a tyo atsuma o una, adama Mekerenkesu ma lyungwā yi. ² Agba Yesu lyuwa ili shi, halī rana na ayin amunga. Adama o ndolo, wu uwua tā ambulu lon. ³ Reve Mekerenkesu mā tawā avu u damma yi, "Nā avu Mawun mā Asula ma da, kambāto atali a nda o o'wo opopofu."

⁴ Avu u usu, "A dana tā a Adanshi a Asula, [†] 'Na alya e ilyalya i da goon vuma aq̄ dana wuma shi, amma she ni ili i na Asula a dammai biti.' "

⁵ Reve Mekerenkesu ma tara yi a tyo Urishelima lyuci va akiza, reve u zuwa yi de e ncilecile mā Aq̄isamapada. ⁶ Avu u damma yi, "Nā avu Mawun mā Asula ma da, teteruwe e ida, adama a na a dana tā atsuma a Adanshi a Asula: 'Asula a ta zuwa nlingata mā yi n tiga wu, e te kede wu ne ekere e le, adama vu tādatsā a aatali vu uwua usan wan.'" [◊]

⁷ Reve Yesu usu, "Amma Adanshi a Asula fo a damma tā, 'She vu lyungwā Zagbain Asula a wu wan.'" [◊]

⁸ Reve Mekerenkesu ma tara Yesu a tyo zuva masasan mo uga'an, avu u roco yi

tsugono tsu uvadi suru nā tsugbain tse ele. ⁹ Reve u damma, "Nā vāq̄ kādāto vu yuwaan mu aganda, n ta ca wu ili i nda suru."

¹⁰ Avu Yesu usu, "Buwaan mu ure Male! [†] Adanshi a Asula a damma tā, 'Vu yuwaan Zagbain Asula a wu aganda, ayi a nde'en da vaa yuwaan tsugbashi!'" [◊]

¹¹ Dada Mekerenkesu ma lyawai Yesu, avu nlingata mā Asula n tawā n kamba yi.

Yesu temei ulinga wa yi

(Mak. 1:14-15; Luk. 4:14-15)

¹² Ana Yesu uwuai a zuwa tā Yahaya o u'wa wa ali, avu u kambā e ida ya Galili.

¹³ U fara tā 'yawa a lyuci va Nazara, avu u 'yon u kārā a tyo Kafarnahum nā nden, a mbāngā m Mala mā Galili, upasu wi ida ya Zebelun nā Nafutali. ¹⁴ Ne da nzuwulai mā Asula n shiwain ununa Ishaya vumavasula dammai:

¹⁵ "Atsumā e ida ya Zebelun nā Nafutali, o ure a tyo a mala, upasalai wu Udolu wā Urdu, atsuma a Galili ubata u na Atakpacit nā abundā a ri nden.

¹⁶ Ama a nda a na a ri nden atsumā e irumbu e te ene ekan a gbain.

A tā nden ubata u na u ri ukpatowu nā lulu vu ukwā, amma ekan e te ikana le." [◊]

¹⁷ Diga lo da Yesu temei alajiya adansa, "Vadalai a nusu du i kambā ubata wā Asula, adama a na tsugono tsa zuva tsa yuwan tā zuzu."

Yesu sangulai ama a nashi azā e mereme ma mugula

(Mak. 1:16-20; Luk. 5:1-11)

¹⁸ Urana u ro, Yesu a mmalu a nge'en m Mala mā Galili, avu we ene ama e re muwun mā anāwu. Za tā aala a yi a da Simo za na waru e revei na aala Bituru, za ve ire gba ayi da Andarawu. Azā e mereme ma mugula n da, a shi tā a varishi igolo i le a mala. ¹⁹ Avu u damma le, "Tawai i kuru mu! N to roco du ununa yaq̄ tawāq̄ na ama o unā u mugula." ²⁰ Lo da a yoshin a lyawai igolo i le, reve a kuru yi.

[◊] 4:4 U.Wl. 8:3. [◊] 4:6 Ica 91:11-12. [◊] 4:7 U.Wl. 6:16.

[◊] 4:10 U.Wl. 6:13. [◊] 4:16 Isha. 9:1-2.

²¹ Ana u lyuwai elime, reve u cina ama e re muwun mā anāwu waru, Yakubu nā Yahaya, olobu a Zābādi. A shi tā a wantsun u le obolo nā dada le, o fobuso igolo ile. Avu u damma le a kuru yi. ²² Dada a lyawushi wantsun u le na aabara e le, reve a kuru yi.

Yesu yuwan tā uritosu

²³ Yesu 'yāwā tā ubātā suru ătsuma a Gālili. U ritosu tā ătsuma a ă'isa. Waru u yuwan suru tā alajiyā a Alabari a Šā'anit o tsugono tsa zuva. Avu waru u kambātosu ăzā o ubanakun nā ăzā a mbālā gbaga. ²⁴ Avu alabari a yi o utā a alanga ătsuma e ida ya Gālili, adama o ndolo a da ăzā o ubanakun, hali na ăza a na a ri e ida ya Suriya, a tāwusāi adama a kambāto le gbaga a banakun icu'un icu'un nā mbālā n lipu. Ozo o ro e le a shi tā no otoni a limā nā ăbundā, ozo o ro gba shi a shi tā atsumalima nā tsuda'un, ozo o ro waru gba ăkutsumā a da a shi. Avu gba Yesu kambāto le gbaga suru. ²⁵ Avu obolo a ama'a nā ăbundā a kuru yi ubātā u na u 'yāwāi suru: ama diga Gālili, nā Dikafoli,* nā Urishelima, nā Yahuda suru, nā diga asana o Udsolu wa Urdu.

5

Yesu yuwan uritosu a masasan

¹ Ana Yesu enei obolo'o, reve u kumba a aagadī a masasan ăvu u danu. Avu aza a na oo tono yi a rawa zuzu, ² dada u uwai o ritosu le.

Aba'un a amayun

(Luk. 6:20-23)

³ "Aza a aba'un a da aza a na e revei aa gura yuwan ili i ro na aciyele shi, dada e isawain ubātā wā ăsula goon.

Tsugono tsa zuva za le da!

⁴ Aza a aba'un a da aza a na a ri a ătsumolangu,

adama a na ăsula a tā tanāto okolo e le.

⁵ Aza a aba'un a da aza a na a tarai aciyele ili i ro shi,

adama a na uvadi u to o'wo za le.

⁶ Aza a aba'un a da aza a na a ri na akuli na ambulu adama e ili i na ăsula a cigai o unā wi ili ya alya ni ili yo oso,

adama a na ăsula a tā cuwaton le.

⁷ Aza a aba'un a da aza a na oo rocosu ozo o ro isa'ani,

adama a na ăsula o to roco le isa'ani fo.

⁸ Aza a aba'un a da aza a na okolo e le a ri cece,

adama a na a tā danu obolo nā ăsula.

⁹ Aza a aba'un a da aza a na aa yuwan suru ulinga adama a nden n sa'ani,

adama a na ăsula a tā de le muwun mā yi.

¹⁰ Aza a aba'un a da aza a na o sowoi ătsumalima a mālyungwā,

adama a na aa yuwan suru ili i na ăsula a cigai,

adama a na tsugono tsa zuva za le da.

¹¹ "Ăsula a ta zuwa du aba'un a mantsa ma na ama e isula ndu. ăsula a ta zuwa du aba'un nna ama a lyungwā du. ăsula a ta zuwa du aba'un nna ama a yuwan du cu'un ve epen suru adama a vā. ¹² Ama a tā lyungwā du cine a lyungwāi amasula a na a yuwan wuma de nu ujimu. I yuwan māzāngā, reve waru asuvu a du o yo'ono, adama a na i tā ni iliyinkapa ya ăbundā a pura du de zuva."

Akpadi ne ekan

(Mak. 9:50; Luk. 14:34-35)

¹³ Avu Yesu lyuwa elime na adanshi, "Adū da akpadī o uvadi. Agba ulobonu u ne u da akpadī a ri nna a buwa peme shi? I ta gura zuwa le u yo'oniso? O to oco le reve a dasa le na ana, cine vu revei ili ye pere.

¹⁴ "Adū da aza a na aa casu uvadi ekan. Yaa gura pa'aton lyuci na ri usuwu a masasan shi. ¹⁵ Waru a tsu kabato fitila reve a kpāto yi na aasa'atsu shi. E eelele a da a tsu zuwa yi adama ekan e ikana, tsāra ama a na a ri pe o u'wa'a suru e ene ure.

¹⁶ Ne da fo, yo o'wo ekan e ekere a ama o ro. I yuwan ili i sa'ani i na ee ene adama a ci'bala Dada du na ri zuva."

Uritosu wā Yesu adama a Wila

¹⁷ Reve Yesu lyuwa elime u damma, "She i jiyān n tāwā tā adama n lungusa Wilāt wa Musa ko ili i na amasula o ritoi wan. N tāwā adama n lungusa lē shi, amma adama n shiton uritosu u le. ¹⁸ Amayun a da maa dansaa du, ko ili i tā yāa pusān ătsuma a Wilā'a shi, she ni ida nā zuva o koto. Ko dani aqā puwān shi waru ko madabi me idani māa puwān shi, she ni ili

* ^{4:25} Dikafoli urevu wā yi, ayi da Mulyuci Kupa.

biti i shiwan. ¹⁹ Ni i 'yuwan ko Wilā u ke'en u na u la'ai ukālāmu wi ili i na aa yuwan, ąvu waru i roco ozo o ro a yuwan ne, ądu da yoo o'wo nkosoto ątsumā o tsugono tsa zuva. Amma ni i kuru ąvu waru i roco ozo o ro ili i na u dammai, i tā tsurā ubātā u sa'ani ątsumā o tsugono'o.

²⁰ "Munlu n Wilā na Afarishi a ta yuwusan ątyo a na aa yuwan adama ąkuru Wilā wā Ąsulā mejege. I ciga i 'yuwan i la'a le ątsumā e itoni ya Ąsulā. Ni i yuwan ne shi, n ta dansaa du amayun, yaa uwa o tsugono tsa zuva shi."

Uritosu wā Yesu adama o upan (Luk. 12:58-59)

²¹ Reve Yesu lyuwa elime na adanshi u damma, "Yu uwwa tā a na Wilā wa Musa u dammai, 'She vu una vuma nu ucigu wā wu wan.' Waru, 'Za na unai suru a ciga a 'yuwan e ge'eto yi.' ◊ ²² Gogo gba n ta dansaa du: nā vu yuwan upan nā za vā wu, ąta ge'eto wu. Nā vu de za vā wu, 'Aqatāmu,' a ta tara wu ą tyo ubātā wa Azagbain a Mbara.† Nā vu de za vā wu, 'Avu ąqatāmu za na ri nā ąbulā shi,' vu tā zuzu na vaa uwa a akina a na ą ri n kīmā shi.

²³ "Adama o ndolo, nā vu ri mishin ubātā u masa'a† ą Aq'isamapada a casu une'e ubātā wā Ąsulā, reve vu cuwushin vuma ro damma tā vu nusaan yi tā, ²⁴ vu lyawa de ili i na vu tāwāyi ubātā u masa'a'a. Avu vu 'yāwā i salālāi nā vuma'a, reve kāmbā vu ca une'e wā wu.

²⁵ "Nā vuma ri na adanshi nā ąvu, ąvu u ciga u tara wu ą tyo ubātā o uge'etosu, i lapula adanshi ątsumā a mantsa, kafu i rawa o ukobu wu uge'etosu. Nā vu yuwan ne shi, nā vu rawa de, a ta tara wu ą tyo ubātā wu za vu uge'etosu. Reve u zuwa wu e ekere ą mumadanga, aza a na a zuwa wu o u'wa wa ali. ²⁶ N ta dansaa wu amayun, voo utā pe shi, she nā vu tsupa ili i na oo tono wu."

Uritosu adama e tsipere

²⁷ Reve Yesu lyuwa elime, "Yu uwwa ta a na Wilāt wa Musa u dammai, 'She vu yuwan tsipere wan.' ◊ ²⁸ Amu gba n ta dansaa du, nā vu kālyuwā ka, reve asuvu ą wu ą 'yāwā ya'a yi, vu yuwan tā de tsipere

nā ąyi o okolo ą wu. ²⁹ Nā lyusu vu usa'ani vā wu waa zuwusa wu vu yuwan unusu, vu fodo yi vu vari yi. U ta la'aa wu vu lamba upasu u tā u lipu vā wu, a na lipu vā wu suru aa uwa a akina. ³⁰ Nu ukere usa'ani wā wu waa zuwusa wu vu nusan, vu kodo yi vu vari! U ta la'aa wu vu lamba upasu u tā u lipu vā wu a na lipu vā wu suru aa uwa a akina."

Uritosu adama a wukasu u lolo (Mat. 19:9; Mak. 10:11-12; Luk. 16:18)

³¹ Reve u lyuwa elime u damma, "Yu uwwa tā a na Wilā wa Musa u dammai, 'Vuma tā gura kakasa nā ka vā yi nu u ca yi aatagada a wukasu u lolo.' ³² Amu gba n ta dansaa du, she vuma kakasa nā ka vā yi wan, she nu u yuwan tsipere na vali ro. Nā wu kasa nā ąyi u ta zuwa yi wo o'wo aashakala, ununa za na tara niyi suru ri nu unusu u tsipere adama a na u zuwa niyi."

Uritosu adama a akucunu

³³ Reve waru Yesu lyuwa elime na adanshi u damma, "Yu uwwa tā a na Wilā wa Musa u dammai, 'She vu kūda akucunu ą wu wan. Ciga 'yuwan vu shiton akucunu a na vu yuwayin Ąsulazuva.' ◊ ³⁴ Amu gba n ta dansaa du, i kucina ko ni ili i ro wan, a mantsa ma na yaa yuwanus akucunu! Zuva ubātā u na Ąsulā ą ri nā nden da, adama o ndolo she i yuwan akucunu nā zuva wan. ³⁵ Ida udasata wā Ąsulā u da, adama o ndolo she i kucina ni ida wan. Urishelima lyuci Mogono ma Gbain ma da, adama o ndolo she i kucina nā ąyi wan. ³⁶ She i kucina na aci ą du wan. Yaa gura zuwa anji ą ta a du wo o'wo u'uri ko ulimā shi. ³⁷ A mantsa ma na vaa yuwanus akucunu, vu damma 'Ee' ko 'O'o.' Nā vu damma ili i na i la'ai 'Ee' ko 'O'o,' wu utā tā ubātā wu za wuya."

Ayuwan gafura (Luk. 6:29-30)

³⁸ Avu Yesu lyuwa elime na adanshi, reve u damma, "Yu uwwa tā a na Wilā wa Musa u dammai, 'Nnā za amaton nanza ą lyusu ko a aanga, nu u ciga u 'yuwan u tsupa vuma'a lyusu ko aanga o ro nā za vā yi.' ◊ ³⁹ Gogo gba n ta dansaa du: nā za ro nusaan wu, she vu tsupa wan. Nnā za

◊ 5:21 Mta. 20:13; U.WI. 5:17. ◊ 5:27 Mta. 20:14. ◊ 5:33 N.Gn. 19:12; Mkc. 30:2; U.WI. 23:21. ◊ 5:38 Mta. 21:24.

ro basa wu o ugbaguzu wu ukere usa'ani vu lyawa yi u koso basa wu o ugbaguzu wu ukere wu ugula. ⁴⁰ Ną wo o'wo za ro damma vu nusaan yi tą, reve u damma za vu uge'etosu u zuwa wu vu ca yi utugu wą wu, vu ca yi aapalutsu ą wu fo. ⁴¹ Ną soja zuwa wu vu tanu itana yą yi mili tą, tanu le ą tyo imili i re. ⁴² Ną vuma ro pati wu ili i ro, vu ca yi. Ną vuma ro ece wu okopu, vu ca yi.”

*Icigi yi n'yuwatan
(Luk. 6:27-28, 32-36)*

⁴³ Avu Yesu lyuwa elime reve u damma, “Yu uwua tą a dammai, ‘Vu ciga moron ma nden ma wu, reve vu 'yuwan n'yuwatan ma wu.’ ⁴⁴ Amu gba n ta dansaa du, i ciga n'yuwatan n du, reve i yuwaan aza a na oo bongishi du avasa. ⁴⁵ Ni i yuwan ne, i to o'wo muwun ma amayun ma Dada du na ri zuva. U tsu zuwa tą urana wu utą ubatą wa ama ą abulą nu ubatą wa ama a vama. Waru u tsu yuwan tą iro'i ubatą wa aza a na aa yuwanan ili i na i ri mejege nu ubatą wa aza a na aa yuwanan ili i babu ulobonu. ⁴⁶ Cine Əsulą aa zuwaa du aba'un, ni i ciga aza a na a ciga ndu goon? Ko munlu mu utafa fo a ta yuwanan ne! ⁴⁷ Waru nni i lobonoto aciyadu e ekere ą n'utsą n du goon, i la'a akapi a ama shi. Ko aza a na e revei Əsulą shi, o tsu lobonoto tą aciyele e ekere ą n'utsą n le. ⁴⁸ Adama o ndolo, yo o'wo əzə ą abulą, ununa Dada du za na ri zuva ri ną abulą.”

6

Uritosu adama o ucasu

¹ Avu Yesu lyuwa elime o ritosu aza a na oo tono yi əvu u damma, “I yuwan ugbozu! A mantsa ma na yaa yuwanan ili i sa'an, she i yuwan adama ama e ene a cuwa du wan. Ni i yuwan ne, yaq tsurə iliyinkapa ubatą wa Dada du za na ri zuva shi.

² “A mantsa ma na yaa casu alambi, she i ca le ununa əzə e ikpa'a a tsu yuwan wan. Ətsi ivulə tą avana ətsuma ą ə'isə ne e re adama ama e ene le a cuwa 1e. Amayun a da maa dansaa du, əzə e ikpa'a o ndolo a ushi tą de iliyinkapa i le. ³ Adama o ndolo a mantsa ma na yaa yuwanan alambi

une'e, i yuwan yi usokowu ununa ukere ugulə wą wu wee reve ili i na ukere usa'ani wą wu waa yuwanan shi. ⁴ I ca une'e u du usokowu, ne da Dada du na revei ili i na i ri usokowu suru, waa ca du iliyinkapa.”

*Uritosu adama a avasa
(Luk. 11:2-4)*

⁵ Reve Yesu lyuwa elime na adanshi u damma, “A mantsa ma na i ri a avasa, she yo o'wo ana əzə e ikpa'a wan! A tsu la'a tą ciga e isawan ą ə'isə ną ą nge'en mu re a yuwanan avasa adama ama e ene le. Amayun a da maa dansaa du, a ushi tą de iliyinkapa i le suru suru. ⁶ A mantsa ma na yaa yuwan avasa, i uwa a aasula reve i əqru unantsu. Reve i yuwan avasa ą tyo ya Dada du na ri ubatą o usokowu'u. Ne da Dada du za na tse ene ili i na yaa yuwanan usokowu, waa ca du iliyinkapa i du. ⁷ Waru a mantsa ma na i ri avasa, she yoo o'wo ana aza a na e revei Əsulą shi wan. Adama a na a tsu kəmbuwusə tą ili i na i ri na aci shi. A ta zuwusa Əsulą a ta uwua le adama ą əbundə a adanshi e le. ⁸ She yo o'wo ana ele wan. Adama a na Dada du reve tą de ili i na i cigai kafu i pati yi.

⁹ “Adama o ndolo, ną yaa yuwan avasa, i vasa tsunda:

‘Dada tsu na ri zuva,^t
kamba tsu tsu ca aala a wu tsugbain.

¹⁰ Tsugono tsə wu tsə təwə,
adama vuma biti o uvadi u yuwan tsutoni
ną əvu,

Ununa aa yuwanan tsutoni ną əvu zuva.

¹¹ O urana wa ana'an vu ca tsu ilyalya i malya.

¹² Vu yuwan tsu gafura vu nusu u tsu,
adama a na ətsu tsaa yuwanan aza a na aa
yuwanan tsu unusu gafura.

¹³ She vu lyawa tsu tsu uwə ə malyungwa
wan,

agba vu wawa tsu e ekere a za wuya.*

¹⁴ Amayun nni i yuwanan ozo o ro gafura
vu nusu le, Dada du na ri zuva u ta yuwanan
du fo gafura vu nusu du. ¹⁵ Amma ni i
yuwanan ozo o ro gafura shi, Dada du na ri
zuva waa yuwanan du gafura vu unusu u du
shi.”

Uritosu adama a akuli

* **6:13** Akuci a atagada ə dəshi tą, “Tsugono ną tsugbain nu ucira za və wu da babu ukotu suru suru, ami.”

¹⁶ Reve Yesu lyuwa elime na adanshi u damma, “A mantsa ma na yaa yuwusan akuli, she i lukutaq urewesu u du ununa az̄a e ikpa'a a yuwusan wan. A tsu vadala t̄ o o'wo ili i ro ko'o adama ama e reve a na a ri a akuli. Amayun n ta dansaa du, az̄a e ikpa'a o ndolo q tsuraq t̄ de iliyinkapa i le suru suru. ¹⁷ Amma a mantsa ma na i ri a akuli, i sa'a urewesu u du avu yi sara anji q du. ¹⁸ Ne da za ee reve a na i ri a akuli shi, she de Dada du, za na ri ubataq o usokowu suru. Waru a na u revei ili yu usokowu suru, u ta ca du iliyinkapa.”

Utsuru zuva (Luk. 12:33-34)

¹⁹ Yesu lyuwa t̄ elime adansa, “She i bolotowo aciyaqdu uzuwa pa o uvadaq wan! Ikupu n̄a matsafi m̄a t̄ lungusaq le, waru evu a ta gura boso a uwa pe e ivaq le. ²⁰ Amma, i yuwan izuwa i du zuva, ubata u na ikupu n̄a matsafi m̄a lungusaq le shi, waru evu aa gura boso a uwa pe e ivaq le shi. ²¹ Okolo q du q t̄ danaq ubataq u na uzuwa u du u ri kuci.

Ekan q lipu

²² “Esu ele da o o'woi ana fitila lipu. Ne esu q wu q ri ulobonu, lipu v̄a wu suru u to o'wo ne ekan magbula. ²³ Amma ne esu a wu q ri ulobonu shi, lipu v̄a wu magbula u t̄ danaq atsumaq e irumbu. Ne ekan a na q ri pe ya'q wu wo o'wo irumbu, to, amayun vu t̄ atsumaq e irumbu i gbain.

Asulaq nu utsuru u vuma (Luk. 16:13)

²⁴ “Ko za lo aa gura yuwaan azagbain e re tsugbashi shi. Vu ta 'yuwan za t̄, reve vu ciga za t̄. Ko vu kuru za t̄, reve vu 'yuwan q kuru za t̄. Vaa gura yuwaan Asulaq nu utsuru aganda shi.”

She vu dama wan (Luk. 12:22-31)

²⁵ Reve Yesu lyuwa elime na adanshi, “N ta dansaa du, she i dama adama e iliyalya ni ili yo oso i na i cigai adama yo o'wo wuma wan. She i dama adama e itana yu u'otosu i lipu i du wan. Wuma u la'a t̄ iliyalya, waru lipu la'a t̄ itana i lipu. ²⁶ Kalyuwai nnunu! A tsu cu'wan shi, agba aa gasa shi. A tsu

zuwa iliyalya o mpon shi. Agba suru n̄a ne Dada du na ri zuva u t̄ kalyuwusa le. Agba i reve t̄ na i la'ai nnunu pepere. ²⁷ Yaa gura dashi ko mini[†] m̄a t̄ a wuma u du shi ni i dama adama q yi.

²⁸ “Adama q nye vu damai adama e itana yu u'otosu? Kalyuwai ununa yipalu yu una i tsu kungwa. A tsu yuwan ulinga adama a yuwan itana i le shi. ²⁹ Amma n ta dansaa du, ko Sulemanu† nu utsuru waq yi suru, wo oto itana i sa'ani reve u lobono vadamma za t̄ le shi. ³⁰ Asulaq o to fouso anlya o ogozo, aza a na q ri wuma ana'an, nfa'an gba shi q kulato. U lobono t̄ i gura reve Asulaq a ta ca du itana yu u'otosu. She i danaq nu ucawu wo okolo wa'a wan! ³¹ She i dama wan hali i damma, ‘Nye tsaa lyuwa?’ ko ‘Nye tsoo sowo?’ ko ‘Nye tsoo oto?’ ³² Ama a na e revei Asulaq da shi goon a tsu dama adama e ili i ndolo. Dada du na ri zuva reve t̄ na i cigai ili i ndolo suru. ³³ Ili i na yaa la'a ciga ayi da tsugono tsaq Asulaq, reve waru i yuwan ili i na Asulaq a cigai. Reve a ca du akapi e ili i na i cigai suru. ³⁴ Adama o ndolo, she i dama adama a nfa'an wan, adama a na nfa'an ta dama adama a aciyayi. Adama o ndolo she i dashi addama a aci a addama na urana suru waaq tawaq wan.”

7

She i ge'eto wan (Luk. 6:37-38, 41-42)

¹ Avu Yesu lyuwa elime o ritosu aza a na oo tono yi, reve u damma, “She i ge'eto za ro wan, adama Asulaq e ge'eto du wan. ² Na makundatsu ma na i ge'etoi ozo o ro, n̄a ayi da aa yuwaan ulinga e ge'eto du.

³ “Nye i zuwai v̄aq kānlasaq macaka ma na m̄a ri pe q lyusu vu za v̄a wu, reve vi icina n̄a aagbalaq a na q ri pe q lyusu v̄a wu?

⁴ Cine vaa gura damma za v̄a wu, ‘Lyawa mu utaq macaka ma na m̄a ri q lyusu v̄a wu?’ Vu kalyuwaq aciyawu! Avu gba vu buwa t̄ n̄a aagbalaq o ndolo q lyusu v̄a wu.

⁵ Avu za vi ikpa'a! Utaa ne'en aagbala a na q ri q lyusu v̄a wu, reve ve ene ulobonu ununa voo utaq macaka ma na m̄a ri q lyusu v̄a yi.

[†] 6:27 Pa nda mini u ta yuwusan adanshi a mantsa wa'a ayi da Agana q tsu de “minti” v̄a agogo.

6 “She i ca musan ili i na i ri za və Əsula wan. A ta vadala aa amaton wu. She i variya ngurusumu iyedi yi ikebet wan. A ta dadasa le.”

Pati, zami, gugula

(Luk. 11:9-13)

7 Reve waru Yesu dammisa, “I lyuwa elime ni ipati, a ta ca du ili i na ya patishi. I zamishi, i tə tsura. Yi gulusa a yuwusan ‘Azo'wa,’ Əsula a ta zuwa ə kpətu'wəqə du unantsu. **8** Adama a na za vi ipati suru a tsu ca yi tə. Waru za vi izami suru, u tə tsura. Waru nna ama a lyuwa elime nə wugulusa, Əsula a tə kpətu'wəqə le.

9 “Atsumə a du zane da aa ca mawun mə yi aatali, nnə mawu'un u pati yi ilyalya?

10 Vu ta ca yi aagbaji, nnə u pati wu magula? **11** Ədu na i ri əzə o unusu, i reve tə cine yaa ca muwun n du ili i sa'ani. Dada du gba na ri zuva, za na ri na əbulə, u tu ufobu u na waa ca aza a na a pati niyi ili i sa'ani! **12** Ununa i cigai ama a yuwaan du, i yuwaan le fo ne. Ayi nda əyi da urevu u Wilə wa Musa nu uritosu wa Amasula.”

Unantsu wu uboru

(Luk. 13:24)

13 Reve Yesu damma, “I uwa o tsugono tsə Əsula nu unantsu wu uboru. Adama a na ure nu unantsu u na wə 'yawa o u'wa wa akina ə tə washin waru ə ri usən wu mmalu shi, waru ama nə abundə oo tono ure'e. **14** Amma unantsu u na u ri a tyo ubətə u wuma u na woo koto shi, u tu uboru waru ure'e u tu usən wu mmalu, waru ama wa'a da oo tono ure'e.”

Udanga nə muwun ma yi

(Luk. 6:43-44)

15 Əvu Yesu lyuwa elime na adanshi, “I dənu nu ugbozu adama a amasula e open. A ta təwə du vadamma ikyon i da, agba ətsumə e le ə tə ni iwuya vadamma nkerenkesu. **16** I te reve le e ili i na aa yuwusan, ununa vee reve udanga nnə ve ene umatsun wə yi. A tsu taba ubiri o udanga wa awanda shi, ko ədyumbu a atacit shi.

17 Udanga u sa'ani u tsu matsan tə muwun n sa'ani mə əbulə, agba udanga u babu əbulə u tsu matsan muwun n sa'ani shi.

18 Udanga u sa'ani u tsu matsan muwun m babu ulobonu shi, waru udanga u babu əbulə u tsu matsan muwun n sa'ani shi.

19 Ama o tsu kodo tə udanga suru u na u tsu matsan muwun mə əbulə shi, reve a kulətə yi. **20** Ne da fo, i te reve ama e ili i na aa yuwusan.”

N reve du shi”

(Luk. 13:25-27)

21 Reve Yesu damma, “Za na ee desu mu Zagbain Zagbain suru da aa uwa o u'wa u tsugono tsa zuva shi. Ama a na aa uwa o tsugono tsa zuva goon, ele da aza a na aa yuwusan ili i na Dada və va zuva cigai. **22** O urana wu uge'etosu ama nə əbundə e te de mu Zagbain le. A ta damma, ‘Tsu yuwan tə alaiya ətsumə a aala ə wu, waru ətsumə a aala ə wu tsu utəqə tə otoni ə limə, waru tsu yuwan tə linga va asalama ə əbundə.’ **23** Reve gba n damma le, ‘N reve du shi. I ne'e mu ure, ədu aza a aciyogbamu!’ ”

Asuwi e re

(Luk. 6:47-49)

24 Əvu Yesu damma, “Adama o ndolo, za na aa uwusua ili i na maa dansa, reve u yuwan tsutoni ne ele, u tə vadamma suwi və əbulə na suwai u'wa wə yi a aatali. **25** Ko nə mini ma gbain mə təwə, ko nə dolu təwə, waru nu upepu u kebe yi usaa'a, wəqə riya shi, adama a na a suwa yi tə a aatali.

26 “Amma za na uwusua adanshi, agba u yuwan tsutoni ne ele shi, u tə vadamma ulo u vuma u na u suwai u'wa wə yi ə wuyun. **27** Nnə mini ma gbain mə təwə, ko dolu təwə, waru nu upepu u kebe yi she u rəmo, reve wu boso suru suru.”

Ucira wə Yesu

(Mak. 1:22; Luk. 4:32)

28 Ana Yesu kotoi a yuwusan adanshi a nda, reve obolo a ama'a a uwa asalama nu cu'un vu uritosu wə yi. **29** Adama a na u dənə vadamma munlu n Wilə shi, agba u yuwan tə uritosu tsu za vu ucira.

8

Yesu kəmbətə tə makutu gbaga

(Mak. 1:40-45; Luk. 5:12-16)

1 Ana Yesu cipəi zuva masasa'an, reve əbajini o obolo a ama o toni yi. **2** Reve makutu ma cina yi. Əvu u kədətə ə məkəkən mə yi reve u damma, “Zagbain, nə vu usu vu kəmbətə mu gbaga, vu ta gura kəmbətə mu.”

³ Reve Yesu canana ukere wə yi, əvu u ju'wən yi əvu u damma, "N usu tə. Kəmbə gbaga!" Babu usən dada ukutu'u u lyawa niyi, əvu wo o'wo gbaga! ⁴ Reve u damma yi, "She vu damma za ro ili i na i farai wan. Amma vu 'yəwə vu roco aciyəwu ubata wa ganu,† reve vu ca kuccit cine Musa dammai aza a na ə kəmbəi gbaga a ca. Ayi nda u to roco ama a na vu kəmbəi gbaga."

*Yesu kəmbəto tə aagbashi a yali ro
gbaga*
(Luk. 7:1-10)

⁵ Reve Yesu kərə a tyo Kafarnahum. Ana u uwai ətsumə a lyuci gbain, yali tə yə Roma i ro i cīna yi tə, reve u pati yi u kamba yi. ⁶ Reve u damma, "Zagbain, n tə na aagbashi a na ə ri ubanakun lon. U tə de o u'wa nven, u tsu gura jingadə lipu və yi shi. U ta uwusua lipu lon."

⁷ Reve u damma, "N tə 'yəwə n kəmbəto yi gbaga."

⁸ Reve yali'i u usu, "Zagbain, n rawa vu təwə o u'wa u və shi. Yuwan adanshi goon, aagbashi a və a tə kəmbəi gbaga. ⁹ N tə nə nan yali a gbagbain a na a tsu damma mu n yuwan ulinga, əmu fo n tsu damma tə asoja a və ili i na aa yuwan. N tsu damma tə soja, 'Wala,' reve u wala. Reve waru n damma soja ro, 'Təwə,' reve u təwə. Waru n tsu damma tə aagbashi a və, 'Yuwan nda,' reve u yuwan. N reve tə a na adanshi a wu ə ri nu ucira."

¹⁰ Ana wu uwai adanshi o ndolo, u yuwan tə asalama. Reve u damma aza a na oo tono yi, "Amayun a da maa dansaa du, ucawu wo okolo a vuma nda u la'a tə ucawu wo okolo a na me enei ətsumə e ida ya Isra'ilə suru. ¹¹ Ama nə əbunda a to utə asana nə əlivu, a tə dənu, reve a lyuwa obolo nə Ibrahim, nə Ishiyaku, nə Yakubu ətsumə o tsugono tsa zuva. ¹² Amma a ta vari aza a na ə shi a ntsayi a uwa o tsugono'o ətsumə e irumbu picim. A ta shon na a lumi anga adama a ətsumalima."

¹³ Reve Yesu damma yali'i, "Wala a tyo o u'wa. Aagbashi a wu a tə kəmbəi gbaga cine vu cayi okolo." A mantsa mo ndolo ma dada gan aagbashi a yi a kəmbəi gbaga.

Yesu yuwaan tə ama a əbunda opocino
(Mak. 1:29-34; Luk. 4:38-41)

¹⁴ Ana əyi ndolo kotoi, əvu Yesu 'yəwə o u'wa wə Bituru, reve u cīna ənəwəle Bituru nven ni ivuna. ¹⁵ Reve u ju'wən ukere wə yi, reve ivuna a i lyawa yi, reve u 'yon dada u cayi Yesu ilyalya.

¹⁶ Nu ulivu u ndolo ama a təwə a yi tə na ama a əbunda a na a ri no otoni a lima.† Reve u əbara otoni a lima a dada a lyawai ama'a, reve u kəmbəto əzə o ubanaku'un suru gbaga. ¹⁷ U yuwan tə ili i nda tsəra u shiton ili i na Ishaya vumavəsula dammai: "U tara tə banakun tsu, reve waru u tawa mbañla n tsu." ◊

Ama a ciga tə o toni Yesu
(Luk. 9:57-62)

¹⁸ Ana Yesu enei əabajini o obolo a ama zuzu nə əyi, reve u damma a 'yəwə upasalai u mala u ndede. ¹⁹ Reve manlu mə Wilə mo ro mə təwə ubata wə yi əvu u damma, "Manlu, n tə kuru wu ubata u na vəa 'yəwə suru."

²⁰ Reve u damma yi, "Nranji n tə na angu a nden, nnunu n tə ni ikinda, əmu agba, Mawun ma Vumat n ri nu ubata u na maa gbasato shi."

²¹ Əvu vuma ro za na dənai toni və Yesu, damma yi, "Zagbain, lyawa mu ne'en n 'yəwə n cido aabara a və."

²² Reve u damma yi, "Toni mu, əvu vu lyawa əkwəkwa a cido əkwəkwa e le."

Yesu isawaton tə upepu u mala
(Mak. 4:35-41; Luk. 8:22-25)

²³ Əvu Yesu uwa ətsumə a wantsun, tsəra u 'yəwə upasu u mala u ndede obolo no ojoro a yi. ²⁴ Reve əabajini o upepu u mala u 'yon, əvu u jingadəsa wantsu'un, hali mini mə kərə a uwusa yi, agba Yesu dənə tə pe a nlavu. ²⁵ Reve ojoro a yi a 'yəwə ubata wə yi, əvu a 'yəsan yi nə yisaali, "Zagbain, wawa tsu! Tsu ciga tə malibaa!"

²⁶ Əvu u usu le, "Adama a nye yu uwai wovon? I ri nu ucawu wo okolo əbunda shi." Reve u 'yon əvu u əbara upepu'u ni ikedu i mini'i, əvu upepu'u u von kwin.

²⁷ Ojoro'o a yuwan tə asalama lon reve a damma, "Cu'un vuma ne da tsunda? Hali upepu ni ikedu i mini a yuwan tsutoni nə əyi!"

◊ 8:17 Isha. 53:4.

*Yesu yuwaan t̄ ama e re a na ą ri no
otoni ą lima opocino*

(Mak. 5:1-20; Luk. 8:26-39)

²⁸ Ana Yesu rawai upasalai wu nge'en u mala zuzu n̄ lyuci va Gadara, reve ama e re a na ą ri no otoni ą lima a ga'an n̄ ayi. Ubata wa ason a dā ama a nda ą tsu dāna, waru ą dāna nu uyo'o shi, babu za na tsu gura toni lo. ²⁹ Avu e teme a saalasaayi, "Cine vaa damatosun tsu, Mawun m̄ Asulā? Vu t̄awāa tsu t̄ na ątsumālima kafu mantsa ma na ąsulā a zuwai!"

³⁰ Zuzu nu ubāta'a, obolo ą ngurusumu ą dāna t̄ lo a alyuna. ³¹ Avu otoni ą lima'a a pati yi, "N̄ vu utaqa tsu ątsumā a ama a nda, vu yuwan ankuri vu cāco tsu ątsumā o obolo ą ngurusumu ą ndede."

³² Reve Yesu damma le, "Walai!" Avu otoni ą lima'a a lyawa ama'a, avu a uwa ątsumā a ngurusumu'u. Reve ngurusumu'u suru a suma ą tyo zālā va agadi ą tyo ątsumā a mala, avu ą kuwa pe. ³³ Reve ama a na ą dānai a aguba ą ngurusumu'u, a suma ą tyo ą lyuci, reve a damma ili i na i farai suru, hali ni ili i na i farai na ama e re'e. ³⁴ Reve ama suru ątsumā ą lyuci'i o uta tsāra e ene Yesu. Ana e ene niyi, avu a pati yi u kāra u lyawaa le ida i le.

9

Yesu kambato t̄ osowi ą lipu gbaga

(Mak. 2:1-12; Luk. 5:17-26)

¹ Avu Yesu uwa a wantsun ą kambā ą tyo upasalai u mala ą tyo ą lyuci na u shi n̄ den. * ² Ana u rawai de, reve ama o ro ą t̄awāa yi n̄ vuma na ri no osowi ą lipu a aavalu. Ana Yesu enei ucawu wo okolo wa ama a nda, reve u damma yi, "Ulobo, she vu uwua wovon wan. A yuwaan wu t̄ gafura wu unusu wā wu."

³ Avu munlu n Wilā n ro n dammulai vani le, "Vuma nda u ta yuwusan adanshi a tarasa aciyayi ąsulā a da!"

⁴ Ana u revei cu'un majiyan ma na aa yuwusan, dada we ece nle, "Nye i zuwai yaa yuwusan majiyan me iwuya i nda?"

⁵ Zane da la'ai babu usān a na a damma, 'A yuwaan wu t̄ gafura wu unusu wā wu,' ko 'Yon vu wala?' ⁶ Agba amu n to roco

du a na ąmu, Mawun ma Vuma, n t̄ nu ucira ątsumā o uvadi u nda n yuwan gafura vu unusu." Dada u dammai ąkutsuma'a, "Yon, vu tara aavalu ą wu, ąvu vu kāra ą kāmbā o u'wa." ⁷ Reve u 'yon u kāra ą tyo o u'wa. ⁸ Ana ama e enei ili i ndolo, a yuwan t̄ asalama, reve a yuwaan ąsulā ica a na u cayi vuma cu'un vu ucira u nda.

Yesu de ta Matta

(Mak. 2:13-17; Luk. 5:27-32)

⁹ Reve Yesu lyawa ubāta u ndolo, u lyuwa elime n̄ mmalu, dada we enei vuma ro na ą tsu de Matta, za na shi nden ubāta u na u tsu ushishi utafa. Dada u damma niyi, "Toni mu." Avu u 'yon u toni yi.

¹⁰ A tyo de, ąvu Yesu no ojoro ą yi a dānu alya e ilyalya o u'wa wa Matta. ąza o u'ushishi wu utafa na abunda n̄ aza o unusu o ro ą dāna t̄ lo. ¹¹ Ana Afarishi enei ili i ndolo, ąvu e ece ojoro ą yi, "Cine manlu m̄ du maa lyuwusa ilyalya ni icu'un ya ama o ndolo?"

¹² Yesu uwua le t̄ ąvu u usu le, "Aza a na ą ri gbaga a ciga za vā ągumā shi, amma ąza o ubanakun a ciga t̄. ¹³ 'Yawāi i rito ili i nda i na Adanshi ą ąsula aa dansa, 'Ana yaa yuwaan mu kucci, u la'aa du t̄ ye ene iliyali yo ozo o ro.' ♦ N t̄awā adama m banu ama ąqbulā tsāra o o'wō ąza e itoni ą vā shi. Amma n t̄awā t̄ m banu ąza o unusu."

A yuwan t̄ Yesu yeci adama a akuli

(Mak. 2:18-22; Luk. 5:33-39)

¹⁴ Urana u ro, ojoro a Yahaya za vu Urumbusu a t̄awā t̄ ubāta wā Yesu, reve a yuwan yi yeci, "Nye i zuwai ątsu na Afarishi tsaa yuwusan akuli, agba ojoro ą wu aa yuwusan shi?"

¹⁵ Avu Yesu usu, "Ama a vali vu kasa'avu a tsu yuwan atsumolangu shi, nu u ri obolo ne ele. Amma mantsa m̄ t̄ t̄awā a na aa tara vali'i e memere me le, a mantsa ma dāda aa yuwan akuli.

¹⁶ "Babu za na a pada umuna u sa'avu u lapulaa ubāmu wa akuci o utugu wā yi. Nu u yuwan ne, umuna u sa'avu u t̄ vurānu ąvu u kara akuci o utugu'u, agba apadī o umuna u sa'avu'u waa ntsaa a akuci o utugu'u shi. Ne da ubāmu'u wāqā dāshi washin. ¹⁷ Waru, ąa tsun ribina sa'avu

* ^{9:1} A mantsa ma nda u shi t̄ nden ą lyuci na ą tsu de Kafarnahum (Mat. 4:13). ♦ ^{9:13} Hos. 6:6.

a akuci e itsan yu kwan shi, adama a na ribina'a nu u kutsa, u to boso itsan, reve woo oco waru itsan a langa. Amma ama a tsu tsun ta ribina sa'avu kuci e itsan i sa'avu. Avu suru nle a danq gbagaa."

*Aakwakwa o usheli na ka vu ubanakun
(Mak. 5:21-43; Luk. 8:40-56)*

¹⁸ Yesu atsumu a adanshi, avu zaghain va aa'isa ro tawa ya'a yi. Reve u kingyo a makakan ma yi avu u damma, "Usheli u va u kuwa ta gogo. Agba na vu tawa vu kuruwa yi ukere, u ta kambisa wuma." ¹⁹ Reve Yesu na aza a na oo tono yi a 'yon avu o toni zaghain.

²⁰ Avu ka na danai o ocosu mpasa hali a'wan kupa ne ejere tawa acapa e Yesu, avu u ju'wan yi nge'en mu utugu. ²¹ U danai ta a majiyan, "Na n ju'wan utugu wa yi goon, n ta kambaa gbagaa."

²² Reve Yesu vadala dada we ene niyi, avu u damma, "Usheli, she vu uwu wovon wan! Ucawu wo okolo a wu u kambato wu ta gbagaa." Avu ka'a wo o'ushi gbagaa.

²³ Reve Yesu lyuwa elime na mmalu obolo na zaghain a tyo o u'wa wa yi, avu we ene azu e ishipa ya acidu na ama a abunda e mesun. ²⁴ Avu u damma, "Utai suru ndu! Usheli'i u kuwa shi. Nlavu n da waa yuwusan." Avu ama'a a yuwaan yi izo'oshi yu ulamu. ²⁵ Amma ana o lo nle o uta a alanga, avu u kara a tyo ubata u na usheli'i u ri nven. Reve u reme yi ukere, dada usheli'i u 'yoyin. ²⁶ Alabari'i a baza ta ubata suru atsumu e ida'a.

Yesu yuwaan ta nrumbu n re opocino

²⁷ Ana Yesu lyawai ubata'a, ayi atsumu a mmalu, avu nrumbu n re n toni yi. Avu a saala, "Mawun ma Dawuda, kalyuwa iliyali i tsu!"

²⁸ Ana Yesu uwai o u'wa u ro, avu nrumbu n re'e n tawa ubata wa yi. Reve we ece le, "I usu ta n ta gura zuwa du ye ene ure?"

Avu a usu, "Ee, Zaghain."

²⁹ Avu u ju'wan esu e le reve u damma, "Adama o ucawu wo okolo a du, ne da woo o'wo." ³⁰ Reve ama'a a gura ene. Agba u rono le ta atsuvu lon, adansa, "She i damma vuma ro adama a nda wan."

³¹ Agba ana o utai avu a kara a bazasa alabari'i ubata suru atsumu e ida'a.

Yesu ca ta vuma natsu gurayuwan adan-shi shi lafiya

³² Ele a makaraa, avu ama a tawa na vuma ro ubata wa Yesu. Otoni a lima' a na a danai pe atsumu a vuma'a a putsaa yi ta a na waa yuwan adanshi. ³³ Ana Yesu loyi otoni a lima' a, ayi za na shi tsu gura yuwan adanshi shi, avu u fara adanshi. Avu obolo a ama'a a uwa asalama reve a damma, "Koto tse ene cu'un vi ili i nda atsumu a Isra'il shi."

³⁴ Reve Afarishi a damma, "Mogono mo otoni a lima' ma da ma ca niyi ucira u na u loyi otoni a lima' a."

Yesu ene ta iliyali ya ama

(Mak. 1:39; Luk. 4:44)

³⁵ Yesu tonishi ta a burusa ilyuci na mulyuci suru. U ritosu ta a a'isa, u yuwan ta alajiya a Alabari a Sa'ani adama o tsugono tsu Asula, avu u ca ama a na a ri ubanakun na mbaala icu'un icu'un lafiya. ³⁶ Ana we enei obolo a ama'a, reve we ene le iliyali lon, adama a na a dana ta udamu waru babu ikambi, gashi ikyon i na i ri babu za va aguba. ³⁷ Avu u damma ojoro a yi, "Ugasa u ta abunda, agba azu o ugasa'a wa'a da a ri. ³⁸ Adama o ndolo i pati za vu uduma'a u lyungu azu o ulinga adama tsara a yuwaan yi ulinga."

10

Yesu lyunguyi Kupanejere

(Mak. 3:13-19; Luk. 6:12-16)

¹ Avu Yesu de ojorot a yi ubata u ta, avu u ca le ucira o lo otoni a lima, avu a kambato azu o ubanakun na mbaala suru gbagaa.

² Aajiyat o ufaru atsumu a kupa ne ejere'e ayi da Simo, za na a la'a ta reve yi na aala Bituru. Mawun ma anawu ma yi Andarawu aajiyat da fo, ne da fo Yakubu na Yahaya, obolo e re a Zabadi. ³ Filibu fo, obolo na Batalamawu, ne da fo Toma, ozo o ro waru ele da Matta za vu u'ushishi wu utafa, na Yakubu ulobo wa Alfa, na Tadawu ele fo ajiya da a danai. ⁴ Akapi gba ele da Simo, za na a tsu de Bakanani,* na Yahuza Iskariyoti, za na winai Yesu.

* **10:4** Ayi aala "Bakanani" to rocosu tsu vuma'a u tu nu uzuwu wa aci adama u kamba ama a yi.

*Ulinga wa Kupanejere'e
(Mak. 6:7-13; Luk. 9:1-6)*

⁵ Ana Yesu lyunguyi Kupanejere'e,† apa ili i na u damma nle, "She i uwa ubat̄a wa Atakpacit wan, waru she i uwa atsumā e ilyuci ya aza a Samariya wan. ⁶ Ubat̄a wa aza a Isra'ila da goon yaq 'yawā, adama a na a t̄a gashi ikyon i na i puwāyin. ⁷ Ni i 'yawā, i damma a na tsugono tsa zuva tsaa lapa tawā shi. ⁸ Az̄a o ubanakun i kambāto le gbaga, i 'yasān aza a na a kuwai, nkutu waru i kambāto le cece, yu utaq̄a otoni a lima. Une'e u da i ushiyi, waru i ca pere. ⁹ She i bānā ikebe,† ko zinariya, ko azurufa, ko ikebe vu rumushili wan. ¹⁰ She i tara tsan ko utugu u ro ko aatan ko aadanga wan. Ama a na yaa kambusa, ele fo a kamba du e ili i na i cigai.

¹¹ "Ni i uwa a lyuci ko a malyuci, i zami vuma vā qbulā i danu obolo nā ayi hali i lyawa ubat̄a'a. ¹² Ni i uwa o u'wa'a, i casā le avu i damma, 'Azo'wa, i dānā na asuvu nden." ¹³ Na ama a na a ri nden pe a usu du, i lyawa asuvu nden a du a dānā ne ele. Agba nā a usu du shi, asuvu nden a du o o'wo yaq̄a du. ¹⁴ Waru nu u'wa ko lyuci a 'yuwan a ushi du ko o poloo du atsuvu, i lyawa ubat̄a'a, avu yi kākala mābutā ma ana mā du.† ¹⁵ Amayun a da maa dansaa du, o urana wu uge'etosu, Asulā a ta la'a roco isa'ani a tyo a ama o Sodom† nā Gomora na ama a lyuci'i!"

*Yesu damma le t̄a addama o t̄a lo a tawā
(Mak. 13:9-13; Luk. 21:12-17)*

¹⁶ Reve Yesu lyuwa elime na adanshi, "N t̄a lyungusu du ana ikyon atsumā a nkerenkesu. Idānā nu ugbozu tse iyo, agba i dānā babu iwuya tsa muda. ¹⁷ I yuwan ugbozu, adama a na aza a na e reme du a t̄a lo, avu a 'yawāto du ubat̄a wā az̄a o uge'etosu, reve a zuwa a fufaba du atsumā a a'isa. ¹⁸ A t̄a 'yawāto du a mākākan me igwamna nā ngono, adama a na yoo tono mu. U to o'wo du ure u na yaa damma le adama a va, waru i yuwan alajiyi atsumā o uvadi. ¹⁹ Mantsa ma na nanza reme ndu, she i dama adama e ili i na yaa damma

ko cine yaa damma wan. A mantsa mo ndolo, Asulā a ta ca du ili i na yaa damma.

²⁰ Adanshi a na oo utaq̄a o unā u du za du da shi, ubat̄a wā Ruhu va Dada du da woo utaq̄a tyo yaq̄a du.

²¹ "Ama a ta wina muwun mā anāwu n le, tsāra o una le. Ne da fo nshāwu maa yuwaan muwun n le. Waru muwun n 'yasān nshāwu n le aci, adama a zuwa o una le. ²² Ama suru a ta 'yuwan du adama a va. Amma aza a na a kabai asuvu atsumā o ucawu wo okolo e le a tyo o ukosu, Asulā a ta wawa le. Na ama o songi du a lyuci ro, i lyawa yi i tyo a lyuci ro. ²³ Amayun a da maa dansaa du, amu Mawun ma Vuma, n t̄a tawā kafu i kāndāruwa ilyuci ya Isra'ila suru.

²⁴ "Mawun ma makaranta ma la'a manlu mā yi shi. Waru aagbashi a la'a zavu'wa vā yi shi. ²⁵ U lobono t̄a mawun ma makaranta mo o'wo gashi manlu mā yi, aagbashi waru gashi zavu'wa vā yi. Ana wo o'woi amu zaghain vu u'wa, e de mu t̄a Ba'alzabu,† mogono mo otoni a lima, ele az̄a o u'wa a na a buwai e te de le na ala a na a la'ai ndolo uwuyanu!"

*She yu uwawa wovon wan
(Luk. 12:2-7)*

²⁶ Avu waru Yesu dammis, "She yu uwawa wovon wa ama o ndolo wan, adama a na ili i na i ri usokowu suru gogo, a t̄a utaq̄a yi a alanga e eteshe. ²⁷ Atsumā e irumbu a da maa yuwsan du adanshi, adu gba i damma yi atsumā e ekan. Ili i na a dammai na yemenu usokowu, i damma yi alanga e eteshe nu udyo zuva.

²⁸ "She yu uwawa wovon wa aza a na a cigai o una du wan. A ta gura una lipu du goon, agba aa gura una wuma u du shi. Amma yu uwawa wovon wā Asulā, za na aa gura una lipu nā wuma a akina. ²⁹ Ashe a tsu wina nnunu mutali n re kobo‡ t̄a shi? Agba ko za t̄a le aq̄a kuwa babu urevu wa Dada du shi. ³⁰ Asulā e reve t̄a abunda a anji a na a ri a aci a du. ³¹ Adama o ndolo she yu uwawa wovon wan. I la'a t̄a mutali tsugbain nā abunda.

† **10:14** A mantsa mo ndolo, nā vuma zakatsa mābutā mā atugu ko wu kalā mābutā ma ana mā yi, ure u ro u da u na woo roco wu kasa t̄a aciyayi na ama a lyuci ndolo. ‡ **10:29** Danshi na a yuwayin ulinga pa nda nā Tsuheleni ayi da "asariyon." Kalyuwā Ucuduwu wi "Ikebe."

*I damma ama adama a Kristi
(Luk. 12:8-9)*

³² “Ni i roco ozo o ro ądu ąza a va a da, n ta damma Dada va na ri zuva ądu otoni a va a da. ³³ Amma ni i wasan mu, n ta damma Dada va za na ri zuva ądu ąza a va a da shi.”

*Babu asuvu nden amma addama
(Luk. 12:51-53; Luk. 14:26-27)*

³⁴ Avu Yesu lyuwa elime adansa, “She i yuwan majiyan n tawaaq tą na asuvu nden ątsuma o uvadi wan. N tawaaq na asuvu nden shi, agba matsun me pe'eni. ³⁵ N tawaaq ‘m bolo dada na mawun ma yi nlangi, usheli waru na mma va yi, jene na anawale.

³⁶ N'yuwatan ma wu o u'wa wa wu u da oo uta!♦

³⁷ “Aza a na a la'a cigai mbara n le, ko mukuci n le na amu, a rawa o toni mu shi. Aza a na a la'a cigai olobo ne esheli e le na amu a rawa o toni mu shi. ³⁸ Ni i 'yuwan a tara akpata a ątsumalim a reve i toni mu, yi ntsaa yoo o'wo ojoro a va shi. ³⁹ Za na aa yuwanus adama a wuma wa yi, u ta lamba yi. Za na waru 'yuwain aciyayi adama a va u ta tsur a wuma'a.”

*Asula a tsu ca ta iliyinkapa
(Mak. 9:41)*

⁴⁰ Reve Yesu dammis, “Za na ushi ndu, u ushi mu ta. Waru za na usu numu, u usu ta za na lyungu numu. ⁴¹ Za na ushiyi vumavasula adama a na waa yuwanus adanshi a Asula, Asula a ta ca yi cu'un vi iliyinkapa i na waa ca vumavasula a. Waru vuma na ushiyi vuma va ąbul a adama a ąbul a na u ri na ayi, u ta tsur a cu'un vi iliyinkapa yi za va ąbul a. ⁴² Vuma na cayi vuma ta na la'ai ukalamu ątsuma a aza a na oo tono mu mini mo oso, adama a na vuma'a za na oo tono mu da, amayun vuma ndolo ta tsur a iliyinkapa.”

11

*Yesu na Yahaya za vu Urumbusu
(Luk. 7:18-35)*

¹ Ana Yesu kotoi a dansaa ojoro kupa ne ejere a yi ili i ndolo suru, avu u lyawa

ubataq a, u kara a tyo e ilyuci ya Galili adama u yuwan uritosu na alajiya.

² Yahaya za vu Urumbusu dana t a pe atsuma o u'wa wa ali, avu wu uwuwa ili i na Kristi Zamawawa aa yuwanus. Avu u lyungu ojoro o ro a yi ubataq wa Yesu. ³ Reve e ece yi, “Avu dada za na tsso puros u, ko tsu puro vuma ro?”

⁴ Avu u usu le, “Yawai i damma Yahaya ili i na ye enei ni ili i na yu uwuwa.

⁵ Nrumba me ene ta, akutsuma waru a tammalu, nkutu n kamb a t a gbaga. Agulani a ta uwusa adanshi, ąkwakw a waru a kamb a t a wuma, alambi fo a ta uwusa Alabari a Sa'ani. ⁶ Asula a ta zuwaa aza a na a 'yuwan numu shi aba'un, adama e ili i na maa yuwanus.”

⁷ Ana ojoro a Yahaya a karai, avu Yesu kara a adanshi a yi ubataq wo obolo a ama. U damma, “Cu'un vuma ne da i 'yawai ye ene ątsuma o ogozo? U rotso ta apumpu a na upepu wa jingadasa? ⁸ Cu'un vuma ne da yu utai ye ene? Vuma na otoyi itana i sa'ani i da? Icu'un ya ama o ndolo o ukobu u mogono u da a tsu dana. ⁹ Ili i ne yu utai ye ene? Ayi vumavasula da? Amayun ne dada, n ta dansaa du u la'a t a vumavasula. ¹⁰ Asula a yuwan ta adanshi a yi ątsuma a Adanshi a Asula:

‘N ta lyungu malingata ma va elime a wu, tsara u foboo wu ure.’♦

¹¹ “N ta dansaa du, Yahaya za vu Urumbusu la'a t a ama a na a yuwan de wuma. Amma za na la'ai ukalamu ątsuma o tsugon o tsa zuva u la'a yi ta. ¹² Diga a mantsa ma na Yahaya tawai hali a tyo ana'an, tsugon o tsa zuva tsu ta lyuwusa elime nu ucira, waru ama a ta yuwanus ukadu lon tsara a uwa de.* ¹³ Amasula suru na Wil a yuwan ta de adanshi o tsugon o tsa Asula hali a tyo a mantsa ma Yahaya. ¹⁴ Ni i usu adanshi e le, Yahaya ayi dada Iliya, vumavasula na yaa pura'a. ¹⁵ Za na ri na atsuvu, wu uwuwa!

¹⁶ “Nye maa damma adama a ama o gogo? Nye i da o rotsoi? O rotso ta muwun n na n ri nden e eden, aza a na a tsu delei:

¹⁷ ‘Tsi ivul aq a tsu ta aabulu, agba i je'en shi!

◊ 10:36 Mik. 7:6. ◊ 11:10 Mal. 3:1. * 11:12 Ure u ro u na aa gura tsur a urevu wi idanshi i nda na Tsuheleni ayi da, “Diga a mantsa ma na Yahaya tawai hali a tyo ana'an, ama a vama a ta yuwanus uvon na tsugon o tsa Asula adama a tsur a yi nu ucira.”

Tsu cana tà ishipa yú ukwa,
agba i shon shi!

¹⁸ “Ana Yahaya tàwai, u yuwan tà akuli, waru u sowo ribina shi, reve a damma, ‘U tà no otoni a lima!’ ¹⁹ Agba Mawun ma Vuma mà kàndaruwa tà a lyuwusa nu u sowi, reve waru i damma, ‘Vuma nda liwi da nà sowi! Waru ayi i’utsa yà aza o u’ushishi wú utafa na aza o unusu a da.’ Na ne suru a tsu reve tà ugbozu u tà mejoge a linga và yi.”

*Yesu bàra tà aza a na a cayi okolo shi
(Luk. 10:13-15)*

²⁰ Atsumàe ilyuci i na Yesu yuwin linga va asalama và abunda a yi, ama a 'yuwan tà a kàmبا ubata wà Asula. Wu uwà uyo'o u le shi, reve u damma, ²¹ “Woo yo'ono du shi, aza a Korasinu! Woo yo'ono aza a Besaida fo shi! Ni ili ya asalama i na n yuwaan du a shi a yuwan le atsuma a Taya nà Sida, a na ama e ilyuci'i a shi tà dàna na akashi usukutu,[†] tsara o roco a lyawa tà nusu le! ²² N ta dansaa du, o urana wú uge'etosu Asula a ta la'a roco ama a Taya nà Sida isa'ani a na woo roco du. ²³ Agba adu, aza a Kafarnahum! I ciga tà a 'yasan du a tyo zuva? O'o! A ta vari du atsuma a akina! Nà a shi a yuwan ili ya asalama i na n yuwin atsuma a du atsuma o Sodom,[†] hali n gogo u shi tà a dàna lo! ²⁴ Agba n ta dansaa du, o urana wú uge'etosu, i ta la'a o'wo iliyali na ama o Sodom.”

*Yesu ca ta ama wivuwun
(Luk. 10:21-22)*

²⁵ A mantsa mo ndolo Yesu damma tà, “Dada, Asulazuva a zuvat ni ida! N godyoo wú tà, adama a na vu rocoi aza a na koto e revei ili shi, ili i na vu sokoyi aza o uguru na aza o urevu. ²⁶ Ee, Dada, ne da wú ntsaa nuwu vu yuwan!

²⁷ “Dada và ca mu tà ili suru. Ko za reve Mawu'un shi, she Dada goon. Waru ko za lo revei Dada'a shi, she Mawu'un goon, waru na aza a na Mawu'un u dangwai u damma.

²⁸ “Tàwai ya'a và, suru ndu aza a na a kunai ni itana yú ume, n ta ca du wivuwun.

²⁹ I tara aagbala e inan yi iluma a và, i rito e ekere a và, adama a na amu vuma kpaku

da, za na tarai aciyayi ili i ro shi, i tà tsura wivuwun o okolo a du. ³⁰ Ayi aagbala u tà vañan, itana i va waru a ri ume shi.”

12

*Yesu Zagbain va Ashibi
(Mak. 2:23-28; Luk. 6:1-5)*

¹ Urana wa Ashibi,[†] Yesu obolo no ojoro a yi a batsasa tà atsuma a aduma e ishina. Ojoro'o a dàna tà a uwàusa ambulu, reve e teme a picirasa ishina na a tami. ² Ana Afarishit e enei ne, avu a damma yi, “She ojoro a wú a yuwan cu'un vi ili i nda wan! Wilà u putsaa tà a dàna a kudusa ishina o urana wa Ashibi.”

³ Reve u usu le, “I reve ili i na Dàwuda nà n'utsa mà yi n yuwin, a mantsa ma na a uwàai ambulu shi? ⁴ Ana u uwai o u'wa wà Asula, reve a tama opopofu a Wilà, ko na wo o'woi Wilà u putsaa le tà na aa tama.[†] Nan ganu[†] da goon a lyawai a tama opopofu'u. ⁵ Koto i denuna atsuma a Wilà wa Musa a na nan ganu a da a lyawai a linga atsuma a Aqà'isamapada urana wa Ashibi shi? Agba ko za damma a nusan tà a kuda tà wilà wa Ashibi shi. ⁶ Amayun a da maa dansaa du, za ro tà pa za na la'ai Aqà'isamapada'a! ⁷ Agba i shi e ge'eto aza a na a ri nu unusu shi, ni i shi i reve ucuduwu wa Adanshi a Asula a nda, ‘A na yaa yuwaan mu kucci, u la'aa du tà ye ene iliyali yo ozo o ro.’ ⁸ Adama a na amu, Mawun ma Vuma, Zagbain va Ashibi da.”

*Yesu kambato tà ukere u vuma ro gbaga
(Mak. 3:1-6; Luk. 6:6-11)*

⁹ Avu Yesu 'yon, reve u uwa atsuma a aqà'isa[†] a na a ri lo zuzu. ¹⁰ Ana u uwai, avu u cina pe vuma no osowi o ukere. Afarishit a zuwusa ta esu tsara e reme Yesu nu unusu, avu e ece yi, “U lobono tà a yuwan ulinga wo opocino o urana wa Ashibi?”

¹¹ Reve u usu le, “Nà vu ri nà kyon, avu u riya atsuma o ooko'o o urana wa Ashibi, vee reme vu utaqa yi shi? Vu to utaqa yi.

¹² Ama a la'a tà ikyon, adama o ndolo wú ntsaa tà a yuwan ulinga u sa'ani o urana wa Ashibi.”

¹³ Reve u damma vuma'a, “Canana ukere wà wú.” Avu u canana, reve ukere'e u

[†] **11:21** Ama a Isra'il a tsu dàna tà o okomo adama o roco atsumolangu. [◊] **12:7** Hos. 6:6.

kambā gbaga gashi za ve ire. ¹⁴ Avu Afarishi'i a kāra, reve a dammulai cine aa yuwan tsārā o una yi.

Yesu aagbashi a na Asula a dangwai

¹⁵ Yesu reve tā ifobi i na Afarishi aa yuwanus, dada u lyawai ubatā'a. Ama nā abundā otoni yi tā, reve u kambāto ama a na a dānai nā banakun suru gbaga. ¹⁶ Agba u rono le tā atsuvu she a damma vuma ko zane da u ri wan. ¹⁷ U yuwan tā ne tsārā u shiton ili i na Asula a dammai o unā wa Ishaya vumavasula:

¹⁸ “Apa aagbashi a vā, za na n dangwai. N ciga yi tā, waru u tsu yuwan tā ili i na yoo yo'onotosu mu okolo.

N ta zuwaa yi Ruhu vā,
waru u ta damma ama suru adama a əbulā a vā.

¹⁹ Waa yuwan mawasan shi, waru waa yuwan adanshi ni yisaali shi,
ko u yuwan adanshi nu ucira e re shi.

²⁰ Waa kuda aapumpu a na a ri ukānzu shi,
waru wāqā kimusā fitila na cigai makimāa shi.

Ne da waa lyuwa elime she ni isa'ani i lyuwa aci e iwuya.

²¹ Waru ama biti a ta zuwa okolo a ala a yi.”
◊

Yesu na Ba'alzabu (Mak. 3:20-30; Luk. 11:14-23)

²² Avu ama o ro a tāwāqā Yesu nā vuma na dānai irumbā, waru u tsu gura yuwan adanshi shi, adama a na u tā no otoni a limā. U kambāto tā vuma'a gbaga, hali u gura yuwan adanshi reve waru u gura ene. ²³ Ama suru o o'wo tā a asalama əvu a damma, “Vuma'a Mawun mā Dāwuda ma da? Ayi dada Zamawawa'a?”

²⁴ Ana Afarishi a uwai ne, reve a damma, “U lo tā otoni a limā nu ucira u na Ba'alzabu,† mogono mo otoni a limā ma ca niyi.”

²⁵ Yesu reve tā majiyan me le, dada u damma nle, “Idā i na i ne'eshenlei aciyayi, reve o o'wo a lāngi vāni le u tā riya. Waru lyuci ko ama o u'wa a na e ne'eshenlei aciyele, reve o o'wo a lāngi vāni le a tā riya.

²⁶ Waru nā Malet ma da moo utasāa Male, a ta dansa tsugono tsā yi tse ne'eshen tā ure, waru wāqā lāpā riya shi! ²⁷ I damma tā a na

n lo tā otoni a limā adama a na Ba'alzabu ca numu ucira n yuwan ne. To, zane cayi ojoro a du ucira o lo le? Ili i na ojoro a du aa yuwanus u roco tā amayun a da du shi! ²⁸ Amma gba nā moo losu otoni a limā nu ucira u Ruhu vā Asula, to, tsugono tsā Asula tsā tā pa ətsumā a du.

²⁹ “Nā vuma ciga u uwa ətsumā o u'wa wu za vu ucira u yuwan wivu, u ciga u 'yuwan wu nlā ne'en za vu ucira'a. Ne da waa yuwan əvu u tsurā u yuwan wivu ətsumā o u'wa'a.

³⁰ “Za na aa kambusa mu shi, u ta tsurala nā əmu. Za na waru aa yuwanus ulinga obolo nā əmu shi, amayun u tā tsushu'un nā əmu. ³¹ N ta dansaa du, Asula a ta yuwaan ama a na a yuwayin ama unusu gafura, hali na aza a na aa yuwanus Asula adanshi a vama.† Amma amayun Asula aa yuwaan aza a na a yuwayin Ruhu va Akiza adanshi a vama gafura shi. ³² Za na yuwan adanshi a vama adama a Mawun ma Vuma† a ta yuwaan yi gafura, amma za na yuwayin Ruhu va Akiza adanshi a vama, aa yuwaan yi gafura shi, ko gogo, ko a mantsa ma na māqā tāwā.”

Udanga nā muwun mayi (Luk. 6:43-45)

³³ Avu Yesu lyuwa elime na adanshi, “I ta gura damma ko cu'un vu udanga u ne u da, nā cu'un muwun n na u matsain. Udanga u sa'ani, muwun n sa'ani n da u tsu matsan kuci, udanga u babu ulobonu gba shi, she muwun m babu ulobonu. ³⁴ Adu apili! I ri ama a sa'ani shi, adama o ndolo cine yaa gura yuwan adanshi e ili i sa'ani? Vuma suru u tsu damma tā ili i na i ri pe ətsumā o ookolo a yi. ³⁵ Vuma vā əbulā u tsu utāqā tā ni ili i sa'ani i na u zuwai o ookolo, za vu ulambu wā əbulā waru e ili yu ulambu wā əbulā a na u zuwai o ookolo pe da a tsu utāqā. ³⁶ N damma du, o urana wu uge'etosu i ta damma idanshi i vanyama i na i dammai suru. ³⁷ Adama a na ni i damma ili i sa'ani, Asula a ta damma i ri nu unusu shi. Amma ni i damma idanshi i vanvama, u ta damma i tā nu unusu.”

Ama a pati tā Yesu yuwaan le ili ya asalama
(Mak. 8:11-12; Luk. 11:29-32)

◊ 12:21 Isha. 42:1-4.

³⁸ Reve, munlu n Wilā na Afarishi a tāwā ubātā wā Yesu, reve a damma, “Manlū, tsu ciga tā vu yuwan ulinga wa asalama† tse ene, tsārā u ca tsu iroci i na ubātā wā Asula da vu utāi.”

³⁹ Reve u usu le, “I ciga tā iroci adama a na ąđu ama e iwuya nā ązā o ulambu wā ąbulā a da, agba yaa ca okolo shi! Amma iroci i na yāqā tsurā ąyi da iroci ya Yunana† vumavasula. ⁴⁰ Yunana dānā tā ątsuma a ąatsuma a magula ma gbain hali ayin a ta'atsu. Ne da fo ąmu Mawun ma Vuma mādānā a aason hali ayin a ta'atsu. ⁴¹ O urana wu uge'etosu, ama a Ninivat e te isawan obolo na ąđu ąvu e ge'eto du. Ana Yunana yuwan alajiyi, a vadala† tā a kambā ubātā wā Asula. Gogo vuma na la'ai Yunana tā pa. ⁴² Waru Egbere va Sheba fo u te isawan u ge'eto du. U yuwan tā mmalu ma alanga, tsārā wu uwu ugbozu wā Sulemanu.† Gogo gba za na la'ai Sulemanu tā pa.”

Ukambu wo otoni a lima

(Luk. 11:24-26)

⁴³ Yesu lyuwa tā elime na adanshi, “A damma vuma ro dānā tā no otoni a lima† a tā goon. Reve otoni a lima a wu utā ątsuma a vuma'a, u tsu gara tā ątsuma e idā bātā o u'yewu e izami yu ubātā u na wee ivuwan, agba wāqā tsurā shi. ⁴⁴ Otoni a lima a u ta damma, ‘N tā kambā o u'wa u na n lyawai.’ Nu u kambā, ąvu u cina u'wa'a babu ili. A rada yi tā, reve o o'woto yi cece. ⁴⁵ Ąvu wu utā reve u tāwāto otoni a lima e cindere o ro aza a na a la'a niyi ucira, ąvu a uwa pe a danu. Vuma'a u ta dānā ątsuma a addama a na a la'ai cine u dānāi nu ufaru. Ili i na yaa cina ama e iwuya o gogo da nda.”

Mma na muwun mā anawu mā Yesu

(Mak. 3:31-35; Luk. 8:19-21)

⁴⁶ Yesu a yuwusaan ama adanshi, ąvu mma vā yi nā muwun mā anawu mā yi n rawa. Reve e isawan a alanga ąvu a damma a yuwaan yi adanshi. ⁴⁷ Reve vuma ro yuwaan yi adanshi, “Mma vā wu nā muwun mā anawu mā wu a tā de a alanga a pura wu, a ciga tā a yuwan adanshi nā ąvu.”

⁴⁸ Ąvu u usu, “Zane da mma vā? Nan zane da waru muwun mā anawu n vā?”

⁴⁹ Ąvu u sapi a tyo ubātā wā aza a na oo

tono yi reve u damma, “Apa nan mma vā nā muwun mā anawu n vā. ⁵⁰ Aza a na a yuwan tsutoni nā Dada vā za na ri zuva, ele da mma vā nā muwun mā anawu n vā mo olobo ne esheli.”

13

Iroci yi cimbi

(Mak. 4:1-9; Luk. 8:4-8)

¹ Ątsuma a urana u ndolo, ąvu Yesu lyawa u'wa'a, ąvu u karā a tyo a nge'en m mala, ubātā u na u dānuyi adama u yuwan uritosu. ² Obolo a ama a na o bolotoi a dānā tā ąbundā lon, hali u zuwa yi u uwa a wantsun, ąvu u dānu pe, ama de a aagadī. ³ Ąvu u roco le ili nā ąbundā ątsuma a iroci. Reve u damma, “A yuwan tā cimbi ro za na 'yawāi mazaza me icu'un ątsuma o uduma wā yi. ⁴ Ayi ątsuma a mazaza, ąvu ozo o ro o oco yi o ure, reve nnunu n tāwā n kākāda le. ⁵ Reve ozo o ro o oco bātā a atali, ubātā u na u ri nā ąbulā wā'a. Ąvu o utā babu usān, adama a na ąbulā'ā mā ri wa'a. ⁶ Ana urana u yuwan, reve u kpanlato le, adama a na aralu e le a ri ąru'un shi, ąvu e 'yewushi. ⁷ Ozo o ro gba o oco a awanda, ąvu awanda a 'yon, reve a gbagbala le. ⁸ Ozo o ro gba o oco a ąbulā ma sa'ani, ąvu a kungwa a matsan ulobonu. Cu'un na cimbi'i u cu'wain suru, ozo o ro a matsan tā mata'atsu mata'atsu, ozo o ro kupotāli-utali, ozo o ro ukpaku ukpaku. ⁹ Za na ri na atsuvu, wu uwuwa!”

Ili i na i zuwai Yesu tsu yuwan uritosu ni iroci

(Mak. 4:10-12; Luk. 8:9-10)

¹⁰ Reve ojoro a yi e ece yi, “Nye i zuwai vaa yuwusaan ama adanshi ni iroci?”

¹¹ Ąvu u usu le, “Ađu da a dangwai tsārā i reve ili yu usokowu i tsugono tsa zuva, agba ozo o ro e reve ili yu usokowu i nda shi. ¹² Za na ri ni ili, ąyi da ąqā dāshi yi lon, waru za na ri ni ili shi, wā'a na u ri nā ąyi, a tā ushi yi i da. ¹³ Ili i na i zuwai n tsu yuwusaan le adanshi ni iroci ąyi da: ‘A ta kalyuwa, agba ee ene shi, a ta zuwa atsuvu, agba aa uwu ko a tsurā urevu shi.’

¹⁴ “Adanshi a Asula a shiwan tā, cine Ishaya vumavasula dammai: ‘Ama a ta uwu adanshi a va,

agba ee reve ili i na maa dansa shi.
E te eneshe ili i na maa yuwusan,
agba urevu wà yi u tà puwàñ le.
15 Adama a na ama a nda a gbama tà okolo,
waru atsuvu e le a ula tà,
waru à kpàto tà esu,
adama o ndolo ee ene shi,
waru atsuvu e le aa uwwa shi,
okolo e le àà tsrà urevu shi,
waru àà kàmbà ubàtà u va, tsrà n
kàmbàto le gbaga shi.' [◊]

16 "Amma Àsulà a zuwaa du tà aba'un,
adama a na esu à du e te ene waru atsuvu
à du a ta uwwa! **17** Amàsulà nà àbundà na
ama a sa'ani à dàna tà a maluwa tsrà e ene
ili i na yee inda, tsrà waru a uwwa ili i na
yaa uwwusa. Amma n damma du e ene shi,
waru a uwwa shi.

Yesu cuðuwa tà iroci yi icu'u'un
(Mak. 4:13-20; Luk. 8:11-15)

18 "Zuwai atsuvu, adama i tsrà
ucuduwu wi iroci yi cimbi'i. **19** Icu'un i
na yo ocoi à nge'en mu ure, ele da ama a
na a uwmai adanshi o tsugono tsà Àsulà,
agba à tsrà urevu wà yi shi. Àvu za wuya
tàwà, reve u usa adanshi'i àtsumà o okolo
e le. **20** Icu'un i na yo ocoi bàtà a atali, ele
da aza a na à ushiyi adanshi'i nà mazànga
babu usan. **21** Agba à ri na aralu à arù'un
shi, adama o ndolo à jima shi. Ana nden
mu uvadì n suduwai, ko adanshi'i a zuwa
nle a addama, àvu à riya. **22** Aza a na o
ocoi a awanda, ele da ama a na a uwmai
adanshi'i, reve a uwa àtsumà àtsumalima
o uvadì u nda, reve waru icigi i na oo o'wo
nu utsuru wu lumà le. Reve a gbagbala
adanshi'i a putsaa le a bala. **23** Aza a na o
ocoi à mabulà ma sa'ani, ele da ama a na
a uwmai adanshi'i, àvu à tsrà urevu wa
adanshi'i. Cu'un vuma ndolo tsu matsan tà
ulobonu, mantsa mo ro gba shi, mata'atsu
mata'atsu, mantsa mo ro gba kupotali-
utali, mantsa mo ro ukpaku ukpaku."

Iroci ye ewenwele

24 Àvu Yesu yuwaan le iroci i ro: "Tsug-
ono tsa zuva tsu tà ne tsunda: Cimbi ro
zaza tà icu'un i sa'ani àtsumà o udumà wà
yi. **25** Na ayin, mantsa ma na ama a lantsai
suru, àvu ma'yuwatan mà yi mà 'yawà

u cu'wàan yi ewenwele àtsumà e iwele
reve u kàrà. **26** Ana iwele'e i farai a kungusa
tsrà a matsan, reve fo ewenwele'e
a kungwa obolo ne ele. **27** Reve agbashi a
vuma'a à tàwà ubàtà wà yi àvu a damma
yi, 'Vu cu'wàñ tà icu'un i sa'ani o udumà wà
wu. Te da ewenwele o utai?'

28 "Reve u usu, 'Ma'yuwatan ma da mà
cu'wàin ewenwele'e.'

"Reve e ece yi, 'Vu ciga tsu tà tsu mulà
ewenwele'e?'

29 "Àvu u usu, 'O'o, adama a na nà yi
mulà ewenwele'e gogo, i tà mulà iwele fo.

30 Lyawai iwele'e a kungwa obolo, hali à
tyo a mantsa me ikani. Reve n damma aza
a zamalinga: Bolotoi ewenwele'e ubàtà u tà
ne'en, àvu yi nla le tsrà i kulato le. Àvu i
boloto iwele'e i tàwàto le o mopon mà va.'

Iroci yi icu'un i na i la'ai ukalamu
(Mak. 4:30-32; Luk. 13:18-19)

31 Àvu Yesu dammisa le iroci i ro, u
damma, "Apa cine tsugono tsa zuva tsà ri:
Vuma ro tara tà oroci a su'wan'uri,* reve
u cu'wàñ yi àtsumà o udumà wà yi. **32** Àyi
da cu'un na la'ai ukàlamu àtsumà e icu'un,
agba nu u kungwa, u tsu la'a tà olopu biti
mgbain. U tso o'wo tà àbajini o udanga,
hali nnunu n tàwà n yuwan de nkinda e
eten à yi."

Iroci i wolilo
(Luk. 13:20-21)

33 Àvu Yesu yuwsaan le iroci i ro, "Apa a
nda cine tsugono tsa zuva tsà ri: Ka tsu tara
tà wolilot àvu u jàmbàrà yi a yira àtsumà
e meretsu, she nu u jàmbàrà yi suru suru,
àvu u tsutsa."

Yesu yuwsan tà iroci
(Mak. 4:33-34)

34 Yesu yuwsan tà adanshi ni iroci
adama u damma obolo a ama ili i nda suru.
U tsu damma le ili i ro babu na u yuwaan
adanshi ni iroci shi. **35** U yuwaan tà ne tsrà
u shiton ili i na vumavàsula dammai,
"N ta yuwaan du adanshi ni iroci.
N ta damma ili i na i ri usokowu diga
a mantsa ma na Àsulà a yuwaan
uvadì." [◊]

Yesu cuðuwa tà iroci ye ewenwele

[◊] 13:15 Isha. 6:9-10. * 13:31 Àyi da cu'un na à tsu de musta. [◊] 13:35 Ica 78:2.

³⁶ Ana Yesu lyawai obolo a ama'a, (avu u uwa ̄atsumā o u'wa, reve ojoro a yi a tawā ubatā wā yi ̄avu a damma, "Damma tsu urevu wi iroci ye ewenwele ̄atsumā o udumā'a.")

³⁷ Reve u usu le, "Za na zazai icu'un i sa'anī'i ̄ayi da Mawun ma Vuma. ³⁸ Udumā waru gba ̄ayi da uvadi. Ele icu'un i sa'anī ele da ama a na a ri ozo o tsugono'o. Ele gba icu'un ye ewenwele ele da aza a na o utai ubatā wu za wuya. ³⁹ Ma'yuwatan ma na ma zaza nle ̄ayi da Mekerenkesu. Mantsa me ikani ̄ayi ukosu wu uvadi. Aza a zamalinga a na oo boloto le, ele da nlingata mā Asula.

⁴⁰ "Otsu boloto tā ewenwele ̄avu a kulato. Ne da woo o'wo a mantsa mo ukosu. ⁴¹ Amu Mawun ma Vuma, n tā lyungu nlingata n vā, a ta tawa ili i na i tsu zuwa unusu suru ̄atsumā o tsugono tsā va, waru na aza a na aa yuwusan iwuya suru. ⁴² A ta vari le ̄atsumā a ̄aakari a na a ri tapu na akina a na a ri usuđuwu lon, ubatā u na ama a dana a shosun na a lumi anga e le nā mbala. ⁴³ Ele gba ama a ̄abula a te ikana gashi urana o tsugono tsa Dada le. Za na ri na atsuvu, wu uwwa!"

Iroci yuuzuwa yu usokowu

⁴⁴ ̄Avu Yesu lyuwa elime na adanshi, "Apa cine tsugono tsa zuva tsā ri: Vuma ro tsurā tā uzuwa u na vuma ro sokoi ̄atsumā o udumā. ̄Avu wu palisa yi. U yuwan tā mazāngā ̄avu u 'yāwā u wina ili i na u ri nā ̄ayi suru, ̄avu u kāmbā u tsula udumā'a.

Iroci yi iyedī yi ikebe

⁴⁵ "Waru, apa cine tsugono tsa zuva tsā ri: Za va atsulu na awina ro te izami yi iyedī yi ikebe. ⁴⁶ Nu u tsurā za na la'ai ulobonu, reve u 'yāwā u wina ili i na u ri nā ̄ayi suru tsāra u tsula yi.

Iroci yi igolo

⁴⁷ "Waru, apa cine tsugono tsa zuva tsā ri: Aza e mereme ma mugula n ro a vari tā igolo i le ̄atsumā a mala, ̄avu e reme mugula icu'un icu'un. ⁴⁸ Ana igolo'o i shiwain, ̄avu o rono yi o utā a alanga, reve a dānu tsāra a kakasa mugula'a. Mugula n sa'anī ̄avu a zuwa le ̄atsumā a aasa'atsu, aza a na a ri ulobonu shi gba, o oco le. ⁴⁹ Ne da woo o'wo mantsa mo ukosu. Nlingata n

tā tawā a kakasa ̄azā e iwuya ̄atsumā a ama a ̄abula. ⁵⁰ Nlingata'a n ta vari ̄azā e iwuya ̄atsumā a ̄aakari a na a ri tapu na akina a na a ri usuđuwu lon, ubatā u na ama a a dana a shosun na a lumi anga nā mbala."

Akuci nu uzuwa u sa'avu

⁵¹ ̄Avu Yesu ece le, "I gura tā reve ili i nda suru?"

Reve a usu, "Ee, tsu tsurā tā urevu wā yi."

⁵² Reve u damma le, "Manlu mā wilā ma na suru mā tsurāi urevu u tsugono tsa zuva u rotso tā vuma na oo utāsu akuci nu uzuwa u sa'avu a alanga ̄atsumā o mopon."

Ama a Nazara a 'yuwain Yesu

(Mak. 6:1-6; Luk. 4:16-30)

⁵³ Ana Yesu kotoi adansa iroci i nda, ̄avu u lyawa ubatā'a. ⁵⁴ Reve u kāmbā Nazara, lyuci na u kungwai. Ana u yuwain uritosu de ̄atsumā a aa'isā,† ama suru a yuwan tā asalama ̄avu a damma, "Te da u tsurāi ugbozu nu ucira u na waa yuwusan ili ya asalama i nda? ⁵⁵ ̄Ayi mawun ma za vu ushe'en ma da. Merit da mma vā yi, waru muwun mā ̄anāwu mā yi ele da, Yakubu, nā Isuhu, nā Simo nā Yahuza. ⁵⁶ Muwun mā ̄anāwu me esheli mā yi suru a tā pa obolo nā ̄atsu. Cine tsa da waa gura yuwan ulinga u nda suru?" ⁵⁷ Adama o ndolo ugbozu u le u dānu nā ̄ayi shi, ̄avu a 'yuwan yi.

Reve gba u damma le, "Vumavāsulā ri na tsugbain a lyuci no o u'wa wā yi shi, she a lyuci ro."

⁵⁸ Adama o ndolo, u gura yuwan ili ya asalama yā ̄abunda a lyuci vā yi shi, adama a na a ri nu ucawu wo okolo shi.

14

Ukwā wa Yahaya za vu Urumbusu

(Mak. 6:14-29; Luk. 9:7-9)

¹ A mantsa mo ndolo, Hiridu Antiba, mogono mā Galili, ma uwua tā adama e Yesu. ² ̄Avu u damma agbashi a yi, "Yesu Yahaya za vu Urumbusu da, za na a 'yasain ̄atsumā a ̄akwākwa. ̄Ayi da i zuwai waa yuwusan cu'un vi ili ya asalama a nda."

³⁻⁴ Kafu mantsa ma nda, Hiridu usa tā Hiridiya ̄ayi ubuwu ka mawun mā ̄anāwu mā yi Filibu. Yahaya† dansaa yi tā, "U ri ulobonu vu zuwa Hiridiya shi!" Reve u zuwa e reme Yahaya a nlā yi, ̄avu a zuwa yi

atsuma o u'wa wa ali. ⁵ U shi ta u ciga wu una yi, agba wu uwusua ta wovon wa ama, adama a na a usu ta Yahaya vumavasula da.

⁶ Ana a cuwusan nu urana u na a matsain Hiridu, avu usheli wa Hiridiya u je'en Hiridu obolo no omocin a yi, avu u zuwa okolo a yi o yo'ono. ⁷ Reve u kucina na waa ca yi ili i na u cigai biti. ⁸ Avu mma vu usheli'i u damma yi u damma, "N ciga ta aaci a Yahaya za vu Urumbusu a mapara ma nda!" ⁹ Avu mogono'o u yuwan shin-reve vi ili i na u dammai. Agba u ciga u 'yasan nzuwulai n na u yuwin a makakan mo omocin a yi shi. Avu u damma aosoja a yi, ¹⁰ a 'yawa o u'wa wa ali o kodo aaci a Yahaya za vu Urumbusu. ¹¹ Avu a tawaa na aaci'i a mapara avu a ca usheli'i, avu usheli'i u 'yawa mma va yi. ¹² Reve ojoro a Yahaya a tawa a tara lipu va yi a cido. Avu a 'yawa a kambuwa Yesu ili i na i farai.

*Yesu lyuwato ta ama ukpukupu uton
(Mak. 6:30-44; Luk. 9:10-17; Yah. 6:1-14)*

¹³ Ana Yesu uwai alabari o ndolo, reve u uwa a wantsun, avu u kara a tyo o una tsara u dana ayi a nde'en. Agba ana obolo a ama'a a uwai ne, reve o toni yi na mmalu o tono nge'en m mala. ¹⁴ Ana u rawai, avu u cina abajini o obolo a ama a pura yi. Reve we ene le iliyali, avu u kambato aza a na a dana ubanakun suru gbaga.

¹⁵ Urana a zama mariyaq, avu ojoro a yi a tawa ubata wa yi avu a damma, "Urana u koto ta, ubata u nda gba ogozo a da. Damma ama'a e bete'we, tsara a 'yawa a mulyuci a tsulaa aciyele ilyalya a lyuwa."

¹⁶ Reve u usu le, "Ili yi lo i na yaa zuwa le a kara shi. I 'yawa i ca le ilyalya a lyuwa."

¹⁷ Avu a damma yi, "Opopofu o ton a da tsu ri ne ele na mugula n re goon."

¹⁸ Reve u damma le, "Tawaa numu no opopofu'u na mugula'a." ¹⁹ Avu u damma ama'a a dana a anlya. Avu u tara opopofu o to'on na mugula n re'e, avu u kalyuwa zuva, reve u godyoo Asula adama e ilyalya. Reve u ne'eshen opopofu'u, avu u ca ojoro a yi, reve ele a ca ama. ²⁰ Ama suru a lyuwa ta hali a cuwan. Reve ojoro'o o shiton asaka kupa ne ejere na akapi e ilyalya i na i buwai. ²¹ Ali a na a lyuwi ilyalya i ndolo

a ta rawa ali ukpukupu uton (5,000), e kece amaci na muwun shi.

*Yesu wala ta a mini
(Mak. 6:45-52; Yah. 6:15-21)*

²² Avu Yesu dammushi ojoro a yi a uwa a wantsun tsara a kara elime a yi upasalai u mala. U dana ta lo tsara u lyawa ama a kamba a 'wa le. ²³ Ana u lyawa nle a kara i a 'wa, reve u kara a 'yawa a agad*i* na aciyayi tsara u yuwan avasa. Ayin a da a dana, avu gba u dana de ayi a nde'en.

²⁴ A matsan mo ndolo, wantsun wo ojoro a yi u dana ta e memere ma mala'a, waru upepu wu ucira u 'yon ta. A dana ta o mpolo ni iked*u* i mala i gbain. ²⁵ Na wasasa, avu u tawa ubata u le a mmalu zuva mini. ²⁶ Ana e ene niyi a mmalu zuva mini tsundolo, a uwuwa ta wovon. Avu a saala na wovon, "Yimodi i da!"

²⁷ Reve u yuushin nle adanshi, u damma, "U rawa ta ne, n ta pa! She yu uwuwa wovon wan."

²⁸ Avu Bituru damma, "Zagbain, na avu da mayun, damma mu n tawa ya'a wu zuva mini ma nda."

²⁹ Reve u damma yi, "Tawa."

Avu Bituru lyawa wantsun, avu u kara a mmalu zuva mini a tyo ubata wa Yesu.

³⁰ Amma ana Bituru enei upepu ni iked*u* i mala, avu wu uwuwa wovon dada u temei malibaa. Dada u saalai, "Zagbain, wawa mu!"

³¹ Avu Yesu cananashi ukere wa yi avu u reme yi. Avu u damma yi, "Vu ta nu ucawu wo okolo ke'en. Nye i zuwai okolo a wu a kudai?"

³² Ana a uwai atsuma a wantsu'un, reve upepu'u u von kwin. ³³ Dada aza a na a dana pe a wantsu'un a yuwayin Yesu aganda adansa, "Amayun avu da Mawun ma Asula."

*Yesu ca ta ama a Janisara lafiya
(Mak. 6:53-56)*

³⁴ A pasalai ta mala'a avu a tyo e ida ya Janisara. ³⁵ Ana ama a na a ri pe e revei Yesu da, avu a damma ama suru a na Yesu tawa ta. Avu a tawaa yi na aza a na a ri nu ubanakun icu'un icu'un. ³⁶ Reve a pati yi tsara u lyawa aza a na a ri nu ubanakun a ju'wan nge'en mu utugu ma yi. Reve aza a na a ju'wain suru a kamba gbaga.

15

Iyuwan tsutoni na Wilā wa Asula (Mak. 7:1-13)

¹ Reve Afarishi o ro nā munlu n Wilā mu utā de Urishelima, əvu a tāwā ubāta wā Yesu reve e ece yi, ² “Nye i zuwai ojoro a wu oo tono ili i na nkaya n tsu n roco ntsu tsu yuwan shi? Ko ekere e le a tsu sa'a kafu a lyuwa ilyalya o ure u na wu ntsayi shi.”

³ Reve u usu le, “Nye i zuwai yoo tonishi ili i na Əsulə a dammai shi, reve i uwa o tono uritosu wa aciyədu? ⁴ Əsulə a damma ta, ‘Vu yuwaan dada vā wu nā mma vā wu tsutoni,’ waru, ‘Za na isulai dada vā yi ko mma vā yi, a to una yi.’ ◊ ⁵ Ədu gba i to ritosu a na nā vuma ri ni ili i na waa kambaa dada vā yi ko mma vā yi, reve u damma ‘Ayi nda za vā Əsulə da,’ ⁶ to, a ri na a ca dada le il'i shi. I 'yuwan ta ili i na Əsulə a dammai adama a agadu a du. ⁷ Ədu aza e ikpa'a! Ishaya vumavəsula yuwan ta mejege ana u dānai Əsulə a damma tā:

⁸ ‘Ama a nda a ta casu mu tsugbain a nā le goon,
okolo e le gba alanga a da a ri nā amu.

⁹ Aganda a na aa yuwusaan mu ili ya əbulə i da shi.
Ili i na oo ritosu ili i ro i da shi, agba uritosu wa ama u da.’” ◊

Ili i na i tsu lungusə vuma (Mak. 7:14-23)

¹⁰ Reve Yesu dewishe obolo a ama'a, əvu u damma le, “I polo atsuvu yu uwua, əvu i reve ili i maa dansa. ¹¹ Ili i na i tsu uwa ətsumə a vuma, əyi da u tsu lungusə yi shi. Amma ili i na i tsu utā o una wā yi, əyi da u tsu lungusə yi.”

¹² Dada ojoro a yi a tawai ubāta wā yi, əvu a damma, “Vu reve tā a na vi isulai Afarishi na adanshi a na vu yuwin?”

¹³ Əvu u usu, “Ili i na Dada vā va zuva cu'wāin shi, suru a tā mula yi diga a aralu a yi suru. ¹⁴ I tonoo Afarishi o ndolo wan! Ele a tā ana nrumbā n na moo ronuso nrumbā n ro, waru suru nle a tā riya a aakari.”

¹⁵ Əvu Bituru usu, “Nye da vaa dansa ana vu yuwin adanshi adama e ili i na i tsu lungusə vuma?”

¹⁶ Reve Yesu usu, “Hali n gogo koto vu reve ili i maa dansa shi? ¹⁷ Amayun a da, suru ilyalya i na i tsu uwa o una, u tsu kārā tā a tyo a əatsuma, reve wu utā. ¹⁸ Amma adanshi a vama a na a tsu utā o una u tsu utā tā diga o okolo. Waru ele dāda ili i na i tsu lungusa vuma. ¹⁹ Atsuma o okolo a da majiyan me iwuya nā mona mā tsu utā, pe da waru tsipere ne epen a tsu utā, nā wivu na adanshi a vama a aci a ama o ro. ²⁰ Ele nda ele da a tsu lungusə za. Alya babu sa'a ekere, u tsu lungusə vuma shi.”

Yesu kambai Takpacı vu ka (Mak. 7:24-30)

²¹ Əvu Yesu lyawa ubāta'a u kāmbə a mбāngā ma Taya nā Sida. ²² Ana u rawai, əvu ka ro Takpacı* za na ri nā nden pe, u tāwā ya'a yi, əvu u saala, “Zagbain, Mawun mā Dāwuda, kālyuwā ilyali i vā! Usheli u vā u to sowuso ətsumalimā no otoni a lima.”

²³ Agba Yesu damma yi ili i ro shi. Dada ojoro a yi a tawai ya'a yi, reve a pati yi, “Damma ka ndolo u kārā. U to tono tsu nā yisaali.”

²⁴ Reve u usu u damma, “A lyungu mu tā ubāta wa aza a Isra'ilə goon! A tā gashi obolo e ikyon a na a puwāin.”

²⁵ Reve ka'a u rawa ubāta wā Yesu, əvu u kādāto u damma, “Zagbain, vu kamba mu!”

²⁶ Əvu u usu, “U lobono a tara ilyalya i muwun, reve a ca musən shi.”

²⁷ Əvu ka'a u damma, “Ne da, Zagbain, agba ko musən n tsu lyuwa tā mubishi n na māq̄ riyisə diga a mapara ma za na zuwa niyi.”

²⁸ Dada Yesu usu niyi, “Əvu ka na cayı okolo lon da! N ta yuwaan wu ili i na vu patiyi.” A mantsa'a gan, reve usheli wa yi wo o'wo gbaga.

Yesu kambato tā ama a əbundə gbaga (Mak. 7:31-37)

²⁹ Reve Yesu lyawa de, reve u kāmbə a nge'en m Mala mā Galili. Reve u kumba a aagadi u dānu. ³⁰ Dada obolo a ama a əbundə a tawai, əvu a tawāq nā əkutsuma nā nrumbā, a tawā tā waru na aza a na a ri no osowī a lipu, obolo na aza a na a tsu

◊ **15:4** Mtə. 20:12; Mtə. 21:17. ◊ **15:9** Isha. 29:13.

* **15:22** Ka'a za va Ka'anə da, əyi waru za va Isra'ilə da shi.

gura yuwan adanshi shi, na ama a na a ri nã banakun icu'un icu'un. Avu a zuwa le a mákakan mä yi, reve u kãmbaто le gbaga suru. ³¹ Ama suru a yuwan tã asalama ni ili i na e enei a uwai waru. Ama a na a shi a tsu yuwan adanshi shi, reve a uwa adanshi gogo. Osowi a lipu o o'wo tã gbaga, akutsumä waru a wala, nrumbä waru me ene ure. Ama suru a uwa tã a cibalasa Asula a aza a Isra'il'a.

*Yesu lyuwato tã ama ukpukupunaashi
(Mak. 8:1-10)*

³² Avu Yesu de ojoro a yi, reve u damma le, "Me ene tã iliyali ya ama a nda. O to obolo nã amu hali rana ta'atsu, agba a ri ni ili i na aa lyuwa shi. Agba n ciga n zuwa a kara na ambulu shi. A tã takalyuwä o ure a tyo o u'wa."

³³ Avu ojoro a yi a usu, "Ubata u nda u rotso tã ogozo. Te da tsaq tsurä ilyalya i na yaa rawa lyuwato cu'un vo obolo a nda?"

³⁴ Avu we ece le, "Opopofu a yan a da i ri ne ele?"

Avu a usu, "Aza e cindere, nã mugula meketeci."

³⁵ Avu Yesu damma ama'a a dãnu e ida. ³⁶ Reve u tara opopofu e cindere'e nã mugula'a avu u godyoo Asula. Reve u ne'eshen ilyalya'a u ca ojoro a yi, reve a ca ama'a. ³⁷ Ama'a suru a lyuwa tã hali a cuwan. Reve ojoro a yi o shiton asaka a gbagbain e cindere na akapi a na a buwai.

³⁸ Ali goon aza a na a lyuwai ilyalya'a, babu nã amaci nã muwun, a ta rawa ama ukpukupunaashi (4,000). ³⁹ Ana Yesu dammai ama'a a kara, dada u uwai a wantsun reve u pasalai mala'a. Reve a rawa e ida zuzu nã Magada.

16

*Azagbain a cigai e ene ili ya asalama
(Mak. 8:11-13; Luk. 12:54-56)*

¹ Avu Afarishi na aza a Sadukiya a tawa ubata wã Yesu a lyungwã yi adama e reme yi nu unusu, dada a damma niyi u yuwaan le ili ya asalama, adama u roco Asula a usu tã ili i na waa yuwsan.

² Reve gba Yesu usu, "Nu urana u ri a mariyaa, i tsu damma tã 'Alanzu o to lobono adama a na zuwa ri saan.' ³ Nu

usana adama a na zuva ri saan nã wunla, reve i damma, 'O to ro'o.' I tse ene tã iroci i nda zuva, reve i reve ili i na oo rocosu. Agba ne da fo, i te inda ili i na maa yuwsan gogo, waru i reve ili i na oo rocosu shi. ⁴ Ama e iwuya nã azä o ulambu wã aßulä a zami tã a yuwaan le iroci ya asalama, agba moo roco le shi, she iroci ya Yunanat yumavasula." Reve Yesu lyawa le lo avu u kara.

*Iyuwan ugbozu na munlu me epen
(Mak. 8:14-21)*

⁵ Ana ojoro e Yesu a pasai mala'a a tyo a mbangä n ndede, reve e icina a na aa tara opopofu. ⁶ Reve Yesu damma le, "I yuwan ugbozu! I dãna ufobu adama o wolilo wa Afarishi na aza a Sadukiya."

⁷ Avu ojoro'o a yuwan adanshi vanni le, avu a damma, "U ta dansa ne adama a na tsu tawayi nã ko oopopofu shi."

⁸ Ana Yesu revei ili i na aa dansa, dada we ece nle, "Nye i zuwai i ri a ndammulai adama a na i ri no opopofu shi? Ucawu wo okolo a du wa'a da. ⁹ Hali n gogo koto i reve shi? I cuwan no opopofu o ton a na a lyuwatoi ali ukpukupunaashi uto'on (5,000) shi? Waru i cuwan i shiton tã asaka a abundä na akapi a na a pasai shi? ¹⁰ Waru opopofu e cindere a na a lyuwatoi ali ukpukupunaashi (4,000) gba? Asaka a gbagbain a yan da i shitoyin? ¹¹ Adama a nye i gura revei a na maa yuwsaan du adanshi adama o opopofu shi? N ta dansaa du i yuwan ugbozu nã wolilo wa Afarishi na aza a Sadukiya." ¹² Dada e revei waa yuwsaan le adanshi a yuwan ugbozu nã wolilo ko opopofu shi, amma adama o uritosu we epen wa Afarishi na aza a Sadukiya.

*Bituru dammai Yesu Zamawawa dada
(Mak. 8:27-30; Luk. 9:18-21)*

¹³ Yesu no ojoro a yi atsumä a mmalu, ana a rawai zuzu nã mbangä ma Kasariya Filibi, avu we ece le, "Zane da ama a tarasa Mawun ma Vuma?"

¹⁴ Avu a usu, "Ozo o ro a damma, avu Yahaya za vu Urumbusu da, ozo o ro gba a damma avu Iliya da, ozo o ro waru a damma avu Irimiyat da, ko gba shi vuma tã atsumä a amasula a da."

¹⁵ Reve we ece le, “Adu gba, zane da yaa tarasa mu?”

¹⁶ Reve Simo za na a tsu de Bituru usu, “Avu da Zamawawa,† Mawun ma Asula za na tsu ca wuma.”

¹⁷ Reve Yesu usu, “Avu za va aba'un da, Bituru mawun ma Yahaya,*† adama a na ko vuma roco wu ili i nda shi. Dada va na ri zuva da roco nuwu ko zane da n ri. ¹⁸ Adama o ndolo n ta de wu Bituru, za na urevu wa yi u da ‘Aatali.’ Waru a aatali a nda a da maa suwa qa'is a qa e Itonit a va, agba ucira wu ukw a waa la'a ucira wa yi shi. ¹⁹ N ta ca wu mkpatu'utsu n tsugono tsa zuva. Ili i na biti vu kpatu'wai pa o uvadi shi, Asula fo w a usu u kpatu'w a le shi. Waru ili i na vu kpatu'wai pa o uvadi u nda, ele fo Asula a ta kpatu'w a le.” ²⁰ Reve Yesu rono ojoro a yi atsuvu she a damma nanza a na ayi dada Zamawawa'a wan.

*Yesu yuwan ta adanshi o ukw a wayi
(Mak. 8:31-9:1; Luk. 9:22-27)*

²¹ Diga a mantsa'a a 'yawa, reve Yesu teme a dansaa ojoro a yi ili i na yaa cina yi. Avu u damma, “Na n ciga na n 'yuwan n 'yaw a Urishelima ubata u na azagbain e ida, nan ganu a gbagbain na munlu n Wil a n ri. A ta ca mu atsumalim a lon. A to una mu, agba na a yuwan rana ta'atsu, Asula a ta 'yas an mu.”

²² Reve Bituru de yi a tyo a nge'en, avu u damma yi u lyawa a dansa ne. U damma, “Asula aa lyawa ili i ndolo i fara na a avu shi, Zagbain!”

²³ Reve Yesu† vadala ubata wa yi reve u damma yi, “Male, vu buwa mu ure! Vu ta gesheshe ili i na Asula a zuwaa numu n yuwan, adama a na majiyan ma wu za vuma da, agba u ri ununa Asula aa yuwsan shi.”

²⁴ Reve u damma ojoro a yi, “Za na suru cigai u kuru mu, she nu u 'yuwan aciyayi suru suru. Nu u ciga u 'yuwan u tara akpata a atsumalim a yi reve u kuru mu.

²⁵ Adama a na za na cigai u wawa wuma wa yi, u ta lamba yi, amma za na lambai wuma wa yi adama a va, u ta tsur a yi. ²⁶ Nye i da vuma aa muna nu u tsur a uvadi u nda suru, reve u lamba wuma wa yi? Vuma aa gura tsupat adama u tsurisa wuma wa yi shi,

ko ke'en. ²⁷ Adama a na amu, Mawun ma Vuma, n ta taw a na tsugbain tsa Dada va obolo na nlingata ma yi, avu n ge'eto ama suru ununa a yuwin ili biti. ²⁸ Amayun a da maa dansaa du, ozo o ro atsum a a du a na i ri pa nda mishin gogo, ya q a kuwa shi, she na ye ene mu, Mawun ma Vuma, a taw a atsum a o tsugono tsa va.”

17

*Lipu va Yesu vadalai
(Mak. 9:2-13; Luk. 9:28-36)*

¹ Ana a yuwin ayin a tali, reve Yesu dangwa Bituru na Yakubu na mawun ma an a wu ma yi Yahaya. Reve a 'yaw a a kumba masasan mo uga'an ubata u na a danai goon le. ² Ele a kanla, dada oroci e Yesu a vadalai suru suru. Urewesu wa yi e ikanasa ana urana, atugu a yi waru a kamb a u'uri puwu ana ekan. ³ Reve Musa† na Iliya o utushi, reve a uwa adanshi na Yesu.

⁴ Reve Bituru damma yi, “Zagbain, u lobono ta a na tsu ri pa! Lyawa tsu yuwan ogodo a ta'atsu pa, za ta za va wu, za ta za va Musa, za ta za va Iliya.”

⁵ Ayi ubuwu a adanshi, reve eleshe e ekan a taw a u pupala le. Avu udyo wu uta pe e eleshe'e u damma, “Ayi nda Mawun ma va da, za na n cigai, n ta uwusa uyo'o wa yi lon. Yu uwu yi!”

⁶ Ana ojoro'o a uwai udyo'o, reve a uwu wovon lon hali a riya makpa ba.

⁷ Dada Yesu rawai reve u ju'wan le. Avu u damma, “Yoyin, she yu uwu wovon wan!” ⁸ Dada a 'yas a in aci a kalyuwai, agba e ene za ro shi, she Yesu.

⁹ Ele a macipaq a masasa'an, reve u damma le, “She i damma nanza ili i na ye ene wan, she na a 'yas an mu, amu Mawun ma Vuma atsum a a kwakwa.”

¹⁰ Reve ojoro'o e ece yi, “O una wu nye munlu n Wil a n dammai a na Iliya da a fara taw a kafu Zamawawa taw a?”

¹¹ Reve u damma le, “Amayun a da Iliya ta taw a u fobo ili biti. ¹² Agba amayun, Iliya taw a ta de. Agba ama e reve a na ayi da shi, reve a yuwaan yi ununa a cigai. Aa jima shi, ne da fo aa zuwa Mawun ma Vuma mo sowo atsumalima.” ¹³ Dada ojoro'o e revei

* ^{16:17} Aala a Yahaya ayi da Yunana na Tsuyahuda.

u ta yuwusaan le adanshi a Yahaya za vu Urumbusu.

Yesu kambatoi ulobo wo otoni a lima gbaga
(Mak. 9:14-29; Luk. 9:37-43a)

¹⁴ Ana Yesu no ojoro ą yi ą cipai zuva masasa'an, obolo a ama ą abunda ą shi ta lo a pura le. Avu vuma ro tawę u kingyo ą mąkakąn mą yi. ¹⁵ Reve u damma, "Zagbain, ve ene iliyali i mawun mą va! U tą na tsuda'un tsu ucira, hali u tsu riyę tą a akina ko ą mini kuci. ¹⁶ N tawę tą na ąyi ubatę wo ojoro ą wu, agba ko vuma tą gura kambato yi gbaga shi."

¹⁷ Reve Yesu usu, "Adu ama o okolo o ugabamu, ąza o ulambu wu ucawu wo okolo. Hali mantsa ma ne ma da maa dana na ądu? Waru hali mantsa mą ne ma da maa gura dana ną ądu na ankuri? Tawai nu ulobo'o pa nda!" ¹⁸ Reve ubara otoni a lima a na ą ri pe o ulobo'o, ąvu otoni a lima'ą o uta. Diga a mantsa mo ndolo, reve u kambą gbaga suru suru.

¹⁹ Ana alanga a jmai, ayi ą nde'en, reve ojoro ą yi ą tawę ubatę wą yi ąvu e ece yi, "Adama ą nye tsu kudai o uta otoni a lima'ą?"

²⁰ Reve u usu le, "Adama a na i ri nu ucawu wo okolo wa'a da. Amayun a da maa dansaa du, ni i ri nu ucawu wo okolo ke'en cine i revei cu'un vu su'wan'uri, i ta damma masasan ma nda, 'Lyawa ubatę u nda ą tyo ndede,' ąvu gba u lyawa. I ta gura yuwan ili suru."*

Yesu yuwaisin adanshi o ukwa wą yi
(Mak. 9:30-32; Luk. 9:43b-45)

²² Urana u ro cina ą kambą Galili, ąvu Yesu damma le, "Za ro ta wina Mawun ma Vuma. ²³ A to una yi, agba na a yuwan ayin a ta'atsu ą tą 'yasan yi." Reve ątsumą ą langa ojoro'o lon.

Yesu yuwain adanshi a atsupu o utafa

²⁴ Ana Yesu no ojoro ą yi a rawai Kafarnahum, reve ąza o ushishi wu utafa wą ąa'isamapada e ece Bituru, "Manlu mą du ma tsu tsupa utafa[†] wą ąa'isamapada shi?"

* ^{17:20} Akuci a aatagada a nda ą dashi tą uguzu wu 21: "Amma avasa na akuli a da goon aa gura cu'un vi ili i nda, ili yi lo i na i la'ai ne shi." † ^{17:24} Danshi na a yuwayin ulinga pa nda na Tsuheleni ąyi da "utafa wą ąa'isamapada drakma re." Kalyuwą Ucuduwu wi "Ikebe." ‡ ^{17:27} Danshi na a yuwayin ulinga pa nda na Tsuheleni ąyi da "ikebe yi irumu i drakma i nashi." Kalyuwą Ucuduwu wi "Ikebe."

²⁵ Avu Bituru usu, "U tsu tsupa tą."

Reve Bituru uwa o u'wa'a, ąvu kafu u yuwan adanshi, dada Yesu ece niyi, "Ngonon tsu zuwaa tą ama e le utafa, ko omocin?"

²⁶ Reve u usu, "Omocin a da a tsu zuwaa utafa."

Avu Yesu usu, "To, wo o'wo tą ama e le aa tsupa shi. ²⁷ Amma woo lobono tsu 'yasan okolo a ama shi. Adama o ndolo, 'yawai mavusa a mala. Magula ma na i fara remei, i kpatu'wą uną wą yi, i tą tsurę ikebet i azurufa‡ i na i rawai atsupu o utafa wą ąa'isamapada za vą ną za du. I tara i tsupa le utafa u tsu."

18

Za na la'ai tsugbain o tsugono tsa zuva
(Mak. 9:33-37; Luk. 9:46-48)

¹ A mantsa'a, reve ojoro e Yesu ą tawę ubatę wą yi, reve e ece yi, "Zane da oo o'wo zagbain suru suru ątsumą o tsugono tsa zuva?"

² Dada Yesu deyi mawun mo ro, reve wi isawaton yi ą mąkakąn me le. ³ Avu u damma, "Amayun a da maa dansaa du, ni i ciga i 'yuwan yoo o'wo ununa muwun n keke'en n ri. Ną ne da shi, yaa uwa o tsugono tsa zuva shi. ⁴ Adama o ndolo za na tarai aciyayı ili i ro shi, ana mawun me ke'en ma nda, ayi da za na la'ai tsugbain o tsugono tsa zuvā.

⁵ "Waru za na ushiyi mawun me ke'en ma nda a aala ą va, ąmu da u ushiyi."

Malyungwą ma na mą tsu tawę nu unusu
(Mak. 9:42-48; Luk. 17:1-2)

⁶ Avu Yesu lyuwa elime u damma, "Woo yo'ono aza a na aa zuwa ko vuma tą ątsumą aaza a na oo tono mu yuwan unusu shi. U ta la'aa le ą nląa le aatali a yira ą yinlu a vari le ątsumą a mala upasu u na u la'ai ąru'un!"

⁷ "Woo yo'ono ama shi, adama e ili i na yaa zuwusa ama ąmariyą o unusu. A ri ni ili i na aa yuwan shi, ili i ndolo i ta fara, agba woo yo'ono aza a na ą tawę ne ele shi! ⁸ Nu ukere wą wu ko anana ą wu aa zuwusa wu

mayan mo unusu, vu kodo yi vu vari yi. U ta la'aa wu vu lamba upasu u lipu u ro wà wu, reve vo o'wo nà wuma u na vàkuà shi a na và dànà ne ekere e re na ana e re àvu a vari wu a akina a na àri n kimà shi.⁹ Nàlyusu vàwu aa zuwusa wu mayan mo unusu, vu fodo yi vu vari yi. U la'aa wu tà vu dànà nàlyusu tà goon àvu vu dànà wuma, a na vàdànà ne esu e re reve a vari wu a akina a na àri kimà shi."

Iroci yi kyon na puwayin

(Luk. 15:3-7)

¹⁰ Àvu waru Yesu damma, "I yuwan ugbozu. She i tara àzà e keke'en a nda ili ye pere wan. N ta dansaa du, a tà nànlingata zuva n na n ri obolo nà Dada và zuva.*

¹² "Nà za va aguba ri ni ikyon ukpaku, reve za tà utà reve u puwàn, nye i da waa yuwan? U ta lyawa kupakucci nàkucci na buwai a alyuna àngà'en m masasan, reve u 'yàwà izami yi kyon tà na puwayi'in. ¹³ Nu u tsurà yi, amayun a da maa dansaa du, u ta la'a yuwan màzangà a aci àza tà o ndolo, a na waa yuwan a aci a kupakucci nàkucci na buwai. ¹⁴ Ne da u ri ya Dada du za na ri zuva. U ciga ko za tà àtsumà àzà e keke'en a nda u puwàn shi, suru suru."

Na za ro nusaan wu

(Luk. 17:3)

¹⁵ Reve Yesu lyuwa elime u damma, "Nna za vàwu yuwan wu unusu, 'yàwà ya'à yi, àvu vu roco yi unusu wà yi. Agba vu yuwan yi usokowu, àvu nà ayi goon. Nàvuma'a wu uwàwu wu, vu lyuwa tà aci a za vàwu waru vu kàmàbàto tà za vàwu. ¹⁶ Nu u 'yuwan gba a uwàwu wu, vu tara vuma tà, ko ama e re i 'yàwà obolo. Vu yuwan ne adama a na Adanshi à Asulàa damma ta adanshi o unàwa ama e re ko ama a ta'atsu a aci a za ro u la'a tà ume. ¹⁷ Nu u 'yuwan a uwàwu le fo, vu damma àzà e Itoni. Nu u 'yuwan waru a uwàwu àzà e Itoni, to, vu yuwan nà ayi ununa vaa yuwan nà za na revei Àslàshi, ko ana manlu mo u'ushishi mo utafa."

* **18:10** Akuci a aatagada a nda àtà nà ayi nda, "Amma àmu, Mawun ma Vuma, n tàwà tà adama n wawa aza a na a puwayin." [◊] **18:16** U.Wl. 19:15. [†] **18:24** Ikebe yi rumu i azurufa i gbain ayi da àtsu de "talen" nàTsuheleni, unàtà u da talen tà ri ni ikebe i na aa tsupa za zamalinga àtsumà a a'wan gendu. Talen ukpukukupa kupa (10,000) la'a tà ikebe ya atsupu yi za zamalinga vu rana ukpukukupa udobonuwu kupoton (50,000,000). [‡] **18:28** Ikebe yi rumu i azurufa i da àtsu de "dinari," atsupu o urana u tàwu za zamalinga.

Manla na mabaàda

¹⁸ Àvu waru Yesu damma, "Amayun a da maa dansaa du, Ili i na suru yi nlài pa o uvadi u nda, Àslàza na ri zuva tà a nàyi fo. Agba ili i na suru i bàdài, u tàbàdà yi fo.

¹⁹ "Waru, n ta dansaa du, na ama e re àtsumà a du a yuwan àsalà e ili i na a cigai, reve a vasa adama àyi, Dada và za na ri zuva ta yuwaan du ayi. ²⁰ Adama a na ubàtà u na ama e re ko ama a ta'atsu o golotoi a aala àvà, n tàlo obolo ne ele."

Irociya aagbashi a na a 'yuwain ayuwan gafura

²¹ Reve Bituru tàwà ya Yesu we ece, "Zagbain, nàza vàaa nususaan mu, hali uyan u da maa yuwaan yi gafura? Toto ucindere?"

²² Àvu u usu, "O'o, toto ucindere shi, amma kupocindere toto ucindere.

²³ "Nda cine tsugono tsa zuva tsà ri: A yuwan tà mogono mo ro za na cigai u ushi ikebe i na woo tono agbashi àyi. ²⁴ Ayi àtsumà o u'ushishi, reve a tàwà nàvuma ro za na woo tono ikebe i gbain i azurufa ukpukukupa kupa (10,000).[†] ²⁵ Aagbashi'i gba u shi ni ikebe i na waa gura tsupa yi shi. Dada mogono'o u zuwai a wina vuma'a ni ili i na u ri nàayi suru, hali nàka vàyi na muwun màyi. Reve a tara ikebe'e a tsupa mogono'o utan u na woo tono aagbashi'i.

²⁶ "Amma àvu aagbashi'i u kingyo, reve u pati u damma, 'Vu yuwan ankuri nàamu, n ta tsupa ili i na n kopoi suru.'

²⁷ Reve mogono'o we ene yi iliyali lon, reve u lyawa yi, àvu u damma yi she u tsupa ikebe'e waru wan.

²⁸ "Aagbashi'i àmotaà, àvu u ga'an na aagbashi o ro za na woo tono ikebe i ke'en i azurufa[‡] ukpaku. Dada u gaga niyi oogorovili. Reve u uwa àcukudusa yi nu u dansai, 'Vu tsupa mu utan u và!'

²⁹ "Reve aagbashi'i u kingyo, reve u pati yi u damma, 'Yuwan ankuri nàamu, n ta tsupa wu ili i na voo tono mu suru.'

³⁰ "Agba àvu aagbashi o ufaru'u u 'yuwan a ene iliyali yàyi. Reve u zuwa à

ɓaru yi o u'wa wa ali, hali she nu u tsupa ili i na oo tono yi. ³¹ Ana akapi a agbashi e enei ili i na u yuwain, reve a uwua upan lon. Dada a 'yawai ubata u mogono'o, reve a damma yi ili i na i yuwain suru.

³² "Dada mogono'o u deyi aagbashi'i reve u damma, 'Avu aagbashi a vama! Ana vu pati numu, n lyawaa wu t̄a uta'an, reve n damma she vu tsupa ili wan. ³³ Vu shi t̄a fo ee ene iliyali ya aagbashi o ndolo ununa me ene nuwu iliyali.' ³⁴ Reve mogono ma uwua upan lon, avu u zuwa a zuwa yi o u'wa wa ali, u sowu ȝtsumalim̄ hali u tsupa ili i na oo tono yi suru.

³⁵ "Ne da Dada v̄a za na ri zuva aa yuwan na adu nni i 'yuwan a yuwaan ȝz̄a a du gafura o okolo ȝdu."

19

Uritosu adama a wukasu u lolo (Mak. 10:1-12)

¹ Ana Yesu kotoi adanshi o ndolo, reve u lyawa Galili avu u k̄ara a tyo e ida ya Yahuda upasalai wu Uđolu wā Urdu. ² Reve obolo a ama o toni yi, avu u k̄ambato ȝz̄a o ubanakun gbaga.

³ Avu Afarishi o ro a ciga a lyungwa yi n̄a yeci, reve a damma, "Wilā u tsu u lyawa t̄a vuma kakasa n̄a ka v̄a yi ko adama e ili i ro i na we enei suru?"

⁴ Reve Yesu usu, "Koto i denun ȝtsumā Adanshi a Asulā shi? A dana t̄a ana Asulā a yuwain uvadī, 'U yuwan le t̄a vali n̄a ka.

⁵ Ayi da i zuwai vali aa lyawa dada v̄a yi n̄a mma v̄a yi reve e remulei n̄a ka v̄a yi, avu ele ra o o'wo ili i t̄a.' ◊ ⁶ Ana wo o'woi a buwa ili i re shi, agba ili i t̄a, adama o ndolo ili i na Asulā o boloi she nanza kakasa wan."

⁷ Avu Afarishi e ece yi, "To, adama a nye i da Musa lyawai vuma ca ka v̄a yi aatagada a wukasu u lolo reve u gbara yi?"

⁸ Avu Yesu usu, "Musa lyawa du t̄a i kakasa n̄a amaci a du, adama a na i 'yuwain a kuru ili i na Asulā a dammai, amma de o ufuru ne da u shi shi. ⁹ Waru lyawa n damma du nda, za na suru lyawai ka v̄a yi reve u yuwisan lolo ro, tsipere

◊ **19:5** Ufr. 1:27; Ufr. 2:24; Ufr. 5:2. ◊ **19:19** Mta. 20. u yuwan lolo shi.

tsa da waa yuwusan, shede n̄a ka'a u ri e tsipere na ali o ro."

¹⁰ Reve ojoro a yi a damma yi, "N̄a ne da ili'i i ri e ekere a vali n̄a ka v̄a yi, u la'a ta ulobonu she vuma yuwan lolo wan."

¹¹ Avu Yesu usu, "Vuma suru da aa gura usu uritosu u nda shi, amma she aza a na Asulā a cayi. ¹² Ili i na i zuwai ozo o ro aa yuwan lolo shi ayi da, ozo o ro a matsan le t̄a ali agba a ri gbaga shi. Ozo o ro waru ama a da a k̄ambato nle ne. Ozo o ro waru a 'yuwan t̄a lolo adama o tsugono tsa zuva. Za na aa gura tara uritosu u nda u tara."

Yesu ushiyi muwun

(Mak. 10:13-16; Luk. 18:15-17)

¹³ Reve ama o ro a t̄awā Yesu n̄a muwun n le, adama u ju'wān le u yuwaan le avasa. Avu ojoro a yi a putsaa aza a na a t̄awusā n̄a muwu'un, a lyawa a damatosun yi.

¹⁴ Reve gba Yesu damma le, "Lyawai muwun n keke'en n t̄awā ya'a v̄a, she i putsaa le wan. Icu'un ya ama a na a ri tsā muwun n nda, tsugono tsa zuva za le da." ¹⁵ Ana Yesu ju'wān muwu'un, reve u zuwaal le aba'un dada u k̄arai.

Za vu utsuru

(Mak. 10:17-31; Luk. 18:18-30)

¹⁶ Ana a yuwain ne, reve vuma ro t̄awā ya Yesu reve we ece yi, "Manlu, ili ya abulā i ne i da maa yuwan tsāra n tsurā wuma u na woo koto shi?"

¹⁷ Reve Yesu damma yi, "Adama a nye vee eceshe mu ili ya abulā? Asulā da goon za v̄a abulā. N̄a vu ciga vu tsurā wuma u babu ukotu, ciga 'yuwan vu kuru Wilā wā yi."

¹⁸ Avu vuma'a we ece, "Wilā u ne u da?"

Reve Yesu usu, "She vu una za nu ucigu wā wu wan. She vu yuwan tsipere wan. She vu yuwan wivu wan. She vu yuwan open a aci o ozo ro wan. ¹⁹ Vu ca aabara n̄a makuci mā wu tsugbain. Vu ciga ozo o ro ununa vu cigai aciyawu." ◊

²⁰ Reve vuma'a* u usu, "Ele nda suru n yuwan le t̄a de. Nye i buwai na maa yuwan waru?"

²¹ Avu Yesu usu, "N̄a vu ciga vu shiwan vuma, 'yawā vu wina ili i na vu ri na ayi suru, reve vu ne'eshen alambi ikebe'e, vu

* **19:20** Vuma'a u rawa t̄a na waa yuwan lolo, agba koto

ta tsurəuzuwa zuva. Reve vu tawəvu kuru mu.”

²² Ana yuma'a wu uwai ne reve atsuma a langa yi, adama a na u ta nu utsuru lon. Reve u karə ili ya yi.

²³ Dada Yesu dammai ojoro a yi, “Amayun a da maa dansaa du, ili yu usan i da za vu utsuru uwa o tsugono tsa zuva. ²⁴ Amayun n ta dansaa du, u ta la'a babu usan aarakumi a pusulai na vunu vu bele, a na za vu utsuru aa uwa o tsugono tsa Asula.”

²⁵ Ana ojoro a yi a uwai ne, reve a uwa asalama lon, reve e ece, “To, zane gba aa la'a?”

²⁶ Avu Yesu kalyuwə le u damma, “E ekere a vadilima ili'i i ri n yuwan shi, amma ubatə wə Asula ili biti u ta gura yuwan.”

²⁷ Dada Bituru damma niyi, “Atsu da nda tsu lyawai ili suru, reve tsu kuru wu. Nye da gba tsaq tsurə adama o ndolo?”

²⁸ Reve Yesu damma le, “Amayun a da maa dansaa du, a mantsa ma na amu Mawun ma Vuma, məq dənu o ootogu o tsugbain a mantsa ma na məq tawə, adu aza a na oo tono mu i tədənu o otogu kupa ne ejere, waru i tə ge'eto gundo kupa ne ejere va Isra'il. ²⁹ Aza a na a lyawai ili suru suru adama a və, a lyawai 'wa le ko adumə e le, a tə tsurə atsupu. Ne da waru na a lyawa aza e le ali ne esheli, ko a lyawa nan dada na nan mma le, ko gba a lyawa muwun, a tə tsurə atsupu hali a tyo toto ukpaku, waru a tə tsurə wuma u na woo koto shi. ³⁰ Agba na qabundə aza a na a ri elime gogo a tə kambə acapa, waru aza a na a ri acapa gogo a tə tyo elime.”

20

Iroci ya aza a zamalinga

¹ Ana Yesu uwai o rocosu ama ununa tsugono tsa zuva tsaq dəna, avu u damma, “A yuwan tə vuma ro za na dənai nu udumə wa inabi. Urana u ro, reve wu uta na wasasa adama u zami aza a zamalinga adama a lingaa yi udumə wə yi. ² Avu u damma u ta tsupa le ununa a tsu tsupa ikebe i azurufa yu ulivu irumu i tə tə. Reve u tara le a tyo o udumə a linga yi.”

³ “Ana alanzu a gaduwai, ayi o utulai e eden reve u cina ozo o ro lo a mishin me pere. ⁴ Reve u banu le fo a tyo o udumə wə yi, avu u damma le u ta tsupa le ili i na i lobonoi nu urana u riyə. ⁵ Avu a karə e reme ulinga o udumə a.”

“Nu urana a aci na rumu ta'atsu vu urana reve u yuwan ne. ⁶ Waru ana u buwai rumu tə na aa lyawa ulinga, reve wu utisə a lyuci, avu waru u cina ama o ro mishin lo. Reve we ece le, ‘Adama a nye yaa yuwanne ulinga ana'an shi?’

⁷ “Reve a usu, ‘Adama a na ko za tara tsu shi!’

“Avu u damma le, ‘To, 'yawai i linga o udumə u va.’

⁸ “Ana urana u kotoi, reve za vu udumə a u de za ve elime u damma yi, ‘De aza a zamalinga a vu tsupa le. Vu teme na aza a na n tarai nu ukosu, reve vu koso na aza a na n fara tarai.’

⁹ “Reve aza a na o koso tarai a yuwan ulinga wu rumu tə goon a tawə a ushi atsupu e le, za suru ushi tə rumu tə azurufa.

¹⁰ Ana aza a na e temei ulinga ili yu usana a tawai tsarə a ushi atsupu e le, a ta dansa a tə ushi ili i na i la'ai aza a aza e le. Avu wo o'wo ele fo irumu i tə tə i azurufa i da a tsupa nle. ¹¹ Ana a ushiyi ikebe i le, reve a 'yawə na adanshawuya ubatə wu za vu udumə a. ¹² Reve a damma, ‘Aza a na a tarai na acapa rumu tə da goon a lingai. Avu vu tsupa le unata na atsu. Atsu gba tsu linga tə atsuma o usuduwu wu urana hali a tyo ulivu!’

¹³ “Reve za vu udumə a u usu za tə atsuma e le, ‘I'utsə i və, m paala wu shi. N tsupa wu tə ili i na tsu yuwan adanshi.

¹⁴ Tara ikebe ya wu vu karə! N tara tə n tsupa za na a tarai o ukosu unata na avu.

¹⁵ N ta gura yuwan ununa n cigai ni ikebe i və. Vu tə a tsushu'un o unə u na n yuwayin ama a ndede isa'ani?”

¹⁶ Dada Yesu tsu damma, “Ne da u ri. Za ve elime gogo u tə kambə acapa, waru za və acapa tə kambə elime.”

*Yesu yuwan tsu adanshi o ukwa wa yi
wa ta'atsu
(Mak. 10:32-34; Luk. 18:31-34)*

¹⁷ Yesu atsuma a mmalu a tyo Urishe-lima, reve u de ojoro a yi kupa ne ejere a

nge'en (avu) u damma le, ¹⁸ “Na tsu rawa Urishelima a ta wina Mawun ma Vuma e ekere a nan ganu a gbagbain na munlu n Wila. A ta yuwaan yi uge'etosu u na oo una yi. ¹⁹ Reve a zuwa yi e ekere a Atakpaci aza a na aa yuwaan yi ulamu, a fufaba yi, reve a vara yi a akpata. Agba o urana wa ta'atsu Asulà a ta 'yaşan yi atsumà a ąkwakwà.”

*Ipati yi ka ro o una u muwun mayi
(Mak. 10:35-45)*

²⁰ Avu ka va Zabadi rawa no olobo a yi e re, Yakubu na Yahaya. Reve u kingyo u uwa ipati ya Yesu yuwaan yi ili i ro.

²¹ Avu Yesu ece, “Nye i da vu cigai?”

Avu u damma, “A mantsa ma na vu dñuyi o tsugono tsà wu, vu ta lyawa muwun n va n nda a dñu ubatà u tsugbain zuzu na avu, za ta o ukere usa'ani za ta waru o ukere ugulà wà wu?”

²² Avu Yesu damma, “I reve ili i na yaa patishi shi. I ta gura sowo mokoto ma atsumalimà ma na maa zama n sowo?”

Reve olobo'o a usu, “Ee, tsu ta gura.”

²³ Reve Yesu usu, “Amayun a da i to sowo atsumalimà! Agba maa gura dangwa za na aña dñu o usa'ani ko o ugulà u va shi. Ele batà ndolo ubatà wa aza a na Dada va fofoyi dà.”

²⁴ Ana akapi o ojoro kupa a uwai ne, reve a uwa upan na muwun ma anàwu n re'e. ²⁵ Avu Yesu de aza a na oo tono yi suru reve u damma, “I reve ta azà o tsugono tsa Atakpaci a ciga ta o roco tsugbain tse le e ekere a ama. Waru aza a tsugbain tse le a tsu ciga ta o roco a na a ri nu ucira.

²⁶ Agba e ekere a du, she wo o'wo ne wan. Za na biti cigai wo o'wo zaghain atsumà a du, she nu u kambà aagbashi a akapi a na a buwai. ²⁷ Waru za na cigai wo o'wo za ve elime, she nu u yuwan ulinga u tsugbashi a tyo a akapi suru. ²⁸ Adama a na ko amu, Mawun ma Vuma n tawà tsarà a yuwaan mu tsugbashi shi, amma n yuwaan ama, waru n ca aciyavà adama a wawa ama na abunda atsumà a nusu le.”

*Yesu kambato ta nrumbà n re gbaga
(Mak. 10:46-52; Luk. 18:35-43)*

²⁹ Yesu no ojoro a yi a lyawa ta Jeriko, reve obolo a ama a abunda a kuru yi.

◊ 21:5 Zak. 9:9.

³⁰ Nrumbà n re n dñaq ta lo nden a nge'en mu ure. Ana a uwai Yesu da ri lo a kara, dada a uwai yisaali adansa, “Zaghain, Mawun ma Dàwuda! Kalyuwa iliyali i tsu!”

³¹ Reve obolo a ama'a a 6ara le a 6aru na le, avu gba a dashi 'yaşan udyo lon, “Zaghain, Mawun ma Dàwuda! Kalyuwa iliyali i tsu!”

³² Ana Yesu uwua nle, reve wi isawan we ece, “Nye i cigai n yuwaan du?”

³³ Dada a usuyi, “Zaghain, tsu ciga ta tse ene!”

³⁴ Avu Yesu ene iliyali i le, reve u ju'wan esu e le. Dada esu e le a kpàtu'ushi, reve e ene ure, dada a kuru niyi.

21

*Yesu uwai Urishelima
(Mak. 11:1-11; Luk. 19:28-40; Yah. 12:12-19)*

¹ Yesu no ojoro a yi a marawaa zuzu na Urishelima, reve a rawa a lyuci va Batafaji zuzu na Masasan ma Zetun.† Avu u lyungu ojoro e re elime a yi. ² Avu u damma le, “Yawai a malayuci ma na ma ri elime. Nni i rawa, i te eneshi molloli na mma va yi ugutsuwu. I bñq le, reve i tawà mu ne ele. ³ Na za ro ece du, adama a nye ya a bñq le, i damma, ‘Zaghain ciga le ta!’ U ta lyawaa du nloli'i babu addama o ro.”

⁴ Ili i nda i fara ta adama o shiton ili i na Zakariya vumavaşulà dammai:

⁵ “Dammai azà a Urishelima:
‘Mogono ma du moo ta lo a tawà!
U tara aciyayi ili i ro shi, reve u kumba mololi.
U ta lo a tawà ukumbu o molloli.’ ” ◊

⁶ Reve ojoro'o a kara a yuwan ili i na Yesu damma nle a yuwan. ⁷ Avu a tawà na mololi na molloli'i, reve ojoro'o fo o polo de o nloli'i itana i le. Reve Yesu kumba. ⁸ Ama na abunda o poluso ta amuna e le o ure. Ozo o ro gba shi a kudusa avu'un no o poluso nle o ure. ⁹ Avu ozo o ro a uwa elime e Yesu, ozo o ro gba shi a dñaq oo tono yi acapa. Reve a saalasa,

“Husana!† Ica a tyo a Mawun ma Dàwuda!”
“Asulà a zuwaa za na aña tawà atsumà a ala a Asulazuva aba'un!”
“Ica a tyo e ekere a Asulà!”

¹⁰ Ana Yesu uwai ątsuma ą Urihelima,† lyuci'i mąbulą u shiwan tą ną agidi'ya. Hali ama e ece, "Vuma ne da gba nda'a?"

¹¹ Reve obolo ama'a ą usu, "Vuma nda ayi dada Yesu, vumavasulą diga ą lyuci va Nazara vą Galili."

Yesu gbarai aza a wina ątsuma ą Aa'isamapada

(Mak. 11:15-19; Luk. 19:45-48; Yah. 2:13-22)

¹² Avu Yesu uwa ątsuma ą Aa'isamapada,† reve u lo aza a na ądanai a atsulu na a wini ątsuma ą Aa'isamapada'a. Reve waru wu kebe apada a na ądanai a kita'usa de ikebe icu'un icu'un, reve fo u kekebe ili yu ubatę u na ądanai a winisa nrukuku. ¹³ Reve u damma le, "Adanshi ą Asulą a damma tą, 'E te de u'wa u vą ubatę u mayan ma avasa.' Amma, ądu da nda i kambato niyi upa'atan we evu."

¹⁴ Avu nrumbą ną ąkutsuma ą tawusə ubatę wą Yesu ątsuma ą Aa'isamapada, reve u kambatosu le gbaga. ¹⁵ Ana nan ganu a gbagbain ną munlu n Wilą me ene niyi a yuwusan ili ya asalama, reve waru e ene muwun a cuwusa yi ątsuma ą Aa'isamapada'a, waru a ta dansa, "Husana!† Ica ą tyo a Mawun mą Dąwuda." Reve ili i ndolo suru i zuwa nan ganu a gbagbai'in ną munlu n Wilą'a a uwu upan lon.

¹⁶ Avu e ece Yesu, "Vu ta uwuwsa ili i na muwun n nda maa dansa?"

Reve u usu le, "Ee, koto i denuna ątsuma a Adanshi ą Asulą shi?"

'Avu Asulą vu rito tą muwun ną nrebu a canaa wu ishipa yi ica.' "◊

¹⁷ Reve Yesu lyawa le, ąvu u kąra o uta ątsuma ą lyuci'i ą tyo Batanya, de da wa assai.

Yesu yuwayin udanga wu ubiri una

(Mak. 11:12-14, 20-24)

¹⁸ Ną wasasa, Yesu a makambaa ątsuma a lyuci'i, reve ambulu a guza yi. ¹⁹ Avu we ene ubiri ą nge'en mu ure, reve u kąra ą 'yawą e ikyun ya yi, agba u tsurą de umatsun wą yi shi, she ąvu'un. Adama o ndolo reve u damma udanga'a, "Vaa dashi matsan shi!" Babu usan reve udanga'a u 'yewushi.

◊ 21:16 Ica 8:2.

²⁰ Ana ojoro ą yi e enei ili i na i farai, a yuwan tą asalama lon. Reve e ece, "Cine ubiri u nda u 'yewushi gogogo?"

²¹ Avu u usu le, "Amayun a da maa dansaa du, nni i ri nu ucawu wo okolo agba okolo ą du a kuda shi, i ta gura yuwan ili i na n yuwan nu udanga u nda, hali u la'a. I ta gura damma masasan ma nda, 'Kara, vu riya a mala!' Nni i ri nu ucawu wo okolo, ili i ndolo i ta fara. ²² Ili i na i patiyi suru ątsuma ą avasa, nni i ri nu ucawu wo okolo, i ta tsurą."

Azagbain a wasain ucira wą Yesu

(Mak. 11:27-33; Luk. 20:1-8)

²³ Ana Yesu kąmbai ątsuma ą Aa'isamapada'a, reve u reme uritosu. Avu nan ganu a gbagbain na azagbain ą tawą ubatę wą yi, reve e ece yi, "Nu ucira u ne vaa yuwusan cu'un vu ulinga u nda? Zane da ca nuwu cu'un vu ucira u nda?"

²⁴ Reve u usu le, "Aamu fo n tą ną yeci i tą i na maa yuwan du. Nni i usu mu, ąmu waru n ta damma du ubata u na n tsurai ucira u na maa yuwusan linga nda. ²⁵ Zane cayi Yahaya ucira u yuwan urumbusu? Asulą a na ą ri zuva da, ko vadilima?"

Reve ą kara a ndammulai vəni le. "Nna tsu damma, 'Diga zuva da,' u te ece tsu, nye i zuwai tsu ushi niyi shi. ²⁶ Agba waru n tsu damma, 'Diga ubatę u vuma u da,' tsu ta uwuwsa wovon wi ili i na ama aa yuwan ną atsu, adama a na ama suru ą usu tą a na Yahaya vumavasulą da."

²⁷ Adama o ndolo reve ą usu yi, "Tsu reve shi."

Reve u usu le, "Maa damma du fo za na ca numu ucira u na maa yuwan ili i na maa yuwusan shi."

Iroci i muwun n re

²⁸ Reve Yesu damma waru nan ganu a gbagbain na azagbain, "N ta damma du iroci i vuma ro na danai ną muwun n re. Avu i damma mu ili i na i jiyain. Urana u ro, reve dada'a u 'yawą ubatę a zakpara ąvu u damma, 'Yawa vu yuwan ulinga o uduma wa inabi ana'an!'

²⁹ "Avu mawu'un u usu, 'Maa 'yawą shi!' Amma ą tyo de, reve u vadala majiyan mą yi, reve u 'yawą."

³⁰ “Reve waru dada'a u 'yawə ubatə wu zawa'a əvu u damma, ‘Yawə vu yuwan ulinga o udumə u və ana'an!’ Reve zawa'a'a u usu, ‘Ee, dada, n tə 'yawə n yuwan ulinga'a!’ Agba u 'yawə shi.

³¹ “Zane da ətsumə a muwun n nda u yuwayin dada'a tsutoni?”

Reve ə usu, “Mawun mo ufaru.”

Əvu u damma le, “N ta dansaa du amayun, əza o u'ushishi wu utafa na ashakala a ta uwa o tsugono tsə Asulə kafu ədu. ³² Yahaya za vu Urumbusu təwə tə u roco du ure u mejego u na yaq dənu. Agba i usu yi shi, reve gba əza o u'ushishi wu utafa na ashakala ə usu yi. Ko na ye enei ili i nda, i 'yuwan tə a vadala i lyawa akuci e re du, reve i 'yuwan ə usu yi.”

Iroci ya aza a zamalinga a wuya (Mak. 12:1-12; Luk. 20:9-19)

³³ Reve Yesu damma waru nan ganu a gbagbain na azagbain, “Poloi atsuvu ə du yu uwua iroci i nda: A yuwan tə vuma ro na dənai nu udumə wa inabi. Əvu u suwa isula əkəndəruwə yi. Reve u kəpə əakari, tsərə u tsurə ubatə u na wədə dəna o sovuso masayan ma inabi,† əvu u suwa atsura adama a za vi ipiri. Reve u ca aza a zamalinga udumə a tsərə a linga yi, əvu ayi u kərə mmal. ³⁴ Ana mantsa mo uta'an wu umatsun wa inabi'i ma rawai, əvu u lyungu agbashi ə yi a 'yawə ə ushi akunda e ili i na o bolotoi.

³⁵ “Amma əvu aza a zamalinga'a e reme agbashi'i. Reve a lalapa za tə le, əvu o una za ro, reve a vuvara za va ta'atsu hali u kuwa. ³⁶ Əvu za vu udumə a u lyunguwisa agbashi ə əbundə a yi a 'yawə a təwə a yi ni inabi'i. Reve waru aza a zamalinga'a a yuwaan agbashi'i cine a yuwan na agbashi a na u fara lyunguyi. ³⁷ A tyo o ukosu, reve za vu udumə a u lyungu mawun mə yi a tyo ubatə wa aza a zamalinga'a, a majiyan mə yi a ta yuwan tsutoni nə ayi.

³⁸ “Amma ana aza a zamalinga'a e enei mawu'un a tawa, əvu a dammlai vani le, ‘Mawun ma nda əyi da woo o'wo na agadu o udumə u nda. Nnə tsu una yi, tsu to o'wo nu udumə a!’ ³⁹ Əvu e reme yi, reve a tara

yi o utaq yi ətsumə o udumə a nu ucira, reve o una yi.”

⁴⁰ Reve u yuwan yeci, “Nnə za vu udumə a u tawa, nye i zuwai waa yuwan na aza a zamalinga'a?”

⁴¹ Əvu ə usu, “Babu ili i ro, u to una ama e iwuya o ndolo, reve u ca aza a zamalinga o ro udumə a, aza a na aa ca yi akunda e ili i na o bolotoi a mantsa ma sa'ani.”

⁴² Əvu u damma le, “Koto i denuna ətsumə a Adanshi ə Asulə shi? ‘Aatali a na asuwi a 'yuwain, ayi da wo o'woi ikyun yu ucira ətsumə o usaa. Zagbain da yuwin ili i nda, Waru u lobono tə e esu ə tsu!’ ◊

⁴³ “Adama o ndolo n ta dansaa du, a ta usa tsugono tsə Asulə e ekere ə du, reve a ca ama a na aa yuwsan ili i na Asulə a cigai o tsugono tsə yi. ⁴⁴ Vuma na riyəi zuva va aatali o ndolo suru u ta kukuda, waru za na aatali o ndolo ə riyayi, u tə yekumə yi.”*

⁴⁵ Ana nan ganu a gbagbain na Afarishi a uwua iroci i nda, a gura tə reve a na a aci e le a da Yesu aa yuwsan adanshi. ⁴⁶ Əvu ə shi a ciga e reme yi, amma reve ə kərə a uwusa wovon wa ama, adama a na ama a ca tə okolo a na Yesu vumavəsula da.

22

Iroci ya abuki a gbain o lolo (Luk. 14:15-24)

¹ Yesu yuwsan tə iroci tsərə u rito ama. Dada u dammai, ² “Apa cine tsugono tsə zuva tsə ri: A yuwan tə mogono mo ro za na foboi əbajini ə abuki o lolo adama a mawun mə yi. ³ Mogono'o u banu tə ama o ro ə təwə əbuki'i. Ana urana wə əbuki'i u rawai, əvu u lyungu agbashi ə yi tsərə e de ama'a, reve a 'yuwan a təwə.

⁴ “Reve u lyunguwisa agbashi o ro, adansa, ‘Dammal aza a na m banuyi a na o koto tə ifobi ya əbuki. M pada tə inan i və i na i la'ai ulobonu, əvu n fobo inama. O fobo tə de ili suru. Təwəi ubatə wə əbuki o lolo.’

⁵ “Amma aza a na a banuyi'i a zuwa atsuwu e le shi. Ozo o ro e le ə kərə tə ə tyo ə ədumə e le, ozo o ro gba ə 'yawə tə alyā e eden. ⁶ Ozo o ro gba shi e reme

◊ ^{21:42} Ica 118:22-23. * ^{21:44} Akuci a atagada va aatagada a nda ə ri nu uguzu wa 44 shi.

ta agbashi'i, (avu a gagala le, hali o una le. ⁷ Ana mogono'o wu uwai ne, u yuwan ta upan lon. Dada u lyunguyi ayoja a yi o una aza a na o unai agbashi'i, avu a kulato lyuci gbain le.

⁸ "Dada u dammai agbashi a yi, 'O koto ta ifobi ya abuki o lolo. M banu ta ama a nda, agba a ntsaa a tawa shi. ⁹ Adama o ndolo, 'yawai e re lyuci gbai'in tsara i banu vuma na i tsurai biti u tawa ubata wa abuki a va.' ¹⁰ Avu a 'yawae re, avu o boloto ama a na a gura tsurai suru, ama a abul na ama o ulambu wa abul suru. Ne da ubata wa abuki'i u shiwain na ama.

¹¹ "Ana mogono'o u uwai we ene omoci'in, reve we ene pe vuma ni itana i na wu ntsayi u tawa ubata u lolo shi. ¹² Dada we ece niyi, 'Avu, nye i zuwai vo otoi itana i na i ri ulobonu shi, reve vu tawa ubata wa abuki?' Ayi gba moci'in u tsara ili i na waa damma shi.

¹³ "Avu mogono'o u damma agbashi o ro, 'Nlai ana ne ekere a vuma'a. Reve i vari yi atsuma e irumbu, ubata u na ama aq shon na a lumi anga adama a atsumalima.'

¹⁴ "Amayun, a banu ta ama na abunda, agba ama ke'en da a dangwai."

*Yeci adama a atsupu o utafa
(Mak. 12:13-17; Luk. 20:20-26)*

¹⁵ Reve Afarishit o fobo cine aa yuwan e reme Yesu nu unusu atsuma a adanshi.

¹⁶ Avu a lyunguwai yi ama o ro atsuma o ojoro e le obolo no ozo o ro a na oo tono Hiridu. Reve a damma, "Manlu tsu reve ta vu ta dansa amayun kuci, waru vu to rocosu ama ure wa Asula mejege. Vu tara ta ama suru unata, ko cine tsa da a ri.

¹⁷ Damma tsu majiyan ma wu, u lobono ta tsu tsupa utafa a tyo ya Kaisat mogono, ko she tsu tsupa wan?"

¹⁸ Yesu gba u reve ta majiyan me iwuya me le, dada u dammai, "Adu aza e ikpa'a! Nye i zuwai ya lyungusa mu? ¹⁹ Roco numu ikebe* yi rumu i na yaa tsupusaa utafa'a." Avu ama'a o roco yi ikebe'e.

²⁰ Reve we ece le, "Ululu na aala a zane a da a ri de udanu?"

²¹ Avu a usu, "Mogono ma gbain Kaisa."

* ^{22:19} Danshi na a yuwayin ulinga pa nda na Tsuheleni ayi da "dinari." Kalyuwai Ucuduwu wi "Ikebe." ^{22:24} U.WL 25:5-6. ^{22:32} Mt. 3:6. ^{22:37} U.WL 6:5.

Reve u damma le, "Cayi Kaisa ili i na i ri za va yi, Asul waru i ca yi ili i na i ri za va yi."

²² Ana a uwai ne, a yuwan ta asalama, dada a lyawa niyi avu a kara.

*Yeci adama o u'josun wa akwakwa
(Mak. 12:18-27; Luk. 20:27-40)*

²³ Aza a Sadukiya a usu a na ama aq yon atsuma a akwakwa shi. O urana u ndolo gan, avu a tawa ubata wa Yesu. Reve a damma, ²⁴ "Manlu, Musa damma ta, 'Na vuma kuwa babu mawun, avu za va yi sotsos maruna a tsara u tsuraga yi mawun.' ◊

²⁵ De nu ufaru, a yuwan ta ama e cindere muwun ma qanwu n na n danai pa. Za vu ufaru zuwa ta ka, avu u kuwa babu mawun. Reve za ve ire sotsos yi. ²⁶ Avu ayi fo u kuwa babu mawun, reve za ro sotsos yi waru, ne da a yuwin hali wo olo le suru. ²⁷ A tyo o ukosu, avu ka'a fo u kuwa. ²⁸ Na Asul a tawa a 'yasan ama o ukwisa, ka va zane da woo o'wo? Adama a na wo olo ta ali e cindere'e suru."

²⁹ Dada u usu nle, "I ri nu urevu shi, adama a na i reve ili i na Adanshi a Asul a dammai shi, waru i reve adama o ucira wa Asul shi. ³⁰ Na a 'yasan ama atsuma a akwakwa, aa yuwan lolo shi, waru aa ca lolo shi. O to o'wo gashi nlingata ma Asul de zuva. ³¹ Koto i denuna ili i na Asul a dammai adama o u'josun atsuma a akwakwa shi? ³² Asul a damma, 'Amu da Asul a Ibrahim, na Asul a Ishiyaku, obolo na Asul a Yakubu.' ◊ Asul waru Asul aaza a wuma a da, agba Asul a akwakwa a da shi." ³³ Ana obolo a ama'a a uwai tsundolo, a yuwan ta asalama nu uritosu wa yi.

*Wila u na u la'ai mgbain
(Mak. 12:28-34; Luk. 10:25-28)*

³⁴ Ana Afarishi a uwai a na aza a Sadukiya a gura usu ili shi, dada o bolotoi ubata u ta. ³⁵ Atsuma e le, manlu ma Wila mo ro mo fobo ta cine wee reme Yesu dada u yuwan niyi yeci: ³⁶ "Manlu, atsuma a Wilwa Musa, zane da la'ai mgbain?"

³⁷ Reve Yesu usu yi, "Vu ciga Zagbain Asul a wu no okolo a wu suru, na asuvu a wu suru, waru na majiyan ma wu suru."

◊ 38 Ayi nda ayı da Wilà u gbain wu ufaru za na la'ai ulobonu. 39 Wilà we ire fo u tu ulobonu, 'Vu ciga moron mä nden mä wu cine vu cigai aciyawu.' ◊ 40 Wilà wa Musa obolo na Atagada a Amasula suru zalà wilare nda da ą ri."

Yeci adama a Zamawawa (Mak. 12:35-37; Luk. 20:41-44)

41 Afarishi'i lo ubuwu ubolotowu, dada Yesu yuwan nle yeci, 42 "Nye yaa yuwusan majiyan adama ą Kristi Zamawawa? O ugundo wà zane da wu utai?"

Reve ą usu, "Kristi Zamawawa Mawun mä Dàwuda ma da."

43 Dada u damma nle, "To, adama ą nye Dàwuda de niyi 'Zagbain?' Ruhu va Akiza da zuwai Dàwuda dammai,

44 'Asulazuva a damma tą Zagbain va. Dànu o ukere usa'ani u və, she nə n zuwa n'yuwatan mä wu a apata a ana ą wu.'

45 "Ana Dàwuda de niyi Zagbain, cine woo o'wiso mawun mä yi a mantsa mä tą?"

46 Ko za gura usu yi shi. Diga lo ko za kawan dashi yuwan yi yeci waru shi.

23

Yesu ɓarai azagbain

(Mak. 12:38-39; Luk. 11:43, 46; Luk. 20:45-46)

¹ Reve Yesu yuwaan obolo'o no ojoro ą yi adanshi, ² "Munlu n Wilà na Afarishi ą ta nu ucira a damma du ili i na Wilà wa Musa waa dansa. ³ I yuwan tsutoni ni ili i na o rito ndu suru, amma she i yuwan ununa aa yuwusan wan. Adama a na a tsu damma tą ili i ro, reve a yuwan ili i ro ko'o. ⁴ A tsu nləa tą ama itana yu ume i na aa gura tanu shi, agba ele a ciga a zuwa ukere a kamba tanu le shi.

⁵ "A ta yuwusan ili i sa'ani tsara ama e ene le, za suru tą nləa ilawo ya Adanshi ą Asula, amma ilawo ya Afarishi i la'a tą mgbain. Waru alagba e elentsu ą atugu e le ą tą mgbain. ⁶ A la'a ta ciga ndanata n sa'ani ubata ą abuki, waru nə ndanata me elime ubata e iñolo. ⁷ Nə ą ri atsuma e eden, a tsu la'a tą ciga ama ą casə le na aala a tsugbain, 'Manlu.'

8 "She i lyawa vuma ro de du 'Manlu' wan, adama a na Manlu mä tą ma da i ri nə ayı goon, suru ndu waru muwun mä anawu n da i ri. ⁹ Atsuma o uvadi she i de vuma na aala a tsugbain 'Dada' wan, adama a na i tą nə Dada tą goon, za na ri zuva. ¹⁰ Waru she i lyawa vuma ro de du 'Zagbain' wan, adama a na Zagbain tą da i ri nə ayı goon, ayı da Zamawawa. ¹¹ Za na la'ai mgbain, wo o'wo aagbashi ą du suru. ¹² Za na kambatoi aciyayi zagbain ą tą kədəto yi, za na gba kədəto aciyayi ą tą 'yasən yi.

13 "Woo yo'ono du shi, ądu munlu n Wilà na Afarishi. Ądu ązə e ikpa'a! I tą kpatosu unantsu u tsugono tsa zuva, agba ądu na aciyadu yaa uwa pe shi. Waru i ta putsusaaaza a na a cigai a uwa. [¹⁴ Woo yo'ono du shi ądu munlu n Wilà na Afarishi. Ądu ązə e ikpa'a! I ta paalasa nrunə a ususa 'wale, waru i ta yuwusan avasa o uga'an tsara ama e ene du. I ta la'a sowo atsumaliməlon.]*

15 "Woo yo'ono du shi, ądu munlu n Wilà na Afarishi. Ądu ązə e ikpa'a! I tsu pasa tą mala, hali i tyo e ida ya alanga, tsara i tsura za vi itoni tą. Ni i yuwan ne, ąvu i zuwa yi u la'a du ntsaa na waa uwa atsuma a akina.

16 "Woo yo'ono du shi, ądu azagbain a na ri nrumbə! I tsu damma tą, 'Nə vuma kucina nə Aqisamapada a mantsa ma na waa yuwusan nzuwulai, ąyi ndolo wo o'wo ili shi. Agba nu u kucina nə zinariya na ri pe atsuma a Aqisamapada'a, u ciga u 'yuwan u shiton nzuwulai ndolo.' ¹⁷ Ądu olo ą nrumbə! Zane da la'ai: zinariya ko Aqisamapada a na o'wotoi zinariya'a na akiza? ¹⁸ Ąvu waru i damma, 'Nə vuma kucina nə masa'at a mantsa ma na waa yuwusan nzuwulai, wo o'wo ili i ro shi. Amma nu u kucina nu une'e u na u ri a masa'a, u ciga u 'yuwan u shiton nzuwulai'i.' ¹⁹ Ądu nrumbə ma ama! Zane da la'ai: ąyi une'e ko ąyi masa'a ma na ma zuwai une'e wo o'woi na akiza? ²⁰ Nə ne da, nə vuma kucina nə masa'a, u ta kucinasa nə ąyi ni ili i na i ri zuva və yi suru. ²¹ Waru nu u kucina nə Aqisamapada, u ta kucinasa nə ąyi obolo nə Asula, za na ri pe nden.

◊ 22:39 N.Gn. 19:18. ◊ 22:44 Ica 110:1. * 23:14 Akuci a atagada va aatagada a nda ą ri nu uguzu u 14 shi.

22 Waru n̄ vuma kucina n̄ zuva, u ta kucinasa nō ootogu o tsugono tsə Asulə n̄ ayi za na ri de nden.

23 “Woo yo'ono du shi, ədu munlu n Wilāna Afarishi. Ədu əzə e ikpa'a! I tsu ca tə Asulə mabaci mə tə ətsumə a kupa e ili i na i ri ne ele suru, hali n̄ avu'un e isu'wan e keke'en ni icu'un i keke'en suru. Agba i tsu yuwan tsutoni tsə əbulə nu uritosu u Wilā shi, za na ele da o roco ozo o ro isa'ani na amayun n̄ əbulə. Ele da wu ntsayi i yuwan suru, agba she i vari ko ili i ke'en i tə ətsumə e ili i na yaa yuwusan wan. **24** Ədu nrumbə n na moo ronuso ama! I tə gashi vuma na tsu shere mofiyon ətsumə a mini mo oso, avu u sodu aarakumi!†

25 “Woo yo'ono du shi, ədu munlu n Wilāna Afarishi. Ədu əzə e ikpa'a! I tsu zəza'wə tə alanga a munda n̄ ntada, agba ətsumə e le a tə tapu ni ili i na i usai nu ucira e ekere a ama, tsərə yu uwaa aciyədu uyo'o. **26** Afarishi, ədu nrumbə n da! I fara kəmbətə ətsumə a munda cece, reve ucinə'fo wo o'wo cece!

27 “Woo yo'ono du shi, ədu munlu n Wilāna Afarishi. Ədu əzə e ikpa'a! I rotso tə ason a na a putalai mini mə u'uri. Alanga a ason o ndolo a tə gashi ulobonu, agba ətsumə, a tə tapu ne etele a əkwəkwa ni ili yi idaba icu'un icu'un. **28** Ne da waru, a alanga i rotso tə gashi ama a əbulə a da i ri e ekere a ama, agba ətsumə a du a tə tapu ni ikpa'a n̄ nusu.

29 “Woo yo'ono du shi, ədu munlu n Wilāna Afarishi. Ədu əzə e ikpa'a! I tsu fobo tə ubatə wə acida ulobonu adama a amasula, avu waru i kakala ason a aza a na a yuwan wuma u sa'ani. **30** Avu i damma, ‘N̄ tsu shi tsu yuwan wuma u tsu a mantsa ma nkaya n̄ tsu, tsu shi a kamba le mona ma amasula shi.’ **31** Ne da i poloi aciyədu a na i palu'wai aciyədu adansa ədu muwun n tsukaya ma aza a na o unai amasula a da! **32** Lyuwai elime tsərə i koso ili i na nkaya n̄ du n farai!

33 “Ədu apili n̄ muwun ma apili! Cine i jiyain i la'a a na ee ge'eto du ətsumə a akina a na a ri n kimə shi? **34** Adama o ndolo n tə lyunguwa du n̄ amasula n̄ əzə o urevu n̄ munlu. Ozo o ro e le i to una le, ozo o ro gba

shi i ta vara le a akpata. Ozo o ro waru gba i ta ruru'wə le ətsumə a a'isə a du, reve i lo le diga a lyuci a tyo a lyuci. **35** Adama o ndolo, Asulə e te ece du adama a aza a na o unai babu unusu, aza a na a yuwan de wuma. O ufaru ədu aza a Yahuda, yu una tə Habilat vuma və əbulə, ne da i lyuwai elime n̄ mona hali a tyo ya Zakariya mawun ma Berekiya. Ayi da yu unai e memere mo Upasu wa Akiza n̄ masa'a mo ukulatosu ətsumə a Aa'isamapada. **36** N ta dansaa du amayun, ili i nda suru i ta cina du, ədu na i ri wuma gogo.”

Yesu ciga tə Urishelima (Luk. 13:34-35)

37 Dada Yesu lyuwai elime na adanshi, “Adu ama a Urishelima! Ama a du o una tə amasula waru a vuvara tə nlingata n na a lyunguyi a tyo ya'ə du. N tsu ciga tə m boloto du ubatə u tə, cine moton mo tsu vəpə muwun mə yi ne evelu. Agba i lyawa mu n yuwan ne shi. **38** Adama o ndolo Asulə a ta lyawa Aa'isamapada a du, reve wo o'wo lyəngə. **39** N damma du, yaa dashi ene mu waru shi, she mantsa ma na yaa damma, ‘Asulə a zuwaa za na aqə təwə ətsumə a ala a Asulazuva aba'un.’”

24

O to boso Aa'isamapada (Mak. 13:1-2; Luk. 21:5-6)

1 Ana Yesu utai a Aa'isamapada, ayi a makaraqə, avu ojoro a yi a təwə ubatə wə yi, tsərə o roco yi saa və Aa'isamapada'a. **2** Dada gba u damma nle, “Ye ene tə saa nda suru? Amayun a da maa dansaa du, ko aatali a tə aa lyawa zuva vu za və yi shi. Suru nle o to oco le e ida.”

Morono ma atsuvu adama a addama (Mak. 13:3-13; Luk. 21:7-19)

3 Yesu de nden a Masasan mə Zetun, reve ojoro a yi a təwə ubatə wə yi a dana obolo n̄ ayi goon. Avu a damma, “Damma tsu mantsa ma na ili i ndolo yaa fara? Waru nye yaa dana iroci i na yoo roco tsu mantsa ma na vəqə təwə ma rawa tə, waru mantsa ma na uvadi u nda woo koto?”

4 Dada Yesu tsu usu le, “I lyawa nanza pusən du ugbozu wan. **5** Ama n̄ əbunda a

† **23:24** Yesu ta dansa, “I damma tə adama a nusu wawa'a amma i ta yuwusan əabajini a nusu.”

ta tawā na aala a vā, a ta damma, ‘Amu da Zamawawa'a.' Waru a tā pusān ugbozu wa ama nā abunda.⁶ I ta uwā adama o uvon na alabari o uvon a na a ri lo a tawā, amma she yu uwā wovon wan. Ili i nda suru a ciga a 'yuwan a fara, kafu ukosu u tawā.⁷ Ida i ta yuwan nlāngi ni ida, tsugono waru tsu yuwan nlāngi nā tsugono. A ta yuwan mantsa ma ambulu nā abunda. A ta yuwan urāmosu wi ida bātā bātā.⁸ Ili nda suru a ta gashi ufaru wu mbałā n limatan.

⁹ “Ama e te reme du, a zuwa du ătsumalimā, avu o una du. Ama suru a ta 'yuwan du adama a na i usu numu.¹⁰ Adama o ndolo ama nā abunda a ta lyawa itoni i vā. A ta yuwan nlāngi vāni le, reve a 'yuwunlai.¹¹ Amasula e open a ta tawā, reve a zuwa ama nā abunda a usu open.¹² Adama o ndolo, iwuya i ta baza bātā suru, avu icigi ya ama nā abunda i tānā lon.¹³ Amma aza a na a kabai asuvu hali a tyo o ukosu, Asula a ta wawa le.¹⁴ She na a yuwan alajiyā a Alabari a Sa'anit adama o tsugono tsā Asula ubātā suru ătsumā o uvadi, dada ukosu wātawā.

Ili yi idaba i na i tsu tawāq nu ulungusu (Mak. 13:14-23; Luk. 21:20-24)

¹⁵ “Mantsa mā tā tawā a na ye ene ili i na Daniya vumavāsula yuwait adanshi adama a yi 'Ili yi idaba i na i tsu lungusā Aa'isamapada,'¹⁶ mishin Upasu wa Akiza. (Adū na yee desununā ili i nda, i reve ili i na waa dansa.)¹⁷ A mantsa mo ndolo, ama a Yahuda a 'yuwan a ciga a suma a tyo a nsasan tsāra a la'a.¹⁸ Za na ri a alanga, she u kambisa o u'wa adama u tara ili i ro wan.¹⁹ Za na ri de o udumā, u kāmbā o u'wa tsāra u tara aapalutsu wan.²⁰ A mantsa mo ndolo, u ta sufuwa ămaci a na a ri nā ătsumā obolo nā ămaci a na a ri nā muwun n na ma apasa maani!

²¹ “I yuwan avasa tsāra iladi i du yoo o'wo ătsumā a lyushi ko urana wa Ashibi wan!²² Ayi nda u to o'wo ătsumalimā a na koto a yuwait shi, diga na a yuwait uvadi u nda. Waru cu'un vā ătsumalimā o ndolo aa dāshi fara shi.²³ Amma Asula e jebe tā de rana ndolo, nā koto u yuwan ne shi, babu

vuma na aa la'a. Amma Asula e te jebe le adama a aza a na u dangwai.

²⁴ “A mantsa mo ndolo, ozo o ro a ta damma du, ‘Kalyuwāi, ndede Zamawawa'a!' Ko za ro damma, ‘Apa yi', agba she i usu wan.²⁵ Azamawawa e open na amasula e open a ta tawā a yuwan ili ya asalama ya abunda. A ta yuwan ătyo a na aa yuwan tsāra ama o toni le, hali na ama a na Asula a dangwai, na aa gura.²⁶ Gogo n to ronuso du atsuvu adama a nda, kafu ili i nda i fara.

²⁷ “Adama o ndolo, nā za ro damma du, ‘Kalyuwāi, Zamawawa tā de o ogozo,’ she i 'yawā i kalyuwāwan. Ko a damma du, ‘Apa ubātā u na u ri upa'un,’ she i usu wan!²⁸ Nā Mawun ma Vuma mā tawā, ama suru e te ene yi, cine i revei imadatsu i tsu madatsa zuva suru.²⁹ Ubātā u na ăkwakwā a ri, lo dā asala o tsu boloto, adama o ndolo iroci i nda u to rocosu ukosu u rawa tā zuzu.

Utawu u Mawun ma Vuma (Mak. 13:24-27; Luk. 21:25-28)

³⁰ “Babu usān nā rana vā ătsumalimā ndolo koto,
‘Urana u tā rumbānā
Woto waru wādāshi ikana shi.
Italyo'o i tā riya,
Waru Asula a tā jingadā cira na ri zuva.’³¹

³² “A mantsa mo ndolo, e te ene iroci i Mawun ma Vuma de zuva.³³ Ama o uvadi suru a tā shon adama o wovon. E te ene Mawun ma Vuma a tawā de zuva nu ucira nā tsugbain.³⁴ Waru u tā lyungu nlingata mā yi nā mesun ma aavana a gbain, o to boloto aza a na Asula a dangwai diga o ufaru wu uvadi a tyo o ukosu wu uvadi ubātā u tā.

Uritosu o udanga wu ubiri (Mak. 13:28-31; Luk. 21:29-33)

³⁵ “Gogo i rito urevu u nda e ekere o udanga wu ubiri: Nnā ye ene eten nā avu'un e le a limāna dāan, waru na ayawa no ototopi, i reve mantsa mā lyushi ma rawa tā zuzu.³⁶ Nā ye ene ili i ndolo suru a farasa, i te reve mantsa ma rawa tā zuzu.³⁷ I cuwan ili i nda suru i ta fara kafu ama a na a ri nda wuma suru a kuwa.³⁸ Zuva ni ida a tā kārā, agba adanshi a vā aqā kārā shi ko ke'en.

^{◊ 24:15} Dan. 9:27; Dan. 11:31; Dan. 12:11. ^{◊ 24:29} Isha. 13:10.

Babu za na revei mantsa ma na Yesu aa tawisa

(Mak. 13:32-37; Luk. 17:26-30, 34-36)

³⁶ “Ko za reve urana'a shi, ko mantsa'a, hali n̄a nlingata m̄ Asula n na n ri de zuva hali n̄a Mawun ma Vuma. She Dada da goon revei. ³⁷ N̄a Mawun ma Vuma m̄a t̄awa, ili i t̄a d̄an̄a vadamma a mantsa ma na Nuhut yuwain wuma. ³⁸ Atsum̄a a rana ndolo kafu u ulungusu u mini, ama a lyuwusa t̄a no o sowi, na a yuwin lolo cine a tsu yuwusan hali urana u na Nuhu uwai atsum̄a a wantsun. ³⁹ Agba a gura reve ili i na i ri a mmalu shi, hali mini m̄a t̄awa ma lyuwa le suru. Ne da woo o'wo n̄a Mawun ma Vuma m̄a t̄awa. ⁴⁰ Ali e re a t̄a d̄an̄a o udum̄a. A ta tara vuma t̄a reve a lyawa vuma t̄a. ⁴¹ Amaci e re a t̄a d̄an̄a a yira a aatali a yira. A ta tara ka t̄a reve a lyawa ka t̄a.

⁴² “Adama o ndolo, i d̄an̄a ufobu, i reve urana u na Zagbain du rilo a t̄awa shi. ⁴³ N̄a za vu u'wa reve yashi i na vivu āa t̄awa, i reve waa lantsa shi, waru waa lyawa vivu ndolo uwa o u'wa w̄ yi shi. ⁴⁴ Adu i 'yuwan i ciga i d̄an̄a ufobu a mantsa suru. Adama a na Mawun ma Vuma m̄a t̄a t̄awa a mantsa ma na i zuwai shi.

Aagbashi a abula

(Luk. 12:41-48)

⁴⁵ “Aagbashi a ne a da a ri n̄a ābul̄a nu ugbozu? Ayi da za na zavu'wa v̄ yi zuwa niyi u k̄alyuwus̄a akapi āaz̄a āyi a agbashi, nu u casu nle ilyalya a mantsa ma sa'ani. ⁴⁶ N̄a zavu'wa v̄ yi k̄amba, avu u cina yi u yuwan ulinga u sa'ani, u ta ca yi iliyinkapa. ⁴⁷ Amayun a da maa dansaa du, zavu'wa ndolo ta dangwa aagbashi o ndolo wo o'wo za na ād̄an̄a āk̄alyuwus̄a yi itana yā yi suru. ⁴⁸ Agba nna aagbashi'i u ri n̄a ābul̄a shi, u ta damma aciyayi a na zavu'wa v̄ yi āa k̄amba go'o shi. ⁴⁹ Reve u reme malapa ma agbashi'i suru. Avu u uwa alya nu u sowi hali wo o'wo usowu obolo n̄a āz̄a āyi. ⁵⁰ Zavu'wa u ta k̄amba a mantsa ma na u zuwai shi, ko a mantsa ma na u ri ufobu shi. ⁵¹ Zavu'wa u ta bubatsa yi lipu, avu u k̄amb̄ato yi wo o'wo n̄a āz̄a e ikpa'a, ubat̄a u na ama āq̄ shon na lumi anga adama ā atsumalima.”

25

Iroci ye esheli kupa

¹ Reve Yesu lyuwa elime na adanshi, “A mantsa mo ndolo, apa cine tsugono tsa zuva ts̄aq̄a d̄an̄a: A yuwan t̄a esheli kupa a na a tarai ifitila i le, āvu ā k̄ara ā 'ȳawa a ga'aton vali vu kasa'avu. ² Ama o ton atsum̄a e le olo a da, akapi a ama o ton gba āz̄a o ugbozu a da. ³ Olo o ndolo a na ā k̄ara a tara t̄a ifitila i le, agba ā guz̄a mani'in mo ro shi. ⁴ Āz̄a o ugbozu gba, āvu ā b̄an̄a mani'in mo ro o mupondo n ro. ⁵ Ana gba vali vu kasa'avu rawai go'o shi, āvu a fara mḡb̄ad̄a hali a lantsa.

⁶ “Na ayin ut̄an̄u āvu vuma ro saala, ‘Vali vu kasa'avu t̄a lo ā t̄awa! T̄awai i ga'aton yi!’

⁷ “Avu esheli'i suru ā 'yon a lapula ifitila i le. ⁸ Avu olo'o a damma āz̄a o ugbozu, ‘Ne'e ntsu mani'in m̄a du wa'a, adama a na āz̄a ā tsu a ciga t̄a m̄akim̄a.’

⁹ “Dada ele gba ā usu nle, ‘Tsu ri na mani'in ma na maa rawa tsu n̄a ādu shi. ‘Ȳawai ubat̄a wa aza a na a winisa, ts̄ara i tsura i tsulaa aciyadu.’

¹⁰ “Ana olo e esheli o ndolo ā 'ȳawai atsulu a mani'in, dada gba vali vu kasa'avu'u u rawai. Esheli a na gba ā ri ufobu, reve a uwa o u'wa n̄a vali vu kasa'avu'u ubat̄a wa ābuki. Dada ā kp̄atoi un̄antsu wu u'wa'a.

¹¹ “A tyo de, avu esheli a na a buwai a rawa, dada a uwai yisaali, ‘Zavu'wa! Kpatu'w̄ā tsu un̄antsu.’

¹² “Avu gba vali vu kasa'avu'u u usu, ‘Amayun a da maa dansaa du, n reve du shi.’”

¹³ Reve Yesu damma, “Adama o ndolo i d̄an̄a ufobu kuci, i reve urana ko mantsa ma na ili i nda yaa fara shi.”

Iroci ya agbashi a ta'atsu

(Luk. 19:11-27)

¹⁴ Avu waru Yesu yuwisan adanshi ni iroci i nda, “A mantsa mo ndolo, apa cine tsugono tsa zuva ts̄aq̄a d̄an̄a: Vuma ro shi t̄a ciga u 'ȳawa mmalu ubat̄a u ro. Kafu u k̄ara, reve u de agbashi ā yi, avu u damma le ā k̄alyuw̄a itana yā yi ulobonu kafu u t̄awa. ¹⁵ Vuma'a u reve t̄a ulinga u na za suru aa yuwan. Reve u ca za vu ufaru ikebe

i gbain i azurufa* i ton. Waru u ca tà za ve ire ikebe i gbain i azurufa i re. Àvu u ca za va ta'atsu ikebe i gbain i azurufa i tà. Reve u kàra màmu mà yi. ¹⁶ Ana vuma'a u kàra*ì*, àvu aagbashi a na a cayi ozo o to'on u yuwan ulinga ne ele, u zamiyisa ozo o ton waru. ¹⁷ Reve waru aagbashi a na a cayi ejere ne da fo u yuwan ulinga ni ikebe'e, àvu u tsurisà ejere waru. ¹⁸ Amma aagbashi a na a cayi za tà, àvu u kàpàaakàri reve u soko ikebe yi zaghain và yi e ida.

¹⁹ “Ana a jimai, àvu zaghain kàmàba, dada we ecei agbashi'i ili i na a yuwan ni ikebe'e. ²⁰ Àvu aagbashi a na a cayi ozo o to'on u tàwisà yi no ozo o ton a na u tsurai àtsuma*à*e ikebe'e. Reve u damma, ‘Zaghain, vu ca mu tà ikebe i gbain i azurufa i ton, n tsurisà tà ozo o ton.’

²¹ “Àvu u usu, ‘Vu yuwan tà ulinga u sa'ani. Aagbashi à àbulà a da vu ri, waru vu tsu uwuwa tà adanshi. Ana vu yuwan àbulà ni ili i ke'en i nda, n ta zuwa wu vu kalyuwusà ili i na i la'ai mgbain. Tàwà vu uwuwa uyo'o obolo nà amu.’

²² “Àvu za ve ire, za na a cayi ejere, tàwà reve u damma, ‘Zaghain, vu ca mu tà ikebe i gbain i azurufa i re, n tsurisà tà ejere.’

²³ “Reve u usu, ‘Vu yuwan tà ulinga u sa'ani. Aagbashi à àbulà a da vu ri waru vu tsu uwuwa tà adanshi. Ana vu yuwan àbulà ni ili i ke'en i nda, n ta zuwa wu vu kalyuwusà ili i n na i la'ai mgbain. Tàwà vu uwuwa uyo'o obolo nà amu.’

²⁴ “Dada aagbashi a na a cayi za tà, u tàwà u dammai, ‘Zaghain, n reve tà vu tu usan. Vu rotso tà cu'un vuma na tsu ciga u gasa ubaà u na u cu'wàin shi, vu ciga tà ili ye pere. ²⁵ Adama o ndolo mu uwuwa tà wovon, dada gba n 'yàwài n sokoi ikebe ya wu e ida. Apa wu ikebe ya wu.’

²⁶ “Reve u usu, ‘Àvu aagbashi à àbulà da shi, waru orogo a da vu ri! Vu damma vu reve tà a na n tsu ciga n gasa ubaà u na n cu'wàin shi. ²⁷ Vu shi ta zuwa ikebe i và o u'wa wi ikebe e ekere à àzà o uvadalasa, tsara n tsura pe ili i ro wa'a àtsuma*à* yi.’

²⁸ “Dada zaghain i u dammai akapi a agbashi'i, ‘Ushiyi ikebe'e e ekere à yi, àvu

i ca aagbashi a na à ri ni ikebe i gbain i azurufa kupa. ²⁹ Nà nanza yuwan àbulà ni ili i na u ri nà ayi, Àbulà à tà dashi ca yi ili ya àbundaà, waru u tà tsura ili hali à karalai wirà. Za na gba ri nà ayi shi, Àbulà à tà ushi ke'en na u ri nà ayi. ³⁰ Gogo variyi aagbashi o ulambu wà àbulà o ndolo a alanga, àtsuma*à*e irumbu i na ama à shon na a lumi anga e le nà àtsumalima.’”

Mogono me te ge'eto ama suru

³¹ Reve Yesu lyuwa elime nu uritosu, “Mawun ma Vuma mà ta tàwà nà tsugbain tsa gbain, nà nlingata mà yi suru. U to o'wo Mogono, àvu u dànu o ootogu o uge'etosu a gbain à yi. ³² Idà yu uvadà suru o to boloto à màkàkàn mà yi, waru u ta kasa le ure, cine za va aguba tsu kakasa ikyon nà mgbele. ³³ U ta zuwa ikyon o ukere usa'ani, mgbele waru gba u zuwa le o ukere ugulà wà yi.

³⁴ “Àvu Mogono'o u damma aza a na à ri o ukere usa'ani wà yi, ‘Tàwài, Dada và ca du tà aba'un à yi. Ushiyi tsugono tsa na Àbulà o foboo ndu kafu u yuwan uvadà. ³⁵ Ana n dàna*à* na ambulu, i ne'e mu tà ilyalya n lyuwa. Ana n dàna*à* na akuli, i ne'e mu tà mini n sowo. Ana n yuwan limocin i ushi mu tà a 'wa du. ³⁶ Ana n dàna*à* atabu, i ne'e mu tà itana n oto. Ana n dàna*à* ubanakun, i co'wo mu tà. Ana n dàna*à* o u'wa wa ali, i kalyuwà mu tà.

³⁷ “Reve ama à àbulà à usu, ‘Zaghain, te da tse ene nuwu na ambulu, àvu tsu ne'e wu ilyalya? Waru te de tse ene nuwu na akuli, àvu tsu ne'e wu mini mo oso? ³⁸ Te da tse ene nuwu à nde'en, waru danga nà 'wa tsu, reve tsu banu wu a 'wa tsu? Te da tse ene nuwu atabu, reve tsu ca wu itana? ³⁹ Te da tse ene nuwu ubanakun ko o u'wa wa ali, àvu tsu kalyuwà wu?”

⁴⁰ “Mogono'o u tà usu, ‘Ni i yuwaan ama à và, ko cine à ri ana ili i ro shi, àmu da i yuwayin.’

⁴¹ “Reve waru u damma aza a na à ri o ukere ugulà, ‘Lyawa numu, àdu na Àbulà a yuwayin una. ‘Yàwài i uwa a akina a na à ri n kima shi, za na o foboyi Mekerenkesu nà nlingata mà yi! ⁴² N dàna*à* tà na ambulu, agba i ca mu ilyalya n lyuwa shi. N dàna*à*

* ^{25:15} Danshi na a yuwayin ulinga pa nda nà Tsuheleni ayi da “talen.” Kalyuwà Ucuàwu wi “Ikebe.”

na akuli, agba i ca mu mini n sowo shi. ⁴³ N dana tā o limocin, agba i ushi mu shi, waru n dana tā atabu, agba i ne'e mu itana n oto shi. N dana tā ubanakun waru Ạtsumā o u'wa wa ali, agba i kalyuwā mu shi.'

⁴⁴ "Ama o ndolo a tā usu, 'Zagbain, urana u ne u da tse ene nuwu na ambulu ko na akuli Ọvu tsu kudā a kamba wu? Ko vu dana i o limocin Ọvu tsu kudā a ushi wu? Waru urana u ne u da tse ene nuwu atabu reve tsu kudā a ca wu itana? Ko gba urana u ne u da vu dana i ubanakun ko vu dana i o u'wa wa ali reve tsu kudā a kalyuwā wu?'

⁴⁵ "Mogono'o u ta damma le, 'A mantsa ma na i 'yuwain a kamba ko vuma tā Ạtsumā a ama a va, ko cine o rotsoi ili i ro shi, Ọmu da i 'yuwain a yuwaan.'

⁴⁶ "Ama o ndolo a ta uwa Ạtsumā a Ạtsumalimā a na a ri n koto shi, amma ama a Ọbulā a ta yuwan wuma u babu ukotu."

26

O fobo ta o una Yesu

(Mak. 14:1-2; Luk. 22:1-2; Yah. 11:45-53)

¹ Ana Yesu kotoi a yuwsan adanshi e ili i nda, dada u dammai ojoro a yi, ² "I reve tā, rana re da buwai a fara Ọbuki a Mapasa,† waru Ọmu, Mawun ma Vuma, Ọmu da ee reme, Ọvu a vara mu a akpata."†

³ Reve nan ganu a gbgbain na azagbain o boloto o u'wa wa aabara a nan ganu na a tsu de Kayafa. ⁴ Ọvu a yuwan ifobi tsārā e reme Yesu usokowu, reve o una yi. ⁵ Reve a damma, "Woo lobono tsu yuwan yi a mantsa mā Ọbuki a Mapasa shi, adama a na ama a tā 'yasan nlāngi."

Ka na mani'in mā maguru

(Mak. 14:3-9; Yah. 12:1-8)

⁶ Ele pe Ạtsumā e ifobi i na ee reme Yesu, ayi gba u dana tā de Batanya o u'wa wā Simo makutu. ⁷ Ayi a alya e ilyalya dada ka ro tāwāi ubātā wā yi nā meden ma aatali ma sa'an. Ạtsumā a yi mani'in mā maguru me ikebe lon mā dana tā pe. Reve u tsuwan Yesu a aaci.

⁸ Ana o ojoro a yi e enei ili i ndolo, Ọvu a uwwa upan hali a damma, "Cine tsa da wāa lungususā ikebe? ⁹ Na a shi a wina yi,

a shi tā tsurā ikebe ya Ọbunda, reve a ca alambi."

¹⁰ Agba Yesu reve tā ili i na aa dansa, dada u damma nle, "Cine tsa da yaa damatosun ka nda? U yuwaan mu tā isa'ani. ¹¹ I tā na alambi Ạtsumā a du kuci, Ọmu agba maa jima pa obolo nā Ọdu shi. ¹² U tsuwan mu tā mani'in ma nda, tsārā u fobo lipu vā adama a acida. ¹³ Amayun a da maa dansaa du, ubātā u na aa yuwan alajiya a Alabari a Sa'ani a nda Ạtsumā o uvadī suru, a ta damma ili i na ka nda yuwan a cuwusan nā Ọyi."

Yahuza usu tā u wina Yesu

(Mak. 14:10-11; Luk. 22:3-6)

¹⁴ Ọvu za tā Ạtsumā a Kupanejere, za na a tsu de Yahuza Iskariyoti, 'yāwā u yuwan adanshi nā nan ganu a gbgbain. ¹⁵ Reve u damma, "Nye i da yaa tsupa mu nnā n ca du Yesu?" Ọvu a ca yi ikebet i azurufa* mata'atsu. ¹⁶ Diga a mantsa'a reve u reme izami ure u na waa winaa le Yesu.

A yuwan Ọbuki a Mapasa

(Mak. 14:12-21; Luk. 22:7-13, 21-23; Yah. 13:21-30)

¹⁷ O urana wu ufaru u na aa yuwsan Ọbuki o Opopofu,† Ọvu ojoro a tāwā a yuwan Yesu yeci, "Te da vu cigai tsu fobo alya e ilyalya adama Ọbuki a Mapasa?"

¹⁸ Ọvu u usu, "Yāwāi a lyuci ubātā u vuma ro, Ọvu i damma yi, Manlu ma damma: 'Mantsa ma na a dangwaa numu ma ta yuwsan. N ta yuwan Ọbuki a Mapasa no ojoro a va o u'wa wā wu.' " ¹⁹ Ọvu a yuwan cine u damma nle, reve o fobo ilyalya ya Ọbuki'i de.

²⁰ Ana urana u kotoi, reve Yesu nā Kupanejeret a dānu alya. ²¹ Ele pe Ạtsumā a alya, Ọvu u damma, "N ta dansaa du amayun, za tā Ạtsumā a du u ta wina mu."

²² Ojoro'o a uwwa uyo'o shi, reve a kāra e eceshe yi Ọzā a tā tā, "Amayun, Zagbain, Ọmu da maa wina wu shi. Ko Ọmu da?"

²³ Reve Yesu usu, "Vuma na otoyoi ukere wā yi a matada mā tā nā Ọmu, ayi da za na aa wina mu. ²⁴ Amu Mawun ma Vuma, n ciga n 'yuwan n kūwā, cine a danai adama a va de nu ujimu. Amma woo yo'ono vuma

* ^{26:15} Danshi na a yuwayin ulinga pa nda nā Tsuheleni ayi da "aguriyon." Kālyuwā Ucuduwu wi "Ikebe."

na wina numu shi. U shi ta la'aa yi nn̄ a shi a matsan yi shi."

²⁵ Ayu Yahuza za na aa wina yi, damma, "Manlu, amayun ̄amu da shi, ko ̄amu da?" Ayu Yesu usu, "Ee, ̄avu da."

*Alya e Ilyalya yu Ukosu
(Mak. 14:22-26; Luk. 22:14-20)*

²⁶ Ele pe ̄atsumā a alya, reve Yesu tara oopopofu. Ayu u godyoo ̄Asula reve wu busa yi. Dada waa ca ojoro'o ̄avu u damma, "Ushiyi oopopofu a nda'a i tama yi, lipu v̄a da nda'a."

²⁷ Ayu Yesu tara mokoto ̄avu u godyoo ̄Asula adama ̄ a yi, reve u ca ojoro'o ̄avu u damma, "Suru ndu sowoi. ²⁸ Adama a na mpasa n v̄a n da za na o o'woi iroci ya akucunu† a na ̄Asula a yuwanin na ama a yi, adama a yuwaan le gafura vu nusu le. ²⁹ N damma du nda, māa d̄ashi soso masayan ma inabit shi, she n̄a n sowo yi o ure u sa'avu o tsugono tsa Dada v̄a."

³⁰ Ana a canai ishipa, reve o ut̄a ̄ a tyo a Masasan ma Zetun.†

*Bituru kucina t̄a u te isawan n̄a Yesu
(Mak. 14:27-31; Luk. 22:31-34; Yah. 13:36-38)*

³¹ Reve Yesu damma ojoro ̄ a yi, "Na ayin a nda, suru ndu i ta suma ̄avu i lyawa mu, cine vumavasula dammai, ̄Asula ̄ a ta gala za va aguba, waru ikyon ȳa yi i te bete'we." ◊

³² "A mantsa ma na n 'yoypin ̄atsumā a akwakw̄a, n ta 'yawā ̄atsumā a Galili, n ta fara rawaa du de."

³³ Reve Bituru damma, "Ko na akapi aa wasan wu, ̄amu maa wasan wu shi!"

³⁴ Ayu Yesu damma, "Amayun a da maa dansaa wu, na ayin a nda, kafu moton ma saala vu ta damma vu reve mu shi, toto uta'atsu."

³⁵ Amma reve gba Bituru damma, "Maa damma n kuda t̄a e reve wu shi! N t̄a kuwā obolo n̄a ̄avu!" Ne da fo akapi o ojoro'o a dammai.

*Yesu yuwan t̄a avasa e Getisemeni
(Mak. 14:32-42; Luk. 22:39-46)*

³⁶ Ayu Yesu karā a 'yawā ubata u na a tsu de Getisemeni obolo no ojoro ̄ a yi, ̄avu u damma le, "Isawain pa nda, amu n ta 'yawā ndede n yuwan avasa." ³⁷ Reve u

tara Bituru no ololo e re a Zabadi, Yakubu n̄a Yahaya. U d̄an̄a t̄a n̄a ̄atsumolangu waru lon. ³⁸ Dada u damma nle, "N t̄a n̄a ̄atsumolangu gashi u to una mu. I danu pa nda, i d̄an̄a e ipiri obolo n̄a ̄amu."

³⁹ Ayu u 'yawā makasu, reve u kingyo ayu u kađato urewesu w̄a yi a tyo e ida. Ayu u yuwan avasa, "Dada v̄a, nu u n ri yuwan, she vu ca mu mokoto mā ̄atsumalima a nda wan. Amma vu yuwan ili i na n cigai wan, she ili i na vu cigai."

⁴⁰ Ayu u kamb̄a ubata wo ojoro a ta'atsu'u, reve u cina le a nlavu. Ayu u damma Bituru, "Cine tsa da mata'atsu mā du i ri a nlavu, agba i gura yuwan ipiri n̄a ̄amu hali rumu t̄a shi? ⁴¹ I d̄an̄a wuma tsarā i yuwan avasa i tsurā ucira u na yaa gura isawan mantsa mā malyungwa. Asuvu a du a ciga t̄a a yuwan ili i na i ri mejege, amma lipu ri nu ucira shi."

⁴² Reve waru u lyawa le tsarā u yuwan avasa, ̄avu u damma, "Dada v̄a! Na aa tawa mokoto ma nda shi, reve wo o'wo she n̄a n sowo yi, n ta yuwan ili i na vu ciga numu n yuwan."

⁴³ Ana u kambisai ̄avu u cinisa le a nlavu adama a na a gura kpatu'w̄a esu e le shi.

⁴⁴ Dada u lyawa nle a nlavu, ̄avu u 'yawā u yuwan avasa wa ta'atsu, ̄avu u vasa adansa ili i ta.

⁴⁵ Reve u kambisai ubata wo ojoro'o, ̄avu u damma le, "Cine i buwai a nlavu e ivuwusan? Gogo mantsa ma yuwan t̄a. Amu da, Mawun ma Vuma, ma na aa ca e ekere o ucira wa ama a vama. ⁴⁶ 'Yoypin tsu karai. Kalyuwai, apa vuma na aa wina mu rawai."

*E reme t̄a Yesu
(Mak. 14:43-50; Luk. 22:47-53; Yah. 18:3-12)*

⁴⁷ Yesu ̄atsumā a adanshi, ̄avu Yahuza ̄atsumā a Kupanejere, u rawa ugeru no obolo a ama. Nan ganu a gbagbain na azagbain a lyungu t̄a ama'a no oloko n̄a mutsun m pe'eni adama ̄ a nl̄angi. ⁴⁸ Yahuza damma le t̄a de, "I te reve vuma na yee reme, n̄a n 'yawā n cas̄a yi ni ikatalu."

⁴⁹ Ayu Yahuza karā a 'yawā ȳa Yesu mejege, reve u damma, "Aku, Manlu!" ̄avu u katala yi.

◊ 26:31 Zak. 13:7.

⁵⁰ Dada u usuyi, “I’utsa, yuwan ili i na vu tawai vu yuwan.” Dada ama'a a tawai avu e reme yi ubamu.

⁵¹ Avu za ta atsumä o ojoro e Yesu u tala matsun me pe'eni, reve u kodo utsuvu wa aagbashi wa aabara a nan ganu. ⁵² Avu Yesu damma yi, “Kambuwä matsun me pe'eni mä wu. Za na yuwain nlangi na matsun me pe'eni, na matsun me pe'eni ma da fo waa kuwa. ⁵³ Ireve ta amayun n ta gura pati Dada va, avu u ca mu obolo obolo a nlingata mä Asulä kupa ne ejere[†] a na a la'ai obolo suru adama a nlangi. ⁵⁴ Amma i ciga i 'yuwan wo o'wo tsunda, tsara o shiton ili i na Adanshi a Asulä a dammai.”

⁵⁵ Dada Yesu dammai obolo'o, “I tawa ta tsara i reme mu no oloko na mutsun m pe'eni gashi amu za vu ngalalai da. Usana suru n dana t a o ritosu atsumä a Aa'isamapada, agba i reme mu pe shi. ⁵⁶ Amma ili i nda i fara ta suru, tsara ili i na amasulä a danai i shiwan.” Dada ojoro'o suru a sumai avu a lyawa yi.

*Azagbain a Mbara a yuwan ta Yesu yeci
(Mak. 14:53-65; Luk. 22:54-55, 63-71;
Yah. 18:13-14, 19-24)*

⁵⁷ Aza a na e remei Yesu a tara yi ta a tyo o u'wa wa Kayafa, aabara a nan ganu, ubata u na munlu n Wilä na azagbain o bolotoi wirä u ta. ⁵⁸ Avu Bituru tonishi le makasu, hali a rawa a aarara o u'wa wa aabara a nan ganu. Reve u dana zuzu na qdugari a Aa'isamapada, tsara we ene ili i na yaa fara na Yesu.

⁵⁹ Nan ganu a gbagbain na Azagbain a Mbara suru a shi ta a ciga o una Yesu. Reve a zamishi ama a na aa yuwan open gayin a aci a yi o ukobu wu uge'etosu. ⁶⁰ Ama na abunda a tawa ta a yuwan open gayin a aci a yi, amma azagbain a tsara ili ya amayun i na yaa zuwa o una yi shi.

Reve ama e re a tawa a damma, ⁶¹ “Vuma nda damma ta, ‘N ta lungusa Aa'isamapada a nda, avu n suwisa yi atsumä a rana ta'atsu.’”

⁶² Avu aabara a nan ganu a 'yon mishin, reve we ece Yesu, “Vu ri ni ili i na vaa damma adama e ili i na ama a nda a dammai shi?” ⁶³ Agba u damma ili i ro shi.

[†] **26:53** Obolo suru, a ta na ayoja 6,000: Reve Yesu damma u ta gura de nlingata mä Asulä 72,000 n tawa n kamba yi nnu u ciga u yuwan ne.

Avu aabara a nan ganu a dammisa yi, “Atsumä a aala a Asulä a wuma n zuwa wu ta vu kucina: Damma tsu na avu da Zamawawa, Mawun mä Asulä.”

⁶⁴ Reve Yesu usu, “Ee, ne dada cine vu dammai. Amayun a da maa dansaa du suru: a 'yawä elime i te ene Mawun ma Vuma nden o ukere usa'ani u Mogono mä Asulazuva, waru i te ene yi a tawa e eleshe a zuva!”

⁶⁵ Ana aabara a nan ganu a uwai ili i ndolo, avu wu kara itana ya yi adama a atsumolangu, reve u damma, “Kai! Vuma nda yuwan ta adanshi a vama e ekere a Asulä! Tsu ciga za dashi yuwan adanshi o ro adama a yi shi. Suru ndu yu uwai ta a na u yuwain adanshi a vama e ekere a Asulä. ⁶⁶ Nye i cigai a yuwan na ayi?”

Avu a usu, “U yuwan ta unusu u na u rawai o una yi.” ⁶⁷ Avu a caraa Yesu matsan o urewesu, reve a kukumu ekere avu a cikwa yi. Reve ozo o ro a basa yi.

⁶⁸ Reve a damma, “Vu damma avu dada Zamawawa'a! Adama o ndolo damma tsu za na cikwa nuwu!”

*Bituru wasan ta Yesu
(Mak. 14:66-72; Luk. 22:56-62; Yah. 18:15-18, 25-27)*

⁶⁹ A mantsa mo ndolo, Bituru lo ubuwu den a aarara, avu aagbashi o usheli a rawa ya'ya yi, reve u damma, “Avu fo vu to obolo na Yesu za va Galili.”

⁷⁰ Reve Bituru damma a makakan ma ama, “Ne da u ri shi! N reve ili i na vaa dansa shi!”

⁷¹ Ana u lyawai ubata u na u shi, reve u kambä o unantsu, avu usheli u ro we ene yi. Reve u damma ama a na a dana lo, “Vuma nda fo u to obolo na Yesu za va Nazara.”

⁷² Avu waru Bituru wasisan u damma, “N kucina ta n reve vuma nda shi!”

⁷³ A jima shi, avu ama o ro a na a dana lo mishin a kara a 'yawä ubata wa Bituru avu a damma, “Amayun, avu vu ta pe atsumä a aza a na o tonishiyi Yesu. Tsu reve ta ne, o una u na vaa yuwusan adanshi tsa ama a Galili.”

⁷⁴ Dada Bituru dammai, “N kucina ta amayun a da maa dansa! Asulä a ca mu

atsumalimā na amayun a da mu shi! N
reve vuma ndolo shi!"

Dada moton ma saalashi. ⁷⁵ Dada Bituru cuwain ni ili i na Yesu damma niyi: "Kafu moton ma saala, vu ta wasan a na vu reve numu uta'atsu!" Avu wu utaq u shon nā atsumolangu a abunda.

27

A tara tā Yesu a tyo ya Bilatu (Mak. 15:1; Luk. 23:1-2; Yah. 18:28-32)

¹ Nā wasasa, avu nan ganu a gbagbain suru na azagbain a yuwan ifobi i le a aci e Yesu tsārā o una yi. ² Reve a nlā yi avu a tara yi a tyo ya Bilatu Gwamna.

Ukwā wa Yahuza (Ajy. 1:18-19)

³ Ana Yahuza, za na cayi Yesu e ekere a n'yuwatan mā yi, we enei a padaa tā Yesu ugana wu ukwā, reve u yuwan shinreve nu ulinga u na u yuwin. Dada u tarai ikebe i azurufa* mata'atsu'u u kambuwaqā nan ganu'u obolo na azagbai'in. ⁴ Reve u damma, "Unusut u na n yuwin ayi da: N ca du tā vuma na ri nu unusu shi tsārā yu una yi."

Avu a usu, "To, te imini i tsu nā za ndolo? Addama a wu a da ndolo'o, babu imini i tsu."

⁵ Dada Yahuza ocoi ikebe'e pe atsumā a Aa'isamapada. Reve u 'yawā wu nlā aciyayi zuva hali u kuwā.

⁶ Avu nan ganu a gbagbain a tara ikebe'e reve a damma, "U ushi tā ikebe i nda adama a wuma u vuma. Wilā u damma tā tsaa zuwa le obolo ni ikebe ya Aa'isamapada shi." ⁷ Avu a tara ikebe'e reve a tsula udumā wu za na a ma'asa mpondo, tsārā a tsurā ubātā u na aqā cido omocin nā a kuwā atsuma a Urishelima. ⁸ Ayi da i zuwai e deyi ubātā'a, "Udumā wu Mpasa" hali a tyo a mantsa ma na a danai aatagada a nda. ⁹ Adama o ndolo a da ili i na Irimiyat vumavasula dammai i shiwain:

"A tara tā ikebe i azurufa mata'atsu,
ikebe i nā aza a Isra'il a usuyi a na aa tsupa
adama a yi."

* ^{27:3} Danshi na a yuwayin ulinga pa nda nā Tsuheleni ayi da "aguriyon." Kalyuwā Ucuduwu wi "Ikebe." [◊] ^{27:10} Irm. 32:6-9.

¹⁰ A tsula tā udumā wu za na a ma'asa mpondo cine Asulazuva a damma numu." [◊]

Bilatu yuwan tā Yesu yeci

(Mak. 15:2-5; Luk. 23:3-5; Yah. 18:33-38)

¹¹ A mantsa mo ndolo, Yesu shi tā mishin a makakan ma Bilatu Gwamna, avu Bilatu ece yi, "Avu mogono ma aza a Isra'il a ma da?"

Reve Yesu usu, "Ee, cine vu dammai ne da u ri."

¹² Amma ana nan ganu a gbagbain na azagbain a yuwan open a aci a yi, u yuwan adanshi shi. ¹³ Dada Bilatu damma niyi, "Vu uwua adanshi a na aa yuwsaan a aci a wu shi?" ¹⁴ Agba Yesu damma ili i ro shi, dada gwamna'a wo o'woi a asalama lon.

Bilatu usu tā Yesu kuwa

(Mak. 15:6-15; Luk. 23:13-25; Yah. 18:39-19:16)

¹⁵ Aa'wan suru a mantsa mā Abuki a Mapasa, gwamna tsu lyawa tā za ro na ri o u'wa wa ali, za na ama a dangwai. ¹⁶ A mantsa mo ndolo, vuma na a tsu de Baraba dānā tā pe atsumā o u'wa wa ali. Ama suru e reve tā a na vuma vā qbulā da shi, ko ke'en. ¹⁷ Adama o ndolo ana ama o bolotoi ubātā u tā, dada Bilatu ece nle, "Atsuma aza a na a ri pe atsumā o u'wa wa ali, zane da i la'a cigai n lyawa? I ciga tā n lyawa Baraba ko Yesu za na ee desu Zamawawa?" ¹⁸ Bilatu reve tā a na azagbain a tāwai nā Yesu ubātā wā yi adama a tsushu'un tsa da.

¹⁹ Bilatu ubuwu lo nden o ootogu o uge'etosu, dada ka vā yi lyunguwa niyi ikaka i nda: "She vu yuwan ili i ro nā vuma nda wan, adama a na ko iwuya i tā u yuwan shi. Ana'an n yuwan tā alavu a aci a yi, waru u tā bāli mu lon."

²⁰ Agba nan ganu a gbagbain na azagbain a zuwa tā okolo a ama o obolo'o a pati a lyawa Baraba, agba o una Yesu.

²¹ Avu Bilatu ecishe obolo'o, "Atsuma a ama e re a nda, zane da i cigai n lyawaa du?"

Reve a usu, "Baraba."

²² Reve Bilatu ece le, "To, cine i cigai n yuwan nā Yesu, za na ee desu Zamawawa?"

Avu suru nle a usu, "Vara niyi a akpata."

²³ Reve Bilatu ece le, “Nye i zuwai? Unusu u ne u da u yuwain?”

Avu ą dashi saala lon, “Vara niyi akpata!”

²⁴ Ana Bilatu enei babu ili i na waa gura yuwan waru, waru ama a da nda e temei nl̄angi. Dada u kenei mini ąvu u sa'a ekere ą yi ą makakan me le reve u damma, “Babu imini i va n̄a mona ma vuma nda, ądu da yoo una yi.”

²⁵ Reve suru nle ą usu, “E reme tsu nu unusu atsu n̄a muwun n tsu adama a na o una niyi.”

²⁶ Avu Bilatu lyawaa le Baraba. Reve u damma ąsoja a fufaba Yesu na asudu, ąvu ą 'yawā a vara yi a akpata.†

Asoja a yuwaan t̄a Yesu ulamu (Mak. 15:16-20; Yah. 19:2-3)

²⁷ Avu ąsoja a gwamna a tara Yesu a uwa pe o ukobu, reve ą kandaruwā yi suru.

²⁸ Reve o fodo yi itana, ąvu o oto yi aayala a saan lon. ²⁹ Avu a tara awanda ą kandaruwāq̄ yi a aaci gashi ookokoko. Reve a zuwa aadanga o ukere usa'ani wā yi, avu ą kingyo ą makakan m̄a yi reve a yuwaan yi ulamu, “Tsu ca wu t̄a tsugbain, mogono ma aza a Isra'ila.” ³⁰ Avu a tsuwaq̄an yi matsan. Avu a ushi aadanga o ukere wa yi'i, ąvu a fufaba yi a aaci n̄a ąyi. ³¹ Ana ą kunai a yuwusaan yi ulamu a tyo o ukosu, ąvu o fodo yi aayala'a, reve otowiso yi itana ya yi. Avu o utaq̄ yi tsara ą 'yawā ubat̄ u na oo una yi.

A vara t̄a Yesu a akpata (Mak. 15:22-32; Luk. 23:27-43; Yah. 19:17-27)

³² Ele ą motaq̄, ąvu a ga'an n̄a vuma va Kurani, vuma na ą tsu de Simo. Avu ąsoja'a a zuwa yi u tanu akpata'a nu ucira.

³³ Reve suru nle ą t̄awā ubat̄ u na ą tsu de Golgotat (urevu wā yi u da Ubata wo Ookoluwo.) ³⁴ Avu ąsoja'a a ca Yesu masayan ma na a jambrai n̄a aguma o okono tsara u sowo. U pede yi t̄a reve u 'yuwan o sowo. ³⁵ Ana a vara niyi a akpata'a,† reve ąsoja a yuwananca'wa dada e ne'eshein itana ya yi. ³⁶ Reve ąsoja'a e

isawan lo e ipiri ya yi. ³⁷ A dana t̄a ili i na i zuwai a vara niyi akpata'a, reve a vara yi zuva va aaci ą yi a akpata. Apa ili i na a danai:

AYI NDA, AYI DA YESU MOGONO MA AZA A
ISRA'ILA.

³⁸ Waru ąsoja'a a vara t̄a evu e re a akpata, za t̄a o ukere usa'ani, za t̄a gba o ukere ugula. ³⁹ Aza a na a karas̄ lo, reve a lumgbatsasa aci e le ąvu e isula yi. ⁴⁰ Reve a damma, “Vu damma t̄a vu ta gura buboso ąa'isamapada, ąvu vu suwisa yi ątsuma a rana ta'atsu. Adama o ndolo wawa aciyawu! N̄a ąvu Mawun m̄a ąsula ma da vu ri na amayun, cip̄ de a akpata'a!”

⁴¹ Ne da waru nan ganu a gbagbain na munlu n Wilā n yuwaan niyi ulamu.

⁴² Reve a damma, “U wawa t̄a ozo o ro, agba u gura wawa aciyayi shi! U damma t̄a a na ąyi da mogono ma aza a Isra'ila. To, lyawa niyi tse ene u cip̄ e ida diga de a akpata'a. Nnu u yuwan ne tsu t̄a usu yi. ⁴³ U zuwaa t̄a ąsula ucira, lyawa ąsula a wawa yi, nu u ciga. Hali gba u damma t̄a, ‘Amu da Mawun m̄a ąsula.’ ” ⁴⁴ Evu a na a varai a akpata obolo n̄a ąyi e isula yi t̄a fo.

Ukwa wa Yesu (Mak. 15:33-41; Luk. 23:44-49; Yah. 19:28-30)

⁴⁵ Ana urana u rawai aci, ąvu irumbu i ąaru ida m̄afula ą tyo rumu ta'atsu vu ulivu. ⁴⁶ A mantsa mo ndolo, reve Yesu saala, “Eloi, Eloi,† lama sabaktani,” nga, “Asula ą va, ąsula ą va, nye i zuwai vu vari numu?”

⁴⁷ Ozo o ro a na a danai lo mishin ubata'a, ana a uwmai ne, ąvu a damma, “Iliya da wee desu!”

⁴⁸ Avu za ro suma u tsupu ashidi ą mini ma alamu, reve wu nl̄a yi a aadanga reve u cayi tsara u sowo. ⁴⁹ Reve ozo o ro a damma, “Isawain, tse enei ko Iliya t̄a t̄awā u wawa yi!”

⁵⁰ Avu Yesu saalisa, dada u kuwai.

⁵¹ A mantsa mo ndolo, reve ąsula a zuwa umuna‡ u na u danai Upasu wa Akiza ątsuma ą ąa'isamapada u karalai ure, diga zuva ą tyo e ida. Avu ida i ramo, ąvu atali

† 27:46 Ayi danshi “Eloi” mesun m̄a yi m̄a shon t̄a unata n̄a mesun ma aala a Iliya. Adama o ndolo ana ama'a a uwmai Yesu adansa “Eloi, Eloi” a ta dansa u t̄a desu Iliya. nu Upasu u na u La'ai Akiza ątsuma ą ąa'isamapada. Aabara a nan ganu a da goon a tsu uwa Upasu u na u La'ai Akiza u t̄a ątsuma a aa'wan.

‡ 27:51 Umuna u nda u da u ne'eshein Upasu wa Akiza

a 6atsa. ⁵² Reve ason a kpătu'wă, ăvu a 'yăsan ama a ăbulă nă ăbundă a na a kuwai de. ⁵³ O ută tă ătsuma a ason, waru ana a 'yăsan Yesu ătsuma a ăkwăkwa, a uwa tă ătsuma a lyuci va akiza, Urishelima, ubăta u na ama a ăbundă e ene nle.

⁵⁴ Ana yali nă ăsoja a na a ri obolo nă ayi a pirishi Yesu e enei cine ida i rămoi, obolo ni ili i na i farai suru, a uwua tă wovon lon. Dada a dammai, "Mawun mă ăsula ma da u ri mayun!"

⁵⁵ Amaci nă ăbundă a na o utăi Gălili a na o toniyi Yesu tsără a kamba yi, a dăna ta lo mishin makasu a akanla. ⁵⁶ Merit Magadaliya dăna tă pe ătsuma e le, nă Meri mma va Yakubu nă Isuhu, nă ka va Zăbădi za na ayi da mma va Yakubu nă Yahaya.

*Acișa e Yesu
(Mak. 15:42-47; Luk. 23:50-56; Yah. 19:38-42)*

⁵⁷ A yuwan tă vuma vi ikebe ro na a tsu de Isuhu, vuma lyuci va Arimatiya. Toni vă Yesu da. Nu ulivu u ndolo ăvu u tăwă Urishelima. ⁵⁸ ăvu u 'yăwă ubăta wa Bilatu, tsără u lyawa yi u tara lipu vă Yesu. Dada Bilatu dammai ăsoja a yi a ca yi. ⁵⁹ Dada u tarai lipu'u, reve u katala yi no okoro. ⁶⁰ ăvu u zuwa yi ătsuma a aason a sa'avu za na u kăpăi ătsuma a aatali. Reve u kebe aatali a gbain tsără u ula una wa aaso'on. Ana u yuwain ne dada u kărăi. ⁶¹ ăvu Meri Magadaliya nă Meri ro a dănu lo zuzu na aaso'on.

Asoja e ipiri ya aason

⁶² O urana we ire, Ashibi, ăvu nan ganu a gbagbain na Afarishi o boloto ubăta wa Bilatu. ⁶³ Reve a damma, "Zagbain, tsu cuwan tă ana za ve epen o ndolo dăna'i wuma u damma tă, 'Na a yuwan rana ta'atsu n tă 'yon ătsuma a ăkwăkwa.' ⁶⁴ A zuwa ama a piri aason o ndolo ulobonu hali rana ta'atsu ndolo. Na ne da a yuwain shi, ojoro a yi a tă tăwă e ivă lipu vă yi, reve a damma ama a na ăsula a 'yăsan yi tă ătsuma a ăkwăkwa. Epen o gogo a ta la'a za vu ufaru uwuyanu."

⁶⁵ Dada Bilatut dammai, "Tarai ăsoja o ro tsără a 'yăwă a piri aason o ndolo cine yaa gura yuwan ulobonu." ⁶⁶ Reve a kără o fobo aaso'on ulobonu lon, waru ăvu a

zuwa eerepu o urotsu' wa gwamna, reve a lyawa lo ăsoja a dăna e ipiri.

28

*U'yosun wă Yesu ătsuma o ukwa
(Mak. 16:1-10; Luk. 24:1-12; Yah. 20:1-10)*

¹ Nă wasasa wa Aladi, reve Meri Magadaliya nă Meri ro a 'yăwa tsără a kalyuwa aaso'on.

² A mantsa mo ndolo, ida i rămo tă nu ucira. Reve malingata mă ăsulazuva mă cipă diga zuva, ăvu u 'yăwă ubăta u na aaso'on a ri, ăvu u gandaluwa aatali a na a ulayi ună wa aaso'on. Reve u dănu zuva vă yi. ³ U dăna tă e ikanasa tsi imadatsu, itana yă yi i dăna tă u'uri puwu. ⁴ Asoja a na a dăna'i e ipiri ya aaso'on, reve wovon u reme le lon adama a malingata mă ăsula, ăvu a uwa meje'en mă lipu, ăvu a riya e ida gashi ăkwăkwa.

⁵ Reve malingata'a ma damma amaci'i, "She yu uwua wovon wan. Nreve tă i te izami yă Yesu, za na a varai a akpata.

⁶ Wu pa shi. U 'yon tă ătsuma a ăkwăkwa cine u damma ndu waa yuwan. Tăwăi ye ene ubăta u na lipu vă yi dăna'i. ⁷ 'Yăwai i damma ojoro a yi gogogo, 'Yesu 'yon tă ătsuma a ăkwăkwa. U tă de elime a du a 'yăwă Gălili, i te ene yi de.' Ayi da n tăwăi n damma du."

⁸ Dada amaci'i a lyawushi aaso'on. A dăna tă a uwusua wovon, waru a dăna tă a yuwusan măzăngă lon fo. A suma tă tsără a damma ojoro'o ili i na i farai. ⁹ Babu usăñ reve Yesu' cina le, ăvu u căsa le. Reve a rawa zuzu nă ayi e reme ana a yi, ăvu a yuwaan yi ăgăndă. ¹⁰ ăvu u damma, "She yu uwua wovon wan! 'Yawai i damma ojoro a vă a 'yăwă Gălili. A ta cina mu de."

Asoja a usu tă a yuwaan epen

¹¹ Ana amaci'i a yuwain ukaru u le, reve ăsoja a na a dăna'i e ipiri ya aaso'on a kămbă ătsuma a lyuci, ăvu a damma nan ganu a gbagbain ili i na i farai suru. ¹² Reve nan ganu a gbagbain o boloto ubăta u tă na azagbain a lyuci ăvu a yuwan ăsală. Reve a ca ăsoja'a ikebe yă ăbunda, ¹³ reve a damma le, "Dammai ama a na ojoro e Yesu a tăwă tă na ayin, dada e ivăi lipu vă yi ađu

pe Ɂtsumɑ a nlavu. ¹⁴ Nna adanshi a nda a rawa a atsuvu a gwamna, tsu ta yuwaan yi adanshi tsɑrɑ tsu wawa du Ɂtsumɑ a addama.” ¹⁵ Avu Ɂsoja'a Ɂ ushi ikebe'e, reve a yuwan cine a damma nle a yuwan. Ne da adanshi'i a bazai Ɂtsumɑ a Yahuda hali Ɂ tyo ana'an.

*Yesu yuwan tɑ adanshi no ojoro a yi
(Mak. 16:14-18; Luk. 24:36-49; Yah.
20:19-23; Ajy. 1:6-8)*

¹⁶ Avu ojoro kupa nɑ za tɑ'ɑ Ɂ kɑrɑ Ɂ 'yɑwɑ a masasan mo ro Ɂtsumɑ Ɂ Galili ubɑtɑ u na Yesu damma nle Ɂ 'yɑwɑ. ¹⁷ Ana a rawa e ene niyi, Ɂvu a yuwaan yi agɑndɑ, agba ozo o ro e le Ɂ usu shi. ¹⁸ Dada Yesu tɑwɑi ubɑtɑ u le reve u damma, “Asulɑ a ca mu tɑ ucira Ɂtsumɑ a zuva ni idɑ suru. ¹⁹ 'Yɑwɑi i tsurɑ otoni Ɂtsumɑ o uvadi suru. I rumbu le Ɂtsumɑ a alat a Dada, na ala a Mawun na ala a Ruhu va Akiza.† ²⁰ I rito le a yuwan ili i na n damma ndu. N tɑ dɑnɑ obolo nɑ Ɂdu kuci, hali Ɂ tyo o ukosu wu uvadi.”

Alabari a Sa'ani a Marku

Ucuduwu wa aatagada a nda

Marku, vuma na danai aatagada a nda, u reve tə ajiya. U dənəq tə zuzu nə Bituru. A mantsa ma na moo tono ukwə wə Yesu Zamawawa nu u'yosun wə yi, Marku yuwan tə mmalu ə tyosu bətə bətə nə Banaba, zagbain ro ətsumə ə əzə e Itoni. Ele ra da a lingai reve e teme ə tsurusə əzə e Itoni ubətə u na ə dənuyi biti.

Marku damma tsu tə aalabari e Yesu nu ucira. Babu usən nə Yesu koto mayan mo ulinga wa asalama u tə, reve u kərə ə tyo ubətə u ro u yuwisan ulinga wa asalama u ro de. U roco tə cine Yesu dənəq aagbashi. A mantsa mo ndolo, ama'a a ciga tə Zamawawa na ri mogono mo ucira pa o uvadī, agba Yesu dənəq ne shi. Ama o ro a 'yuwan tə Yesu, reve o fobo cine oo una yi. Marku roco tə a na əyi nda ulinga wə Yesu u da, waru ne da u yuwain ulinga u mawawa ma ama.

Aatagada a nda o to rocosu əzə e Itoni ana'an cine tsso o'wo agbashi o ozo o ro. U roco tə cine Yesu sowoi ətsumalima adama a na ne da Əsula a cigai u yuwaan ama əgəndə. Ne də Əsula a yuwain məzəngə ni ili i na Yesu yuwain, agba gogo u tu ubətə u gbain o ukere usa'ani wə Əsula. Ko nə tsu sowo ətsumalima gogo adama a na tsaa yuwusan ili i mejege a na tsso tono Əsula, Əsula ə tə zəngənə nə ətsu fo.

Ili i na i ri pe ətsumə a aatagada a nda

1. Ikaka ya Yahaya za vu Urumbusu (1:1-8)
2. Urumbusu nə məlyungwə mə Yesu (1:9-13)
3. Yesu ətsumə ə Galili (1:14-9:50)
4. Yesu łyawa tə Galili ə tyo Urishelima (10:1-52)
5. Ajuma o ukosu wə Yesu: Məlyungwə mə yi nu ukwə wə yi (11:1-15:47)
6. Yesu tə wuma (16:1-8)
7. Yesu roco tə aciyayi ubətə wo otoni ə yi (16:9-20)

◊ 1:2 Mal. 3:1. ◊ 1:3 Isha. 40:3.

Alajiya a Yahaya za vu Urumbusu (Mat. 3:1-12; Luk. 3:1-18; Yah. 1:19-28)

¹ Apa nda Alabari a Sa'ani e Yesu Kristi Zamawawa,† Mawun mə Əsula. ² U fara tə ununa Əsula a dammai ana Ishaya vu-məvəsula tə danai ili i na Əsula a damma niyi waa fara:

"N tə lyungu malingata mə və, elime ə wu, za na aa lapulaa wu ure." ◊

³ Udyo wu nanza e əewu ətsumə o una, 'Foboyi Zagbain ure, yuwain ure wə yi mejege.' " ◊

⁴ Yahaya tə za vu Urumbusu da dənəq malingata ma na ma yuwusain alajiya o una. Alajiya a na u yuwusain adama a na ama

aa vadala tə unusu u le ə kəmbə ubətə wə Əsula u da. A təwə tə tsərə u rumbu le tsərə Əsula a yuwaan le gafura vu nusu le. ⁵ Avu ama e ida ya Yahuda suru, hali na ama a Urishelima suru ə tawusa ubətə wə yi tsərə a uwwa yi. Aza a na a dansaa niyi nusu le, u rumbusu le tə o Udolu wə Urdu.

⁶ Wo otosu tə itana yə eleme a arakumi, waru wu nləsə tə gbakala vu ukwan. U lyuwusa tə apapari ni ishiki. ⁷ U dənəq tə a dansaa ama, "Nanza tə lo ə təwə əcəpə ə və za na la'a numu tsugbain, n rawa n kənzə m bədə vunu va aatan və yi shi. ⁸ Amu nə mini ma da məqə rumbusu du, amma əyi u tə rumbu du nə Ruhu va Akiza."†

Urumbusu nu ulyungusə wə Yesu (Mat. 3:13-4:11; Luk. 3:21-22; Luk. 4:1-13)

⁹ Avu wo o'wo a mantsa mo ndolo Yesu utə tə de Nazara e ida yə Galili. Ana u rawai o Udolu wə Urdu, avu Yahaya rumbu yi. ¹⁰ Əyi ə motəqə ə mini'i, avu we ene zuva tə kəpətu'wə, avu Ruhu cipaa yi oroci a muda. ¹¹ Avu a uwwa udyo u ro de zuva, u damma, "Avu da Mawun ma na n cigai, n ta yuwusan məzəngə nə avu lon."

¹² Babu usən, avu Ruhu tara yi ə 'yəwə o una. ¹³ Avu u dənəq pe o una rana amunga, Malet ə lyungusə yi. U dənəq tə ni inama yu una, agba waru nlingata mə Əsula n dənəq tə a kambusa yi.

Yesu de tə ama ə nəshi əzə e mereme ma mugula (Mat. 4:12-22; Luk. 4:14-15; Luk. 5:1-11)

¹⁴ Ana Hiridu Antiba ɓaruyi Yahaya, ɻvu Yesu uwa pe e ida ya Galili a casu Alabari a Sa'ani ɻ Asula. ¹⁵ U dana t̄ a dansa, "Mantsa ma yuwan t̄, tsugono ts̄ Asula t̄ tsa yuwan t̄ zuzu. Vadalai, i usu Alabari a Sa'ani."

¹⁶ Ayi a mmalu ɻ nge'en m Mala ma Galili, ɻvu we ene Simo* na Andarawu mawun ma anawu ma yi ɻaz̄ e mereme ma mugula, a varishi igolo a mala'a. ¹⁷ ɻvu u damma le, "Toni numu, n t̄ kambato du aza a na ɻ tawaq̄ na ama." ¹⁸ ɻvu a lyawushi igolo i le, ɻvu o toni yi.

¹⁹ Ana u lyuwai elime na mmalu wa'a, ɻvu we ene muwun ma Zabadi, Yakubu na vawun va yi Yahaya, ele pe a wantsun a lapulusa igolo i le. ²⁰ ɻvu u deshi nle, ɻvu a lyawa Zabadi dada le a wantsu'un na aza a zamalinga. ɻvu o toni yi.

Yesu lo t̄ otoni ɻ lima (Luk. 4:31-37)

²¹ ɻvu Yesu no ojoro ɻ yi a uwa pe ɻ lyuci va Kafarnahum. O urana wa Ashibi ɻvu u uwa ɻ aq̄isa,† u reme uritosu. ²² ɻvu o o'wo asalama lon na cu'un vu uritosu wa yi, adama a na u to ritosu le ununa vuma na ri nu ucira, agba tsu munlu n Wil̄ shi.

²³ Pe ɻ aq̄isa'za za na ri no otoni ɻ lima shi t̄ pe reve u remushi yisaali, ²⁴ a dansa, "Yesu za va Nazara, te imini tsu na ɻvu? ɻvu vu t̄awa t̄ vu una tsu? Tsu reve t̄ ko zane da vu ri, ɻvu da za va akiza ɻ Asula."

²⁵ ɻvu u damma le nu ucira, "Rungwai, ɻvu yu ut̄ i lyawa yi!"

²⁶ ɻvu otoni ɻ lima'za jingad̄a vuma'a lipu e meje'en, ɻvu u saala, dada a kasai na ayi.

²⁷ Ama suru a yuwan t̄ asalama abunda, hali e ecelei aciyele, "Nye da tsunda? Uriotosu u sa'avu u da nda'a. U t̄ nu ucira lon. Hali no otoni ɻ lima a da u tsu ɓarasa le babu wovon, ɻvu a yuwan ili i na u damma nle a yuwan." ²⁸ Babu usan alabari ɻ yi a rawai ko te da ejoge e ida ya Galili.

Yesu yuwaan t̄ az̄a o ubanakun opocino (Mat. 8:14-17; Luk. 4:38-41)

²⁹ Motaq̄ ma yi ɻ aq̄isa obolo no ojoro ɻ yi obolo na Yakubu na Yahaya, ɻvu a uwa o u'wa wa Simo na Andarawu. ³⁰ Anawale

Simo ɻ dana t̄ ubanakun, ɻvu a damma Yesu adama ɻ yi. ³¹ ɻvu u 'yawa ɻa'yi, u reme yi ukere, ɻvu u kamba 'yas̄an yi, dada ubanaku'un u lyawushi niyi. Reve u yuwaan le aganda.

³² Ana ulivu u yuwin, ɻvu ɻ tawaq̄ yi na ama ɻabunda, aza a na ɻ ri nu ubanakun, na aza a na ɻ ri no otoni ɻ lima. ³³ ɻvu ama ɻ lyuci'i o boloto o unantsu wa yi. ³⁴ U kambato t̄ aza a na ɻ danai nu ubanakun icu'un icu'un gbaga, ɻvu waru u lo otoni ɻ lima na ɻabunda. U lyawa le a yuwan adanshi shi, adama a na e reve niyi.

Yesu 'yawa t̄ alajiya (Luk. 4:42-44)

³⁵ Ubata haba, ɻvu u 'yon wu ut̄ u 'yawa ubata u na vuma ri shi. U 'yawa u yuwan de avasa. ³⁶ ɻvu Simo na aza a na ɻ ri na ɻ ayi a zami yi. ³⁷ Ana e ene niyi, ɻvu a damma yi, "Ama suru ɻ te izami ya wu." ³⁸ ɻvu u damma le, "Tsu walai ɻ 'yawa ɻ mulyuci n na n ri elime, tsu yuwin alajiya. Ili i na n t̄awai n yuwan da ndolo." ³⁹ She na u kotoi ma'uwa ma ɻa'isa e ida ya Galili suru a yuwsan alajiya, waru o utusaq̄ ama otoni ɻ lima.

Yesu yuwaan t̄ makutu opocino (Mat. 8:1-4; Luk. 5:12-16)

⁴⁰ ɻvu makutu ma t̄awa u kingyowa yi, ɻvu u pati yi, "Na vu usu, vu kambato mu gbaga."

⁴¹ ɻvu Yesu ene yi iliyali, ɻvu u 'yas̄an ukere wa yi, ɻvu u ju'wan yi, u damma, "N usu t̄, kambato gbaga." ⁴² ɻvu ukutu'u u lyawushi niyi, ɻvu u tsur̄ lafiya va yi.

⁴³⁻⁴⁴ ɻvu u rono yi atsuvu u damma, "She vu damma vuma wan. ɻvu vu wala vu 'yawa vu roco aciyawu ubata wa ganu. ɻvu vu ca ili i ro, ununa a yuwsain a mantsa ma Musa,◊ adama ɻ dana nu urevu wi ili i na i farai." ɻvu u damma yi u kara.

⁴⁵ Ana wu ut̄, u yuwan ne shi, ɻvu u teme a bazasa alabari'i. ɻvu ama na ɻabunda a uwwa, hali ubata u na a zuwai Yesu kudai a uwa ɻ lyuci'i. ɻvu wi isawan de alanga na lyuci ubata u na ama ɻ ri shi. ɻvu ama ko te da ɻ kara ɻ tawusa ya'a yi.

* ^{1:16} Yesu t̄awa t̄ u ca yi aala Bituru. ◊ ^{1:43-44} N.Gn. 14:1-32.

*Yesu kambato tə osowi a lipu gbaga
(Mat. 9:1-8; Luk. 5:17-26)*

2

¹ Ana a yuwain rana meketeci, əvu Yesu kəmbisə Kafarnahum. Əvu alabari ə yi a rawa a atsuuu a ama, na adanshi nga u təwə tə o u'wa. ² Əvu ama ə əbundə o boloto ubətə u tə, əvu ubətə'ə u kələmə le, ko lo o unantsu babu ure, dada u dənəi o rocosu ama Adanshi ə Əsula.† ³ Əvu ə təwəqə yi nə vuma na ri no osowi ə lipu a na ama ə nashi e shedei. ⁴ Adama o obolo a ama'a, a gura rawa ubətə u na Yesu ri shi, əvu ə kətsu'wə ukwa'ə. Ana ə tsurai ure, əvu ə telyuwetyo yi ə tyo e ida a aavalu a na u dənəi. ⁵ Ana we enei ununa a ca niyi okolo, əvu u damma za vo osowi ə lipu'u, "Mawun mə və, a yuwaan wu tə gafura vu unusu wə wu."

⁶ Amma munlu n Wilə† n ro n dənə tə lo nden, əvu a yuwan majiyan, ⁷ "Nye i zuwai vuma nda yuwain adanshi tsundolo? U tara tə aciyayi unətə nə Əsula.† Zane da aa gura yuwaan vuma gafura vu unusu, she Əsula goon shi?"

⁸ Agba u reve tə okolo e le, dada we ece ne, "Nye i zuwai yaa yuwusan majiyan ne? ⁹ Zane da la'ai babu usən: a damma za vo osowi ə lipu'u, 'A yuwaan wu tə gafura vu unusu wə wu,' ko a damma, 'Yon, vu tara aavalu ə wu, əvu vu wala?' ¹⁰ Amma adama n roco du Mawun ma Vumat ma ta nu ucira o uvadı nda u yuwaan ama gafura vu unusu u le," əvu u kalyuwə yi u damma, ¹¹ "N damma wu tə, 'yon, tara aavalu ə wu, vu wala ə tyo o u'wa."

¹² Əvu u 'yon u tara aavalu ə yi babu usən. Reve u kərə ə məkəkən me le suru. Əvu ama'a suru ə kərə a yuwusan asalama. Əvu a cibala Əsula ə uri a dansa koto ele e ene cu'un vi ilı i nda shi.

*Dewu və Levi
(Mat. 9:9-13; Luk. 5:27-32)*

¹³ Əvu Yesu utisə ə 'yawa ə nge'en m mala, əvu obolo a ama o toni yi, dada u dənəi o rocosu le. ¹⁴ Ayi ə kara, əvu we ene Levi, mawun ma Alfa nden ubətə u na ə ə ushishi utafa, əvu u damma yi, "Toni mu." Əvu u 'yon u toni yi.

¹⁵ Mantsa mo ro əvu u dənə a lyuwusa ilyalya o u'wa wə Levi na aza a na ə ə ushishi utafa nə əbundə nə əzə o unusu a na ə dənəi lo nden obolo nə Yesu no ojoro ə yi, adama a na icu'un ya ama o ndolo o toni yi tə. ¹⁶ Əvu ana munlu n Wilə na Afarishi e ene niyi a alya e ilyalya nə əzə o unusu nə əzə o ushishi wu utafa, əvu a damma ojoro ə yi, "Cine waa lyuwusa woo sowuso ni icu'un ya ama o ndolo?"

¹⁷ Ana wu uwai ne, əvu u damma le, "Aza a na ə ri nu ubanakun shi, a ciga za və əgumə shi, she əzə o ubanakun. N təwə n de əzə ə əbulə shi, amma aza a na ə ri nu unusu."

*Yeci adama a akuli
(Mat. 9:14-17; Luk. 5:33-39)*

¹⁸ Yashi i ndolo ojoro a Yahaya obolo na Afarishi ə dənə tə na akuli, əvu ə təwə ya Yesu a damma, "Nye i zuwai ojoro a Yahaya no ojoro a Afarishi aa yuwusan akuli, amma ojoro ə wu aa yuwusan shi?"

¹⁹ Əvu u usu le, "Cine omocin a vali vu kasa'avu aa yuwan akuli əyi obolo ne ele? Aa yuwan shi, nu u ri lo obolo ne ele.

²⁰ Amma mantsa mo tə lo ə təwə ana aa tara yi pe ubətə u le. O urana u ndolo, a ta yuwan akuli.

²¹ "Babu za na ə zulə apadi o umuna u sa'avu a akuci o utugu. Nu u bolo le, apadi o umuna u sa'avu'u u tə vurənu akuci o utugu'u, əvu ukaru'u u dəshi mgbain.

²² Babu za na tsu tsun ribina na kutsai a akuci ə tsən o ukwan adama a na ribina'a u to boso tsən vu ukwa'an, nə ə tsun yi pe u tə lungusə ribina'a obolo nə tsə'an. Amma ə tsu tsun tə ribina ə tsən sa'avu."

*Yeci adama o urana wa Ashibi
(Mat. 12:1-8; Luk. 6:1-5)*

²³ O urana wa Ashibit u ro, Yesu dənə tə a mmalu a gatsasa ə ədumə e ishina, əvu ojoro ə yi e teme makuda mə əgaza me ishina ele pe a mmalu. ²⁴ Əvu Afarishit a damma yi, "Kalyuwə, ana'an urana wa Ashibi u da. Nye i da i zuwai ojoro ə wu a kuðusa agaza e ishina a yuwusan ili i na Wilə u putsayi?"

²⁵ Əvu u usu le, "I reve ili i na Dəwuda na aza a na ə dənəi nə əyi a yuwain mantsa ma na a uwai ambulu shi? ²⁶ A rana na Abiyata dənəi aabara a nan ganu,

Dawuda uwa tā o u'wa wā Asula, āvu u tama opopofu za na ganu da goon aa tama. Āvu fo u ca n'utsā mā yi.”[◊]

²⁷ Āvu u damma le, “A yuwan tā Ashibi adama a vuma, amma a yuwan vuma adama a Ashibi shi. ²⁸ Adama o ndolo, āmu Mawun ma Vuma, Zagbain vu urana wa Ashibi a da.”

*Vuma vo osowi o ukere
(Mat. 12:9-14; Luk. 6:6-11)*

3

¹ Urana u ro āvu Yesu uwisa a āa'isa, āvu u cina pe vuma na ri nu ukere u tā usowu. ² Urana wa Ashibi u da u dānai, āvu Afarishi a kalyuwusā yi ko e te ene ko u tā kambato za vu ubanakun gbaga, adama e reme yi nu unusu. ³ Āvu u damma yi, “Utā vu tāwā a alanga eteshe.”

⁴ Āvu we ece le, “Nye i da Wilā u dammai wā ntsayi a yuwan urana wa Ashibi, a yuwan isa'ani ko iwuya, a wawa wuma ko o una?” Agba a damma ili i ro shi.

⁵ Āvu u kalyuwā le nu upan, āvu waru we ene le iliyali adama a na a tā na aciyo-gbamu. Āvu u damma vuma'a, “Canana ukere wā wā.” Ana u cananai, āvu u kambā gbaga. ⁶ Āvu Afarishi o utā na ama a Hiridu, āvu a yuwan āsalā cine aa yuwan oo una yi.

Obolo a ama a nge'en m mala

⁷⁻⁸ Āvu Yesu no ojoro a yi a kara a 'yawa a nge'en m Mala mā Galili. Ana ama a uwmai ili i na u dānai a yuwusan, āvu obolo a ama a āabunda o toni yi. Ama'a o utā ta de Yahuda, nā Urihelima, nā Idumiya. Ozo o ro waru o utā tā upasalai wā Udsolu wa Urdu, na aza a na a tāwai ubatā wā yi de e ida ya Taya nā Sida.

⁹ U damma tā ojoro a yi a lapulaa yi wantsun u wa'a, adama a na obolo a ama a yuwan tā āabunda, tsara a gbagbala yi wan. ¹⁰ Aza o ubanakun nā āabunda, a kambato le tā gbaga, hali wo o'wo aza a na a ri nu ubanakun e kebushe adama a ju'wā yi. ¹¹ Ubatā u na otoni a lima e ene niyi suru, āvu a kingyo e reme yisaali, adansa, “Āvu

da Mawun mā Asula.” ¹² Amma u bara le ta she a damma ama ko zane da u ri wan.

*Yesu dangwa tā Kupanejere
(Mat. 10:1-4; Luk. 6:12-16)*

¹³ Āvu Yesu kara a 'yawa a masasan ubatā u na u deyi ama a na a 'yawa obolo na ayi, āvu a 'yawa ubatā wā yi. ¹⁴ Atsuma e le āvu u dangwa ama kupa ne ejere aza a na u cayi ala ajiya. Āvu u damma le, “N dangwa du tā i danu na amu. N ta lyungu du i 'yawa i damma Alabari a Sa'anā a va. ¹⁵ Waru i tā tsura ucira i lo otoni a lima.”

¹⁶ Mpa nda Kupanejeret a na u zagwai: Simo za na u cayi aala Bituru, ¹⁷ Yakubu mawun mā Zabadi fo u de yi tā, nā Yahaya vawun va yi, aza a na u cayi ala Buwanaji, ana muwun n tsata; ¹⁸ u de tā fo Andarawu, ne da fo Filibu, nā Batalamawu waru, Matta fo tā pe, Toma fo aajiya a da a dānai. Akapi e le ele da Yakubu mawun ma Alfa, nā Tadawu, obolo na Simo za na waru a tsu de Bakanani,* ¹⁹ nā Yahuza Iskariyoti, za na wina niyi.

*Yesu na Ba'alzabu
(Mat. 12:22-32; Luk. 11:14-23; Luk. 12:10)*

²⁰ Āvu urana u ro Yesu uwisa o u'wa, āvu obolo a ama o bolo waru, hali a putsa yi no ojoro a yi na aa lyuwa ilyalya. ²¹ Ana az a yi a uwmai ne, āvu o utā de adama e reme yi, a jiyen tā u jaara tā.

²² Munlu n Wilā na aza a na a tāwai de Urihelima a kara tā a dansa, “U tā na Ba'alzabut mogono mo otoni a lima, waru nu ucira wā yi u da woo utasā otoni a lima'a.”

²³ Āvu u de le, u yuwaan le adanshi ni iroci u damma le, “Cine Male[†] moo lo Male?

²⁴ Ni ida i ne'eshen aciyayi ure a yuwusan nlangi na aciyele, ida i ndolo i tā riya. ²⁵ Nu u u'wa u ne'eshen ure, a yuwusan tsurala, u'wa u ndolo wee isawan shi. ²⁶ Adama o ndolo nā tsugono tsa Male tse ne'eshen waa jima shi, amma u tā riya.

²⁷ “Babu za na aa gura uwa o u'wa wu za vu ucira u tara itana ya yi, she nā wu nl*ā* yi. Āvu u gura uwa o u'wa wā yi u tara yi itana. ²⁸ Amayun a da maa dansaa du, a ta gura

◊ 2:26 1 Sam. 21:1-6. * 3:18 Ayi aala “Bakanani” to rocosu tsu vuma'a u tā nu uzuwu wa aci adama u kamba ama a yi. † 3:23 Male nā Ba'alzabu na a yuwaan adanshi a yi a ādiva a 3:22 vuma tā da a yuwusan adanshi.

yuwaan ama gafura vu nusu le na adanshi a vama e ekere a Asula.[†] ²⁹ Amma za na yuwayin Ruhu va Akiza adanshi a vama, aa yuwaan yi gafura shi, adama a na unusu wə yi u ri nu ukotu shi.” ³⁰ U damma le tə ne, adama a na a damma tə, “U tə no otoni a lima.”

*Mma na muwun ma anawu ma Yesu
(Mat. 12:46-50; Luk. 8:19-21)*

³¹ Avu mma va Yesu rawa na aza a yi. Avu a lyungu za ro de yi. Avu e isawan a alanga. ³² A cina tə obolo a ama nden ukandaruwu na ayi, avu a damma yi, “Mma va wu, na aza a wu, a tə de a alanga a pura wu.”

³³ Avu u usu le, “Zane da mma va na aza a va?” ³⁴ Avu u kalyuwə ama a na a ri nden ukandaruwu na ayi, avu u damma, “Kalyuwai, ele nda ele da mma va na aza a va. ³⁵ Aza a na a yuwusan ili i na Asula a cigai, ele da muwun ma anawu n va olobo ne esheli na mma va.”

*Iroci yi cimbi
(Mat. 13:1-9; Luk. 8:4-8)*

4

¹ Yashi i ro waru avu Yesu teme uritosu a nge'en m mala. Obolo a ama a na o bolotoi a dana tə abunda lon, hali a zuwa yi u uwa a wantsun, avu u danu pe. Ama de a aagadī a kalyuwusə mala'a. ² Avu u roco le ili na abunda aa yuwusan iroci.

Atsumə o uritosu wə yi, avu u damma le, ³ “Poloi atsuuu, yu uwua, cimbi ro 'yawa tə mazaza me icu'un. ⁴ Ayi lo a mantsa ma na u temei mazaza me icu'un, avu icu'un i ro yo oco yi o ure, avu nnunu n təwə n kakaḍa icu'u'un. ⁵ Avu ozo o ro o oco bata a atali, ubatə u na u ri na mabulə lon shi. Avu o utə babu usan, adama a na a tsurai wəcin alungu shi. ⁶ Ana urana u yuwain, avu a kpanla, adama a na a ri na mabulə lon shi, a tsurə aralu shi, avu e 'yewe. ⁷ Avu ozo o ro waru o oco a awanda, avu awanda a 'yon, avu a gbgbala le, a matsan ulobonu shi. ⁸ Ozo o ro gba shi o oco a mabulə ma sa'ani, avu a matsan ulobonu, ozo o ro a matsan mata'atsu mata'atsu, ozo o ro kupotali-utali, ozo o ro ukpaku ukpaku.”

◊ 4:12 Isha. 6:9-10.

⁹ Avu u damma le, “Za na ri na atsuuu, wu uwua.”

*Ili i na i zuwai Yesu ritoi ni iroci
(Mat. 13:10-17; Luk. 8:9-10)*

¹⁰ Mantsa ma na Yesu dana i nde'en, aza a na a dana lo obolo na Kupanejere, avu ee ece yi iroci i na u yuwaan nle. ¹¹ Avu u damma le, “Adū da a lyawai i reve ili yu usokowu ya Asula, amma aza a na a ri pe shi, ili suru she ni iroci i da a tsu damma le. Adama a na

¹² ‘A ta gura e ene ne esu, amma ee reve no okolo shi. A mawwa, a ta gura uwua, amma aa gura reve shi. Adama a na aq kambə a yuwaan le gafura wan.’ ” ◊

*Ucuduwusa wi iroci
(Mat. 13:18-23; Luk. 8:11-15)*

¹³ Avu u damma le, “Adū i reve iroci i nda shi? To, cine yaa gura i reve iroci i ro? ¹⁴ Za vu ca'an ndolo adanshi a Asula da waa cu'usan. ¹⁵ Icu'un i na yo ocoi o ure, ele da iroci ya aza a na a cu'wain adanshi a Asula o okolo e le. Mantsa ma na a uwai, babu usan, Malef mətawə ma usa adanshi a na a cu'wain o okolo e le'e. ¹⁶ Ne da waru aza a na o ocoi bata a atali. Ele da aza a na a tsu ushi adanshi babu usan na mazangə. ¹⁷ Amma ana a ri na aralu shi, a tsu jima shi. Na awuya ko atsumalima a təwə adama a adanshi a Asula, babu usan aq tədatsa. ¹⁸ Ozo o ro a tə tsi icu'un i na yo ocoi bata a awanda. A uwua tə adanshi, ¹⁹ amma addama o uvadi u nda, nu uyo'o wi ikebe, na maluwa me ili ma na aa uwusa, a tsu gbgbala tə adanshi'i. Reve wo o'wo le babu ulinga. ²⁰ Amma aza a na o ocoi a mabulə ma sa'ani, ele da aza a na a tsu uwua adanshi, a usu yi, avu a yuwan ulinga na ayi. Za ro tsu matsan tə mata'atsu mata'atsu, za ro kupotali-utali, za ro gba ukpaku ukpaku.”

*Uzuwata u fitila
(Luk. 8:16-18)*

²¹ Avu Yesu ece le, “A tsu təwə a tə na fitila adama a na aq kpaṭo yi na aasa'atsu, ko a zuwa yi a mbungulu? E eelele a da a tsu zuwa yi, adama u ca ekan shi? ²² Ili i na i ri usokowu suru a tə kpaṭu'wə yi, waru babu ili i na yaq dana upa'un u na o utaqə

yi a alanga shi. ²³ Za na ri na atsuvu, wu uwwa.”

²⁴ Əvu u damma le, “I yuwan ugbozu ni ili i na yaa uwwusa. Nə makundatsu ma na i kunzuyi nə ayi da aqə kunzuwə du, waru a tə dəshi du. ²⁵ Za na ri ni ili, əyi da aqə dəshi, waru za na ri ni ili shi, wa'a na u ri nə əyi a tə ushi yi i da.”

Iroci yi cu'un na yu utai

²⁶ Əvu Yesu damma le, “Apa nda cine tsugono tsə Əsula tsa ri: tsa vuma na 'yawəi mazaza me icu'un. ²⁷ Nu u lantsa na ayin ko u yuwan ulinga nu urana, mantsa suru icu'un oo utusə a yuwusan mgbain, ko na wo o'woi u reve cine aa yuwusan mgbain shi. ²⁸ Ida i tsu zuwa tə ili i na a cu'wəi i 'yon mgbain, akunku a da a tsu fara kungwa, əvu a təwə a yuwan əgəzə a ca icu'un i sa'ani. ²⁹ Mantsa ma na ishina i kutsai, əvu u gasa le.”

Iroci yi icu'un i na i la'ai ukalamu (Mat. 13:31-34; Luk. 13:18-19)

³⁰ Əvu Yesu reme a dansa, “Nə nye tsaa gura kurato tsugono tsə Əsula? Ko ni iroci yi ili i ne a gura cuduwa yi? ³¹ Oroc e isu'wan i uri, əyi da cu'un na la'ai ukalamu na a tsu cu'wən e ida. ³² Ko tsundolo, nə a cu'wən yi, nu u yuwan mgbain, u tsu la'a tə olopu a na a buwai, u tsu yuwan tə eten a gbagbain na nnunu n tsu təwə n tele de.”

³³ Iroci ya əbundə oroci o ndolo a da u yuwaan le adanshi a Əsula, ununa aa gura reve. ³⁴ U damma le ili i ro shi, she obolo ni iroci, amma a məngə, əvu u cuduwa ojoro a yi ili i na u dansaa nle suru.

Yesu isawaton tə upepu (Mat. 8:23-27; Luk. 8:22-25)

³⁵⁻³⁶ O urana u ndolo nu ulivu, Yesu no ojoro a yi shi tə a wantsun a nge'en m Mala mə Galili. Reve u damma le, “Təwəi tsu 'yawəi ne upasu u ndede.” Əvu antsun o ro o toni yi. Reve Yesu kara a tyo o ukosu u wantsun reve u reme nlavu. U dənə tə ni ili i na u zuwai aaci. ³⁷⁻³⁸ A jima lon shi, əvu upepu u kebe de a təwə. Əvu upepu'u u yuwusan mini ikedu ikedu, hali wantsu'un u ciga u shiwan nə mini. Əvu ojoro a yi a uwua wovon lon, reve a 'yawə a jisan yi. Reve a damma, “Manlu, u ələ wu a na tsaa liba shi?”

³⁹ Əvu u 'yon, u bara upepu'u, u damma mala'a, “Von ne.” Əvu upepu'u u von ubətə wo o'wo kwin. ⁴⁰ Əvu u damma le, “Nye i zuwai yi da'wain tsunda, hali n gogo koto i ca mu okolo a du shi?”

⁴¹ Əvu wovon u tsurə le lon, əvu a dammulai, “Cu'un vuma ne da tsunda'a, hali nu upepu fo u tsu yuwan tə ili i na u dammai?”

Yesu yuwaan ta vuma vo otoni a lima opocino

(Mat. 8:28-34; Luk. 8:26-39)

5

¹ Əvu Yesu no ojoro a yi a pasa a 'yawə upasu u mala u ndede, ejego a lyuci na a tsu de Garasa. ² Ayi a motaqə pe ətsumə a wantsu'un, əvu vuma za na ri no otoni a limə u ga'ashin nə ayi. ³ Ason a da bətə a nden mə yi. Babu za na ri nu ucira u na waa gura nlə yi, ko na akani. ⁴ A tsu nlə yi tə ana ne ekere na akani, amma u tsu kakasa le tə. Babu za na ri nu ucira u na waa gura golobo yi. ⁵ Usana nu ulivu u tsu dənə tə a agadı ətsumə a ason a na a yuwan a atali. Reve u dənə a yisaali, nə wu padı aciyayi.

⁶ Ana u cinkayai Yesu alanga, əvu u suma ni iladı a təwə, əvu u kingyo a məkəkən mə yi. ⁷⁻⁸ Əvu Yesu damma otoni a limə'a, “Lyawa vuma ndolo.” Dada u boshoi nə yisaali a dansa, “Te da imini ya wu nə amu, Yesu Mawun mə Əsula? Kucina nə Əsula, vaa ca mu ətsuməlimə shi.”

⁹ Əvu we ece yi, “Cine tsa da aala a wu?”

Əvu u usu, “Aala a və a da Obolo adama a na tsu tə abundə.” ¹⁰ Əvu u pati Yesu lon adama u lyawa le e ida'a.

¹¹ Ubətə u na a dənə, ngurusumu n dənə tə lo nə abundə, a zamishi ilyalya zələ va agadı. ¹² Əvu otoni a limə'a a pati yi, a damma, “Gbərə tsu a 'yawə ətsumə a ngurusumu, adama tsu uwa pe ətsumə e le.” ¹³ Əvu gba u usu le. Əvu otoni a limə o uta a uwa ətsumə a ngurusumu. Aza a dənə lo suru, əvu a suma a 'yawə a mala. Əvu a riya pe, əvu a kuwa pe. Abundə e le a ta rawa ukpakukupa ure (2,000).

¹⁴ Reve aza a na a dənə a aguba a ngurusumu'u, əvu a suma, əvu a 'yawə a ca alabari a lyuci nə mulyuci. Əvu ama a təwə e ene ili i na i farai. ¹⁵ Ana a təwə ubətə

wā Yesu, əvu a cina lo vuma na dānai no otoni ə lima nden ubatā wā yi, u'otowu ni itana nu ugbozu wā yi. Reve a uwwa wovon. ¹⁶ Aza a na e enei ne esu e le, əvu a damma ili i na i cinai za vo otoni ə lima'ā na ngurusumu. ¹⁷ Əvu e teme a patishi Yesu u lyawaa le ida i le.

¹⁸ Mantsa ma na Yesu dānai a uwusa a wantsun, əvu za na dānai no otoni ə lima'ā u pati yi ankuri, u lyawa yi u 'yawā obolo nā ayi.

¹⁹ Amma u 'yuwan tā, əvu u damma yi, "Yawā o u'wa u du, vu 'yawā batā ə n'utsā mā wu waru, vu ca le alabari e ili i na ə Asula a yuwaan nuwu."

²⁰ Əvu u kara a casu alabari upasu wi ida wa Dikafoli*, ili i sa'ani i na Yesu yuwaan niyi. Ama suru a yuwan tā asalama ni ili i ndolo.

Jayiru 'yawā tā ubatā wā Yesu (Mat. 9:18-26; Luk. 8:40-56)

²¹ Mantsa ma na Yesu kambai ə 'yawā upasu u ndede, əvu ama o boloto abunda ubatā wā yi, əyi lo zuzu nā mala'a.

²² Atsumā a azagbagbain a aq'isa'a, za na ə tsu de Jayiru, u tawā tā we ene yi. Əvu u kingyo a makakan mā yi, ²³ a patishi yi lon, adansa, "Usheli u ke'en u vā u ciga makuwāa. N ciga tā vu tawā vu kuruwa yi ukere, adama u kambā gbaga."

²⁴ Reve u 'yawā obolo nā ayi, reve ama ə abundā o toni yi a gbagbalasa yi.

Ka na oo ocosu mpasa

²⁵ Atsumā o obolo'o, ka ro na yuwin a'wan kupa ne ejere o ocosu mpasa shi tā pe. ²⁶ Wu uwua tā awuya lon e ekere ə əza ə əgumā, waru wu una tā ili i na u ri nā ayi suru, amma u jebe yi shi, she ili i na i 'yawai elime. ²⁷ Ana wu uwua adama e Yesu, əvu u tawā nu ucina wā yi atsumā o obolo'o, əvu u ju'wan utugu wā yi. ²⁸ U jiyan tā o ookolo ə yi, "Nā n ju'wan utugu wā yi goon, n tā kambā gbaga."

²⁹ Babu usan wocosu wu mpasa ma yi n lyawai, əvu u reve u tsurā tā lafiya lipu vā yi. ³⁰ Əvu Yesu reveshi ucira wu utā tā ə lipu vā yi. Dada u vadai atsumā o obolo'o, əvu we ece, "Zane da ju'wan numu utugu?"

* ^{5:20} Dikafoli urevu wā yi, ayi da Mulyuci Kupa.

³¹ Reve ojoro ə yi ə usu yi, "Ve ene obolo a gbagbalasa wu, əvu ve ece, 'Zane da ju'wan nuwu utugu?'"

³² Əvu u kara a vadala adama we ene za na yuwin ulinga u ndolo. ³³ Əvu ka'a, ana u revei ili i na i yuwan niyi, əvu u tawā u kingyo a makakan mā yi nā wovon nā meje'en mā lipu. Əvu u damma yi amayun suru. ³⁴ Əvu u damma yi, "Usheli, ucawu wo okolo ə wu u kambāto wu tā gbaga. Wala nā mazangā, babu ubanakun."

Yesu 'yasain usheli wa Jayiru

³⁵ Ayi pe atsumā a adanshi, əvu ozo o ro ə tawā de o u'wa wu zaghain va aq'isa a damma, "Usheli wā wu u kuwa tā. Cine vaa damaton yi waru?"

³⁶ Agba Yesu polo atsuwu e ili i na aa dansa shi. Əvu u damma zaghain, "She vu uwua wovon wan, vu ca okolo goon."

³⁷ U lyawa nanza toni yi shi, she Bituru, nā Yakubu, nā Yahaya mawun mā ənawu ma Yakubu. ³⁸ Ana a rawai o u'wa'a, əvu wu uwua a yuwusan elemu, e mesun, a yisaali babu ukotu. ³⁹ Ana u uwai, əvu u damma le, "Nye i zuwai i ri a yisaali babu ukotu? Usheli'i u ri ukwā shi, nlavu n da waa yuwusan."

⁴⁰ Əvu a yuwaan yi izo'oshi yu ulamu. Ana wu utāq nle a alanga suru, əvu u tara nshawu mu usheli'i obolo no ojoro ə yi, aza a na ə dānai obolo nā əyi, a uwa ubatā u na mawu'un u dānai. ⁴¹ Əvu u reme ukere wā yi, u damma yi, "Talita kumi." Ili i na waa dansa da nda, "Mesheli, n ta dansaa wu, 'yon."

⁴² Babu usan əvu usheli'i u 'yoshin, u fara mmalu. A'wan ə yi kupa ne ejere a da ə dānai. Əvu a uwa asalama əbundā. ⁴³ Əvu u rono le atsuwu lon, she a damma nanza wan. Əvu u damma le waru a ca usheli'i iliyalya.

A 'yuwan ta Yesu a lyuci le (Mat. 13:53-58; Luk. 4:16-30)

6

¹ Yesu lyawa tā de, əvu u kambā Nazara lyuci le. Əvu ojoro ə yi o toni yi. ² Ana urana wa Ashibi u rawai, əvu u teme uritosu ə aq'isa.† Ama a na a uwua niyi o

uritosu, ąvu a yuwan asalama, adansa, “Te da vuma nda tsurai ili i nda suru? Cu'un vu urevu ne da a ca niyi tsunda? Kalyuwa cu'un vu ulinga wa asalama u na waa yuwusan.”³ Ayi nda, ąyi da za vu ushe'en ndolo shi, mawun ma Meri,† zakpara va Yakuba, obolo ną Isuhu, ną Yahuza na Simo shi? Aza a yi e esheli pa da a ri obolo ną tsu shi?” Dada a 'yuwan niyi.

⁴ Ąvu u damma le, “A tsu 'yuwan vumavasula ubatę u ro shi, she a lyuci le obolo ną ąza a yi, nu u'wa u le.”⁵ U gura yuwan ulinga wa asalama a lyuci le shi. Ke'en da u kuruwayi ąza o ubanakun ukere, ąvu u kambato le gbaga.

⁶ U yuwan tą asalama lon, ana a kudai a ca okolo.

*Yesu lyungu tą Kupanejere
(Mat. 10:5-15; Luk. 9:1-6)*

Ąvu u kandaruwa a 'yawa a mulyuci a yuwusan urocosu.⁷ Ąvu u de Kupanejere t u lyungu le ama e re re. U ca le tą ucira e ekere o otoni a lima.⁸ Ąvu u damma le, “She i tara ili i ro a mmalù n du wan, she adanga. She i tara opopofu wan, ko tsan, ko ikebe o osonu a du wan.”⁹ I oto atan, amma she i tara atugu o ro wan.”¹⁰ Ąvu u dammis le, “Ni i rawa ubatę u na a ushi ndu, yi isawan pe o u'wa'a she mantsa ma na yaa lyawa lyuci ndolo.”¹¹ Agba ni i rawa a lyuci na a usu ndu shi, ko a uwua du shi, i lyawa yi, ąvu i kakala mabutę ma ana ma du. U to o'wo iroci i na yoo roco ama a lyuci'i a yuwan mejege shi.”*

¹² Ąvu a kara a yuwusan alajiya, a dansaa ama a vadatal ubatę wa Asula, a lyawa unusu u le.¹³ O utaa tą otoni a lima ną ąbunda, ąvu a putala ąza o ubanakun mani'in, ąvu a tsurę lafiya.

*Ukwę wa Yahaya za vu Urumbusu
(Mat. 14:1-12; Luk. 9:7-9)*

¹⁴ Ana Mogono Hiridut uwmai alabari e Yesu, adama a na aala e Yesu o'wo ta urevu batę suru. Ąvu ozo o ro a damma, “A 'yasan tą Yahaya za vu Urumbusu. Dada u tsurai ucira u na waa yuwusan ulinga wa asalama.”†

¹⁵ Ozo o ro gba a damma, “Iliya da.”

* **6:11** A mantsa mo ndolo, ną vuma zakaṣta mabutę ma ątugu ko wu kala mabutę ma ana ma yi, ure u ro u da u na woo roco wu kasa tą aciyayi na ama a lyuci ndolo.

Ozo o ro a damma, “Ayi vumavasula ro da, oroci a amasula o ufaru.”

¹⁶ Ana Hiridu uwmai ne, ąvu u damma, “Yahaya za vu Urumbusu da, za na n zuwai o kodoi aaci a yi, amma a 'yasan yi tą.”¹⁷ U damma tą ne adama a na ąyi na aciyayi u lyungu tą de e reme yi. Ayu waru u zuwa a nlę yi, adama a ka na a tsu de Hiridiya ka vawun vą yi Filibu, za na u usai.¹⁸ Adama a na Yahaya dąna tą a dansaa yi, “U ri ulobonu vu zuwa ka vawun vą wu shi.”

¹⁹ Ąvu Hiridiya zuwa yi o ookolo a yi, hali u shi u ciga woo una yi. Agba u tsurę ure u na wu una yi shi.²⁰ Adama a na mogono'o wu uwusua tą wovon wa Yahaya, adama a na u reve tą vuma va akiza da. Mantsa ma na wu uwua niyi, ookolo a yi a tsu dana nden shi, suru ną ne u tsu ciga tą wu uwua yi.

²¹ Amma o ukosu, Hiridiya tsurę tą ure u ro. Ana urana u na a matsain mogono'o u kandaruwai, u banu tą ngono, ną nan yali a gbagbain, na azagbain o upasu wa Galili ąbuki.²² Ana usheli wą Hiridiya u uwa u je'en, ąvu mogono'o na aza a na u banuyi a yuwan mazanga. Ąvu u damma usheli'i, “Pati ili i na vu cigai suru, n ta ca wu.”²³ U kucinaa yi tą, u damma, “Ili i na vu pati numu suru, n ta ca wu. Ko ubatsalai u tsugono tsą vą tsa da vu cigai, n ta ca wu.”

²⁴ Ąvu wu uta we ece mma vą yi, “Nye maa pati?” Ąvu u usu yi, “Pati aaci a Yahaya za vu Urumbusu.”²⁵ Babu usan, ąvu u kambą o ukobu u mogono, u pati yi u damma, “Gogogo, n ciga tą vu ca mu aaci a Yahaya za vu Urumbusu a mapara.”

²⁶ Ąvu ątsumą o mogono a ląga lon, amma adama a akucunu a na u yuwan elime a ama, u ri n cine waa yuwan u putsa yi shi.²⁷ Lo da u lyunguyi agbashi a yi, u damma o kodoo yi aaci a Yahaya a tawą. A kara tą o kodo aaci a yi o u'wa wa ali.²⁸ Reve u tawą na aaci'i a mapara, u ca usheli'i. Mawun ma ka gba, u ca mma vą yi.

²⁹ Mantsa ma na ojoro a Yahaya a uwmai alabari o ndolo, ąvu a tawą a tara lipu vą yi, a 'yawa a cido yi.

Yesu lyuwato tā ama ukpakukupa uton
(Mat. 14:13-21; Luk. 9:10-17; Yah. 6:1-14)

³⁰ Ana ojoro e Yesu a kambai ubatā wa yi, reve a damma yi ili i na a yutain suru, ni ili i na o ritoi. ³¹ Ama nā abunda a tawusā nā a kambi, ayi no ojoro a yi a tsurā mantsa ma na aa lyuwa ilyalya shi. Avu u damma le, “Tawai, tsu 'yawai ubatā u na ama a ri shi, yi ivuwan.” ³² Avu a kara a uwa a wantsun a 'yawā ubatā u na ama a ri shi, ele goon.

³³ Ana obolo a ama a na a tawai batā batā e ene nle a makaraa e reve le tā, avu a suma a 'yawā upasu u ndede kafu ele a rawa de. ³⁴ Ana u rawai de, avu we ene obolo a ama lon. Avu we ene le iliyali, adama a na a dana tā she damma ikyon i na i ri nā za va aguba shi. Avu u teme o rocosu ili nā abunda.

³⁵ Ana urana u kotoi, avu ojoro a yi a tawa ubatā wa yi. Avu a damma yi, “Ubata u nda gba ama pa shi, waru urana u da nda u kotoi. ³⁶ Damma le a kara a 'yawā a mulyuci n wawa'a n na n ri lo zuzu, a tsulaa aciyele ilyalya i na aa lyuwa.”

³⁷ Avu u usu le, “Yawai i ca le ilyalya i na aa lyuwa.”

Avu a usu yi, “Tsu 'yawā tsu una ikebe i na i rawai ikebe[†] yu uliv ukpakure (200) e ilyalya, avu tsu ca le a lyuwa?”

³⁸ Avu we ece le, “Opopofu a yan a da du? 'Yawai i kalyuwa.”

Ana a 'yawai a kalyuwai, avu a damma, “Ozo o ton a da, nā mugula n re.”

³⁹ Avu u damma le suru ko zane da dānu a anlyo o utanu obolo obolo. ⁴⁰ Ne da a dānai ozo o ro kupoton-uton, ozo o ro ukpaku ukpaku. ⁴¹ Ana u tarai opopofu o to'on nā mugula n re'e, avu u 'yasan aaci zuva, avu u godyoo Asula. Ana u bibusai opopofu nā mugula'a, reve u ca ojoro a yi, e ne'eshen ama. E ne'eshen le tā opopofu nā mugula n ndolo suru. ⁴² Suru nle a lyuwa tā a cuwan. ⁴³ Avu ojoro a yi o boloto asaka kupa ne ejere, asaka o opopofu nā mugula n na m buwai. ⁴⁴ Ama a na a lyuwai ilyalya i ndolo ali ukpakukupa uton (5,000) u da.

Yesu a mmalu zuva mini
(Mat. 14:22-33; Yah. 6:15-21)

[†] 6:37 Danshi na a yuwayin ulinga pa nda nā Tsuheleni ayi da “dinari ukpakure (200).” Kalyuwā Ucuduwu wi “Ikebe.”

⁴⁵ Avu u zuwushi ojoro a yi a uwa a wantsun a fara pasaa yi a 'yawā a lyuci va Besaida, kafu u lyawa obolo'o. ⁴⁶ Ana u lyawa nle, avu u kumba a aagadi, adama u 'yawā u yuwan avasa.

⁴⁷ Ana uliv u yuain, wantsun gba e memere ma mala, Yesu gba ayi de a aagadi ayi a nde'en. ⁴⁸ Reve we ene le e melen nā wantsu'un a mala, adama a na upepu u ta damatosun le. Mantsa ma na nton n tsu saala nā wasasa, avu u kara a 'yawā ye'e le a mmalu a mala. U yuwan tā she damma u tā kara le, ⁴⁹ amma ana e ene niyi a mmalu a mini, avu a jiyi she damma yimodi i da. Avu o oruwo, ⁵⁰ adama a na wo o'woi suru nle e ene yi tā, avu a da'wan.

Lo da u yuwaan nle adanshi, “Guzai okolo a du, amu da. She yu uwu wovon wan.” ⁵¹ Avu u uwa a wantsun ne ele, dada upepu u voyin. Avu e reme asalama lon, ⁵² adama a na hali n gogo koto a ri nu urevu wu ulyuwatosu wu ukpakukupa uto'on (5,000) shi. Adama a na okolo e le a dana tā ugbawu.

Yesu kambato tā vuma va Janisara gbaga
(Mat. 14:34-36)

⁵³ Ana a pasai, a rawai e ida ya Janisara, avu a nlā wantsu'un. ⁵⁴ Nā motaq me le a wantsun, avu ama e reve yi. ⁵⁵ Avu a suma batā suru a tarasa aza o ubanakun a avalu a tawusā yi ko te da a uwai u ri. ⁵⁶ Ubata u na u uwai suru, a lyuci gbain nā mulyuci'i na akapi a batā, a tsu zuwaa yi tā aza o ubanakun o u'uwaita we eden. Avu, a pati yi u lyawa le a ju'wan nge'en mu utugu mā yi. Aza a na a ju'wan niyi suru a tsurā tā lafiya.

Uritosu wu nkaya
(Mat. 15:1-9)

7

¹ Afarishi o ro obolo nā munlu n Wilā n ro o uta tā Urishelima reve o boloto ubatā wa Yesu. ² E ene tā ojoro a yi a alya e ilyalya ne ekere babu sa'a o ure u na wu ntsayi shi.

³ Afarishi na akapi a aza a Isra'il a ta yuwanusine nkaya n dammai wu ntsaa tā a yuwan. A tsu sa'a tā ekere e le ulobonu.

⁴ A tsu 'yuwan t̄ a lyuwa ilyalya e eden she na a sa'a ekere. Ili n̄ a abant̄ i t̄ lo, ts̄ wuza'u wu nden, n̄ munda obolo na asa'atsu.

⁵ Adama a na a tsu sa'a t̄ ulobonu, ana e enei ojoro a yi a alya tsundolo, reve e ece yi, "Nye i zuwai ojoro a wu a kurusu ili i na yi ntsayi shi? Tsu cina le t̄ a alya babu a sa'a ekere."

⁶ Avu u damma le, "Aza e ikpa'a! Wo o'wo t̄ unat̄ na Ishaya yuwain adanshi a Asulā a aci a du. Ununa a danai, 'Ama a nda a ta casu mu tsugbain a n̄ le goon,

okolo e le gba alanga a da a ri n̄ amu.

⁷ Aganda a na aa yuwusaan mu ili ya abula i da shi. Ili i na oo ritosu ili i ro i da shi, agba uritosu wa ama u da.' [◊]

⁸ "Yi icina t̄ n̄ wilā wā Asulā, avu i toni uritosu wa ama."

⁹ Avu u damma le, "Yi icina t̄ ni ili i na Asulā a dammai, avu i toni uritosu u du.

¹⁰ Adama a na Musat dammai, 'Vu ca dada n̄ mma v̄ wu tsugbain. Waru za na isulai dada ko mma v̄ yi, a ciga a 'yuwan o una yi.' [◊] ¹¹ Amma uritosu u du u damma t̄ ili i sa'ani i da vuma damma dada ko mma v̄ yi, ili i na n̄ shi a ca du n̄ ca t̄ de Asulā.

¹² I putsa yi t̄ na waa kamba dada ko mma v̄ yi ni ili i ro. ¹³ Ne da i tsu yuwan, avu i kambato adanshi a Asulā pere, adama o uritosu u du, ili i na abant̄ icu'un i ndolo i da i tsu yuwan."

Ili i na i tsu lungusa vuma (Mat. 15:10-20)

¹⁴ Avu u dewishe obolo'o, avu u dammisa le, "I zuwa atsuvu suru ndū yu uwua ili i na maa damma. ¹⁵ Ili i na i tsu uwa atsuma a vuma ayi da u tsu lungusa wumā wā yi shi, she ili i na i tsu ut̄ o okolo, ayi da u tsu lungusa yi shi. ¹⁶ [Za na ri na atsuvu, wu uwua.]"

¹⁷ Ana wu kasai no obolo'o, avu u uwa o u'wa. Avu ojoro e ece yi ili i na iroci'i waa dansa. ¹⁸ Avu u usu le, "Adu fo i reve ili i na iroci'i waa dansa shi? Adu fo i reve shi, ko nye da i uwai a aatsuma a vuma, u tsu lungusa yi shi? ¹⁹ Adama a na u uwa o okolo a yi shi, amma u uwa t̄ a aatsuma a yi, ne da waru woo ut̄?" Ne da Yesu

yuwain u kambatoi ilyalya suru ulobonu adama a alya.

²⁰ Avu waru u damma, "Ili i na yoo utusa ubata u vuma, ayi da u tsu lungusa yi.

²¹ Adama a na pe da, pe o okolo a vuma da icu'un i nda yo utusa: majiyan me iwuya, tsipere, n̄ wivu, n̄ mona ma ama, ²² nu uforondo, ni iwuya, n̄ wulumu, nu unusu icu'un icu'un, n̄ tsurala, ne epen, na aci o ugbamu n̄ tsulo. ²³ Iwuya i pe o okolo a vuma a da a tsu ut̄, avu a zuwa yi wo o'wo ili yi idaba e ekere a Asulā."

Ucawu wo okolo a ka a Meheleni (Mat. 15:21-28)

²⁴ Diga lo avu u kambā a 'yawā a mbāngā ma Taya n̄ Sida. Avu u uwa o u'wa u ro, u ciga nanza reve shi, amma u ri n̄ soko aciyayi shi. ²⁵ Ka na mawun mā yi, usheli u wa'a u danai no otoni a limā, ana wu uwai alabari e Yesu, avu u tawā u kingyo a makakan mā yi. ²⁶ Ka'a gba Meheleni ma da, ubat̄ u na wu utai gba Basurofiniki da. Avu u pati Yesu ut̄a otoni a limā a na a uwai atsumā a mawun mā yi. ²⁷ Avu u usu ka'a, "Lyawa tsu fara lyuwato muwun mu u'wa. U ri ulobonu a tara ilyalya i muwun avu a variya musan shi."

²⁸ Amma u usu yi t̄, u damma, "Ne da u ri Zagbain, agba ko musan n̄ tsu lyuwa t̄ akapi e ilyalya i muwun."

²⁹ Avu u damma yi, "Adama a adanshi a wu, wala a kambā o u'wa, otoni a limā a a lyawa t̄ mawun mā wu."

³⁰ Avu u kambā o u'wa, avu u cina mawun mā yi nven a aavalu. Cina otoni a limā a a lyawa yi.

Yesu kambato t̄ agulani gbaga

³¹ Avu u lyawa mbāngā ma Taya, u toni a 'yawā Sida a 'yawā a Mala mā Galili, ni ida i na a tsu de Dikafoli.* ³² Ama o ro a tawā a yi t̄ na vuma na danai aagulani waru nu usan u da u tsu gura damma, avu a pati Yesu ankuri u kuruwā vuma'a ukere.

³³ Avu Yesu tara yi a 'yawā ubata u na ama a danai shi, avu u zuwa akatsu a yi a atsuvu a vuma'a, u tsuwān matsan mā yi, avu u ju'wan eelentsu a vuma'a. ³⁴ Avu Yesu

[◊] 7:7 Isha. 29:13. [◊] 7:10 Mt̄. 20:12; Mt̄. 21:17; N.Gn. 20:9; U.Wl. 5:16. * 7:31 Dikafoli urevu wā yi, ayi da Mulyuci Kupa.

kalyuwā zuva no okolo a tā, əvu u damma yi, "Ifata!" adansa, "Kpātu'wā!"

³⁵ Əvu u kpātu'wā atsuvu a yi. Ili i na i shi yi nlai eelentsu a yi, u bādā. Əvu u yuwan adanshi mejoge. ³⁶ U damma le tā she a damma ama wan, amma she ili i na i lyuwai elime a casu alabari a yi. ³⁷ Əvu a yuwan asalama lon, a damma, "Kalyuwā cine u yuwain ili'i suru mejoge. Hali u gura zuwa agulani a uwua. Aza a na a tsu gura yuwan adanshi shi, a yuwan adanshi."

Yesu lyuwato tā ama ukpakukupa unashi
(Mat. 15:32-39)

8

¹ A mantsa mo ndolo, obolo a ama o ro o boloto tā əbundā, agba a ri ni ilyalya i na aa lyuwa shi. Əvu Yesu de ojoro a yi, əvu u damma le, ² "N te eneshe obolo a ama nda'a iliyali, adama a na o to obolo nā mu hali rana ta'atsu, agba a ri ni ilyalya i na aa lyuwa shi. ³ Waru nā n damma le a tyo o u'wa na ambulu, aa gura rawa o u'wa shi, ozo o ro da nda gba o utai alanga."

⁴ Əvu ojoro a yi a usu yi, a damma, "Ubātā u nda ogozo a da, te da gba tsaa gura tsurā ilyalya i na tsaa gura lyuwato ama a əbundā a nda?"

⁵ Əvu we ece le, "Opopofu a yan a da du?"
Əvu a damma, "Azə e cindere."

⁶ Əvu u zuwa ama'a a dānu e ida. Ana u tarai opopofu e cindere o ndolo, əvu u godyoo Əsula, əvu u bubusa, u casu ojoro a yi a 'yawāq obolo a ama'a. Əvu a 'yawusāq le. ⁷ A dāna tā nā mugula n keke'en wa'a. Ana u godyoyi Əsula, əvu u damma a 'yawāq le. ⁸⁻⁹ Ama ukpakukupa unashi (4,000) u da a shi o bolotoi, əvu gba a lyuwa ilyalya hali a cuwan. Reve ojoro o boloto akapi a na a buwai reve o shiton asaka e cindere. Əvu u damma le a tyo o u'wa. ¹⁰ A jima shi, dāda u uwai a wantsun no ojoro a yi a tyo Dalmanuta.

Afarishi a zami tā ili ya asalama
(Mat. 16:1-4)

¹¹ Afarishi a tāwā e teme mawasan nā ayi, a ta zama u roco le iroci de zuva, adama a lyungwā yi. ¹² Əvu wi ivuwan ogbolo a ruhu vā yi, u damma, "Nye i zuwai

ama o gogo a ri e izami yi iroci? Amayun a da n damma nđu, babu iroci i na oo roco ama o gogo."

¹³ Əvu u lyawa le lo, əvu u kāmbā a wantsun u pasa a 'yawāq māngā n ndede.

Wolilo wa Afarishi na azə a Hiridu
(Mat. 16:5-12)

¹⁴ Reve e reme mmalu agba e icina tā a na a tāwāq no opopofu, ili i na i ri lo le pe a wantsu'un u la'a za tā shi. ¹⁵ Əvu u damma le, "I yuwan ugbozu nā wolilo wa Afarishi nā azə a Hiridu."

¹⁶ Əvu a dammulai, "U damma tā ne ana wo o'woi tsu ri no opopofu shi."

¹⁷ Yesu gba u reve tā ili i na a dammulai, əvu we ece le, "Nye i zuwai i dammai i ri no opopofu shi? Koto ye ene ko i reve shi? ¹⁸ I tā ne esu, amma yee ene shi. I tā na atsuvu, amma yaa uwua shi. ¹⁹ Waru i cuwan ana m bubusai opopofu o ton, əvu n ne'eshen ama ukpakukupa utoñ shi? Akapi gba asaka a yan a da i bolotoi?"

Əvu a usu, "Kupa ne ejere."

²⁰ Dada we ece nle, "Ana m bubusai ama opopofu e cindere, akapi a asaka a yan a da a buwai ana i bolotoi?"

Reve a usu yi "Azə e cindere a da."

²¹ Dada we ece nle, "Hali n gogo koto i reve ili i na maa dansaa du shi?"

Yesu kpātu'wā tā irumba esu

²² Əvu a rawa a lyuci va Besaida. Reve ama a tāwāq Yesu ni irumba, əvu a pati yi u ju'wan yi. ²³ Əvu u reme ukere wā yi, wu utāq yi a māngā n lyuci. Reve u tsuwaqān yi matsan e esu, waru u kuruwa yi ukere, əvu we ece yi, "Vu gura tā ene ili i ro?"

²⁴ Əvu irumba'q u 'yasañ urewesu, əvu u usu, "N te eneshe ama. Amma oroci a danga a da mee eneshe le a agarā."

²⁵ Əvu u zuwisa yi ukere o urewesu. Əvu irumba i kpātu'wā esu yi we ene ili suru mejoge. ²⁶ Əvu Yesu damma yi u wala a tyo o u'wa, waru u damma yi tā, "She vu uwa a mālyuci mo ndolo wan."

Bituru yuwan tā adanshi adama e Yesu
(Mat. 16:13-20; Luk. 9:18-21)

²⁷ Yesu 'yon tā no ojoro a yi, u uwa mālyuci n Kasariya Filibi. Əvu we ece ojoro a yi, "Zane da ama aa dansa n ri?"

²⁸ Avu a usu yi, "Yahaya za vu Urumbusu, ozo o ro gba a damma, Iliya, ozo o ro gba a damma vu utaqatsumaq a amasula."

²⁹ Avu we ece le, "Amma aqdu gba, zane da yaa dansa n ri?"

Avu Bituru usu yi, "Avu da Kristi'it Zamawawa."[†]

³⁰ Avu u rono le atsuwu she a damma nanza wan.

Yesu yuwisan taq adanshi adama o ukwawayi

(Mat. 16:21-28; Luk. 9:22-27)

³¹ Avu u teme o ritosu le, a dansa, "Amu Mawun ma Vuma n to sowo atsumalima lon. Waru azagbain, naqnan ganu a gbagbain, naqmunlu n Wilaqata 'yuwan mu, hali o una mu. Agba na a yuwan rana ta'atsu, n tq 'yon wuma." ³² A alanga eteshe a da u damma nle adanshi o ndolo. Avu Bituru de yi aqtyo aqne'en, u teme a yuwusaan yi nlangi. ³³ Amma ana Yesu vadalai, we enei ojoro a yi, avu u bara Bituru, u damma, "Vu yuwan alanga naqamu, avu Male! Vaa yuwusan avasa adama a na ili yaqAsula yaa shiwan shi, she ili ya ama."

³⁴ Avu u de obolo'o obolo no ojoro a yi, u damma le, "Za na cigai u toni mu, she nu u 'yuwan aciyayi suru suru, nu u ciga u 'yuwan u tara akpata a yi, avu u toni mu. ³⁵ Za na ri ada a wuma wa yi, u ta lamba yi. Amma za na lambai wuma wa yi adama aqva, adama a Alabari a Sa'ani waru, u taqtsura yi. ³⁶ Nye i da vuma munai ko nu u tsurauvadu u nda suru, avu u lamba wuma wa yi? ³⁷ Nye waru vuma aa gura tsupa, avu u wawa wuma wa yi? ³⁸ Na za uwu wono u va na alajiya aqva o uvadi u iwuya wu ulambu wa qbulu u nda, Mawun ma Vuma fo u ta uwu wono wa yi, nu u 'yawaa a makakan ma Dada va yi naqningata ma Asula."

9

¹ Avu u lyuwa elime na adanshi, "Amayun da maa dansaa du, ozo o ro aqta pa ubata u nda na ee ene ukwashi, she ne e ene tsugono tsaqAsula tsqatawu nu ucira."

Lipu vaq Yesu vadalai

(Mat. 17:1-13; Luk. 9:28-36)

² Ana a yuwin rana talii, avu Yesu tara Bituru, naqYakubu, naqYahaya, u 'yawato le

a masasan mo uga'an, ele goon. Avu oroci aqyi a vadala elime e le. ³ Itana ya yi i vadala yo o'wo u'uri puwu a madala, pa o uvadi u nda babu za na aa gura zaza'wa le ne. ⁴ Avu e eneshi Iliyat naqMusa, a yuwusan adanshi naqYesu.

⁵ Avu Bituru cananaa yi una, "Manlu, u lobono taqana tsu ri pa. Tsu ta yuwan pa ogodo a ta'atsu, za taqza va wu, za taqza va Musa, za taqwaru za va Iliya." ⁶ Ulamba taqili i na waa damma, adama a na wu uwai wovon lon.

⁷ Avu eleshe aqtaqwa aqkpatole nu ululu, avu udyo wu utaqde e eleshe'e, "Mawun ma naq cigai lon da nda, yu uwu yi." ⁸ Avu aqjikaaqkanlaashi, amma aene waru za roshi, Yesu da goon e enei obolo ne ele.

⁹ Ana aqcipai de a masasa'an, avu u damma le, "She i damma nanza ili i na ye enei wan, she naqMawun ma Vuma mo 'yon atsumaq o ukwaa."

¹⁰ A yuwan taqili i na u damma nle a yuwan, amma a yuwusan taqadanshi'i goon le, "Nye i da waa dansa adama o u'yosun o ukwaa u nda?"

¹¹ Avu e ece yi, "Nye i zuwai munlu n Wilaqata danmai nga Iliya ta fara tawaa elime aqKristi Zamawawa?"

¹² Avu u usu le, "Iliya da fara tawai, adama a na woo fobo ili suru. Nye i zuwai a danai, adama a Mawun ma Vuma, 'U to sowo awuya icu'un icu'un, waru aa 'yuwan yi?' ¹³ Amma n ta dansaa du, Iliya taqtaqde, a yuwaan yi taq cine a cigai, cine alabari aqyi aqri ufanu."

Yesu kambato taq mawun mo otoni aq lima gbaga

(Mat. 17:14-21; Luk. 9:37-43)

¹⁴ Ana aqkambai ubata u na ojoro a yi ari, avu e ene abajini o obolo ukandaruwu ne ele. Munlu n Wilaqata waru n danqa taq a mawasan ne ele. ¹⁵ Naq menee maqYesu, avu obolo'o a yuwan asalama lon. Avu oboso ni iladi aqtaqwa ubata wa yi, aqcasasa yi.

¹⁶ Avu we ece le, "Mawasan ma ne yaa yuwusan?"

¹⁷ Avu za taqatsumaq o obolo'o u usu yi, "Manlu, mpa nda n tawaa nuwu naq molobo maqva za na ri no otoni aq lima. Adama o ndolo u tsu gura yuwan adanshi shi. ¹⁸ Mantsa ma na otoni aq limaq'a a

kumba niyi suru, she na a vari yi e ida, una wä yi a yuwusan apiva, u gagalai anga a yi, ɻvu wo o'wo wudaruwu. ɻvu m pati ojoro a wu o lo otoni a lima a yi, ɻvu a kuda.”

¹⁹ ɻvu u usu le, “Adu ama o gogo aza a na aa casu okolo shi. N jima t̄ nden n̄ adu. Hali mantsa m̄ ne maa dānu n̄ adu a yuwusan ankuri n̄ adu? T̄wāq̄ numu n̄ ayi.”

²⁰ ɻvu a t̄wāq̄ yi n̄ molobo'o. Ana otoni a lima a e enei Yesu, ɻvu a varu molobo'o e ida babu usan, lipu v̄ yi e meje'en. Reve u riya u dāna e igandalu, una wä yi o utusa apiva. ²¹ ɻvu Yesu ece dada v̄ yi, “Urana u ne ili i ndolo i cina niyi?”

ɻvu u damma, “Ayi a mawun. ²² U sowo t̄ a varusu yi a akina n̄ a mini, adama wu una yi. Amma n̄ a vaa gura yuwan ili i ro, ve ene tsu iliyali, vu kamba tsu.”

²³ ɻvu u damma yi, “N̄ a maa gura? Ili suru ili i na aa gura yuwan da e ekere a za na cayi okolo.”

²⁴ ɻvu wu utaq̄ udyo babu usan, “N ca t̄ okolo. Kamba mu n̄ dāshi ca okolo.”

²⁵ Ana Yesu enei obolo a ama a t̄wus̄ lo ubata'a, ɻvu ubara otoni a lima, u damma, “ɻvu otoni a lima a na a tsu putsaa na adanshi, n damma wu t̄, vu kasa n̄ ayi. She vu dāshi toni yi wan.”

²⁶ Ana otoni a lima a yi a saalai, ɻvu a kpasu'wa yi e ida lon, lipu v̄ yi e meje'en, ɻvu a kasa n̄ ayi. ɻvu molobo'o wo o'wo ts̄ aakwakw̄, hali wo o'wo ama na ɻabunda a damma, “U kuwā t̄.” ²⁷ ɻvu Yesu reme ukere wä yi u 'yasan yi, ɻvu u 'yon mishin.

²⁸ Ana u uwai o u'wa, ɻvu ojoro a yi e ece yi usokowu, “Nye i zuwai tsu kudai, a na tsoo lo otoni a lima o ndolo?”

²⁹ ɻvu u usu le, “Na avasa a da goon aa gura lo cu'un ndolo a alanga, babu ili i ro.”*

Yesu yuwisan t̄ adanshi o ukwā wä yi (Mat. 17:22-23; Luk. 9:43-45)

³⁰ ɻvu a 'yon lo, a uwa e ida ya Galili. U ciga nanza reve shi. ³¹ Adama a na u to ritosu ojoro a yi, u ta dansaa le, “A ta ca Mawun ma Vuma e ekere a ama waru a to una yi. N̄ a o una yi, na a yuwan rana ta'atsu u ta 'yon.”

³² Amma a gura reve adanshi'i shi, ɻvu waru a uwusa wovon na ee ece yi.

Tsugbashi ts̄ a ɻula (Mat. 18:1-5; Luk. 9:46-48)

³³ ɻvu a rawa Kafarnahum. Ana u uwai o u'wa, ɻvu we ece le, “Mawasan m̄ ne yaa yuwusan o ure?”

³⁴ ɻvu a rungw̄ kpaku kpaku, adama a na a yuwan t̄ mawasan o ure za na o'wo zaghain atsum̄ e le. ³⁵ ɻvu u dānu, u de Kupanejere'e. ɻvu u damma le, “Za na cigai woo o'wo zaghain, u kamb̄ za vu ukosu, aagbashi a ama suru waru.”

³⁶ ɻvu u shede mawun mo ro u zuwa yi e memere, ɻvu u katala yi. Dada u damma nle, ³⁷ “Za na ushiyi mawun me ke'en cu'un nda adama a alat a v̄, ɻamu da u ushiyi. Za na waru usu numu, ɻamu da u ushiyi goon shi, amma za na lyungu numu da u ushiyi.”

Za na 'yuwan ntsu shi, za tsu da (Luk. 9:49-50)

³⁸ ɻvu Yahaya usu yi, “Manlu, tse ene t̄ nanza o utusa a otoni a lima na ala a wu. Atsu gba tsu putsa yi t̄, adama a na u ri oo tony tsu shi.”

³⁹ Amma u damma t̄, “She i putsa yi wan, adama a na za na gura yuwan ulinga wa asalama a ala a v̄, waa gura vadala u yuwan adanshi avama adama a v̄ shi.

⁴⁰ Za na ri a tsurala n̄ tsu shi, za tsu da.

⁴¹ Amayun a da maa dānsaa du, za na ca ndu mini i sowo adama a v̄, u t̄ tsurā iliyinkapa.

Re mariyāq̄ atsum̄ o unusu (Mat. 18:6-9; Luk. 17:1-2)

⁴² “N̄ a nanza aa zuwa atsum̄ a muwun n̄ nda a riya, u ta la'a a n̄ lla a yi utali u yira a yinlu ya yi, ɻvu a vari yi a mala. ⁴³ Nu ukere wä wu waa zuwa wu, vu nusan, vu kodo yi. U ta la'aa wu, vu tsurā wuma babu ukere u t̄ ana vaa tsurā ekere e re, ɻvu vu uwa a akina.† ⁴⁴ [Ubatā u na azun a tsu kuwā shi, waru akina a tsu kim̄ shi.] ⁴⁵ Na anana a wu aa zuwa wu vu yuwan unusu, vu kodo yi. U ta la'aa wu, vu tsurā wuma n̄ tsukutsum̄, ana aa vari wu atsum̄ a akina na ana e re. ⁴⁶ [Ubatā u na azun a ri n̄ kuwā shi, waru akina a ri n̄ kim̄ shi.] ⁴⁷ Na lyusu va wu aa zuwa wu vu yuwan unusu,

* ^{9:29} Akuci a aatagada o ro a t̄ na: “Amma avasa na akuli a da goon aa gura cu'un vi ili i nda.”

vu kongoro yi. U ta la'aa wu, vu uwa o tsugono tsə Əsula nə lyusu tə, ana aa vari wu ətsumə a akina ne esu e re. ⁴⁸ Ubətə u na azun ə ri n kuwə shi, waru akina ə ri n kimə shi.

⁴⁹ “Na akina a da aa lyungwə ama suru, cine a tsu lapula ili na akpadí.

⁵⁰ “Akpadí ə tu ulobonu, amma nə ə ləngə, na nye da vaa lapula yi?

“I dənə na akpadí o okolo ə du, i yuwan nden n sa'ani.”

*Uritosu adama o lolo
(Mat. 19:1-12; Luk. 16:18)*

10

¹ Yesu lyawa tə de, əvu u kəmbə e ida ya Yahuda, waru nu upasu wə Urdu, ama nə əbundə o boloto tə ubətə wə yi, əvu u kərə o rocosu le ununa u tsu yuwusan.

² Əvu Afarishi ə təwə ubətə wə yi, reve e ece yi, “Unusu u da vuma lyawa ka və yi?”

³ Əvu we ece le, “Nye i da Musa damma ndu?”

⁴ Reve ə usu yi, “Musa damma tsu tə tsu ca ka aatagada a wukasu u lolo, əvu a lyawa yi.” [◊]

⁵ Dada u usu nle, “Musa damma du tə ne, adama a na i ri na aciyogbamu. ⁶ Amma a mantsa ma na a yuwan uvadi ne da u danqı shi. Amma ana a fara a yuwan, ‘vali nə ka da a yuwan nle.’ [◊] ⁷ ‘Adama o ndolo a da vuma aa lyawa dada və yi nə mma və yi, tsərə u suraa ka və yi goon. ⁸ Ele ra o to o'wo ili i tə.’ [◊] Ana wo o'woi a buwa ili i reshı, ⁹ adama o ndolo ili i na Əsula o əbolo, she vuma kakasa wan.”

¹⁰ Əvu ana ə kəmbəi o u'wa dada ojoro ə yi e ece niyi ili i na u ritoi. ¹¹ Əvu u damma le, “Za na kakasai, reve u yuwan lolo ro, tsipere tsa da waa yuwusan nə ayi. ¹² Waru nə ka lyawa vali və yi, əvu u yuwan lolo ro, tsipere tsa da waa yuwusan.”

*Yesu zuwaa tə muwun aba'un
(Mat. 19:13-15; Luk. 18:15-17)*

¹³ A təwusəq ə yi tə nə muwun, tsərə u ju'wən le. Reve ojoro ə yi a putsa le.

¹⁴ Amma ana Yesu enei ne, reve ətsumə ə ləngə yi. Əvu u damma le, “Lyawai muwun n keke'len n təwə ubətə u və, she i putsa le

wan. Adama e icu'un i ndolo i da o fofoi tsugono tsə Əsula.

¹⁵ “Amayun a da maa dansaa du, za na usuyi tsugono tsə Əsula cine muwun n ri shi, waa uwa ətsumə o tsugono tsə Əsula shi.” ¹⁶ Reve u shede le e ekere, əvu u zuwaa le aba'un.

Za vu utsuru

(Mat. 19:16-30; Luk. 18:18-30)

¹⁷ Ana u remei mmalu ə tyo Urihelima, dada nanza sumai elime e Yesu, əvu u kingyo. Əvu u damma, manlu mə əbula, “Nye da maa yuwan, tsərə n tsərə wuma u babu ukotu?”

¹⁸ Əvu Yesu usu yi, “Cine vee desu mu manlu mə əbula? Babu za və əbula, she Əsula goon. ¹⁹ Əvu na aciyawu vu reve tə ili i na Əsula a dammai a yuwan: ‘She vu una vuma nu ucigu wə wu wan, she vu yuwan vivu wan, she vu yuwan tsipere wan. She vu usu ili i na vu revei shi wan, waru she vu paala za ro wan. Vu ca dada nə mma və wu tsugbain.’ ” [◊]

²⁰ Əvu u usu yi, “Manlu, ele ndolo suru n yuwusan le tə, əmu o molobo.”

²¹ Əvu Yesu kəlyuwə yi ni icigi. Əvu u damma yi, “Ili i tə i da vu lambai, 'yəwə vu wina ili i na vu ri nə əyi suru, tsərə vu ca alambi, adama vu tsərə uzuwa zuva. Nə vu yuwan ne əvu vu təwə vu toni mu.”

²² Ana wu uwai ne, əvu u lukutə urewesu, adama a na u ri ni ili əbunda.

²³ Əvu u vadala u kəlyuwə ojoro ə yi, əvu u damma le, “Ili yu usən i da za vu utsuru u tsərə u uwa ətsumə o tsugono tsə Əsula.”

²⁴ Əvu ojoro ə yi a uwa asalama, adama e ili i na u dammai. Əvu u dəshi dammissa, “Muwun n və, u ta yuwan usən za vu utsuru uwa o tsugono tsə Əsula.” ²⁵ U ta la'aa aarakumi ə pusuləi nə vunu vu bele, ana za vu utsuru aa uwa o tsugono tsə Əsula.”

²⁶ Ana a uwai ne, əvu ə kərə a asalama, əvu a damma, “Nə wo o'wo zə vu utsuru əa tsərə u uwa ətsumə o tsugono tsə Əsula shi, zane da aa la'a?”

²⁷ Əvu u usu le, “E ekere a vadilimə ili yu usən i da, amma e ekere ə Əsula shi. Babu ili i na Əsula əa kudə yuwan.”

²⁸ Əvu Bituru usu yi, “Ətsu da nda tsu lyawai ili suru, əvu tsu kuru wu.”

◊ **10:4** U.Wl. 24:1-4. ◊ **10:6** Ufr. 1:27; Ufr. 5:2. ◊ **10:8** Ufr. 2:24. ◊ **10:19** Mta. 20:12-16; U.Wl. 5:16-20.

²⁹ Avu u usu u damma, “Amayun a da maa dansaa du, za na lyawai u'wa wə yi, ko dada və yi, ko mma və yi, ko u lyawai zakpara və yi, ko vawun və yi, ko gba u lyawai muwun mə yi, ko ka və yi, adama a və na Alabari a Sa'ani, she nu u tsurə atsupu. ³⁰ A mantsa mo gogo, u tə tsura 'wa, nə əzə a yi, nə muwun mə ənəwu, nə ədumə, nə muwun, ukpaku ukpaku. Amma waru a tə lyungwə yi. De zuvat waru u tə tsurə wuma u babu ukotu. ³¹ Əza e elime nə əbundə a tə kəmbə əcapa. Əza a əcapa a tə kəmbə elime.”

*Yesu yuwisain adanshi o ukwə wə yi
(Mat. 20:17-19; Luk. 18:31-34)*

³² Ele ətsumə a mmalu a gawan Urishelima, Yesu de elime e le, avu ojoro yi kəra asalama. Avu ama a na oo tono yi, a kəra o wovon. Avu waru u dəshi de ojoro a yi, avu u fara a dansaa le ili i na yaa cina yi. ³³ Avu u damma, “Atsu da nda a tyo Urishelima, a ta ca Mawun ma Vuma e ekere a nan ganu a gbagbain nə munlu n Wilə. A ta padaa yi ugana u na oo una yi, waru a ta zuwa yi e ekere a əzə e iwuya. ³⁴ A ta yuwaan yi ulamu reve a tsuwan yi matsən. Waru a ta fufaba yi, avu o una yi. Agba na a yuwan rana ta'atsu, u tə 'yon.”

*Ipati ya Yakubu na Yahaya
(Mat. 20:20-28)*

³⁵ Avu muwun mə Zəbədi, Yakubu nə Yahaya, a rawa zuzu nə əyi a damma, “Manlu tsu ciga wu tə, vu yuwaan tsu ili i na tsaa pati wu.”

³⁶ Reve we ece le, “Nye i cigai n yuwaan du?”

³⁷ Reve a usu, “Urana u na a 'yəsan nuwu zuva nə tsugono, tsu ta ciga wu vu zuwa za tə o ukere usa'ani, za tə o ukere ugula.”

³⁸ Avu u usu le, “I reve ili i na yaa patishi shi. I ta gura sowo awuya a na moo sowo, a ta gura tsupu du ununa əqə tsupu mu a awuya?”

³⁹ Reve a usu a ta gura. Avu u usu le, “I ta gura sowo awuya a na moo sowo, ununa əqə tsupu mu ne da əqə tsupu du. ⁴⁰ Amma adama a na yəqə dənu o ugulə ko o usa'ani, za və da shi na maa ca. Asula a da aa ca bəta na u foboyi aza a na a dangwai.”

⁴¹ Ana ojoro a yi a uwai ne, reve a uwa ətsumolangu nə Yakubu nə Yahaya. ⁴² Avu u de le, u damma le, “I reve tə aza a na a zuwai o o'wo aza a tsugbain a ama o uvadī, a tə nə tsugbain a aci e le. ⁴³ Ne da woo o'wo e ekere a du shi. Za na cigai wo o'wo zaghain, she nu u kəmbətə aciyayi aagbashi a du biti. ⁴⁴ Za na cigai u uwa elime a du, she nu u kəmbətə aciyayi aagbashi a du suru. ⁴⁵ Ko Mawun ma Vuma, u təwə tsərə a yuwaan yi tsugbashi shi. Amma tsərə u yuwan tsugbashi, waru u ca aciyayi, adama a wawa ama.”

*Yesu kpatu'wə tə esu e irumba
(Mat. 20:29-34; Luk. 18:35-43)*

⁴⁶ Avu a rawa Jeriko. Əyi o utə Jeriko no ojoro a yi no obolo a ama əbundə, avu irumba i ro i təwə zavipati aala a yi Bartimawu, mawun ma Timawu. U tsu danusu tə a ng'e'en mu ure. ⁴⁷ Ana wu uwai Yesu va Nazara tə lo a təwə, avu u 'yəsan udyo wə yi a dansa, “Yesu, Yesu, mawun mə Dəwuda, kəlyuwə ununa n ri iliyali.”

⁴⁸ Avu ama nə əbundə a putsa yi, a dansaa yi u rungwə unə wə yi. Amma she ili i na i 'yəwəi elime, avu u dəshi utəqə udyo a dansa, “Yesu, Yesu, mawun mə Dəwuda, kəlyuwə ununa n ri iliyali.”

⁴⁹ Avu wi isawan, reve u zuwa e de yi. Avu e de irumba a, a damma yi, “Yuwan məzəngə, u tə desu wu.”

⁵⁰ Avu u vari aapalutsu a yi, avu u jikə a 'yəwə ubətə wə Yesu.

⁵¹ Avu we ece yi, “Nye vu cigai n yuwaan wu?” Avu u usu yi, “Manlu, adama n tsurə me ene ure.”

⁵² Avu u usu yi, “Yuwan mmalu mə wu, ucawu wo okolo a wu u wawa wu tə.” Babu usən, avu esu a yi a kpatu'wə, avu u kuru Yesu a kəra.

*Yesu uwai Urishelima
(Mat. 21:1-11; Luk. 19:28-40; Yah. 12:12-19)*

11

¹ Ele arawa Urishelima, zuzu nə lyuci va Batafaji nə Batanya, reve a rawa a Masasan mə Zetun. Reve Yesu lyungu ama e re ətsumə o ojoro a yi. ² Reve u damma le, “Yəwəi ətsumə a məlyuci ma na mə ri

elime a du, na ma'uwaan ma du i te ene mololi wunlu za na koto a kumbai shi. I bađa yi a tawa. ³ Na za ro ece du, nye i zuwai yaa yuwusan ne? I damma yi, ‘Zagbain da ciga niyi, amma waq lapä kambuwa yi shi.’ ”

⁴ Avu a kara, reve a cina molloli a nge'en mu ure. ⁵ Ele a mabada ma yi, reve aza a na a danai lo mishin e ece le, “Nye da i zuwai yaq bađasä yi?” ⁶ Avu a usu le ili i na Yesu damma nle. Reve a rungwä le a kara na ayi.

⁷ Reve a tawaä Yesu na ayi, avu o polo amuna e le o molloli'i. Avu u kumba de.

⁸ Ama na abunda da o poloi amuna e le atsumä o ure, ozo o ro waru a baza avu'un o ure, aza a na a kudai a atsusa. ⁹ Aza a na a danai elime na aza a na a danai acapa, reve a danä e ishipa,

“Husana!*†

“Aba'un a tyo a za na a tawa a alat a Asula! ◊

¹⁰ “Aba'un a tyo o tsugono tsa dada tsu Däwuda tsa na tsä ri lo a tawa!

“Husana a tyo e ekere a Asula!”

¹¹ Reve u uwa Urishelima, dada u uwai atsumä a Aä'isamapada. Avu u kalyuwä ubata suru. Ana wo o'woi ulivu u da, avu uu utä u kambä Batanya obolo no ojoro a yi.

Yesu yuwayin ubiri una (Mat. 21:18-19)

¹² Ana usana u tawai, avu o utä Batanya. U danä ta a uwwusa ambulu. ¹³ Ana we enei ubiri na avu'un a abunda, reve u 'yawä tsära u tsura muwun u luyuwa. Ana u rawai, u kalyuwä biti, u cina de ili shi, adama a na a mantsa ma na ubiri u tsu matsan da shi. ¹⁴ Avu u damma ubiri'i, “She nanza dashi luyuwa muwun ma wu wan, diga gogo.” Agba ojoro a yi a danä ta a uwwusa ili i na u dammai.

Yesu uwai a Aä'isamapada (Mat. 21:12-17; Luk. 19:45-48; Yah. 2:13-22)

¹⁵ Reve a rawa Urishelima.† Ana Yesu uwai atsumä a Aä'isamapada,† avu u lo aza a na a danai atsulu na awina pe. Waru avu uu kebe apada a aza a na a danai a kita'usa ikebe, avu u baza otogu ni ili i na

a danai a yuwusan ulinga, na aza a na a danai a winasa nrukuku. ¹⁶ U putsa ta aza a na a danai ni itana a batsa pe atsumä a Aä'isamapada. ¹⁷ Avu u yuwaan le adanshi, “Ashe Adanshi a Asula,† a damma, ‘U'wa u va ubata wa avasa adama a ama suru da shi?’ ◊ Amma, ađu i kambato yi ta ubata u na yaq danä a yuwusan vivu.”

¹⁸ Ana nan ganu a gbagbain na munlu n Wilä me enei ili i na i farai, avu a zami ure u na oo una yi. Agba a uwua ta wovon, adama a na ama suru a uwa ta asalama na cu'un vu uritosu wa yi.

¹⁹ Nu ulivu, avu Yesu lyawa lyuci'i.

Iroci nu udanga wu ubiri (Mat. 21:20-22)

²⁰ Ele a makambäa nu usana, reve e ene ubiri u na Yesu yuwayin una u 'yewe a tyo a aralu. ²¹ Avu Bituru gura cuwan na cu'un vi ili i na i farai, avu u damma, “Manlu, kalyuwä ubiri u na vu yuwayin una a u 'yewe ta.”

²²⁻²³ Avu u usu le, “I usu Asula, amayun a da maa dansaa du, za na dammai masasan ma nda u mulä u riyä atsumä a mala no okolo a yi a da'wan shi, amma u ca ta okolo e ili i na u dammai, u to o'wo ne. ²⁴ Ayi da i zuwai maa dansaa du ili i na i patiyi suru atsumä a avasa, ni i ca okolo i ta tsura. ²⁵ Ni yi isawan a mantsa ma na yaa yuwan avasa, ni i ri o upan na aza a du, i yuwan gafura, tsära Dada du za na ri zuva ayi fo u yuwaan du gafura. ²⁶ Amma ni i yuwaan za du gafura shi, cine tsa da Dada du za na ri zuva waa yuwaan du gafura vu unusu u du?”

Yeci yu ubata u na Yesu tsurai ucira (Mat. 21:23-27; Luk. 20:1-8)

²⁷ Reve ana Yesu no ojoro a yi a kambisa Urishelima a uwa ta a Aä'isamapada. Ayi pe atsumä a agara a Aä'isamapada'a reve nan ganu a gbagbain na munlu n Wilä na azagbain a tawa ubata wa yi. ²⁸ Reve e ece yi, “Nu ucira u ne u da vaa yuwusan ulinga u nda, waru zane da ca nuwu ayi?”

²⁹ Reve Yesu usu le, “Amu fo n ta yuwan du yeci, i usu mu. Amu waru n ta gura damma du ubata u na cu'un vu ucira na maa yuwusan ulinga wu utai.

* ^{11:9} Husana urevu wa yi, ayi da “Ica a tyo Asula!” ◊ ^{11:9} Ica 118:25-26. ◊ ^{11:17} Isha. 56:7; Irm. 7:11.

³⁰ Urumbusu u na Yahaya† aa yuwusan, te da wu utai, ubatā wā Asulā ko ubatā wu vadilimā?”

³¹ Avu e reme mawasan vani le, a damma “Na tsu damma zuva da wu utai, u te ece tsu, ‘To nye i zuwai tsu cayi okolo shi?’ ³² Na waru tsu damma ubatā wa ama da wu utai, u tā tawā tsu na addama.” A ta uwusua wovon wa ama, adama a na ama e reve tā Yahaya vumavasula† da.

³³ Avu a usu yi, “Tsu reve shi.”

Avu fo u usu le, “Maa damma du ubatā u na n̄ tsurai ucira u na maa yuwusan ili i na maa yuwusan shi.”

Iroci ya aza a zamalinga
(Mat. 21:33-46; Luk. 20:9-19)

12

¹ Avu Yesu uwa a yuwusaan le adanshi ni iroci. Reve u damma, “Vuma ro da cuwain udumā wā inabi, avu u suwaa yi ubabu akandaruwa. Reve waru u kapa akari, tsarā u tsurā ubatā u na wāq dānā o kpokuso masayan. Avu u suwaa yi aburu, adama we eneshe ili i na i ri pe suru. Reve u ca aza a zamalinga udumāq, adama a linga yi. Reve u kāra a 'yawā mmalu a lyuci ro.

² “Ana mantsa mo ugasa ma rawai, reve u lyungu vuma tā atsumā a agbashi a yi u 'yawā u ushi akunda e ili i na o bolotoi. ³ Avu aza a zamalinga'a e reme aagbashi'i, reve a lalapa yi reve a damma yi u kāmbā ekere lyanga. ⁴ Reve za vu udumāq u lyunguwisā aagbashi o ro, avu a lalapa yi lon. ⁵ Ana u lyunguwisā aagbashi o ro, reve o una yi. Aza a na u koso lyunguwisā nā acapā, a lalapa akapi, akapi gba o una le.

⁶ “Avu wo o'wo vuma tā da shi buwai, ayi dā mawun mā tā mā yi za na u cigai lon. Avu za vu udumāq u koso lyungu yi a majiyan ne e ene yi, a ta uwusua wovon, avu a yuwaan yi ili i na i lobonoi.

⁷ “Ana e ene niyi, avu a dammulai, ‘Ndese magaji mā tā mā yi a tawā, tsu una niyi adama ubatāq wo o'wo ubatā u tsu.’ ⁸ Reve e reme mawu'un o una yi, avu a vari yi atsumā o ogozo.”

⁹ Avu Yesu damma, “Cu'un majiyan ne da yaa yuwusan za vu udumāq waa yuwan?

◊ 12:11 Ica 118:22-23.

Ayi za vu udumāq u tā tawā wu una le suru, avu u ca aza a zamalinga o ro a linga udumāq. ¹⁰ Koto i denunā ili i na Adanshi a Asulā a dammai shi?

‘Aatali a na asuwi a 'yuvain, ayi da wo o'woi ikyun yu ucira atsumā o usaa.

¹¹ Zagbain da yuvain ili i nda, waru u lobono tā e esu a tsu.’” ◊

¹² Reve Afarishi† a zami ure u na ee reme yi adama a na e reve tā u ta yuwusan adanshi a aciyele. Amma a ta uwusua wovon wa ama, adama o ndolo a da a lyawa niyi. Reve a saba ure u le.

Yeci adama a atsupa o utafa
(Mat. 22:15-22; Luk. 20:20-26)

¹³ Avu a lyunguwa yi ama o ro atsumā a Afarishi na ama a Hiridu, tsarā e reme yi nu unusu atsumā a adanshi a yi. ¹⁴ Ana a rawai, reve e ece yi, “Manlu, atsu tsu reve tā avu za va amayun a da, waru vu ri na adangulu shi. Vu tara tā ama suru unātā, vu to rocosu ure wā Asulā. Damma tsu u lobono tā a tsupa utafa a tyo ya Kaisa mogono mā Roma† ko tsu tsupa wan?”

¹⁵ Ana u revei ili i na a cigai, reve u damma, “Nye i zuwai yaq lyungusa mu?” Avu u damma le, “Tawāq numu ni ikebe.”

¹⁶ Ana a tawāq niyi, avu we ece le, “Ululu wa zane u dā u ri de?” Reve a usu yi, “Ululu wa Kaisa u dā u ri de.”

¹⁷ Dada u damma nle, “I ca Kaisat ili i na i ri ya Kaisa, Asulā waru a ca yi ili i na i ri za vā yi. Reve ama a kāra a yuwusan asalama a yi.”

Yeci yu u'yosun atsuma a akwakwa
(Mat. 22:23-33; Luk. 20:27-40)

¹⁸ Reve ama a na a tsu de aza a Sadukiya† aza a na a dammai nā vuma kuwā u buwa a 'yon shi, ele fo a tawā ubatā wā yi. ¹⁹ Reve a damma yi, “Manlu, Musa danaa tsu tā, nā vuma kuwā, avu u lyawa ka vā yi babu u matsan, avu zawa'a vā yi sotso ka'a, tsarā u tsurāq yi mawun. ²⁰ A yuwan tā ama e cindere ali. Za vu ufuru yuwan tā lolo, avu u kuwā babu u matsan. ²¹ Reve za ve ire sotso yi, ayi fo u kuwā babu mawun nā ayi. Za va ta'atsu waru ne da, ne da a yuwusain. ²² Ele ama e cindere'e ko za tsurā mawun nā ayi shi. O ukosu, avu fo

ka'a u tawā u kuwā. ²³ To o urana u na aq 'yasan akwakwā, ka va zane da woo o'wo, adama a na wo oloi mecindere me le suru?"

²⁴ Reve u usu le, "Adama o ndolo a da i puwain. Adama a na i reve Adanshi a Asula shi, waru i reve ucira wā Asula shi.

²⁵ O urana u na aq 'yasan akwakwā, babu adama o lolo. O to o'wo ununa nlingata mā Asula n ri, aa yuwan de lolo shi. ²⁶ Koto i denuna ili i na aatagada a Musa a dammai shi, ubatā u na u yuwan adanshi o molopu a madala, ana Asula a dammai, 'Amu da Asula a Ibrahim na Ishiyaku na Yakubu?' ²⁷ Ayi Asula a aza a wuma a da, amma Asula a akwakwā a da shi. Amayun i puwan tā suru suru."

Wilā u gbain

(Mat. 22:34-40; Luk. 10:25-28)

²⁸ Avu manlu mā Wilāt ma Musa ma tawā ma uwua le a mawasan vāni le. Ana we enei Yesu usu nle mejegē, avu we ece, "Wilā u ne u da u la'ai mgbain?"

²⁹ Avu u usu yi, "Wilā u gbain ayi da, 'I polo atsuwu qđu muwun ma Isra'ilā, Asula mogono mā tsu ayi da Asula goon. ³⁰ I ciga Asula no okolo a du suru, na asuvu a du, nu ucira u du.' ³¹ Za ve ire ayi da, 'I ciga aza a du ununa i cigai aciyadū.' ³² Ili i ro yi lo i la'ai ndolo shi."

³² Avu manlu'u u usu yi, "Manlu amayun a da wu, Asula a tā a da, za ro lo shi she ayi. ³³ A ciga yi no okolo a tā, na asuvu a tā, nu ucira u tsu, avu waru tsu ciga aza a tsu ununa tsu cigai aciyatsu. U la'a tā wocosu wu mpasa nu ukulatosu." ³⁴

³⁴ Ana Yesu enei ununa u usuyi mejegē, reve u damma yi, "Vu ri alanga nā tsugono tsā Asula shi."

Ko za dāshi yuwan yi yeci waru shi.

Yeci adama a Mawun mā Dawuda

(Mat. 22:41-46; Luk. 20:41-44)

³⁵ Yesu qđsumā o uritosu a Aq'isamapada, avu we ece le, "O una wu nye munlu n dammai Kristi Zamawawa to utā o ugundo wa Dawuda? ³⁶ Agba Ruhu va Akiza zuwa tā de Dawuda damma:

'Asulazuva a damma tā Zaghain va: "Danu o ukere usa'ani u va, she nā n zuwa n'yuwatan mā wu a apata a ana a wu."'

³⁷ "Nā Dāwuda na aciyayi u de yi 'Zaghain', cine woo o'wo waru mawun ma tsukaya mā Dāwuda?"

Ama nā abundā a uwua tā uyo'o wu uritosu wā yi.

Morono ma atsuwu adama a munlu n Wila

(Mat. 23:1-36; Luk. 20:45-47)

³⁸ Atsumā o uritosu wā yi, avu u damma le, "I yuwan ugbozu nā munlu n Wila." ³⁹

Aza a na a cigai a dāna a casu le tsugbain e eden u'wotowu nā atugu a ga'an le, a dāna a dānusu a ndanāta ko'o a a'isa, nā ndanāta n sa'ani e eden. ⁴⁰ Aza a na a tsu ususa ili yi nrunga. Avu a dāna a yuwanusavasa o ugadi. Asula a ta ca icu'un ya ama o ndolo qđsumālimā lon."

Maruna na anini e re

(Luk. 21:1-4)

⁴¹ Avu Yesu dānu zuzu nu uzuwata wi ikebe qđsumā a Aq'isamapada. Reve u kalyuwusā ama a zuwusa ikebe. Aza o utsuru nā abundā a zuwusa ikebe ya abundā. ⁴² Avu marunā mo ro me iliyali mo utā de, avu u zuwa anini* e re.

⁴³ Reve u de ojoro a yi, avu u damma le, "Maruna me iliyali ma nda ma zuwa tā ili i na i la'ai ama suru. ⁴⁴ Aza o utsuru a nda suru e kene tā qđsumā o utsuru u le. Ayi gba ni iliyali ya yi suru, reve u purā suru ko ili u lyawa shi avu u zuwa."

Adanshi adama o ulungusu wa Aq'isamapada

(Mat. 24:1-2; Luk. 21:5-6)

13

¹ Yesu o utā a Aq'isamapada,† reve za ta qđsumā o ojoro a yi u rawa ubatā wā yi, avu u damma, "Manlu, kalyuwā cu'un vu usaa u sa'ani na atalit a nda!"

² Reve u usu yi, "Ye ene tā cu'un vu usaa ndolo? Ko aatali a tā aa lyawa zuva vu za wā yi shi. Suru nle o to oco le e ida."

◊ 12:26 Mta. 3:6. ◊ 12:30 U.Wl. 6:4-5. ◊ 12:31 N.Gn. 19:18. ◊ 12:32 U.Wl. 4:35. ◊ 12:33 Hos. 6:6. ◊ 12:36 Ica 110:1. * 12:42 Danshi na a yuwayin ulinga pa nda nā Tsuheleni ayi da "lapta." Kalyuwā Ucuđuwu wi "Ikebe."

*Ufaru wa atsumalima
(Mat. 24:3-14; Luk. 21:7-19)*

³ Ayi nden a masasan mā Zetun za na danai a nkälälai nā Aā'isamapada, reve Bituru nā Yakubu nā Yahaya nā Andarawu a yuwan yi yeci. ⁴ A damma, “Damma tsu mantsa ma na ili i ndolo yaa fara. Waru damma tsu ili i na yaa fara o ukosu.”

⁵ Avu u damma le, “I yuwan ugbozu she i lyawa nanza yuwan du tsulo wan. ⁶ Ama nā abunda a tā tāwā na aala a vā a damma ele da Kristi Zamawawa'a. Reve a damma du, ‘Amu da,’ o to polo ama nā abunda. ⁷ She okolo a du a da'wan wan, nā yu uwwa alabari o uvon zuzu ko alanga. She na a yuwan ili i ndolo suru, amma ukosu u da shi. ⁸ Ida i ta yuwan nlāngi ni ida. Tsugono tsu ta yuwan nlāngi nā tsugono. A ta yuwan urāmosu wi ida abunda. Ambulu a ta yuwan abunda. Ili i nda suru u to rocosu ufaru wu ukosu wu uvadi.

⁹ “I yuwan ugbozu na aciyādu. E te reme du a 'yāwāto du o ukobu wu uge'etosu adama a vā. A ta fufaba du a a'isā. A tā 'yāwāto du a mākākan mo ngono nā aza o uge'etosu, adama a vā. I damma le adama a Alabari a Sa'ani. ¹⁰ Amma kafu ukosu wu uvadī, a ta yuwan alajiya a Alabari a Sa'ani a vā atsumā o uvadī suru. ¹¹ Na a tara du a tyo ubātā o uge'etosu, she yi da'wan o una wi ili i na yāq̄ usu le wan. Nā mantsa ma rawa, o to roco du ili i na yaa damma. Ili i na yaa damma yoo utā o una u du shi, Ruhu va akizat to roco du ili i na yaa damma.

¹² “Vuma ta wina mawun mā anāwu mā yi adama o una yi. Nan dada waru a ta yuwaan ne muwun n le. Muwun n ta 'yuwan mbara n le nā mukuci n le, tsārā o una le. ¹³ Ama suru a ta 'yuwan du adama a vā. Amma za na isawain ugbamu, a tyo o ukosu u ta la'a.

*Mantsa mā atsumalima lon
(Mat. 24:15-28; Luk. 21:20-24)*

¹⁴ “Mantsa mā tā lo a tāwā a na yee ene za na a yuwsan ili yi idaba a mākākan mā Asulā atsumā a Aā'isamapada, ubātā u na wu ntsayi shi ununa Daniyan dammai.” ¹⁵ (Za vu desununā u yuwan ugbozu.) “Reve aza a na a ri atsumā a Yahuda a suma a tyo a nsasan. ¹⁶ Za na ri zuva vu ukwā'a, she u

cipā u uwa o u'wa wā yi, tsārā u tara ili i ro atsumā o u'wa wan. ¹⁷ Za na ri de o udumā, she u kāmbā o u'wa, tsārā u tara aapalutsu a yi wan. ¹⁸ U ta suduwa amaci a na a ri nā atsuma obolo nā amaci a na a ri nā muwun n na ma apasa maani.

¹⁸ “She i yuwan avasa, tsārā ili i ndolo i fara nā lyushi wan. ¹⁹ Atsumā a rana ndolo, o to o'wo rana vā atsumalimā lon, cu'un na koto a yuwinshi, ana Asulā a yuwin uvadi u nda. A dāshi waru cu'un vā yi shi. ²⁰ Amma Asulā e jebe tā rana ndolo, nā ne da shi, ko za aa la'a shi. Agba adama a aza a na waru Asulā a dangwai, dada e jebei rana ndolo.

²¹ “Nā za ro damma du, ‘Ndede Zamawawa,’ ko ‘Apa yi,’ she i usu wan.

²² Adama a na azamawawa e open na amasulā e open, a tā tāwā. A ta gura yuwan ili ya asalama nā abunda, tsārā o polo aza a na a dangwai n na aa gura. ²³ Amma i yuwan ugbozu n damma du tā de ili i na yaa fara suru.

*Matawaa ma Mawun ma Vuma
(Mat. 24:29-31; Luk. 21:25-28)*

²⁴ “Amma atsumā a rana ndolo, nā mantsa mā atsumalimā lon mo koto, urana u to o'wo irumbu, woto waru wā dāna ne ekan shi. ²⁵ Italyo'o waru i tā dāna a riyaśā e ida. A tā jingadā cira na ri zuva. ²⁶ Reve ee ene Mawun ma Vuma a tāwā e eleshe nu ucira nā tsugono tsā Asulā. ²⁷ Reve u lyungu nlingata mā Asulā, tsārā o boloto ojoro a yi, aza a na u dangwai ubātā suru, diga o ufaru wu uvadi a tyo o ukosu.

*Adanshi adama o ubiri
(Mat. 24:32-35; Luk. 21:29-33)*

²⁸ “I rito ili i ro o udanga wu ubiri. Nā yee ene avu'un a yi a vadalasa, a yuwsan ototopi, i reve lyushi yuwan tā zuzu. ²⁹ Ne da waru nā yee ene ili i nda a farasa, i reve u yuwan tā zuzu nā matāwāq̄, u tā lo o unāntsutsu. ³⁰ Amayun a da maa dansaa du, uvadī u nda woo koto shi, she ni ili i na a dammai nda suru a shiwan. ³¹ Zuva ni ida o to koto, amma adanshi a vā oo koto shi.

*Babu za na revei urana ko mantsa
(Mat. 24:36-44)*

³² “Amma adama o urana u ndolo, ko mantsa babu za na revei, ko nlingata mā

◊ 13:14 Dan. 9:27; Dan. 11:31; Dan. 12:11.

Asula, ko Mawu'un, she Dada va yi goon.
³³ I yuwan ugbozu waru i yuwan avasa adama a na i revei mantsa'a shi.

³⁴ "U to o'wo cine vuma tsu dana mocin e ida i ro u lyawa ta de u'wa wa yi, reve u ca agbashi a yi ucira, suru nle waru u ca le ta ulinga u na aa yuwan. Reve u damma za vi ipiri u kalyuwu ulobonu. ³⁵ I dana ufobu adama a na i revei mantsa ma na zavu'wa'a waq tawa shi. Ko nu ulivu, ko nu urana, ko e memere ma ayin, ko nu usana. ³⁶ Nu u tawa she u cina du a nlavu wan. ³⁷ Ili i na maa dansaa du, ayi da i dana ufobu."

Izamiyu ure u na oo una Yesu
(Mat. 26:1-5; Luk. 22:1-2; Yah. 11:45-53)

14

¹ Rana re da shi buwai, ana aa yuwan Abuki a Mapasa obolo na Abuki o Opopofu. ² Avu nan ganu obolo na munlu n Wilu a zami ure u na ee reme Yesu nu unusu, tsara o una yi. ³ Reve a damma, "Tsoo una niyi a mantsa ma abuki shi, adama ama a 'yasan uvon wan."

A tsuwayin Yesu mani'in
(Mat. 26:6-13; Yah. 12:1-8)

³ Yesu pe o u'wa wa Simo Makutu a lyuwusa ilyalya a lyuci va Batanya, avu ka ro uta de na mani'in ma maguru me ikebe lon. Reve u bala ikpatatsu i mede'en, reve u tsuwan Yesu a aaci. ⁴ Aza a na a danai lo, avu a uwua upan. Reve a damma, "Cine tsa da wa lungus mani'in? ⁵ Na a shi a wina yi, a shi ta ushi ili i na i la'ai ikebe i na i rawai ikebe yu ulivu ukpakuta'atsu (300),* avu a ca azo o ulambu ikebe'e." Avu a uwa upan na ayi, reve a bara yi.

⁶ Avu Yesu damma le, "Rungwa niyi, cine tsa da yaa damatosun yi? U yuwaan mu ta ili i na i lobonoi. ⁷ I to obolo na alambi kuci, mantsa ma na i cigai suru, i ta gura yuwaan le ili i sa'ani. Amu gba maq dana na du kuci shi. ⁸ U yuwan ta ili i na waa gura yuwan, u tsun ta lipu va mani'in kafu mantsa ma acida. ⁹ Amayun a da maa dansaa du, ubata u na aa yuwan alajiya a Alabari a Sa'ani

atsumaq o uvadi u nda suru, ee icina ili i na ka nda u yuwaan numu shi."

Asala e ikebe i na aa wina Yesu
(Mat. 26:14-16; Luk. 22:3-6)

¹⁰ Avu Yahuza Iskariyoti, atsumaq a Kupanejere, u 'yawu ubata u nan ganu a gbagbain, tsara u winaa le Yesu. ¹¹ Ana a uwai ne, avu a zangana. Avu a yuwaan yi nzuwulai, a ta ca yi ikebe lon. Avu u zamishi ure u na waa wina yi.

Yesu lyuwa ta ilyalya i Mapasa no ojoro ayi
(Mat. 26:17-25; Luk. 22:7-14; Luk. 22:21-23; Yah. 13:21-30)

¹² Ourana wu usfaru u na a yuwin Abuki o Opopofu, urana u mapada me ikyon i Mapasa, ¹³ avu ojoro a yi e ece yi, "Te da vu cigai tsu foboo wu ilyalya ya abuki'i?"

¹³ Avu u lyungu ojoro e re a yi, u damma le, "Uwai a lyuci, i ta ga'an na vuma utanuwu na aakabu a mini, avu i toni yi. ¹⁴ U'wa u na u uwai suru, i damma za vu u'wa'a, 'Manlu ma damma, te da aasula a na amu no ojoro a va tsaa lyuwa ilyalya ya abuki?' ¹⁵ U to roco du u'wa wa zuva, i fobo ununa u lobonoi i yuwan, tsara i foboo tsu."

¹⁶ Reve a kara, dada e enei ili i na Yesu damma nle ununa u dammai. Avu o fobo ilyalya i Mapasa'a.

¹⁷ Avu ulivu u yuwin, reve u tawa obolo no ojoro a yi. ¹⁸ Ele atsumaq a alya e ilyalya, avu u damma, "Amayun a da maa dansaa du, atsumaq a du vuma ta ta wina mu, waru za na tsaa lyuwusa ubata u ta u da."

¹⁹ Avu a uwa atsumolangu a dansa aza ta ta, "Amu da, amu da?"

²⁰ Avu u damma le, "Atsumaq a du za ta du ta wina mu, za na tsaa lyuwusa a mapara ma ta. ²¹ Mawun ma Vuma t ma ta kuwa cine u ri udanu. Woo yo'ono za na aa wina Mawun ma Vuma'shi. Na a shi a matsan yi shi, u shi ta la'aa yi."

Alya o ukosu
(Mat. 26:26-30; Luk. 22:14-20; 1 Kor. 11:23-25)

²² Ele pe a alya, avu u tara opopofu u yuwaan Asula mazanga. Avu wu busa u ca le u damma, "Ushiyi, lipu va da nda'a."

* **14:5** Danshi na a yuwayin ulinga pa nda na Tsuheleni ayi da "dinari ukpakuta'atsu (300)." Kalyuwu Ucuduwu wi "Ikebe." † **14:23** Inabi ayi da muwun mu udanga n ro a na a tsu yuwaan ili yo oso i ro ana masayan.

²³ Ana u tarai mokoto ma masayan ma inabi, [†] avu u yuwaan Asulə mazanga. Avu u damma, “Ushiyi,” avu o sowo. ²⁴ Avu u damma le, “Mpasa nda mpasa n və n da na n zuwai Asulə a yuwan akucunu, [†] adama oo oco mpasa adama a wawa ama na abunda. ²⁵ Amayun a da maa dansaa du, maaq dəshi swo masayan waru shi, she za na moo swo o tsugono tsə Asulə.”

²⁶ Ana a yuwan ishipa yi ica, avu o uta a tyo a Masasan mə Zetun.

Bituru ta wasan Yesu

(Mat. 26:31-35; Luk. 22:31-34; Yah. 13:36-38)

²⁷ Avu u damma le, “Suru ndu i tə bete'we adama a na ne da Asulə a dammai atsuma a Adanshi a Asulə ana:

‘N to una za va aguba, avu ikyon i bete'we.’

◊

²⁸ “Amma nə a 'yəsan mu, n ta fara 'yawaqə du Galili.”

²⁹ Avu Bituru usu, “Maa lyawa wu shi, ko na aa lyawa wu.”

³⁰ Avu u usu Bituru, “Kafu moton ma saala ure na ayin a nda, vu ta wasan mu uta'atsu.”

³¹ Avu Bituru usuwisə nu ucira, “Ko ke'en maa wasan wu shi, ko nə maa kuwa obo no nə avu.” Reve akapi'i fo a damma ne.

Atsumolangu e Yesu

(Mat. 26:36-46; Luk. 22:39-46)

³² Avu a rawa ubatə u na a tsu de Getiseni. Avu u damma ojoro a yi, “Dənuyi pa n ta yuwan avasa.” ³³ Avu u tara Bituru nə Yakubu nə Yahaya. Avu ili'i i uwa a damatosun yi, avu u uwa atsumolanglon.

³⁴ Avu u damma le, “Atsumolangu a və a yuwan tə abundə lon, gashi wu una mu. Puro numu pa i dənə ufobu.”

³⁵ Ana u 'yəwai malanga, avu u riyə e ida, avu u yuwan avasa u damma, n nə waa yuwan, a tawa yi mantsa mo ndolo.

³⁶ Reve u damma, “Dada, ya'a wu ili suru ili i mayuwaan ma da. Tawa mu atsumalima a nda. Amma she vu kuru ili i na n cigai wan, amma ili i na vu cigai.”

³⁷ Ana u kəmbəi, avu u cina le a nlavu. Avu u damma Bituru, “Bituru, nlavu n da yaa yuwusan, yaa gura piri ko rumu tə shi?” ³⁸ Avu u damma le, “Dənuyi ufobu

tsərə i riyə atsuma a malyungwə wan. Asuvu a ciga tə amma lipu ri nu ucira shi.”

³⁹ Avu u 'yəwisa u yuwan avasa, a dansa ili i tə. ⁴⁰ Reve u təwisa ubatə u le. Avu u cinisa le a nlavu, a gura kpətu'wə esu e le shi. A gura reve ili i na aa damma yi shi.

⁴¹ Ana u təwai utawu wa ta'atsu, avu u damma le, “I buwa tə a nlavu nə wivuwusə? U rawa tə ne, mantsa ma rawa tə. A ca tə Mawun ma Vuma e ekere a aza o unusu. ⁴² 'Yoyin tsu karai. Ye ene ndolo za na wina numu rawai.”

A wina ta Yesu reve e reme yi

(Mat. 26:47-56; Luk. 22:47-53; Yah. 18:3-12)

⁴³ Yesu atsuma a adanshi, avu Yahuza Iskariyoti atsuma a Kupanejere, u rawa, ugeru no obole a ama no oloko nu mutsun mu pe'eni. Nan ganu a gbgbain, nə munlu n Wilə, na azagbagbain e le suru o boloto tə. ⁴⁴ Za na wina niyi u ca le tə de iroci yi ili i na waa yuwan, u damma, “Vuma na n katalai ayi dada. I reme yi i kara na ayi.”

⁴⁵ Ana Yahuza rawai, avu u 'yəwə ubatə wə yi. Avu u damma, “Manlu.” Avu u katala yi. ⁴⁶ Reve e reme Yesu. ⁴⁷ Atsuma a aza a na a dənə lo mishin, avu vuma tə tala matsun me pe'eni u kodo utsuvu wa aagbashi wa aabara a nan ganu. ⁴⁸ Avu we ece le, “Yu utə tə de ni iladi no oloko adama i reme mu ana za vu ngalalai? ⁴⁹ N tsu dənə tə nə aqdu a Aqə'isamapada kuci, agba i reme mu shi. A yuwan tə ne, tsərə Adanshi a Asulə aa shiwan.”

⁵⁰ Lo də ojoro a yi a suma a pa'ain, avu a lyawa yi lo. ⁵¹ Avu ulobo u ro u toni yi diga ayi she aapalutsu. Avu a gbgbala yi. ⁵² Dada u lyawa nle aapalutsu'u, avu u suma aatabu.

Yesu a makakan ma Azagbain a Mbara

(Mat. 26:57-68; Luk. 22:54-71; Yah. 18:13-24)

⁵³ Avu a tara Yesu a tyo ubatə wa aabara a nan ganu, avu nan ganu a gbgbaint na azagbagbain nə munlu n Wilə o boloto.

⁵⁴ Avu Bituru tonishi yi alanga, hali u uwa o u'wa wa aabara a nan ganu'u. Avu u dənə zuzu nə aqdagari a Aqə'isamapada a lyasuwusa akina.

◊ 14:27 Zak. 13:7.

⁵⁵ Avu nan ganu a gbagbain a zamishi ure u na aq tsura Yesu nu unusu, tsara a tsura ure u na oo una yi. Agba a tsura shi.

⁵⁶ Na abunda a yuwaan yi ta epen, amma adanshi e le a tawa a ta shi.

⁵⁷ Na acapa a da waru ozo o ro a 'yoyin, avu waru a yuwaan yi epen. ⁵⁸ "Tsu uwwa yi ta u dammai u to boso Aq'isamapada'a za na ama a suwai, avu u suwa yi atsuma a rana ta'atsu, waru usaa u vuma u da shi."

⁵⁹ Hali n gogo adanshi e le a tawa a ta shi.

⁶⁰ Avuaabara a nan ganu a 'yon e memere me le. Avu we ece yi, "Vu ri ni ili i na vaq usu e ili i na ama a dammai adama a wu shi?"

⁶¹ Avu u rungwa kuci kuci, u yuwan adanshi shi. Avu waru abbara a nan ganu e ecishe yi, "Avu da Zamawawa'a, Mawun ma Asula?"

⁶² Avu Yesu usu yi, "Amu da.[‡] I te ene Mawun ma Vuma nden o ukere usa'ani wa Asula, waru u ta tawisa e eleshe."

⁶³ Avuabara a nan ganu a kakara itana ya yi. Avu u damma "Adanshi a ne waru tsu cigai ubata wa yi? ⁶⁴ Yu uwwa yi ta a yuwsan adanshi a vama e ekere a Asula. Cine tsa da ye enei?"

Avu a pada ugana a na oo una yi.

⁶⁵ Avu ozo o ro a uwa a tsuwusa yi matsan, avu a pala yi esu a kara a cikusa yi a dansa, "Damma tsu ili i na i farai." Avu waru adugari a bubasa yi.

Bituru wasain Yesu

(Mat. 26:69-75; Luk. 22:56-62; Yah. 18:15-27)

⁶⁶ Bituru lo zuzu na aabala o u'wa, avu aagbashi a ta atsuma a agbashi e esheli a abbara a nan ganu a rawa. ⁶⁷ Ana we enei Bituru a lyasuwusa akina, avu u kalyuwa yi mejege. Avu u damma, "Avu fo vu to obolo na Yesu vuma va Nazara."

⁶⁸ Avu u wasan u damma, "N reve yi shi, n reve ili i na vaa dansa shi." Avu wu uta o ukobu, dada moton ma saalai.

⁶⁹ Avu aagbashi o usheli'i we ene yi, avu u dansaa aza a na a ri lo mishin, "Vuma nda'a fo atsuma e le a da u ri." ⁷⁰ Avu u wasisan.

A jima lon shi, dada aza a na a ri mishin lo a dammai Bituru, "Avu fo toni va yi da adama a na avu vuma va Galili da."

⁷¹ Avu u uwa akucunu, nu u dansai, "N reve vuma'a shi."

⁷² U jima shi, dada moton ma saalai ire. Avu Bituru cuwan ni ili i na Yesu damma niyi ana u damma niyi, kafu moton ma saala ure, u ta wasan yi uta'atsu. Ana u cuwain ne, dada u boshoi na mesun.

Yesu a makakan ma Bilatu
(Mat. 27:1-2, 11-14; Luk. 23:1-5; Yah. 18:28-38)

15

¹ Na wasasa avunan ganu a gbagbain na munlu n Wila o boloto Azgbain a Mbara,[†] reve a yuwan asala. Avu a nla Yesu, avu a kara na ayi a tyo ya Bilatu[‡] Gwamna. Reve a ca Bilatu ayi. ² Avu Bilatu ece yi, "Avu dada mogono ma aza a Isra'il?"

Avu Yesu usu, "Ununa vu dammai ne dada u ri."

³ Ili ya abunda i da nan ganu a gbagbain a 'yawusayi na adanshi a aci a yi. ⁴ Avu Bilatu ecishe yi, "Vu ri ni ili i na vaq usu shi? Kalyuwa ili i na a tawusa adama a wu."

⁵ Agba u yuwsan adanshi o ro shi, hali Bilatu uwa asalama.

Ugana u na oo una Yesu

(Mat. 27:15-26; Luk. 23:13-25; Yah. 18:39-19:16)

⁶ Atsuma a rana va Abuki a Mapasa'a, Bilatu tsu bada le ta vuma ta atsuma a aza a na a nlai. ⁷ Atsuma a aza a na a shi wunlu Baraba dana ta pe ana e reme nle atsuma a aza a na o unai ama a mantsa ma nlangi. ⁸ Avu ama a abunda o boloto a patishi yi u lyawaa le aza a na wu nlai ununa u tsu yuwsan.

⁹ Avu Bilatu[†] ece, "N lyawaa du mogono ma aza a Isra'il?" ¹⁰ U reve ta adama e i'ima i da nan ganu a gbagbain e remei Yesu.

¹¹ Reve nan ganu a gbagbain a zuwa ama a saala a bada le Baraba. ¹² Avu we ece le, "To cine maa yuwan na Yesu za na i deyi mogono ma aza a Isra'il?"

[‡] 14:62 Aza a Isra'il e reve ta danshi "amu da" aala a Asula a da. Pa nda Yesu to rocosu ili i ta i da u ri na Asula.

[◊] 14:62 Mta. 3:14.

¹³ Əvu a saala, “A vara yi a akpata.”†
¹⁴ Əvu Bilatu ece le, “Nye i da i zuwai? Unusu u ne u da u yuwain?”

Ele gba a saalisa yi, “A vara yi a akpata.”

¹⁵ Adama a na u cigai ama aa uwwa uyo'o, əvu u damma ə bədəq le Baraba. Reve u zuwa əsoja a faba Yesu na asudu o ugbamu, əvu u zuwa le a vara yi a akpata.

*Asoja a yuwayin Yesu ulamu
(Mat. 27:27-31; Yah. 19:2-3)*

¹⁶ Əvu əsoja a uwato yi a aabala o ukobu wu uge'etosu, əvu e de akapi ə əsoja'a suru.
¹⁷ Əvu o oto yi aayala saan dəqən-dəqən ana mogono, əvu waru a yuwaan yi ookokolo a awanda,† əvu o oto yi. ¹⁸ Əvu a cəsəsə yi, a dansa, “A cəsa wu mogono ma aza a Isra'il." ¹⁹ Əvu a galə yi a aaci no owo'o. Waru əvu a tsuwan yi mətsən. Əvu a kingyo a cibalasa yi. ²⁰ Ana a yuwaan niyi ulamu, əvu o fodo yi aayala'a, əvu o oto yi itana ya yi. Reve a 'yəwətə yi ubətə u na aa vara yi a akpata.

*A varai Yesu a akpata
(Mat. 27:32-44; Luk. 23:26-43; Yah. 19:17-27)*

²¹ Vuma na ə tsu de Simo vuma va Kuranı, dada va Iskandari nə Rufo, cina wu utə de upasu'u, ə kərə. Reve a zuwa yi u toni le adama u tanu akpata'a.† ²² Əvu a təwə nə əyi ubətə u na ə tsu de Gologota,† ana ubətə wo okoluwo. ²³ Əvu o bolo mini ma alamu nə əgumə a na ə tsu de mur,*† əvu a ca yi tsərə u sowo. Əyi gba u 'yuwan.

²⁴ Əvu a vara yi a akpata,† reve e ne'eshen itana ya yi vəni le. Reve a zuwa adanga, tsərə e reve ilı i na vuma suru aa tara.

²⁵ Rumu kucci da dənəi nu usana a mantsa ma na a vara niyi a akpata. ²⁶ Əvu a yuwan de idana yi icu'un vu unusu wə yi zuva ana:

MOGONO MA AZA A ISRA'ILA.

²⁷ Obolo nə əyi də waru a varai evu e re a akpata. Za tə o ukere usa'ani za tə gba o ukere ugulə. [²⁸ Adanshi ə Əsula† a shiwan tə, za na dammai: “Əvu e kece yi ətsumə ə əzə o unusu.”]

²⁹ Aza a na ə kərəsəi lo, əvu a yuwaan yi ulamu a lumgbatsasa aci e le, a dansa,

“Ashe əvu vu ta gura bəboso Əə'isamapada, əvu waru vu suwisa yi ətsumə a rana ta'atsu. ³⁰ Wawa aciyawu, vu cipa e ida.”

³¹ Ne da waru nan ganu a gbagbain a yuwaan niyi ulamu obolo nə munlu n Wilə, a dansa, “U wawa tə ozo o ro, agba u gura wawa aciyayi shi. ³² Lyawa Kristi'i Zamawawa, mogono ma aza a Isra'il, u cipa de gogo a akpata'a, tsərə tsee ene adama tsu ca okolo.”

Aza a na fo a vara nle obolo, e isula yi tə fo.

*Ukwa wa Yesu
(Mat. 27:45-56; Luk. 23:44-49; Yah. 19:28-30)*

³³ Ana urana u rawai a aci, əvu irumbu i ələru ida'a məbulə ə tyo rumu ta'atsu vu ulivu. ³⁴ Ana rumu ta'atsu'u u yuwain, əvu Yesu utəqə udyo, əvu u saala, “Eloi, Eloi, lama sabaktani.” Nga, “Əsula ə və, Əsula ə və, cine vu vari numu?”

³⁵ Ozo o ro ana ə dənəi lo mishin ubətə'a, ana a uwai ne, əvu a damma, u te desu va Iliya. ³⁶ Əvu za ro suma u tsupu ashidi a mini ma alamu ma na mə ri e medele, əvu u ca yi u sowo. Əvu a damma, “Lyawai tse ene ko Iliya ta gura wawa yi.”

³⁷ Əvu u saala lon, dada u kuwai.

³⁸ Umuna u na u dənəi pe ə Əə'isamapada Upasa wa Akiza, əvu u kara diga zuva ə tyo e ida. ³⁹ Soja gbain na dənəi lo mishin, we ene tə ununa u kuwai. Əvu a damma, “Amayun Mawun mə Əsula ma da.”

⁴⁰ Əməci ə dənəi tə lo ə əkanla ə yi alanga, ele da Meri Magadaliya, na Meri mma va Yakubu ke'en nə Isuhu, obolo nə Solomi.

⁴¹ Ele da o toni niyi a yuwsaa yi əganda ətsumə ə Galili, reve əməci o ro waru ə kuru yi ə tyo Urishelima.

*Acida e Yesu
(Mat. 27:57-61; Luk. 23:50-56; Yah. 19:38-42)*

⁴² Ili i suru i fara tə urana wa Ajuma, Urana wi Ifobi adama a Ashibi. ⁴³ Əvu Isuhu vuma va Arimatiya za tsugbain ətsumə a Azagbain a Mbara,† vuma və əbulə, za na ri e ipiri wu uwwa utəwu u tsugono tsə Əsula təwə, u yuwan tə asuvu. Əvu u uwa o ukobu wa Bilatu, reve u pati lipu və Yesu.

* ^{15:23} Agumə o ro a da a na ə ri məguru na a yuwasayin ularinga.

⁴⁴ Bilatu uwa tā asalama ko Yesu kuwā tā de. Avu u de əsoja a yi, reve we ece le ko Yesu kuwā tā de nu ujimu. ⁴⁵ Ana wu uwai o unā wā əsoja a yi, avu u zuwa a ca Isuhu lipu vā Yesu'u.

⁴⁶ Avu Isuhu tsula okoro. Ana a cipatoi lipu'u, reve u pupala yi no okoro'o. Avu u zuwa yi ətsumā a aason a na a kapai ətsumā a aatali. Reve u kebe aatali o ro, avu u to unā wa aaso'on. ⁴⁷ Avu Meri Magadaliya nā Meri mma vā Isuhu a kalyuwā ubatā u na a zuwa niyi.

U'yowun wā Yesu ətsuma o ukwa
(Mat. 28:1-8; Luk. 24:1-12; Yah. 20:1-10)

16

¹ Ana urana wa Ashibi u karai, avu Meri Magadaliya nā Meri mma va Yakubu nā Solomi a tsula itana i maguru, adama a tawā a sukuma lipu vā Yesu. ² Avu a tawā nā wasasa o urana wa Aladi, cina usana u tawa dada a tawai a aaso'on. ³ Avu a dammulai, "Zane da ee kebe tsu aatali o ndolo o unā wa aaso'on?" ⁴ Ana a 'yəsaɪn esu e le, avu a cina e kebe de aatali'i agba aatali a gbain a da a dənai. ⁵ Ana a uwai a aaso'on, reve e ene ulobo u ro nden o ukere usa'ani, ni itana i u'uri. Reve a uwa asalama.

⁶ Avu u damma le, "She i uwa asalama wan. N reve tā i te izami yā Yesu za va Nazara, za na a varai a akpata. Wu pa shi. U 'yon tā. Kalyuwai ubatā u na u dənai. ⁷ 'Yəwai i damma ojoro a yi nā Bituru u tā de elime a du a 'yāwā Galili. I te ene yi ununa u damma ndu."

⁸ Ana o utai, avu a suma ni iladi. Reve e reme asalama nā meje'en mā lipu. A damma za shi, adama a na wovon u reme nle.

Yesu 'yāwā tā ubatā wā Meri Magadaliya
(Mat. 28:9-10; Yah. 20:11-18)

⁹ [Nu usana u na Yesu 'yoyin o urana wa Aladi, Merit Magadaliya da fara ene niyi, za na wu utayi otoni a limā e cindere ətsumā a yi. ¹⁰ U 'yāwā tā damma otoni a yi, aza a na a dənai a saali nā ətsumolāngu. ¹¹ Ana a uwai u tā wuma, hali we ene yi, reve a 'yuwan a usu.

Yesu roco tā aciyayi ubatā wo ojoro e re
(Luk. 24:13-35)

¹² Ana addama o ndolo o kotoi, avu Yesu tawā ubatā wa ama e re ətsumā e le no oroci o ro, ele a mmalu o ure a tyo a mālyuci. ¹³ Avu a 'yāwā a damma akapi'i, agba a usu shi.

Yesu damma tā ojoro a yi ili i na aa yuwan
(Mat. 28:16-20; Luk. 24:36-49; Yah. 20:19-23; Ajy. 1:6-8)

¹⁴ Nā əcapa a da u tawai ubatā wo ojoro kupa nā za tā'a, ele nden a alya e ilyalya. Avu u yuwaan le nlāngi adama o okolo o ugbamu u le nu ulambu u na a cayi okolo. Adama a na a 'yuwain a usu ili i na aza a na e ene niyi a damma nle cina u 'yon.

¹⁵ Avu u damma le, "'Yāwai ətsumā o uvadi suru i yuwaan ama alajiya a Alabari a Sa'ani. ¹⁶ Za na usuyi a rumbu niyi waru, a ta wawa yi. Amma za na usuyi shi, wā ətsura wuma u babu ukotu shi. ¹⁷ Aza a na a usuyi a ta gura yuwan iroci yi ili ya asalama i nda: Ətsumā a alat a vā a to utā ətoni a limā, waru a tā yuwan adanshi ne elentsu o ro, ¹⁸ a ta tara yo, agba ko no o sowo yaza, waa yuwan ili ne ele shi ko ke'en, a tā ju'wān əzā o ubanakun avu a ətsura lafiya."

Ukaru wā Yesu zuva
(Luk. 24:50-53; Ajy. 1:9-11)

¹⁹ Ana Yesu tā yuwan adanshi ne ele, avu a tara yi a tyo zuva, tsārā u dānu o ukere usa'ani wā Asulā. ²⁰ Ele gba a karā a yuwan alajiya a Alabari a Sa'ani ko te da, Asulā a yuwsan ulinga ne ele. Ulinga wa asalama a na a yuwsain, u roco tā Alabari a Sa'ani e le amayun a da.]

Alabari a Sa'ani a Luka

Ucuduwu wa aatagada a nda

Luka vuma na dñai aatagada a nda, za vu urevu wñ agumñ lon ña. Adama o ndolo, u dñai tñ nu ugbozu lon reve waru u dñmma ili yñ abundñ adama e Yesu. Ayi da waru u dñai Ulinga wa Ajiya. Atagada e re a nda a ta a mmalu obolo adansa aalabari e Yesu no otoni a yi.

Atsumñ a aatagada a nda ritosu gbain re tñ pe: Abajini o uritosu wu ufaru ayi da icigi yñ Asula za va koyan ña. Abajini o uritosu we ire ayi da Yesu tñwa tñ atsumñ o uvadñ tsara wo o'wo Zamawawa va ama suru. Iroci i tñ, ayi da aalabari a vuma va aßula va Samariya. Luka roco tñ a na avasa ili i mayan i ña ekere e Yesu. U dñai ta idanshi yñ Yesu ana u yuwait avasa. Waru u roco tñ cine Ruhu va Akiza dñai o ulinga atsumñ a ama a mantsa ma na Yesu dñai o uvadñ. Adama a na u dñai nu urevu wñ agumñ, a gura pusñ yi ana a mantsa mo ukwa wñ Yesu na a mantsa ma na a 'yasan niyi shi. U dñmma tsu tñ a na Yesu tama tñ mugula ana u 'yoyin. Ayi nda u roco tñ na amayun a ña Asula a 'yasan Yesu diga o ukwa.

Aatagada a nda o roco tñ aza e Itoni iroci i sa'ani i na oo toni. Iroci yñ Yesu cine u yuwait wuma atsumñ a ama a mantsa mo ndolo. U roco tsu tñ cine tsaa kamba alambi, waru nñ cine tsaa yuwan avasa. Waru u zuwa tñ ucawu wo okolo a tsu a ñashi gbama adama a na Luka vuma na o soduwoyi mñtsñ ma ña na we enei ili i na Yesu yuwait suru.

Ili i na i ri pe atsumñ a aatagada a nda

1. Ili i na i zuwai Luka dñai a aatagada a nda (1:1-4)
2. Limatan va Yahaya za vu Urumbusu nñ Yesu (1:5-2:52)
3. Ikaka ya Yahaya za vu Urumbusu (3:1-20)
4. Urumbusu wñ Yesu nñ malyungwa ma yi (3:21-4:13)
5. Ulinga wñ Yesu atsumñ a Galili (4:14-9:50)

6. Yesu kñra tñ diga Galili a tyo Urishe-lima (9:51-19:27)
7. Ajuma o ukosu e Yesu: malyungwa ma yi nu ukwa wñ yi (19:28-23:56)
8. Yesu tñ wuma (24:1-12)
9. Yesu roco tñ aciyayi. A tarai yi tñ a tyo zuva (24:13-53)

Ucuduwu e ekere a Luka

¹ Tiwofilu, vuma va aßula: Ana wo o'woi, ama nñ abundñ a zuwa tñ aciyele reve a dñai urevetyowu wi ili i na i farai atsumñ a tsu. ² Ununa a dñai ili i na ele na e enei ne esu diga o ufaru a ca ntsu ele, aza a na e enei ele ña aza o ulinga wa adanshi a Asula waru. ³ Amu me ene tñ u lobono tñ, ili yu ufaru i ña ntoniyi ili suru mejege, tsara n dñaa wu ili i na i farai mejege, ⁴ tsara vu reve amayun a adanshi a na a dñmma nuwu unñ nu unñ.

Adama a limatan va Yahaya za vu Urumbusu

⁵ Mantsa ma na Hiridut dñai Mogono ma Yahuda, a yuwan tñ ganu ro, za na a tsu de Zakariya. Wu uta tñ upasu u nan ganu† wa Abija. Alisabatu ña aala a ka va yi. Ayi fo o u'wa u nan ganu o ugundo wa Haruna† u ña wu utai. ⁶ Ele ra a yuwan tñ nden n sa'ani n na Asula a cigai. O toni tñ ili i na Zagbain ca nle suru. ⁷ Agba a ri nñ muwun shi. Alisabatu idari ña i shi. Ayi nñ vali va yi a kutsa tñ.

⁸ Urana u lo, Zakariya yuwan suru tñ ulinga u tsuganu a Aq'isamapada,† a mantsa ma na ulinga u rawai upasu u le. ⁹ Ili i na agadu e le a yuwan suru ayi ña, ele nan ganu a tsu ñangwa tñ vuma nñ matawa ma agita, u uwa atsumñ o Upasu wa Akiza,† tsara u kulato ili i maguru.† ¹⁰ Ana mantsa ma rawai tsara a kulato ili i maguru'u, reve ama o boloto suru a yuwan suru avasa a alanga.

¹¹ Reve malingata ma Zagbain ma tñwa ubata wñ yi, wi isawan o ukere u usa'ani u masa'a, ubata u na wñ ña kulatosu ili i maguru'u. ¹² Ana Zakariya ene niyi, reve wu uwu wovon, lipu va yi kñra e meje'en. ¹³ Ayu malingata'a u dñmma yi, "Zakariya, she vu uwu wovon wan, a uwu tñ avasa a wu. Ka va wu, Alisabatu ta yuwan atsumñ, u ta matsaan wu ulobo. Vu ta

ca yi aala Yahaya.¹⁴ U to o'wo wu ili i mazangā, ne e ekere a aza a na aa uwuwa adama a limatan vā yi.¹⁵ U to o'wo vumagbain e ekere a Zagbain. Woo sowo mini ma masayan ma inabi, ni ili yo oso i na woo o'wo usowu shi. O to shiton yi nā Ruhu va Akiza[†] ayi a aqatsumā a mma vā yi.¹⁶ Ama nā abantā aza a Isra'ilā a tā kambā e ekere a Zagbain le adama a yi.¹⁷ U ta wala elime a Zagbain nā cu'un vu ucira nā ruhu va Iliya, tsārā a kambāto okolo a nan dada a kambā ubatā u muwun n le. U tā kambāto aza o ulambū wu ugbozu o toni ugbozu wa aza a akiza a Asula, tsārā u fofoo Zagbain ama, tsārā u cina le ufobu."

¹⁸ Reve Zakariya ece yi, "Cine cu'un nda aa fara? Amu da nda n kutsai de, ka vā fo da nda u kutsai de."

¹⁹ Reve u usu, "Amu da Jibura'ilu, n tā mishin a makakan mā Asula kuci. A lyungu mu tā, tsārā n damma wu adanshi o uyo'o a nda.²⁰ Gogo vu tā dānā kpaku, vaa gura yuwan adanshi shi, she urana u na ili i nda i shiwain. Adama a na vu usuyi adanshi a va shi. Adanshi a na aq tāwā woo o'wo amayun a mantsa ma na wu ntsayi."

²¹ Ama lo a pura Zakariya, avu a kārā a asalama ili i na i zuwai u jimai pe Upasu wa Akiza'a.[†] ²² Ana wu utai, u gura yuwan adanshi shi. Reve e reve u ta yuwan we ene ili i ro cu'un va alavu alavu aqatsumā a Aq'isamapada'a. Avu u yuwusaan le iroci ne ekere, agba u gura yuwan adanshi shi.

²³ Ana mantsa mo ulinga mā yi mo kotoi, reve u kambā o u'wa.²⁴ Reve ka vā yi Alisabātu tsurā aqatsumā. Ayi ubuwu nā woto ton, avu u dānusu o u'wa.²⁵ U dansa tā, "Zagbai'in u yuwaan mu tā nda, a rana nda u roco mu tā isa'ani, u tawa mu tā ili ya adanshi e ekere a ama."

Adama a limatan vā Yesu

²⁶ Alisabātu nā aqatsumā woto tāli, avu Asula a lyungu Jibura'ilu malingata mā yi a lyuci na a tsu de Nazara e ida ya Galili.²⁷ U lyungu yi tā ubatā o usheli u na koto u revei vali shi, eegebe a yi vuma ro da o ugundo wā Dāwuda Mogono, aala a yi Isuhu. Meri da aala o usheli'i.²⁸ Avu malingata'a u 'yāwā ya'a yi, reve u damma, "Azo'wa, macigata, Zagbain to obolo nā avu!"

²⁹ Adanshi'i gba u bālā yi tā lon, u yuwusan tā majiyan cu'un vi icasu i ne i da tsunda.³⁰ Avu u damma yi, "She vu uwu wovon wan, Meri. Vu tsurā tā icigi e ekere a Asula.³¹ Vu ta yuwan aqatsumā, vu matsan ulobo, reve waru vu zuwaa yi aala Yesu.³² U to o'wo zagbain. E te de aala a yi Mawun mo Mogono mā Asula. Asula Zagbain a ta ca yi ootogu o tsugono tsa dada vā yi Dāwuda.³³ U ta yuwan tsugono o u'wa wa Yakubu babu ukotu. Tsugono tsa yi tsā ri nu ukosu shi."

³⁴ Avu u damma yi, "Cine woo o'wo ne, ana wo o'woi koto n reve vali shi?"

³⁵ Reve u usu yi, "Ruhu va Akiza tā tāwā wu, ucira u Mogono mā Asula waru u ta pupala wu, adama a na za va akiza a na vaa matsan a tā de yi Mawun mā Asula.³⁶ Cuwan moron mā wu Alisabātu. A damma tā waa tsurā aqatsumā shi, agba gogo u tā nā aqatsumā woto tāli, ko na wo o'woi u kutsai de.³⁷ Ili i lo a na Asula aā kudā yuwan shi."

³⁸ Avu Meri damma, "Amu da nda aagbashi a Zagbain. Lyawa wo o'wo ununa vu dammai." Reve malingata'a u kārā.

Meri kālyuwā tā Alisabātu

³⁹ A rana ndolo, avu Meri 'yon u jika, reve u 'yāwā a lyuci ro aqatsumā e ilyuci ya agadi e ida ya Yahuda.⁴⁰ Avu u uwa o u'wa wa Zakariya, tsārā u casā Alisabātu.⁴¹ Ana wu uwai icasu'u, avu baba jingadā a aqatsumā a yi nu ucira. Reve o shiton yi nā Ruhu va Akiza.[†] ⁴² Avu u 'yāsan udyo nu ucira, u damma, "Avu za va aba'un a da aqatsumā a amaci. Mawun mā aqatsumā a wu waru za va aba'un a da!⁴³ Cine ili i sa'ani i nda i cina numu, a na mma vu Zagbain vā tāwāi u kālyuwā mu?⁴⁴ Ana mu uwai icasu ya wu, dada baba na ri a aqatsumā a vā jingadāi nu ucira a yuwusan mazangā.⁴⁵ Avu za va aba'un da adama a na vu usuyi ili i na Zagbain dammai u ta shiwan."

Ishipa ya Meri

⁴⁶ Reve Meri damma, "Ookolo a va a cibala tā Zagbain.⁴⁷ Asuvu a va a tā nā mazangā adama a Asula Zamawawa va.⁴⁸ Ayi u cuwan tā nā amu, aagbashi a yi. Diga gogo a 'yāwā, ama a tā de mu za va aba'un.⁴⁹ Adama a na ayi Zavucira da,

u yuwaan mu tā ili ya əbula. Aala a yi waru akiza a da. ⁵⁰ Diga mantsa a tyo mantsa, u tse ene tā iliyali ya aza a na a casu yi tsugbain. ⁵¹ U yuwan tā abajini e ili ya asalama ne ekere a yi, u bete'we tā aza a aciyogbam. ⁵² U cipato tā ngono m gbagbain o otogu e le, reve u 'yasan aza a na a ri ili shi. ⁵³ U cuwaton tā aza a ambulu ni iili i sa'ani, aza o utsuru waru u lo le tā ekere lyanga. ⁵⁴ U kamba tā aagbashi a yi Isra'il, u cuwan tā nā nzuwulai mā yi we ene yi iliyali. ⁵⁵ Ununa u yuwayin akaya a tsu Ibrahim nzuwulai, nā muwun n tsukaya mā yi hali ukosu."

⁵⁶ Avu Meri dānu nā Alisabātu a tyo woto ta'atsu, reve u kambā o u'wa.

Limatan va Yahaya za vu Urumbusu

⁵⁷ Mantsa ma na Alisabātu aa matsan yuwan tā, reve u matsan mawun mo ulobo. ⁵⁸ Avu nron mu nden na mmaci mā yi, a uwua ununa Zagbain yuwaan niyi isa'ani, avu a kamba yi mazangā.

⁵⁹ Ana mawu'un u rawai urana wā kunlā, reve a tāwā tsārā a pada yī uryumbu, reve a shi a ciga a ca yi aala a dada vā yi Zakariya o unā wa dada vā yi. ⁶⁰ Avu mma vā yi damma, "O'o, Yahaya da aa ca yi."

⁶¹ Reve a damma yi, "Moron mā wu mā ri na aala Yahaya shi."

⁶² Avu o roco dada vā yi, a te izami ya aala a na aa ca yi. ⁶³ Reve u pati le ili yi idana, avu u dana de, "Aala a yi a da Yahaya." Reve o o'wo a asalama suru. ⁶⁴ A jima shi, dada unā wā yi u kpātu'ushi, avu eelentsu a yi a gura yuwan adanshi. Avu u yuwsaan Asulā ica. ⁶⁵ Avu wovon u tsurā nron mu nden mā yi n na n dānai lo suru. Reve a karā a adanshi'i ubātā suru atsuma e ilyuci ya agadi ya Yahuda. ⁶⁶ Aza a na a uwai ili ya asalama o ndolo suru, she a uwa majiyan ne e eci, "Nye i da mawun ma nda moo o'wo?" A damma tā ne adama a na ukere wu Zagbain u to obōlo nā ayi.

Ishipa ya Zakariya

⁶⁷ Zakariya dada va Yahaya dānā tā ushiwun nā Ruhu va Akiza, avu u yuwan adanshi o usokowu wā Asulā: ⁶⁸ "Tsu yuwayin Zagbain ica, Asulā a Isra'il! U tāwā tā u tsupa avu u wawa ama a yi. ⁶⁹ U 'yasan

tā Za vi Iwawit za vu ucira o u'wa wa aagbashi a yi Dāwuda adama a tsu. ⁷⁰ (Ununa u dammai o unā wa ama a akiza a Asulā nu ujimu.) ⁷¹ U wawa tsu tā e ekere a arala nā n'yuwatan n tsu suru. ⁷² We ene tā nkaya n tsu iliyali, u cuwan tā na akucunu a akiza a yi. ⁷³ Ayi da akucunu a na u yuwayin dada tsu Ibrahim. ⁷⁴ Ana u ta wawa tsu e ekere a n'yuwatan n tsu, tsārā u kamba tsu. Adama tsu yuwaan yi agandā babu wovon, ⁷⁵ na akiza ni ili ya əbula a makakan mā yi. Tsu yuwaan ne a mantsa ma wuma mā tsu suru. ⁷⁶ Avu waru, mawun mā vā, a ta de wu vumavasula Mogono me Ili Suru. Vu tā wala elime a Zagbain, tsārā vu foboo yi ure, ⁷⁷ tsārā vu ca ama a yi urevu wi iwawi o ure u na a yuwaan le gafura vu unusu u le. ⁷⁸ Adama e isa'ani ya abundā ya Asulā a tsu, ekan a wasasa aqā tāwā tsu de zuva. ⁷⁹ Tsārā wi ikana aza a na a ri nden atsumā e irumbu, na aza a na a yuwaan zuzu nā makuwāqā, tsārā u toni nā atsu ure wo okolo a nden."

⁸⁰ Reve mawu'un u kungwa, avu waru u yuwan mgbain atsumā a ruhu. Avu u dānu atsumā o una, hali urana u na wu utai a alanga e eteshe e ekere a aza a Isra'il.

Limatan va Yesu (Mat. 1:18-25)

2

¹ A rana ndolo, Kaisa Agusta mogono ma gbain ma zuwa tā e kece ama a na a ri zalā tsugono tsā Roma tā suru. ² (Mekece mo ufaru ma da ndolo, ana a yuwaan a mantsa ma na Kiriniyu dānai o tsugono tsi ida ya Suriya atsumā a Roma.) ³ Avu ama suru a 'yawā a lyuci le, tsārā e kece le.

⁴ Isuhu uta tā a lyuci va Nazara e ida ya Galili. Adama a na ayi ugundo wā Dāwuda u da, avu u karā a tyo a lyuci va Batalami e ida ya Yahuda. Batalami da ubātā u na a matsain mogono Dāwuda. ⁵ U 'yawā tā tsārā e kece yi nā Meri eegebe a yi, waru u dāna tā na aatsuma. ⁶ Yashi i na a dānai de, avu yashi i limatan vā yi rawa. ⁷ U matsan tā mawun mo ufaru mā yi ulobo, reve wu pala yi nu umuna, avu u zuwa yi o ukungulu. Adama a na a tsurāi ure a aasula o omocin shi.

Aza a aguba na nlingata ma Asula

⁸ Upasu wi ida i ndolo, aza a aguba a dana t̄ lo a atsus a indanasa ikyon i le na ayin. ⁹ Reve malingata ma Zagbain ma tawā ubatā u le, reve ekan a tsugbain tsā Asulazuva e ikana ubatā u na a ri, hali a uwua wovon lon. ¹⁰ Reve malingata'a u damma le, "Yu uwua wovon wan. N tawā du t̄ na adanshi a mazangā adama a ama suru. ¹¹ Ana'an a lyuci vā Dāwuda, a matsaan du t̄ Zamawawa, † ayi da Kristi Zagbain. ¹² Apa ili i na ya dana du iroci: I ta cina baba wupalu o umuna, uvotowun o ukungulu."

¹³ A jima shi, reve obolo a aza o uvon a zuva nā malingata'a a yuwusaan Asula ica, adansa, ¹⁴ "Tsugbain tsā Asula de zuva suru suru, o uvadī nden mo okolo waru e ekere a aza a na waa uwusa uyo'o u le!"

¹⁵ Ana nlingata'a n lyawa nle a kambai zuva, avu aza a aguba a dammulai vāni le, "Tsu 'yawai Batalami gogo, tse enei ili i na iyuwain, ili i na Zagbain revetyo ntsu."

¹⁶ Avu a jikā a 'yawā, reve a cina Isuhu nā Meri nā baba'ā uvotowun o ukungulu. ¹⁷ Ana e ene niyi, reve a baza adanshi a na a damma nle adama a mawu'un. ¹⁸ Reve aza a na a uwai suru a kārā a asalama e ili i na a uwai o unā wa aza a aguba'a. ¹⁹ Meri zuwa t̄ ili i na a damma niyi o ookolo suru, avu u yuwusan mālālā mā abunda adama e le. ²⁰ Reve aza a aguba a kāmbā. Avu a canasa ishipa yi ica a tyo a Asula, adama e ili i na a uwai ni ili i na e enei. Ne da wo o'woi ununa malingata mā Asula ma dammai.

A tawā t̄ na Yesu a Aq'isamapada

²¹ Ana a yuwain rana kunlā, a na aa pada mawu'un uryumbu, avu a ca yi aala Yesu. † Ayi da aala a na malingata mā Asula ma dammai, kafu a yuwan aqatsumā a yi.

²² Avu mantsa mā kucci ma na oo o'wo cece ma rawa, cine Wilā wa Musa u dammai. Avu a tawā nā ayi Urishelima tsāra a ca yi e ekere a Asulazuva. ²³ (Ununa u ri usanu a Wilā wā Asulazuva, "A ca mawun mo ulobo mo ufaru suru, za na a dangwai e ekere a Asulazuva.") ²⁴ A yuwan t̄ waru kucci, † ununa a dammai a Wilā wā

Asulazuva ana, "Muda n re ko muwun mu nrukuku n re." [◊]

²⁵ A mantsa mo ndolo, a yuwan t̄ vuma na a tsu de Saminu, vuma na dānuyi a lyuci vā Urishelima. Vuma vā abulāda, a uwusa wovon wā Asula, waru u purosu t̄ we ene za na a a dānato okolo a aza a Isra'ilā. Ruhu va Akiza dana t̄ obolo nā ayi. ²⁶ Ruhu'u u roco yi t̄ wāa kuwa shi, she we ene Kristi Zamawawa vā Asulazuva. ²⁷ Nu ucira wā Ruhu u da u uwai a Aq'isamapada. Ana nan dada vā Yesu a uwai nā ayi, tsarā a yuwaan yi ununa Wilā u dammai, ²⁸ avu Saminu shede yi, avu u godyoo Asula, adansa, ²⁹ "Mogono ma Gbain, gogo vu shiton t̄ nzuulai mā wu, vu lyawa aagbashi a wu a kārā no okolo nden. ³⁰ Me ene t̄ iwawit yā wu ne esu a vā, ³¹ Za na vu fōboi adama a ama suru. ³² Ekan a na o tsu roco Atakpacit ure wā wu, nā tsugbain tsā wu e ekere a aza a Isra'ilā, ama a wu."

³³ Mma vā yi nā dada vā yi a kārā t̄ a asalama e ili i na a dammai adama a yi. ³⁴ Reve Saminu zuwaa le aba'un, avu u damma mma vā Yesu, "Ayi mawun ma nda a dangwa yi t̄ adama a arisa a ama a Isra'ilā nā abunda. Waru a dangwa yi t̄ adama a mawawa ma ama a Isra'ilā nā abunda. U to o'wo iroci yi ili i na ama aa 'yuwan. ³⁵ Adama o ndolo, e te reve majiyan ma ama a abunda. Waru matsun me pe'eni ma ta batsa asuvu a wu."

³⁶ A yuwan t̄ ka ro vumavasula, † aala a yi a da Hanātu, usheli wa Fanuyila o ugundo wa Asha. U kutsa t̄ lon. U yuwan t̄ nden n lolo a'wan e cindere, avu vali vā yi kuwa. ³⁷ U dana t̄ na a'wan kupakunlā nā aza a nashi.* U lyawa Aq'isamapada'a shi, amma u yuwusan t̄ aqandā ayin nu urana. Waru u yuwusan t̄ akuli na avasa. ³⁸ Babu usan, reve u rawa zuzu u godyoo Asula. Reve u yuwan adanshi adama a mawun ma na ama suru aa zuwusa atsuu adama e iwawi yā Urishelima.

³⁹ Ana Isuhu nā Meri kotoi mayan me ili i na Wilā wā Asulazuva a dammai suru, avu a kāmbā o u'wa u le a lyuci va Nazara e ida yā Galili. ⁴⁰ Mawu'un u yuwan t̄ mgbain

◊ ^{2:24} N.Gn. 12:6-8; Mt. 13:2-12. * ^{2:37} U ta gura o'wo a'wan kupakunlā nā aza a nashi a na a kārā ana vali vā yi kuwai.

reve u yuwan ucira, u dana^q t^q nu ugbozu lon, aba'un a Asula a dana^q t^q obolo na ayi.

Yesu atsuma a Aa'isamapada

⁴¹ Nan dada va yi a tsu 'yaw^q t^q Urishe-lima aa'wan suru a mantsa ma Abuki a M-pasa. ⁴² Ana u rawai a'wan kupa ne ejere, a 'yaw^q t^q Abuki ununa a tsu yuwusan. ⁴³ Ana o kotoi Abuki'i, ele a m^qakambaa, avu mawu'un wi isawan Urihelima, agba nan dada va yi e reve shi. ⁴⁴ Avu ele a yuwan mmalu mu urana u t^q, ele a dansa u t^q pe atsuma o obolo a ama. Avu e ece aza a na a dana^q obolo ne ele.

⁴⁵ A tsura e ene yi shi, dada a kambai Urihelima e izami ya yi. ⁴⁶ O urana wa ta'atsu, dada a tsura e ene niyi a Aa'isamapada nden na munlu na aza a Isra'il, a uwusa le nu u yuwin nle yeci. ⁴⁷ Aza a na a uwwa niyi suru, a yuwan t^q asalama lon na cu'un vu urevu nu ususu w^q yi. ⁴⁸ Ana nan dada va yi ene niyi, avu a uwa asalama lon, avu mma va yi damma yi, "Mawun ma va, cine vu yuwan ntsu tsunda? Vu lyawa t^q dada va wu na qmu e izami ya wu na atsumolangu."

⁴⁹ Avu u usu le, "Cine yaa zami mu de? I reve u lobono t^q n dana^q ada a Dada va shi?"

⁵⁰ Agba e reve ili i na u damma nle shi.

⁵¹ Avu u kamba Nazara obolo ne ele a casu le tsugbain. Mma va yi gba u zuwa t^q ili i ndolo suru o ookolo. ⁵² Yesu a dashishi nu urevu nu ugbozu, na mgbain, nu utsuru wi isa'anit e ekere a Asula ne e ekere a ama.

Alajiya a Yahaya za vu Urumbusu (Mat. 3:1-12; Mak. 1:1-8; Yah. 1:19-28)

3

¹ A aa'wan e gendu a na Kaisa Tibariya dana^q mogono ma gbain ma Roma, ngono n na^qshi n nda n dana^q t^q zala va yi: Bontu Bilatu^t o tsugono tsa Yahuda, Hiridu Antiba o tsugono tsa Galili, Filibu zawa'a va yi o tsugono tsa Ituriya na Tarakunita, Lisaniya waru a yuwusan tsugono tsa Abiliya. ² A yashi i na Hanana na Kayafa a dana^qnan abara ganu, avu adanshi a Asula a taw^q ya Yahaya mawun ma Zakariya atsuma o una. ³ U garasa t^q ubata suru

zuzu nu Udolu w^q Urdu, a yuwusaan ama alajiya a na aq rumbut le, adama u roco a vadala^t t^q a nusu le, tsara a yuwaan le gafura. ⁴ Cine u ri udanu adama a Yahaya atsuma a Aatagada a Ishaya, vumavasula, ana, "Udyo wu nanza e dewu atsuma o una, 'I foboo Zagbain ure, i yuwan ure w^q yi mejege.

⁵ O to shiton ukari suru, agadi na nsasan suru a ta vala le. A ta lapula re na ri ugondoru. O to shiton mukari mu re.

⁶ Vadilim^q suru te ene iwawi ya Asula.' " [◊]

⁷ Adama o ndolo a da Yahaya dammai obolo a ama a na a tawusai ya'a yi, tsara u rumbu le, "Adu apili! Zane damma ndu i suma atsumalima a na a ri lo a tawa? ⁸ I yuwan ili i na yoo roco i vadala t^q atsuma o unusut du. She i uwa a dansa o okolo a du a na Ibrahim ayi da akaya a du wan. Asula a ta gura yuwaan Ibrahim muwun na atali a nda. ⁹ Aabau a tu ufobu wu gasa danga a aralu e le. Udanga u na u matsain ili ya qbul^q shi suru, o to kodo yi, avu a vari yi a akina."

¹⁰ Reve ama'a e ece yi, "Cine tsaa yuwan?"

¹¹ Avu u damma le, "Za na ri na atugu e re, u ca za na ri na ayi shi za t^q. Za na ri ni ilyalya waru u yuwan ne."

¹² Az^q o ushishi wu utafa o ro a taw^q t^q, tsara u rumbu le, reve e ece yi, "Manlu, nye tsaa yuwan?"

¹³ Reve u damma le, "She i ushi ili i na i la'ai ili i na a damma ndu i ushi wan."

¹⁴ Asoja o ro waru a taw^q t^q e ece yi, "Atsu gba, nye tsaa yuwan?"

Avu u damma le, "She i usa ikebe yi za ro nu ucira wan, ko i yuwaan za ro open pere m pere wan. I yuwan ankuri na atsupu a du."

¹⁵ Ama e ipiri yu utawu yi Zamawawa, reve a kara a majiyan ko Yahaya ayi dada Zamawawa'a. ¹⁶ Avu u usu le, "N rumbu du t^q na mini, agba za na la'a numu tsugbain u t^q lo a tawa. Vunu va atan a yi n rawa n kanz^q m b^qda shi. Ayi da wa^q rumbu du na Ruhu va Akiza na akina. ¹⁷ U ta na aakpatalutsu o uyeluwu o ukere w^q yi, u ta rada oosoroto cece, avu u boloto

ishina ya yi o mopon, agba owopo'o u ta kulato le na akina a na a ri n kimä shi."

18 Re va abunda da Yahaya yuwain alajiya a Alabari a Sa'ani a tyo e ekere a ama.

19 Avu u yuwaan Hiridu Antiba mogono nlangi adama a Hiridiya, ka vu zawa'a va yi, ni iwuya ya abunda i na u yuwain.
20 Reve u yuwisan iwuya i ro, ana u zuwai Yahaya o u'wa wa ali.

Urumbusu wa Yesu (Mat. 3:13-17; Mak. 1:9-11)

21 Ana a rumbuyi ama a na a tawai suru, avu fo a rumbu Yesu. Ayi atsumä a avasa, reve zuva kpätu'wa, **22** reve Ruhu va Akiza telee yi na lipu oroci a muda. Avu a uwua udyo de zuva ana, "Avu da Mawun ma va, macigata ma va, na avu da maa yuwusan mazanga lon."

Ugundo u na Yesu utai (Mat. 1:1-17)

23 Yesu shi ta na a'wan a na a yuwain zuzu na mata'atsu, ana u temei uritosu wa yi.

A tara yi ta ana ayi mawun ma Isuhu ma da.

Isuhu ulobo wa Heli u da.

24 Heli ulobo wa Matata u da.

Matata ulobo wa Levi u da.

Levi ulobo wa Maliki u da.

Maliki ulobo wa Yana u da.

Yana ulobo wa Isuhu u da.

25 Isuhu ulobo wa Matiya u da.

Matiya ulobo wa Emos u da.

Emos ulobo wa Nahum u da.

Nahum ulobo wa Azaliya u da.

Azaliya ulobo wa Najaya u da.

26 Najaya ulobo wa Ma'ata u da.

Ma'ata ulobo wa Matiya u da.

Matiya ulobo wa Simiya u da.

Simiya ulobo wa Isuhu u da.

Isuhu ulobo wa Yahuda u da.

27 Yahuda ulobo wa Yowana u da.

Yowana ulobo wa Risa u da.

Risa ulobo wa Zerubabe u da.

Zerubabe ulobo wa Shayatiya u da.

Shayatiya ulobo wa Niri u da.

28 Niri ulobo wa Maliki u da.

Maliki ulobo wa Adi u da.

Adi ulobo wa Kosama u da.

Kosama ulobo wa Alamadama u da.

Alamadama ulobo wa Iri u da.

29 Iri ulobo wa Yosi u da.

Yosi ulobo wa Eliyaza u da.
 Eliyaza ulobo wa Yorima u da.
 Yorima ulobo wa Matata u da.
 Matata ulobo wa Levi u da.
30 Levi ulobo wa Saminu u da.
 Saminu ulobo wa Yahuda u da.
 Yahuda ulobo wa Isuhu u da.
 Isuhu ulobo wa Yonana u da.
 Yonana ulobo wa Eliyaki u da.
31 Eliyaki ulobo wa Malaya u da.
 Malaya ulobo wa Mena u da.
 Mena ulobo wa Matata u da.
 Matata ulobo wa Natan u da.
 Natan ulobo wa Däwuda u da.
32 Däwuda ulobo wa Yeset u da.
 Yeset ulobo wa Obe u da.
 Obe ulobo wa Buwaza u da.
 Buwaza ulobo wa Salumuna u da.
 Salumuna ulobo wa Nashon u da.
33 Nashon ulobo wa Aminadabu u da.
 Aminadabu ulobo wa Aram u da.
 Aram ulobo wa Hesuruna u da.
 Hesuruna ulobo wa Farisa u da.
 Farisa ulobo wa Yahuda u da.
34 Yahuda ulobo wa Yakubu u da.
 Yakubu ulobo wa Ishiyaku u da.
 Ishiyaku ulobo wa Ibrahim u da.
 Ibrahim ulobo wa Tera u da.
 Tera ulobo wa Naho u da.
35 Naho ulobo wa Seru u da.
 Seru ulobo wa Reyu u da.
 Reyu ulobo wa Fele u da.
 Fele ulobo wa Eba u da.
 Eba ulobo wa Shela u da.
36 Shela ulobo wa Kena u da.
 Kena ulobo wa Afasha u da.
 Afasha ulobo wa Shem u da.
 Shem ulobo wa Nuhu u da.
 Nuhu† ulobo wa Lame u da.
37 Lame ulobo wa Metusela u da.
 Metusela ulobo wa Anuhu u da.
 Anuhu ulobo wa Jare u da.
 Jare ulobo wa Mahalalel u da.
 Mahalalel ulobo wa Kena u da.
38 Kena ulobo wa Enos u da.
 Enos ulobo wa Shitu u da.
 Shitu ulobo wa Adämu.†
 Adämu za na Asulä a yuwain.

Malyungwa ma Yesu (Mat. 4:1-11; Mak. 1:12-13)

4

1 Yesu waru ushitowun na Ruhu va Akiza, avu wu uta o Udolu wa Urdu. Reve Ruhu va Akiza tara yi a tyo atsumä o una

rana amunga, ² ubataq u na Mekerenesu ma lyungusa niyi. Agba u lyuwa ili atsuma a rana'a shi, o ukosu reve wu uwuwa ambulu.

³ Dada Mekerenesu ma damma niyi, "Na avu Mawun ma Asula ma da, vu zuwa aatali a nda qakamba opopofu."

⁴ Avu Yesu usu yi, "U tu udanu a Adanshi qaAsula,^t 'Ni ilyalya i da goon vuma qadana wuma shi.' "[◊]

⁵ Reve Mekerenesu ma tara yi a tyo zuva masasan, dada u rocoshi niyi tsugono tsu uvadi suru. ⁶ Reve u damma yi, "N ta ca wu tsugbain nu utsuru u nda'a suru, adama a na a zuwa le ta o ukere u va. Waru n ta ca za na n cigai. ⁷ Suru ili i nda o to o'wo qaza qawu, na vu kaqdato vu yuwaan mu aganda."

⁸ Dada Yesu usuyi niyi, "U tu udanu, 'Zagbain Asula qawu a da vaa yuwaan aganda, ayi qande'en da vaa yuwaan tsugbashi.' "[◊]

⁹ Reve Mekerenesu ma tara yi a tyo Urishelima, avu u zuwa yi de e ncilecile ma Aa'isamapada. Dada u tsu damma yi, "Na avu Mawun ma Asula ma da, teteruwe e ida. ¹⁰ Adama a na a dana ta, 'Asula a ta zuwa nlingata ma yi n tiga wu. ¹¹ Waru e te kede wu e ekere e le, adama ko anana a wu qatdatsa a aatali wan.' "^{*}

¹² Reve Yesu usu yi, "Adanshi qaAsula a damma ta, 'She vu lyungwa Zagbain Asula qawu wan.' "[◊]

¹³ Ana Mekerenesu mo kotoi mal^yungwa ma yi suru, reve u lyawa yi ne'en.

Yesu temei ulinga Galili (Mat. 4:12-17; Mak. 1:14-15)

¹⁴ Reve Yesu kamba atsuma o ucira u Ruhu va Akiza qatyo Galili. Reve alabari qayi a rawa e ilyuci i na i ri lo ukandaruwu zuzu. ¹⁵ Avu u rocosu qa'isa e le, reve u tsura ica e ekere a ama suru.

A yuwan ta Yesu a Nazara (Mat. 13:53-58; Mak. 6:1-6)

¹⁶ Ana u t^yoyi Nazara (lyuci na u kungwai), dada u uwai qaqa'isa ununa u tsu yuwsan o urana wa Ashibi. Reve u 'yon adama u denuna. ¹⁷ Reve a ca yi Aatagada

a Ishaya vumavasula. Dada u bubaruwa niyi, reve u cina ubataq u na a danai,

¹⁸ "Ruhu vu Zagbain to obolo na amu, adama a na u dangwa mu ta, adama n yuwaan qaza e iliyali adanshi a Alabarai a Sa'ani.

U lyungu mu ta adama n yuwan adanshi a na aa lyawa aza a na qari a tsugbashi, nrumba waru ee ene ure, aza a na ee le'eshe waru o o'wo faan.

¹⁹ Reve waru n yuwan adanshi a aa'wan a na Zagbain zuwai a na aa yuwaan ama isa'ani u yuwan ta. "[◊]

²⁰ Reve u kutsulu aatagada'a, avu u ca za vu ulinga'a. Avu u dana, tsara u rito. Reve ama a na qari pe qa'isa'qa suru a uwa akanla qayi. ²¹ Avu u damma le, "Ana'an adanshi a nda a shiwan ta a atsvu qadu."

²² Reve a uwuwa uyo'o, a yuwsan asalama na adanshi e isa'ani i na yu utai o una wa yi. Avu a damma, "Ayi nda, ayi dada mawun ma Isuhu shi?"

²³ Avu u damma le, "Amayun, i ta damma mu udammu u nda, 'Boci, kambato aciyawu gbaga.' 'Suru ili i na waru tsu uwai vu yuwan a Kafarnahum, vu yuwan yi fo pa qalyuci vawu.'

²⁴ Amayun, n ta dansaa du, a tsu tara yuwanasula ili ya qabula qalyuci va yi shi.

²⁵ "Waru amayun a da maa dansaa du, a mantsa ma Iliya a yuwan ta nruna ma abunda atsuma a Isra'il. A mantsa ma na qabaruyi zuva o ro'o shi a'wan a ta'atsu na woto tali, reve ambulu a suduwa e ida'a.

²⁶ Agba qacoco Iliya qatyo ubataq wu za ro atsuma e le shi, she ubataq wa Sarafatu, e ida ya Sida, ka na danai maruna. [◊] ²⁷ Waru a yuwan ta nkutu na abunda atsuma a Isra'il a mantsa ma Ilishat yuwanasula. Agba ko za ta qakambato gbaga shi, she Na'amant vuma va Suriya." [◊]

²⁸ Ana ama a na qari pe qa'isa a uwuwa ne, reve suru nle a uwuwa upan lon. ²⁹ Reve qa'yon nu upan, avu o utayi atsuma qalyuci. Reve a tara yi qatyo e ncilecile m masasan ma na lo da lyuci le ri usuwu,

◊ 4:4 U.WI. 8:3. ◊ 4:8 U.WI. 6:13. * 4:11 Pa nda, Mekerenesu ma shi ta a zama u paala Yesu. E Ica 91:11-12, u damma Asula qalyungu nlingata ma yi e kede wu adama vu tada tsu wan. Amma u damma na vu teteruwe qancilecile na tsulo, u ta zuwa e kede wu shi. ◊ 4:12 U.WI. 6:16. ◊ 4:19 Isha. 61:1-2. ◊ 4:26 1 Ngo. 17:1-16. ◊ 4:27 2 Ngo. 5:1-14.

adama e kebe yi e ida. ³⁰ Reve wu utulai ben e memere me le, avu u kara ili ya yi.

Vuma vo otoni a lima (Mak. 1:21-28)

³¹ Reve Yesu kara a tyo Kafarnahum lyuci ro atsuma e ida ya Galili. Reve u uwa o rocosu ama o urana wa Ashibi. ³² Reve a uwa asalama na cu'un vu uritosu wä yi, adama a na u to ritosu nu ucira.

³³ Atsuma a aal'isa'a, vuma vo otoni a lima dana ta pe, reve u saala na yisaali lon, ³⁴ "Eyee! Te imini ya wu na atsu, Yesu za va Nazara? Vu tawa ta adama vu una tsu? Nreve wu ta, avu da Akiza a Asula."

³⁵ Reve Yesu bара yi, u damma, "Bаru unä wä wu, reve vu kakasa na ayi!" Ana otoni a lima a varu niyi e memere me le, reve wu kasa na ayi, u yuwan na ayi ili shi.

³⁶ Reve ama'a a uwa asalama, reve a dammulai vani le, "Cu'un va adanshi e ne a da tsunda? Nu ucira nu ukadu u da u barai otoni a lima, reve o uta." ³⁷ Reve alabari a yi a rawa ubata suru upasu wi ida'a.

A kambatoi anawale Simo gbaga (Mat. 8:14-17; Mak. 1:29-34)

³⁸ Reve u 'yon wu uta a aa'isa'a, avu u uwa o u'wa wä Simo. Agba anawale Simo a shi a uwua uyo'o shi, u shi ta a uwusa utanu lon. Reve a damma Yesu adama a yi. ³⁹ Reve u rawa wi isawan zuzu na ayi, dada u barai ubanaku'un, reve ubanakun u lyawa yi. Reve u 'yoshin u yuwan le aganda.

⁴⁰ Urana a mariya, dada mmaci ma aza o ubanakun n tawai ne ele ubata wä Yesu. A dana ta na banakun icu'un icu'un. Reve wu ju'wan le, dada a kambai gbagba. ⁴¹ Waru otoni a lima a kakasa ta na ama na abundä a yisaali, "Avu da Mawun ma Asula!"

Avu u bара le, u lyawa a yuwan adanshi shi, adama a na e reve ta ayi da Kristi Zamawawa'a.

Yesu 'yawa ta alajiya (Mak. 1:35-39)

⁴² Ana usana u tawai, reve u kara a tyo ubata u na vuma ri shi. Reve ama a uwa izami ya yi, dada a tawai ubata wä yi. Reve a shi a ciga a zuwa yi u dana ne ele. ⁴³ Avu gba u damma le, "N ciga n 'yuwan n

yuwaan ilyuci i ro alajiya a Alabari a Sa'ani o tsugono tsä Asula fo. Adama o ndolo a da a lyungu numu." ⁴⁴ Dada u lyuwai elime na alajiya a a'isa atsuma a Yahuda.[†]

Dewu vo ojoro o ufaru (Mat. 4:18-22; Mak. 1:16-20)

5

¹ Urana u ro, Yesu dana ta mishin a nge'en m Mala ma Janisara, na ama ubolotowu ubata wä yi, a uwusa adanshi a Asula. ² A nge'en m mini'i we ene ta antsun e re, aza a na eremi a mugula a lyawai. Aza a na a dana e izä'usa igolo i le.

³ Atsuma a antsun u uwa ta pe a za ta za na ri za va Simo, reve u damma yi u kebe wantsu'un wa'a a uwa pe a mini'i. Reve u dana a wantsu'un, reve u reme o ritosu ama.

⁴ Ana u kotoi adanshi, reve u damma Simo, "Kebe wantsu'un a 'yawa ubata wa aru'un, avu vu vari igolo i du, tsara*i* reme mugula."

⁵ Reve Simo usu, "Manlu, ili ya ayin i da tsu ri o ulinga, agba tsu reme ili shi, amma ana vu dammai tsu vari, n ta vari igolo'o."

⁶ Ana a yuwan ne, reve a vari igolo i le, reve a tsura mugula ma abundä, hali igolo i le i reme makara. ⁷ Avu e de aza e le, aza a na a ri lo na wantsun, tsara a tawa na wantsun u le, adama a kamba le. Reve a tawa o shiton antsun, she damma a ta liba.

⁸ Ana Simo Bituru enei ne, reve u kingyo a makakan ma Yesu avu u damma, "Lyawa mu, Zagbain, amu za vu unusu da." ⁹ Ayi na aza a na a dana lo, a yuwan ta asalama lon na cu'un mugula n na e remei. ¹⁰ Ne da fo Yakubu na Yahaya, muwun ma Zabadi, aza a na a dana o ulinga obolo na Simo.

Avu Yesu damma Simo, "She vu uwua wovon wan, diga gogo vu ta dana a tawusa na ama." ¹¹ Reve o utaa antsun e le a agadi, avu a lyawa ili suru, reve o toni Yesu.

Vuma vu ukutu (Mat. 8:1-4; Mak. 1:40-45)

¹² Urana u ro, Yesu pe atsuma a ilyuci ro e ida'a, reve vuma ro tawa de, za na ukutu u remei lipu mabula. Ana we enei Yesu, reve u kadato urewesu wä yi e ida, reve u pati yi,

[†] 4:44 Akuci a linga ro a damma "Galili."

"Zagbain, nà vu usu, kàmbàto mu mo o'wo cece."

¹³ Reve Yesu canana ukere wà yi, àvu u ju'wàn vuma'a, àvu u damma, "N usu tà, vo o'wo cece!" Babu usan, àvu ukutu'u u lyawa yi.

¹⁴ Àvu Yesu damma yi, "She vu damma za wan, vu kàrà vu roco aciyawu ubàtù u na ganu ri, tsàrà u kàlyuwà wu. Reve vu ca kucci ununa Musa dammai, adama ama à dàna nu urevu u na vo o'woi cece."

¹⁵ Agba alabari à yi she ili i na i 'yàwài elime, hali ama o boloto lon, tsàrà a uwwa yi, waru tsàrà u kàmbàto le gbaga. ¹⁶ Agba Yesu tsu lyawa tà ama àvu u 'yàwà o ogozo, tsàrà u dànu àyi à nde'en, àvu u yuwan avasa.

*Yesu kàmbàto tà osowi à lipu gbaga
(Mat. 9:1-8; Mak. 2:1-12)*

¹⁷ Urana u ro, Yesu pe àtsumà o uritosu, àvu Afarishi nà munlu n Wilà n dàna lo. Ele da aza a na o utài e ilyuci koko'o e ida ya Galili ne e ida ya Yahuda nà Urihelima. Ucira wu Zagbain u to obolo nà àyi, tsàrà u yuwan opocino. ¹⁸ Àvu ama o ro e shede vuma ro na ri no osowi à lipu a aavalu, àvu à 'yàwàa yi o u'wa'a, tsàrà a zuwa yi à mákàkàn mǎ yi. ¹⁹ Ana à tsurai ure u na aa yuwan ne shi adama o obolo a ama, reve a kumba zuva à kàtsu'wà ukwà'a'a. Dada e telyuwetyo niyi obolo na aavalu à yi e memere mo obolo à mákàkàn mǎ Yesu.

²⁰ Ana we enei ucawu wo okolo e le, àvu u damma vuma'a, "Vuma nda, a yuwaan wu tà gafura wu unusu wà wu."

²¹ Àvu Afarishi nà munlu n Wilà a yuwan majiyan, a damma, "Vuma ne da aa yuwan san adanshi a vama o ndolo e ekere à Àsula? Zane da aa gura yuwaan vuma gafura, she Àsula goon shi?"

²² Yesu reve tà majiyan me le, dada we ece nle, "Nye i zuwai yaa yuwan san cu'un majiyan mo ndolo o okolo à du? ²³ Zane da ri babu usan a damma, 'A yuwaan wu tà gafura wu unusu wà wu,' ko a damma, 'Yon vu wala?' ²⁴ N ta yuwan ne, tsàrà i reve àmu Mawun ma Vumat mǎ tà nu ucira o uvadi u yuwan gafura vu unusu." Àvu u damma osowi à lipu'u, "N damma,

'yon vu tara aavalu à wu, vu kàrà à tyo o u'wa."

²⁵ E esu e le a da u 'yoyin àvu u tara aavalu à yi babu usan, reve u kàrà à tyo o u'wa a yuwusaan Àsula ica. ²⁶ Ama suru a uwa tà asalama, àvu a yuwaan Àsula ica. Wovon u reme le tà, àvu a damma, "Ana'an tse ene tà ili ya asalama."

*Dewu va Levi
(Mat. 9:9-13; Mak. 2:13-17)*

²⁷ Ana Yesu kotoi àyi ndolo, àvu wu utà, àvu we ene za vu u'ushishi wu utafa.† Aala à yi a da Levi. U cina yi tà nden ubàtù wu ulinga. Àvu u damma yi, "Toni mu." ²⁸ Àvu u lyawa ili suru u 'yon, àvu u toni yi.

²⁹ Àvu u fobo àbuki a gbain o u'wa wà yi adama e Yesu. Àzà o u'ushishi wu utafa à dàna tà pe lon, na ama o ro a alya obolo ne ele. ³⁰ Àvu Afarishi nà munlu n Wilà, a gbarana ojoro à yi, "Cine yaa lyuwusa ni i sowi nà àzà o u'ushishi wu utafa nà àzà o unusu?"

³¹ Àvu Yesu usu le, "Vuma na ri gbaga u ciga za và àgumà shi, she za vu ubanakun. ³² N tàwà adama à àzà a àbula shi, she n de àzà o unusu tsàrà a vadala."

*Yeci adama a akuli
(Mat. 9:14-17; Mak. 2:18-22)*

³³ Àvu a damma yi, "Ojoro a Yahaya a tsu yuwan san tà akuli na avasa, ne da waru ojoro a Afarishi, agba àzà à wu she a lyuwa o sowo."

³⁴ Àvu u usu le, "I ta zuwa n'utsà n vali vu kasa'avu n yuwan akuli, àyi lo obolo ne ele? ³⁵ Mantsa ma ta lo à tàwà ana aa tara le vali'i, àtsumà a rana ndolo a ta yuwan akuli."

³⁶ Reve u yuwaan le iroci i nda, u damma: "Babu za na a pada tana sa'avu u lapula akuci a tana nà àyi. Nu u yuwan ne, u tà vurànu àvu u kara akuci'i, agba apadì a tana sa'avu'u wa ntìaa akuci a tana'a shi. ³⁷ Waru, àà tsun ribina sa'avu a akuci e itsàñ yu kwan shi, adama a na ribina'a u to boso itsàñ. Nà à tsun yi pe, u tà lungusà ribina obolo ni itsàñ. ³⁸ E itsàñ i sa'avu i da à tsu tsun ribina. ³⁹ Aza a na o tsu sowo wasu aa ciga o sowo ribina shi, adama a na wasu u la'aa le tà. A ta damma, 'Akuci a la'a tà ulobonu.' "

Zagbain va Ashibi
(Mat. 12:1-8; Mak. 2:23-28)

6

¹ Urana wa Ashibi,[†] ayı a ɓatsasa a ɗsumaq e ishina, reve ojoro a yi a kudusa agazaq e ishina'a, a picirasa na a tami. ² Avu Afarishi o ro a damma, “Nye i zuwai yaa kudusa ishina, i reve wilq u da o urana wa Ashibi shi?”

³ Avu Yesu usu le, “I reve ili i na Dàwuda nà n'utsaq mä yi n yuwain, a mantsa ma na a uwai ambulu shi? ⁴ Ana u uwai o u'wa wà Ȣsulà, reve u tama opopofu a Wilà. Reve u ca akapi a na a danai obolo nà ayı, agba aza a na nan ganu da goon aa tama.” [◊]

⁵ Avu u koso na adanshi, “Amu Mawun ma Vuma, Zagbain vu urana wa Ashibi u da.”

Vuma vo osowi o ukere
(Mat. 12:9-14; Mak. 3:1-6)

⁶ Urana wa Ashibi o ro, ayı u uwa a aalisa, reve u reme uritosu. Reve u cina pe vuma na ukere u usa'ani wà yi u danai usowu. ⁷ Afarishi gba nà munlu n Wilà a zamishi tā ure u na ee reme yi nu unusu. Avu a karishi yi ana, tsara e ene ko u tā yuwaan yi opocino urana wa Ashibi. ⁸ Agba u reve tā ili i na aa yuwsan majiyan, reve u damma vuma'a, “Yon vi isawan mishin elime a ama suru.” Avu u 'yon wi isawan.

⁹ Avu we ece le, “N ta yuwsan du yeci. Zane da la'ai ulobonu a Wilà wu urana wa Ashibi: a yuwan isa'ani ko iwuya? A wawa ko o una?”

¹⁰ Avu u kalyuwà le suru, ayı u damma vuma'a, “Canana ukere wà wu.” Reve u canana, dada ukere wà yi u kambai gbaga.

¹¹ Reve a uwwa upan lo, reve a dammulai ununa aa yuwan nà Yesu.

Ajiya kupa ne ejere
(Mat. 10:1-4; Mak. 3:13-19)

¹² Atsumaq a rana ndolo, ayı u kara a 'yawà a masasan, tsara u yuwan avasa. Reve u yuwan avasa'a e ekere a Ȣsulà ayin maɓula. ¹³ Ana usana u tawai, reve u de ojoro a yi, reve u dangwa ama kupa ne ejere, reve u de le ajiya.[†] ¹⁴ Avu u de Simo

(za na u cayi aala Bituru), nà zawa'a và yi Andarawu, nà Yakubu, nà Yahaya, obolo nà Filibu, nà Batalamawu, ¹⁵ u dangwa tā fo Matta, nà Toma, obolo waru nà Yakubu mawun ma Alfa, nà Simo za na a tsu de Bakanani,* ¹⁶ waru u dangwa tā Yahuza mawun ma Yakubu nà Yahuza Iskariyoti, za na wina niyi.

Aba'un na atsumalima
(Mat. 4:23-25)

¹⁷ Reve u cipa obolo ne ele, reve wi isawan a agalaci a sa'ani. Otoni a yi nà abunda a danai tā lo na ama a abunda diga Yahuda, nà Urishelima, nu upasu wi ida ya Taya nà Sida, aza a na a ri a nge'en m mala.

¹⁸ A tawa tā tsara a uwwa yi, reve waru u yuwaan le opocino a banakun le. Aza a na a danai no otoni a lima o o'wo tā gbaga. ¹⁹ Reve ama suru a ciga a ju'wàn yi, adama a na ucira wu utusaq tā atsumaq a yi, reve o o'wo gbaga suru.

Aba'un nu una
(Mat. 5:1-12)

²⁰ Avu u kalyuwà ojoro a yi, reve u damma le, “Aba'un za du da aza a na a ri nu ulambu, adama a na tsugono tsà Ȣsulà za du da.

²¹ Aza a na a uwwusa ambulu gogo, aba'un za du da, adama a na a tā cuwa'on du.

Azà e mesun gogo aba'un za du da, adama a na i tā tawà i zo'oso.

²² Aba'un za du da mantsa ma na ama a 'yuwan du, ayı a kasa du, ayı e isula du, agba ee de du na ala a sa'ani shi, adama a và Mawun ma Vuma.

²³ Nà cu'un ndolo fara, i yuwan mazanga, ayı i yuwan tsu'yan tsu uyo'o wa asuvu, adama a na atsupu a du a tā abunda de zuva. Ne da nan dada le a yuwin na amasulà nu ujimu.

²⁴ Woo yo'ono aza o utsuru gogo shi, adama a na i tsurai de asuvu nden.

²⁵ Woo yo'ono aza o ucuwun gogo shi, i ta tawà i yuwan ambulu.

Woo yo'ono aza e izo'oshi ya avama gogo shi, i tā tawà i shon nà yisaali.

[◊] **6:4** 1 Sam. 21:6. * **6:15** ayı aala “Bakanani” to rocosu tsu vuma'a u tu nu uzuwu wa aci adama u kamba ama a yi.

²⁶ Woo yo'ono aza a na ama aa cuwusa shi.
Ne da nkaya n le n cuwai amasula e
epen."

I ciga n'yuwatan
(Mat. 5:38-48; Mat. 7:12)

²⁷ Avu Yesu lyuwa elime na adanshi u
damma, "Agba n ta dansaa du aza a na
aa uwuusa mu, i ciga n'yuwatan n du, i
yuwaan aza a na a 'yuwan du isa'ani. ²⁸ I
zuwaa aza a na a yuwaan du unaq abaa'un,
aza a na a yuwaan du ikpa'a, i yuwaan
le avasa. ²⁹ Na za ro basa wu o ugbaguzu u
ta, vadalaayi ugbaguzu we ire. Za na usa
nuwu aapalutsu, vu ca yi utugu fo. ³⁰ Za na
pati nuwu ili suru, vu ne'e yi. Na vuma ro
usa ili ya wu, she ve ece yi wan. ³¹ Ununa
vu cigai ama a yuwaan wu, vu yuwaan le
ne fo.

³² "Na vu ciga aza a na a yuwaan nuwu
isa'ani goon, atsupu e ne a da vaq tsur?
Az a o unusu fo a tsu ciga ta aza a na a ciga
nle. ³³ Na vu yuwan isa'ani q tyo aza a na a
yuwaan nuwu isa'ani goon, to, atsupu e ne
a da vaq tsur? Az a o unusu fo a tsu yuwan
ta ne. ³⁴ Na yaa yuwan majiyan she aza a
na aa tsupa du da yaa ca okopu, to, atsupu
e ne a da yaq tsur? Az a o unusu fo a tsu
ca ta aza o unusu, tsara a taw a tsupa le
ununa o kopoi. ³⁵ I ciga n'yuwatan n du, i
yuwaan le isa'ani. I kopoo le agba i zuwa
okolo na aa tsupa du wan. Ne da atsupu a
du aa danq abunda. Ne da waru yoo o'wo
muwun m Mogono ma Asula. Waru u tsu
yuwaan ta aza a na o tsu godyo shi, na aza
e iwuya isa'ani. ³⁶ Ye eneshe iliyali ya ama
ununa Dada du eneshe iliyali."

She i ge'eto za ro wan
(Mat. 7:1-5)

³⁷ Avu u lyuwa elime na adanshi, "I
ge'eto wan, adu fo ee ge'etow du shi. I
kototo wan, tsara o kototo du wan. I
yuwan gafura, tsara a yuwaan du ga
fura. ³⁸ Ne'ei, e te ne'e du: makundatsu
ma sa'ani, wukiru ushiwun, torotoro, hali
ocusho e ida. Ne da aq tsuwani du e ekere.
Na makundatsu ma na i kunzuwayi, na ayi
da aq kunzuwayi du."

³⁹ Reve u yuwaan le iroci i nda: "Irumba
i ta gura roco irumba ure? Ele ra aq riy
a aqakari shi? ⁴⁰ Mawun ma makaranta ma

la'a manlu ma yi shi, amma za na o ritoi
lon, u to o'wo ununa manlu ma yi ma ri.

⁴¹ "Cine vaq kqnlas macaka ma na ma
ri pe a lyusu vu za va wu, avu vi icina na
aagbal a na a ri pe a lyusu va wu? ⁴² Cine
vaa gura damma za va wu, 'Isawan, lyawa
mu utaa macaka ma na ma ri pe a lyusu
va wu,' agba avu vu rono aagbal a na a ri
pe a lyusu va wu shi? Avu vuma vi ikpa'a!
Rono ne'en aagbal a na a ri a lyusu va wu,
tsara ve ene ulobonu u na voo utaa za va
wu macaka ma na ma ri a lyusu va yi."

Udanga na muwun mayi
(Mat. 7:16-20; Mat. 12:33-35)

⁴³ Avu Yesu lyuwa elime na adanshi,
"Udanga u sa'ani wu lo ana u tsu matsan
muwun m babu aqbul shi, agba udanga u
babu aqbul u tsu matsan muwun n sa'ani
shi. ⁴⁴ Udanga suru na muwun ma yi n da
a tsu reve yi. A tsu taba ubiri o udanga
wa awanda shi, ko aqfyumbu a atacit shi.
⁴⁵ Vuma va aqbul u tsu utaq ta ni ili i sa'ani
i na u zuwai o ookolo, za vu ulambu wa
aqbul waru e ili yu ulambu ya aqbul a na
u zuwai o ookolo pe da ulambu wa aqbul u
tsu utaq. Atsum a ili i na i ri pe o ookolo a
yi pe da adanshi a tsu utaq."

Asuwi a aqbul no olo a asuwi
(Mat. 7:24-27)

⁴⁶ Avu u lyuwa elime na adanshi, "Cine
tsa da yaa desu mu, 'Zagbain, Zagbain,'
agba i yuwan ili i na n damma ndu i yuwan
shi? ⁴⁷ Za na aq tawusa ya aq va aa uwuusa
ili i na maa dansa suru, a yuwan le waru
suru, n to roco du cu'un vuma na u ri.
⁴⁸ U ta cu'un vuma na aa suwusa usaa,
reve u kap wqcin wu usaa alungu, reve
u suwa ikyun yu usaa a ubata o ugbamu.
Ana mini ma gbain ma tawai, avu u kebe
usaa a, agba u gura varu yi shi. Ana wo
o'woi a suwa niyi ulobonu. ⁴⁹ Za na uwuwa
adanshi a va, agba u linga ni ili i na wu
uwuwa shi, u to oroci a vuma na suwai u'wa
wa yi a wuyun, agba u ri ni ikyun shi. Ana
mini ma lapai usaa a, reve u ramo babu
usaa. Uriyu wu u'wa u ndolo u riya ta suru
suru."

*Yesu kambato ta aagbashi a yali ro
gbaga*
(Mat. 8:5-13)

7

¹ Ana u kotoi a dansaa ama ili i ndolo suru, reve u uwa Kafarnahum. ² Yali† ya Roma i ro i shi tā na aagbashi a na u cigai lon. Aagbashi'i u shi tā ubanakun, gashi u tā kuwā. ³ Ana wu uwai adama e Yesu, reve u lyunguwa yi azagbain a aza a Isra'ila a damma yi u tāwā u kāmbāto aagbashi a yi gbaga. ⁴ Ana a tāwāt ubātā wā yi, reve a pati yi, adansa, "Vuma nda rawa tā vu yuwaan yi ulinga u nda, ⁵ adama a na u ciga tā ida i tsu lon, waru ayi da u suwaa ntsu aq'isā a tsu." ⁶ Reve u kuru le.

Ayi a rawa zuzu nu u'wa'a, reve yali'i u lyungu n'utsā ya'a yi, a damma yi, "Zagbain, she vu damaton aciyawu wan. N rawa vu uwa o u'wa u vā shi. ⁷ Waru n rawa n tāwā ya'a wu shi. Vu yuwan adanshi goon u rawa tā, aagbashi a vā o to o'wo gbaga. ⁸ Adama a na amu fo n tānā za na la'a numu, waru n tānā aosoja a na a ri zalā va. Agba n tsu damma tā za nda, 'Yāwā,' reve gba u 'yāwā. Waru n tsu damma tā za ro, 'Tāwā,' reve gba u tāwā. Aagbashi a vā waru, n tsu damma yi tā, 'Yuwan tsunda,' avu u yuwan."

⁹ Ana Yesu uwai ne, reve u yuwan asalama adama a yali'i. Reve u vadala u damma obolo a ama a na oo tono yi, "N ta dansaa du, ko atsumā a Isra'ila n tsurā ucawu wo okolo ne tsunda shi." ¹⁰ Ana aza a na a lyunguyi a kāmbāi o u'wa, reve a cina aagbashi'i wo o'wo gbaga.

Yesu 'yasan ta mawun mā maruna

¹¹ A jima shi, dada u kārāi a tyo a lyuci na a tsu de Nayim, reve ojoro a yi no obolo a ama a kuru yi. ¹² Ana u rawai zuzu nu u'uwata u lyuci'i, dada a ga'ain na aakwākwa utanuwu. Agba ayi da ulobo a nde'en o umatsun u makuci mā yi; waru makuci mā yi mārunā ma da. Ama a abundā a lyuci'i a shi tā obolo na ayi. ¹³ Ana Zagbain we ene niyi, reve we ene iliyali ya yi, avu u damma yi, "She vu shon wan."

¹⁴ Reve u rawa u ju'wān aqkpaga'a, reve aza a na a tanu niyi e isawan kuci. Avu u damma, "Uloba, n ta dansaa wu, vu 'yon."

¹⁵ Reve aakwākwa'a u 'yon u dānu, reve u uwa adanshi. Reve u tara yi u ca makuci mā yi.

◊ 7:27 Mal. 3:1.

¹⁶ Reve a uwai wovon suru, reve a yuwaan Asulā ica. Reve a damma, "Tsū tsurā tā vuma gbain vā Asulā atsumā a tsu!" Waru, "Asulā a cuwan tā na ama a yi!" ¹⁷ Reve alabari a yi a baza atsumā a Yahuda ni ida i na i ri lo zuzu.

**Ojoro a Yahaya za vu Urumbusu
(Mat. 11:2-19)**

¹⁸ Reve ojoro a Yahaya a damma yi ili i na i farai suru. ¹⁹ Dada Yahaya deyi ama e re atsumā o ojoro a yi, reve u lyungu le ubātā wu Zagbain, adansa, "Avu dada za na ri lo a tāwā'a, ko tsu piri za ro?"

²⁰ Ana ama'a a rawai ubātā wā yi, reve a damma, "Yahaya za vu Urumbusu da lyungu ntsu ya'a wu, ana, 'Avu dada za na ri lo a tāwā'a ko tsu piri za ro?'

²¹ Babu usan, reve Yesu kāmbāto aza o ubanakun nā mbālā icu'un icu'un, no ozo o otoni a limā gbaga. Waru u kpatu'wā tā esu a nrumbā. ²² Reve u usu le, "'Yāwā'i i damma yi ili i na yu uwai, ni ili i na ye enei: nrumbā me ene tā ure, akutsumā a wala tā, nkutu mo o'wo tā gbaga. Waru agulani a uwai tā adanshi, a 'yāsan tā aakwākwa. Azā e iliyali waru a uwai tā alajiya a Alabari a Sa'ani. ²³ Za va aba'un da za na aqā tādātsā adama a vā shi."

²⁴ Ana ojoro a Yahaya a kārāi, reve u uwa a yuwsaan ama'a adanshi a Yahaya, avu u damma, "Nye i 'yāwā'i a kānlā de atsumā o una? Apumpu a na upepu wāqā jingadāsa?

²⁵ Nā ne da shi, nye i 'yāwā'i ye ene? Vuma u'wotowu ni itana i sa'ani? O'o, aza a na a ri ni itana i sa'ani gba, aza a na a ri a nden mu uyo'o o ukobu u tsugono u da a ri. ²⁶ Nye i 'yāwā'i ye ene? Vumavasula? Ee, amayun a da, n damma du, u la'a tā vumavasula. ²⁷ Ayi dada za na a danai a Adanshi a Asulā adama a yi, 'Mpa n lyunguyi malingata mā vā elime a wu, za na oo foboo wu ure.' ◊ ²⁸ Amayun a da maa dansaa du, atsumā a aza a na ka matsain, za lo na rawai Yahaya shi. Ko ana wo o'woi ne, za na la'ai ukālamu o tsugono tsā Asulā u la'a yi tā mgbain."

²⁹ Ana a uwai ne, reve ama suru hali nā aza o ushishi wu utafa a usu Asulā a na za vā abulat a da, ana a rumbu nle nā cu'un vu urumbusu wa Yahaya. ³⁰ Afarishi gba

na aza a na e revei Wilā lon, reve a 'yuwan ifobi ya Əsula adama e le, ana a 'yuwain urumbusu wa Yahaya.

³¹ Reve Yesu lyuwa elime na adanshi, "Nā nye da maa kurato ama o gogo a nda? Nye i da o rotsoi?" ³² O rotso tā muwun n na n ri nden e eden e dewu vā əzā e le, 'Tsi ivulāq du tā gbala, agba i je'en shi. Tsu yuwaan dū tā ishipa ya ətsumolāngu, agba i saala shi.'

³³ "Ana Yahaya† za vu Urumbusu tāwai u lyuwusa shi, agba u sowuso masayan ma inabi shi; əvu i damma, 'U tā no otoni!'

³⁴ Avu waru əmu Mawun ma Vuma n tāwa tā a lyuwusa o sowuso, reve i damma, 'Āpa liwi no osowi, i'utsā ya əzā o ushishi wu utafa nā əzā o unusu!' ³⁵ Agba ə tsu reve tā urevu wā Əsula amayun a da adama o ure u na ama o toni niyi."

Yesu o u'wa wā Simo Mafarishi

³⁶ Reve Mafarishi mo ro, za na ə tsu de Simo, u banu Yesu u 'yāwā u lyuwa ilyalya nā ayi. Reve u 'yāwā o u'wa u Mafarishi'i, reve u dānu alya. ³⁷ Ka ro shi tā pe ətsumā a lyuci'i, za na dānai nu unusu. Ana wu uwmai u ta pe a alya e ilyalya o u'wa wā Simo Mafarishi'i, reve u tāwā nā meden ma sa'ani ma mani'in mā maguru me ikebe. ³⁸ Reve u kingyo zuzu nā ayi, dāda u uwmai mesun e re'wetosu ana e Yesu na abara ə yi. Reve u tasa le nā ənji ə yi, əvu u katala ana ə yi. Avu u sukuma le mani'i'in.

³⁹ Ana Mafarishi ma na ma banu niyi me enei ne, reve u jiyan o ookolo ə yi, "Nā shi vuma nda vumavasula da, u shi te reve cu'un vu ka ne da ə ju'usən yi, adama a na za vu unusu da."

⁴⁰ Reve u usu u damma yi, "Simo, n tā ni ili i na maa damma wu."

Reve u usu, "Nye i da, manlu?"

⁴¹ Avu u damma, "Vuma ro shi tā o tono ama e re utan, za tā ikebe i na i rawai ikebe yu ulivu ukpakuton (500),* za tā waru kupoton. ⁴² Ana a gura tsupai shi, reve u lyawaa le ikebe'e. Atsumā e le zane da aa la'a ciga yi?"

⁴³ Reve u usu, "E yeni i vā, za na a lyawayi əbunda."

* ^{7:41} Danshi na a yuwayin ulinga pa nda nā Tsuheleni ayi da "dinari ukpakuton (500)." Kālyuwā Ucuduwu wi "Ikebe".

Reve Yesu usu yi, "Vu usu tā mejege."

⁴⁴ Ana u vadai ubatā wu ka'a, reve u damma Simo, "Ve ene tā ka nda? N uwa tā o u'wa wā wu, vu ca mu mini n sa'a ana shi. Ayi gba u re'weto tā ana ə vā na abara ə yi, reve u tasa le nā ənji ə yi. ⁴⁵ Ana vu raba numu, vu katala mu shi. Ayi gba diga ana n uwai pa u lyawa ukatalu wa ana ə vā shi. ⁴⁶ Vu sukuma aaci ə vā mani'in shi. Ayi gba u sukuma tā ana ə vā mani'in mā maguru. ⁴⁷ Adama o ndolo n ta dansaa wu, unusu wā əbunda wā yi suru a yuwaan yi tā gafura, adama a na u roco tā icigi lon. Waru za na a yuwayin gafura wa'a, icigi ya yi wa'a da."

⁴⁸ Reve u damma ka'a, "A yuwaan wu tā gafura wu unusu wā wu."

⁴⁹ Dada aza a na ə ri a alya obolo nā əyi a uwai a dansa vāni le, "Zane da ne tsunda'a, zane da fo rawai u yuwan gafura vu unusu?"

⁵⁰ Reve u damma ka'a, "Ucawu wo okolo ə wu u wawa wu tā. Wala vu rawa lafiya."

Amaci o ro ə kuru tā Yesu

8

¹ A jima shi, dada Yesu kāndāruwai ilyuci nā mulyuci'i a yuwan alajya, a casu Alabari a Sa'ani o tsugono tsā Əsula. Ele Kupanejere'e ə dānā tā obolo nā əyi.

² Waru əmaci a na o utāyi otoni ə limā nu ubanakun ətsumā e le o toni yi tā. Ele da Meri,† za na ə tsu de Magadaliya, za na o utāyi otoni ə limā e cindere ətsumā ə yi, ³ nā Yuwana ka va Kuza (zagbain o u'wa wā Hiridu), nā Suzana, no ozo o ro nā əbunda. Amaci a nda a kambusa le tā ni ili ya aciyele.

Iroci yi cimbi (Mat. 11:2-19)

⁴ Ana ama ə abunda o bolotoi, waru ama a tāwusa ya'a yī lyuci ilyuci, reve u yuwaan le iroci: ⁵ "Cimbi ro 'yāwā tā ca'an. Ayi pe ətsumā a mazaza me icu'un, reve ozo o ro o oco o ure. Avu ama a dadasa icu'u'un, əvu nnunu n kakaḍā le. ⁶ Icu'un i ro waru yo oco ubatā wa atali. Ana o utāyi, reve e 'yewe adama a na ə tsurai ətāni shi. ⁷ Avu ozo o ro o oco a awanda, əvu ə 'yon obolo

na awanda'a, ɖvu awanda'a a gbagbala le. ⁸ ɖvu icu'un i ro yo oco a mabulà ma sa'anì, ɖvu ishina'a a yuwan mgbain, ɖvu a matsan agaza agaza. Nu u cu'wan mäçu'untsu mä tä, reve a matsan ncu'untsu ukpaku."

Ana u dammai ne, ɖvu u 'yasan udyo u damma, "Za na ri na atsuwu, wu uwwa."

Ili i na i zuwai Yesu tsu yuwan uritosu ni iroci

(Mat. 13:10-17; Mak. 4:10-12)

⁹ Reve ojoro a yi e ece yi ucuduwu wi iroc'i. ¹⁰ Reve u damma le, "Adu da a lyawai i reve ili yu usokowu u tsugono tsä Asula. Amma aza a na a ri pe shi, she ni iroci i da a tsu yuwaan le tsara:

'A ta gura kalyuwä, agba e ene shi.

A mawwa a ta gura uwwa, agba aa gura tsuru urevu shi.' ◊

Yesu cuduwa ta iroci yi cimbi'i

(Mat. 13:18-23; Mak. 4:13-20)

¹¹ "Apa ucuduwu wi iroc'i: Cu'un ayi da adanshi a Asula. ¹² Icu'un i na yo ocoi o ure, ele da iroci ya aza a na a uwai adanshi a Asula. Reve Mekerenesu mä tawa, ɖvu u tara le adanshi'i o okolo e le, tsara a zuwa okolo e le a wawa le wan. ¹³ Icu'un i na yo ocoi ubatä wa atali, ele da aza a na a ushiyi adanshi'i na mazangä ana a uwwa niyi, agba a ri na aralu shi. Ucawu wo okolo e le yashi meketeci ma da, yashi yu ulyungusa, ɖvu a riya. ¹⁴ Aza a na o ocoi a awanda, ele da aza a na a uwai adanshi a Asula, agba atsumä a mmalu n le, reve atsumalima, nu uyo'o wu uvadi, nu utsuru u reme le, reve a kudä a lyuwa elime. ¹⁵ Aza a na o ocoi a mabulà ma sa'anì, ele da ama a qbulä, aza a na a uwai adanshi a Asula, reve e reme yi ugbamu o okolo e le, ɖvu a yuwan ankuri a bala."

Fitila e eeple

(Mak. 4:21-25)

¹⁶ ɖvu Yesu lyuwa elime na adanshi, "A tsu daba fitila, ɖvu a kpato yi na aasa'atsu shi, ko a zuwa yi a mbungulu shi. A tsu zuwa yi ta e eeple, tsara aza a na a uwusa e ene ekan. ¹⁷ Babu ili i na i ri usokowu i na oo utaq a alanga e eteshe shi. Babu waru ili i na i ri wupalu e irumbu ana oo utaq a ekan shi. ¹⁸ I kalyuwä ben ununa

yaa uwuwa. Za na ri na ayi a ta dashi yi, za na gba ri na ayi shi, ke'en na we inda u ri na ayi a ta ushi yi i da."

Mma və Yesu nə muwun mə anawu
(Mat. 12:46-50; Mak. 3:31-35)

¹⁹ Mma və Yesu nə muwun mə anawu a tawa tə ubatä u na u ri, amma adama o obolo a gura rawa zuzu nə ayi shi. ²⁰ ɖvu a damma yi, "Mma və wu nə muwun mə anawu mə wu a tə de a alanga, a ciga tə e ene wu."

²¹ Reve u usu, "Mma və nə muwun mə anawu n və, ele da aza a na a uwuwa adanshi a Asula, ɖvu a yuwan ulinga na ayi."

Yesu isawaton tə upepu

(Mat. 8:23-27; Mak. 4:35-41)

²² Urana u ro, ɖvu Yesu damma ojoro a yi, "Tsu 'yawai a nge'en m mala n ndede." ɖvu a uwa a wantsu'un obolo, reve a kara. ²³ Ele atsumä a mmalu, ɖvu nlavu m pura yi. Reve wunlä nu upepu u 'yon a mala'a, reve mini ma ciga mo shiton wantsun u le, hali a shi a ciga malibaa.

²⁴ Reve a 'yawä a jisan yi, reve a damma, "Zagbain, zagbain, tsu ciga tə malibaa!"

ɖvu u 'yon u bara upepu nə mini'i, reve upepu'u u von kwin. ²⁵ ɖvu we ece le, "Te da ucawu wo okolo a du?"

Nä wovon na asalama, ɖvu e ecelei, "Zane da nda'a? Hali u yuwaan upepu nə mini nlangi, reve a yuwan ili i na u dammai!"

Opocino o ozo o otoni a lima

(Mat. 8:28-34; Mak. 5:1-20)

²⁶ ɖvu a rawa e ida ya Garasa, za na mini ma kasalai ni ida ya Galili. ²⁷ Yesu a motaq a wantsu'un, reve vuma ro atsumä a lyuci gbain u ga'an nə ayi, u tə no otoni a lima. Vuma'a u jima tə ana wo otoyitana, ko wa asa atsumä a ama. Ubatä wa ason u da u tsu dana. ²⁸ Ana we enei Yesu, ɖvu u bosho nə yisaali, ɖvu u riya a makakan mä yi, ɖvu u saala lon, "Yesu, Mawun mo Mogono mə Asula, te da imini ya wu nə amu, n ta patishi wu she vu zuwa mu a atsumalima wan!" ²⁹ U damma tə ne, ana Yesu zuwai otoni a lima o ndolo a lyawa vuma'a. Na abunda otoni a lima o ndolo a tsu vari tə vuma ndolo e ida. A tsu baru yi tə, reve a

vara yi akani a ana ne ekere, tsara a dana a kalyuwusə yi. Agba u tsu kasa tə akani o ndolo, reve otoni a lima o lo yi a tyo atsuma o una.

³⁰ Ana Yesu ece niyi, “Cine tsa da aala a wu?”

Avu u usu, “Aala a va a da Obolo,” adama a na otoni a lima a uwa yi tə nə abunda. ³¹ Avu a pati yi, she u gbarə le a tyo a aakari a aru'un lungu-lungu a na a ri nu utyo shi wan.

³² Obolo a ngurusumu mə abunda n dana tə lo a alyuna zala va agadi. Avu otoni a lima a pati yi u lyawa le a uwa atsuma e le, reve u lyawa le a uwa. ³³ Ana otoni a lima a o utai atsuma a vuma'a, avu a uwa atsuma a ngurusumu'u. Reve obolo a ngurusumu'u a suma a zura a tyo a mala'a, reve a kuwa pe.

³⁴ Aza a na a dana a aguba a ngurusumu'u, avu a suma, a'yawa a ca alabari a lyuci gbain nə mulyuci. ³⁵ Avu ama a'yawa, tsara e ene ili i na i farai. Ana a tawai ubata wa Yesu, avu a cina lo vuma na dana no otoni a lima nden ubata wa yi, u'otowu ni itana nu ugbozu wa yi. Reve wovon u tsura le. ³⁶ Aza a na e enei ne esu e le, avu a damma ununa a wawai za vo otoni a lima a. ³⁷ Avu ama e ida ya Garasa a pati yi u lyawaa le ida i le, adama a na a uwua tə wovon lon. Avu u uwa a wantsun, azama u lyawa le.

³⁸ Ayi gba za na otoni a lima o utai atsuma a yi, reve u pati tsara u lyawa yi u kuru yi. Agba Yesu usu shi, dada u damma niyi, ³⁹ “Kambə o u'wa, reve vu damma ili i na Asula a yuwaan nuwu suru.” Avu vuma'a u kara, avu u reme a casu aalabari e ili i na Yesu yuwaan niyi suru.

Akwakwa o usheli na ka vu ubanakun (Mat. 9:18-26; Mak. 5:21-43)

⁴⁰ Ana Yesu kambai Galili, avu obolo a raba yi, adama a na a ta pura yi. ⁴¹ Atsuma a azagbagbain a aqisa'a, za na a tsu de Jayiru, u tawə tə u kingyo a makakan ma yi, avu u pati yi, tsara u 'yawa o u'wa wa yi. ⁴² Adama a na usheli u tə wa yi, za na ri a'wan kupa ne ejere, u ciga tə makuwaga.

Ayi atsuma a mmalu, reve obolo'o a gbagbalasa yi. ⁴³ Ka ro waru, za na yuwan a'wan kupa ne ejere o ocosu mpasa, [wu

una tə ili i na u ri nə yi suru e ekere a aza a aguma,] agba u jebe yi shi. ⁴⁴ Avu u tawə nu ucina, avu u ju'wan upasu wu utugu wa Yesu. Babu usan, dada wocosu wu mpasa ma yi n lyawai.

⁴⁵ Avu Yesu ece, “Zane da ju'wan numu?”

Ana a wasain suru, reve Bituru damma, “Zagbain, ama a abunda a da a ri pa, waru a ta gbagbalasa wu.”

⁴⁶ Avu u damma, “A ju'wan mu tə. Mu uwua tə ucira wu utai atsuma a va.”

⁴⁷ Ana ka'a we enei waa gura soko aciyayi shi, avu wu uta e meje'en ma lipu, reve u kingyo a makakan ma yi. A makakan ma ama suru, avu u damma ili i na i zuwai u ju'wan utugu wa yi nu ununa wo o'woi gbaga babu usan. ⁴⁸ Avu u damma yi, “Usheli, ucawu wo okolo a wu wo o'woto wu tə gbaga. Wala na asuvu nden.”

⁴⁹ Ayi atsuma a adanshi, avu nanza tawə de o u'wa wa Jayiru, zagbain va aqisa'a, avu u damma Jayiru, “Usheli wa wu u kuwa tə de. She vu damaton manlu'u wan.”

⁵⁰ Ana Yesu uwai ne, avu u damma Jayiru, “She vu uwua wovon wan. Ca okolo, u tə kambə gbaga.”

⁵¹ Ana u rawai o u'wa wa Jayiru, u lyawa nanza uwa obolo nə ayi shi, she Bituru, nə Yahaya, nə Yakubu, nə dada nə mma mawu'un. ⁵² Ama pe atsuma a mesun nə yisaali adama a yi. Avu Yesu damma le, “Lyawai mesun. Koto u kuwa shi. Nlavu n da waa yuwanus.”

⁵³ Avu o zo'oso yi, adama a na e reve tə u kuwa tə de. ⁵⁴ Ana u remei ukere wa yi, avu u 'yasan usyo, avu u damma, “Usheli u va, 'yon!” ⁵⁵ Reve wivuwun wa yi u kambə, babu usan dada u 'yoyin. Avu u damma a ca yi ilyalya tsara u lyuwa. ⁵⁶ Avu nan dada va yi a yuwan asalama. Avu u damma le, she a damma vuma ili i na i farai wan.

Yesu lyungu tə Kupanejere (Mat. 10:5-15; Mak. 6:7-13)

9

¹ Reve Yesu de Kupanejere'e, avu u ca le ucira nu ukadu e ekere o otoni a lima suru, waru a yuwan opocino icu'un-icu'un.

² Waru u lyungu le tə a yuwan alajiya a

Alabari a Sa'ani o tsugono tsə Əsula, reve waru ə kambəto əza o ubanakun gbaga. ³ Reve u damma le, "She i tara ili i ro adama a mmalu n du wan; she i tara adanga, ko tsən, ko ilyalya, ko ikebe wan. Waru i tara utugu u ro wan. ⁴ O u'wa u na i cu'wain suru, i dənu pe hali mantsa ma na yaa kərə. ⁵ Waru ubatə u na ə usu ndu shi, nə yaa lyawa lyuci'i, i kəkəla məbutə ma ana mə du.* U to o'wo iroci i na yoo roco ama ə lyuci'i a yuwan mejege shi." ⁶ Əvu ə kərə a uwusa ə mulyuci, a yuwanus alajiya, waru a yuwanus opocino ubatə biti.

*Ukwə wa Yahaya za vu Urumbusu
(Mat. 14:1-12; Mak. 6:14-29)*

⁷ Ana mogono Hiridu Antiba uwmai alabari e ili i na aa yuwanus, reve asuvu ə yi ə riya, adama a na ozo o ro a ta dansa, Yahaya da a 'yasain atsuma a akwakwa. ⁸ Ozo o ro gba a damma, ana Iliya da təwai. Ozo o ro a damma, vuma tə atsuma a amasula a da 'yoyin. ⁹ Əvu Hiridu damma, "N kodo tə aaci a Yahaya. To, zane da maa uwusa cu'un vi ili i nda adama ə yi?" Reve u ciga we ene yi.

Yesu lyuwato tə ama ukpukupu uto
(Mat. 14:13-21; Mak. 6:30-44; Yah. 6:1-14)

¹⁰ Ana ajiya'a ə kambəi, reve a damma Yesu ili i na a yuwan. Reve u kərə obolo ne ele ə nge'en ə tyo ə lyuci ro na ə tsu de Besaida. ¹¹ Ana obolo a ama e enei ne, reve ə kuru yi. Əvu u raba le, reve u yuwaan le adanshi o tsugono tsə Əsula. Reve u kambəto əza o ubanakun gbaga.

¹² Urana ə mariyaa, reve Kupanejere'e a rawa a damma yi, "Vu lyawa ama'a adama a uwa ə mulyuci ni ilyuci i na i ri zuzu adama a cu'wan, adama waru ə tsura ilyalya. Adama a na ubatə u na tsu ri za pa shi."

¹³ Əvu u usu le, "Ca nle ilyalya."

Dada ə usuyi, "Tsu ri ni ili i na i la'ai akpatali o ton nə mugula n re shi. She nə tsəa 'yawa tsu tsulaa ama a nda ilyalya suru." ¹⁴ (Ama a na ə shi lo a rawa tə ali ukpukupu uto.)

* 9:5 A mantsa mo ndolo, nə vuma zəkətsə məbutə mə atugu ko wu kələ məbutə ma ana mə yi, ure u ro u da u na woo roco wu kasa tə aciyayi na ama ə lyuci ndolo.

Əvu u damma ojoro ə yi, "Zuwai ama ə dənu obolo obolo, ama kupoton-uton." ¹⁵ Reve a yuwan ne, a zuwa le ə dənu suru. ¹⁶ Ana u tarai akpatali o to'on nə mugula n re'e, əvu u 'yəsan aaci u kəlyuwə zuva, əvu u godyoo Əsula. Əvu wu busa a casu ojoro ə yi ə tyowushe ama. ¹⁷ Suru nle a lyuwa tə ə cuwən. Ana o bolotoi akapi a na a buwai, a rawa tə asaka kupa ne ejere.

*Bituru yuwan tə adanshi adama e Yesu
(Mat. 16:13-19; Mak. 8:27-29)*

¹⁸ Urana u ro, əyi a avasa əyi ə nde'en, əvu ojoro ə yi a rawa zuzu. Əvu we ece le, "Zane da ama aa tarasa mu?"

¹⁹ Reve ə usu, "Ozo o ro a damma, əvu da Yahaya za vu Urumbusu. Ozo o ro gba a damma Iliya da. Ozo o ro waru a damma, vuma tə atsuma a amasula a da 'yoyin."

²⁰ Əvu we ece le, "Ədu gba, zane da yaa tarasa n ri?"

Əvu Bituru usu u damma, "Əvu da Kristi Zamawawa,† za na utəi ubatə wə Əsula."

²¹ Reve u 6ara le, she a damma za wan. ²² Əvu u damma, "Amayun a da, Mawun ma Vuma ma ta uwua atsumalima icu'un-icu'un. Azagbain, nə nan ganu a gbagbain, nə munlu n Wilə waru a ta 'yuwan yi, hali o una yi. O urana wa ta'atsu, ə tə 'yəsan yi."

²³ Reve u damma le suru, "Za na cigai u kuru mu, she nu u wasan aciyayi, reve u tara akpata ə atsumalima ə yi urana suru, əvu u kuru mu. ²⁴ Za na a yuwanus adama a wuma wə yi, u ta lamba yi. Za na waru 'yuwan aciyayi adama ə və, a ta wawa yi.

²⁵ Nye i da vuma munai, nu u tsurə uvadi u nda suru, əvu u lamba wuma wə yi? ²⁶ Za na aa uwusa wono u və na adanshi ə və, əmu Mawun ma Vuma fo n ta uwua wono wə yi, nə n təwə nə tsugbain tsa Dada tsa və nə tsugbain tsa nlingata mə Əsula a akiza. ²⁷ Amma amayun a da maa dansaa du, ozo o ro ə tə pa ubatə u nda na əqə kuwa shi, she ne e ene tsugono tsə Əsula."†

Lipu va Yesu vadai
(Mat. 17:1-8; Mak. 9:2-8)

²⁸ Ana a yuwan ayin kunla, ana u yuwan adanshi o ndolo, əvu u tara Bituru nə Yahaya nə Yakubu. Reve a katsa

masasan mo ro adama u yuwan avasa. ²⁹ Ayi ątsumą a avasa, dada urewesu wą yi u vadai, itana yą yi waru ą kambai u'uri a lyulyuwusa esu. ³⁰ Reve e ene ama e re a adanshi ną ąyi, ele da Iliya ną Musa. ³¹ A tąwai ątsumą a tsugbain a yuwsan adanshi o ukwą wą yi u na wą kuwushi Urishelima ununa Adanshi a Asula a dammai. ³² Bituru na aza a na ą ri obolo ną ąyi, ą shi tą a nlavu lon. Ana ą 'yoyin, reve e ene tsugbain tsą yi na ama e re ana ą ri mishin ną ąyi. ³³ Ana ama o ndolo a lyawa niyi, ąvu Bituru yuwan adanshi nu ulambu u majiyan, u damma Yesu, "Zagbain, u lobono tą ana tsu ri pa. Tsu ta yuwan pa ogodo a tą'atsu: za tą za vą wu, za tą za va Musa, za tą waru za va Iliya."

³⁴ Ana u dammai ne, reve eleshe a tąwa wu pupala le, dada a uwai wovon. ³⁵ Reve udyo wu utą pe ana, "Ayi da Mawun mą vą za na n dangwai. Yu uwua yi." ³⁶ Ana udyo'o u yuwan adanshi, ąvu e ene Yesu ayi a nde'en. Reve ą ąrū ną le. A mantsa mo ndolo, a damma za ro ili i na e enei shi.

Yesu kambatoi mawun mo otoni a lima gbaga

(Mat. 17:14-18; Mak. 9:14-27)

³⁷ Ana usana u tawai, ana ą cipai a masasa'an, ąvu obolo a ama a ga'aton yi. ³⁸ Reve vuma ro ątsumą o obolo'o u yuwan dewu, "Manlu, yuwan ankuri, kalyuwa mawun mą vą. Adama a na ąyi da mu goon. ³⁹ No otoni ą lima a kumba yi, u tso oruwo tą. Reve u polo yi, ąvu wo o'wo e ikpatatsu, reve uną wą yi u yuwan apuci'ya. U tsu lyawa yi go'o shi, u tsu ciga tą wu una yi. ⁴⁰ Ąvu m pati ojoro ą wu o utą yi otoni a lima'ą, agba a gura shi."

⁴¹ Ąvu u usu, "Adū ama o gogo, aza a na a cayi okolo shi, ozo o okolo o ubgamu; hali mantsa mą ne mą dąnu ną ądu a yuwsan du ankuri? Tąwą ną mawun mą wu pa nda."

⁴² Ayi a tąwą, ąvu otoni ą lima'ą o polo yi, ąvu u uwa ikpatatsu. Ąvu Yesu ąra otoni a lima'ą, reve u kambuwa mawu'un gbaga. Reve u ca dada vą yi ąyi. ⁴³ Reve ama a uwa asalama o ucira wą Asula.

Yesu yuwisan tą adanshi o ukwą wą yi (Mat. 17:22-23; Mak. 9:30-32)

Ele ątsumą a asalama e ili i na u yuwan suru, ąvu u damma ojoro ą yi, ⁴⁴ "Lyawa adanshi a nda a uwa a atsuvu ą du. A ta wina Mawun ma Vuma e ekere a ama." ⁴⁵ Agba ele a gura reve adanshi'i shi. O soko le tą urevu wa adanshi'i adama e reve wan. Ele gba a uwusua tą wovon u na ee ece yi.

Tsugbashi tsą ąbulu (Mat. 18:1-5; Mak. 9:33-40)

⁴⁶ Ąvu mawasan mą 'yon ątsumą e le adama a zane da zaghain ątsumą e le. ⁴⁷ Ana Yesu revei majiyan me le, dada u tarai mawun mo ro, reve wi isawaton yi zuzu ną ąyi. ⁴⁸ Ąvu u damma le, "Za na ushiyi mawun ma nda na ala ą vą, amu da u ushiyi. Waru za na usu numu, za na lyungu numu da u ushiyi. Za na ri zawa'a ątsumą a du, ąyi da zaghain."

⁴⁹ Reve Yahaya usu, u damma, "Zagbain, tse ene tą nanza o utașu otoni ą lima na ala ą wu, agba tsu putsa yi tą adama a na u ri obolo ną ątsu shi."

⁵⁰ Ąvu u damma yi, "She i putsaa yi wan, adama a na za na 'yuwan tsu shi, za tsu da."

Malyuci ma Samariya ma 'yuwan Yesu

⁵¹ Ana yashi i na wą kara zuva yuwan zuzu, reve u saba ą tyo Urishelima. ⁵² Reve u lyungu nlingata elime ą yi. Ąvu gba ą kara, reve a uwa ą malyuci ma aza a Samariya adama o fofoo yi. ⁵³ Ąvu ama'a a 'yuwan yi, adama a na u zuwai mąkakən mą yi ą tyo Urishelima. ⁵⁴ Ana Yakubu ną Yahaya ojoro ą yi e enei ne, ąvu a damma, "Zagbain, vu ciga tą tsu zuwa akina a cipa zuva u kulato le?" ⁵⁵ Ąvu u vadala, reve u ąra le. ⁵⁶ Reve ą kara ą tyo ą malyuci mo ro.

Aza a na a dansa a tą kuru Yesu (Mat. 8:19-22)

⁵⁷ Ele a mmalu o ure, ąvu vuma ro damma yi, "N tą kuru wu ubața u na vu tyoyi suru."

⁵⁸ Ąvu Yesu damma yi, "Nranji n tą na angu; nnunu waru n tą ni ikinda. Ąmu Mawun ma Vumat n ri nu ubața u na maa gbasato shi."

⁵⁹ Ąvu u damma za ro, "Vu kuru mu."

Avu u damma, “Zagbain, lyawa ne'en she nā n cidoaabara a va.”

60 Avu gba u damma yi, “Lyawa akwakwā a cido akwakwā e le. Avu gba'a vu 'yāwā vu yuwan alajiya o tsugono tsā Asulā.”

61 Avu za ro waru damma, “N tā kuru wu manlu, agba lyawa ne'en n'yāwā n revetyo aza o u'wa a tsu ukarū u va.”

62 Dada Yesu damma niyi, “Za na guzai ubari wi inan, əvu u vadala a kanlaṣa aṣapā, wu ntsaa nā tsugono tsā Asulā shi.”

Yesu lyungu ta ama kupocindere ne ejere

10

1 Ana o kotoi ayi ndolo, əvu Zagbain dangwisa ama o ro kupocindere ne ejere,* əvu u lyungu le ejere-re, tsāra a kāra elime a yi a tyo e ilyuci i na ayi wāqā tāwā u 'yāwā.

2 U damma le tā, “Ugasa'a u tā abunda, agba alingi'i a kālāmā tā. Adama o ndolo i pati Zagbain vu udsumā'a, tsāra u lyungu azā o ulinga, tsāra a yuwaan yi ugasa'a.

3 Walai! N tā lyungusu du cine i revei mukyokyon e memere mā nkerenkesu. **4** I tara osonu e ikebe, ko tsān, ko atan o ro wan. She i jima e icāsu o ure wan.

5 “Ni i fara uwa o u'wa, i fara yuwan, ‘Azo'wa! Tsu tāwāqā du tā na asuvu nden!” **6** Nā vuma na cigai asuvu nden pe o u'wa u ndolo, lyawa asuvu nden n du a dānu o u'wa u ndolo. Agba na a 'yuwan, asuvu nden n du a kāmbā ya'a du. **7** Yi isawan o u'wa u ndolo, i lyuwa i sowo ili i na a ca ndu pe, adama a na lingi ntsaa tā na atsupu a yi. I kāndāruwā nden o u'wa u nda a tyo o u'wa u ndede wan.

8 “Ni i uwa a lyuci, əvu a ushi du, i lyuwa ili i na a tāwāqā ndu suru. **9** Azā o ubanakun, i yuwaan le opocino. Avu i damma le, ‘Tsugono tsā Asulā tsā tā lo zuzu nā ađu.’

10 Ni i uwa a lyuci, əvu a kudā a ushi du, 'yāwāi e re, əvu i damma, **11** ‘Mabutā ma na tsu dasai a ana a tsu tsu kāpatsāa du ta. I reve, tsugono tsā Asulā tsā tā lo zuzu.’ **12** N ta dansaa du o urana wu uge'etosu,

uge'etosu wo Sodom u to o'wo wa'a e ekere a lyuci ndolo.”

Ilyuci i na i 'yuwain a usu (Mat. 11:20-24)

13 Avu Yesu lyuwa elime na adanshi, “Woo yo'ono du shi, aza a Korasinu, woo yo'ono du shi, aza a Besaida. Nā a shi a yuwaan aza a Sida na aza a Taya ili ya asalama i na a yuwaan du, a shi ta vadala nu ujimu, avu a dānu na akashi usukutu, adama a qatsumolāngu.† **14** O urana wu uge'etosu, Asulā a ta la'a roco Taya nā Sida isa'ani nā ađu. **15** Avu Kafarnahum, a ta 'yāsan wu zuva? O'o, a ta vari wu a aakāri a alungu a qatsumalimā.

16 “Za na uwwa ndu, amu da waa uwuwusa. Za na 'yuwan du, amu da u 'yuwain. Za na 'yuwan numu waru u 'yuwan tā za na lyungu numu.”

Ana a uwmai ne, əvu o utā.

Ukambu wa ama kupocindere ne ejere'e (Mat. 11:25-27; Mat. 13:16-17)

17 Avu ama kupocindere ne ejere o ndolo a kāmbā nā māzāngā, reve a damma, “Zagbain, hali no otoni a limā a tsu yuwan tā ili i na tsu damma nle a yuwan a ala a wu.”

18 Reve u usu, “Me ene tā Malef mā riya'i ana imadatsu diga zuva.‡ **19** N ca du tā ucira e ekere e iyo na agashi na a aci a n'yuwatan n du. Ili yi lo i na yāqā ju'wān du shi ko ke'en. **20** She i yuwan māzāngā adama o ndolo wan, agba i yuwan māzāngā ana a danai ala a du zuva.”

21 A yashi i ndolo, Yesu dānā tā tapu nā māzāngā o ucira u Ruhu va Akiza, əvu u damma, “Dada, n godyoo wu tā, Zagbain va zuva ni ida, adama a na vu sokoi adanshi o ndolo e ekere a qazā o urevu nu ugbozu, əvu vu cuduwaa muwun n ke'en. Amayun a da, Dada, adama a na ayi nda ayi da ifobi i sa'ani yā wu.

22 “Ili suru Dada vā da ca numu. Za lo revei ko zane da Mawu'un shi, she Dada vā yi goon, ko za reve waru ko zane da Dada u ri shi she Mawu'un goon, na aza a na Mawu'un u dangulai tsāra u cuduwa le.”

* **10:1** Akuci a linga ro a damma “kupocindere.” † **10:13** Ama a Isra'il a tsu dānu tā o okomo adama o roco qatsumolāngu. ‡ **10:18** Atsuma a adanshi a Luka re re tā lo na vaa gura vadala Mekerenkesu: Cine u ri “otoni a limā a na a la'ai ucira” (nā Tsugana, Iblis, Luk. 4:2), na aala a yi (nā Tsugana Shēdān). Nā Tsishingini, Mekerenkesu ma da a tsu yuwaan ulinga.

²³ Avu u vadala ubata wo ojoro a yi, avu u damma le usokowu, "Aza a aba'un a da esu a na e enei ili i na ye enei. ²⁴ N ta dansaa du amasula a abunda na ngono, a ciga ta e ene ili i na ye enei, agba e ene shi. A uwwa waru ili i na ya uwai, agba a uwwa shi."

Iroci i vuma va abula va Samariya

²⁵ Avu za ro za na revei Wilat wa Musalon, u 'yon mishin a lyungusa yi, avu u damma, "Manlu, nye maa yuwan, avu n tsura wuma u na woo koto shi?"

²⁶ Avu Yesu ece yi, "Nye i da i ri usanu a Wila? Cine vu tsu cuwu le?"

²⁷ Reve vuma u usu, "Vu ciga Zagbain Asula a wu no ookolo a wu suru, na wuma wa wu suru, nu ucira wa wu suru, na asuvu a wu suru. Avu vu ciga moron ma nden ma wu cine vu cigai aciyawu."§

²⁸ Avu Yesu damma, "Amayun a da vu dammai, yuwan ne vu ta tsura wuma."◊

²⁹ Ayi gba vuma'a u ciga ta u kambato aciyayi za na ri nu unusu shi, avu we ece yi, "Zane da moron ma nden ma va?"

³⁰ Avu Yesu usu yi, "Vuma ro uta ta gawan va Urishelima a 'yawa zala va Jeriko, avu u ga'an na aza a ngalalai. Avu o fodo yi itana, avu a ru'wa yi lon, ke'en da a lyawaa niyi wuma. ³¹ Wo o'wo ta ganu ro ta a mmalu o ure'e, ana we enei vuma'a, avu u kanzu'wa alanga. ³² Ne da waru vuma va Levi ro kuruyi ure'e, ana we enei vuma'a, reve u kanzu'wa alanga. ³³ Reve vuma va Samariya ro ayi atsuma a mmalu, reve u rawa ubata u na vuma'a u ri. Ana we ene niyi, avu we ene yi iliyali. ³⁴ Avu u 'yawa ubata u na u ri, reve u tsuwan yi mani'in na aguma, dada wu nlai antsu'u na akashomuna. Avu u zuwa yi o mololi ma yi. Avu u 'yawato yi o u'wa wo omocin, ubata u na wi indana niyi. ³⁵ Ana usana u tawai, avu u tara ikebe yu ulivu i re,* avu u ca za vu ukalyuwusa wu u'wa wo omoci'in. Avu u damma, 'Vu kalyuwusa yi, ni ili i ro i buwa, na n kamba n ta tsupa wu.'

³⁶ "O ookolo a wu, atsuma a ama a ta'atsu a nda, zane da moron ma nden ma za na aza a ngalalai a gagalai?"

§ **10:27** Vuma'a u yuwan ta adanshi atsuma o U.WI. 6:5, na N.Gn. 19:18. ◊ **10:28** N.Gn. 18:5. * **10:35** Danshi na a yuwayin ulinga pa nda na Tsuheleni ayi da "dinari i re." Kalyuwa Ucuduwu wi "Ikebe." * **11:4** Avasa a Mat. 6:9-13 u tu uga'an.

³⁷ Avu vuma'a u usu, "Za na roco niyi isa'ani."

Avu Yesu damma yi, "Yawa vu yuwan ne fo."

O u'wa wa Meri na Marta

³⁸ Yesu no ojoro a yi atsuma a mmalu, avu a rawa ubata u na ka ro za na a tsu de Marta, za na raba nle, avu waru u ca le ucu'watan. ³⁹ U ta na zawa'a na a tsu de Meri, za na danuyi a makan ma Zagbain a uwusa adanshi a yi. ⁴⁰ Marta gba ifobi i na waa yuwan i tara ta ugbozu wa yi. Reve u tawa, avu we ece yi, "Zagbain, u bali wu ana zawa'a va lyawa numu o ulinga a nde'en shi? Damma yi u tawa u kamba mu."

⁴¹ Avu ayi Zagbain u usu yi, "Marta, Marta, vu dama ta na atsumalima e ili ya abunda, ⁴² agba ili i ta i da a la'a cigai. Meri gba u dangwa ta ili i na i la'ai ulobonu, waru aa usa yi i da e ekere a yi shi."

Uritosu wa Yesu adama a avasa (Mat. 6:9-13; Mat. 7:7-11)

11

¹ Urana u ro, Yesu yuwan ta avasa ubata u ro. Ana u kotoi, avu za ta atsuma o ojoro a yi, u damma, "Zagbain, roco tsu cine tsaa yuwan avasa, cine Yahaya rococyi ojoro a yi."

² Avu u damma le, "A mantsa ma na yaa yuwan avasa, i damma, 'Dada, aala a wu a dana na tsugbain, tsugono tsa wu tsa tawa."

³ Urana suru vu ca tsu ilyalya i malya.

⁴ Vu yuwaan tsu gafura vu unusu u tsu, adama a na atsu tsaa yuwsaanaza a na a yuwsaan tsu unusu gafura. Vulyawa tsu tsu uwa atsuma a malungwa wan."**

⁵ Avu u damma le, "A damma za ro du ta ni i'utsa, avu u 'yawa ya'a yi na ayin utanu, avu u damma, 'N ciga ta vu kopoo mu opopofu a ta'atsu. ⁶ N tsura ta mocin za na utai ubata a mmalu, u cu'wan ta ya'a va gogo, agba n ri ni ilyalya i na maa ca yi shi.'

⁷ "Avu i'utsa i usu yi pe atsuma, 'Vu damaton mu wan! A baru ta de unantsu,

waru suru n tsu, tsu von taq de. Maa gura 'yon n ca wu ili i ro shi.' ⁸ N ta dansaa du, ko na waq 'yon u ca yi ili i ro, adama a na ayi i'utsa ya yi i da shi, adama a na u 'yuwain a kara, u taq 'yon u ca yi ko nye i da.

⁹ "Ne da maa dansaa du, i patishi, a ta ca du. I zamishi, i taq tsura. Yi gugulusa, a ta kpatu'waq du. ¹⁰ Za vi ipati suru, a tsu ca yi taq. Za vi izami suru, u tsu tsura taq. Za wugulusa waru, a taq kpatu'waq yi.

¹¹ "Atsumaq a du, adu na i ri nan dada, zane da mawun ma yi maa pati yi magula, avu u ca yi yo?† ¹² Ko u pati ookowo, avu u ca yi ugashi? ¹³ Adu na i ri ni iwuya, i reve taq cine yaa ca muwun n du ili i sa'ani. Dada du, za na ri zuva, u ta la'a ca aza a na a pati niyi Ruhu va Akiza."

Yesu na Ba'alzabu (Mat. 12:22-30; Mak. 3:20-27)

¹⁴ Urana u ro, Yesu lo taq otoni a lima† a na a gura yuwain adanshi shi. Ana otoni a lima o ndolo o utai, reve vuma'a u fara a yuwusan adanshi. Ama'a e reme taq asalama. ¹⁵ Avu ozo o ro e le a damma, "Nu ucira wa Ba'alzabu mogono mo otoni a lima ma da u lo nle." ¹⁶ Ozo o ro waru tsara a lyungwa yi, reve a pati yi u roco le iroci i ro de zuva.

¹⁷ Ayi gba ana u revei majiyan me le, avu u damma le, "Tsugono tsa na tse ne'eshein ure, u taq riya. Ne da waru nu u'wa u ne'eshen ure, u taq bete'we. ¹⁸ I damma n lo taq otoni a lima nu ucira wa Ba'alzabu, to, na Male me ne'eshen aciyayi ure, cine tsugono tsaq yi tsee isawan? ¹⁹ Na n lo otoni a lima nu ucira wa Ba'alzabu, ojoro a du nu ucira wa yan u da oo utus? Adama o ndolo, ele da oo o'wo aza o uge'etosu u du. ²⁰ Amu gba nnu ucira waq Asula a da n loyi otoni a lima, to, tsugono tsaq Asula tsa rawa ta zuzu na adu.

²¹ "Na vuma vu ucira tsa Male fobo a kalyuwusa u'wa waq yi, gbaga da itana yu u'wa waq yi i ri. ²² Na vuma na gba la'a niyi ucira u taqwaq ubata waq yi, u ta usa itana yu uvon i na waa zuwusaa ucira'a, avu u ne'eshen ama utsuru waq yi.

²³ "Za na ri obolo na amu shi, u 'yuwan mu taq. Za na oo bolotosu na amu shi, ukacaru u da waa kacarasa.

Ukambu wo otoni a lima (Mat. 12:43-45)

²⁴ "No otoni a lima o uta atsumaq a vuma, u tsu kuru taq ubata u na u ri na mini shi, e izami yu ubata u na wee ivuwan. Nu u lamba, avu u damma, 'N taq kamba o u'wa u na mu utai.' ²⁵ Nu u rawa, avu u cina yi wizu, ufobu ulobonu. ²⁶ Avu u 'yawa u tara otoni e cindere o ro aza a na a la'a niyi ucira wi iwuya, avu a uwa a danu ubata'a. Ukosu wu nden n vuma ndolo u ta la'a cine u danai."

²⁷ Yesu atsumaq adanshi o ndolo, avu ka ro atsumaq obolo'o u 'yasan udyo, avu u damma, "Aba'un a tyo a za na matsan nuwu na za na apato nuwu maani."

²⁸ Avu u kambuwa yi, "Ne da, agba aba'un a la'a taq a tyo a aza a na a uwai adanshi a Asula, avu a yuwan ulinga ni ili i na a uwai."

Iroci ya Yunana (Mat. 12:38-42)

²⁹ Obolo'o o bolotosu ubata waq yi, avu Yesu damma, "Mantsa mo gogo mantsa me iwuya ma da. A ciga taq e ene iroci ya asalama, agba oo roco le shi, she za va Yunana.† ³⁰ Cine Yunana danai iroci e ekere a ama a Niniva,† ne da Mawun ma Vuma moo o'wo a mantsa ma nda. ³¹ O urana wu uge'etosu, Egbera va Sheba taq 'yawa na adanshi a aci a ama a mantsa ma nda. Adama a na ayi wu utai alanga lon, tsara wu uwua urevu nu ugbozu wa Sulemanu,† gogo gba za na la'ai Sulemanu taq pa agba i 'yuwan taq a usu. ³² O urana wu uge'etosu, ama a Niniva a taq 'yawa na adanshi a aci a ama a mantsa ma nda. Adama a na ele a vadai na alajiya a Yunana. Gogo gba za na la'ai Yunana taq pa agba i 'yuwan taq a usu."

Ekan a lipu (Mat. 5:15; Mat. 6:22-23)

³³ "Babu za na aa daba fitila, avu u zuwa yi a mbungulu, ko u kpato yi na aasa'atsu. U tsu zuwa yi taq e eelele, tsara aza a na a uwusa e ene eka'an. ³⁴ Lyusu ayi da fitila

† 11:11 Akuci a linga ro a dashi taq, "Nu u pati opopofu, vu ta ca yi aatali?"

lipu və̄ wu. Ne esu ə̄ wu ə̄ ri ulobonu, lipu və̄ wu suru u tə̄ ne ekan. Nə̄ ə̄ ri ulobonu shi, lipu və̄ wu tə̄ ni irumbu suru. ³⁵ I kalyuwə̄ ulobonu ko ekan a na i ri nə̄ ayi ko irumbu i da. ³⁶ Nə̄ lipu və̄ wu ri ne ekan suru, babu ubə̄tā u na u ri ni irumbu, u to o'wo ekan suru ununa fitila tsu ca wu ekan.”

*Yesu ɓarai azagbain
(Mat. 23:1-36; Mak. 12:38-40)*

³⁷ Yesu o koto adanshi, avu Mafarishi ma banu yi u 'yawə̄ u lyuwa ilyalya nə̄ ayi. Avu u uwa u reme alya nə̄ ayi. ³⁸ Avu Mafarishi ma uwa asalama, ana we enei Yesu cigai u lyuwa ilyalya babu u sa'a ekere o ure u na wu ntsayi shi.

³⁹ Avu Zagbain damma yi, “Adu Afarishi i tsu zəza'wə̄ tə̄ ucinə̄ u munda nə̄ ntada, agba ə̄tsumə̄ ə̄ du i tə̄ tapu ni iwuya nu utsan. ⁴⁰ Adu olo! Za na yutain ucina, ayi dada u yutain pe'e shi? ⁴¹ I ca alambi ili i na i ri a munda nə̄ ntada n du, ili suru waru i to o'wo cece.

⁴² “Woo yo'ono du shi, Afarishi! I tsu ca ta Əsula za tə̄ ə̄tsumə̄ a kupa, ə̄tsumə̄ e ili i na i ri nə̄ ayi ko cine u ri ke'en akpakusu, na akapi e isu'wan i na i buwai. Agba i 'yuwan tə̄ a yuwan uge'etosu u sa'ani, ə̄vu waru i 'yuwan a ciga Əsula. Ele da wu ntsayi i yuwan, agba i vari ə̄zə̄ o ufaru wan.

⁴³ “Woo yo'ono du shi, Afarishi! Adu da nda i cigai ndanə̄tā n sa'ani ə̄ a'isə̄ ni icə̄su i tsugbain e eden.

⁴⁴ “Woo yo'ono du shi, i rotso tə̄ ason ə̄ ri gashi a zuwayi iroci shi, aza a na ama ə̄ ri a mmalu de babu urevu.”

⁴⁵ Avu za na revei Wilə̄'ā lon u usu, “Manlu ana vu dammai tsundolo, vi isula tsu tə̄ fo.”

⁴⁶ Avu Yesu damma yi, “Adu fo woo yo'ono du shi, adu aza a na e revei Wilə̄ lon! I tsu tanu tə̄ ama itana, itana i na i ri ume, ə̄du ko nə̄ makatsu i tsu zuwa tsə̄ra i kamba le shi!

⁴⁷ “Woo yo'ono du shi! I lapula tə̄ ason a amə̄sula a na nkaya n du mu unai. ⁴⁸ Agba u roco tə̄ i usu tə̄ ili i na nkaya n du n yutain. O una tə̄ amə̄sula waru i usu tə̄ ni ili i na a yutain ana i lapulai aso'on. ⁴⁹ Ayi

da i zuwai Əsula o urevu a dammai, ‘N tə̄ lyunguwə̄ le amə̄sula na ajiya, o una ozo o ro, a ca ozo o ro ə̄tsumalima.’ ⁵⁰ Ama o gogo e te reme le adama a mpasa ma amə̄sula'a suru a na o ocoi diga ufaru wu uvadī, ⁵¹ diga a mpasa ma Habilat ə̄ tyo a mpasa ma Zakariya, za na o unai e memere ma masa'a mo ukulə̄tosu nu Upasu wa Akiza.† Amayun, e te reme ama o gogo adama e le suru.

⁵² “Woo yo'ono aza a na e revei Wilə̄ lon shi, adama a na i sokoi mə̄kpə̄tu'utsu ma na ə̄q kpa'tu'wə̄ unə̄ntsu wu urevu, agba adu na aciyadu yaa uwa pe shi, avu i putsaa aza a na a cigai a uwa ure.”

⁵³ Ana Yesu lyawai ubə̄tā'a, ə̄vu munlu n Wilə̄ na Afarishi a uwa adanshi ə̄ yi babu uyo'o, o ronuso yi adanshi, tsə̄ra u yuwan adanshi ə̄ ə̄bundə̄, ⁵⁴ tsə̄ra e reme yi e ili i na waa dansa.

*Urevetyowu adama e iwuya
(Mat. 10:26-27)*

12

¹ Ele lo ana obolo a ama ə̄ ə̄bundə̄ o bolotoi hali a uwa ndasalai vani le.* Avu u teme a yuwanus adanshi no ojoro ə̄ yi ana, “I yuwan ugbozu nə̄ wolilo wa Afarishi, ayi da ikpa'a. ² Babu ili i na i ri ukpə̄towu na ə̄ kpa'tu'wə̄ shi, ko usokowu a na woo uta a alanga e eteshe shi. ³ Ili i na i dammai e irumbu suru, a ta uwua yi a alanga eteshe. Ili i na waru i yutain yemenu ya yi usokowu, a ta yuwan adanshi ə̄ yi ə̄ arara.

*Za na wu ntsayi a uwua wovon
(Mat. 10:28-31)*

⁴ “Adu n'utsə̄ n və̄, n ta dansaa du, she yu uwua wovon wu za na oo una vuma wan, no o una yi aa gura yuwan ili i nə̄ ayi waru shi. ⁵ N to roco du za na yaa uwua wovon. Yu uwua wovon wə̄ Əsula ayi da nə̄ wu una, u tə̄ nu ucira u vari ə̄tsumə̄ a akina. Amayun a da maa dansaa du, ayi da yaa uwua wovon.

⁶ “Ashe a tsu wina mutali n ton kobo† re shi? Ko za tə̄ le gba Əsula e icina nə̄ ayi shi. ⁷ Ko ə̄nji a aaci ə̄ wu ə̄ tu uketsu. She

* **12:1** Luka linga tə̄ nə̄ danshi na ri nu urevu u nda, “Obolo a ama a na a la'ai ukpukukupa ure.” † **12:6** Danshi na a yuwayin ulinga pa nda nə̄ Tsuheleni ayi da “asariyon.” Kalyuwə̄ Ucuduwu wi “Ikebe.”

yu uwu wovon wan, i la'a t̄ mutali ma abantā.

Vu usu Yesu ko vu 'yuwan yi
(Mat. 10:32-33; Mat. 12:32; Mat. 10:19-20)

⁸ “Waru n ta dansaa du, za na usu numu a makakan ma ama, amu Mawun ma Vuma fo n t̄ usu yi a makakan ma nlingata m̄ Asulā. ⁹ Za na wasan numu a makakan ma ama, adama o urevu u v̄, a ta wasan yi fo a makakan ma nlingata m̄ Asulā. ¹⁰ Za na yuwan adanshi a vama e ekere a Mawun ma Vuma a ta yuwaan yi gafura, amma za na yuwayin Ruhu va Akiza adanshi a vama, aa yuwaan yi gafura shi.

¹¹ “N̄ a 'yawato du a a'isa, nu ubatā w̄ aza o uge'etosu, ko ubatā wa azagbain, she u ɓalā du ko cine yaq̄ usu, ko ili i na yaa damma wan. ¹² Adama a na Ruhu va Akiza to roco du ili i na yi ntsayi i damma a mantsa'a.”

Iroci yi za vu utsuru

¹³ Ƙvu vuma ro atsumā o obolo'o u damma Yesu, “Manlu, damma mawun ma anawu m̄ v̄ me ne'eshen agadu obolo na amu.”

¹⁴ Ƙvu Yesu damma yi, “Zane da zuwa numu za vu uge'etosu u du, ko n ne'eshen du agadu a du?” ¹⁵ Ƙvu u damma le, “I kalyuwā ulobonu, i suma ili i na i rotsoi utsan. abantā e itana ayi da wuma shi.”

¹⁶ Ƙvu u yuwaan le iroci i nda, “A yuwan t̄ za vu utsuru u ro, za na udumā w̄ yi u matsain ulobonu. ¹⁷ Ƙvu u damma o ookolo a yi, ‘Cine maa yuwan? N ri nu ubatā u na maa zuwa itana yu udumā i v̄ shi.’ ¹⁸ Ƙvu u damma, ‘Apa ili i na maa yuwan. N to boso mpon n v̄, ƙvu n suwa aza a gbagbain, pe da maa zuwa ishina i v̄ ni ili i na n ri ne ele suru. ¹⁹ Ƙvu n damma aciyāva, “Vu t̄ ni ili i sa'ani ya abundā zuwu, a na aa yuwan wu a'wan a abantā. Iwuwan, vu yuwa vu sowo, a uwuwsa uyo'o.”’

²⁰ “Ƙvu Asulā a damma yi, ‘Ƙvu ulo u nda! Na ayin a nda a da a cigai wuma w̄ wu. Itana i na vu foboi gba, aza a zane a da a ri o o'wo?’

²¹ “Ne da za na zuwayi aciyāyi utsuru u ri, agba u ri nu zuwu ubatā w̄ Asulā shi.”

She u damaton du wan
(Mat. 6:25-34)

²² Ƙvu u damma ojoro a yi, “Adama o ndolo a da maa dansaa du, she u ɓala du adama a wuma u du wan, ili i na yaa lyuwa, ko ili i na yoo oto wan. ²³ Wuma u la'a t̄ ilyalya, lipu waru u la'a t̄ itana. ²⁴ I kalyuwā akakan: a tsu cu'wan shi, agba a tsu gasa shi, a ri na mpon shi. Asulā a da a lyuwatosu le. Tsugbain tsā du tsa la'a t̄ tsā nnunu! ²⁵ Atsumā a du zane da aa gura dashi aciyāyi mantsa a wuma w̄ yi adama a atsumolāngu? ²⁶ Ana yaa gura yuwan ili i ke'en i nda shi, cine i ri atsumolāngu adama a akapi?

²⁷ “Kalyuwai ununa yipalu i tsu uta. A tsu yuwan ulinga shi agba aa dava shi ko ke'en. Agba n ta dansaa du, ko Sulemanut atsumā a tsugbain tsā yi wo oto itana i sa'ani u la'a le ulobonu shi. ²⁸ N̄ ne da Asulā aa lapulusa anlyā o ogozo, ana'an u t̄ lo, nfa'an gba a kulāto yi. Ƙdu gba i reve Asulā a ta yuwaan du itana. Suru na ne nye i zuwai i ri nu ucawu wo okolo ke'en?

²⁹ “She i uwa majiyan me ili i na yaa lyuwa ko yoo sowo wan, she i dama adama a yi wan. ³⁰ Aza a na e revei Asulā shi ili yu uvadi i da a zama suru, Dada du gba za na ri zuva u reve t̄ a na i cigai ili i ndolo. ³¹ Amma i zami tsugono tsā yi, a t̄ dashi du ili i ndolo suru.

Uzuwa de zuva
(Mat. 6:19-21)

³² “Ƙdu mobolo me ke'en, she yu uwu wovon wan, adama a na Dada du zangana t̄ a na waa lyawaa du tsugono tsā yi. ³³ I wina ili i na i ri na ayi, ƙvu i ca alambi, i zuwa aciyādu osonu a na aq̄ lāngā shi, i zuwa de uzuwa zuva u na woo koto shi, ubatā u na evu aa rawa zuzu ko aran aq̄ lungusā shi. ³⁴ Ubatā u na uzuwa w̄ wu u ri lo da okolo a wu a ri.”

Agbashi a na a tsu dāna ufobu

³⁵ Ƙvu Yesu yuwa elime na adanshi, “I dāna ufobu, ifitila i du udabu a madala. ³⁶ I dāna ufobu cine i revei ama a tsu dāna e ipiri yi zagbain le a kāmbā diga o u'wa w̄ aubuki o lolō. Ayi a yuwan aq̄zo'wa, ƙvu ele a kpatu'wā yi. ³⁷ U to yo'ono agbashi a na yashi i na zagbain le t̄awai, ƙvu u cina le e ipiri. Amayun a da maa dansaa du, u to

fobo u reme ulinga, (avu u damma a d^an^u alya e ilyalya, (avu u yuwaan le aganda.
38 Nu u t^aw^a na ayin ubatsu ko n^a wasasa, (avu u cina agbashi o ndolo ufobu, o to o'wo aza a aba'un. **39** Amma i reve nda: N^a za vu u'wa reve yashi i na vivu aq^a t^aw^a, waa lyawa a uwa yi o u'wa shi. **40** Ad^u fo i d^ana ni ifobi, yashi i na i zuwai Mawun ma Vuma m^aq^a t^aw^a shi dada w^aq^a t^aw^a."

Zane da aagbashi a abula?

(Mat. 24:45-51)

41 Avu Bituru ece, "Atsu da vaa yuwusaan iroci i nda'a, ko ama suru?"

42 Avu Zagbain usu, "Zane da aagbashi a abula nu ugbozu? Ayi da za na zagbain va yi zuwa niyi u kalyuwus^a u'wa w^a yi, (avu u ca akapi a agbashi akunda e ilyalya mantsa ma na wu ntsayi. **43** U to yo'ono aagbashi a na na zagbain va yi t^aw^ai, (avu u cina yi a yuwusan ne. **44** Amayun a da maa dansaa du, u ta zuwa u kalyuwus^a ili i na u ri n^a yi suru. **45** Agba na aagbashi o ndolo a damma o ookolo a yi, 'Zagbain va jima t^a m^at^aw^aa.' Avu u reme malapa ma agbashi suru, ali n^a q^amaci. Avu u uwa alya no oso hali wo o'wo usowu. **46** Zagbain va aagbashi o ndolo, u t^a t^aw^a urana u na u zuwai shi, mantsa waru u reve shi. U ta buba^atsa yi lipu, (avu u ca yi akunda a yi na aza a na a ri n^a abula shi.

47 "Aagbashi a na e revei ili i na zagbain va yi cigai, agba u fobo tsara u yuwan shi, a ta fufaba yi lon. **48** Agba za na revei shi, (avu u yuwan ili i na i rawai wulapu, ke'en da aa lulapa yi. Za na a cayi abunda suru, n^a abunda a da aa zami e ekere a yi. Za na a cayi n^a abunda lon, abunda lon a da aa zami e ekere a yi."

Yesu tawa t^a na wukasu

(Mat. 10:34-36)

49 Avu Yesu lyuwa elime na adanshi, "N^a t^aw^a t^a tsara n^a t^aw^aa na akina atsuma o uvadi, icigi i va i da a damma u t^aw^aivulu!"

50 Agba n^a nu urumbusu u na aq^a rumbu mu, n^a t^a n^a atsumolangu hali a tyo o ukosu.

51 I ta yuwusan majiyan n^a t^aw^aa t^a na asuvu nden o uvadi? O'o da maa dansaa du, amma wukasu. **52** Diga gogo u'wa u

na u ri na ama o ton a ta 6atsa: ama ta'atsu a ta 'yuwan ama e re, waru ama e re a ta 'yuwan ama a ta'atsu. **53** Ne da aa kakasa. Dada ta 'yuwan mawun m^ayi, mawun waru u ta 'yuwan dada va yi. Mma ta 'yuwan mawun mo usheli m^ayi, mawun mo usheli ma ta 'yuwan mma va yi. Anaw^aa a ta 'yuwan jene va yi, jene waru u ta 'yuwan anawale."

Ucudu^awusa u mantsa

(Mat. 16:2-3)

54 Avu u damma obolo'o: "N^a ye ene eleshe o bolotosu o utas^a asana, babu usan i tsu damma ta, 'A ta yuwan mini.'[‡] Avu gba a yuwan. **55** N^a ye ene upepu wu uyagi a lapusa, i tsu damma ta, 'A ta yuwan usudu^awu lon.' Avu gba a yuwan. **56** Az^ae ikpa'a, i reve t^a iroci yi ida na zuva. Nye i zuwai i revei iroci i mantsa ma nda shi?"

Yu uwuwulayi

(Mat. 5:25-26)

57 "Nye i zuwai yaa gura revee aciyadu ili i sa'ani shi? **58** Iroci, n^a za ro tara wu a 'yaw^a ubata wu za vu uge'etosu, yuwan atyo a na vaa yuwan tsara yi kakasalai kafu i rawa ubata wu uge'etosu. N^a vu yuwan ne shi, a ta kebe wu a tyo ubata wu za vu uge'etosu, za na aa ca muwun madanga (avu, (avu ele a zuwa wu o u'wa wa ali. **59** N ta dansaa wu, voo uta pe shi, she n^a vu tsupa suru, ko kebu'uri§ aa buwa shi."

Uvadalu ko ukwa

13

1 A mantsa mo ndolo ama o ro a shi ta lo, (avu a damma Yesu alabari a az^a a Galili a na Bilatu zuwa o unai a A^alisamapada, hali mpasa n le m boluloi n^a mpasa n kucci.

2 Avu u damma le, "I ta dansa az^a a Galili o ndolo a la'a t^a akapi a ama a Galili unusu, dada a uwai atsumalim^a ne tsunda? **3** N ta dansaa du, ne da shi! Waru ni i vadala o unusu u du shi, ne da fo yoo koto. **4** Waru ama kupa n^a kunla na aatsura a riayi a Siluwamu, reve wu una le, i ta zuwusa a la'a t^a akapi a ama a na a ri nden Uriselima unusu? **5** N ta dansaa du ne da shi. Ni i vadala^at o unusu u du shi, ne da fo yoo koto."

§ **12:59** Danshi na a yuwayin ulinga pa nda n^a Tsuheleni

‡ **12:54** E ida i na Yesu d^ana, alivu a da wunla u tsu uta. ayi da "lapta." Kalyuw^aa Ucudu^awusa wi "Ikebe."

⁶ Reve u yuwaan le iroci i nda: “Vuma ro cu'wan t̄ ubiri o ubara w̄ yi. Reve u t̄w̄ a zama muwun mu ubiri'i agba u tsura shi. ⁷ Avu u damma za vu ulapulusa wu ubara'a, ‘Lala a'wan a ta'atsu a da nda maa zama muwun o ubiri u nda, agba n tsura ili shi. Kodo yi, adama ̄ nye wee geshe ure?’

⁸ “Reve u usu, ‘Zagbain, d̄ashi lyawa yi a aa'wan a nda. N t̄ kakapa yi ̄ kand̄aruwa, reve n tsun yi umili. ⁹ Nu u matsan nkoli, u lobono t̄. Nu u matsan gba shi, ̄vu vu kodo yi.’”

Yesu kambato t̄ osowi ̄ lipu gbaga

¹⁰ Urana u ro, ̄yi atsum̄ o uritosu a aa'isa o ro, o urana wa Ashibi, ¹¹ reve we ene ka ro na otoni ̄ lima o sowoi lipu a'wan kupa na kunla. U dana t̄ ukad̄atowu, u tsu gura bubaruw̄ ulobonu shi. ¹² Ana Yesu ene niyi, avu u de yi u damma yi, “Ka, a kasa wu t̄ nu ubanakun w̄ wu.” ¹³ Reve u ju'wan yi, dada wu bubaruwushi, ̄vu u yuwaan Asula ica.

¹⁴ Avu zagbain va aa'isa'̄ wu uwua upan, adama a na Yesu yuwait opocino o urana wa Ashibi. Reve u damma ama, “Tsu t̄ na rana tali na aa yuwan ulinga. T̄wai a rana ndolo adama a yuwaan du opocino, amma o urana wa Ashibi shi.”

¹⁵ Avu Zagbain usu yi, u damma, “Adu ̄za e ikpa'a! I tsu b̄d̄a inan i du ko nloli o uguzata o urana wa Ashibi, reve i tara le ̄ tyo o udolu shi? ¹⁶ Ulobono ̄ b̄d̄a ka nda atsum̄ a tsugbashi o urana wa Ashibi shi? Ayi umatsun wa Ibrahim u da, za na Male ma nlai a'wan kupa na kunla.”

¹⁷ Ana u dammai ne, ̄vu aza a na ̄ shi a mawasan na ̄ ayi a uwua wono. Reve akapi a ama'a suru ̄ zangan̄ adama e ili ya asalama i na u yuwait.

Iroci yi cu'un na la'ai ukalamu (Mat. 13:31-33; Mak. 4:30-32)

¹⁸ Avu Yesu damma, “Nye tsugono ts̄ Asula tso rotsoi, na ̄ nye waru maa kurato yi? ¹⁹ U rotso t̄ cu'un vu su'wan uri na vuma tarai, reve u 'yaw̄a u cu'wan yi o udum̄ w̄ yi. Ana u kungwai, ̄vu wo o'wo udanga, reve nnunu n dava de ikinda e eten ̄ yi.”

²⁰ Reve waru u dammis, “Na ̄ nye maa kurato tsugono ts̄ Asula? ²¹ U rotso t̄ wolilot u na ka tarai, reve u jamb̄a ̄ yi e meretsu ma yira uta'atsu hali yira'a i tsutsa.”

Unantsu wu uboru (Mat. 7:13-23)

²² Reve Yesu reme ure o utulai e ilyuci na mulyuci o urocosu a mmalu ̄ tyo Urishelima. ²³ Reve vuma ro damma yi, “Zagbain,aza a na aa wawa wa'a da?”

Avu u damma le, ²⁴ “I yuwan mpolo ts̄a i uwa nu unantsu wu uboru. N ta dansaa du ama na ̄bund̄a a ta ciga a uwa, agba aa gura shi. ²⁵ Na za vu u'wa uwa u b̄ar unantsu, i te isawan a alanga reve i yuwusan ̄zo'wa na mesun, ‘Zagbain, kpatu'waa tsu’.”

“Avu u usu du, ‘N reve du shi, waru n reve ubata u na yu utai shi.’”

²⁶ “Reve i uwa adansa, ‘Tsu lyawa t̄ tsu sowu ̄ makak̄an m̄ wu. Waru vu yuwan t̄ uritosu e re tsu.’”

²⁷ “Agba u ta damma, ‘N damma du t̄, n reve ubata u na yu utai shi suru suru. Buwa numu ure, ̄du ̄za o ulinga wi iwuya.’”

²⁸ “A mantsa ma na ye enei Ibrahim na Ishiyaku na Yakubu na amasul̄ suru, atsum̄ o tsugono ts̄ Asula, a mantsa ma dada yaa saala ni i lumi anga, ̄vu ̄du gba ̄ gbar̄ du. ²⁹ Ama ̄ t̄ t̄w̄ diga asana na ̄ alivu nu ugana nu uyagi. Avu ̄ danu alya o tsugono ts̄ Asula. ³⁰ Waru ozo o ro ̄za ̄ acapa ̄ t̄ kamb̄a elime, ozo o ro waru ̄za e elime ̄ t̄ kamb̄a ̄acapa.”

Icigi ya Yesu e ekere ̄ Urishelima (Mat. 23:37-39)

³¹ A mantsa mo ndolo, reve Afarishi o ro ̄ t̄w̄, avu a damma yi, “Vu lyawa ubata u nda, adama a na Hiridu Antiba te izami wu una wu.”

³² Reve u damma le, “‘Yawai i damma ̄agajawa o ndolo, ‘N t̄ utasu otoni ̄ lima, n ta yuwusan opocino ana'an na nfa'an. O urana u ta'atsu n to koto ulinga u va.

³³ Suru na ne, n te reme mmalu ana'an na nfa'an na santawa.* Adama a na u ri n yuwan o una vumavasul̄ a alanga ̄ Urishelima shi.’”

* 13:33 Ama o ro a tsu damma t̄ “nkoli” wo o'wo “ba na nfa'an.”

34 “Ayaa! Urishelima,† Urishelima, vu to unusa amasula nã vu vari aza a na a lyunguwã nuwu! Ùyan u da n cigai m boloto muwun mã wu ubatã u tã ununa moton mã tsu boloto muwun mã yi atsumã e evelu a yi, aðu gba a 'yuwusan! **35** Ndolo a lyawaa ndu u'wa u du ofoli. N ta dansaa du yaã dãshi ene mu shi, she o urana u na waa yuwan i damma, ‘Za va aba'un da za na ri aã tawã a ala a Asulazuva.’”

Yesu kambato tã za vu ubanakun gbaga

14

1 O urana wa Ashibi u ro, avu Yesu uwa o u'wa wu zaghain ro va Afarishi adama u lyuwa ilyalya. Reve ama a varaa yi esu, **2** adama a na vuma ro shi tã lo za na dãnai nã mbalã ma atsutsa. **3** Reve Yesu yuwan adanshi nã aza o urevu u Wilã lon na Afarishi, u damma, “U lobono tã a yuwan opocino o urana wa Ashibi, ko u lobono shi?” **4** Reve a rungwã kpaku-kpaku. Dada u tara niyi, reve u kãmbuwã yi gbaga, avu u zuwa yi u kãra.

5 Avu u damma le, “Zane da atsumã a du nu u ri nã mawun ko nan,* avu u riya o ooko'o, waa papushi niyi o urana wa Ashibi shi?” **6** Agba a gura usu yi waru shi.

Ndanata ma azagbain

7 Ana Yesu enei ununa aza a na a banuyi a cigai ndanata ma azagbain, avu u yuwaan le iroci i nda, u damma, **8** “A mantsa ma na nanza banu nuwu abuki o lolo, she vu dãnu a ndanata ma azagbain wan. Tawã wo o'wo u banu tã za na la'a nuwu, **9** avu za na banu ndu ra u tawã u damma wu, ‘Vu ca vuma nda ure.’ Reve vu dãnu nã wono a ndanata mã acapa.

10 “Amma a mantsa ma na a banu nuwu, vu'yawã vu dãnu a ndanata mã acapa suru suru. Adama nã za na banu nuwu u tawã, u ta gura damma wu, ‘I'utsa, katsa zuva.’ Avu vu tsurã ica e ekere a aza a na i ri alya obolo. **11** Za na tarai aciyayi ili i ro suru, aa tara yi ili i ro shi. Za na gba tarai aciyayi ili shi, a ta tara yi ili i ro.”

12 Reve waru u damma za na banu niyi, “Na vaa banu ama alya ko vaa yuwan abuki, she vu banu n'utsa mã wu, ko aza a

wu, ko nron mã wu, ko aza a na a ri zuzu nã avu aza o utsuru wan. Adama ele fo a tsupa wu ili i na vu yuwan i. **13** Amma nã vaa banu ama alya ko abuki, vu banu aza e iliyali, ama o osowi lipu, akutsuma, nã nrumbã. **14** Avu fo vu tã tsurã aba'un; adama a na a ri ni ili i na aa tsupaa wu shi. O urana u na aza a abulã aq 'yon, a ta tsupa wu.”

Iroci ya abuki a gbain

(Mat. 22:1-10)

15 Ana vuma tã atsumã a aza a na a ri a alya nã ayi wu uwai ne, avu u damma yi, “Za va aba'un a da za na aa lyuwa ilyalya o tsugono tsã Asula.”

16 Avu gba u damma yi, “Vuma ro yuwan tã abaji ma abuki. Avu u banu ama nã abunda. **17** Ana mantsa ma abuki ma rawai, reve u lyungu aagbashi a yi adama u damma aza a na a banuyi, ‘Tawã adama a na ili biti i tu ufobu!’

18 “Suru nle gba, reve a uwa a tawusã na adanshi a mabulã koko'o. Za vu ufaru damma aagbashi'i, ‘N tsula tã uduma, agba n ciga tã n 'yawã n kalyuwa yi. M pati wu tã, vu yuwaan mu ankuri.’

19 “Reve za ro damma, ‘N tsula tã inan yi iluma wunlu u ton. N tã 'yawã n rito le. M pati wu tã vu yuwaan mu ankuri.’

20 “Reve za ro damma, ‘N yuwan tã lolo adama o ndolo mã tsurã a 'yawã shi.’

21 “Reve aagbashi'i u kambã u kãmbuwã zavu'wa vã yi ili i nda suru. Reve zavu'wa a atsumã o upan, u damma aagbashi'i, ‘Jikã 'yawã e re gbain nã murere n lyuci, vu tawã na alambi, na ama o osowi a lipu, nrumbã, nã akutsuma.’

22 “Reve aagbashi'i u damma, ‘Zaghain, ili i na vu dammai a yuwan o koto tã, agba ure u buwa tã.’

23 “Reve u damma aagbashi'i, ‘Yawa e murere nã re gbain vu mbangã, vu zuwa ama a tawã, adama u'wa u vã u shiwan.’

24 N ta dansaa wu atsumã aza a na a banuyi ko za ee pede ilyalya i vã shi.”

Ili i na i ri pe a tsugbashi

(Mat. 10:37-38)

25 Reve obolo a ama a abunda a kuru yi, dada u vadai a avu u damma le, **26** “Aza a na

* **14:5** Akuci a linga a damma tã “mololi,” adama a na elentsu a na Luka yuwayin ulinga, danshi “mololi” nã “mawun” o rotsuloi tã.

aŋ kuru mu o o'wo ojoro a va, she na a la'a ciga mu n̄ mbara, n̄ mukuci, n̄ amaci, n̄ muwun, na azakpakpara a amaci, na ali na azawawa'a e le, hali na aciyele fo. ²⁷ Aza a na a tarai akpata e le, avu a kuru mu shi, a rawa o o'wo ojoro a va shi.

²⁸ "Zane da ɔtsumaq a du waa ciga u suwa ugungu, agba waa fara kalyuwā ili i na woo una, ko u t̄ nu ucira u na woo gono yi shi?

²⁹ T̄wā wo o'wo nu u fara vara ikyun, reve u kudā o ure. Reve aza a na a karasā lo a yuwaan yi ulamu. ³⁰ A damma, 'Vuma nda teme t̄ usaa, avu u kudā o ure.'

³¹ "Ko cu'un mogono ma ne ma da n̄ wa'a 'yawā u yuwan uvon, agba waq danu ne'en u yuwan majiyan shi? Ko nu u tara ama ukpukupu kupa (10,000) u ta gura yuwan uvon n̄ mogono ma na m̄ ri na ama ukpukupu ushin (20,000). ³² Na waa gura shi, mogono m̄ ndede ubuwu alanga dada waq lyungu nlingata m̄ asala a uwuwulayi. ³³ Ne da fo suru ndu, za na kakasai ni ili i na u ri n̄ ayi shi, waa gura o'wo ojoro a va shi.

Akpadi a na a ri peme shi (Mat. 5:13; Mak. 9:50)

³⁴ "Akpadi a tu ulobonu, amma na a buwa peme shi, n̄ nye waq kambuwisa peme va yi? ³⁵ Uri nu ulinga wu umili e ida, ko e edemu shi. O tso oco yi t̄.

"Za na ri na atsuwu, lyawa wu uwua."

Iroci yi kyon na puwayin (Mat. 18:12-14)

15

¹ Suru aza o u'ushishi wu utafa n̄ aza o unusu a rawusa t̄ ya'a yi, tsara a uwua yi. ² Avu Afarishi n̄ munlu n Wilā e reme adanshi, a damma, "Vuma nda ushi t̄ aza o unusu, avu waru u lyuwa obolo ne ele."

³ Avu Yesu yuwaan le iroci i nda: ⁴ "Na nanza ɔtsumaq a du u ri ni ikyon ukpaku, avu u lamba za t̄ ɔtsumaq e le, nye waa yuwan? U ta lyawa kupakucci na kucci o ogozo, avu u 'yawā u zami za na puwayin hali u tsura yi. ⁵ Nu u tsura yi, avu u tanu yi e ilyungu a yuwsan mazangā. ⁶ Avu u tara yi a t̄wā o u'wa. Avu u banu n'utsa

m̄ yi n̄ nron mu nden m̄ yi obolo, avu u damma, 'Yuwain mazangā n̄ amu, me ene t̄ kyon na shi puwaqan nuwu.' ⁷ Ne da maa dansaa du, a ta la'a yuwan mazangā m̄ abunda de zuva, n̄ za vu unusu t̄ vadala, a na aa yuwan a aci ama kupakucci na kucci aza a abula a na wo o'woi she na a vadala shi.

Iroci yi kebe na puwayin

⁸ "N̄ ka ri ni ikebe i azurufa* kupa, n̄ za t̄ puwaqan ɔtsumaq e le, cine waa yuwan? U ta daiba fitila, avu wi iza u'wa'a, avu u zami yi ben ubatā suru, hali u tsura yi. ⁹ Nu u tsura yi, avu u de n'utsa n̄ nron mu nden m̄ yi obolo, avu u damma le, 'T̄awai i kamba mu mazangā! Me ene t̄ kebe t̄ na riyā numu.' ¹⁰ Ne da maa dansaa du, a ta yuwan mazangā a makakan ma nlingata ma Asula n̄ za vu unusu t̄ vadala."

Apuwayin a Mawun

¹¹ Avu Yesu lyuwa elime na adanshi, "A yuwan t̄ vuma ro za na dana'i n̄ muwun mo olobu n re. ¹² Avu zawa'a damma yi, 'N ciga t̄ vu ca mu akunda a agadu a va gogo.' Avu u ne'eshen le itana'a.

¹³ "Ana a yuain rana meketeci, avu zawa'a wina akunda e itana ya yi, avu u lyawa u'wa wa dada va yi ni ikebe'e. Avu u 'yawā e ida ya alanga, ubatā u na wu unai ikebe'e babu aci. ¹⁴ Avu wu una ili i na u ri n̄ yi suru. Avu ambulu a uwa ubatā suru e ida'a, ko ili ya anini u dana n̄ yi shi. ¹⁵ Avu u 'yawā zamalinga o udumā wu nanza. Avu u lyungu yi o udumā wa yi, tsara u gubusaa yi ngurusumu. ¹⁶ Avu u yuwan majiyan gashi u t̄ tsura ilyalya i na ngurusumu maa lyuwusa u lyuwa, agba babu za na ca niyi ili i na waa lyuwa.

¹⁷ "Ana esu a t̄wā niyi o ure, avu u damma, 'Agbashi a dada va suru a tsu lyuwa t̄ o sowo hali u buwa le. Amu da nda a kuwā na ambulu. ¹⁸ N to fobo, avu n kambā ubatā wa dada va, avu n damma yi, 'Dada, n yuwaan t̄ Asula n̄ avu unusu. ¹⁹ Mu ntsaa vu de mu mawun m̄ wu shi, kambāto mu aagbashi a wu.' " ²⁰ Avu u fobo u kambā ubatā wa dada va yi.

* **15:8** Danshi na a yuwayin ulinga pa nda n̄ Tsuheleni ayi da "drakma." Kalyuwā Ucuduwu wi "Ikebe."

"Ayi gba alanga nu u'wa, (avu dada və yi ene yi, (avu we ene yi iliyali. Reve dada və yi suma, (avu u katala yi, (avu u reme ipapuru ya yi.

²¹ "Avu ulobo'o u damma dada və yi, 'Dada, n yuwaan tə Əsulazuva unusu nə (avu waru. Mu ntsaa vu de mu mawun mə wu shi.'

²² "Avu dada və yi damma agbashi ə yi, 'Təwəyi nu utugu u na u la'ai ulobonu, (avu yo oto yi gogo nda. Yo oto yi makawani a aakatsu na atan. ²³ Avu i təwə nə manan ma sa'ani, (avu i pada yi, tsərə tsu yuwain abuki. ²⁴ Mawun mə və mə shi tə mə kuwa, gogo gba apa yi wuma. U shi tə u puwən, gogo gba ə tsurə yi tə!' Avu e teme abuki.

²⁵ "A mantsa mo ndolo gba, mawun mo ufaru mə yi u dənə tə o udumə. Ayi a mətəwəqə, ana u rawai zuzu nu u'wa, (avu wu uwua aganga nu uje'en. ²⁶ Avu u de ətsumə a agbashi'i vuma tə, (avu we ece yi ili i na i ri a mmalu. ²⁷ Avu aagbashi'i u usu yi, 'Zawa'a və wu da kəmbəi, dada və wu gba u pada tə manan ma sa'ani mo ndolo, adama a na u təwəi gbaga!'

²⁸ "Avu zakpara'a u yuwan upan, (avu u 'yuwan a uwa o u'wa. Avu dada və yi utə a alanga, (avu u kparasa yi. ²⁹ Avu u damma dada və yi, a na, 'Kəlyuwə a'wan ə əbundə a na n lingaa nuwu. Koto n kuda a yuwan ili i na vu damma numu shi. Agba koto vu ca mu meggebele, tsərə n yuwan məzəngə nə n'utsə n və shi. ³⁰ Avu ana mawun mə wu ma nda mə təwəi, za na lungusəi utsuru wə wu a tsushakala, əyi da nda, vu pada niyi manan ma sa'ani.'

³¹ "Avu dada və yi u damma yi, 'Mawun mə və, vu tə na əmu kuci, ili i və suru ili ya wu i da. ³² Wu ntsaa tə tsu yuwain məzəngə nə əbuki, adama a na zawa'a və wu shi tə u kuwa, agba əyi da nda wuma gogo. U shi tə u puwən, gogo gba əyi da nda ə tsurə niyi.'

Iroci ya aagbashi a na ə ri nə əbulə shi

16

¹ Avu Yesu damma ojoro ə yi, "A yuwan tə za vi ikebe i ro, u tə na aagbashi a gbain

a yuwusaan yi ulinga. Reve a damma yi ana u tə lungususə yi itana. ² Reve u de yi we ece yi, 'Nye i da maa uwusa adama ə wu? Roco mu ulinga u na vaa yuwusan. Vədəshi o'wo zaghain vu ulinga'a shi.'

³ "Avu zaghain vu ulinga'a u damma, 'Nye i da maa yuwan? Zavu'wa və da nda u cigai u usa mu ulinga u və. N ri nu ucira u na maa yuwan cimba shi. Waru n ta uwusa wono u na maa yuwan ipati. ⁴ N reve tə ili i na maa yuwan, tsərə nə n lamba ulinga u və, ama ə ushi mu a 'wa le.'

⁵ "Avu u de aza a na o kopoi itana yi zaghain və yi əzə a ta ta. Reve we ece za vu ufaru, 'Iyan i da zaghain və oo tono wu?'

⁶ "Avu u usu, 'Ndele m mani'in ukpukunkla.*'

"Avu za vu ulinga'a u damma yi, 'Kakara əavu'un a nzuwulai'i, reve vu dənu, əvu vu kəmbəto yi ukpukunashi.'

⁷ "Avu we ecishe za ve ire, 'Iyan i da oo tono wu?'

"Avu u usu, 'Ibufu yi ishina ukpaku.'†

"Reve u damma yi, 'Tara aatagada vu kəmbəto yi kupakunkla.'

⁸ "Reve za vi ikebe'e u cuwa aagbashi a babu əbulə o ndolo adama o ugbozu wə yi. Ama o uvadī a nda ə tə nu ugbozu ununa a walato na cu'un nda a mantsa ma nda, hali a la'a tə ama a na a uwusa wovon wə Əsula. ⁹ Amayun a da maa dansaa du, i linga nu utsuru wu uvadī u nda u na i ri nə əyi, tsərə i tsurə n'utsə, adama nu u koto du, i tsurə uzuwa u na woo koto shi.

¹⁰ "Za na yuwan isa'ani e ili i ke'en, e ili i gbain fo u ta yuwan isa'ani. Za na ri nu ulambu wə əbulə e ili i ke'en, u ta yuwan ulambu wə əbulə e ili i gbain fo.

¹¹ Ni i yuwan isa'ani nu utsuru wu uvadī u nda shi, zane da ə usuwa du nu utsuru wa zuva? ¹² Nə yaqə bənəsə itana ya avadī ulobonu shi, zane da aa kamba du i tsurə ili ya aciyədu?

¹³ "Aagbashi ə tə aa gura yuwaan azaghain e re tsugbashi shi. U ta 'yuwan za tə, reve u ciga za tə. Ko u kuru za tə, reve u 'yuwan ə kuru za tə. Aa yuwaan Əsula ni Ikebe tsugbashi shi."

* ^{16:6} Yesu yuwan tə ulinga cine o tsu rito əbundə a mani'in a na a rawai gal o ukpukunkla. † ^{16:7} Na a wina ishina i nda, ikebe'e i ta rawa ulinga wa aa'wan ə tə wu za zamalinga.

Uritosu wa Yesu u ro
(Mat. 11:12-13; Mat. 5:31-32; Mak. 10:11-12)

¹⁴ Ana wo o'woi Afarishi aza a na a cigai ikebe lon da, ana a uwai ne ̄avu a kara a yuwusaan yi ulamu. ¹⁵ ̄Avu u damma le, “Adu i t̄a kalyuwus̄ i ta yuwusan ili ya ̄abul̄ a mākākan ma ama, agba ̄Asula e reve t̄a okolo a du. Ili i na i ri ulobonu a mākākan ma ama, a mākākan m̄ ̄Asula idaba i da a ri.”

¹⁶ ̄Avu Yesu lyuwa elime na adanshi, “Wil̄a wa Musa na adanshi a amasula o to lo hali a tyo a mantsa ma Yahaya. Diga a yashi ya Yahaya i da, aa yuwusan alajiya a Alabari a Sa'ani o tsugono ts̄a ̄Asula. Ama a ̄abund̄ a ta rawatosu aciyele, ts̄ara a uwa o tsugono ts̄a ̄Asula nu ucira. ¹⁷ U ta la'a agalaci a zuva ni ida i koto, ana dabi t̄a a Wil̄a wā kalama.

¹⁸ “Za na lyawai ka v̄ yi, ̄avu u zuwisa ka ro, tsipere tsa da waa yuwusan n̄ ayi. Za na waru zuwai ka na a lyawai, tsipere tsa da waa yuwusan.”

Za vu utsuru na Li'azaru

¹⁹ ̄Avu Yesu lyuwa elime na adanshi, “A yuwan t̄a za vu utsuru u ro, u tso otosu t̄a itana i shili ni itana i uri aza e ikebe, u tsu uwuwa t̄a uyo'o usana suru. ²⁰ A zuwa t̄a lambi ro o unantsu wu u'wa wā yi, aala a yi a da Li'azaru, lipu v̄ yi mābul̄ antsu a da. ²¹ U ciga t̄a u ts̄ara u lyuwa akapi a na o ocosu a mapara ma za vu utsuru'u. Musan n tsu t̄aw̄a t̄a m pipedeshe antsu'u.

²² “Ele lo dada lambi ndolo u kuwai, ̄avu nlingata m̄ ̄Asula n tara yi a 'yawa ubat̄a wa Ibrahim. ̄Avu fo, za vu utsuru'u u kuw̄a, ̄avu a cido yi. ²³ Ayi ̄atsum̄ a akina o sowuso ̄atsumalima, ̄avu u 'yas̄an aaci, ̄avu we ene Ibrahim alanga, n̄ Li'azaru a mākākan m̄ yi. ²⁴ ̄Avu u de yi, ‘Dada Ibrahim, kalyuw̄a iliyali i v̄. ̄Avu vu lyungu Li'azaru daba aakatsu a yi a mini, ts̄ara u t̄anato eelentsu a v̄. A akina nda n to sowuso ̄atsumalima.’

²⁵ “̄Avu Ibrahim damma yi, ‘Mawun ma v̄, vu cuwan a nden mu uvadi m̄ wu, na vu yuwan vu uwai t̄a uyo'o, Li'azaru waru ̄atsumalima a da u sowusoi. Gogo gba uyo'o u da waa uwuwa, ̄avu gba ̄atsumalima a da voo sowuso. ²⁶ Babu na

ayi aakari a aru'un o t̄a lo e memere m̄atsu n̄ ̄avu, ts̄ara aza a na a cigai a pasa a tyo upasu u ndede, aa gura wan. Waru za na ri de upasu u ndede, u pasa upasu u nda wan.’

²⁷ “̄Avu za vu utsuru'u u damma, ‘Dada Ibrahim, n ta patishi wu, vu lyungu Li'azaru o u'wa wa dada v̄, ²⁸ ubata u na n ri n̄ muwun m̄ ̄anawu n ton. Ts̄ara u 'yawa u damma le e reve cu'un vu nden n le, ts̄ara ele fo a t̄aw̄a ubat̄a w̄ ̄atsumalima a nda wan.’

²⁹ “̄Avu Ibrahim damma yi, ‘A t̄a de na atagada a Musa obolo na atagada a amasula, lyawa le a uwwa le.’

³⁰ “̄Avu u damma, ‘O'o, dada Ibrahim, na za ro ̄atsum̄ a akwākw̄ a 'yawa ubat̄a u le, a ta vadala.’ ³¹ ̄Avu Ibrahim damma yi, ‘Na a uwwa Musa na amasula shi, ko n̄ za ro 'yon ̄atsum̄ a akwākw̄ ̄avu u 'yawa, aa uwwa yi shi.’”

Unusu

(Mat. 18:6-7; Mat. 18:21-22; Mak. 9:42)

17

¹ ̄Avu Yesu damma ojoro a yi, “Ili i na yaa zuwa vuma yuwan nusu o t̄a lo, agba woo yo'ono e ekere a za na a t̄aw̄a shi. ² U shi ta la'aa yi a nl̄aq̄ yi aatali a yira a yinlu ̄avu a vari yi a mala na waa zuwa ̄atsum̄ aaza a wawa'a a nda a yuwan unusu. ³ I yuwan ugbozu na aciyad̄u.

“N̄ za v̄ wu yuwan unusu, vu damma yi. ̄Avu nu u vadala, vu yuwaan yi gafura.

⁴ Nu u yuwaan wu unusu ucindere urana u t̄a, nu u t̄aw̄a ya'q̄ wu toto ucindere, adansa, ‘N vadala t̄a,’ vu yuwaan yi gafura.”

Ucawu wo okolo

⁵ ̄Avu ajiya a damma Zagbain, “Dashi tsu ucawu wo okolo!”

⁶ ̄Avu Zagbain u usu, “Ni i shi nu ucawu wo okolo ke'en cine su'wan uri ri, i shi ta damma ubiri u nda, ‘Vu mul̄a, ̄avu vu shuw̄a aciyawu a mala!’ Waru u ta uwwa du.

Ulinga wa aagbashi

⁷ “A damma, ̄atsum̄ a du nanza t̄a na aagbashi a na a yuwusaan yi cimbā ko aguba. N̄ mat̄aw̄a m̄ yi o una, u ta damma yi, ‘T̄aw̄a vu lyuwa ilyalya gogo?’”

⁸ Waa yuwan ne shi. U ta damma yi, ‘Foboo mu ilyalya yu ulivu, vu fobo, ąvu vu yuwaan mu ąganda, hali n koto alya no oso. Əvu vu təwə vu lyuwa vu sowo fo.’ ⁹ U ta damma aagbashi ą yi u godyo tə adama a na u yuwain ili i na wu ntsayi u yuwan? ¹⁰ Ədu fo ni i koto ili i na a damma ndu i yuwan, i damma, ‘Tsu rawa shi. Tsu yuwan tə ulinga u na u ri ulinga u tsu.’ ”

Nkutu kupa n tsara tə opocino

¹¹ Urana u ro, ąyi a mmalu ą tyo Urishelima, ąvu u toni nə mbəngə mi ida ya Samariyat nə Galili. ¹² Ąyi a ma'uwa a malyuci mo ro, ąvu u ga'an na ali kupa nkutu. Ele alanga nə ąyi, ąvu e de yi. ¹³ Əvu a 'yasan dyo le, “Yesu Zagbain, kalyuwa iliyali i tsu.”

¹⁴ Ana we ene nle, ąvu u damma le, “Yawai ubatə u nan ganu, tsara e ene du.” Ele atsumə a mmalu, ąvu o o'wo gbaga.

¹⁵ Za tə atsumə e le, ana we enei u kamba tə gbaga, ąvu u kambə a yuwsaan Asula ica o utasu udyo zuva. ¹⁶ Əvu u kingyo a makakan mə Yesu o godyusho yi. Ayi gba za va Samariya da. ¹⁷ Əvu Yesu damma, “Ama kupa da ą kambai gbaga shi? Te gba kucci'i? ¹⁸ Cine wo o'woi mocin nda da goon kambai tsara u godyoo Asula?” ¹⁹ Əvu Yesu damma yi, “Yon vu wala. Ucawu wo okolo ą wu a zuwa wu tə vo o'wo gbaga.”

Matawaa mo tsugono tsa Asula (Mat. 24:23-41)

²⁰ Afarishi o ro e ece tə yashi i na tsugono tsa Asula tsa tawa. Avu u damma, “Tsugono tsa Asula nə yeni ye esu i da wəqə təwə shi. ²¹ Aa gura damma, ‘Kalyuwa pa nda da u ri!’ ko aa damma, ‘A de yi!’ shi. Adama a na tsugono tsa Asula u te e memere mə du.”

²² Əvu u damma ojoro ą yi, “Mantsa mə tə lo ą təwə ana yaa ciga yee ene urana u tə atsumə a rana Mawun ma Vuma, agba yee ene shi. ²³ A ta damma du, ‘Apa yi!’ ko ‘A de yi!’ She i toni le wan. ²⁴ Urana u na Mawun ma Vuma məqə tawisə u to o'wo oroci e imadatsu, i na i tsi ikana de zuva diga de o ufaru ą tyo o ukosu. ²⁵ Amayun

u to sowo atsumalimə icu'un icu'un ne'en, waru ama o gogo a ta 'yuwan yi.

²⁶ “Ununa u dənai a rana və Nuhu,[◊] ne da waru woo o'wo a rana Mawun ma Vuma. ²⁷ Ama a lyuwusa tə no o sowi, na a casuyi lolo na a yuwin lolo, hali urana u na Nuhu uwai a wantsu'un. Əvu mini ma gbain mə təwə, ąvu u lyuwa le suru.

²⁸ “Ne da u dənai a rana və Lutu.[†] Ama a lyuwusa tə no o sowi, a atsulū na a wini, ą ca'an na a suwi. ²⁹ Urana u na Lutu lyawai Sodom,[†] o ro'oo yi tə akina nə mikyon ana yaza diga zuva, ąvu wu una le suru. [◊]

³⁰ “Ne da woo o'wo urana u na Mawun ma Vuma məqə təwə. ³¹ O urana u ndolo, za na ri ą ararə ą yi, nī itana ya yi pe atsumə, u uwa tsara u tsara le wan.* Za na ri o una, she u kambə u tara ili i ro wan. ³² I cuwan nə ka və Lutu! [◊] ³³ Za na cigai u soko wuma wə yi, u ta lamba yi. Za na lambai wuma wə yi waru ugolobu u da u goloboi. ³⁴ N ta dansaa du, a ayin o ndolo, ama e re ą tə dənə a aavalu ą tə, a ta tara za tə, ąvu a lyawa za tə. ³⁵ Amaci e re ą tə dənə a yira ubatə u tə; a ta tara vuma tə, a lyawa vuma tə. [³⁶ Ali e re ą tə dənə o udumə, a ta tara vuma tə, a lyawa vuma tə.]”

³⁷ Əvu e ece yi, “Zagbain, te da aa yuwan ili i nda'a?”

Əvu u usu, “Cine i revei nə ye ene asala ubolotowu ubatə u tə ąakwakwə o tə lo zuzu, ne da iroci i nda yoo rocosu ukosu u yuwan tə zuzu.”

Iroci i maruna nə za vu uge'etosu

18

¹ Əvu Yesu yuwaan ojoro ą yi adanshi ni iroci adama u roco le u lobono tə a yuwsan avasa kuci, agba a lyawa wan.

² Əvu u damma, “A lyuci ro a yuwan tə za vu uge'etosu ro, za na aa uwusua wovon wə Asula shi, agba u tara vuma ili i ro shi. ³ Marunə mo ro waru mə shi tə pe ą lyuci'i, ąvu u təwusə ubatə wu za vu uge'etosu'u, adansa, ‘Vu kamba mu e ekere a n'yuwatan n və.’

⁴ “U shi tə u 'yuwsan ne'en. Nə ącapa, dada u dammai, ‘Ko ana maa uwusua wovon wə Asula shi, agba n tara vuma ili

◊ 17:26 Ufr. 6:5-8. ◊ 17:29 Ufr. 18:20-19:25. * 17:31 Ubatə u na Yesu shi, 'wa'a suwa le tə tsara ama a kumba le o ukwə'a tsara e ivuwan. Luka damma tə, “ama a na ą ri de o ukwə'a.” ◊ 17:32 Ufr. 19:26.

i ro shi, ⁵ suru nā ne, adama a na mārunā ma nda maa damatosun mu, n ta kamba yi. Nā n yuwan ne shi, u tā kunāto mu nā matawā!”⁶

⁶ Avu Zagbain damma, “Uwwai ili i na za vu uge'etosu na ri nā əbulā shi dammai. ⁷ To, Əsulā aa kamba aza a na u dangwai, aza a na əə shoshen yi usana nu ulivu, adama a n'yuwatan n le shi? Waa kambushi nle shi? ⁸ N ta dansaa du u ta kamba le ni iladi. Suru nā ne, a mantsa ma na əmu Mawun ma Vuma māq tāwā, u ta cina əza a əbulā o uvadi gba?”

Iroci ya Afarishi nā əza o ushishi wu utafa

⁹ Reve Yesu ene aza a na əə kālyuwusa aciyele ili yā əbulā, na a la'ai ama suru, agba a tara ozo o ro ili yā əbulā shi. Avu u yuwaan le iroci i nda, u damma, ¹⁰ “Ama e re a 'yawa tā avasa a Aa'isamapada: za tā Mafarishi, za tā waru za vu ushishi wu utafa. ¹¹ Reve Mafarishi mā 'yon u yuwan avasa a aciyayi, u damma, ‘Asulā, n godyoo wu tā a na n ri unātā na akapi a ama shi, evu, əzā o ulambu wā əbulā, əzā q tsipere ko ana za vu ushishi wu utafa u ndede shi. ¹² N tsu tara tā akuli ure a ajuma suru. Waru n tsu utā tā za tā ətsumā a kupa e ili i na n tsurāi suru.”

¹³ “Za vu ushishi wu utafa gba reve wi isawan de alanga. U 'yāsan aaci u kālyuwā zuva shi. Avu u lapa mākakan mā yi a ətsumolāngu, əvu u damma, ‘Asulā vu kālyuwā iliyali i vā, əmu za vu unusu dā!”

¹⁴ “N ta dansaa du, vuma nda kāmbā tā o u'wa wā yi ookolo cece e ekere a Əsulā, agba tsa Mafarishi mo ndolo shi. Adama a na za na 'yāsan aciyayi biti a tā kādāto yi, za na gba kādātoi aciyayi, a tā 'yāsan yi.”

Yesu zuwaa tā muwun n keke'en aba'un (Mat. 19:13-15; Mak. 10:13-16)

¹⁵ Reve a uwa a tāwusā yi na muwun n keke'en, adama u ju'wān le. Ana ojoro a yi e enei ne, reve a bāra le. ¹⁶ Reve Yesu de muwu'un yā'a yi, əvu u damma, “Lyawai muwu'un a tāwā ubātā u vā, she i putsa le wan. Adama a na tsugono tsā Əsulā, adama e icu'un ile i da. ¹⁷ Amayun a da maa dansaa du, za na suru ushiyi tsugono tsā

Əsulā tsa mawun me ke'en shi, waa uwa o tsugono tsā Əsulā shi.”

Za vu utsuru (Mat. 19:16-30; Mak. 10:17-31)

¹⁸ Reve zagbain ro ece yi, “Manlu mā əbulā, nye maa yuwan adama n uwa a wuma u na woo koto shi?”

¹⁹ Avu Yesu usu yi, “Nye i zuwai vu de numu, za vā əbulā?† Za lo nā əbulā shi, she Əsulā goon. ²⁰ Vu reve tā Wīla: ‘She vu yuwan tsipere wan. She vu una za wan. She vi ivā wan. She vu usuwā nanza ili i na vu revei shi wan. Waru vu ca abara nā makuci mā wu tsugbain.’”[◊]

²¹ Reve u usu, “Ele nda suru, əmu o molobo dāda maa yuwan le.”

²² Ana Yesu uwai ne, reve u damma yi, “Ili i tā i da i buwa nuwu. 'Yāwā vu wina ili i na vu ri nā əyi suru, reve vu ne'eshen əza e iliyali. Vu tā tsurāuzuwa de zuva. Avu vu tāwā kuru mu.”

²³ Ana wu uwai ne, reve u uwa ətsumolāngu, adama a na u ri ni ili wa'ashi. ²⁴ Ana Yesu kālyuwā niyi, dāda u tsu damma, “Ili yu usān i da aza a na a ri nu utsuru a uwa o tsugono tsā Əsulā.

²⁵ U ta la'a aarakumi a pusulai nā vunu vu bele, ana za vu utsuru aa uwa o tsugono tsā Əsulā.”

²⁶ Aza a na a uwai ne, reve a damma, “To, zane dā aa la'a?”

²⁷ Avu u damma, “Ili i na i ri usān e ekere a vadilimā suru, ili yu usān i da e ekere a Əsulā shi.”

²⁸ Avu Bituru damma, “Ayī dā nda tsu lyawai 'wa tsu, əvu tsu kuru wu.”

²⁹ Avu u damma le, “Amayun a da maa dansaa du, za na lyawai ili suru suru adama o tsugono tsā Əsulā, u yuwan tā ili i na i lobonoi. Ayī dā za na aa lyawa u'wa, ko ka, ko zawa'a, ko zakpara, ko abara nā makuci, ko muwun. ³⁰ Za na yuwan ne, u tā tsurā udobonuwu a mantsa mo gogo. A mantsa me elime, waru u tā tsurā wuma u na woo koto shi.”

Yesu yuwisan ta adanshi o ukwa wā yi wa ta'atsu (Mat. 20:17-19; Mak. 10:32-34)

³¹ Reve u tara ojoro a yi a tyo a nge'en, əvu u damma le, “Atsu dā nda a 'yāwā

[◊] 18:20 Mtā. 20:12-16; U.WI. 5:16-20.

Urishelima, agba ili i na amasula a danai adama a Mawun ma Vuma biti, u ta shiwan. ³² Adama a na u ta uwa e ekere a Atakpací, a ta yuwaan yi ulamu. A ta yuwaan yi ili i na waa uwua wono. A ta tsuwagan yi matsan. ³³ A ta fufaba yi, reve o una yi. O urana wa ta'atsu gba u ta 'yon."

³⁴ Agba a gura reve ili i na waa dansa shi. O soko ta ucuduwu wa adanshi'i e ekere e le, dada a gura revei ili i na u dammai shi.

*Yesu kpátu'wai irumba yi ipati esu
(Mat. 20:29-34; Mak. 10:46-52)*

³⁵ Yesu arawa zuzu na Jeriko, irumba i ro i shi ta lo nden e ipati a nge'en mu ure.

³⁶ Ana wu uwai ama a karaṣa, reve we ece nye i yuwin. ³⁷ Reve a damma yi, "Yesu va Nazara da ri lo a kara."

³⁸ Reve u saala, "Yesu, Mawun ma Dawuda, kalyuwā iliyali i va!"

³⁹ Reve aza a na a danai elime a bara yi, a damma yi u bāru unā. Reve gba u dāshi utaq udyo, "Mawun mā Dawuda, kalyuwā iliyali i va!"

⁴⁰ Reve Yesu isawan, avu u zuwa a tāwā na ayi ubatā wa yi. ⁴¹ Ana vuma'a u rawai zuzu, avu Yesu damma, "Nye vu ciga n yuwaan wu?"

Avu u damma, "Zagbain, n ciga ta me ene ure."

⁴² Reve Yesu damma yi, "Ve ene ure. Ucawu wo okolo a wu wo o'woto wu ta gbaga." ⁴³ Lo da we eneshi ure, reve u kuru yi a cibalasa Asula. Ana ama e enei ne waru, dada a cibalai Asula.

Zaka za vu ushishi wu utafa

19

¹ Yesu uwa ta Jeriko, avu u kāralai. ² Zagbain vu u'ushishi wu utafa dāna ta lo, za na a tsu de Zaka, za vi ikebe i da. ³ U ciga ta we ene ko zane da Yesu, agba ayi mokodí ma da. Adama o ndolo u gura ene yi shi adama a abunda a ama. ⁴ Avu u suma elime a ama'a, avu u kumba utedu u ro, tsarā we ene yi, adama a na o ure u dada wa kuru.

⁵ Ana Yesu rawai ubatā'a, avu u kalyuwā zuva, avu u damma yi, "Zaka, jikā vu cipa, adama a na ana'an o u'wa wā wu u da maa

cu'wan." ⁶ Avu Zaka jikā u cipa, avu u ushi yi na mazangā.

⁷ Ana ama o ndolo suru e enei ne, avu a uwa adanshawuya ana, "O u'wa wu za vu unusu u da vuma nda uwai!"

⁸ Avu Zaka 'yon, avu u damma Zagbain, "Zagbain, ve ene, n ta ca alambi ubatsalai wi ili i na n ri na ayi. Nā m paala waru nanza, n ta kambuwā yi toto unashi."

⁹ Avu Yesu damma yi, "Ana'an iwawit i uwa ta o u'wa u nda, adama a na ayi fo o ugundo wa Ibrahim u da wu utai. ¹⁰ Amu Mawun ma Vuma n tāwā ta izami yi ili i na i puwayin, tsarā waru n wawa yi."

*Iroci yi ikebe i azurufa kupa
(Mat. 25:14-30)*

¹¹ Ana a uwai ili i ndolo, avu Yesu reme a dansaa le iroci i ro, adama a na u rawa ta zuzu na Urishelima. A yuwsan ta majiyan waru gashi tsugono tsā Asula tsu ta tāwā kedu. ¹² Avu u damma, "A yuwan ta vuma na danai na tsugbain lon, za na aq 'yawa e ida i ro, tsarā a ca yi tsugono, avu u kāmba. ¹³ Avu u de agbashi a yi kupa, avu u ca le ikebe i azurufa* i ta-ta, avu u damma le, 'I vadalasa le hali n tawa.'

¹⁴ "Ama a yi a ciga yi shi, avu a lyungu ajiya na acapā a na, 'Tsu ciga vuma nda wo o'wo mogono mā tsu shi!'

¹⁵ "Suru na ne, vuma'a wo o'wo ta mogono, avu u kāmba o u'wa. Avu u lyungu e de agbashi a na u cayi ikebe'e. Tsarā we ene ili i na a tsurai atsumā o uvadala le u le.

¹⁶ "Avu za vu ufaru tāwā a makakan ma yi, avu u damma, 'Kebe azurufa ta na vu ca numu, u tāwā ta na ikebe toto kupa.'

¹⁷ "Avu u damma yi, 'Aku, aagbashi a abulā! Ana vu yuwin abulā e ili i ke'en, n ca wu ta tsugono tse ilyuci kupa.'

¹⁸ "Reve za ve ire tāwā, avu u damma, 'Zagbain, kebe ta va wu rono ta ikebe toto uton.'

¹⁹ "Avu zagbain va yi damma yi, 'Vu yuwan tsugbain tse ilyuci i ton.'

²⁰ "Avu aagbashi o ro a tāwā, avu u damma yi, 'Zagbain, apa wu kebe ta va wu! A aakashomuna a da n shi n soko niyi. ²¹ N ta uwuswa wovon wā wu, vu ri nu uro shi,

* ^{19:13} Danshi na a yuwayin ulinga pa nda na Tsuheleni ayi da "mina." Kalyuwā Ucuduwu wi "Ikebe."

vu ciga taq ili ye pere, vu tsu gasa taq ili i na vu cu'waqin shi.'

²² "Avu zaghain vaq yi damma yi, 'N taq ge'eto wu na adanshi o una waq wu. Vu reve taq amu n tu usuduwu, za vi icigi yi ili ye pere, n tsu gasa taq ili i na n cu'waqin shi? ²³ Naq ne da, nye i zuwai vu zuwai ikebe i va o u'wa wi ikebe e ekere a aza o uvadalasa shi? Naq matawaa maq vaq, avu n ushi ni ili i na i kumbai zuva.'

²⁴ "Avu u damma aza a na a dana*mishin*, 'Ushiyi kebe taqa e ekere a yi, avu i ca aagbashi a na a ri ni ikebe kupa.'

²⁵ "Avu e reme a dansa, 'Zaghain, u taq ni ikebe kupa!'

²⁶ "Avu u usu, 'N ta dansaa du, za na ri ni ili, ayi da a dashi. Za na ri ni ili shi, ke'en na u ri naq ayi, a tsu ushi taq. ²⁷ N'yuwatan n na n cigai n yuwan tsugbain a aci e le shi, tawai ne ele o una le e esu a va!'

Ama a Urishelima a raba taq Yesu
(Mat. 21:1-11; Mak. 11:1-11; Yah. 12:12-19)

²⁸ Ana Yesu dammai ne, avu u lyuwa elime a tyo Urishelima no ojoro a yi. ²⁹ Ana u yuwait zuzu naq Batafaji naq Batanya, a masasan ma na a tsu de Masasan maq Zetun, avu u lyungu ama e re atsumaq o ojoro a yi ana, ³⁰ "Yawai atsumaq a malyuci ma na maq ri elime a du. Na ma'uwa maq du, i te ene molloli wunlu, za na koto a kumbai shi. I baqda yi a tawa. ³¹ Naq za ro ece du, 'Nye i zuwa ya a baqda yi?' I damma yi, 'Zaghain da ciga niyi.'

³² Avu aza a na u lyunguyi'i a 'yawaa a cina ununa u damma nle. ³³ Ele a baqda yi molloli'i, avu za vi ili ece le, "Nye i zuwai ya a baqda yi?"

³⁴ Avu a usu, "Zaghain da ciga niyi."

³⁵ Avu a tawa Yesu. Ana o polo amuna e le o molloli'i, avu a kumbato de Yesu. ³⁶ Ayi atsumaq a mmalu, avu ama o poluso amuna e le o ure.

³⁷ Ana u rawai zuzu naq zala Masasan maq Zetun, avu obolo o otoni a yi e teme ica yu uyo'o a tyo a Asula naq dyo, adama e ili ya asalama i na e enei. ³⁸ Avu a damma, "Aba'un a tyo o Mogono ma na maq tawa a ala a Zaghain!" [◊] "Asuvu nden zuva, naq tsugbain ubata wa Asula!"

◊ 19:38 Ica 118:26. ◊ 19:46 Isha. 56:7; Irm. 7:11.

³⁹ Avu Afarishit o ro atsuma a ama a damma yi, "Manlu, gara ojoro a wu."

⁴⁰ Avu u damma le, "Naq a rungwaa kpaku, atali o to boso ni ica."

⁴¹ Ana u rawai zuzu, avu we ene lyuci'i, avu u showen yi. ⁴² Avu u damma, "Ni i shi i reve ili i na yaa tawa du na asuvu nden, gogo gba o soko yi taq e esu a du. ⁴³ Mantsa maq taq tawa du, ana n'yuwatan n du maa suwaa du atsura o ukari u du, avu a kandaruwa du, a zuwa du e memere. Avu e gigeshe du upasu suru. ⁴⁴ O to polo du e ida, a du naq muwun n du. Aa lyawa aatali a taq zuva va aatali atsuma a lyuci'i shi. Adama a na i revei mantsa ma na Asula a tawa ndu shi."

Yesu a Aa'isamapada
(Mat. 21:12-17; Mak. 11:15-19; Yah. 2:13-22)

⁴⁵ Avu u uwa a Aa'isamapada, reve u teme o losuso aza a na a dana*mishin* a awina.

⁴⁶ Avu u damma, "Udanu u da u ri, 'U'wa u va u to o'wo u'wa wa avasa.' Avu a du i kambato yi asa'a e evu." [◊]

⁴⁷ Usana suru u tsu danq taq o rocosu a Aa'isamapada. Agba nan ganu a gbagbain naq munlu n Wila na azagbain atsuma a ama'a a ciga taq tsara o una yi. ⁴⁸ Avu a lamba ili i na aa yuwan, adama a na adanshi a yi a pura taq ugbozu wa ama.

Yeci yu ubata u na Yesu tsurai ucira
(Mat. 21:23-27; Mak. 11:27-33)

20

¹ Urana u ro, Yesu o ritosu ama a Aa'isamapada, nu u yuwsain alajiya a Alabari a Sa'ani, avu nan ganu a gbagbain, naq munlu n Wila, obolo na azagbain a tawa ya a yi. Avu a damma, ² "Damma tsu nu ucira u ne u da vaa yuwsain cu'un vu ulinga u ndolo. Zane da ca nuwu ucira u ndolo?"

³ Reve u usu, "N ta yuwan du yeci. Damma numu, ⁴ urumbusu u na Yahaya yuwsain, ubata wa Asula a da wu utai, ko ubata wu vadilima?"

⁵ Avu a dammulai vani le, "Naq tsu damma, 'Ubata wa Asula,' u te ece, nye i zuwai tsu usu niyi shi? ⁶ Waru naq tsu

damma, ‘Ubata wa ama,’ ama suru a ta vuvara tsu, adama a na ama e reve tə Yahaya vumavasulə da.”

⁷ Avu ə usu, “Tsu reve ubata u na wu utai shi.”

⁸ Avu Yesu usu le, “Amu fo maa damma du ubata u na ucira u na maa yuwusaan ulinga u nda wu utai shi.”

Iroci ya aza a zamalinga (Mat. 21:33-46; Mak. 12:1-12)

⁹ Reve u reme a yuwusaan ama iroci i nda, “Vuma ro da cu'wain udumə wa inabi, avu u lyawaa aza a zamalinga, avu u jima de ubata wu mmalu'u. ¹⁰ Mantsa mo ugasa, avu u lyungu aagbashi ə 'yawa ubata wa aza a zamalinga'a, tsara a ca yi aba'un o udumə'a. Avu aza a zamalinga a gagala yi, avu o lo yi ekere lyanga. ¹¹ Avu u lyungu aagbashi o ro waru, avu a gagalisa yi fo, avu a yuwaan yi ili i na i lobonoi shi, avu o lo yi ekere lyanga. ¹² Avu u lyunguvis aagbashi a ta'atsu, avu a uwawato yi usan, avu o lo yi.

¹³ “Avu za vu udumə'a u damma, ‘Cine maa yuwan? N tə lyungu macigata ma mawun mə va. Ne e ene yi a ta uwwa yi.’

¹⁴ “Ana aza a zamalinga e ene niyi ə tawə, avu a dammulai, ‘Ndede magaji mə ta ma yi a tawə. Tsu una niyi, tsara ubata'a wo o'wo ubata u tsu.’ ¹⁵ Reve o utaq mawu'un o udumə'a, avu o una yi o ogozo.

“Nye za vu udumə'a waa yuwan ne ele?

¹⁶ U to una aza a zamalinga o ndolo, avu u ca ozo o ro udumə'a.”

Ana a uwmai ne, avu a damma, “Asula a para!”

¹⁷ Avu Yesu kalyuwə le mejegē, avu we ece, “Nye i da urevu wi ili i na i ri udanu: ‘Aatali a na asuwi a 'yuwain, ayi da wo o'wo ikyun yu ucira ətsumə o usaa.’* ¹⁸ Za na riya'i aatali o ndolo suru, u ta kukuda suru suru. Za na gba aatali o ndolo ə riya'i u tə lubatsə yi cine vu revei yira.”

Atsupu o utafa ə tyo ya Kaisa (Mat. 22:15-22; Mak. 12:13-17)

¹⁹ Munlu n Wilə nə nan ganu a gbagbain a zami tə ure u na ee reme yi babu usan, e

reve tə iroci i na u yuwain a aciyele a da u yuwain. Avu a uwusa wovon wa ama.

²⁰ Avu a vawusan yi, avu ə lyungu aza a matawa mo utyo. Avu ele a yuwan gashi ama ə əbulə a da, tsara e reme yi nu unusu a adanshi ə yi, tsara a caco yi e ekere a tsugbain tsa gwamna. ²¹ Avu e ece yi, “Manlu, ətsu tsu reve tə adanshi ə wu na alajiya a wu amayun a da. Vuma suru unətə u da vu tara nle. Adanshi a sa'ani ə Asula a da voo rocosu. ²² U tu ulobonu tsu tsupa utafa u tsu ya Kaisa, ko tsu tsupa wan?”

²³ Ayi gba u reve tə ugbozu u le, avu u damma le ²⁴ o roco yi ikebe.† Avu u damma, “Ululu nu ukere wa zane da u ri de udanu?”

²⁵ Avu ə usu, “Kaisa da.”

Avu u damma le, “I ca Kaisa ili i na i ri ili ya Kaisa, ili ya Asula waru i ca Asula ili i na i ri ili ya yi.” ²⁶ A gura reme yi e ili i na u dammai o obolo a ama'a shi. Avu a uwa asalama nu u'ususu wə yi, dada ə rungwai.

Yeci yu u'yosun ətsuma ə akwakwa (Mat. 22:23-33; Mak. 12:18-27)

²⁷ Reve ama a na ə tsu de Sadukiya (aza a na a dammai babu u'yosun wə akwakwa), ə tawə a yuwan Yesu yeci.

²⁸ Avu a damma, “Manlu, Musa danaa tsu ta, ‘Na vuma kuwa, avu u lyawa ka va yi babu u matsan. Avu za va yi sotsø ka'a, tsara u tsurəyi mawun.’ ²⁹ A yuwan tə muwun mə ənawu, ali e cindere. Za vu ufaru zuwa tə ka, avu u kuwa babu mawun. ³⁰ Avu za ve ire sotsø yi, avu u kuwa babu mawun. ³¹ Ne da fo, za va ta'atsu sotsø niyi, reve waru u kuwa babu mawun. Ne da ama e cindere o ndolo a zuwa niyi, nə ə kuwi, babu za na tsurəyi mawun nə ayi. ³² Na əcapa, avu ka'a u kuwa. ³³ O urana u na ə 'yasən akwakwa, ka va zane da woo o'wo ətsuma e le? Adama a na ali e cindere o ndolo suru a zuwa yi tə.”

³⁴ Avu u usu le, “Ama a mantsa ma nda, a ta yuwusan lolo nə ə 'yawə lolo. ³⁵ Aza a na e enei nə əbulə a na aa uwa a mantsa nu u'yosun wə akwakwa, aa yuwan ko ə 'yawə lolo shi. ³⁶ A dəshi kuwa shi, o to o'wo tsa nlingata mə Asula. Muwun mə

* ^{20:17} Yesu yuwan tə adanshi ətsumə e Ica 118:22. † ^{20:24} Danshi na a yuwayin ulinga pa nda nə Tsuheleni ayi da “dinari.” Kalyuwə Ucuduwi wi “Ikebe.”

Asula n da ana wo o'woi Asula a 'yasan nle. ³⁷ Adama o u'yosun wä akwakwa waru, Musa damma tå a aalabari o oroci o molopu a madala ubatä u na u deyi Zagbain, 'Asula a Ibrahim, nä Asula a Ishiyaku, nä Asula a Yakubu.' ◊ ³⁸ Ayi Asula a akwakwa a da shi, amma Asula a aza a wuma a da, e ekere a yi ama suru wuma u da a ri."

³⁹ Avu munlu n Wilat n ro n usu, "Manlu, amayun a da vu dammai!" ⁴⁰ A tsurä za na surai ucira u na wee ece yi ili i ro shi.

Yeci adama a Zamawawa (Mat. 22:41-46; Mak. 12:35-37)

⁴¹ Avu Yesu damma le, "Cine yaa dansa Kristi Mawun mä Dawuda ma da? ⁴² Dawuda na aciyayi u damma tå a Aatagada e Ica:[†] 'Asulazuva a damma tå Zagbain vä, "Dänu o ukere u usa'ani, ⁴³ she nä n zuwa n'yuwatan mä wu a apata a ana a wu." [‡]

⁴⁴ Dawuda de yi tå 'Zagbain.' Cine ayi woo o'wo mawun mä yi?"

Morono ma atsuwu adama a Munlu n Wila

(Mat. 23:1-36; Mak. 12:38-40)

⁴⁵ Ama a uwusa ili i na waa dansa, dada Yesu dammai ojoro a yi, ⁴⁶ "I reve ununa yaa yuwan nä munlu n Wilä. Aza a na a cigai agara nä atugu a gbagbain, aza a na a cigai a casä le e eden, a däna nä ndanata n sa'ani a a'isa nä ndanata n tsugbain ubata wä abuki. ⁴⁷ Ele da a tsu ususa nruna ili. Avu waru a yuwan avasa o uga'an adama a 'yasan avangaci. Icu'un ya ama o ndolo a ta uwua atsumalima lon."

Kucci Maruna (Mak. 12:41-44)

21

¹ Ana Yesu 'yasan aaci zuva, avu we ene aza o utsuru a zuwusa une'e u le o uzuwata wä Aa'isamapada. ² We ene tå waru marunä me iliyali u zuwai anini* e re. ³ Avu u damma le, "Amayun a da maa dansaa du, marunä ma nda u zuwa tå ili i na i la'ai akapi a ama. ⁴ Ama a nda suru a

zuwa tå atsumä o utsuru u na a ri nä ayi, ayi gba atsumä o ulambu wä yi, u zuwa tå ikebe i na waa lyuwa ilyalya suru."

*Yesu yuwan tå adanshi adama a Aa'isamapada
(Mat. 24:1-2; Mak. 13:1-2)*

⁵ Ojoro o ro a yuwan tå adanshi adama a Aa'isamapada, nu ununa a lapula niyi na atali a sa'ani,[†] nu une'e u na a cayi Asula kucci.[†] Avu Yesu damma, ⁶ "Ele nda suru a na ye eneshe, mantsa mo tå lo a tawä ana aa lyawa aatali a tå zuva vu za va yi shi, suru nle o to oco le e ida."

*Atsumalima nu ulyungusa
(Mat. 24:3-14; Mak. 13:3-13)*

⁷ Reve e ece, "Manlu, yashi i ne i da ili i ndolo yaa fara? Nye i da yoo roco tsu mantsa ma yuwan tå a na ili i ndolo yaa fara?"

⁸ Avu Yesu damma le, "I yuwan ugbozu, i lyawa nanza pusän du ana wan. Ama nä abundä a tå tawä na aala a va adansa, 'Ama da ayi,' waru, 'Mantsa'a u yuwan tå zuzu.' She i toni le wan. ⁹ Nä yu uwua alabari o uvon nä nlangi, she yi dada'wan wan. 'Yuwan ciga ili i ndolo i ta fara, agba koto ukosu u rawa shi."

¹⁰ Avu u damma le, "Ida i ta yuwan nlangi ni ida, tsugono tsä 'yasan nlangi nä tsugono. ¹¹ A ta yuwan uramosu wi ida nu ucira, a ta yuwan ambulu nä mbälä bata koko'o. A ta yuwan ili i wovon ni iroci i gbagbain zuva.

¹² "Agba kafu ayi ndolo, e te reme du, a zuwa du a atsumalima. A tå 'yawato du a a'isa nä 'wa va ali, nä a makakan mo ngono na aza a tsugbain adama a aala a va. ¹³ Ayi ndolo u to o'wo du ure u na yaa damma le Alabari a Sa'ani. ¹⁴ I gbama asuvu a du i lyawa u galä du e ili i na yaä usu wan. ¹⁵ N ta ca du idanshi nu ugbozu, a na aza a na a 'yuwan ndu aa gura isawan shi. ¹⁶ Aza a du suru: nan dada, na azakpakpara, nä mmaci n du, nä n'utsä, a ta wina du. Waru a ta zuwa o una ozo o ro atsumä a du. ¹⁷ Ama suru a ta 'yuwan du adama a va. ¹⁸ Agba ko anji a tå a aci a du aq riya shi. ¹⁹ I yuwan asuvu, i tå tsurä wuma u du.

◊ 20:37 Mtä. 3:6. ‡ 20:43 Yesu yuwan tå adanshi atsumä e Ica 110:1. ^{*} 21:2 Danshi na a yuwayin ulinga pa nda nä Tsuheleni ayi da "lapta." Kalyuwä Ucuduwi wi "Ikebe".

Cine aa lungusa Urishelima
(Mat. 24:15-21; Mak. 13:14-19)

20 “Nä ye ene əsoja a kəndəruwə Urishelima, i reve ulungusu wə yi u rawa tə. 21 Aza a na a ri Yahuda a suma a tyo a atali. Aza a na a ri pe a e ilyuci'i o utə pe. Aza a na a ri a mulyuci a uwa a lyuci'i wan. 22 Mantsa mə ətsumalimə ma da a na ili i na a dñanai yaa shiwan. ♀ 23 Woo yo'ono əmaci a na a ri nə ətsumə shi, na aza a na aa casu muwun maani a mantsa'a! Ətsumalimə a ta uwa e ida i ndolo nu upan wə Əsulə e ekere a ama o ndolo. 24 A to una ozo o ro nə matsun me pe'eni, a ta tara ozo o ro a 'yəwə o u'wa wa ali e ida suru. Atakpaci a ta dadasa Urishelima hali mantsa ma Atakpaci mo koto.

Ukambu u Mawun ma Vuma
(Mat. 24:29-31; Mak. 13:24-27)

25 “E te ene iroci o urana, nə woto, ni italyo'o. O uvadī waru ida suru u to o'wo nə wovon wi ilama i mala, ni ikedu ikedu i mala'a. 26 Adama o wovon ama a tə limə, adama e ili i na yaa farasa ətsumə o uvadi. Waru asuvu a tə dñanə a riyəsə ama, adama a na a tə jingadə ili i gbagbain i na i ri zuva. 27 A mantsa mo ndolo ma da ee ene Mawun ma Vuma a təwə e eleshe, nu ucira, nə tsugbain tsə əbunda. 28 Mantsa ma na ili i ndolo i farai e temeshe, i 'yəsan aci i kalyuwə zuva, adama a na mantsa ma mawawa mə du ma yuwan tə zuzu.”

Adanshi adama o ubiri
(Mat. 24:32-35; Mak. 13:28-31)

29 Əvu Yesu yuwaan le iroci i nda: “Kalyuwai udanga wu ubiri na akapi a danga. 30 No o topo əvu'un, i te reve na aciyədə luishi yuwan tə zuzu. 31 Ne da waru, nə ye ene ili i ndolo a farasa, i reve tsugono tsə Əsulə tsa yuwan tə zuzu.

32 “Amayun a da maa dansaa du, ama a mantsa ma nda oo koto shi, she ni ili i ndolo i shiwan. 33 Zuva ni ida i tə kərə, agba adanshi a və oo koto shi.

Asala a dñanə ufobu

34 “I yuwan ugbozu na aciyədə adama a alya a əbunda, no oso a əbunda ni iwuya, nə ətsumoləngu adama e izami yi ili yu uvadī u nda. Nə ne da shi, urana u ndolo

u tə təwə du babu urevu ununa i revei yakuru. 35 Ne da wəqə təwə e ekere a aza a na a ri nden ətsumə o uvadī suru. 36 I dñanə ufobu kuci. I yuwan suru avasa tsərə i tsərə ucira u na yaa la'a ni ili i na yaa fara, tsərə waru yi isawan a məkəkən ma Mawun ma Vuma.”

37 Usana suru Yesu tsu dñanə tə o ritosu a Aa'isamapada.† Ulivu suru waru, u tsu 'yəwə tə a masasan ma na a tsu de Masasan mə Zetun. 38 Nu usanusana, waru ama suru a tsu təwə tə a Aa'isamapada, tsərə a uwwa yi.

Izami yu ure u na oo una Yesu
(Mat. 26:1-5; Mak. 14:1-2; Yah. 11:45-53)

22

1 Yashi ya Əbuki o Opopofu,† za na a tsu de Əbuki a Mapasa,† a yuwan tə zuzu.

2 Reve nan ganu a gbagbain nə munlu n Wilə a uwa izami yu ure u na oo una Yesu. Agba a shi ta uwusua wovon wa ama.

3 Reve Malet ma uwa o okolo a Yahuza Iskariyoti, vuma tə ətsumə a Kupanejere'e.

4 Əvu u 'yəwə u yuwan əsala nə nan ganu a gbagbain nə ədugari a Aa'isamapada ununa waa winaa le ayi. 5 Reve a yuwan mazanga, əvu a damma a ta ca yi ikebe.

6 Reve u usu, dada u zamishiyi ure u na waa zuwa e reme yi babu ama lo.

Ifobi ya alya ya Əbuki a Mapasa
(Mat. 26:17-30; Mak. 14:12-26; Yah. 13:21-30; 1 Kor. 11:23-25)

7 Əvu urana wə Əbuki o Opopofu u rawa, urana u mapada me ikyon i Mapasa.† 8 Əvu Yesu lyungu Bituru nə Yahaya u damma le, “Yəwəi i foboo tsu ubətə a alya e ilyalya i Mapasa, adama tsu lyuwa.”

9 Əvu e ece yi, “Te da vu cigai tsu fobo yi?”

10 Əvu u damma le, “Ni i uwa a lyuci, i ta ga'an na vuma utanuwu nə əkəbəu a mini. I kuru yi a uwa o u'wa u na waa uwa, 11 əvu i damma za vu u'wa'a, ‘Manlu ma damma tə: Te da aasula o omocin, ubətə u na maa lyuwa ilyalya i Mapasa no ojoro a və?’ 12 U to roco du aasula a gbain o u'wa wa zuva ufobu, əvu i foboo tsu.”

¹³ Reve a 'yawā dada a cinai ili i na Yesu damma nle ununa u dammai. Reve o fobo ilyalya i Mapasa.†

Alya o ukosu

¹⁴ Ana mantsa ma rawai, əvu u dənu alya obolo na ajiyat a yi. ¹⁵ Əvu u damma le, "N zuwa tə okolo a və n lyuwa ilyalya i Mapasa i nda obolo nə ədu, kafu n sowo atsumalima. ¹⁶ N ta dansaa du, məq dashi lyuwa yi shi, she no o shiton ili i ndolo o tsugono tsə Asula."

¹⁷ Reve u tara mokoto ana u godyoyi Asula, əvu u damma, "Ushiyi nda, i ne'eshen. ¹⁸ N ta dansaa du, diga gogo məq dashi sowo masayan ma ataci a inabi shi, she nə tsugono tsə Asula tsə təwə."

¹⁹ Reve u tara opopofu, ana u godyoyi Asula, reve u bubusa yi. Dada u ca nle, əvu u damma, "Nda lipu və da na a cayi adama a du. I yuwusan ne kuci, adama i cuwusan nə amu."

²⁰ Ana o kotoi alya'a, reve u tara mokoto ma masayan ma inabi,† əvu u damma, "Mokoto ma nda akucunut a sa'avu a Asula a da ətsumə a mpasa n və n na oo oco adama a du. ²¹ Agba za na aa wina mu u ta alya obolo nə əmu. ²² Amu Mawun ma Vuma n tə kuwə ununa a zuwai. Agba woo yo'ono za na aa wina mu shi!" ²³ Reve a uwa mecilei vəni le, zane aa yuwan ulinga u ndolo.

Mawasan adama a tsugbain

²⁴ Reve ojoro'o a uwa mawasan adama a za na oo o'wo zaghain atsumə e le. ²⁵ Avu u damma le, "Ngono ma Atakpacit a tsu yuwan tə tsugbain e ekere e le. Aza a tsugbain waru a tsu ciga tə e de le Ama e Ikambi ya Ama. ²⁶ She wo o'wo ne e ekere du wan. Za na cigai wo o'wo zaghain atsumə a du, she nu u kambə mawun mə du. Za na cigai u uwa elime a du waru wo o'wo aagbashi. ²⁷ Zane da gba la'ai mgbain, za na ri nden a alya ko za na e ne'esheshen? Za na ri nden da shi? Amu da nda atsumə a du ana za tsugbashi. ²⁸ Adu da i ri obolo nə əmu a atsumalimə a və. ²⁹ Ununa Dada və ca numu tsugono, ne da fo maa casu du, ³⁰ adama i lyuwa i sowo obolo nə əmu o tsugono tsə və. Waru reve i dənu o otogu

o tsugono e ge'etosu gundo kupa ne ejere va Isra'ilā."

Yesu damma tə Bituru ta wasan yi
(Mat. 26:31-35; Mak. 14:27-31; Yah. 13:36-38)

³¹ Əvu Zaghain damma, "Simo, Simo, Male ma zami tə ure adama u tsura u yeluwe du ana ishina. ³² Agba n yuwaan wu tə avasa adama vu riya wan. Nə vu kambisə, vu kamba aza a wu."

³³ Əvu u damma yi, "Zaghain, n tu ufobu n kuru wu a tyo o u'wa wa ali, hali a tyo o ukwə."

³⁴ Əvu u damma yi, "N ta dansaa wu, Bituru, kafu moton ma saala ana'an, vu ta wasan mu uta'atsu."

³⁵ Əvu u damma le, "Ana n lyungu ndu babu ikebe ko tsən ko atan, i lamba tə ili i ro?"

Reve a usu, "Ko ili i tə tsu lamba shi."

³⁶ Əvu u damma le, "Gogo za na ri ni ikebe ko tsən u tara. Za na waru ri na matsun me pe'eni shi, u wina aapalutsu a yi adama u tsula. ³⁷ N ta dansaa du, adanshi a Asula a nda a ta shiwan a aci a və, a na, 'Reve e kece yi obolo na aza a na a 'yasasaañ tsugono aci,' adama a na ili i na a danai adama a və u ta shiwan." ▲

³⁸ Reve a damma, "Zaghain, kalyuwa nda mutsun mu pe'eni n re."

Reve u damma le, "A rawa tə."

Avasa e Yesu a masasan
(Mat. 26:36-46; Mak. 14:32-42)

³⁹ Avu wu utə ununa u tsu yuwusan a 'yawā a Masasan mə Zetun. Reve ojoro a yi a kuru yi. ⁴⁰ Ana u rawai ubatə'a, reve u damma le, "I yuwan avasa adama i uwa atsumə a malungwə wan." ⁴¹ Ana u karai malanga ne ele, reve u kingyo, əvu u yuwan avasa. ⁴² Avu u damma, "Dada, nə vu usu vu tawaa mu mokoto mə atsumalimə ma nda. Amma she vu kuru ili i na n cigai wan, amma ili i na vu cigai." [⁴³ Avu malingata mə Asula mə təwə diga zuva a kambusa yi. ⁴⁴ Agba ana u ri a uwusua atsumalimə lon, reve u dashi lyuwa elime na avasa, reve melen mə yi ma uwa a dawusə e ida, cine vu revei mudabi mu mpasa.]

⁴⁵ Ana u kotoi avasa, reve u təwə ubatə wo ojoro a yi, əvu u cina le a nlavu ana a

◊ 22:37 Isha. 53:12.

kunai n̄atsumolangu. ⁴⁶ Reve u damma le, “Adama a nye i ri a nlavu? ‘Yoyin i yuwan avasa adama i riya ̄atsuma a malyungwa wan.”

Mereme ma Yesu
(Mat. 26:47-56; Mak. 14:43-50; Yah. 18:3-11)

⁴⁷ Ayi ̄atsuma a adanshi dada ama a rawushi. Vuma na a tsu de Yahuza ̄atsuma o ojoro a yi ayi da u walaa nle elime. Reve u rawa zuzu n̄ Yesu adama u katalu yi. ⁴⁸ Ayu Yesu damma yi, “Nu ukatalu u da vaa wina Mawun ma Vuma?”

⁴⁹ Ana aza a na a ri zuzu n̄ ayi e enei ili i na yaa fara, reve a damma, “Zagbain, tsu gasa n̄ matsun me pe’eni?” ⁵⁰ Reve nanza ̄atsuma e le u gasa aagbashi a abara a nan ganu, reve u kodo yi utsuvu wu ukere usa’ani.

⁵¹ Reve Yesu damma, “She i dashi wan.” Reve u ju’wan yi utsuvu’u u kambuwā yi gbaga. ⁵² Reve Yesu damma nan ganu a gbagbain na azagbain a ̄adugari a Aa’isamapada na azagbain aza a na a t̄awai adama a yi, “Adama a nye i t̄awai n̄ mutsun mu pe’eni n̄ ̄akpamkpala, ana aza a na a zama vivu? ⁵³ A mantsa ma na n̄ d̄anai n̄ ̄adu a Aa’isamapada kuci, i reme mu shi. Gogo gba mantsa m̄ du ma da, a na irumbu i ri a tsugbain.”

Bituru wasain Yesu
(Mat. 26:57-75; Mak. 14:53-72; Yah. 18:12-27)

⁵⁴ Reve e reme Yesu, reve a tara yi a kar̄ a tyo o u’wa wa abara a nan ganu. Reve Bituru kurusu alanga-alanga. ⁵⁵ Ana a zuwai akina e memere mo u’wa, reve u d̄anu obolo ne ele. ⁵⁶ Reve aagbashi o usheli o ro e ene yi nden ubat̄ we ekan a akina, ayu u vara yi esu. Reve u damma, “Vuma nda fo u shi t̄ obolo n̄ ayi.”

⁵⁷ Reve u wasan u damma, “Ka nda, amu n̄ reve yi shi.”

⁵⁸ Ana a jimai ke’en, reve vuma ro e ene yi. Ayu u damma, “Ayu fo ̄atsuma e ele a da vu ri.” Ayu Bituru damma, “Vuma nda, amu da shi.”

⁵⁹ Ana a jimai u ta rawa zuzu n̄ rumu t̄, reve waru za ro dammisa, “Ili i ro yi pe shi vuma nda fo u to obolo n̄ ayi, adama a na ayi za va Galili da.”

⁶⁰ Ayu Bituru damma, “Vuma nda, n̄ reve ili i na vaa dansa shi.” Ayi ̄atsuma a adanshi dada moton ma saalashi. ⁶¹ Reve Zagbain vadala u kalyuwā yi. Ayu Bituru cuwan na adanshi a yi, ana u damma niyi, “Kafu moton ma saala ana'an, vu ta wasan mu uta'atsu.” ⁶² Dada wu utai ayu u bosho n̄ mesun.

Ayuwaan t̄ Yesu ulamu reve a fufaba yi
(Mat. 26:67-68; Mak. 14:65)

⁶³ Reve ama a na a d̄anai e ipiri ya Yesu a yuwaan yi ulamu, reve a lulapa yi. ⁶⁴ Reve waru a pala yi esu, reve e ece yi, “Damma tsu ili i na yaa fara! Zane da lapa nuwu?”

⁶⁵ Reve waru a yuwan adanshi a vama n̄ ̄abunda a aciyayi.

Yesu a makakan ma azagbain
(Mat. 26:59-66; Mak. 14:55-64; Yah. 18:19-24)

⁶⁶ Ana usana u tawai, reve azagbain a nan ganu a gbagbain n̄ munlu n Wilā na Azagbain a Mbarat̄ o boloto. Reve a tara yi a tyo o ukobu u tsugbain, reve a damma, ⁶⁷ “Na ayu da Kristi’i, damma tsu.”

Ayu u damma le, “Na n̄ damma du, yāa usu shi, ⁶⁸ waru n̄ n̄ yuwan du yeci, yāa usu shi. ⁶⁹ De elime, Mawun ma Vumat̄ m̄a t̄ d̄anu o ukere usa’ani u Mogono m̄a Asulazuva.”

⁷⁰ Reve suru nle a damma, “Ayu Mawun m̄a Asulā ma da?”

Ayu u damma le, “Cine i dammai, ne dada.”

⁷¹ Reve a damma, “Nye waru tsu cigai i na i la’ai nda? Tsu uwua t̄ na aciyatsu o un̄a wa yi.”

A tarai Yesu a tyo ya Bilatu n̄ Hirim
(Mat. 27:1-14; Mak. 15:1-5; Yah. 18:28-38)

23

¹ Ayu obolo’o suru a ‘yon a tara yi a tyo ya Bilatu Gwamna vuma va Roma. ² Ayu e reme adanshi a yi ana, “Tsu reme t̄ vuma nda a lungususā ama a tsu. U ta putsusaa le a na aa tsupa utafa a tyo ya Kaisa wan. U ta dansa, a na ayi da Kristi Zamawawa, mogono.”

³ Ayu Bilatu ece yi, “Ayu dada mogono ma aza a Isra’ila’i?”

Avu Yesu usu, “Ununa vu dammai ne da u ri.”

4 **A**vu Bilatu damma nan ganu a gbagbain no obolo'o, “N reme yi nu unusu shi.”

5 Reve a uwa a dansaa yi, “U taq 'yasasan okolo a ama, u to ritosu e ida ya Yahuda suru, diga Galili a tawa pa.”

6 Ana Bilatu uwai ne, **avu** we ece ko vuma'a za vaq Galili da. **7** Ana wu uwai u tu upasu u na Hiridut Antiba aa yuwusen tsugono, reve u zuwa a tyowetyo yi ya Hiridu. Ayi fo Urishelima da u shi a mantsa'a.

8 Ana Hiridu enei Yesu, reve u zangana adama a na u jima taq e izami we ene yi. Wu uwusa taq alabari a yi, waru u ciga taq we ene ili ya asalama i na Yesu aa yuwan. **9** Reve u yuwan Yesu yeci ya abunda, agba u usu yi ili shi. **10** **A**vu nan ganu a gbagbain na munlu n Wilaq e isawan lo a tawusaa na adanshi a vama adama a yi. **11** Reve Hiridu na asoja a yi a yuwaan yi ili i na i lobonoi shi ko ke'en, waru reve a yuwaan yi ulamu. Ana o oto niyi atugu a gbagbain, dada a kambato niyi ya Bilatu. **12** O urana u ndolo u da Hiridu na Bilatu o o'woi a asala, agba de acapa a shi a tsu dasalai ululu shi.

*Bilatu padaa taq Yesu ugana wu ukwa
(Mat. 27:15-26; Mak. 15:6-15; Yah. 18:39-19:16)*

13 Reve Bilatu boloto nan ganu a gbagbain na azagbain na ama, **14** **avu** u damma le, “I tawaa mu taq na vuma nda, ana u taq 'yasasan okolo a ama, n kalyuwaq yi taq elime a du suru, agba n tsuraq yi nu unusu u na i dammai shi. **15** Hiridu tsuraq yi nu unusu fo shi, **avu** u lyungu yi a kambaq ya'a tsu. Vuma nda yuwan ili i na oo una yi shi. **16** N ta fufaba yi, **avu** n lyawa yi u kara.” [**17** A yashi ya Abuki a Mapasa u tsu lyawaa le taq vuma taq atsumaa o u'wa wa ali.]

18 **A**vu obolo'o suru a saala unata, “Una niyi! **Avu** i lyawaa tsu Baraba!” **19** (A zuwa taq Baraba o u'wa wa ali, adama a nlangi atsuma a lyuci, na ama a na wu unai.)

20 Bilatu shi taq ciga lyawa Yesu, dada u cayi ama'a adanshi waru. **21** Agba a lyuwa taq elime na yisaali, “Vara niyi! Vara niyi!”

22 U yuwisaan le taq adanshi, udammu wa ta'atsu, “Adama a nye? Unusu u ne u da u yuwin? Me ene ili i na u yuwin ana oo una yi shi! N ta fufaba yi avu n lyawa yi u kara.”

23 **A**vu a lyuwa elime na yisaali ya abunda, a na a vara yi a akpata. Avu yisaali i le i lyuwa. **24** Reve Bilatu ca le Yesu ununa a patiyi. **25** U lyawa taq vuma na ele a cigai, za na a shi a zuwai o u'wa wa ali, adama a nlangi, na ama a na wu unai. **Avu** u ca le Yesu a yuwan ununa a cigai.

A vara taq Yesu a akpata

(Mat. 27:32-44; Mak. 15:21-32; Yah. 19:17-27)

26 Ele atsumaa a mmalu na Yesu, **avu** a tara vuma ro, za na ri na aala Simo vuma va Kurani, ayi a matawaa a malyuci. **Avu** a tanu yi akpata'a, **f** **avu** u tanu u toni Yesu.

27 Ama na abunda o toni taq, obolo na amaci a na a yuwin mesun na atsumolangu adama a yi. **28** **Avu** Yesu vadala u damma le, “Amaci a Urishelima, she i shon adama a va wan. I shon adama a du na muwun n du. **29** Mantsa mo taq lo a tawa a na yaa damma, ‘Amaci a na a matsain muwun shi, aza a na koto a apai maani me le shi aza a aba'un a da.’ **30** **Avu** 'a damma nsasan, “Riyaa tsu!” **Avu** waru a damma agadi o soko le.’ **31** Ni ili i ndolo i fara nu udanga wu uta*nu*, cine waq dana nu u 'yewe?”*

32 **Avu** waru ama e re aza o unusu, a tara le taq tsara a 'yawaa o una le obolo na ayi. **33** Ana a rawai ubataq u na a tsu de Ookoluwo, lo da a vara niyi, na aza o unusu o ndolo, za taq o ukere wu usa'ani, za taq o ukere wu ugula. **34** **Avu** Yesu damma, “Dada, vu yuwaan le gafura, adama a na e revei ili i na aa yuwsan shi.” **Avu** e ne'eshen itana ya yi na mazuwa ma agita.

35 **Avu** ama e isawan e reme akanla. **Avu** azagbain a yuwaan yi ulamu, adansa, “U wawa taq ozo o ro, u wawa aciyayi wo'o, na ayi da Kristi Zamawawa taq Asula Dangwi'i.”

36 Asoja a yuwaan yi taq ulamu. **Avu** a rawa zuzu a canana yi mini ma alamu, **37** adansa, “Na **avu** da mogono ma aza a Isra'il, wawa aciyawu!”

* **23:31** Yesu ta yuwsan ulinga ni iroci adansa: Na cu'un vi ili i nda fara na amu gogo, cine woo o'wo na adu na kara?

³⁸ Zuva və ayi, əvu a dana de,
AYI NDA ƏYI DA MOGONO MA AZA A ISRA'ILA.
³⁹ Əvu vuma tə ətsuma a aza a na a varai
a akpata'a, u yuwaan Yesu ulamu ana,
“Avu dada Kristi Zamawawa'a shi? Wawa
aciyawu obolo nə ətsu wo'o.”

⁴⁰ Əvu vivu ve ire yuwaan yi nləngi, u
damma, “Vaa uwusua wovon wə Əsulə
shi, ana wo o'woi uge'etosu wə wu unətə u
da u ri nə za və yi shi? ⁴¹ Atsu wu ntsaa tsu
tə, tsu tsurə tə atsupu o əlinga ə tsu, agba
vuma nda u yuwan unusu u ro shi.”

⁴² Reve u damma, “Yesu, cuwan nə əmu,
nə vu uwa o tsugono tsə wu.”

⁴³ Reve u usu yi, “Amayun a da maa
dansaa wu, ana'an vu tə dənə obolo nə
amu o u'wa u wivuwun.”†

Ukwə wa Yesu
(Mat. 27:45-56; Mak. 15:33-41; Yah. 19:28-30)

⁴⁴ Ana urana u rawai aci, əvu irumbu i
6əru idə'a məbulə a tyo rumu ta'atsu vu
ulivu. ⁴⁵ Əvu urana u lyawa a casu ekan.
Reve umuna wə Aa'isamapada u karalai
ure. ⁴⁶ Əvu Yesu utəqə udyo, adansa, “Dada,
n zuwa tə wuma u və e ekere ə wu.” Ana
u dammai ne, əvu u rono wivuwun wu
ukosu.

⁴⁷ Ana yali ye enei ili i na i farai, əvu u
cibala Əsula adansa, “Amayun vuma nda
u ri nu unusu shi!” ⁴⁸ Ana ama'a suru aza
a na ə təwəi e enei ili i na i farai, əvu a
kəmbə a 'wa suru, o koruso aci e le nə
ətsumoləngu. ⁴⁹ Suru aza a na e reve niyi,
obolo nə əməci a na o toni niyi diga de
Galili, e isawan tə alanga ə kəlyuwusə ili i
na yaa farasa.

Acidə e Yesu
(Mat. 27:57-61; Mak. 15:42-47; Yah. 19:38-42)

⁵⁰ A yuwan tə vuma na ə tsu de Isuhu, u
ta pe ətsuma a Azagbain a Mbara,† vuma
və əbulə a da nə vuma sa'ani. ⁵¹ U shi u usu
əşələ e le, ni ili i na a yuwin shi. Wu utə tə
a lyuci va Arimatiya ətsuma a Yahuda. U ta
pura tsugono tsə Əsulə. ⁵² Ana Yesu kuwəi,
əvu u 'yəwə ya Bilatu u pati a ca yi lipu və
yi. ⁵³ Əvu u cipəto yi e idə, dada u katala
niyi no okoro. Əvu u zuwa yi a aason a na

* ^{24:13} Alanga o ubətə u nda a ta dansa mili cindere. Unətə u da u ri nə kilomita kupa nə za tə. Cine vu revei vuma
aa yuwan mmalu mi irumu i re.

a kapai a aatali a gbain, za na koto a zuwai
pe əkwəkwa shi. ⁵⁴ Urana u na a yuwsain
Ifobi i da, ana urana wa Ashibi u yuwin
zuzu.

⁵⁵ Əməci a na ə təwəi obolo nə əyi diga
de e idə yə Galili, reve o toni əcapa, əvu a
kəlyuwə aaso'on nu ununa a zuwai lipu'u.
⁵⁶ Əvu ə kəmbə o u'wa o fobo itana i
məguruft nə mani'in mo usukumu. Reve
e ivuwan urana wa Ashibit ununa Wilə u
damma nle.

U'yowun wə Yesu ətsuma o ukwa
(Mat. 28:1-10; Mak. 16:1-8; Yah. 20:1-10)

24

¹ Nə wasasa wa Aladi, reve əməci'i a
kara ə 'yəwə a aaso'on, nə mani'in mə
məguru ma na o foboi. ² Reve a cina cina a
gandaluwa aatali a gbain o unantsutsu wa
aaso'on. ³ Ana a uwai pe, a cina pe lipu vu
Zagbain Yesu shi. ⁴ Ele ətsuma a asalama
e ili i ndolo, dada e enei ama e re zuzu ne
ele ni itana i uri puwu. ⁵ Adama o wovon,
reve əməci'i ə kədəto esu e le e idə. Əvu
ama'a a damma le, “Cine i ri e izami yi za
wuma ətsuma a əkwəkwa? ⁶ Wu pa shi, u
'yon tə! I cuwan ili i na u damma ndu əyi
de Galili, ⁷ ana, ‘Ciga 'yuwan a ta ca Mawun
ma Vuma e ekere ə əzə e iwuya, a ta vara
yi a akpata, o urana wa ta'atsu a tə 'yəsan
yi.’” ⁸ Reve a cuwan na adanshi ə yi.

⁹ Ana ə kəmbəi, reve a damma ojoro
kupa nə za tə na akapi a na a buwai ili i na i
farai suru. ¹⁰ Meri Magadaliya nə Yuwana,
nə Merit mma va Yakubu, na akapi əməci
a na a dənə obolo, ele da a damma ajiya ili
i ndolo suru. ¹¹ Ajiya'a a jiyan tə gashi ili i
na əməci'i a dammai tsulo tsa da. Adama o
ndolo a zuwaa le atsuvu shi.

¹² Amma gba Bituru 'yon tə, reve u suma
ə tyo a aaso'on. U kənəzə tə reve u kəlyuwə
pe, əvu we ene pe okoro. Babu pe ili i ro.
Reve u kəmbə a majiyan ni ili i na i farai.

Mmalu ə tyo Imawu
(Mak. 16:12-13)

¹³ O urana u ndolo'o ama e re ə shi tə
a mmalu ə tyo ə məlyuci ma na ə tsu de
Imawu. Alanga ə yi ə tyo Urihelima u ta

rawa mili cindere.* ¹⁴ Reve a uwa adanshi e ili i na i farai. ¹⁵ Ele ątsumą a adanshi ną majiyan ele ra, reve Yesu na aciyayi u rawa zuzu ne ele. Reve u uwa mmalu obolo ne ele. ¹⁶ Agba a kpato le tą esu a gura reve yi shi.

¹⁷ Reve u damma le, “Adanshi a nye yaa yuwusan ądu ątsumą a mmalu?”

Reve e isawan esu ulukutu. ¹⁸ Reve vuma tą za na ątsu de Kiliyoba usu yi, “Avu da mocin a nde'en ątsumą a Urishelima za na koto uwmai ili i na i farai de a yashi i nda shi?”

¹⁹ Reve u damma le, “Ili i ne i da?”

Avu a damma yi, “Adama e Yesu za va Nazara, za na shi vumavasulą a yuwusan linga va asalama ną ątsumą a adanshi e ekere a ąsula na ama suru. ²⁰ Waru ną cine nan ganu a gbagbain na azagbain a zuwai o una yi, reve a vara yi a akpata.† ²¹ Agba tsu shi tą a zuwusa okolo a tsu ayi da waa tsupat adama u wawa aza a Isra'ila. Ana a yuwain ili i nda suru, ana'an da urana wa ta'atsu.

²² “Waru dada ąmaci o ro aza a na ą ri obolo ną ątsu a yuwaan ntsu ili ya asalama. A shi tą a 'yawą ubatą wa aaso'on na wasasa, ²³ agba a cina pe lipu vą yi shi. Reve ątawą a dansaa tsu, ana hali o roco le alavu-alavu a nlingata mą ąsula, aza a na a damma nle u tą wuma. ²⁴ Reve ozo o ro ątsumą a tsu a 'yawą ubatą wa aaso'on. Avu a cina ununa ąmaci'i a dammai, agba ayi aciyayi e ene yi shi.”

²⁵ Reve u damma le, “Adu ama o ulambu wu urevu, waru ozo o okolo o ugbamu a na aa usu ili i na amasulą suru a dammai. ²⁶ A 'yuwan a ciga Kristi'i wu uwwa ątsumalimą a nda suru adama u uwa o tsugbain tsą yi shi?” ²⁷ Ana u temei ya Musa a tyo akapi a amasulą suru, reve u cuđuwa le Adanshi a ąsula adama a aciyayi suru.

²⁸ Ana a rawai małyuci ma na aa 'yawą, reve u yuwan gashi u tą kara elime. ²⁹ Avu a patishi yi lon, adansa, “Isawan va asa obolo ną ątsu, adama a na rumu tali yuwan tą zuzu. Waru urana u da nda o mokotoo.” Reve wi isawan obolo ne ele.

³⁰ Ayi a alya e ilyalya obolo ne ele, reve u tara opopofu u zuwaa yi aba'un. Avu u bubusa yi u ca le. ³¹ Dada esu e le a

kpatu'wai, reve e reve yi. Avu u puwan le. ³² Reve a dammulai, “Okolo a tsu gba a shi tą a dānu a mantsa ma na u yuwusain adanshi ną ątsu o ure ana u cuđuwa ntsu Adanshi a ąsula.”

³³ Reve a 'yoshin a kambą Urishe-lima. Reve a cina ojoro kupa ną za ta'a ubolotowu ubatą u tą na aza a na a ri obolo ne ele. ³⁴ Ele fo avu a damma ama e re'e, “Amayun Zagbain 'yon tą, hali u 'yawą ya Simo!” ³⁵ Reve a damma ili i na i farai o ure, nu ununa e revei ayi da a mantsa ma na u bubusai opopofu.

*Yesu tawą tą ubatą wo ojoro a yi
(Mat. 28:16-20; Mak. 16:14-18; Yah. 20:19-23; Ajy. 1:6-8)*

³⁶ Ele ątsumą a adanshi o ndolo, dada Yesu na aciyayi u tawą wi isawan e memere me le. Avu u damma le, “Azo'wa! Asuvu nden a dānu ną ądu.”

³⁷ Reve okolo e le a 'yon, reve a uwua wovon. A ta dansa yimodı i da e enei. ³⁸ Avu u damma le, “Adama a nye okolo a du a 'yoyin? Waru adama a nye i kudai asuvu? ³⁹ Kalyuwai ekere na ana a vą. Amu da na aciyavą. Ju'wain ye ene, adama a na yimodı i ri ną lipu ne etele ununa ye e nda n ri shi.”

⁴⁰ Ana u dammai ne, reve u roco le ana ne ekere a yi. ⁴¹ Adama a mazangą na asalama a shi a usu shi. Reve u damma le, “I tą pa ni ilyalya?” ⁴² Avu a ca yi abishi a magula mo uzatsu. ⁴³ Reve u ushi u tama e esu e le.

⁴⁴ Reve u damma le, “Ayi da ili i na n damma ndu ana n shi obolo ną ądu ana n dammai: Ili i na a danai adama a vą a Wilę wa Musa, na Amasulą, na Aatagada e Icat suru a ta shiwan.”

⁴⁵ Reve u kpatu'wą okolo e le adama e reve Adanshi a ąsula. ⁴⁶ Reve u damma le, “Ne da u ri udanu: Ana u lobono tą Kristit Zamawawa sowo ątsumalimą, o urana wa ta'atsu gba u tą 'yon ątsumą a ąkwakwa.”

⁴⁷ Waru a ta yuwaan ama suru alajiya a na aa vadala a tsurą gafura ątsumą a aala a yi. E te teme Urishelima. ⁴⁸ Na aciyadu a da yaa damma amayun e ili i na ye enei. ⁴⁹ N tą lyunguwą du Ruhu va Akiza, za na Dada vą yuwaan ndu nzuwulai. Amma yi

isawan ątsuma a Urishelima ne'en, hali a
ca du ucira diga zuva."

*Ukaru wa Yesu zuva
(Mak. 16:19-20; Ajy. 1:9-11)*

⁵⁰ Reve u tara le o uta ątsuma a lyuci a
tyo Batanya. Reve u 'yaṣan ekere a yi zuva
u zuwaa le aba'un. ⁵¹ Ayi a zuwusaa le
aba'un, dada u kara u lyawa nle, reve a tara
yi a tyo zuva. ⁵² Reve a yuwaan yi ąganda,
dada a kambai Urishelima na mazanga ma
asuvu lon. ⁵³ Reve a yuwusaan Ąsula ica
ątsuma a Aa'isamapada kuci.

Alabari a Sa'ani a Yahaya

Ucuduwu wa aatagada a nda

Yahaya, na danai Alabari a Sa'ani a nda, u dana tā zuzu nā Yesu a mantsa ma na Yesu yuwan ulinga wā yi pa o uvadi. A tyo de, reve wo o'wo zaghain atsumā a azā e Itoni. Atsumā a aatagada a nda u damma tā ili i na i farai ana u danai obolo nā Yesu.

Atsumā a Alabari a Sa'ani a nda tsu uwwa tā ili i na Yesu dammai waru tse ene tā ili i na u yuwan ana u danai solo na ama. Tsu uwwa tā adama a ka va Samariya za na usuyi mini mo ucasu u wuma u na Yesu aa casu, ka na e remei atsumā o unusu, i'utsā ya yi Li'azaru za na Yesu kāmbātoi wuma, na ama o ro nā abundā. Yesu de tā aciyayi "Amu da", za na ayi da aala a akiza a Asulā nā Tsuyahuda. U yuwan tā iroci ya abundā i na i rocoi ayi za va aguba va amayun a da, waru ayi da ataci a amayun. Yahaya damma tā cine Yesu yuwan linga va asalama cindere aza a na a ri fo iroci cine Yesu ri. Za tā atsumā e le ayi da ana Yesu kāmbātoi aqakutsumā gbagba, u tā tsa Dada vā yi, za na tsu lyawa mayan mo ulinga shi.

Yahaya dana tā ili i nda adama ama a ca okolo yā Yesu, ayi da Zamawawa. Aqadivā a 3, o ugesu wa 16, tse ene tā adanshi o ucira a na o rocoi cine Asulā a cigai ama o uvadi. Ana wo wo'oi Yahaya ene tā ili i nda suru ne esu a yi, tsu ushi tā ili i na u dammai amayun a da.

Ili i na i ri pe atsumā a aatagada a nda

1. Ikaka yā Asulā a tyo o uvadi (1:1-18)
2. Alajiya a Yahaya za vu Urumbusu (1:19-34)
3. Yesu fara dangwai ojoro a yi (1:35-51)
4. Linga va asalama cindere (2:1-12:50)
5. Ajuma o ukosu wā Yesu: uge'etosu wā yi nu ukwā wā yi (13:1-19:42)
6. Yesu tā wuma (20:1-10)
7. Yesu roco tā aciyayi a tyo ojoro (20:11-21:25)

Ikaka i na yaa casu wuma

¹ Kafu a yuwan uvadi Danshi* dana tā lo. Danshi'i u dana tā obolo na Asulā, Danshi'i unata u da u ri nā Asulā. ² U to obolo na Asulā kafu ufaru wu uvadi.

³ Ayi da u yuwan ili suru. Babu ili i na i ri lo i na u yuwan shi. ⁴ Danshi'i ayi da ufaru u wuma, avu wuma'a u tāwā a ama ne ekan. ⁵ Reve eka'an e ikana atsumā e irumbu, agba irumbu'u i gura la'a yi ucira shi.

⁶ Vuma ro dana tā lo za na a tsu de Yahaya, [†] za na Asulā a lyunguyi tsa malingata mā yi. ⁷ U tāwā tā u damma ama amayun e eka'an, tsārā a ma suru a ca okolo adama e ili i na u dammai. ⁸ Ayi aciyayi ayi da eka'an shi, amma u tāwā tā tsārā u damma ama amayun e eka'an. ⁹ Ekan a amayun a na a casu ama suru ekan a tā tāwā o uvadi, waru u tāwā tā de!

¹⁰ Danshi'i u dana tā atsumā o uvadi waru Asulā a yuwan tā ulinga nā ayi u yuwan uvadi, agba ama o uvadi e reve yi shi. ¹¹ U tāwā tā atsumā e ida yā yi agba ama a yi a usu yi shi. ¹² Amma ozo o ro a usu yi tā, reve a ca okolo e le yā'a yi. Dada u zuwa nle o o'woi muwun mā Asulā. ¹³ Agba cine na nan dada le a matsan nle da u zuwa nle o o'woi muwun mā Asulā shi. Asulā a da na aciyayi u zuwa nle o o'woi muwun mā yi.

¹⁴ Danshi'i u kāmbā tā vadilimā, reve u dānu atsumā a tsu. U dana tā tapu ni isa'ani na amayun. Tse ene tā tsugbain tsā yi tsā na u tsurāi adama a na ayi da Mawun ma Dada goon.

¹⁵ Yahaya yuwan tā adanshi a amayun adama a yi ana u dammai, "Ayi nda ayi da Za na n yuwaan ndu adanshi adama a yi: 'Za na a matsain acapa a vā u la'a mu tā tsugbain adama a na u tā lo wuma, kafu a yuwan ekpe'win a na a matsan mu.' "

¹⁶ Adama e icigi yā abulā yā yi e ekere a tsu, dada u zuwaa ntsu aba'un suru, waru u ta casu tsu aba'un kuci. ¹⁷ Ama a ushi ta Wilā e ekere a Musa, agba isa'anit na amayun e ekere e Yesu Kristit Zamawawa da o utāi. ¹⁸ Babu za na enei de Asulā, she Mawun mā

* **1:1** Aza a Isra'ila a tsu tara tā Danshi vo o'wo Asulā amma nu u ri ko'o diga Asulā Dada. Ure u na u la'a lobonoi e ekere a Yahaya da ndolo adama u cuduwa Yesu Zamawawa. † **1:6** Ayi Yahaya o uguzu u nda ayi da Yahaya za vu Urumbusu, amma ayi da Yahaya aajiya a na a danai aatagada a nda shi.

ta goon, za na ri unata na Asula waru u ri a muwwulai na Dada. Ayi da goon u zuwai ama e revei cine Asula a ri.

*Yahaya yuwan ta adanshi adama e Yesu
(Mat. 3:1-12; Mak. 1:1-8; Luk. 3:1-18)*

¹⁹ Avu azagbain a aza a Isra'ila atsum a Urishelima a lyungu nan ganu obolo na nan Levi o ro a 'yawa e ece Yahaya za vu Urumbusu, "Zane da gba avu vu ri?"

²⁰ Agba u pala le shi, avu u yuwan adanshi a alanga e eteshe, adansa, "Amu da Kristi Zamawawa'a shi."

²¹ Dada e ece niyi, "Na avu da Kristi Zamawawa'a shi, zane da vu ri? Avu da Iliya?"[‡]

Reve u usu, "O'o, amu da shi."

Avu e ecishe yi, "Avu Vumavasula t ro da langa?"

Avu u usu, "O'o, amu da shi."

²² Reve a damma yi, "To zane da vu ri? Damma tsu tsara tsu reve ili i na tsaa damma aza a na a lyungu ntsu. Zane da gba vaa tarasa aciyawu?"

²³ Reve u kambuw a le ni idanshi ya Ishaya vumavasula: "Amu da udyo wu nanza e dewu atsuma o una, adansa, 'I foboo Zagbain ure u sa'ani, za na ri lo a tawa.'"

²⁴ Afarishit a da aza a na a lyunguyi ama o ndolo. ²⁵ Avu e ece, "Na avu da Kristi Zamawawa'a shi, ko Iliya, ko Vumavasula ro langa shi, to, cine vaa yuwan urumbusu tsunda?"

²⁶ Dada Yahaya damma nle, "N tsu rumbut ta na mini, amma gogo atsuma o obolo a nda, vuma ro ta pa a na i revei shi. ²⁷ Ayi da u tawai acapa a va. N rawa m boda vunu va atan va yi shi."

²⁸ Yahaya rumbusu ta ama a lyuci va Batanya za na ri asana a mbang mu Udolu wa Urdu ana ili i nda i farai suru.

Yesu da Magiri'i ma Asula

²⁹ Ana usana u tawai, avu Yahaya ene Yesu a tawa ubata u na u ri. Reve u damma, "Apa Magiri'i ma Asula t ma na Asula a yuwan ulinga na ayi na u yuwayin ama o uvadi gafura vu nusu le. ³⁰ Vuma

^{‡ 1:21} Adama a na Asula a tarai Iliya a tyo zuva ayi ubuwu wuma, aza a Isra'ila a dana ta a pura Iliya kamb a. Musa yuwan ta nzuwulai a na Asula a ta lyunguw a aza a Isra'ila na vumavasula oroci a yi. Aza a Isra'ila a dana ta a pura vumavasula ro langa.

na n yuwan adanshi a aci a yi a dada nda ana n dammai, 'Za na a matsain acapa a va u la'a mu ta tsugbain, adama a na u ta lo wuma kafu a yuwan ekpe'win a na a matsan mu.' ³¹ N reve ko ayi da shi, amma n yuwan urumbusu na mini, tsara n zuwa ama a Isra'ila e reve ko zane da u ri."

³² Reve Yahaya damma, "Me ene ta Ruhu cipai diga zuva oroci a muda avu u telee yi.

³³ N shi n reve ko na ayi da shi, amma ana Asula a lyungu numu n rumbusu na mini, u damma mu ta, 'Na ve ene Ruhu va Akiza a cipusa reve u telee vuma ro, vuma na yaa zama dada ndolo. Ayi da za na tsu rumbu na Ruhu va Akiza.'³⁴ Me ene ta ana ili i nda i farai na Yesu. Adama o ndolo n ta dansaa du amayun a na ayi dada Mawun ma Asula."

Ojoro o ufaru e Yesu

³⁵ Ana usana u tawai, Yahaya dana ta de obolo no ojorot e re a yi a yuwan urumbusu. ³⁶ Ana we enei Yesu a mmalu, reve u damma, "Apa Magiri'i ma Asula!"³⁷

³⁷ Ojoro'o a uwua ta ana Yahaya dammai ne, dada o toniyi Yesu. ³⁸ Ana u vadai avu we ene le o tonishi yi, dada we ece nle, "Nye da i ri e izami?"

Reve a usu, "Rabbi, t te da vu ri na nden?" ("Rabbi" urevu wa yi ayi da "Manlu.")

³⁹ Reve u usu, "Tawai ye ene." (A mantsa ma rumu na shi vu ulivu da.) Reve o toni e ene ubata'a, reve a dana obolo hali urana u koto.

⁴⁰ Vuma ta atsuma o ojoro'o ayi da Andarawu mawun ma anawu ma Simo Bituru. ⁴¹ Ili i na Andarawu fara yuwan ayi da u zami ta mawun ma anawu ma yi Simo, avu u damma yi, "Tse ene ta Zamawawa na a yuwaan ntsu nzuwulai'i!" (Na Tsuyahudat a yuwan ta ulinga na "Zamawawa" waru unata u da u ri na Tsuhelenit "Kristi.") ⁴² Avu Andarawu tara yi a tyo ubata u na Yesu ri.

Ana Yesu kalyuw a niyi avu u damma, "Avu da Simo, aala a dada va wu a da Yahaya. t A ta de wu Kefa." (Ayi "Kefa" ili i ta i da na "Bituru.")

Yesu dangwa ta Filibu na Nataniya

⁴³ Ana usana u tawisai, reve Yesu jiyan u kara a tyo Galili. Ana we enei Filibu, avu u damma yi, “Toni mu.”

⁴⁴ Besaida lyuci na Filibu utai da, waru lyuci va Andarawu na Bituru da. ⁴⁵ Ana Filibu 'yawā cinai Nataniya avu u damma yi, “Tse ene ta vuma na Musa danai adama a yi atsuma a Wilā. Waru amasula a dana ta adama a yi. Ayi da Yesu ulobo wa Isuhu, waru Nazara da lyuci va yi.”

⁴⁶ Amma Nataniya damma ta Filibu, “A ta tsurā ili i sa'ani a lyuci va Nazara?”

Reve u usu, “Tawā ve ene.”

⁴⁷ Ana Yesu enei Nataniya a tawā yi, reve u damma, “Apa ugundo wa amayun a nkaya n tsu aza a Isra'ilā.† Ayi za yipaalishi i da shi.”

⁴⁸ Avu Nataniya ece yi, “Cine tsa da vu reve numu?”

Avu u usu yi, “Me ene wu ta nden e ikyun yu ubiri, kafu Filibu de wu.”

⁴⁹ Dada Nataniya usu niyi, “Manlu, avu dada Mawun ma Asulā. Avu da Mogono ma aza a Isra'ilā.”

⁵⁰ Reve we ece yi, “Vu usu mu ta adama a na n dammai me ene wu ta e ikyun yu ubiri? Vu te ene ili i gbagbain i na i la'ai nda.”

⁵¹ Dada Yesu damma nle, “Amayun a da maa dansaa du, i te ene zuva ukpatu'u, avu waru nlingata ma Asulā n danā a 'yawusa na a cipi e ekere a Mawun ma Vuma.”†

2

Mini ma kambai masayan ma inabi

¹ O urana wa ta'atsu, avu a yuwan abuki o lolo a lyuci va Kana atsuma a Galili. Mma va Yesu danā ta pe. ² A banu ta Yesu obolo no ojoro a yi fo. ³ Ana masayan ma inabit mo kotoi, dada mma va yi tsu damma yi, “Masayan mo koto ta.”

⁴ Reve Yesu usu, “Mma, nye i da i buru numu na adanshi a nda? Mantsa ma va mo koto ma yuwan na maa yuwan ili i nda shi.”

⁵ Reve mma va yi damma agbashi, “I yuwan ili i na u damma ndu i yuwan suru.”

⁶ Nu ufaru, Asulā a ca ta aza a Isra'ilā wilā cine aa danā a yuwanus wuzā'u. Adama o ndolo ama o u'wa'a a danā ta na

ara'atsu a mini a tali,aza a na e she'ein na atali. Ura'atsu suru u tsu gura ta tara ndele m mini ushin a tyo mata'atsu.

⁷ Avu Yesu damma agbashi'i, “Shitoyin ara'atsu'u na mini.” Dada o shitoyin le tapu hali a tyo o una.

⁸ Dada u damma nle, “Gogo kenei wa'a, reve i ca zaghain va abuki- ”

Reve gba a yuwan ne. ⁹ Ana u pedei, mini'i u kambā ta de masayan ma inabi. U reve ubatā u na masaya'an wu utai shi, amma agbashi a na a tawāyi na mini'i e reve ta. Dada u deyi vali vu kasa'avu'u, ¹⁰ reve u damma yi, “O ufaru wa abuki o lolo ama a tsu fara ta ne'eshen masayan ma na ma la'ai uyo'o. A tyo de no o sowo masayan lon, avu e ne'eshen za na rawai ayi ndolo uyo'o shi. Agba avu vu soko ta masayan ma na ma la'ai uyo'o hali a tyo gogo.”

¹¹ Adama o ndolo atsuma a Kana va Galili da Yesu fara yuwan ulinga wi iroci ya asalamat yu ufaru. Lo da u rocoi tsugbain tsā yi, reve gba ojoro a yi a usu yi.

¹² Ana ayi ndolo kotoi, avu u kara a tyo a lyuci va Kafarnahum obolo na mma va yi, na aza a yi, obolo no ojoro a yi. A dānu ta de rana meketeci.

Yesu lapula ta Aa'isamapada
(Mat. 21:12-13; Mak. 11:15-17; Luk. 19:45-46)

¹³ Avu Yesu kara a tyo Urishelima adama a na mantsa ma Abuki a Mapasa ma yuwan ta zuzu. ¹⁴ Ana u 'yawai a Aa'isamapada, avu u cina ama a winasa inan, ni ikyon, obolo na nrukuku. We ene ta waru ozo o ro o otogu a kita'usa ikebe icu'un icu'un.

¹⁵ Avu u kene amunga reve u munga aasudu. Dada u loyi ama'a suru atsuma a Aa'isamapada'a, obolo ni ikyon ni inan i le. Avu wu kebe apada a aza a na a ri a kita'usa ikebe'e, reve u baza ikebe i le. ¹⁶ Avu u damma aza a na a winasa nrukuku, “Tawai ili i nda ubatā u nda! She i kambāto u'wa wa Dada va wo o'wo eden wan.”

¹⁷ Ana ili i nda i farai, reve ojoro a yi a cuwan ni ili i na i ri udanu de nu ujimu atsuma a Adanshi a Asulā:† “Icigi yu u'wa ya wu i to una mu.” ◊

¹⁸ Reve azagbain a aza a Isra'ila e ece yi, "Cu'un vi ili ya asalama i ne i da vaa yuwan, tsərə vu roco tsu ubatə u na vu tsurəi ucira u na vu yuwan ili i nda?"

¹⁹ Avu u usu le, "Lungusai u'wa wə Asulə u nda, waru n ta suwisa yi ətsumə a rana ta'atsu." ²⁰ Reve a usu, "Ana a farai usaa wə Aqə'isamapada† a nda, u karə tə a'wan amunga nə aza a tali kafu o koto yi. Cine tsa da vaa gura suwisa yi ətsumə a rana ta'atsu?" ²¹ Amma ana Yesu yuwan adanshi o "u'wa'a," lipu və yi da u dənəi a yuwusan adanshi. ²² Ana a 'yəsan niyi ətsumə a əkwəkwa, ojoro a yi a cuwan tə ana u dammai tsundolo. Dada a usuyi Yesu na Adanshi a Asulə.

Yesu reve tə cine ama ari

²³ Ana Yesu dənəi pe ətsumə a Urishe-lima adama a Abuki a Mapasa, ama nə əbundə a usu yi tə adama a na e enei iroci yi ili ya asalama i na u yuwusain. ²⁴ Yesu gba u reve tə majiyan ma na mə ri pe ətsumə o okolo e le suru, agba u lyawa le a dangwaa yi ili i na waa yuwan shi. ²⁵ Ko vuma aa damma yi majiyan ma ama shi, adama a na ayi na aciyayi u reve tə majiyan me le.

3

Nikodimu tawə ta ubatə wa Yesu

¹ Ətsumə a Azagbain a Mbara,† vuma ro dəna tə pe za na a tsu de Nikodimu, ayi Mafarishi ma da. ² U 'yəwa tə ubatə wə Yesu na ayin, avu u damma, "Zagbain, tsu reve tə Asulə a lyungu wu tə ubatə u tsu adama vu rito tsu. Babu za na aa gura yuwan iroci yu ulinga ya asalama i na vaa yuwusan, she nə Asulə a ri obolo nə ayi."

³ Reve u usu, "Amayun a da maa dansaa wu, babu za na aa uwa o tsugono tsə Asulə† she na a matsan yi ure."

⁴ Avu Nikodimu damma, "Amma na vuma o o'wo de aabara, cine aa gura matsisan yi? Waa uwisa ətsumə a mma və yi waru shi. Cine aa yuwan avu a matsisan vuma we ire?"

⁵ Reve u usu, "Amayun a da maa dansaa wu, babu za na aa gura uwa ətsumə o tsugono tsə Asulə, she na a matsisan yi

umatsun we ire nə mini nə Ruhu. ⁶ Ili i na vadilimə matsain vadilimə da, amma ili i na a matsain ətsumə a Ruhu, Ruhu da. ⁷ She vu yuwan asalama wan a na n damma nuwu, 'Ni i 'yuwan i ciga aqə dəshi matsisan du.' ⁸ Upepu u tsu toni tə ubatə u na u cigai, waru vu tsu uwu tə ilama ya yi, agba vu reve ubatə u na wu utai shi, agba vee reve ubatə u na wee tyo shi. Ne da u ri nə vuma na Ruhu matsain."

⁹ Reve Nikodimu ece, "Cine ili i ndolo yaa fara?"

¹⁰ Dada u usu niyi, "Avu manlu ma gbain ma da vu ri ətsumə a Isra'ila. Nye i zuwai vu kudai e reve ili i nda? ¹¹ N damma wu amayun, tsu yuwan tə adanshi e ili i na tsu revei, waru tsu damma tə ili i na tse enei ne esu a tsu, nə ne suru i usu ili i na tsu damma ndu shi. ¹² N damma du tə adama e ili yu uvadı suru, agba i usu shi. Adama o ndolo yaqə usu shi, ko nə n yuwaan du adanshi e ili i na i ri de zuva. ¹³ Amu da Mawun ma Vuma,† za na utai zuva goon, agba ko za koto 'yəwa de shi. ¹⁴ Cine Musa† 'yəsaın yo vu rumushili ətsumə o una, ¹⁵ ne da fo a ciga a 'yuwan aqə 'yəsan Mawun ma Vuma, tsərə za na ushi niyi no okolo a tə u tsurə wuma u babu ukotu.

¹⁶ "Adama e icigi i na Asulə a yuwayin uvadı, dada u cayı Mawun mə tə ma yi goon, adama a za na ushi niyi suru u kuwa wan, agba u tsurə wuma u babu ukotu. ¹⁷ Asulə a lyungu Mawun mə yi ətsumə o uvadı tsərə u kototo ama shi. Amma u lyungu yi tə adama u wawa ama. ¹⁸ Aa yuwaan aza a na a ushiyi Mawu'un uge'etosu shi. Amma a yuwaan tə de aza a na a ushi niyi shi uge'etosu, adama a na a zuwai okolo e le e ekere a Mawun mə tə ma Asulə shi. ¹⁹ Apa ili i na i zuwai uge'etosu u ri lo adama e le: Ekan a tawə tə ətsumə o uvadı, agba a ciga yi shi. Irumbu i da a cigai, adama a na linga le iwuya i da. ²⁰ Aza a na a yuwan iwuya a 'yuwan tə ekan, waru a ciga a rawa ubatə we eka'an shi, adama a na a ciga vuma reve iwuya i na aa yuwan shi. ²¹ Aza a na a yuwan wuma wə əbulə a tsu tawə tə ubatə e ekan, ama suru a tsu reve tə a nə a yuwan shi ili i na Asulə a cigai."

◊ 3:14 Mkc. 21:9.

Yahaya cuwa tā Yesu

²² Ana o kotoi ili i ndolo, reve Yesu no ojoro a yi a 'yāwā upasu wa Yahuda, ubāta u na u dānuyi obolo ne ele ne'en wa'a. Waru u yuwusaan tā ama urumbusu. ²³⁻²⁴ A mantsa'a koto a shi a zuwa Yahayat atsumā o u'wa wa ali shi. Urumbusu tā ama a Ayino, adama a na mini mā abundā mā dāna tā lo. (Ubāta'a u la'ashi alanga nā Salima shi.) Ama a 'yāwusā tā ya'a yi, waru u rumbusu le tā. ²⁵ Atsumā o ojoro a Yahaya ozo o ro a uwa tā mawasan nā vuma va Isra'ilā ro adama a wuzā'u. ²⁶ Reve a 'yāwā a damma Yahaya, "Manlu, vuma na ve enei a mbāngā mu Udolu wā Urdu, vuma na vu dammai ayi da Kristi Zamawawa, ayi fo u tā rumbusu ama. Waru ama suru a tā 'yāwusā ya'a yi, agba a tāwā ubāta u tsu shi."

²⁷ Avu u usu, "Vuma tsu tsura tā ili i na Asulā a ca niyi goon. ²⁸ Adū yu uwāa tā ana n dammai, 'Amu da Kristit Zamawawa'a shi, amma a'mu da za na Asulā a lyunguyi n lapula ure adama a yi.' ◊ ²⁹ Kasa'avu tsu 'yāwā tā ubāta u na vali vu kasa'avu ri. I'utsā i vali'i u tsu zāngānā tā obolo nā ayi, nā wu uwāa udyo wa yi. Amu i'utsā i vali vu kasa'avu i da, n yuwan tā māzāngā mā abundā a na u lyuwai aci. ³⁰ Ayi gba na a ciga a 'yuwan u dashishi, a'mu waru n jebushe."

Za na tāwāi diga zuva

³¹ Reve Yahaya lyuwa elime na adanshi u damma, "Za na tāwāi diga zuva u la'a tā ama suru tsugbain. Za na tāwāi diga o uvadī za vu uvadī da, waru adanshi o uvadī a da u ri a yan. Za na gba tāwāi diga zuva u la'a tā ama tsugbain suru. ³² U damma tā ili i na we enei ni ili i na wu uwāwai, agba ama a usu ili i na u dammai shi. ³³ Vuma na ushiyi ikaka ya yi, u roco tā u usu tā ili i na Asulā a dammai amayun a da. ³⁴ Vuma na Asulā a lyunguyi u tsu damma tā adanshi a Asulā, adama a na Asulā a ca yi tā ucira u Ruhu vā yi tapu. ³⁵ Dada u ciga tā Mawun lon, dada u ca niyi ucira a aci e ili suru. ³⁶ Vuma na ushiyi Mawu'un u tā tsurā wuma u babu ukotu, amma aza a na a yuwan tsutoni nā Mawu'un shi, aqā tsurā

wuma shi. Ama o ndolo a tā dāna o sowuso atsumālimā e ekere a Asulā babu ukotu."

4

Yesu yuwan tā adanshi nā ka va Samariya

¹ Yesu tsurusā tā aza a na a ususu niyi reve u rumbusu le. Reve Afarishi a uwāa a na aza a na oo tono yi'i a la'a tā aza a Yahaya abundā. ² (Yesu rumbusu ama'a na aciyayi shi, amma ojoro a yi a da u zuwai a rumbusu le.) ³ Yesu reve tā a na Afarishi a uwāa tā adama a yi, dada u lyuwai Yahuda, reve u reme mmalu a kambā Galili.

⁴ Ure'e wu utulāi tā nu upasu wa Samariya. ⁵ Ayi a mmalu upas'u'u, avu u rawa lyuci na a tsu de Saka, za na ri zuzu ni idā i na Yakubu cayi Isuhu mawun mā yi. ⁶ Urana a tyo aci dada Yesu rawai ooko'o a Yakubu. Ayi u kuna adama a mmalu ma alanga n na u yuwan, dada u dānuyi zuzu no ooko'o'o.

⁷⁻⁸ Ana ojoro a yi a uwai a lyuci a tsula ilyalya, avu ka va Samariya ro tāwā o ooko'o'o adama u kene mini. Dada Yesu damma niyi, "Ne'e mu mini n sowō."

⁹ Reve u uwa asalama adama a na aza a Isra'ilā a tsu kiralai na ama a Samariya shi. Dada u damma niyi, "Avu vuma va Isra'ilā da, a'mu gba ka va Samariya da. Adama a nye vaa pati mu mini mo oso?"

¹⁰ Avu u usu yi, "Vu reve ili i na Asulā a cigai u ca wu shi, waru vu reve vuma na aa patishi wu mini shi. Nā shi vu reve, vu shi ta pati mu mini ma wuma."

¹¹ Avu u damma, "Zagbain, vu ri na aaguga shi, waru ooko'o'o u tā aru'un. Te da vāqā tsurā mini ma wuma'a? ¹² Akaya a tsu Yakubu da kāpāqā ntsu ooko'o'o, reve ayi na ama o u'wa a yi ni inama ya aguba ya yi o sowō mini o ooko'o a nda. Vu la'a tā Yakubu tsugbain?"

¹³ Avu Yesu usu, "Za na suru sowoi mini mo ooko'o a nda u tā dashi uwāa akuli.

¹⁴ Amma aza a na oo sowoi mini ma na maa ca le aqā dashi uwāa akuli shi. Mini ma na maa ca le u to o'wo gashi lyusu mini pe atsumā e le, za na aa ca le mini ma wuma u na woo koto shi."

¹⁵ Reve u damma yi, "Zagbain, ca mu mini'i adama n dashi uwāa akuli wan.

Waru adama n dašhi tawā pa mekene mā mini wan.”

¹⁶ Avu u damma yi, “Yawā vu de vali vā wu avu i tawā ra.”

¹⁷ Reve u usu, “N ri nā vali shi.”

Avu Yesu usu, “Amayun a da a na vu dammai vu ri nā vali shi. ¹⁸ Vo olo tā de ali o ton, agba za na vu ri nden nā ayi gogo, vali vā wu da shi. Vu damma mu tā amayun.”

¹⁹ Reve u damma, “Zagbain, n reve tā avu vumavasula da. ²⁰ Nkaya n vā n yuwaan tā Asula agandā a Masasan mā Gerizim, agba ədu aza a Isra'ila i damma tā Urishelima da goon ubatā u na aa yuwan aganda.”

²¹ Avu u damma yi, “Usu mu, ka, mantsa mo tā lo a tawā ana ama aa yuwaan Dada agandā ko a masasan ma nda ko atsuma a Urishelima shi. ²² Ədu aza a Samariya ke'en da i revei adama a za na yaa yuwusaan aganda, ətsu gba aza a Isra'ila tsu reve tā ili ya abundā adama a yi, adama a na aza a Isra'ila a da aa damma cine Asula aa wawusa ama. ²³ Mantsa mo tā lo a tawā, amayun, mantsa'a ma rawa tā de, ana Ruhu vā Asula aa zuwa ama a yuwaan Asula agandā ununa ayi u ri. Ele da aza a na Dada cigai a yuwaan yi aganda.”

²⁴ E tse ene Asula shi, adama o ndolo aza a na a yuwaan yi aganda na a 'yuwan a ciga a yuwaan yi nā yeni ye esu wan, amma ətsuma a ruhu na amayun.”

²⁵ Avu ka'a u damma, “N reve tā a na Zamawawa ri lo a tawa. Ayi da za na a tsu de Kristi. Nu u tawā, u ta cuwuwa tsu ili biti.”

²⁶ Avu Yesu damma, “Amu, za na aa yuwusan adanshi gogo'o, amu da ayi.”*

Ojoro a kambā tā o ooko'o

²⁷ A mantsa'a, reve ojoro e Yesu a kambushi, reve a uwa asalama a na a cina niyi a adanshi nā ka'a. Agba ko vuma tā gura ece ka'a, “Nye vu cigai?” shi. Ko e ece Yesu, “Nye i zuwai vaa yuwusan adanshi nā ayi?” shi.

²⁸ Avu ka'a u lyawa lo meden mā mini mā yi o ooko'o. Reve u kambā a lyuci dada u dammai ama suru, ²⁹ “Tawai ye ene vuma na damma numu ili i na n yuwin de suru! Ko u ta gura o'wo ayi da Kristi

Zamawawa'a?” ³⁰ Reve o uta a lyuci a 'yawā ya Yesu.

³¹ Ele ətsuma e ili i ndolo, avu ojoro e Yesu a uwa a dansaa yi, “Manlu, yuwan ankuri, lyuwa ili i ro.”

³² Avu gba u damma le, “N tā ni ilyalya i na i revei shi.”

³³ Reve a uwa mecilei, “Vuma ro tawā a yi tā de ni ilyalya?”

³⁴ Avu u damma, “Ya'a vā, nnā n yuwan ili i na za na lyungu numu cigai n yuwan ili i tā i da ni ilyalya, waru ya'a vā nnā n koto ulinga wā yi ili i tā i da ni ilyalya. ³⁵ I tā nu udammu, ‘Na a yuwan woto nashi ama o to boloto a yuwan ugasa!’ Amma n ta dansaa du i kalyuwā mejenge, i te ene a na ishina i kutsai azama ugasa. ³⁶ Za na ri o ugasa u tā ushishi atsupu, waru u to bolotosu itana yu udumā adama a wuma u na woo koto shi. Adama o ndolo a mantsa mā tā za yu ca'an nā za vu ugasa a tā mazangā obolo. ³⁷ Pa nda udammu u nda amayun a da, ‘Vuma ro a cu'usān, za ro waru o ugasa.’ ³⁸ N lyungu du tā i gasa ili i na i lingai shi. Ozo o ro a da a yuwin ulinga'a, ədu gba əvu i koso ulinga u le, waru reve i tsurā akunda a du.”

Ama a Samariya na abundā a ca tā okolo

³⁹ Reve ama a Samariya a lyuci ndolo nā abundā a ca Yesu okolo e le adama e ili i na ka'a u dammai, “U damma mu tā ili i na n yuwin de biti.” ⁴⁰ Ana aza a Samariya a rawai ya Yesu, reve a pati yi u dānu ne ele, dada wa asai pe ayin e re. ⁴¹ Reve ama nā abundā a ca okolo adama e ili i na u dammai.

⁴² Avu a damma ka'a, “Nu ufaru tsu ca tā Yesu okolo adama a adanshi a wu, amma gogo tsu ca tā okolo adama a na tsu uwwa niyi na aciyatsu. Tsu reve tā a na vuma nda na amayun ayi da Zamawawa vu uvadi.”

Yesu kambātoi mawun ma zaghain gbaga

(Mat. 8:5-13; Luk. 7:1-10)

⁴³ Ana a yuwin ayin e re'e, reve Yesu kara a tyo Galili. ⁴⁴ (U damma tā de, a na vumavasula tsu tsurā tsugbain a lyuci vā yi shi.) ⁴⁵ Ana u rawai Galili, reve ama o upasu'u a ushi yi. E ene tā de ili i na u

* ^{4:26} Aza a Isra'ila e reve tā danshi “amu da” aala a Asula a da. Pa nda Yesu to rocosu ka'a ayi da Zamawawa'a.

◊ ^{4:26} Mt. 3:14.

yuwain à Abuki a Mapasa àtsumà à Urishe-lima adama a na à shi tå de fo.

⁴⁶ Ayi àtsumà à Galili, reve u kàmbà à malyuci ma Kana ubàtå u na u kàmbàtoi mini masayan. Vuma ro za tsugbain ubàtå u mogono tå nden à lyuci va Kafarnahum, ulobo wà yi u tu ubanakun. ⁴⁷ Ana wu uwai a na Yesu utå tå diga Yahuda àvu u rawa Galili, àvu u rawa ya'à yi, àvu u pati yi u tåwà Kafarnahum u kàmbàto mawun mà yi gbaga, adama a na mawu'un u shi a gan makuwàqà.

⁴⁸ Àvu Yesu damma yi, “Nà ye ene iroci yi ili ya asalama ni ili i sa'avu shi, yaà usu shi.”

⁴⁹ Reve zaghbilin u damma yi, “Manlu, tåwà kafu mawun mà và mà kuwà.”

⁵⁰ Dada u damma niyi, “Wala à tyo o u'wa, mawun mà wu màkuwà shi.”

Reve vuma'a u usu ili i na Yesu damma niyi, àvu u kara à tyo o u'wa. ⁵¹ Ayi à tyo, reve agbashi à yi a ga'aton yi àvu a damma yi, “Mawun mà wu mà baruwà tå.”

⁵² Àvu we ece le mantsa ma na mawu'un u kàmbài gbaga, reve à usu, “Ubanaku'un u lyawa yi tå yon rumu tå vu urana.”

⁵³ Dada'a u reve tå a na nà rumu tå gan da Yesu dammai, “Mawun mà wu màkuwà shi.” Dada vuma'a na aza a na à ri nden o u'wa wà yi suru a cayi Yesu okolo e le.

⁵⁴ Ayi da ulinga wa asalama tå we ire u na Yesu yuwan à Galili ana wu utai Yahuda.

5

Yesu yuwan opocino urana wa Ashibi

¹ Ana ili i ndolo i kotoi, àvu Yesu kara à tyo Urishelima adama à àbukit à aza a Isra'ila o ro. ² Àtsumà à lyuci'i, mabata ma na à tsu de Betededa na Tsu'aramat mà dàna tå lo zuzu nu unàntsü u na à tsu de Unàntsü wi Ikyon. A yuwan tå kwa'a à mukisà n ton ukàndàruwu a mabata'a.

³ À mukisà n ndolo, àzà o ubanakun nà abunda à tsu dànustu tå lo, ozo o ro nrumbà n da, ozo o ro waru àkutsumà, ozo o ro waru gba shi ozo o osowi à lipu. [A ta pura mantsa ma na malingata mà Àsula mà lukutà mini'i ⁴ adama a na mantsa à tyo mantsa malingata'a mà tsu cipa tå à mini'i, reve u lukutà yi. Nu u lukutà yi

u koto, àvu vuma na fara dasai pe reve u tsura opocino a banakun na a damatosun yi suru.]* ⁵ Vuma ro dàna tå lo ubanakun a'wan mata'atsu nà kunlå. ⁶ Yesu ene yi tå nven, àvu u reve a na vuma ndolo jima tå ubanakun. Dada we ece niyi, “Vu ciga tå voo o'wo gbaga?”

⁷ Àvu u usu, “Zagbain, u ri n yuwan shi, adama a na n ri nà za na ee shede mu a uwa à mini'i shi, mantsa ma na à lukutà mini. Nà n ciga ma'uwaà àvu nanza fara uwaa mu.”

⁸ Reve u damma yi, “Yon mishin, vu tara aavalu à wu, àvu vu wala.”

⁹ Babu usan àvu vuma'a u kàmbushi gbaga. Àvu u tara aavalu à yi reve u kàrà.

Urana wa Ashibit u da ili i ndolo i farai.

¹⁰ Ana azagbain a Isra'ila e enei vuma ndolo na aavalu à yi, dada a damma niyi, “Ana'an Ashibi a da! Wilà u lyawa a na vuma ro a tanu aavalu à yi o urana wa Ashibi shi.”

¹¹ Àvu u usu, “Vuma na kàmbàto numu gbaga u damma mu tå, ‘Tara aavalu à wu, àvu vu wala.’”

¹² Reve e ece yi, “Vuma ne da damma nuwu vu yuwan cu'un vu ulinga u nda?”

¹³ Agba u reve ko vuma ne da kàmbàto niyi gbaga'a shi, adama a na ama à dàna tå lo àbundà lon, waru cina Yesu kàrà de sanyi.

¹⁴ À'yawà de, àvu Yesu ga'an nà vuma'a a À'a'isamapada àvu u damma yi, “Kàlyuwa, vo o'wo tå gbaga gogo. Vu lyawa mayan mo unusu tsàrà ili i na i la'ai ili i nda i cina wu wan.” ¹⁵ Reve vuma'a u 'yawà u damma azagbain a na Yesu da kàmbàto niyi gbagba.

¹⁶ Adama o ndolo, reve azagbain a Isra'ila a fara a casu Yesu àtsumàlimà a na u ta yuwan cu'un vi ili i ndolo o urana wa Ashibi. ¹⁷ Àvu gba Yesu damma le, “Kuci da Dada và aa yuwan ulinga, ne da fo maa lyuwa elime nu ulinga.” ¹⁸ Adama o ndolo, àvu azagbain a Isra'ila a zamishi ure u na o una yi, adama a na u 'yuwan o toni wilà wa Ashibi. Amma ili i na i la'ai uwuyanu àyi da, u damma tå Àsula à da Dada và yi, za na zuwa niyi wo o'woi unàtå nà Àsula.

Dada ca tå Mawu'un ucira

* ^{5:4} Akuci a atagada à ri nà guzu nda shi.

¹⁹ Ayu Yesu usu, “N damma du amayun, babu ili i na Mawun waa yuwan na aciyayi, amma ili i na we enei Dada a yuwusan, dada fo waa yuwusan. Ili i na Dada yuwain suru, dada fo Mawun u tsu yuwan goon.

²⁰ Dada u ciga tā Mawu'un, dada u roco niyi ili i na waa yuwusan suru. Waru u to roco yi ili i na i la'ai nda mgbain, tsā suru n du yo o'wo a asalama. ²¹ Cine Dada tsu 'yaşan ama ătsumă a ăkwakwā avu u ca le wuma, ne da fo Mawu'un waa ca aza a na u dangwai wuma. ²² Babu vuma na Dada u ge'etoi, amma u zuwa tā Mawu'un za vu uge'etosu wa ama suru. ²³ Dada ciga tā ama suru a ca Mawu'un tsugbain, cine a ca niyi tsugbain. Na ama a 'yuwan a ca Mawu'un tsugbain, unătā u da a na a 'yuwain a ca Dada za na lyungu niyi tsugbain.

²⁴ “Amayun a da maa dansaa du, vuma na uwmai ili i na n dammai avu u usu za na lyungu numu, u tā n wuma u babu ukotu. O kototo vuma ndolo shi, amma u pasa tā ukwā a tyo wuma. ²⁵ Amayun a da maa dansaa du, mantsa mo tā lo a tāwā waru u tā pa ana ăkwakwā aa uwwa udyo u va Mawun mā Asulā, aza a na a uwmai a tā tsurā wuma. ²⁶ Dada da ri nu ucira u na waa ca wuma, waru u ca tā de Mawu'un cu'un vu ucira u ndolo. ²⁷ Waru u ca tā de Mawu'un ucira u na wee ge'eto ama suru, adama a na ayi Mawun ma Vuma ma da.

²⁸ “She yo o'wo a asalama adama a nda wan. Mantsa mo tā lo a tāwā ana ăkwakwā ătsumă a ason aa uwwa udyo wā yi, ²⁹ avu o utā ătsumă a ason. Aza a na a yuwain isa'ani a tā 'yon a tyo a wuma, aza a na gba a yuwain iwuya a tā 'yon a tyo ubatā u na oo kototo le.”

Yesu Mawun mā Asulā ma da

³⁰ Ayu Yesu lyuwa elime na adanshi, “Babu ili i na maa yuwan na aciyavā. Dada da lyungu numu, ayi da waru za na roco numu cine mee ge'eto. N tsu ge'eto tā ulobonu, adama a na n ta yuwusan itoni nā ayi, waru n tsu yuwan ili i na maa uwaa aciyavā uyo'o shi.

³¹ “Nā amu da n yuwain adanshi adama a aciyavā goon, babu za na aa zuwaa mu at-suvu. ³² Amma za na aa yuwusan adanshi

adama a vā tā lo, waru n reve tā adanshi adama a vā amayun a da.

³³ “I lyungu tā nlingata a 'yawā ya Yahaya, avu gba u damma le amayun. ³⁴ Ko na wo o'woi adanshi a vadilimă o roco ko zane da n ri shi, amma n yuwaan du tā adanshi ne ele adama i tsurā iwawi. ³⁵ Yahaya ikanasa tā gashi fitila na a dabai, waru i zānganā tā a na a ca ndu ekan a yi a mantsa wa'a.

³⁶ “Amma ili i gbain i ro i tā lo i na i la'ai Yahaya i na yoo rocosu amayun adama a vā. N ta yuwusan adama e ili i na Dada zuwa numu n yuwan! Ili i nda suru i to rocosu a na Dada da za na lyungu numu. ³⁷ Dada na lyungu numu fo ta yuwusan adanshi adama a vā, agba koto yu uwwa udyo ko ye ene yi shi. ³⁸ I zuwa adanshi a yi o okolo a du shi, ayi da i zuwai adu i kudai a usu a na amu da za na u lyunguyi. ³⁹ I te petelyuwushe ătsumă a Adanshi a Asulā a majiyan i tā tsurā wuma u babu ukotu. Adanshi a Asulā a nda waru u yuwan tā adanshi a vā! ⁴⁰ Suru nā ne i 'yuwan tā a tāwā ya'a vā, tsā suru n ca du wuma u babu ukotu.

⁴¹ “N rie izami yi ica ya ama shi. ⁴² Amma n reve du tā. N reve tā ko vuma tā ătsumă a du ciga Asulā shi. ⁴³ N tāwā tā ătsumă a ala a Dada, agba i usu mu shi. Agba i tsu usu tā ama a na a tāwāi adama a aciyele. ⁴⁴ Vānā du i tsu ciga tā i tsura ica ya aciyadu, agba i tsu yuwan ătyo a na yaa yuwan, tsā suru i tsurā ica e ekere a Asulā goon shi. To, cine ya'a usu mu?

⁴⁵ “Agba amu da maa 'yawā na adanshi a du ubatā wa Dada shi. Musa da aq 'yawā na adanshi a du! Ee, Musa za na yaa zuwusa okolo waa kamba du. ⁴⁶ Musa dana tā adama a vā. Ni i shi i usu Musa, i shi tā usu mu. ⁴⁷ Ni i usu ili i na Musa danai shi, to, cine ya'a usu ili i na n dammai?”

6

Yesu lyuwato tā ama upakukupa uto (Mat. 14:13-21; Mak. 6:30-44; Luk. 9:10-17)

¹ Ana ili i ndolo i farai, avu Yesu kāra a tyo upasalai u Mala mā Galili (za na a tsu de Mala ma Tibariya). ² Abajini o obolo o toni yi tā, adama a na e ene yi tā de

ana u yuwain iroci yi ili ya asalama, ana u kambətoi aza o ubanakun gbaga.

³⁻⁴ Mantsa mā Abuki a Mapasa ma aza a Isra'ila ma yuwan tā zuzu, avu Yesu 'yawa a masasan obolo no ojoro a yi, reve a dānu. ⁵ Ana Yesu enei abajini o obolo a ama a tawā ubatā wā yi, reve we ece Filibu, "Te da tsaa tsurā ilyalya i na tsaa lyuwato ama a nda?" ⁶ (Yesu ece tā Filibu yeci i nda, tsara u lyungwā yi, adama a na u reve tā de ili i na waa yuwan.)

⁷ Avu Filibu usu, "Ikebe yu ulivu ukpakure (200)* aa gura tsula ilyalya i na za suru a lyuwa ko ke'en shi."

⁸ Atsuma o ojoro a yi, reve Andarawu mawun mā ənawu mā Bituru ma damma, ⁹ "Apa ulobo u ro za na ri no opopofu a yitabot o ton nā mugula mu u'yewu n re. Agba ko cine a yuwain aa rawa le shi."

¹⁰ Avu Yesu damma le, "Dammai ama'a a dānu." Ubata'q u dāna tā na anlya o utaṇu lon. Ali ukpukupu uton (5,000) u da a danuyi ubatā u ndolo'o. ¹¹ Reve Yesu tara opopofu'u, avu u godyoo Asulā adama a na u ca nle. Avu u ca e ne'eshen ali a na a ri lo nden. Ne da fo u yuwain nā mugula'a, hali suru nle a tama a cuwan.

¹² Ana a tamai a cuwain, dada u dammai ojoro a yi, "Bolotoi akapi a na a buwai. She tsu lungusāi ko ili wan." ¹³ Dada o bolotoi akapi o opopofu a yitabo a na a buwai, avu o shiton asaka kupa ne ejere. ¹⁴ Ana ama e enei ili ya asalama i na Yesu yuwain, reve a damma, "Amayun, ayi dada Vumavasula langa na ri lo a tawā atsuma o uvadi." ¹⁵ Yesu reve tā a na ama a ri e ifobi tsara a tawā a kambətoi yi wo o'wo mogono me le nu ucira, dada gba u karai a tyo a agadī ayi a nde'en.

Yesu wala tā a mini

(Mat. 14:22-33; Mak. 6:45-52)

¹⁶ Ana urana u riyai, reve ojoro a yi a karai a cipa zalā mala. ¹⁷ Ana ubatā u rumbanai, agba babu Yesu tawā ubatā u le. Avu a uwa a wantsun adama a pasalai a tyo Kafarnahum. ¹⁸ A mantsa mo ndolo abajini o upepu a lapusa tā, avu u yuwusan

abajini abajini e ikedu i mala. ¹⁹ Ana ojoro a luwai a tyo e memere ma mala'a, [†] avu e ene Yesu a mmalu zuva mini. Avu u lyuwa elime nā mmalu a tyo ubatā u na a ri, dada a uwai wovon lon. ²⁰ Dada u damma nle, "Amu da. She yu uwua wovon wan." ²¹ Avu a shi a ciga a tara yi a wantsun. Babu usan, avu wantsu'un u rawa ubatā u na a cigai a tyo.

²² Ana usana u tawai, ama a na a buwai upasu u ndede e reve tā a na wantsun u tā u da u shi de. E reve tā a na Yesu uwai pe a wantsu'un obolo no ojoro a yi shi, amma a kara tā a lyawa yi. ²³ Antsun o ro o uta tā de a lyuci va Tibariya, avu e isawan zuzu nu ubatā u na Zagbain godyoyi Asulā adama o opopofu a na ama a tamai. ²⁴ Ana obolo a ama e enei de Yesu shi, ko e enei de ojoro a yi shi, avu a uwa a antsun a pasa a tyo a mbangā ma Kafarnahum tsara a zami yi.

Yesu da opopofu a wuma

²⁵ Ana a 'yawai a cina niyi de, reve e ece yi, "Manlu, cine vu yuwain dada vu rawushi pa nda?"

²⁶ Dada Yesu usuyi, "Amayun a da maa dansaa du, i te izami i vā adama a na i tamai opopofu hali i cuwain. Agba i ri e izami i vā adama a na ye enei iroci yi ili ya asalama i vā shi. ²⁷ She i zuwa ucira u du e izami yi ilyalya i na yaqā langā wan. Amma, i zuwa ucira u du e izami yi ilyalya i na yaa ca wuma u babu ukotu. Ayi dada ilyalya i na Mawun ma Vuma maa ca du, adama a na Dada Asulā o roco tā u usu tā Mawu'un."

²⁸ Dada e ece niyi, "Nye i da Asulā a ciga ntsu tsu yuwan?"

²⁹ Reve u usu, "Apa ili i na Asulā a ciga ndu i yuwan: I usu vuma na u lyunguyi."

³⁰ Avu a damma, "Na vu ciga tsu usu wu, yuwaan tsu ili ya asalama. Nye vaa yuwaan tsu? ³¹ Nkaya n tsu n tama ta mana' atsuma o una. A dana yi tā pe atsuma a Adanshi a Asulā, 'U ca tsu tā opopofu diga zuva tsara tsu tama.' " [◊]

³² Reve Yesu damma, "Amayun a da maa dansaa du, Musa da za na ca ndu opopofu diga zuva shi. Dada vā da za na aa casu

* **6:7** Danshi na a yuwain ulinga pa nda nā Tsuheleni ayi da "dinari ukpakure (200)." Kalyuwa Ucuduwi wi "Ikebe."

† **6:19** Ayi ubatā a u damma tā, "mili ta'atsu ko aza a nashi." Mili ta'atsu ko nashi unata u da u ri nā kilomita ton ko tali. [◊] **6:31** Mta. 16:4-15.

opopofu a amayun diga zuva. ³³ Waru opopofu a na Asula a cayi, ayi dada za na tawai diga zuva reve u ca uvadi wuma."

³⁴ Reve ama'a a usu, "Zagbain, ca tsu opopofu o ndolo kuci."

³⁵ Dada Yesu dammai, "Amu da opopofu a na a tsu ca wuma. Vuma na tawai ubata u va suru waq shi. Opopofu a na maa ca du lipu va da, za na maa ca tsara ama o uvadi a tsur shi."

³⁶ N damma du ta de ye ene mu ta, agba suru na ne i usu mu shi. ³⁷ Dada ca mu ta ama a va, suru nle a tawa ya'a va, agba maa 'yuwan le shi. ³⁸ N cipa ta diga zuva tsara n yuwan ili i na Asula a cigai n yuwan, agba ili i na n cigai shi. ³⁹ Apa ili i na za na lyungu numu ciga numu n yuwan: N ciga n 'yuwan n lamba ko vuma ta atsuma aaza a na Asula a ca numu wan, n ciga n 'yuwan n 'yasen le o urana wu ukosu. ⁴⁰ Aza a na e enei Mawu'un, avu a usu yi a ta tsura wuma u babu ukotu, waru n ta 'yasen le o urana wu ukosu. Ayi da ili i na Dada va cigai."

⁴¹ Avu ama a uwa a yuwusan adan-shawuya a aci a yi, adama a na u dammai, "Amu da opopofu a na a cipai diga zuva."

⁴² Avu a damma, "Ayi nda ayi da Yesu, ulobo wa Isuhu. Tsu reve ta dada na mma va yi. Cine waa damma, 'N cipa ta diga zuva?'"

⁴³ Dada Yesu aa damma, "Lyawai adan-shawuya. ⁴⁴ Dada da za na lyungu numu. Babu za na aa tawa ubata u va, she na Dada de yi a tyo ya'a va, waru n ta 'yasen vuma ndolo o urana wu ukosu. ⁴⁵ Amasula a dana ta, 'Asula o to rito le suru.' ⁴⁶ Za na zuwayi Dada atsuvu, avu u rito ili i na woo ritosu yi, u ta tawa ya'a va. ⁴⁷ Babu za na enei de Dada, she amu za na Asula a lyunguyi. Amu da a nde'en goon me ene niyi.

⁴⁸ "N ta dansaa du amayun, za na usu numu suru u ta na wuma u babu ukotu. ⁴⁹ Amu da opopofu a na a tsu ca wuma. ⁵⁰ Nkaya n du n tama ta mana o ogozo, a tyo de reve a kuwa. ⁵¹ Apa nda opopofu a na a cipai diga zuva a tyo o uvadi. Vuma na tamai opopofu a nda waq shi suru suru. ⁵² Amu da opopofu a na a tsu ca wuma, za na cipai diga zuva. Vuma na

tamai opopofu a nda suru waq shi. Opopofu a na maa ca du lipu va da, za na maa ca tsara ama o uvadi a tsur shi."

⁵³ Avu aza a Isra'ila a uwa mawasan vani le, adansa, "Cine tsa da vuma nda a ca tsu lipu va yi tsu tama?"

⁵⁴ Avu Yesu usu le, "N damma du amayun, ni i tama lipu Mawun ma Vuma waru i sowo mpasa ma yi shi, yaq tsur shi wuma u babu ukotu shi. ⁵⁵ Aza a na a tamai lipu va waru o sowoi mpasa n va, a ta tsur shi wuma u babu ukotu, waru n ta 'yasen le o urana wu ukosu. ⁵⁶ Lipu va ilyalya ya amayun i da, waru mpasa n va ili yo oso ya amayun i da. ⁵⁷ Aza a na a tamai lipu va waru o sowoi mpasa n va o to obolo na amu, waru amu n to obolo ne ele. ⁵⁸ Dada va za na ri wuma da lyungu numu, amu fo n ta wuma adama e ili i na Dada va yuwain. Adama o ndolo, za na tama numu ta yuwan wuma adama e ili i na n yuwain. ⁵⁹ Amu da opopofu a amayun a na a cipai diga zuva. Vuma na tamai opopofu a nda suru, u ta tsur shi wuma u babu ukotu. Agba waq shi cine nkaya n du n kuwai shi, ko na a tamai mana."† ⁶⁰ Yesu yuwan ta adanshi a nda suru ayi pe a yuwusan uritosu atsuma a qa'isat a Kafarnahum.

Ama na abunda a lyawa ta itoni ya Yesu

⁶¹ Ana aza a na oo tono Yesu a uwai ne, avu a damma, "Ili i nda i tu usan u na vuma ee reve. Cine ama a usu adanshi a nda?"

⁶² Yesu reve ta a ta adan-shawuya. Dada we ecei, "Ili i nda u balu du ta? ⁶³ To nye yaa jiyan na ye ene mu, Mawun ma Vuma, a kamba zuva waru? ⁶⁴ Ruhu da tsu ca wuma u babu ukotu. Ucira u vuma waa gura yuwan ili shi. Adanshi a na n yuwain da a zuwa ndu i tsurai Ruhu va Asula, za na tsu ca wuma. ⁶⁵ Agba ozo o ro a du a ca okolo shi." (O ufaru, Yesu reve ta de aza a na a cayi okolo shi, na vuma na aa wina yi.)

⁶⁶ Reve Yesu damma, "Adama o ndolo a da n dammai, 'Na Dada tawa na vuma ubata u va shi, vuma ndolo waa gura tawa shi.'"

⁶⁷ Adama e ili i na Yesu dammai, dada aza a na oo tono yi na abunda a vadalai, avu a lyawa itoni ya yi.

⁶⁸ Dada we ecei Kupanejere'e, "Adu fo i ta ciga i kara?"

◊ ^{6:45} Isha. 54:13.

⁶⁸ Reve Simo Bituru usu yi, “Zagbain, ya zane da tsaā tyo? Vu tā ni idanshi i na i tsu ca wuma u babu ukotu. ⁶⁹ Tsu ca tā okolo, waru tsu reve tā a na əvu da Za va Akiza vā Asulā'a.”

⁷⁰ Reve Yesu usu, “N dangwa du tā Kupanejere.† Agba za tā ətsumā ə du Mekerenkesu ma da!” ⁷¹ Yahuza ulobo wā Simo Iskariyoti da Yesu yuwusain adanshi a aci ə yi. A tyo o ukosu u ta wina Yesu, ko na wo o'woi za tā da ətsumā a Kupanejere'e.

7

Muwun mā anawu ma Yesu n usu ili i na u dammai shi

¹ Ana ili i ndolo i kotoi, əvu Yesu garasa upasu wā Galili, adama a na u ciga u 'yawa upasu wa Yahuda shi, adama a na azagbain a Isra'il a ciga tā o una yi.

² A mantsa'a Abuki o Ogodo o Ucuwusan* a aza a Isra'il a yuwan tā zuzu. ³ Dada muwun mā ənawu mā yi n damma niyi, “Vu lyawa ubatā u nda reve vu kara a tyo Yahuda, tsarā aza a na oo tono wu e ene ili ya asalama i na vaa yuwan. ⁴ Vuma na cigai ama suru e reve ili i na waa yuwan, u tsu pa'aton aciyayi shi. Nā vaa yuwan cu'un vi ili i nda, to, utaqā aciyawu a alanga eteshe.” ⁵ Ko muwun mā ənawu n usu shi.

⁶ Dada Yesu damma nle, “Gogo da mantsa ma na māqā kara shi. Amma ya'a du, mantsa suru wu ntsaa du tā. ⁷ Ama o uvadi u nda aa 'yuwan du shi. A 'yuwan mu tā adama a na n damma nle a ta yuwan ili i iwuya. ⁸ 'Yoyin i kara ə 'yawa ubatā wā abuki. N ri ufobu u na māqā 'yawa de shi, adama a na mantsa mā vā koto ma yuwan shi.” ⁹ Ana Yesu dammai tsundolo, əvu wi isawan pe ətsumā a Galili.

Yesu yuwan tā uritosu a Aa'isamapada

¹⁰ Ana muwun mā ənawu n kara'i ə tyo ubatā wā abuki'i, əyi fo u 'yawa tā de usokowu, u 'yawa a alanga e eteshe shi.

¹¹ Azagbain a Isra'il a ciga tā e ene yi ubatā wā abuki'i, dada a lyuwai elime nā yeci adansa, “Te da gba u ri?”

* ^{7:2} A Abuki o Ogodo o Ucuwusan, aza a Isra'il a tsu yuwan tā mazangā adama a na o kotoi ugasa. A tsu yuwan tā ogodo o ro lo a na əa dana ə danu pe ajuma a ta. Ne da a tsu cuwan nā cine nkaya n le n danuyi o ogodo a mantsa ma na ə dana'i a agara ətsumā o una a'wan amunga kafu a uwa e ida i na Asulā a yuwaan nle nzuwulai. † ^{7:14} Rana kunlā vu ukosu vā Abuki O Oogodo o Ucuwusan a da.

¹² Ətsumā o obolo'o, ama nā əbunda a yuwan tā adanshi nā yemenu a aci e Yesu. Ozo o ro a damma a na, “Vuma vā əbulā da.”

Ozo o ro gba a damma, “Ama a da waa yuwsaan epen.”

¹³ Babu vuma na yuwan adanshi a yi a alanga e eteshe, adama a na a ta uwuwa wovon wa azagbain a Isra'il a.

¹⁴ O urana wā ənashi wā abuki'i,† Yesu 'yawa tā ə Aa'isamapada, əvu u reme uritosu. ¹⁵ Aza a Isra'il a yuwan tā asalama hali a damma, “Koto vuma nda danu e ekere a manlu shi. Cine tsa da u yuwan u revei ili i nda nā əbunda tsunda?”

¹⁶ Dada Yesu usuyi, “Ili i na moo ritosu ya'a vā da wu utai shi, amma Asulā a na a lyungu numu, əyi da u ca numu ele. ¹⁷ Na ama a dangwa a yuwan ili i na Asulā a cigai, e te reve uritosu u vā ubatā wā Asulā u da wu utai, amma ya'a vā da shi. ¹⁸ Ama a na aa yuwan uritosu wi ili ya aciyele, e te izami yi ica e ekere a ama. Amma vuma na cigai akapi a cuwa za na lyungu niyi, amayun a da u tsu damma. U tsu yuwan epēn shi, ko ke'en. ¹⁹ Musa ca du tā Wila'a, agba babu za na kuru niyi. Nye i zuwai i cigai yu una mu?”

²⁰ Reve ama'a ə usu, “Vu tā no otoni ə lima! Nan zane da gba a cigai o una wu?”

²¹ Dada Yesu usu nle, “N yuwan tā ili ya asalama i tā, əvu suru ndu i kara'a asalama.

²² Musa damma du tā i pada muwun n du uryumbu. (Nkaya n dū n da n farai ularinga u ndolo, Musa da shi). I tsu pada tā mawun uryumbu, ko urana wa Ashibi u da. ²³ Əyi da nda i tsu pada tā mawun uryumbu o urana wa Ashibi adama i kuru Wilā wa Musa. To, adama ə nye i ri o upan nā əmu a na n kambatoi vuma ro gbaga o urana wa Ashibi? ²⁴ I lyawa uge'etosu adama a na ye enei cine ili i rotsoi. I yuwan uge'etosu wi ili i na ye enei amayun.”

Yesu Kristi Zamawawa da?

²⁵ A mantsa mo ndolo, əvu ama a Urishe-lima o ro a dammulai, “Vuma na azagbain

a cigai o una dada nda. ²⁶ Agba u ta yuwusan uritosu ubatà u na ama e ene yi waru a uwuwa yi, agba babu vuma na putsaa niyi. She damma azagbagbain a usu tà a na ayi Zamawawa da na amayun. ²⁷ Amma tsu reve tà lyuci vuma nda'a. Agba nà Zamawawa va amayun tàwà, babu za na ee reve ubatà u na wu utài.”

²⁸ Yesu pe a yuwusan uritosu a Aà'isamapada, dada u 'yàsàin udyo, “Ee, i reve mu tà, waru i reve tà lyuci va. Amu da n lyunguyi aciyavà shi. Za na lyungu numu za va amayun da, agba i reve yi shi. ²⁹ Amma amu n reve yi tà, adama a na mu utà tà ubatà u na u ri, ayi da waru u lyungu numu.”

³⁰ Ana u dammai ili i nda, avu ama a shi a ciga e reme yi. Agba a tsurà vuma na gura ju'wàn niyi shi, adama a na mantsa mo koto ma rawa shi. ³¹ Ama nà abundà a usu tà Yesu. Dada a dammai, “Nà Zamawawa u tàwà, u ta gura yuwan ili ya asalama i na i la'ai ili i na vuma nda aa yuwusan?”

A lyungu ta adugari e reme Yesu

³² Ana Afarishi a uwai obolo a adanshi adama e Yesu, reve ele obolo nànan ganu a gbagbain a lyungu adugari a Aà'isamapada e reme yi.

³³ Avu Yesu damma, “N tà dànà obolo na adu woto meketeci, avu n kambà a tyo ubatà wu za na lyungu numu. ³⁴ A mantsa mo ndolo, i ta zami mu, agba yàtsurà mu shi. Agba yaa gura 'yàwà ubatà u na n ri shi.”

³⁵ Avu azagbain a Isra'il a dammulai vani le, “Ubàtà u ne u da vuma nda cigai u 'yàwà hali na tsaa zami yi agba tsee ene yi shi? U tà 'yàwà e ilyuci ilyuci yà Helenit ubatà u na ama a tsu a ri nden tsàra u rito Nhelenit n na n ri de? ³⁶ Nye i da waa yuwusan majiyan ana u dammai, ‘I ta zami mu, agba yàtsurà mu shi’, waru ‘Yaa gura 'yàwà ubatà u na n ri shi?’”

Mini ma na ma tsu ca wuma

³⁷ Ourana wu ukosu wà abuki'i, za na ayi da abajini o urana, avu Yesu 'yon mishin dada wu utayi udyo zuva, “Vuma na aa uwuusa akuli biti u tàwà ubatà u va, reve u sowu. ³⁸ Cine Adanshi a Asulàt a dammai,

‘Vuma na usu numu suru, dolu na tsu casu mini ma wuma mà tà dànà oo utusà atsuma a yi.’ ”[‡] ³⁹ Yesu yuwan tà adanshi adama a Ruhu va Akiza. Koto Asulà a ca Ruhu'u shi, adama a na koto u 'yàsàan Yesu avu u ca yi tsugbain shi. Agba a tyo o ukosu, aza a na a usuyi Yesu a tsurà tà Ruhu'u.

Mawasan adama e Yesu

⁴⁰ Ana ama a uwai adanshi e Yesu, dada ozo o ro e le a dammai, “Ili i ro yi lo shi, vuma nda'a Vumavàsula làngà va amayun da.”

⁴¹ Ozo o ro gba a damma, “Ayi da Kristi Zamawawa'a.”

Reve gba ozo o ro a damma, “Kristi Zamawawa oo utà diga Galili shi. ⁴² Adanshi a Asulà a damma tà Kristi Zamawawa to utà o ugundo u Mogono Dawuda waru a ta matsan yi Batalami, lyuci na Dawuda danai nden.” ⁴³ Obolo a ama'a e ne'eshen tà ure adama e Yesu. ⁴⁴ Ozo o ro atsuma e le a shi tà a ciga e reme Yesu, amma babu za na gura ju'wàn niyi.

Azagbain a 'yuwan tà a usu Yesu

⁴⁵ Avu adugari'i a kambà ubatà u nan ganu a gbagbaint na Afarishi, aza a na e ece nle, “Nye i zuwai i tàwài nà Yesu pa shi?”

⁴⁶ Reve a usu, “Koto a tsurà vuma na dammai ili i na vuma nda dammai shi!”

⁴⁷ Dada Afarishi a usuyi, “Hali nà adu fo Yesu pusàn du tà ana? ⁴⁸ Ko ganu gbain ko Mafarishi mà tà atsuma a tsu a usu yi shi! ⁴⁹ Obolo a ama a nda koto e reve Wilà wa Musa shi. Asulà yuwaan le tà una!”

⁵⁰ Nikodimu Mafarishi mà dànà tà lo, vuma na shi 'yàwà yà Yesu nu ufaru tsàra we ene yi. U damma le tà, ⁵¹ “Wilà u tsu u lyawa tsu tsu kototo ama babu tsu uwu ili ya aguji i le shi. U ri ulobonu tsu ge'eto nle babu na tsu revei unusu u na a yuwait shi.”

⁵² Dada ele a dammai, “Upasu wà Galili u da vu utà fo? Kalyuwà Adanshi a Asulà ulobonu, vu te reve babu vumavàsula na oo utà diga Galili.”

[⁵³ Ne da ibolo'o i kotoi, avu ama e bete'we a tyo a 'wa le.

[‡] 7:38 Izk. 47:1; Zak. 14:8. Re re tà lo na aa gura jiyan ko zane da mini mo utà ya'a yi. 1) za vi itoni nà 2) Yesu, ufaru wi iwawi. [◊] 7:42 2 Sam. 7:12; Mik. 5:2.

8

E reme tā aashakala

¹ Yesu gba u kārā tā à tyo a Masasan mā Zetun. ² Ana usana u tawai, reve u 'yawisa à Aq'isamapada nā wasasa. Ama suru à tawā tā ubātā u na u ri, avu u dānu u kārā o ritosu le. ³ Reve munlu n Wilā na Afarishi à tawā nā ka na e remei e tsipere. Avu a zuwa yi wi isawan e memere ma ama. ⁴ Avu a damma, "Manlu, ka nda e reme yi tā ătsumā e tsipere. ⁵ Wilā wa Musa u rito tsu tā a na cu'un vu ka ndolo suru a vara yi na atali o una yi! Avu gba nye vu dammai?" ⁶ A yuwan yi tā cu'un yeci i ndolo tsārā à lyungwā yi, waru e reme yi nu unusu.

Reve u kādāto reve u yuwan idana e ida na aakatsu à yi. ⁷ Avu a yuwisan yi yeci adama a ka'a, à tyo o ukosu ăvu u gaduwa dāda u damma nle, "Nā vuma ro ătsumā à du koto u yuwan unusu shi, lyawa wo o'wo za na aa fara vara yi na aatali." ⁸ Avu u kādātowisā u yuwan idana e ida.

⁹ Ana a uwmai ne, reve e bete'we azā à tā tā. Aza a kpakpara da a fara kārāi. À tyo o ukosu Yesu da nā ka'a a buwai lo goon no obolo'o. ¹⁰ Avu u gaduwisa dāda we ecei ka'a, "Te gba ama'a? Vuma ro buwa lo a na wee ge'eto wu shi?"

¹¹ Reve u usu, "Manlu, ko vuma buwa pa shi."

Dada u damma niyi, "To, ko ămu moo kototo wu shi. Wala, agba she vu dāshi yuwan unusu wan."]*

Yesu da ekan o uvadī

¹² À tyo dē, avu Yesu damma ama'a, "Amu da maa casu ama o uvadī ekan. Vuma na kuru numu suru u tā tsurā ekan a na a tsu ca wuma, waru waa wala ătsumā e irumbu shi."

¹³ Reve Afarishi a damma yi, "Ana vaa yuwan adanshi a aciyāwu, ăvu da goon vaa dansa a na ili i nda amayun a da. Tsu usu ili i na vu dammai shi."

¹⁴ Reve u usu, "Ee, n ta dansa ili i nda adama a aciyāvā, amma waru amayun a da. N reve tā ubātā u na mu utāi, waru n reve tā ubātā u na mee tyo. ădu gba i reve ubātā u na mu utāi nu ubātā u na mee tyo

shi. ¹⁵ ădu da yee ge'etosu cine vadilimā ee ge'etosu. Amu gba mee ge'etosu vuma shi. ¹⁶ Agba ko nā n ge'eto, ure u na mee ge'etosu amayun a da, adama a na ămu da à nde'en shi. Dada na lyungu numu to obolo nā ămu. ¹⁷ Wilā u du u damma tā, na ama e re a yuwan adanshi à tā adama e ili i ro, i ciga i 'yuwan i usu ili i na a dammai. ¹⁸ Amu da vuma na yuwan adanshi adama a aciyāvā, waru Dada na lyungu numu ta yuwan adanshi a aci à va."

¹⁹ Reve e ece, "Te da dada vā wu?"

Avu u usu, "I reve mu shi, agba i reve Dada vā shi. Ni i shi i reve mu, i shi te reve Dada vā fo." ²⁰ U damma tā ili i nda suru a mantsā ma na u yuwan adanshi a aciyāvā, zuzu nu ubātā u na à shi a zuwusa ikebe. Agba babu za na reme niyi, adama a na mantsa mā yi ma buwai.

Yaa 'yawa ubātā u na mee tyo shi

²¹ Yesu dammisa tā Afarishi'i, "N tā kārā n lyawa du, i ta zami mu, ne da waru yaa lyuwa elime nu unusu u du, reve i kuwa. Yaa 'yawa ubātā u na mee tyo shi."

²² Avu azagbain a Isra'il a damma, "U damma tā tsāq 'yāwā ubātā u na wee tyo shi. U ta a majiyan wu una aciyāyi?"

²³ Reve u damma, "ădu ama o uvadī a na à ri zalā da, agba ămu o uvadī wa zuva u da n ri. ădu azā o uvadī a nda a da, agba ămu za vu uvadī u nda u da n ri shi. ²⁴ Ayi da i zuwai n damma ndu i tā kuwā obolo nu unusu u na yaa yuwan adanshi. Nni i 'yuwan a usu a na ămu dāda † za na n dammai n ri, babu ili i ro i tā kuwā ătsumā à nusu du."

²⁵ Reve e ece, "Avu gba zane da vu ri?"

Avu u usu, "Amu da vuma na n tsu dansaa du n ri. ²⁶ N tā ni ili i na maa damma aci à du, waru ni ili ya abunda i na mee ge'eto a aci à du. Amma maa damma ili i na n ri ne ele shi. Adama a na za na lyungu numu amayun a da u tsu dansa kuci, waru n damma tā azā o uvadī ili i na u damma numu goon."

²⁷ Ama e reve a na waa dansaa le adama a Dada'a shi. ²⁸ Adama o ndolo a da u damma nle, "Ni i 'yāṣān Mawun ma Vuma zuva va akpata, † i tā reve a na ămu dāda za na maa dansaa du n ri. I reve waru n tsu

* ^{8:11} Akuci a aatagada à ri nā guzu nda shi. † ^{8:24} Aza a Isra'il a reve tā danshi "ămu da" aala à ăsula a da. Adama o ndolo a tara tā Yesu de tā aciyāyi ăsula. ‡ ^{8:24} Mtā. 3:14.

yuwan ili nu ucira u và shi. Ili i na Dada và rito numu da goon n tsu damma. ²⁹ Za na lyungu numu to obolo na amu. Koto u kara u lyawa mu a nde'en shi, kuci da waru n tsu yuwan ili i na waa uwuwa uyo'o u và." ³⁰ Ama a abundà a na a uwai ili i na Yesu dammai, a usu yi ta.

Amayun a tā bādā wu

³¹ Avu Yesu damma aza a na a usu niyi, "Ni i lyuwa elime ni itoni yu uritosu u và azà e itoni ya amayun a da i ri. ³² Ne da yee reve amayun, waru amayu'un u tā bādā du."

³³ Reve a usu, "Atsu muwun n tsukaya ma Ibrahim n da, koto tso o'wo agbashi a ama o ro shi. Cine vu dammai a tā bādā tsu?"

³⁴ Reve u usu, "N damma du amayun, vuma na yuwan unusu suru aagbashi o unusu a da. ³⁵ Aagbashi a tsu dānu o u'wa wu zaghain suru suru shi, amma ulobo wu u'wa kuci o u'wa wa dada và yi da u tsu dāna. ³⁶ Adama o ndolo nā Mawun u bādā du, i to o'wo fān na amayun. ³⁷ N reve ta a na adu muwun n tsukaya ma Ibrahim n da, agba i ciga tā yu una mu adama a na i usuyi uritosu u và shi. ³⁸ N ta dansaa du ili i na Dada và roco numu, agba i ta yuwanusili i na dada du damma ndu."

³⁹ Reve a usu, "Ibrahim da dada tsu."

Avu u damma, "Nā adu muwun ma Ibrahim n da na amayun, i ta yuwan ili i na Ibrahim yuwan. ⁴⁰ Amayun a da maa dansaa du, amayun e ili i na mu uwai ubatā wā Asulà, adu da nda gba i cigai yu una mu. Ibrahim aa yuwan cu'un vi ili i ndolo shi. ⁴¹ Agba adu i ta yuwanusili i na dada du yuwan foyi."

Reve a usu, "Atsu agirutu a da shi! Asulà a da Dada va amayun tsu." ⁴² Avu u damma le, "Nā Asulà a da Dada du, i shi ta ciga mu, adama a na n tāwā tā ubatā u du diga a Asulà. Agba amu da n tāwātōyī aciyavā shi, ayi da u lyungu numu. ⁴³ I reve ili i na n damma ndu shi, adama a na i usuyi uritosu u và shi. ⁴⁴ Mekerenkesu ma da dada du, i tsu yuwan tā ili i na u cigai foyi. Diga o ufaru za mona da waru za ve open da. Babu ili ya amayun a aci a yi. Ili ya aciyayi

‡ 8:48 Nā za va Isra'ila de za ro za va Samariya, wisulusa u da u dānai. E reve tā a na Yesu diga Galili da wu utai, agba Samariya da shi. ♫ 8:58 Mt. 3:14.

a da u tsu yuwan adanshi, waru ili i na u dammai suru open da. Za ve open da goon shi, amma waru dada ve open da. ⁴⁵ Amma amayun a da maa dansaa du, ayi da waru ili i na i zuwai i usu numu shi. ⁴⁶ Atsumā a du, zane da na amayun aa gura reme mu nū unusu? Waru ana maa dansaa du amayun, nye i zuwai i usuyi shi? ⁴⁷ Vuma na Asulà a da Dada và yi, u tsu zuwa tā atsuvu a Adanshi a Asulà. Adu gba azà a Asulà a da shi, ayi da i zuwai i zuwai atsuvu a du shi."

Yesu la'a tā Ibrahim

⁴⁸ Avu aza a Isra'ila a usu, "Tsu tā mejege nā tsu damma avu vuma va Samariya† da, waru vu tā no otoni a limā atsumā a wu!"

⁴⁹ Reve Yesu usu, "N ri no otoni a limā shi. N ca ta Dada và tsugbain, avu i 'yuwan a ca mu tsugbain. ⁵⁰ N ri e izami i tsugbain tsa aciyavā shi. Amma za na cigai n ushi tsugbain tā lo, ayi da waru za na aa yuwan uge'etosu. ⁵¹ Amayun a da maa dansaa du, vuma na yuwan itoni nu uritosu u và, wāqā kuwā shi."

⁵² Avu a damma yi, "Gogo tsu reve tā a na vu ri no otoni a limā! Ko Ibrahim na amasulā a kuwā tā. Avu gba vu damma tā, 'Vuma na yuwan itoni nu uritosu u và, wāqā kuwā shi.' ⁵³ Avu vu la'a tā dada tsu Ibrahim atsumā a tsugbain? U kuwā tā, ne da fo amasulā. A majiyan mā wu, zane da vaa tarasa vu ri?"

⁵⁴ Reve u usu, "Nā n ca aciyavā tsugbain, tsugbain tso ndolo ili i da shi, ko ke'en. Dada da vuma na ca numu tsugbain, waru i damma tā a na ayi da Asulà a du. ⁵⁵ Koto i reve yi shi, amma amu n reve yi tā. Nā n damma koto n reve yi shi, n to o'wo za ve open tsā adu. Amma n reve yi tā, waru n tsu yuwan tā itoni ni ili i na u dammai biti.

⁵⁶ Dada du Ibrahim yuwan tā māzāngā a na wee ene mantsa ma na māqā tāwā. We ene yi tā waru u yuwan tā māzāngā."

⁵⁷ Avu a damma, "Cine vu yuwan ve enei de Ibrahim? Koto vu rawa a'wan kupoton shi."

⁵⁸ Reve u usu, "Amayun a da maa dansaa du, kafu a matsan Ibrahim, Amu ♫ dāda za na n ri lo."† ⁵⁹ Ana Yesu yuwan adanshi a nda, avu ama a tādā atali tsārā o una

yi. Reve Yesu wo odoru o uta, u lyawa Aa'isamapada'a.

9

Yesu yuwaan ta irumba opocino

1 Yesu pe ątsumą a mmalu, ąvu we ene vuma na a matsain irumba. **2** Ąvu ojoro a yi e ece yi, “Manlu, nye i zuwai a matsain vuma nda irumba? Adama o unusu wą yi u da ko adama o unusu u nan dada va yi?”

3 Reve u usu, “Vuma nda ri irumba adama o unusu wą yi ko o unusu u nan dada va yi shi. Ne da a matsan niyi tsara Asulą o roco ucira wą yi ą tyo e ekere ą yi.

4 Nu urana, tsu 'yuwan tsu ciga tsu lyuwa elime nu ulinga wu za na lyungu numu. Ayin o tą lo ą tąwą na vuma aa gura linga shi. **5** Ąmu pa ątsumą o uvadi u nda, ąmu da n tsu ca ama o uvadi ekan.”

6 Ana u dammai ne, ąvu u tsuwan matsan e ida, ąvu u sukuta yi, reve u kene yi dada u putalayi vuma'a e esu. **7** Reve u damma vuma'a, “Yawa vu sa'a esu a wu a Mabata ma Siluwamu.” (Urevu wa “Siluwamu” ąyi da “Lyungu.”) Ąvu vuma'a u karą u sa'a. Ana ą kambai o u'wa, reve we ene ure.

8 Ąvu ama o ubata'a na akapi a na e revei u dana tą irumba a yuwusan ipati reve e ece, “Vuma ndede dada, za na tsu danusu a yuwusan ipati shi?”

9 Ąvu ozo o ro a damma, “Ayi dada.”

Akapi gba a damma, “O'o, u rotso tą vuma ndede'e.”

Reve zavipati'i u reme adansa, “Amu dada!”

10 Reve e ece yi, “Cine vu yuwain dada ve eneshe gogo?”

11 Dada u usuyi, “Vuma na ą tsu de Yesu da re'wetoi mabula ąvu u putala mu e esu. Reve u damma mu, ‘Yawa a Mabata ma Siluwamu vu sa'a esu ą wu.’ Ana n 'yawa n sa'ai, reve me ene.”

12 Ąvu e ece yi, “Te da vuma'a?”

Ąvu u usu, “N reve shi.”

Afarishi a ciga tą e reve ili i na i farai

13 Ąvu ama'a ą 'yawaa Afarishi na vuma na dana irumba'a. **14** Urana u na Yesu foboi mabula ąvu u kambato yi gbaga Ashibi a da ą shi. **15** Dada Afarishi o ro e ecei vuma'a, “Te da vu tsurai yeni ya wu?” Reve

u usu, “Vuma ro putala mu tą mabula mo utanu e esu, ąvu n sa'a le, gogo ąmu da nda e eneshe.”

16 Ąvu Afarishi o ro a damma, “Ayi vuma nda Yesu, wu uta ubata wą Asulą shi, adama a na u yuwan tsutoni na wilę wa Ashibi shi.”

Ozo o ro gba a damma, “Vuma na ri nu unusu waa gura yuwan cu'un vi iroci yi ili ya asalamo o ndolo shi.” Adama o ndolo a usulai shi.

17 Ąvu e ecishe vuma'a, “Nye vaa damma adama a vuma na kambuwai esu ą wu gbaga?”

Ąvu vuma u usu, “Ayi vumavasulą da.”

18 Agba azagbain a Isra'il a ą usu a na u dana irumba shi, ąvu u karą eneshe gogo shi. Reve ą lyungu e dewe le nan dada va yi. **19** Ąvu e ece le, “Ulobo u du u da nda'a? I damma u dana tą irumba ana i matsan niyi. Cine tsa da u yuwain dada we eneshe gogo?”

20 Reve nan dada va yi ą usu, “Tsu reve tą a na ayi mawun ma tsu ma da, waru tsu reve tą tsu matsan yi tą irumba. **21** Amma tsu reve ko cine tsa da u yuwain we eneshe gogo shi. Waru tsu reve za na kambato niyi gbaga shi. Ece niyi. U rawa tą a'wan a na waa gura damma du na aciyayi.” **22** A damma tą ne adama a na a ta uwuwa wovon wa aza a Isra'il a. Aza a Isra'il a damma tą de vuma na dammai Yesu Zamawawa da, wądashi uwisa ą ąq'isə shi. **23** Ayi da i zuwai nan dada va yi a dammai, “U rawa tą u yuwan adanshi na aciyayi. Ece niyi!”

24 Ąvu aza a Isra'il a e dewishe yi we ire avu a damma, “Kucina na Asulą reve vu damma tsu amayun! Tsu reve tą vuma na kambato nuwu gbaga nda za vu unusu da.”

25 Ąvu u usu, “N reve ko za vu unusu da shi. Apa ili i tą i na n revei: N dana tą irumba agba gogo n te eneshe.”

26 Ąvu e ece yi, “Nye u yuwaan nuwu? Cine tsa da u kambatoi esu ą wu gbaga?”

27 Reve u usu, “N damma du tą de, agba i zuwaa mu atsuvu shi. Cine i cigai yu uwisa? I ciga tą yoo o'wo ązə e itoni ą yi fo?”

28 Ąvu e isula yi adansa, “Ąvu da za vi itoni va yi, agba ątsu ązə e itoni ya Musa a

da. ²⁹ Tsu reve tā Əsulə a yuwaan tā Musa adanshi, agba ətsu tsu reve lyuci na vuma nda utai shi.”

³⁰ Ayu u usu, “Ili ya asalama i da nda'a! U kambato tā esu ə va gbaga, agba ədu i reve ubatā u na wu utai shi. ³¹ Ətsu tsu reve tā Əsulə a tsu zuwaa əzə o unusu atsuvu shi. Amma u tsu zuwaa tā aza a na a yuwusaan yi əgəndə əvu waru a yuwan ili i na u damma nle atsuvu. ³² Ana Əsulə a yuwain uvadı, koto ə tsurə vuma na kpatu'wai esu a vuma na a matsain irumba shi. ³³ Na vuma na Əsulə ə lyunguyi da shi, ko ili i tā waa gura yuwan shi.”

³⁴ Reve a damma yi, “Ayu za vu unusu da diga urana u na a matsan nuwu! Vu ta a majiyan vu to rito tsu ili i ro?” Ayu a damma yi wəqə dəshi uwa ə əa'isə shi.

Tsurumba tsa Afarishi

³⁵ Ana Yesu uwmai ili i na i farai, əvu u zami vuma'a, əvu we ece yi, “Vu usu tā Mawun ma Vuma'a?”

³⁶ Reve u usu, “Zagbain, damma mu ko zane da u ri, tsərə n usu yi fo.”

³⁷ Reve u damma yi, “Ve ene yi tā de, əyi da waru vuma na a yuwusan adanshi nə əvu gogo.”

³⁸ Dada u dammai, “Zagbain, n usu tā!” Ayu u yuwaan Yesu əgəndə.

³⁹ Ayu Yesu damma yi, “N təwə tā tsərə n zangada ama o uvadı a nda. N təwə tā tsərə n ca nrumbə yeni, waru n roco aza a na a yuwusan majiyan ə te inda ele gba nrumbə n da.”

⁴⁰ Afarishi a na ə ri lo a uwwa yi tā, əvu e ece yi, “Vu ta dansa ətsu nrumbə n da?”

⁴¹ Ayu u usu, “Nə nrumbə n da i ri, əshi ə tsurə du nu unusu shi. Amma ana i dammai i te inda, u ta dansa i buwa tā pe atsumə o unusu u du.”

10

Iroci yi za va aguba

¹ Ayu Yesu damma, “Amayun a da maa dansaa du, evu nə əzə ə ngalalai a da goon a tsu uwa ni isula wu ubatā u na ə nləsa ikyon, agba a tsu uwa nu unantsu shi. ² Za na tsu uwa nu unantsu əyi də za va aguba e ikyo'on. ³ Za vi ipiri yu unantsu tsu kpatu'wəqə le tā. Waru ikyon yi za biti e reve tā udyo wə yi. U tsu de tā ikyon ya yi

na ala e le reve ə kuru yi o uta. ⁴ Nə wu utaqə le suru reve u uwa elime e le, reve gba ə kuru yi adama a na e reve tā udyo wə yi.

⁵ Agba əkə kuru vuma ro shi, shede a suma yi, adama a na e reve udyo wə yi shi.” ⁶ Yesu yuwaan le tā iroci i nda, agba a gura reve ili i na waa dansa shi.

Yesu za va aguba ə əbulə

⁷ Dada Yesu dammisai, “Amayun a da maa dansaa du: Əmu da unantsu wu ubatā wi ikyon. ⁸ Ama a na ə təwəi elime ə va suru evu a da nə əzə ə ngalalai. Ikyon i poloo le atsuvu shi. ⁹ Əmu da unantsu, waru za na uwai nu ubatā u və a ta wawa yi. Waru u ta gura uwa wu uta u tsurə anlya a na waa tama. ¹⁰ Vivu tsu təwə tā adama wi ivə wu una waru u lungusə, əmu gba n təwə tā n ca wuma adama ə tsurə wuma suru suru.

¹¹ “Əmu da za va aguba ə əbulə. Za va aguba ə əbulə u tu ufobu u ca wuma wə yi adama u geshe ikyon yə yi. ¹² Za na a tarai aguba u ri tsu za vi ikyo'on shi. Nə we ene mekerenkesu ə təwə, u tsu suma tā reve u lyawa lo ikyo'on. Reve mekerenkesu ma saba le əvu u bete'we le. ¹³ Vuma'a u tsu suma tā adama a na ularwa wa atsupu a da waa yuwusan goon. Agba ko ili i damaton yi ni ikyo'on shi.

¹⁴⁻¹⁵ “Əmu da za va aguba ə əbulə. N reve tā ikyon i və, cine Dada və reve numu. Ikyon i və waru e reve mu tā, cine n revei Dada'a. N usu tā n ca wuma u və adama n kamba ikyo'on. ¹⁶ N tā ni ikyon i ro i na i ri atsumə a aza a nda shi, waru n ciga n 'yuwan n təwə ne ele fo. A ta uwwa udyo u və, reve suru nle o o'wo obolo ə tā nə za va aguba ə tā.

¹⁷ “Dada'a u ciga mu tā adama a na n usu tā n ca wuma u və, tsərə n təwə n ushiyisə yi. ¹⁸ Ko za lo a usa mu wuma u və shi. O ucigu u və da n cayi. N tā nu ucira u na maa ca wuma u və waru nu ucira u na məqə ushiyisə yi, ununa Dada və damma numu n yuwan.”

¹⁹ Adama a adanshi ə yi o ndolo, reveaza a Isra'ilə e remishe nwasanlai vəni le. ²⁰ Ozo o ro le nə əbundə a damma, “Otoni ə limə a uwa yi tā, reve o o'woto yi ajaarata. Adama ə nye yaa zuwusaa yi atsuvu?”

²¹ Ozo o ro gba a damma, "Vuma na otoni a lima a jaaratoi tsu yuwan adanshi ne tsunda shi. Otoni a lima a ta gura zuwa irumba ye ene?"

A 'yuwain Yesu

²² Avu mantsa mo utanu ma rawa, mantsa ma na a tsu yuwan Abuki o Ucuwusan nu Ucasu wa Aq'isamapada* a Urishelima. ²³ A mantsa'a, Yesu shi ta a mmalu ubata u na a tsu de Makisa ma Sulemanu atsuma a Aq'isamapada. ²⁴ Reve azagbain a Isra'il a o boloto zuzu na ayi, avu a damma, "Cine tsa da va a dana a zuwusa tsu majiyan, zane da vu ri na amayun? Na avu dada Kristi Zamawawa'a, vu damma tsu mejege."

²⁵ Reve u usu, "N damma du ta de agba i usu shi. Linga va asalama na maa yuwan atsuma a ala a Dada va o roco ta ko zane da n ri. ²⁶ Agba i usu shi, adama a na qdu ikyon i va i da shi. ²⁷ Ikyon i va i tsu uwwa ta udyo u va. N reve le ta, ele waru a tsu kuru mu ta. ²⁸ N ca le ta wuma u na woo koto shi, waru aq kuwa shi. Ko za lo aa gura usa le o ukere u va shi. ²⁹ Dada va da ca numu ele. Ula'a ta koyan, waru babu za na aa gura usa le e ekere a Dada va. ³⁰ Dada'a na amu ili i ta i da."

³¹ Dada waru azagbain a Isra'il a tarai atali azama o una yi. ³² Avu u damma le, "N roco du ta ili i sa'ani i na Dada va lyungu numu n yuwan na abunda. Adama e ili ya asalama i ne i da i cigai i vuvara mu?"

³³ Reve a usu, "Tsu ciga tsu vuvara wu adama e ili i sa'ani i ro shi, amma adama a na vu yuwan adanshi a vamat e ekere a Asula. Avu vadilima da, amma vu kambato ta aciyawu unata na Asula!"

³⁴ Avu u usu, "A dana ta atsuma a Wila a du a na Asula a damma ta, 'Adu musula n da.' ◊ ³⁵ Tsu reve ta ili i na Adanshi a Asula a dammai suru wo o'wo ta amayun babu ukotu. Reve Asula e de ama o ndolo musula, ama a na u cayi ikaka ya yi.† ³⁶ Amu gba, Dada'a u dangwa mu ta adama o ulinga wa abula, reve u lyungu mu atsuma o uvadfi. Adama a nye i da gba

yaa dansa n ta yuwan adanshi a vama e ekere a Asula o una u na n dammai, 'Amu Mawun ma Asula ma da?' ³⁷ Nna maa yuwan adanshi ili i na Dada va ciga numu n yuwan shi, she i usu mu wan. ³⁸ Amma na n ta yuwan adanshi ili i na Dada va aa yuwan adanshi, i usu mu adama e ili i ndolo, ko na yaq usu ili i na n dammai shi. Reve i reve amayun a na Dada'a ili i ta i da na amu, amu waru ili i ta i da na Dada'a." ³⁹ Reve a uwa mpolo a na ee remishe Yesu, avu gba u la'a.

⁴⁰ Reve u 'yawu u pasa Udolu wa Urdu a tyo ubata u na Yahaya farai urumbusu, reve wi isawan de ne'en. ⁴¹ Avu ama na abunda a tawu ubata wa yi, adansa vani le, "Yahaya yuwan ulinga wa asalama ko za ta shi, amma ili i na u dammai adama a vuma nda suru amayun a da." ⁴² Reve ama a na ari lo na abunda a usu Yesu.

11

Ukwu wa Li'azaru

¹⁻² A yuwan ta vuma ro na a tsu de Li'azaru a lyuci va Batanya da u shi. U dana ta obolo na muwun ma anawu me esheli ma yi Merit na Marta. Ayi Meri nda ayi da za na tawu tsuwayin Zagbain manil'in ma maguru a ana, avu u tasa le na anji a yi. ◊ Urana u ro Li'azaru banakan ta. ³ Avu Meri na Marta a lyungu vuma ro damma Yesu, "Zagbain, vuma na vu cigai banakan ta."

⁴ Ana Yesu uwai ne, avu u damma, "Ubanaku'un woo una yi shi. Ili i nda i fara ta tsara a tawaa Asula na tsugbain. Amu waru Mawun ma Asula, n tsura tsugbain adama e ili i ndolo." ⁵ Yesu ciga ta Marta na azawawa'a a yi. ⁶ Ana wu uwai a na Li'azaru tu ubanakun, u dashi ta asisa pe ayin e re.

⁷ Avu u damma ojoro a yi, "Lyawai tsu kambai Yahuda."

⁸ Avu gba a damma yi, "Manlu, a yashi i nda i da azagbain a Isra'il a shi a cigai a vuvara wu, dada vu cigai vu kambae de?"

⁹ Avu u usu, "Tsu ta ni irumu kupa ne ejere e ekan atsuma o urana u ta. Ne ekan o lo, ama a ta wala agba a taqatsa shi. E te ene

* ^{10:22} A abuki a nda, aza a Isra'il a cuwusan ta na cine Yahuza Makabiyu kambatowasi Aq'isamapada cece cina n'yuwatan ma Asula n shi n uwa pe, reve a lungusa yi. Aza a Isra'il a tsu de ta abuki a nda Hanuka, ko "Abuki e Ekan." ◊ ^{10:34} Ica 82:6. † ^{10:35} Ama a na a usuyi ikaka ya Asula ele da Musa na aza a Isra'il a Masasan ma Sinai. ◊ ^{11:1-2} Yah. 12:3.

adama a na ekan a tā pe o uvadi. ¹⁰ Agba na a yuwan mmalu na ayin, a tā tādatsa, adama a na babu ekan."

¹¹ Dada u damma nle, "I'utsa i tsu Li'azaru ta a nlavu, n tā 'yawā de yā'a yi n jisan yi."

¹² Reve a damma, "Zagbain nu u ri a nlavu, u ta dansa u tā tsurā opocino!" ¹³ A ta jiyan Li'azaru nlavu ma amayun n dā yi, agba a adanshi e Yesu u ta dansa u kuwā tā de.

¹⁴ Reve wu utā le eteshe u damma, "Li'azaru kuwā tā de. ¹⁵ Adama a dū a da maa yuwusan mazanga a na n ri obolo na ayi shi. Adama e ili i ndolo i to rito i usu mu. Tāwāi tsarā tsu 'yawāi ubatā u na u ri gogo."

¹⁶ Avu oojorot o ro a na a tsu de Toma (za na a tsu de "Mepishe") u damma akapi, "Tsu shoyin manlu'u suru ntsu, tsarā tsu kuwai obolo nā ayi!"

Yesu obolo nā Meri nā Marta

¹⁷ Ana Yesu rawai, u cina tā cina a cido de Li'azaru hali rana nāshi. ¹⁸⁻¹⁹ Aza a Isra'ilat a 'yawā tā de nā abundā tsarā a casa Marta nā Meri adama a mawun mā anāwu me le. Batanya tā zuzu nā Urishe-lima, alanga e le mili re da. ²⁰ Ana Marta uwai Yesu tā lo a tāwā, wu utā tā tsarā u ga'aton yi, Meri gba wi isawan tā pe o uwa.

²¹ Avu Marta damma yi, "Zagbain, nā vu shi pa, mawun mā anāwu mā vā mā shi a kuwā shi. ²² Amma ko gogo n reve tā Asula a ta ca wu ili i na vu pati niyi suru."

²³ Avu u damma, "Mawun mā anāwu mā wu u tā 'yon avu u yuwan wuma."

²⁴ Avu u usu, "N reve tā u tā 'yon avu waru u yuwan wuma o urana wu ukosu, a mantsa ma na Asula aa 'yasan akwakwa suru."

²⁵ Reve u damma yi, "Amu da u'yasasan wā akwakwā nā wuma. Aza a na waru a usu numu a ta yuwan wuma ko a shi a kuwa. ²⁶ Vuma na ri wuma avu u usu mu waqkuwā shi. Marta vu usu tā ne?"

²⁷ Reve u usu, "Ee, Zagbain. N usu tā a na avu da Kristi Zamawawa, za na ayi da Mawun mā Asula, waru ayi da za na ri lo aa tawa atsuma o uvadi."

Yesu shon ta

²⁸ Ana Marta dammai ne, avu u kambā u yuwan adanshi nā mawun mā anāwu mā yi Meri goon. Avu u damma, "Manlu'u u tā pa, waru u te desu wu." ²⁹ Ana Meri uwai tsundolo, avu u 'yoshin u kārā a tyo ubatā wā Yesu. ³⁰ Koto u shi u rawa a lyuci'i shi, amma u buwa tā de ubatā u na Marta cina niyi.

³¹ Ama nā abundā a tāwā tā tsara a casā le, ana e enei Meri utai go'o u lyawai u'wa'a, a jiyan tā gashi u tā 'yawā ubatā wa aason tsarā u shon. Dada o toni niyi.

³² Avu Meri rawa ubatā u na Yesu dānai. Ana we ene niyi, u kingyo tā a makakan mā yi, avu u damma, "Zagbain, nā vu shi pa, mawun mā anāwu mo ulobo mā vā mā shi a kuwā shi."

³³ Ana Yesu ene niyi e mesun, avu waru we ene cine ama a ri e mesun obolo nā ayi fo. U yuwan tā atsumolāngu abundā. ³⁴ Reve we ece, "Te dā gba i cido niyi?"

Avu a damma yi, "Zagbain, tāwā ve ene ubatā'a."

³⁵ Reve u shon.

³⁶ Reve ama a na a dānai zuzu nā ayi a damma, "Kālyuwāi cine u ciga niyi lon."

³⁷ Avu ozo o ro e le a damma, "U ca tā irumbā yeni. Amayun nu u shi lo u shi a lyawa Li'azaru kuwā shi."

Yesu 'yasan ta Li'azaru atsuma o ukwa

³⁸ Yesu buwa tā nā atsumolāngu a abundā lon. Avu u kārā a 'yawā a aason, za na wungu u dā u dānai atsuma a aatali na aatali a na a bundalai tsarā o to u'uwata'a. ³⁹ Reve u damma, "Bundalai aatali'i a nge'en."

Reve Marta damma, "Zagbain, vu reve tā a na Li'azaru kuwai de hali rana nāshi na karai, gogo u tā fara a shamus."

⁴⁰ Avu u damma yi, "Vu cuwan cine n damma nuwu a na nā vu ca okolo, vu te ene tsugbain tsā Asula."

⁴¹ Avu a bundalai aatali'i a nge'en. Reve u kālyuwā zuva ubatā wā Asula avu u damma, "Dada, n godyo tā a na vu uwai numu. ⁴² N reve tā vu tsu uwai mu tā kuci, amma n damma tā ne adama a ama a na ari pa ubolotowu zuzu nā amu. N ciga le tā e reve a na vu lyungu numu."

⁴³ Ana Yesu kotoi avasa, avu u saala, "Li'azaru, utā!" ⁴⁴ Reve wu utā a mmalu. A

katala tà ana ne ekere à yi no okoro, à vu a katalaa yi okoro o urewesu.

Àvu Yesu damma le, “Bàdà niyi à vu i lyawa yi u kàra.”

O fobo tà o una Yesu

(Mat. 26:1-5; Mak. 14:1-2; Luk. 22:1-2)

45 Ama à abunda a na à tàwai à kàlyuwà Meri e ene tà ili i na Yesu yuwinà, à vu a usu yi. 46 Amma ozo o ro e le gba à 'yawà tà a damma Afarishi ili i na Yesu yuwinà. 47 Àvu nan ganu a gbagbain na Afarishi e de ibolo ya Azagbain a Mbarat ubatà u tà reve a damma le, “Nye tsaa yuwinà? Vuma nda ta yuwsan iroci yi ili ya asalama à abunda. 48 Nà tsu lyawa yi u lyuwa elime nà mayan me ili i nda, ama suru à tà usu yi. Asoja à Roma à tà tàwà à lungusa Aq'isamapada ni ida i tsu.”

49 Kayafa vuma tà da atsumà a Azagbain a Mbarat za na dànaiaabara a nan ganu atsumà a aa'wan o ndolo, à vu u damma, “Ko ili i tà i reve shi! 50 Cine tsa da yaa lyawa a lungusa ida'a suru? Lyawai vuma nda kuwa, tsarà ama suru à dànà wuma.”

51 Majiyan ma nda mo utà a asuvu a Kayafa shi. Amma adama a na ayi da u dànaiaabara a nan ganu a aa'wan o ndolo, u yuwsan tà adanshi e ili i na yaa fara: U dansa tà a na Yesu tà kuwa adama a aza a Isra'il*la* suru. 52 Ko nà ne Yesu aa kuwa adama a aza a Isra'il*la* goon shi. U tà kuwa tsarà u boloto muwun mà Asula o o'wo za ta, aza a na à ri ubazu atsumà o uvadi. 53 Urana u ndolo u da a farai izami yu ure u na oo una yi.

54 Adama o ndolo, Yesu yuwan mmalu atsumà a Yahuda a alanga eteshe shi, à vu u lyawa Urishelima. U kàra tà à tyo à lyuci va Ifaramu, za na ri à nge'en mu una, à vu u dànà de obolo no ojoro à yi.

55 Mantsa'a ma yuwan tà zuzu nà yashi à Abuki a Mapasa. Ama à abunda aza a na à dànai à mulyuci n keke'en à kàra tà à tyo Urishelima kafu mantsa mà abuki'i, tsarà a kambato aciyele cece ununa Wila u damma nle a yuwan. 56 Ashi tà a ciga e ene Yesu, amma ele pe atsuma à Aq'isamapada, à vu e ecelei vànà le, “Nye i dà majiyan mà

du? U tà tàwà ubatà wà abuki'i?” 57 Àvu nan ganu a gbagbain na Afarishi a damma ama'a a na nà vuma ro ene Yesu'u, vuma'a u tàwà u damma le. Àvu à tàwà e reme yi.

12

Meri tsuwayin Yesu mani'in

1 Ana u buwai rana tali a fara Abuki a Mapasa, à vu Yesu kàra à tyo Batanya, reve u rawa o u'wa wa Li'azaru, za na u 'yasain atsumà a qàkwàkwà. 2 Reve o foboo yi pe malyuwa. Marta da tàwai ni ilyalya'a, Li'azaru waru u shi tà obolo na aza a na a lyuwai obolo nà Yesu. 3 Reve Meri tara meden ma mani'in mà maguru, za vi ikebe lon, à vu u tsun yi a ana e Yesu. Reve u tasa le nà anji à yi. Reve maguru mo shiton u'wa'a.

4 Oojoro o ro za na à tsu de Yahuza Iskariyoti shi tà lo. Ayi da za na aa wina Yesu, à vu u damma, 5 “Mani'in mo ndolo ma ta rawa ikebe i na i rawai ikebe yu ulivu ukpakuta'atsu (300).* Àshi ta wina yi reve a ca alambi ikebe'e.” 6 Agba Yahuza yuwan adanshi a alambi na amayun shi. U damma tà ne ana wo o'woi ayi vivu da. Ayi da u dànai za vu uzuwa wi ikebe, waru u tsu tarasa tà ikebe pe adama a aciyayi.

7 Àvu gba Yesu damma, “She vu damaton yi wan. U yuwan tà ne e ifobi à acida à va. 8 I tà dànà na alambi kuci, agba à dànà obolo nà amu kuci shi.”

A yuwan tà mpolo o una Li'azaru

9 Ana ama a uwmai a na Yesu rawa ta, à tàwa ta nà abunda adama e ene Yesu nà Li'azaru, vuma na u 'yasain atsumà o ukwa. 10-11 Ama nà abunda a lyawa tà itoni i nan ganu va aza a Isra'il*la*, reve a uwa itoni à Yesu adama a Li'azaru. Ili i ndolo i da i zuwai nan ganu a gbagbain a yuwin ifobi i na oo una Li'azaru fo.

Yesu uwai Urishelima

(Mat. 21:1-11; Mak. 11:1-11; Luk. 19:28-40)

12 Ana usana u tawai, reve obolo a ama nà abunda a na à tàwai adama à Abuki a Mapasat a uwwa a na Yesu tà lo à tàwai Urishelima. 13 Dada a tarai ashuwa-shuwa reve à 'yawà a ga'an nà Yesu, a yisaali,

* 12:5 Danshi na a yuwayin ulinga pa nda nà Tsuheleni ayi da “dinari ukpakuta'atsu (300).” Kalyuwà Ucuduwu wi “Ikebe.”

“Husana!† A cibala Asula!”

“Asula a zuwaa za na t̄awai ̄atsuma a ala a Asulazuva aba'un!”

“Asula a zuwaa Mogono ma Isra'il a aba'un!”

¹⁴ Avu Yesu zami molloli reve u kumba yi. Ayi da ili i na Zakariya vumavasula dammai,

¹⁵ “Ama a Urishelima† sheyu uwawa wovon wan!

Mogono ma du mo ta lo a t̄awa, waru u ta kumba molloli.”

¹⁶ A mantsa mo ndolo, ojoro a yi a gura reve ili i ndolo shi. Amma a tyo de a mantsa ma na a 'yasan niyi a tyo a tsugbain, reve a cuwan a na Adanshi a Asula a dammai ne adama a yi, waru a yuwaan yi ta ili i nda.

¹⁷ Ama na abunda a shi ta obolo na ayi, ana u 'yasan Li'azaru ̄atsuma a ̄akwakwa, avu u damma yi wu uta a aason. A shi ta a dansaa ozo o ro ili i na Yesu yuwain. ¹⁸ Ama na abunda o uta ta aa cina yi, adama a na a uwai ili ya asalama i nda. ¹⁹ Dada Afarishit a dammulai, “Ye ene ta, tsu tsur ulyuwu wa aci shi suru suru! Kalyuwai, uvadi suru u to tono yi!”

Nheleni n ciga ta me ene Yesu

²⁰ Nhelenit n ro n 'yawā ta fo Urishelima a yuwan agandā a mantsa ma Abuki a Mapasa'a. ²¹ Reve a 'yawā ubata wā Filibū (vuma na utai diga a lyuci va Besaida ̄atsuma a Galili) avu a damma, “Manlu, tsu ciga ta tse ene Yesu.” ²² Avu Filibū 'yawā u damma Andarawu, reve ele ra a 'yawā a damma Yesu.

²³ Avu u damma le, “Mantsa ma yuwan ta ana Mawun ma Vumat māa ushi tsugbain tsə yi. ²⁴ Amayun a da maa dansaa du, cu'un vu shina ta na riyai e ida waa kambā abunda shi, she nu u kuwa. Agba nu u kuwa, u ta matsan abunda. ²⁵ Za na cigai wuma wā yi ̄atsuma o uvadi u nda u ta lamba yi. Za na wasain wuma wā yi o uvadi u nda u ta tsur ulyuwu u na woo koto shi. ²⁶ Za na cigai u yuwaan mu tsugbashi suru, u ciga u 'yuwan u t̄awa u kuru mu, adama aagbashi a va a dāna obolo na amu ubata u na n ri suru. Waru Dada va ta ca za na yuwaan numu tsugbashi suru tsugbain.”

† **12:15** Zak. 9:9. Aatagada a Adanshi a Asula a Tsugana tsa yuwan ta ulinga na Sihiyona, amma aala o ro a Urishelima a da waru. ◊ **12:38** Isha. 53:1.

Yesu yuwan ta adanshi o ukwa wa yi

²⁷ Avu Yesu lyuwa elime na adanshi, “Gogo nda n ta ̄atsuma a addama. N damma, ‘Dada wawa mu na mantsa ma nda?’ Ne da shi, n t̄awa ta a mantsa ma nda adama a nda, adama n sowo ̄atsumalima. ²⁸ Dada, roco ama tsugbain tsə wu!”

Dada udyo wu utai diga zuva avu u damma, “N roco ta de cine n ri na tsugbain waru n ta dashi roco.”

²⁹ Obolo a ama a na a dāna lo mishin a uwawa ta udyo'o, reve ozo o ro e le a damma tsata tsa da. Ozo o ro gba a damma, “Malingata ma Asula ma da ma yuwaan adanshi na ayi!”

³⁰ Avu Yesu damma le, “Adama a du a da udyo'o u t̄awai, adama a va a da shi. ³¹ Gogo mantsa ma da na Asula e ge'eto ama o uvadi. Waru mantsa ma da ana Asula a gbara Male za na aa yuwusan tsugono tsu uvadi tsa nda. ³² Agba na a 'yasan mu a akpata ̄atsuma o uvadi, n to rono koyan a tawa ya'a va.” ³³ Yesu damma ta ne adama u roco cine waq kuwa.

³⁴ Reve obolo a ama a qusu, “Wilā u tsu u damma tsu ta a na Zamawawa'a u ta dāna lo kuci. To, cine tsa da, vaa damma a ta 'yasan Mawun ma Vuma zuva va akpata? Zane da Mawun ma Vuma ma nda'a?”

³⁵ Avu Yesu usu, “I ta tsur ulyuwu ekan a na a jima ke'en. Ilyuwa elime na mmalu eka'an ubuwu lo. Ni i yuwan ne, to, yaqā tādatsa shi ni irumbu i t̄awa. Amma ni i yuwan mmalu ̄atsuma e irumbu, yee reve ubata u na yee tyo shi. ³⁶ Cayi za na t̄awai ne ekan okolo a du, ayi ubuwu obolo na qdu. Dada yoo o'wo ama a na a ri nden ̄atsuma e ekan.”

Ama o ro a 'yuwan ta a ca Yesu okolo e le

Ana Yesu dammai ne, reve u karā u 'yawā u pa'an adama e ene yi wan. ³⁷ Ko na u yuwaan iroci yi linga va asalama a nda a makakan me le, a ushi yi shi. ³⁸ A yuwan ta ne adama e ili i na Ishaya vumavasula dammai wo o'wo amayun,

“Asulazuva, zane da usuyi ili i na tsu damma nle? Waru zane da enei ucira wa wu?” ◊

³⁹ Ishayat waru u damma tā ili i na i zuwai ā kudai ā usu ayi da:

⁴⁰ “Asulazuva ā rumbanāto tā esu a ama, reve waru u zuwa o o'wo aza a aciyogbam.

U yuwan tā ne adama e ene ko e reve wan, waru adama ā kambā ubatā wā Asulazuva u kambuwā le gbaga wan.” [◊]

⁴¹ Ishaya damma tā ne, adama a na we enei tsugbain tsā Yesu, avu u yuwan adanshi ā yi.

⁴² A mantsa'a, reve azagbain nā abunda a ca yi okolo e le. Agba adama a na aa uwusua wovon wa Afarishi, a yuwan adanshi ā yi a alanga eteshe shi, adama Afarishi ā gbarā le atsuma ā aa'isa'ā wan.

⁴³ A la'a tā ciga ama a cuwa le a na Asulā, cuwa le.

Yesu tawā tā adama u wawa uvadā

⁴⁴ Avu Yesu damma koyan a uwusua, “Za na ushi numu suru, u ushi mu tā obolo nā za na lyungu numu. ⁴⁵ Za na suru ene numu, we ene tā za na lyungu numu. ⁴⁶ N tawā tā atsuma ā o uvadā ana za na tawayi ne ekan atsuma ā o uvadā, adama za na ca numu okolo waa buwa atsuma e irumbu shi.

⁴⁷ “Za na suru uwai adanshi ā va, reve u 'yuwan ā kuru le, āmu da moo kototo yi shi. Adama a na n tawā adama n kototo uvadā shi, amma adama n wawa yi. ⁴⁸ Agba ili i na yoo kototo za na 'yuwan numu na adanshi ā va o tā lo. Adanshi a na n dammai, āyi da ili i na yoo kototo yi o urana wu ukosu. ⁴⁹ Ili i na moo ritosu ili ya aciyavā i da shi. Dada na lyungu numu, āyi da u damma numu ili i na maa damma ni ili i na moo rito. ⁵⁰ N reve tā ili i na u dammai ama a yuwan, ili'i i zuwa tā ama ā tsurā wuma u na woo koto shi. Āyi da i zuwai maa dansaa du ili i na Dada'a u damma numu gan.”

13

Yesu sa'a tā ana o ojoro āyi

¹ Ele lo kafu urana wā Abuki a Mapasa a rawa, Yesu reve tā mantsa ma na waa lyawa uvadā u rawa tā, tsarā u kambā ubatā wa Dada. U ciga tā ama a na ā ri pe

atsuma ā o uvadā aza a na a ciga niyi, waru u ciga le tā hali ā tyo o ukosu.

² Ayi a lyuwusa ilyalya obolo no ojoro ā yi nu ulivu, agba Mekerenkesu ma zuwa tā de Yahuza, mawun mā Simo Iskariyoti, u jiyan adama u wina yi. ³ Yesu reve tā a na Dada va yi ca niyi de ucira e ekere e ili suru, waru u tawā tā diga ā Asulā, waru u tā kambā ubatā wā Asulā. ⁴ Ele atsuma ā alyya, avu u 'yon mishin dada u fodoi utugu wā yi reve wu nlai mayaga e ikyun ya yi.

⁵ Avu u tsun mini a masa'atsu reve u uwa masa'a ma ana mo ojoro ā yi, avu u tasa le nā mamuna ma na wu nlai e ikyun ya yi'i.

⁶ Ana u rawai ubatā wā Simo Bituru, avu u damma yi, “Zagbain, vu ciga tā vu sa'a mu ana?”

⁷ Reve u usu, “Vu reve ili i na maa yuwusan gogo shi, amma vu tā tawā vu reve na acapa.”

⁸ Avu Bituru damma, “O'o, vaa sa'a ana ā va shi.”

Avu u usu, “Nā n sa'a ana ā wu shi, vu pe atsuma ā ama ā va shi.” ⁹ Dada u dammai, “Zagbain, she vu sa'a ana ā va goon wan! Sa'a ekere na aaci ā va fo!”

¹⁰ Avu u damma, “Nā vuma sumba, lipu va yi suru u tsu danā tā cece. Ana ā yi a da goon u cigai u sa'a. Waru ādu i tā cece, agba suru ndu da shi.” ¹¹ U reve tā vuma na aa wina yi, āyi da i zuwai u dammai, “Suru ndu da i ri cece shi.”

¹² Ana u kotoi masa'a ma ana me le, avu wo oto utugu wā yi. Avu u danuwisā, reve we ece le, “I reve tā ili i na n yuwaan ndu gogo? ¹³ I de mu tā ‘Manlu’ nā ‘Zagbain’ waru amayun a da du, adama a na ne da da n ri. ¹⁴ Amu, Zagbain nā Manlu mā du, n sa'a tā ana ā du gogo. Adu fo i sa'alai ana ā du. ¹⁵ N yuwan tā ne adama e iroci tsarā i yuwan cine n yuwaan ndu. ¹⁶ Amayun a da maa dansaa du, aagbashi a la'a zavu'wa va yi shi. Malingata ma la'a za na lyungu niyi shi. ¹⁷ I reve tā ili i nda, waru Asulā a ta zuwaa du aba'un, ni i yuwan le.

¹⁸ “Maa yuwusan adanshi adama ā du suru shi. N reve tā aza a na n dangwai. Amma ili i na Adanshi ā Asulā a dammai ciga 'yuwan u shiwan. Reve u damma,

[◊] **12:40** Isha. 6:10. [◊] **13:18** Ica 41:9.

'Vuma na aa lyuwusa obolo na amu da wina numu!' [◊]

¹⁹ "N ta dansaa du ili i nda gogo kafu u fara, tsara nu u fara, i usu a na amu dada* za na ri lo kuci. ²⁰ N ta dansaa du amayun, vuma na ushiyi malingata ma va, u ushi mu ta fo. Waru vuma na usu numu, u usu ta vuma na lyungu numu."

*Yesu damma ta ili i na yaa cina yi
(Mat. 26:20-25; Mak. 14:17-21; Luk. 22:21-23)*

²¹ Ana Yesu kotoi adanshi o ndolo, avu u uwa atsumolangu a abunda lon. Dada u dammai a alanga e eteshe, "N ta dansaa du amayun, vuma ta atsuma a du u ta wina mu."

²² Agba ojoro a yi e reve ili i na waa dansashi. Avu a kalyuwulai vani le. ²³ Za ta atsuma o ojoro a yi za na Yesu cigai lon,[†] dana ta nden zuzu na ayi. ²⁴ Avu Simo Bituru yuwaan yi adanshi nu ukere reve u damma, "Ece yi ko zane da waa yuwanus adanshi aaci a yi."

²⁵ Reve oojoro'o u rabatowo Yesu, avu we ece yi, "Zagbain, atsuma a tsu, vuma ne da vaa yuwanus adanshi aaci a yi?"

²⁶ Avu u usu, "N to oto assala a nda o usa'an. Vuma na n cayi ayi da waa wina mu." Avu wo oto assala'a avu u ca Yahuza, ulobo wa Simo Iskariyoti. ²⁷ Ana Yahuza ushiyi assala o ndolo, dada Male ma uwa niyi.

Dada Yesu dammai, "Yahuza, 'yawa gogo vu yuwan ili i na vu cigai vu yuwan."

²⁸ Atsuma aaza a na a danai lo a alya, babu za na revei ili i na i zuwai Yesu dammai ne Yahuza. ²⁹ Amma adama a na Yahuza ayi da le za vuuzuwa, ozo o ro a yuwanus ta majiyan gashi Yesu damma yi ta, u 'yawa u tsupa ikebe yi ilyalya, ko u ne'eshen alambi ikebe. ³⁰ Ana Yahuza ushiyi assala o ndolo, reve wu utushi, cina ayin a yuwan.

Wilu u sa'avu

³¹ Ana Yahuza karai, reve Yesu damma, "Mantsa ma rawa ta a na amu Mawun ma Vuma maa uwa atsuma a tsugbain tsaa va, waru Asula a ta tsur a tsugbain adama e ili

i na yaa cina mu suru. ³² Na Asula a tsur a tsugbain adama a va, Asula na aciyayi u to roco cine Mawun ma Vuma ma ri na tsugbain gogogo.

³³ "Muwun n va, mantsa ke'en da ma buwa numu a na maq dangu na adu. I ta zami mu, agba yaq tsur a mu shi. N damma du ta cine n dammai aza a Isra'ila, 'Yaa gura 'yawa ubata u na maq 'yawa shi.'

³⁴ "Amma n ta casu du wilu u sa'avu u na yaq kuru. I ciga i 'yuwan i cigalai cine n ciga ndu. ³⁵ Ni i cigalai, ama suru e te reve adu ojoro a va a da."

Yesu yuwan ta adanshi a na Bituru a wasanyi

³⁶ Reve Simo Bituru ece Yesu, "Zagbain, te da vee tyo?"

Reve u usu, "Ubata u na maq 'yawa vaa gura toni mu de shi, amma a 'yawa de vu to toni mu."

³⁷ Avu we ece yi, "Zagbain, nye i zuwai moo toni wu gogo shi? N tu ufobu n kuwa obolo na avu!"

³⁸ Reve u usu yi, "Vu tu ufobu vu kuwa adama a va? Amayun a da maa damma wu, kafu moton ma saala, vu ta wasan mu uta'atsu."

14

Yesu da ure a tyo ya Dada

¹ Reve Yesu damma ojoro a yi, "She u gal a ko i dana na atsumolangu wan. I ushi Asula, waru i ushi mu fo. ² Asula a abunda a ta de o u'wa wa Dada va, waru n ta 'yawa n foboo du ubata. Na amayun a da shi, n shi a damma du ne shi. ³ Na n koto mayan me ili i nda, n ta tawisa n tara du a tyo obolo na amu. Reve tsu danuyi obolo. ⁴ I reve ta ure a tyo ubata u na mee tyo."

⁵ Reve Toma usu yi, "Zagbain, tsu reve ubata u na vee tyo shi. Cine tsee reve ure a tyo de?"

⁶ Reve u usu, "Amu da ure u na u rocoi amayun a Asula waru n ca ama wuma. Babu vuma na aq 'yawa ya Dada she nu u kuru nu ubata u va. ⁷ Ni i shi i reve mu na

* ^{13:19} Aza a Isra'ila e reve ta danshi "amu dada" aala a Asula a da. Pa nda Yesu ta dansa ili i ta i da u ri na Asula.

† ^{13:23} Ojoro a na Yesu cigai lo'on, ayi da Yahaya za na danai aatagada a nda. U ciga u de aala a yi shi dada u zuwusai "za na Yesu cigai lon" ko "oojoro o ro" atsuma e idana ya yi.

amayun, i te reve Dada və fo. Amma diga gogo i reve yi tə, waru ye ene yi tə.”

⁸ Avu Filibu damma, “Zagbain, roco tsu Dada'a, ətsu u ta rawa tsu.”

⁹ Reve u usu, “Filibu, n to obolo nə ədu nu ujimu. Cine tsa da wo o'woi hali n gogo koto vu revei ko zane da n ri shi? Vuma na ene numu suru, we ene tə Dada. To, cine vaa dansa n roco du Dada'a. ¹⁰ Koto vu ca okolo a na əmu n ri pe ətsumə a Dada, waru Dada ri pe ətsumə a və shi? Adanshi a na maa dansaa du adanshi ə və a da shi, amma Dada da na ri pe ətsumə ə və, waru ayi da waa yuwusan ulinga wə yi. ¹¹ Usuyi Dada'a u tə pe ətsumə ə və, əmu waru n tə pe ətsumə a Dada. Nə yaqə usu mu adama e idanshi i və shi, to, usu numu adama e ili i na n yuwain.

¹² “Amayun a da maa dansaa du, vuma na suru usu numu, ta yuwan ili i na n yuwusain. Aza a na ə usu numu a ta yuwan ili i na i la'ai za na n yuwusain, adama a na n tə kəmbə n dənu obolo nə Dada. ¹³ Waru ni i pati ili i ro ətsumə a ala ə və, n tə yuwaan du, adama Mawu'un u təwāa Dada nə tsugbain. ¹⁴ N tə yuwaan du ili i na i patiyi suru ətsumə a ala ə və.

Nzuwulai n na Ruhu va Akiza əq təwā

¹⁵ “Ni i ciga mu, i ta yuwan ili i na n damma ndu i yuwan suru. ¹⁶ Waru n tə pati Dada u ca du Za vi Ikambi i ro, za na əq dənu nə ədu hali ukosu. ¹⁷ Ayi da Ruhu va Akiza,† za na rocoi amayun adama ə Asula. Ama o uvadī əq usu yi shi, adama a na e ene yi shi, waru e reve yi shi. Amma ədu i reve yi tə, adama a na u tə pe nden ətsuma ə du, waru u tə dənə pe ətsumə ə du. ¹⁸ Nə n kərə, maa lyawa du ə nde'en tsa mkpa'an shi, n tə təwīsə əq ə du. ¹⁹ Mantsa ma buwa tə ke'en, ama o uvadī a buwa ee ene mu shi, amma ədu i te ene mu. Adama a na əmu wuma u da n ri, ədu waru i tə dənə wuma. ²⁰ Nu urana u ndolo u təwā, i te reve a na n ri pe ətsumə a Dada. Waru i te reve a na i ri ətsumə ə və, waru əmu n ri ətsumə ə du. ²¹ Vuma na ciga numu suru, u ta yuwan ili i na n dammai suru, əvu Dada və ciga yi fo. Amu fo n tə ciga yi, əvu n roco yi ko zane da n ri.”

²² Avu Yahuza (ayi nda Yahuza Iskariyoti da shi) damma, “Amma Zagbain, cine vu

foboi vu roco tsu aciyawu amma ə tyo a akapi shi?”

²³ Reve u usu, “Na ama a ciga mu, a ta yuwan ili i na n damma nle a yuwan suru. Dada və ta ciga le, əvu tsu təwā əq ə le, əvu waru tsu dənu obolo ne ele. ²⁴ Vuma na gba ciga numu shi, waa yuwan ili i na n dammai shi. Ili i na yu uwua numu n dammai, əq ə və da wu utai shi, amma o una wa Dada u da za na lyungu numu.

²⁵ “N damma du tə ili i nda suru a mantsa ma na n dənəi obolo nə ədu. ²⁶ Amma ayi Za vi Ikambi u to roco du ili suru, waru u ta zuwa du i cuwan ili i na n damma ndu suru. Ayi Za vi Ikambi i nda ayi da Ruhu va Akiza za na Dada və əq lyungu ətsumə a ala ə və. ²⁷ N zuwa du tə i tsurə məzəngə o okolo ə du, cu'un məzəngə na n ri nə ayi o okolo ə və, ayi da maa zuwa du i tsurə. Asuvu nden a na maa ca woo o'wo cine uvadī waa ca shi. Adama o ndolo she i yuwan ətsumoləngu lon wan, waru she yu uwua wovon wan.

²⁸ “Yu uwua mu tə de adansa n tə kərə waru n tə təwīsə əq ə du. Ni i ciga mu na amayun i yuwan məzəngə a na məqə kəmbə ya Dada, adama a na u la'a mu tə tsugbain. ²⁹ N tə dansaa du ili i nda gogo kafu u fara, adama nu u fara i usu. ³⁰ Məqə dashi yuwan adanshi ə abundə nə ədu shi. Adama a na za tsugono tsu uvadī u nda u tə lo ə təwā. Amma u ri nu ucira a aci ə və shi. ³¹ N yuwan tə ili i na Dada və damma numu n yuwan suru, tsərə ama o uvadī a nda e reve n ciga yi tə.

“Təwāi gogo tsu kərəi.”

15

Ataci ne eten

¹ Avu Yesu lyuwa elime na adanshi no ojoro a yi, reve u damma, “Amu da ikyun ya amayun i na i tsu utaqə atacit a inabi. Dada və ayi da cimbi. ² Ne eeten a na a ri za və nu u matsan shi, u tsu gasa yi tə. Waru u tsu lapula tə eeten a na a tsu matsan muwun, tsərə u matsan muwun mə abundə. ³ Ili i na n damma ndu u zuwa du tə de i kəmbə cece. ⁴ Ni i ri ukabu nə əmu, n to o'wo ukabu nə ədu. Eeten a tsu matsan na aciyayi shi. U ta matsan nu u buwa ukabu ni ikyun. Ne da ədu fo yaa matsan shi, she ni i ri ukabu nə əmu.

⁵ “Amu da ikyun ya ataci'i, ᾳdu gba eten. Nã za suru kaba ya'q̄ va, ⠀am̄u waru ukabu nã ayi, u t̄ matsan lon. Agba yaa gura yuwan ili i ro shi, she na n kamba du. ⁶ Nã za ri ukabu nã ⠀am̄u shi, u t̄ gashi eeten a na a tsu vari reve u 'yewe. Ama a tsu tara ta eten a na e 'yewei, reve a zuwa le a akina ⠀a kulato le. ⁷ Ni i ri ukabu nã ⠀am̄u nã waru ya'q̄ kurusu uritosu u va, i ta pati Dada ili i na i cigai suru, ⠀avu gba u ca du. ⁸ Nã yaa matsasan muwun m̄abunda, u to rocosu a na ⠀adu ojoro ⠀a va a da, waru i to rocosu ama tsugbain tsa Dada va.

⁹ “N ciga du t̄ cine Dada va ciga numu. Gogo i kaba ⠀atsuma e icigi i va. ¹⁰ Ni i yuwan ili i na n dammai, i ta kaba ⠀atsuma e icigi i va. Ne da waru, n yuwan ili i na Dada va damma numu n yuwan, ne da fo n ri ukabu ⠀atsuma e icigi ya yi. ¹¹ N damma du t̄ ili i nda suru adama yoo o'wo nã cu'un mazanḡ ma na n ri na ayi, adama waru mazanḡ m̄du mo o'wo ushete wan. ¹² Apa nda ili i na maa dansaa du i yuwan: i cigalai ununa n ciga ndu. ¹³ Babu icigi i na i la'ai nda, vuma kuw̄ adama ⠀a n'utsa ma yi.

¹⁴ “Adu n'utsa n va da, ni i kuru ili i na maa dansa. ¹⁵ M buwa e desu du agbashi shi, adama a na zaghain tsu damma agbashi ⠀a yi ili biti shi. Amma n te desu du n'utsa, adama a na n damma ndu ili i na Dada va damma numu biti. ¹⁶ I dangwa mu shi. Amu da n dangwa ndu. Avu waru n ca du ulinga u nda i yuwan: 'Yawai i matsan muwun, icu'un i na yaa jima. Ne da Dada aa ca du ili i na i pati niyi suru na alat ⠀a va. ¹⁷ Apa ili i na n damma ndu i yuwan: I cigalai.

Uvadi u ta 'yuwan ojoro'

¹⁸ “Na ama o uvadi a nda a 'yuwan du, i cuwan ⠀am̄u da a fara 'yuwain. ¹⁹ Nã ⠀adu ⠀aza o uvadi a da, a ta ciga du ununa a cigai ⠀aza e le. Amma n dangwa du t̄ yu uta ⠀atsuma o uvadi, adama o ndolo ⠀adu ⠀aza o uvadi a da shi. Ayi da i zuwai uvadi u 'yuwan ndu. ²⁰ I cuwan ni ili i na n damma ndu: Aagbashi a la'a zavu'wa va yi shi. Na ama o bongi mu, o to bongi du fo. Waru na a yuwan ili i na n rito nle a yuwan, a

ta yuwan ili i na i damma nle fo a yuwan. ²¹ Agba o to bongi du adama a na i ri ⠀aza ⠀a va. A ta yuwan ne adama a na e revei za na lyungu numu shi. ²² Nã n shi n t̄awa n yuwaan le adanshi shi, ⠀a shi ⠀a dana nu unusu u na w̄a t̄awa le no oforo shi. Amma gogo a ri nu ure u motaa shi adama o unusu u le. ²³ Za na 'yuwan numu biti u 'yuwan t̄ Dada va. ²⁴ N yuwan t̄ linga va asalama e memere me le, icu'un i na ko za koto yuwan shi. Nã n shi n yuwan linga nda shi, ⠀a shi ⠀a dana nu unusu shi. Agba gogo nda e ene t̄ ili i na n yuwan. Agba suru nã ne, a 'yuwan mu t̄ obolo nã Dada va. ²⁵ Agba ili i nda i fara t̄ adama e ili i na a danai ⠀a Wilā u le wo o'wo amayun: ‘A 'yuwan mu t̄ pere m pere.’ ◊

²⁶ “N t̄ lyunguw̄ du za na ⠀a tsu de Za vi Ikambi. U to uta ubata wa Dada ⠀avu u t̄awa ubata u du. Ayi da Ruhu va amayun. Nu u t̄awa, u ta yuwan adanshi adama ⠀a va. ²⁷ Reve ⠀adu fo ni i ciga i 'yuwan i damma ama adama ⠀a va, adama a na i ri obolo nã ⠀am̄u diga a mantsa ma na n temei uritosu.”

16

¹ Avu Yesu lyuwa elime na adanshi, u damma, “N damma du t̄ ili i nda, adama i lyawa u'ususu u va wan. ² A ta gb̄a du a a'isa. Waru mantsa m̄ta t̄awa ana ama oo una du, reve a jiyan gashi a ta yuwsaan Asula aganda na a yuwan ne. ³ A ta yuwan ne, adama a na e reve Dada'a shi, waru e reve mu shi. ⁴ Agba n damma du t̄ ili i nda, adama nã mantsa m̄ta t̄awa ana aa yuwsan ili i nda, i cuwan ni ili i na n damma ndu.

Ulinga u Ruhu va Akiza

“Mantsa ma na n temei uritosu, n damma du ili i nda shi, adama a na n shi obolo nã ⠀adu. ⁵ Gogo gba n t̄ kamb̄ ubata wu za na lyungu numu. Agba ko vuma t̄ ⠀atsuma ⠀a du ece mu, ‘Te da vee tyo?’ shi. ⁶ Ana n damma ndu gogo, ⠀adu da nda i remei ⠀atsumolangu. ⁷ Agba amayun a da maa dansaa du, u la'aa du t̄ ulobonu n kar̄. Nã n kar̄ n t̄ lyunguw̄ du nã Za vi Ikambi. Nã n kar̄ shi, Za vi Ikambi'i w̄a t̄awa shi. ⁸ Nu u t̄awa, u to roco ama o uvadi a na a nusain ana a dammai, ‘Tsu reve t̄

◊ 15:25 Ica 35:19; Ica 64:4.

ili i na i ri unusu, waru tsu reve taq ili i na i ri mejegé, waru tsu reve taq ununa Asulà à tsu ge'eto unusu.' ⁹ A yuwan mejegé shi adama o unusu, adama a na à usu mu shi. ¹⁰ A nusan taq adama e ili i na i ri mejegé, adama a na n taq 'yawa ubataq wa Dada, waru yaa lyuwa elime nà mene mà va shi. ¹¹ A yuwan mejegé shi adama o uge'etosu adama a na u yuwaan taq de za tsugono tsu uvadi u nda uge'etosu.

¹² "N taq ni ili ya abundà i na maa damma du, agba gogo u la'a taq ucira u na yee reve. ¹³ Agba nà Ruhu na o rocosu ili i na i ri amayun adama à Asulà u tawà, u ta zuwa du i reve ili i na i ri mejegé i na yoo utusa ubataq wa Asulà. Waa yuwan adanshi a na o utai ubataq wa yi shi, amma u ta damma ili i na wu uwai goon, waru u ta damma du ili i na yaa tawà. ¹⁴ U ta ca mu tsugbain, adama a na u ta tara ili i na n dammai reve u damma du. ¹⁵ Ili i na Dada ri ne ele suru, n taq fo ne ele. Ayi da i zuwai n dammai Ruhu'u u ta tara ili i na maa damma avu u damma du.

Atsumalima à ta kambà mazanga

¹⁶ "Na a jima ke'en yee ene mu shi, amma à tyo de i te enishe mu."

¹⁷ Reve ozo o ro atsumà o ojoro à yi a dammulai, "Nye waa dansa ana u dammai, 'Na a jima yee ene àmu shi, reve waru à tyo de avu ye enishe mu?' Waru nye i da waa dansa ana u dammai, 'Adama a na n taq kara à tyo ubataq wa Dada?'" ¹⁸ Reve waru e ecelei, "Nye i da waa dansa 'na a jima ke'en?' Tsu gura reve ili i na waa dansa shi."

¹⁹ Yesu reve taq ojoro à yi a ciga taq e ece yi adama o ndolo, dada u damma nle, "I te mecilei ili i na maa dansa ana n dammai, 'Na a jima ke'en ye ene mu waru shi, reve waru n damma à tyo de i te enishe mu?'

²⁰ Amayun a da maa dansaa du, i taq shon avu waru i yuwan atsumolangu, amma uvadi u ta yuwan mazanga. I ta yuwan atsumolangu, amma atsumolangu à du à taq kambà mazanga. ²¹ Na ka danu limatan, u taq nà mbàlaq, adama a na mantsa mà yi ma rawai. Amma nu u matsan mawu'un, avu wi icina nà mbàlaq adama a na u ri à mazanga ma na u tsurai mawun o uvadi. ²² Ne da fo u ri ya'a du. Gogo i

taq atsumolangu, amma n te enishe du. A mantsa'a i ta yuwan mazanga, waru ko vuma aa gura zuwa du i lyawa mazanga shi. ²³ Nà mantsa mo ndolo ma rawa, yee ece mu ili i ro waru shi. Amayun a da maa dansaa du, Dada va ta ca du ili i na i patiyi suru atsumà a ala à va. ²⁴ Hali n gogo koto i pati ili i ro atsumà a ala à va shi. Patishiyi, Asulà waru a ta ca du ayi, tsàrà i shiwan na mazanga.

Kristi Zamawawa lyuwa taq aci o uvadì

²⁵ "N yuwan taq adanshi a nda ni iroci, agba mantsa mo taq lo à tawà ana mà dàshi yuwan ne shi. A mantsa'a n taq pàduwa du ili suru adama a Dada'a. ²⁶ O urana u ndolo i ta pati Dada'a na ala à va, agba woo o'wo she nà n yuwan ipati o unà u du shi. ²⁷ Asulà Dada u ciga du taq adama a na i ciga numu, reve waru i usu a na mu utai ubataq wa yi. ²⁸ Mu utà taq ubataq wa Dada, reve n tawà o uvadì. Gogo gba n ta lyawa uvadì avu n kàmbà ya Dada'a."

²⁹ Avu ojoro'o a damma, "Gogo vu ta adanshi nà atsu upàduwu! Vaa yuwusan adanshi ni iroci shi. ³⁰ Gogo tsu reve taq vu reve taq ili biti. Vu ta gura usu yeci i vuma kafu u yuwan yeci'i. Ayi nda, u zuwa tsu ta tsu usu vu utà taq ubataq wa Asulà."

³¹ Avu u usu, "Amayun a da i usu taq gogo? ³² Mantsa mo taq lo à tawà, waru u rawa taq de, ana suru ndu yee bete'we, koyan da atsumà à du à kambà o u'wa wà yi, reve i lyawa mu à nde'en. Agba Dada to obolo nà àmu, waru adama o ndolo n ri à nde'en shi.

³³ "N damma du taq ili i ndolo adama yoo o'wo nà mazanga ma amayun adama a na i ri obolo nà àmu. Uvadi u ta zuwa du i sowo atsumalima. Agba i kaba asuvu! N lyuwa taq aci o ucira wu uvadì!"

17

Yesu yuwaan taq ojoro à yi avasa

¹ Ana Yesu kotoi a dansaa le ili i nda suru, reve u kàlyuwà zuva avu u damma, "Dada, mantsa ma rawa taq. Vu ca Mawun mà wu tsugbain adama u ca wu tsugbain. ² Vu ca yi taq tsugbain a aci a ama suru adama u ca aza a na vu ca niyi wuma u na woo koto shi. ³ Waru nda ure u na àqa tsurà wuma u na woo koto shi: e reve wu, za na avu da Asulà a amayun goon, reve waru e reve

Yesu Zamawawa, za na vu lyunguyi. ⁴ N roco tā tsugbain tsā wu o uvadī ana n kotoi ulinga u na vu ca numu n yuwan. ⁵ Gogo, Dada, vu dāshi ca mu tsugbain tsa na n shi nā ayı ana n shi obolo nā ąvu kafu vu yuwan uvadī.

⁶ “Vu ca mu tā ąza e itoni o ro ątsumā o uvadī u nda, waru n roco le tā ili i na vu rotsoi. Ąza ąwu a da ąshi, agba vu ca mu tā ele, ąvu gba a yuwaan wu tsutoni. ⁷ E reve tā a na ąvu da vu ca numu ili i na n ri nā ayı suru. ⁸ Adama a na n damma tā ąza e itoni ą va ili i na vu damma numu, agba a usu tā. E reve tā a na mu utāi ubātā wā wu, ąvu waru ąusu ąvu da vu lyungu numu. ⁹ N ta avasa adama e le. Maa yuwanus avasa adama a ama o uvadī shi, amma adama aaza a na vu ca numu, adama a na ele ąza ąwu a da. ¹⁰ Ama o ndolo suru aza a na ąri ąza e itoni ą va ąza ąwu a da fo, waru aza a na oo tono wu suru ąza ąva a da fo. O roco tā na amayun ili i na tsugbain tsā vā tsā ri. ¹¹ N tā lo ątawā ya'a wu. M buwa e isawan o uvadī waru shi. Agba ąza e itoni i vā a buwa tā ątsumā o uvadī. Vu roco ucira wa ala ąwu, ayı da ala a na vu ca numu, tsāra vu geshe le. Dada oo o'wo ili i tā, ununa ąvu nā ąmu tsu ri. ¹² Nu ucira wā wu u da, ucira u na vu ca numu a mantsa mo ndolo ąmu ubuwu o uvadī dada m putsayi ili i wuya ąju'wān le. Shede ayı vuma na o kototoi* ayı da ąlungusai adama Adanshi ą ąsula a shiwan.

¹³ “Dada, n tā tawā ya'a wu gogo. Agba n damma tā ili i nda ąmu ubuwu o uvadī, adama ąza e itoni ą va a shiwan nā mazāngā ununa ąmu n ri. ¹⁴ N damma le tā ikaka ya' wu. Agba ama o uvadī u nda a 'yuwan le tā, adama a na ąri ili i tā ne ele shi, ununa ąmu fo n ri ili i tā na ama o uvadī shi. ¹⁵ Maa patishi wu vu tawa le ątsumā o uvadī shi, amma vu 'yasan za wuya ąju'wān le. ¹⁶ Ąmu za vu uvadī u nda u da shi. Ne da waru ele fo ąza o uvadī a nda a da shi. ¹⁷ Vu zuwa le o o'wo cece na akiza o uritosu wa adanshi ąwu za na ayı da amayun. ¹⁸ N lyungu le tā ątsumā o uvadī, cine vu lyungu numu ątsumā o uvadī. ¹⁹ N ca tā aciyavā n yuwaan wu tsugbashi adama ele fo a ca aciyele a yuwaan

wu tsugbashi.

²⁰ “Dada, n ta yuwanus avasa adama ą ąza e itoni a nda, agba waru n ta yuwanus avasa adama aaza a na ątawā a ca mu okolo e le suru, adama e ili i na ąza e itoni ą vā aa damma adama ą vā. ²¹ N ciga tā suru nle o o'wo ili i tā, ununa ąmu n ri ili i tā na ąvu, ąvu waru vu ri ili i tā nā ąmu. N ciga le tā fo o o'wo ili i tā nā ątsu. Dada ama o uvadī a nda ąqā usu a na ąvu da vu lyungu numu. ²² N ca tā ama a nda tsugbain tsa na vu ca numu adama o o'wo ili i tā, ununa ąvu nā ąmu tsu ri ili i tā. ²³ Ąmu ili i tā i da ne ele, ąvu waru ili i tā vu ri nā ąmu, adama o o'wo ili i tā suru suru. Ne da ama o uvadī ee reve ąvu da vu lyungu numu. E te reve a na vu cigai ąza e itoni ą va ununa vu ciga numu.

²⁴ “Dada, vu ca mu tā ele, waru n ciga le tā ą dānā ubātā u na n ri, adama ee ene tsugbain tsā vā, za na vu ca numu adama a na vu ciga numu kafu vu yuwan uvadī.

²⁵ “Dada, ąvu da za vā ąbulā.† Uvadī u reve wu shi, ąmu gba n reve wu tā, ama a nda waru e reve tā a na vu lyungu numu. ²⁶ N roco le tā ili i na vu rotsoi, waru n ta lyuwa elime nu uywanus ne. Ne da aa gura ciga ozo o ro ununa vu ciga numu, adama moo o'wo ili i tā ne ele.”

18

Ereme tā Yesu

(Mat. 26:47-56; Mak. 14:43-50; Luk. 22:47-53)

¹ Ana Yesu kotoi avasa, reve ayı no ojoro ą yi a kārā reve a pasa Uğaa wā Kidron. Reve a rawa ubātā u na u ri nā danga zetunt vā ąbundā ąvu a uwa pe. ² A 'yāwusa tā ubātā'ā nā ąbundā, ayı da i zuwai Yahuza za na wina niyi revei ubātā u na ąri. ³ Reve nan ganu a gbgbain na Afarishi ą lyungu ądugari ą ąa'isamapada o ro ąkuru Yahuza. Waru obolo a ąsoja a Roma ąshi tā obolo ne ele, ama a nda ąshi tā ni itana yu uvon ni ifitila na akata. Ąvu Yahuza tara le ątyo ubātā'ā.

⁴ Yesu reve tā ili i na yaa fara nā ayı, dada wu utāi reve we ece le, “Zane da yaa zama?”

⁵ Reve ąusu, “Yesu za va Nazara.”

* **17:12** Vuma na o kototoi pa nda u ta yuwanus adanshi a Yahuza Iskariyoti za na winai Yesu.

Avu u damma le, “Amu dada Yesu'u!” (Yahuza za na wina niyi, shi taq mishin ne ele.) ⁶ Ana Yesu damma nle, “Amu dada ayi'i,” reve o rono na acapaq avu a riyaq e ida.

⁷ Reve we ecishe le, “Zane da yaa zama?”

Avu a damma, “Yesu za va Nazara.”

⁸ Avu u usu, “N damma du taq de amu dada Yesu. Na amu da yaa zama, lyawai ojoro a va a kara.” ⁹ A yuwan taq ne adama e ili i na Yesu dammai de a shiwan, “N lamba ko za ta atsumamq a aza na vu ca numu shi.”

¹⁰ Reve Simo Bituru tala matsun me pe'eni ma yi reve u kodo utsuvu wu usa'ani wa aagbashi a abara a nan ganu. (Aala a aagbashi'i Maluku.) ¹¹ Avu Yesu damma Bituru, “Kambuwq matsun me pe'eni ma wu e ibici ya yi. Vu ta a majiyan n ciga n sowo atsumalimq ununa Dada zuwai n sowo shi?”

A tarai Yesu a tyo ubata wa aabara a nan ganu

(Mat. 26:57-58; Mak. 14:53-54; Luk. 22:54)

¹² Reve yali i gbaint na qsoja a yi a Roma, obolo na adugari a Aa'isamapada, e reme Yesu avu a nla yi. ¹³ Avu a fara tara yi a tyo ya Hanana, ashawale Kayafa. Kayafa da danai aabara a nan ganu a aa'wan o ndolo. ¹⁴ Ayi dada za na de acapaq u dammai azagbain a Isra'il, “Lyawai vuma nda kuwa tsara ama suru a danq wuma.” [◊]

Bituru wasisan taq Yesu
(Mat. 26:69-70; Mak. 14:66-68; Luk. 22:55-57)

¹⁵ Reve Simo Bituru no oojoro o ro [◊] a kuru Yesu. Oojoro'o u reve taq aabara a nan ganu'u, dada u uwai obolo na Yesu atsumamq a agalaci o ukobu wu uge'etosu wa aabara a nan ganu. ¹⁶ Bituru gba reve wi isawan a alanga zuzu nu unantsu. Avu oojoro'o u kambq u yuwan adanshi na aagbashi o usheli a na a ri o unantsu. Reve a lyawa Bituru u uwa. ¹⁷ Amma avu usheli'i we ece Bituru, “Avu oojoro a vuma ndolo Yesu da, ko ne da shi?”

Avu u wasan, “O'o, amu da shi!”

¹⁸ Mantsa mo utanu ma da ma shi, reve agbashi na adugari a Aa'isamapada a gba'ato akina. Ele a lyasuwusa, dada

Bituru rawai zuzu na akina'a adama u lyasuwusa.

Aabara a nan ganu a yuwain Yesu yeci
(Mat. 26:59-66; Mak. 14:55-64; Luk. 22:66-71)

¹⁹ Avuaabara a nan ganu a yuwan Yesu yeci adama o ojoro a yi nu uritosu wa yi. ²⁰ Reve u usu, “N yuwusan taq adanshi adama koyan da uwua. N ritosu taq a a'isa na a Aa'isamapada, ubatq u na aza a Isra'il suru o tsu boloto. N damma ko ili i ta usokowu shi. ²¹ Adama a nye vee eceshe mu cu'un vi ili i nda? Ece ama a na a uwai uritosu u va. E reve taq ili i na n dammai.”

²² Ana Yesu dammai ne, avu dugari ro basa yi o ugbaguzu avu u damma, “Zane da avu a na vaa yuwaan aabara a nan ganut cu'un va adanshi o ndolo?”

²³ Avu u damma, “Na n damma taq ili i ro i na Wilq u dammai u ri mejege shi, i roco ili'i. Agba ni ili i na n dammai amayun a da, adama a nye vu basa numu?”

²⁴ Yesu ubuwu wunlu dada Hanana caco niyi a tyo ya Kayafa aabara a nan ganu.

Bituru wasisan taq Yesu

²⁵ Ili i nda a farasa pe atsuma, Simo Bituru de mishin zuzu na akina a lyasuwusa. Dada e ece niyi, “Avu za vi itoni ya Yesu da, ko ne da shi?”

Avu u wasan reve u damma, “O'o, amu da shi!”

²⁶ Aagbashi o ro a aabara a nan ganu a shi taq lo. Maci vuma na Bituru kodoi utsuvu u da. Avu u damma, “Me ene wu ta ubatq a danga zetun, ko me ene wu shi?”

²⁷ Avu Bituru wasisan, a mantsa'a avu moton ma saalashi.

A tarai Yesu a tyo ya Bilatu
(Mat. 27:1-2, 11-14; Mak. 15:1-5; Luk. 23:1-5)

²⁸ Ana Kayafa kotoi uge'etosu wa Yesu na wasasa, dada azagbain a Isra'il a tara niyi a tyo ubatq wa Bilatu gwamna vuma va Roma. Avu ama'a e isawan a alanga. Na shi za ro uwa pe, u shi to o'wo babu cece, agba Wilq u shi a lyawa yi u yuwan Abuki a Mapasa shi. ²⁹ Avu Bilatu uta a alanga reve we ece le, “Adanshi a nye a da i tawayi a aci a vuma nda?”

[◊] 18:14 Yah. 11:49-50. [◊] 18:15 Yah. 13:23.

³⁰ Reve a usu, “Nà shi vuma nda za vu ulinga wi iwuya i da shi, tsu shi à tawà nà ayi ubatà wà wu shi.”

³¹ Avu u damma le, “To, adu na aciyadu tara niyi i 'yawà i ge'eto yi cine Wilà u du u dammai i ge'eto yi.”

Reve a wasan a damma, “Adu aza à Roma i tsu lyawa tsu tsu una vuma shi.” ³² Ili i na a dammai u roco tà ili i na Yesu dammai de cine wà kuwa u fara tà o o'uso amayun.

³³ Reve u kambà o ukobu àvu u de Yesu àvu we ece yi, “Avu da mogono ma aza a Isra'ila?”

³⁴ Avu u damma, “Yeci ya wu i da nda'a, ko ama o ro a yuwaan wu tà adanshi à va?”

³⁵ Reve u usu, “Vu reve tà àmu za va Isra'ila dà shi! Ama à wu nà nan ganu a gbagbain a da à tawài nà àvu ya'a va. Nye i da gba vu yuwait?”

³⁶ Reve Yesu usu, “Tsugono tsà và za vu uvadi u nda u da shi. Nà shi za vu uvadi u nda u da, agbashi à và à shi ta yuwan nlangi adama a zuwa mu e ekere a azagbain a Isra'ila wan. Àmu n ri ana ngono n na maa yuwsan tsugono pa o uvadi shi.”

³⁷ Avu we ece yi, “Avu mogono ma da, ko ne da shi?”

Reve u usu yi, “Vu damma tà àmu mogono ma da, waru vu damma tà mejege. Àyi da i zuwai a matsan numu, àvu n tawà o uvadi adama n damma ama amayun. Waru za na ri za va amayun tsu poloo mu tà atsuvu.”

³⁸ Avu we ece yi, “Nye i da amayun?”

A padayi Yesu ugana wu ukwa
(Mat. 27:15-31; Mak. 15:6-20; Luk. 23:13-25)

Ana Bilatu dammai ne, avu wu utisa a tyo ya aza a Isra'ila àvu u damma le, “Vuma nda yuwan ili i na i rawai n damma, ‘Nu u ciga u 'yuwan u kuwa’ shi. ³⁹ I reve n tsu báda tà vuma tà àtsumà o u'wa wa ali u kàrà a mantsa ma Abukì a Mapasa. I ciga tà n lyawa ‘mogono ma aza a Isra'ila?’”

⁴⁰ Reve a saala, “O'o, a lyawa yi wan! Tsu ciga tà a lyawa Baraba.” (Baraba gba u shi tà u tsu 'yasasàn nlangi.)

* ^{19:2} Kaisa Mogono mo otosu tà ookokolo à àvu'un a na a mungai na aayala a sawun dàan-dàan. A yuwaan tà ne Yesu adama a lamaa yi.

19

Asoja a yuwaan tà Yesu ulamu
(Mak. 15:16-20)

¹ Reve Bilatu damma àsoja a faba Yesu na asudu. ² Reve a dava ookokolo e eten a awanda, àvu a zuwayi a aaci,* àvu o oto yi aayala a sawun dàan-dàan. ³ Avu à tawusa ya'a yi na a dammi, “Wuma wà wu u jima, mogono ma aza a Isra'ila!” Na a basasa niyi o ugbaguzu.

⁴ Avu Bilatu kàrà o utisà waru, reve u damma ama'a, “Uwwai, n tà o utà yi pa nda ya'a du, adama i reve n tsurà ili i ro i na yaa zuwa n kototo yi shi.” ⁵ Reve Yesu utà, wotowu no ookokolo a awanda à na aayala'a. Avu Bilatu damma le, “Apa vuma'a!”

⁶ Ana nan ganu a gbagbain obolo nà àdugari à Àqà'isamapada e ene niyi, reve a saala, “Vara niyi a akpata!† Vara niyi a akpata!”

Avu u usu, “I tara yi reve i vara yi a akpata. N tsurà ili i na yaa zuwa n kototo yi shi.”

⁷ Reve à usu, “U damma tà a na àyi Mawun mà Àsulà ma da. Adama o ndolo, Wilà u tsu ù ðamma tà u kuwa.”

⁸ Ana wu uwai ili i nda, reve wu uwawa wovon lon. ⁹ Avu u kàrà à kambà o ukobu wà yi reve we ece Yesu, “Te da vu utai?” Agba u usu ili i ro shi. ¹⁰ Avu Bilatu damma, “Vu 'yuwan tà a yuwan adanshi nà àmu? Vu reve, n tà nu ucira u na maa lyawa wu vu kàrà pere, ko n zuwa a vara wu a akpata.”

¹¹ Avu u usu, “Vu ta gura yuwaan mu ne adama a na Àsulà a zuwa nuwu vu yuwan. Vuma na ca numu e ekere à wu u la'a wu tà unusu.”

¹² Ana wu uwai ili i nda, u shi tà u ciga u lyawa yi u kàrà pere. Avu azagbain a Isra'ila a lyuwa elime nà yisaali, “Nà vu lyawa yuma nda pere, àvu i'utsà i Mogono Kaisa da shi! Vuma na suru tarai aciyayi mogono ma da, vuma ndolo ma'yuwatan mo mogono ma da!”

¹³ Ana wu uwai ili i na aa dansa, reve wu utà nà Yesu a alanga àvu u dànu o ootogu o uge'etosu o ukobu u na à tsu de

Ukobu u na ą Ru'wai na Atali a Gbagbain. (Aala o ubatę u nda ną Tsu'aramat ayi da "Gabata.")¹⁴ Gogo urana u tą e meremee ma aci o Urana wi Ifobi ya Abuki a Mapasa.

Reve u damma aza a Isra'il'a, "Apa du mogono mą du!"

¹⁵ Reve ą kambuwą yi ną yisaali, "Una niyi! Una niyi! Vara yi a akpata!"

Avu we ece le, "I ciga tą n vara mogono mą du a akpata?"

Reve nan ganu a gbagbain ą usu, "Tsu ri ną mogono mo ro shi, she Kaisa!"

¹⁶ Reve u ca le Yesu adama a vara yi a akpata.

A vara tą Yesu a akpata

(Mat. 27:32-44; Mak. 15:21-32; Luk. 23:26-43)

Avu ąsoja a tara Yesu reve ą kara ną ayi.¹⁷ Ayi ą motaqą atsumą ą lyuci'i, u tanu tą akpatat ą yi ą tyo Ubatę wo Ookoluwo. (Aala o ubatę'ą ną Tsu'arama ayi da "Gologota").¹⁸ Ubatę u dada a vara niyi a akpata.[†] A yuwaan tą ne waru ązə o u'wa wa ali e re o ro, vuma tą suru e eebele ą tą, Yesu gba e memere.

¹⁹ Reve Bilatu zuwa le a zuwa de iroci zuva va a akpata'a, adansa,

YESU VA NAZARA, MOGONO MA AZA A
ISRA'ILA.

²⁰ Reve a dana iroci'i toto uta'atsu: Za vu ufaru ną Tsuyahuda,[†] waru ną Tsuroma, waru ną Tsuheleni.[†] Ama ną ąbunda e de yi tą nu una, adama a na ubatę u na a varai Yesu a akpata u ri alanga ną lyuci shi.²¹ Reve nan ganu a gbagbain a damma Bilatu, "She vu dana, 'Mogono ma azu a Isra'il'a wan, amma vu dana, 'Vuma nda damma tą ąmu da mogono ma azu a Isra'il'a.'"

²² Avu u usu, "N dana yi tą ne, waru ne da u ri."

²³ Ana ąsoja o kotoi mavara mą Yesu a akpata, reve a tara itana ya yi ąvu e ne'eshen bata nashi. Soja suru tą nu upasu wą yi. Reve fo a tara utugu wu uga'an wą yi, za na dana iudavu diga zuva ą cipa.²⁴ Reve

a dammulai vəni le, "She tsu karai ayi nda bata bata wan. Tsu yuwainanca'wa adama tsu reve za na aa tara yi." Ili i nda i fara tą adama e ili i na Adanshi a Asula a dammai wo o'wo amayun:

"E ne'eshen tą itana i və vəni le,
avu a yuwananca'wa adama o utugu u və."[◊]

Ayi nda gba, ayi da ili i na ąsoja'a a yuwanin.

²⁵ Mma və Yesu dana tą lo mishin a nge'en ma akpata obolo ną mma ke'en va yi. Meri ka va Kiliyofa ną Meri Magadaliya a dana tą lo fo.²⁶ Oojoro a na u cigai[◊] dana tą lo fo zuzu ną mma və Yesu. Ana Yesu ene nle obolo, reve u damma mma və yi, "Vuma nda mawun mą wu ma da gogo."

²⁷ Reve u damma oojoro'o, "Ayi da mma və wu gogo." Diga lo da oojoro o ndolo a tara niyi ą tyo o u'wa wą yi.

Yesu kuwa tą

(Mat. 27:45-56; Mak. 15:33-41; Luk. 23:44-49)

²⁸ Yesu reve tą a na u kotoi de ulinga wą yi. Amma adama u lyawa Adanshi a Asula o o'wo amayun, reve u damma, "N ta uwusa akuli!"[◊] ²⁹ Meden mą dana tą lo tapu ną mini ma alamu, avu ąsoja'a a tsupu pe ashidi. Dada ą nlą niyi o oosondori,^{††} reve a canana a zuwa Yesu o una.³⁰ Ana Yesu sowoi minil'i, avu u damma, "U koto tą." Avu u kądəto aaci, reve u kuwa.

A sapai Yesu e eebele

³¹ Urana u nda Urana wi Ifobi i da,[‡] agba nu usana u tawa Ashibi a da za na wo o'woi ąabajini o urana waru Urana u Mapasa u da. Ana wo o'woi azu a Isra'il'a a ciga a lyawa lipu le zuva va akpata[†] shi hali urana wa Ashibi, ąvu a pati Bilatu u lyawa ąsoja a kukuda ana a azu a na ą dana i de a akpata adama a kuwa go'o. Reve waru a cipato lipu le e ida.³² Avu ąsoja'a a fara kuda ana a ama e re'e azu a na ą dana i zuva va akpata e eebele e Yesu.³³ Amma ana a rawai ubatę wą Yesu, reve e ene u kuwa tą de, agba a kuda ana ą yi shi.³⁴ Avu za tą atsumą ą ąsoja'a tara ibata ya yi reve u sapa Yesu e

◊ 19:24 Ica 22:18. ◊ 19:26 Yah. 13:23. ◊ 19:28 Ica 69:21; Ica 22:15. † 19:29 A yuwan tą ulinga na adanga a ąvu'un a na ą tsu de "osondori." Ayi da a yuwayin ulinga a Aatagada ą Motaqą a na o kyo'onuyi mpasa ą nəntsü vu 'wa va azu a Isra'il'a (Mt. 12:22), waru a yuwan tą adanshi ą yi bata ro atsumą a Adanshi a Asula. ‡ 19:31 Urana u Mapasa u ta gura o o'wo urana suru atsumą a ajuma. A aa'wan a na a varai Yesu a akpata wo o'wo tą urana wa Ashibi, adama o ndolo ą kambato tą Ashibi'i ąabajini o urana.

eεbele. Reve mpasa n̄ mini mo uta.³⁵ Tsu reve t̄ ili i nda amayun a da, adama a na za na enei ne esu da dammai. U damma t̄ ne adama ądu fo i usu.³⁶ Ili i nda i fara t̄ adama Adanshi ą Asulat̄ a shiwan: “Ko eetele ą t̄ a yi aa kuda shi.”³⁷ Waru Adanshi ą Asulat̄ o ro a damma t̄, “A t̄ kalyuwā vuma na a sapai ni ibata.”³⁸

Acida e Yesu
(Mat. 27:57-61; Mak. 15:42-47; Luk. 23:50-56)

³⁸ Ana ili i nda i kotoi, reve Isuhu, vuma lyuci va Arimatiya, pati Bilatu ko u ta lyawa yi u tara lipu v̄ Yesu. (Isuhu za vi itoni v̄ Yesu da, amma usokowu, adama a na wu uwusua t̄ wovon wa azagbain a Isra'ila.) Avu Bilatu usu, reve Isuhu 'yawā u tara lipu'u u kara n̄ ayi.³⁹ Nikodimu, za na shi t̄wai de ya Yesu na ayin, shewun t̄ Isuhu. Avu u t̄waa n̄ agumā ą maguru e re na rawai uritowu ukpaku na ą tsu tsuwaan aakwakwā.⁴⁰ Ama e re a nda a tara t̄ lipu v̄ yi reve a katala yi ąkandaruwā no okoro obolo n̄ agumā'a. Ne da aza a Isra'ila a tsu yuwan n̄ ąa cido aakwakwā.⁴¹ Ubata u mavara ma akpata'a u ta zuzu n̄ aqarumbu, ątsuma ą aqarumbu'u aason a sa'avu ą dana t̄ pe za na koto a yuwan ulinga n̄ ayi shi.⁴² Adama a na wo o'woi Urana wi Ifobi u da kafu Mapasa,[†] waru adama a na aaso'on ą ri zuzu, dada a zuwai pe lipu'u.

20

Aason e Yesu ą ta lyanga
(Mat. 28:1-8; Mak. 16:1-8; Luk. 24:1-12)

¹ Nu usana wa Aladi ubata ubuwu haba, avu Meri Magadaliya kara ą 'yawā a aaso'on, reve we ene aatali a aaso'on ugandaluwu utakatsuwu nu unantsu wa aaso'on.² Reve u suma ą 'yawā ya Bituru za na ątsu de Simo obolo no oojoro o ro,³ za na Yesu cigai, avu u damma le, “A tara t̄ Zagbain pe a aaso'on, agba tsu reve ubata u na a zuwa niyi shi!”³ Reve Bituru no oojoro'o a kara a 'yawā de.⁴ Mere me le a dana t̄ e ilaci, agba oojoro o ro'o a sara t̄ Bituru hali u fara rawaa yi.⁵ Ana u kanzā u kalyuwai ątsumā a aaso'on, reve we ene

pe okoro goon, agba u uwa pe shi.⁶ Dada Simo Bituru a rawa ąvu u uwa pe, reve we ene pe okoro'o.⁷ We ene t̄ fo apadi o okoro a na a palayi urewesu w̄ Yesu n̄ ayi. A kutsulu yi t̄, reve wo o'wo upasu u t̄.⁸ Reve ojoro o ro'o, za na fara rawai a aaso'on fo u uwa pe. Reve we ene ąvu u usu a na ą 'yasain Yesu ątsumā ą akwakwā.⁹ (A mantsa mo ndolo koto ą shi e reve ili i na Adanshi ą Asulat̄ a dammai a na amayun a da a ciga a 'yuwan u 'yon ątsumā o ukwā shi.)¹⁰ Reve ojoro'o ą kara ą kambā o u'wa.

Meri Magadaliya enei Yesu
(Mat. 28:9-10; Mak. 16:9-11)

¹¹ Meri gba wi isawan t̄ a alanga a aaso'on e mesun. Reve u kanzā u kalyuwā ątsumā a aaso'on.¹² Avu we ene pe nlingata m̄ ą Asulat̄ n re. A dana t̄ wotowu ni itana i uri waru ą dana t̄ nden ubata u na lipu v̄ Yesu shi. Za t̄ dana t̄ ubata a aaci za t̄ gba shi ubata wa ana.¹³ Reve e ece yi, “Adama ą nye vu ri e mesun?”

Avu u usu, “A tara t̄ Zagbain v̄, agba n̄ reve ubata u na a zuwa niyi shi.”¹⁴ Ana Meri dammai ne, reve u vadala ąvu we ene Yesu mishin lo, agba u gura reve a na Yesu da shi.

¹⁵ Reve Yesu ece yi, “Adama ą nye vu ri e mesun? Zane da vu ri e izami?”

Avu u yuwan majiyan gashi ąyi da wāa kalyuwusā aqarumbu'u ąvu u damma, “Zagbain, nn̄ ąvu da vu tarai lipu v̄ Yesu, m̄ pati wu t̄ vu yuwan ankuri, vu damma mu, adama n̄ 'yawā n̄ tara yi.”

¹⁶ Avu u damma yi, “Meri.”

Avu Meri vadala ą tyo ya'a yi, reve u damma, “Rabboni!”[†] (N̄ Tsu'aramat̄ “Rabboni” urevu w̄ yi ąyi da “Manlu.”)

¹⁷ Reve Yesu damma yi, “She vu reme mu wan, adama a na koto n̄ kara ą tyo ya Dada shi. Amma vu kara ą tyo ubata o ojoro ą v̄ vu damma le, ‘N̄ t̄ kara ą kambā ubata wa Dada v̄ za na ri fo Dada du. Ayi da ą Asulat̄ ą v̄, waru ąyi da ą Asulat̄ ą du.’”

¹⁸ Reve u kara ą 'yawā u damma ojoro'o a na we ene t̄ Zagbain. Reve waru u damma le ili i u damma niyi.

◊ 19:36 Mt̄. 12:46; Mkc. 9:12; Ica 34:20. ◊ 19:37 Zak. 12:10. ◊ 20:2 Yah. 13:23.

Ojoro e Yesu e ene yi tā
(Mat. 28:16-20; Mak. 16:14-18; Luk. 24:36-49)

¹⁹ Na ayin o urana wa Aladi o ndolo, (avu ojoro'o o boloto a aasula a tā avu a katsu nantsu, adama a na a uwusua tā wovon wa azagbain a Isra'ila. Reve Yesu tāwā wi isawan e memere me le babu usan, (avu u cāsa le, adansa, "N yuwan tā avasa i tsurā asuvu nden." ²⁰ Ana u dammai ili i nda, reve u roco le antsu e ekere a yi na za ve eebele. Ojoro'o a shiwan tā nā māzāngā adama a na e te inda Zagbain. ²¹ Reve u dammisa, "Asuvu nden n dānā obolo nā qđu. Cine Dada vā lyungu numū ătsumā o uvadi, ne da fo māqā lyungusu du." ²² Avu wi ivuwaan le reve u damma, "Ushiyi Ruhu va Akiza. ²³ Nni i yuwaan ama gafura vu nusu le, Asulā fo u ta yuwaan le, o to o'wo nā gafura. Nna gba i 'yuwan a yuwaan le gafura, Asulā fo u ta 'yuwan a yuwaan le gafura."

Yesu na Toma

²⁴ Za ro ătsumā a Kupanejere'e, Toma (za na waru a tsu de fo Mepishe), u dānā obolo ne ele shi, a mantsa ma na Yesu rocoi aciyayi. ²⁵ Ana u rawai, reve akapi o ojoro a damma yi, "Tse ene tā Zagbain!"

Amma ăvu Toma damma, "Māqā usu shi she nā me ene antsu e ekere a yi, waru she nā n ju'wān antsu'u na aakatsu a vā ubāta u na ikusa i dānāi, waru n oto ukere u vā ătsumā a wuntsu we eebele a yi."

²⁶ Ana a yuwain ajuma a tā, reve ojoro'o o bolotowiso a aasula'a, waru Toma dānā tā obolo ne ele. Reve a katsu nantsu vadamma nu ufaru, amma ăvu Yesu tāwā wi isawisan e memere me le babu usan. ăvu u cāsa le, reve u damma, "N yuwan tā avasa i tsurā asuvu nden." ²⁷ Reve u damma Toma, "Kalyuwa ekere a vā. Zuwa aakatsu a wu antsu'u. Oto ukere wā wu e eebele a vā. Vu lyawa mawasan a na vāa usu."

²⁸ ăvu u usu yi, "ăvu da Zagbain vā nā Asulā a vā."

²⁹ Reve u damma yi, "Vu usu tā o una na ve ene numu. Aza aba'un a da aza a na e ene numu shi ăvu gba a usu."

Ili i na i zuwai Yahaya danai a aatagada a nda

³⁰ Ojoro e Yesu e ene yi tā a yuwusan iroci yi linga va assalama ro nā ăbundā aza a na a danai ătsumā a aatagada a nda shi. ³¹ N dana tā ili i nda adama i usu a na Yesu da Zamawawa, Mawun mā Asulā, waru adama a na i usu niyi, i tā tsurā wuma.

21

Igolo tapu nā mugula

¹ A tyo de, reve Yesu rocwiso aciyayi ubāta wo ojoro a yi a nge'en m Mala mā Galili.* Apa cine ili'i i farai: ² Ojoro a yi nā ăbundā a dānā tā lo: Simo Bituru, na Toma (za na a tsu de Mepishe), nā Nataniya va Kana vā Galili, nā muwun mā Zābādi, no ojoro e re o ro. ³ Reve Simo Bituru damma ăzā a yi, "Amu n tā 'yāwā mereme ma mugula ni igolo."

Reve ăzā a yi a damma, "Atsu fo tsu tā 'yāwā obolo nā ăvu." ăvu a karā a 'yāwā a wantsun u le. Agba e reme ko ili i shi na ayin o ndolo. ⁴ Ana usana u tawai nā wasasa, reve Yesu isawan a nge'en m mala'a, agba ojoro'o e reve a na Yesu da shi.

⁵ Reve u de le, "Ama a vā, i reme tā de mugula?"

ăvu a usu, "O'o."

⁶ Reve u damma le, "Variyi igolo i du usa'ani u wantsun u du, i te reme ozo o ro." Reve a yuwan ne, ăvu igolo'o e reme mugula mā ăbundā hali a kudā o rono yi.

⁷ Reve oojoro a na Yesu cigai◊ damma Bituru, "Zagbain da!" Ana Simo Bituru uwai a na Zagbain da, reve wo oto utugu wā yi (adama a na u shi tā u fodo yi ana u dānāi o ulinga), ăvu wu teruve a mini u reme udāsu a tyo ubāta wā Yesu. ⁸ Reve akapi o ojoro o toni yi ătsumā a wantsu'un, uguzu ni igolo'o tapu nā mugula. A dānā alanga ni ida shi, alanga e le a dānā tā zuzu na ana ukpakuta'atsu (300).† ⁹ Ana ojoro'o o utai ătsumā a wantsu'un, reve e ene u tā ni ilyalya, waru u dānā tā a zusun mugula na akinkina.

¹⁰ ăvu u damma, "Tāwāi nā mugula n ro n na i remei gogo."

* **21:1** A tsu de tā fo Mala mā Galili Mala ma Tibariya. ◊ **21:7** Yah. 13:23. † **21:8** Danshi udasuwu a tsu yuwan tā ulinga nā ayi tsi ili yu uritosu i na a tsu de yadi nā Tsunasara. Ana a ta'atsu a da a tsu yuwan udasuwu u tā.

¹¹ Reve Simo Bituru kara u uwa atsumaq a wantsu'un, reve u rono igolo'o a tyo e ida. Atsumaq a yi mugula m gbagbain ukpaku na kupoton na aza a ta'atsu (153) n dana ta pe. Agba suru na ne igolo'o i kara shi.

¹² Reve Yesu damma le, "Tawai i lyuwa." Ko za ta gba atsumaq o ojoro'o gura ece yi, "Zane da vu ri?" shi, adama a na e reve ta a na Zagbain da.

¹³ Avu u 'yawa u tara iliyalya, reve u ca le. Reve waru u ca le fo mugula'a.

¹⁴ Ayi nda, ayi da wa ta'atsu a na u roco aciyayi ubata wo ojoro'o ana a 'yasen niyi atsumaq o ukwa.

Yesu na Bituru

¹⁵ Ana o kotoi alya, reve Yesu ece Simo Bituru, "Simo mawun ma Yahaya, vu la'a ta azaq a wu ciga mu?"

Avu u usu, "Ee, Zagbain, vu reve ta a na n ciga nuwu."

Reve u damma, "Vu lyuwato mukyokyon n va."

¹⁶ Reve we ecishe yi we ire, "Simo mawun ma Yahaya, vu ciga mu ta?"

Avu u usu, "Ee, Zagbain, vu reve ta a na n ciga nuwu!"

Avu u damma, "Vu kalyuwa ikyon i va."

¹⁷ Reve we ecishe yi wa ta'atsu, "Simo mawun ma Yahaya, vu ciga mu ta?"

Bituru yuwan ta atsumolangu adama a na Yesu yuwan yi ta yeci hali uta'atsu ko u ciga yi ta. Adama o ndolo reve u damma Yesu, "Zagbain, vu reve ta ili suru. Vu reve ta a na n ciga nuwu."

Avu Yesu damma yi, "Vu lyuwato ikyon i va.

¹⁸ N ta dansaa wu amayun, avu o ulobo, vu tso oto ta itana i na vu cigai, reve vu 'yawa ubata u na vu cigai. Agba na vu kutsa, vu ta bubaruwu e ekere a wu. Reve ozo o ro a nlw wu avu a tara wu a tyo ubata u na vu cigai shi."

¹⁹ (U damma ta ne adama u roco cine Bituru aq kuwa, reve u ca Asula tsugbain.) Reve u damma Bituru, "Toni mu!"

²⁰ Avu Bituru vadala reve we ene oojoro o ro, [◊] za na Yesu cigai. Waru ayi da fo za na rabatoi Yesu ele a alya avu we ece, "Zagbain, zane da aa wina wu?"

²¹ Ana Bituru ene niyi, avu we ece Yesu, "Zagbain, ili i ne yaa cina yi?"

²² Reve u usu yi, "Nna n ciga ta u yuwan wuma hali mantsa ma na maq kambaa, te imini ya wu na adama o ndolo? Vu toni mu."

²³ Adama o ndolo reve aalabari'i a baza atsumaq a azq e Itoni a na, ayi nda waq kuwa shi. Agba Yesu damma ne shi. Ili i na u dammai ayi da, "Nna n ciga ta u yuwan wuma hali mantsa ma na maq kambaa, te imini ya wu na adama o ndolo?"

²⁴ Ayi oojorot a nda ayi da u dammai ili i nda suru. U dana yi ta, waru tsu reve ta a na amayun a da waa dansa.

²⁵ Yesu yuwan ta ili i ro na qabunda. Nna a dana ili i ndolo suru atsumaq a atagada, n jiyan atsumaq o uvadi suru a na aq tsurubata u na waa rawa a na a zuwa atagada'a suru shi.

Ulinga wa Ajiya

Ucuduwu wa aatagada a nda

Luka, vuma na dñanai Alabari a Sa'ani a Luka, ąyi da waru u dñanai Aatagada o Ulinga wa Ajiya. U shi tą u ciga u damma ili i na i farai ną ąza e Itoni e Yesu. Aatagada o Ulinga wa Ajiya a fara tą ubata u na Aatagada a Luka a lyawai.

Ulinga wa Ajiya u damma tą ili i na i farai na ama a na a toniyi Yesu cina u kuwa. U damma tą cine ama a nda a yuwanin mimalu a dansaa ama adama e Yesu, waru u damma tą cine ama a na a uwuwai a yuwanin. Ruhu va Akiza goločo tą ama a nda waru u kamba le tą. Nu ufaru, ama a na a ri elentsu a tą a da goon a yuwanusayin adanshi, ele da aza a Isra'ila. Ko ątsumą a aza a Isra'ila ama o ro a 'yuwan tą a usu adanshi e le, waru o una tą ąza e Itoni o ro adama e ili i na a dammai a aci e Yesu. A tyo de ątsumą a aatagada a nda, Ąsula a zuwa tą ąza e Itoni a damma ama e elentsu o ro koko'o adanshi e Yesu.

Ulinga wa Ajiya u damma tą cine ikaka ya ąza e Itoni i bazai e ida ya Isra'ila. U damma tą cine Bituru, obolo ną Bulu na akapi a ama a yuwanin. U damma tą mpolo n na aza a na a vadalai usa'avu a yuwanin, waru ną cine a kambulai vəni le upasu u le, waru ną cine a lyunguyi ni ikambi tsərə a kamba aza a na a vadalai usa'avu upasu u le. Ne tsunda tsa da a'isə ąza e Itoni a farai cine tsu reve nle ana'an.

Ili i na i ri pe ątsumą a aatagada a nda

1. A yuwan tą adanshi a Alabari a Sa'ani ątsumą a Urishelima (1:1-8:3)
2. A yuwan tą adanshi a Alabari a Sa'ani ątsumą a Yahuda ną Samariya (8:4-12:25)
3. Bulu yuwan tą mimalu adama u yuwan alajiya a Alabari a Sa'ani (13:1-14:28)
4. A yuwan tą majiyan ma sa'ani ątsumą a Urishelima (15:1-35)
5. Bulu yuwan tą mimalu adama u yuwan alajiya a Alabari a Sa'ani (15:36-18:22)

6. Bulu yuwan tą mimalu ma ta'atsu adama u yuwan alajiya a Alabari a Sa'ani (18:23-21:16)
7. E reme tą Bulu ątsumą a Urishelima (21:17-23:22)
8. A tara tą Bulu a tyo Kasariya (23:23-26:32)
9. A tara tą Bulu a tyo Roma (27:1-28:31)

A 'yasan tą Yesu

¹ Tiwofilu, a aatagada o ufaru u və n damma wu tą ili i na Yesu temei mayan obolo ni ili i na u ritosuyi, ² hali urana u na a tara niyi a tyo zuva.

Amma kafu a tara yi a tyo zuva dada u yuwayin ajiyat a na u dangwai adanshi a ąbulą nu ucira u Ruhu va Akiza. ³ Ana u kuwai, u rocosu le tą aciyayı wuma, reve u roco le a na u 'yoyin ną linga icu'un icu'un. U yuwan tą rana amunga a yuwanusayin adanshi adama o tsugono tsə Asula. ⁴ A yashi i na u dñanai a alya obolo ne ele, u damma le tą, "She i lyawa Urishelima wan." Amma i puro she ną nzuwulai n na Dada yuwanin u shiwan ne'en, za na n damma nđu nu uną u və, ⁵ Yahaya rumbu tą ama ną mini. Aa jima shi, ąvu a rumbu du ną Ruhu va Akiza."

A tara ta Yesu a tyo zuva

⁶ Ana ajiya a dñanai obolo ną Yesu, ⁷ e eceshe yi tą, "Zagbain, gogo da və kambuwą aza a Isra'ila ną tsugono tse le waru?"

⁷ Reve u usu le, "Dada da goon ri nu ucira u na woo fobo yashi ną mantsa'a, ąđu gba a ca du ucira u na yaa gura reve shi. ⁸ Amma i tą tsurə ucira ną Ruhu va Akiza tąwə du. I to o'wo aza a na aa yuwan adanshi o una u və ątsumą a Urishelima ną ątsumą a Yahuda, ną Samariya, hali a tyo ükosu wu uvadi."

⁹ Ana u dammai ne, ele a akanla, reve a tara yi a tyo zuva. Reve eleshe o ro a pupala yi, a gura enishe yi shi. ¹⁰ Ajiya'a lo a kalyuwusa yi a kara a tyo zuva, reve ama e re wotowu ną atugu a uri e isawan mishin zuzu ne ele. ¹¹ Reve a damma, "Ađu ama a Galili, adama a nye i ri mishin a akanla zuva? Yesu na a tarai ątsumą a du a tyo zuva, u tą tawisə ununa ye enei a tara niyi a tyo zuva."

A dangwa tā aajiyā o ro

¹² Ana ili i ndolo i farai, reve ajiya a lyawa Masasan mā Zetun, reve a yuwan mmalu u ta rawa ana ukpukukupa uta'atsu (3,000)* ą kāmbā Urishelima. ¹³ Ana a kambai ątsumā ą lyuci gbain na ą danai, reve a kumba o u'wa wa zuva u na ą danai, ele da nan Bituru nā Yahaya nā Yakubu nā Andarawu nā Filibu nā Toma nā Batalamawu nā Matta nā Yakubu mawun ma Alfa nā Simo za na fo ą tsu de Bakanani,[†] nā Yahuza mawun ma Yakubu. ¹⁴ Suru nle reve o boloto aciyele a yuwusan avasa kuci nā majiyan mā tā, obolo nā amaci o ro, nā Merit mma vā Yesu obolo na azawawa'a e Yesu suru.

¹⁵ Atsumā a rana ndolo ibolo ya ama ukpaku nu ushin (120) aza a na a cayi okolo ą dānā tā lo. Reve Bituru 'yon mishin, reve u damma, ¹⁶ "Aza a vā, a ciga a 'yuwan o shiton Adanshi ą Əsula a na Ruhu va Akiza yuwin o unā wā Dāwuda adama a Yahuza, za na uwai elime a aza a na e remei Yesu. ¹⁷ Yahuza vuma da na danai obolo nā ątsu, waru Yesu dangwa yi tā tsāra u yuwan ulinga nā ątsu."

¹⁸ (Yahuza tsula tā ida ni ikebe i na u winai Yesu, reve u riyā u cikāto aaci, dada ąatsumā o boso niyi, reve iliyatsumā suru yu utā a alanga. ¹⁹ Aza a na a ri nden suru atsumā ą Urishelima a uwwa tā ili i na i farai, dāda e deyi ubātā[‡] "Akaladama" ne elentsu e le, ana Ubātā[‡] waru Mpasa.)

²⁰ Reve Bituru lyuwa elime na adanshi, "U tu uđanu a Aatagada e Ica,[†]
"U'wa wā yi wo o'wo tā uvariyi, she vuma đanu pe wan."

Reve waru u dammis,
"Tsugbain tsa yi nanza tara." [◊]

²¹ "Adama o ndolo wo o'wo tā a ciga a 'yuwan a dangula vuma ro o unā u vuma ndolo. Vuma ndolo o o'wo u dānā tā obolo nā ątsu a mantsa ma na Yesu Zagbain danai obolo nā ątsu. ²² Waru wo o'wo u dānā tā nā ątsu a mantsa ma na Yahaya

rumbuyi Yesu, hali urana u na a tara niyi e memere mā ątsu ą tyo zuva. Vuma na aa dangwa u ciga u 'yuwan woo o'wo za vu ucasu wa Alabari a Sa'ani adama o u'yosun wā Yesu obolo nā ątsu."

²³ Dada a zagwai ama e re: Isuhu za na a tsu de Basaba za va aala Yusutu obolo nā Mataya. ²⁴ Reve a yuwan avasa tsāra a gura dangwa vuma sa'ani na ntsayi. Reve a damma, "Zagbain, vu reve tā ookolo a vuma suru, vu roco tsu vuma na vu cigai ątsumā a ama e re a nda. ²⁵ Wo o'wo aajiya, u tara tsugbain tsa na Yahuza lyawai, adama a na u 'yāwai ubātā u na wu ntsaa niyi." ²⁶ Reve a zuwa adanga a aci e le, reve Mataya lyuwa, reve u bolo na akapi kupa nā za tā na buwai.

2

Utagwu wa Ruhu va Akiza

¹ Ana urana wā Əbukit o Urana wa Kupoton*† a rawai, ązā e Itoni ą dānā tā ubātā u tā. ² Ele lo babu urevu, dāda a uwai ilama diga zuva gashi əbajini o upepu a da, reve u shiton u'wa'a suru u na ą ri pēnden. ³ Reve ili i ro gashi elentsu a akina ą tāwā ya'a le, reve u cipā a aci e le. ⁴ Reve o shiton le suru nā Ruhu va Akiza.[†] Reve e teme adanshi ne elentsu o ro koko'o, cine Ruhu va Akiza ne'e nle.

⁵ Aza a Isra'ilā ą əbundā a na a uwusua wovon wā Əsula ą dānā tā pe ątsumā ą Urishelima a yuwusan ągandā a na ą tāwāi bātā bātā. ⁶ Ana a uwai ilama i ndolo, reve ama o boloto əbundā. Reve a yuwan asalama lon, adama a na aza a na ą ri lo suru a uwwa tā ibolo ya ązā e Itoni a yuwusan adanshi ne elentsu ą lyuci le. ⁷ Reve a yuwan asalama ą əbundā, adansa, "Ashe aza a na a yuwusan adanshi a nda ązā ą Galili a da suru shi? ⁸ Cine wo o'woi suru ntsu tsu uwwa nle a adanshi ne elentsu ą tsu? ⁹ Atsu da pa nda aza a Paratiya na aza a Madaya obolo na aza a Elam na ama a

* ^{1:12} Atsumā e elentsu a na u dānā uđanu, u damma tā a na alanga a yi ą dānā tā "mmalu ma Ashibi." Wilā wa aza a Isra'ilā u tsu lyawa tā vuma yuwan mmalu n kilomita 1, ko u la'a akapi ą mili wa'a ątsumā o urana'a, ko uđasuwu ukpukukupa (1,000). Gogo u ta yuwan gashi mmalu m mini kupa. (Mini ąyi da ą tsu de minti nā Tsugana.) [†] ^{1:13} Ajiya aala "Bakanani" to rocosu tsu vuma'a u tu nu uzuwu wa aci adama u kamba ama ą yi. [◊] ^{1:20} Ica 69:25. * ^{2:1} Əbuki o Urana wa Kupoton waru ą tsu de yi tā "Penteko," aala ą əbuki a da a na a tsu yuwan a mantsa ma na a tsu pada kucci, waru əbuki'i a tsu yuwan yi tā o urana wa kupoton a na a yuwan Əbuki a Mapasa. Urana u nda urana kupoton da dānā a na ą 'yāsaín Yesu ątsumā o ukwā.

Masapotomiya na aza a na o utai Yahuda na aza a Kafadokiya na ama e ida ya Pontu na aza a Asiya. ¹⁰ Na aza a Firijiya na aza a Bamafiliya waru na aza a Masar, na aza e ida ya Libiya zuzu n̄ Kurani omocin diga Roma a na a matsain ątsumā a ądini a aza a Isra'ila na aza a na a vadala i a uwai ątsumā a ądini a tsu. ¹¹ Ątsu da nda aza a Karita,† obolo na aza a Laraba suru ntsu tsu uwwa le t̄ a yuwusan adanshi ne elentsu a tsu ątsumā e ili i na Ąsulā a yuwain.” ¹² Reve suru nle a lamba ili i na aa yuwan, reve a uwa asalama, adansa v̄ani le, “Nye i da urevu wi ili i nda'a?”

¹³ Reve ozo o ro a uwa a yuwusaan le ulamu adansa, “Usowu u da a ri.”

Adanshi a na Bituru yuwain

¹⁴ Reve Bituru 'yon mishin obolo na akapi a ajiya kupa n̄ za t̄ na buwai, avu u 'yasan udyo a yuwusaan le adanshi, adansa, “Ama a Isra'ila na aza a na a ri nden Urihelima, i zuwa atsuvi yu uwwa ili i na maa damma du. ¹⁵ Ama a na ye eneshe nda a ri usowu shi, ana wo o'woi mantsa ma na tsu ri gogo rumu kucci vu usana da. ¹⁶ Ayi ili i nda ayi da Juwe vumavasula dammai,

¹⁷ Ąsulā a damma: ‘A mantsa mo ukosu n̄ t̄ lyungu Ruhu v̄a a 'yawā bātā a ama. Muwun n̄ du olobi ne esheli a ta yuwan adanshi o usokowu.

Olobi a du e te ene alavu alavu.

Mbara n̄ du waru a ta yuwan alavu a ąbunda.

¹⁸ Amayun Ruhu va Akiza ta t̄wā ubātā wa agbashi a v̄a, ali na ąmaci a ta yuwan adanshi a v̄a a rana ndolo.

¹⁹ N̄ ta yuwan ili ya asalama zuva, waru n̄ to roco iroci e ida, mpasa na akina n̄ mikyon n̄ lima.

²⁰ A t̄ kambuwā urana irumbu, woto waru u to o'wo ushili ana mpasa kafu urana wu Zagbain u t̄wā, urana u gbain u tsugbain.

²¹ A mantsa mo ndolo ma da za na yuwin dewu ątsumā a ala a Zagbain w̄a tsurā iwawi.’[†]

²² “Adu azā a v̄a aza a Isra'ila, yu uwwa adanshi a na maa yuwan. Yesu va Nazara

da vuma na Ąsulā a kucinaa ntsu a na u usu niyi. Amayun e ili i ndolo Ąsulā o roco tsu t̄ e ili ya asalama i na u yuwain, ni iroci za na u yuwain. Ili suru i fara t̄ e esu a du. ²³ A ca du t̄ ayi, reve yu una yi o ure u mavara a akpata.† I yuwan t̄ ili i ndolo ni ikambi ya aza a na e revei Wilā shi. Na ne suru, Ąsulā e reve t̄ ili i ndolo i ta fara suru. U yuwan t̄ ifobi i ndolo nu ujimu. ²⁴ Reve gba Ąsulā a 'yasan yi ątsumā a ąkwakwā, reve u kambuwā yi wuma. Babu cine ukwā waa gura guzā yi. ²⁵ Reve Dāwuda yuwan adanshi adama a yi,

‘Kuci da n̄ revei a na Zagbain ri obolo n̄ aamu.

Adama a na u ri o ukere usa'ani u v̄a, babu ili i na maa uwwa wovon.

²⁶ Adama o ndolo ookolo a v̄a a t̄ asuvu nden,

eeelentsu a v̄a a t̄ n̄ mazangā, lipu v̄a waru t̄ dānā nuuzuwo okolo.

²⁷ Waa lyawa wuma u v̄a a aason shi, waa lyawa Mawun ma Akiza m̄a yi maa shama shi.

²⁸ Vu roco mu t̄ ure u wuma.

Vu shiton mu t̄ n̄ mazangā adama a na vu ri obolo n̄ aamu.’[◊]

²⁹ “Azā a v̄a aza a Isra'ila, n̄ ta yuwusaan du adanshi babu wovon adama a akaya a tsu Dāwuda. Dāwuda kuwā t̄ waru a cido yi t̄, waru aason a yi a t̄ pa obolo n̄ ątsu hali ana'an. ³⁰ Ayi vumavasula da, u reve t̄ Ąsulā a yuwaan yi t̄ nzuwulai na akucunu, a na u ta zuwa za ro mogono ątsumā a muwun n̄ tsukaya m̄a yi, ununa u zuwai Dāwuda o'woi mogono. ³¹ Dāwuda ta zuwusa okolo e ili i na yaa fara elime adama o u'josun wu Zamawawa,† adansa, aa lyawa lipu v̄a yi a aason shi, waru lipu v̄a yi aa shama shi. ³² Ąsulā a 'yasan t̄ Yesu'u ątsumā a ąkwakwā, ątsu waru tse ene t̄ ne esu a tsu. ³³ A ca yi t̄ tsugbain o ukere usa'ani w̄a Ąsulā, waru u ushi t̄ Ruhu va Akiza o ukere wa Dada ununa a yuwin nzuwulai. Gogo waru Yesu ca tsu t̄ Ruhu va Akiza. Ili i na tsee eneshe, waru tsaa uwusa da nda. ³⁴ Dawuda da kumbai zuva shi, amma ayi na aciyayi u damma t̄, ‘Asulazuva a damma t̄ Zagbain v̄a:

◊ 2:21 Juw. 2:28-32. ◊ 2:28 Ica 16:8-11. ◊ 2:35 Ica 110:1; Luk. 20:42-43.

“Dānu o ukere usa'ani u vā,

³⁵ she nā n zuwa n'yuwatan mā wu a apata
a ana q̄ wu.”³⁶

³⁶ “Adama o ndolo, aza a Isra'il a suru e
te reve a na Yesu ndolo za na a varai a
akpata,† Asulā a kāmbuwā yi tā Zagbain nā
Zamawawa.”

³⁷ Ana a uwmai ne, reve ili'i i ju'wān
okolo e le, reve e ece Bituru na akapi a
ajiya a na a buwai, “Aza a vā, nye i da tsaa
yuwain?”

³⁸ Avu Bituru damma le, “She i vadala,†
tsārā a rumbu dū atsumā a ala e Yesu
Zamawawa, waru a yuwaan dū gafura vu
unusu u dū. I tā tsurā une'e u Ruhu va
Akiza. ³⁹ Nzuwlai n nda za dū da na
muwun n dū, obolo na Atakpaci. Amayun
a da maa dansaa dū, ili i nda adama a aza a
na Asulazuva Asulā a tsu ee dē a tyo e ekere
a yi a da.”

⁴⁰ Reve Bituru yuwan alajiya o uga'an
adansa, “N ta patishi dū i wawa aciyādū
atsumā e ili i na yaa cina ama e iwuya a
nda.” ⁴¹ Reve aza a na a uwmai ili i na
Bituru dammai, reve a rumbut le. O urana
u ndolo ama a na a dashi toniyi a rawa tā
ama ukpukupu uta'atsu (3,000).

Ununa nden mā aza e Itoni n dānai

⁴² Reve a zuwa okolo e le suru o uritosu
wa ajiya nā muwwulai, a lyuwusa ilyalya
obolo, na avasa. ⁴³ Reve wovon u reme
le suru, adama a na Asulā a yuwin ili ya
asalama ni iroci yā abundā e ekere ajiya'a.

⁴⁴ Aza a na a cayi okolo o bolotosu tā ubātā
u tā, reve a karā a nkambulai ni itana
i le. ⁴⁵ A tsu wina tā itana ni idā i le,
mantsa ma na ozo o ro a ri ni ili i na yaa
damatosun le. ⁴⁶ Usana suru a tsu 'yawā
tā a Aq̄isamapada nā majian mā tā. A
tsu lyuwusa ta ilyalya a 'wa le obolo na
mazāngā no okolo a tā, waru a lyuwusa tā
Ilyalya yi Zagbain, ⁴⁷ na a yuwsayin Asulā
ica. A tsurā tā isa'ani ubātā wa ama. Usana
suru Zagbain dashishi le tā ama aza a na a
tsurai iwawi.

3

Aakutsuma a kamba tā gbaga

¹ Ama a tsu 'yawā tā a Aq̄isamapada a
mantsa mā rumu ta'atsu vu urana. Urana
u ro, Bituru nā Yahaya† a 'yawā tā adama

a yuwan avasa. ² Ana a rawai zuzu nu
unantsu wā Aq̄isamapada u na a tsu de
Unantsu u Sa'ani reve e ene aakutsumā a
na a matsain ukutsumu a na a tsu tanu,
reve a zuwa yi, adama u yuwsan ipati.
³ Ana we enei Bituru nā Yahaya azama a
uwa a Aq̄isamapada, reve u pati le ikebe.
⁴ Reve Bituru nā Yahaya a kālyuwā yi
ulobonu, avu Bituru damma, “Kālyuwā
tsu!” ⁵ Avu aakutsumā a u kālyuwā le nā
majian ma na ee ne'e yi ikebe.

⁶ Dada Bituru dammai, “N ri ni ikebe i
na maa ca wu shi. Amma n ta ca wu ili
i na n ri nā ayi, atsumā o ucira wa ala
e Yesu Zamawawa za va Nazara 'yon vu
wala.” ⁷ Reve u reme yi ukere usa'ani,
reve u kamba 'yasān yi. Ana u yuwin ne,
reve ana nā alu a yi a kāmbā gbaga, reve
o o'wo mejegé. ⁸ Avu wu 'yawan, reve wi
isawan mishin na ana a yi. Avu u karā a
mmalu. Hali u karā a mmalu nu u yuwin
ogodiyo a cibalasa Asulā. Avu u karā a uwa
a Aq̄isamapada ne ele. ⁹ Ama a na a dānai
pe suru e ene yi tā a mmalu waru a uwā
yi tā a cibalasa Asulā. ¹⁰ Ama a yuwan tā
asalama lon, ana e enei ili i na i farai, a na
aakutsumā a na a tsu dānusū o Unantsu u
Sa'ani a yuwsan ipati i da kāmbāi gbaga.

Bituru yuwan tā alajiya atsumā a Aq̄isamapada

¹¹ Reve ama a jikā a cina vuma'a uguzu
nā Bituru nā Yahaya ubātā u na a tsu de
Mākisa mā Sulemanu. Avu ama a na a
dānai pe suru a uwa asalama e ili i na i
farai. ¹² Anā Bituru enei ama o bolotoi
reve u teme alajiya adansa, “Aza a Isra'il a,
nye i da ili ya asalama a na aakutsumā a
u kāmbāi gbaga? Waru nye i zuwai i ri a
akānlā a tsu, vadamma tsu yuwan tā ili'i nu
ucira wa aciyātsu nā q̄bulā a tsu? ¹³ Asulā a
Ibrahim nā Ishiyaku nā Yakubu n na nkaya
n tsu n yuwayin aqāndā, ayi da u tāwāyi
aagbashi a yi Yesu nā tsugbain. Ayi da Yesu
na i 'yuwin, reve i ca yi e ekere a Bilatu,†
ko na Bilatu shi tā ciga u lyawa yi. Avu i
damma Bilatu a na i ciga yi shi. ¹⁴ Za va
akiza da u dānai, waru za vi isa'ani da, reve
i 'yuwan yi avu i damma Bilatu lyawaa dū
za mona ma ama. ¹⁵ Reve yu una za vu
ucasu u wuma wā Asulā, amma Asulā a
'yasān yi tā. Atsu gba tse ene tā ne esu a tsu

amayun a nda. ¹⁶ Ucawu wo okolo ątsuma a ala e Yesu da ą kambaitoi ąakutsumą a nda gbaga e esu ą du. Vuma na ye enei da, waru i reve tą ununa vuma nda shi ukutsumu. Ucawu wo okolo ą yi e ekere e Yesu da ą kambaito niyi gbaga ą mąkakęn ma du.

¹⁷ “Aza ą va, n gura tą reve ili i na i yuwayin Yesu, i yuwan yi tą o ulambu wu urevu, hali ulambu wu urevu'u u kąra ą tyo e ekere a azagbain ą du. ¹⁸ Amma Ąsula a zuwa tą amasula a yuwan adanshi adama a Zamawawa de nu ujimu, a na u to sowo ątsumalima e ili i nda suru, waru u shiton tą nzuwulai'i. ¹⁹ Vadai i lyawa unusu u du suru, reve i vadala i kuru Ąsula, adama i tsurą gafura vu unusu u du. ²⁰ Ne da yaq tsurą mantsa mą wivuwun uba tą wa Ąsula, waru u tą dąshi lyunguwisa du ną Yesu za na u dangwai wo o'wo Zamawawa. ²¹ Zuva da Yesu ą dana hali mantsa ma na ą kambaito ili suru usa'avu, ununa Ąsula a yuwin nzuwulai nu ujimu, e ekere a amasula a akiza. ²² Musa damma tą, ‘Ąsula ą tą ‘yasań vumavasula tsą va ątsuma a ama ą du. I polo atsuvi ulobonu yu uwua ili i na waa damma du.’ ²³ Waru Musa damma tą, ‘Za na uwmai ili i na vumavasula'ą u dammai shi ą to utaq yi ątsuma a ama ą Ąsula, reve o una yi.’ ²⁴

²⁴ “Waru amasula diga Sama'ilat a yuwan tą adanshi e ili i na aa yuwsan ana'an. ²⁵ Adu da muwun ma amasula o ndolo, waru i tą pe ątsuma a akucunut a nzuwulai n na Ąsula a yuwayin nkaya n du. U damma tą Ibrahim,† ‘Adama a mawun mą tą ątsuma o ugundo wą wu n ta zuwaa uvadi ma ąbulą aba'un.’ ²⁶ Amma ana Ąsula ą ‘yasań aagbashi ą yi Yesu, u lyungu yi tą a ‘yawa ątsuma a ama ą du aza a Isra'il a o ufaru, u zuwaa du tą aba'un, reve u vadala du ąza ą tą tą diga o unusu u du.”

4

E reme tą Bituru ną Yahaya

¹ Bituru ną Yahaya ątsuma a adanshi, reve nan ganu ną zagbain va ądugari ą

Aąlisamapada na aza a Sadukiya*† ą tąwa uba tą u na ą ri. ² A dana tą ną ątsumolangu a na ajiya e re'e ą dana i ritosu ama a na, Yesu kuwa tą waru u 'yon tą. Ne da fo ąa 'yasań ąkwąkwa ą kambaito wuma. ³ Reve e reme le nu ulivu, ąvu a zuwa le o u'wa wa ali hali usana. ⁴ Ama ną abunda a na a uwmai alajiy a le a vadala tą, hali abunda a ali a ąza e Itoni a rawa zuzu nu ąkpakukupa utoñ (5,000), babu ną ąmaci ną muwun.

⁵ O urana we ire, reve azagbain a aza a Isra'il a, ną mbara, ną munlu n Wilę o boloto Urihelima. ⁶ Hanana aabara a nan ganu fo u dana tą lo, ną Kayafa, ną Yahaya† ną Iskandari ne edenge o ro va aabara a nan ganu. ⁷ Reve ą tąwa no ojoro e re'e ą mąkakęn me le. Ąvu e ece le, “Nu ucira ko na ala a zane da i yuwayin ulinga u ndolo?”

⁸ Reve Bituru za na dana tapu ną Ruhu va Akiza, damma le, “Azagbain ną mbara mi ida i tsu, ⁹ i ta yuwsan tsu yeci i nda adama a na tsu yuwin isa'ani ą tyo uba tą wą ąakutsumą? I ciga tą i reve ununa u kambaito gbaga? ¹⁰ Lyawai n damma du hawun hali na ama a Isra'il a, u kambaito gbaga ątsuma a ala nu ucira wą Yesu Kristi na utai Nazara. Vuma na i varai a akpata, agba Ąsula a ‘yasań yi tą ątsuma a ąkwąkwa. ¹¹ A yuwan tą adanshi ą yi ątsuma a Adanshi a Ąsula, uba tą u na a danai, ‘Aatali a na asuwi a ‘yuwin, ąyi da wo o'woi ikyun yu ucira ątsuma o usaa.’ ¹²

¹² “Za lo ą tsurą iwawit uba tą wu za ro shi! Waru alat a za ro o lo ątsuma o uvadi u nda na ama ee de reve ą tsurą iwawi shi.”

¹³ Reve azagbain a yuwan asalama lon, ana e enei Bituru na Yahaya a gura yuwin adanshi ą mąkakęn me le okolo nden, adama a na ama a da a na ą ri nu urevu u makaranta shi. Waru a gura tą reve ama a da a na ą dana obolo ną Yesu. ¹⁴ A gura damma le ili i ro shi, adama a na e ene tą vuma na ą kambaitoi gbaga na ajiya'a mishin ą nge'en n le. ¹⁵ Ąvu azagbai'in a damma Bituru ną Yahaya a lyawa ukobu'u. Reve a uwa ndammulai ąvani le.

* 3:22 U.Wl. 18:15. † 3:23 U.Wl. 18:19. ♀ 3:25 Ufr. 22:18. * 4:1 Aza a Sadukiya obolo a ama a azagbain a Yahuda a da, aza a na ą usuyi adama o u'yo sun wą ąkwąkwa shi. ♀ 4:11 Ica 118:22; Mak. 12:10; Luk. 20:17.

¹⁶ E ecelei tā aciyele, “Nye tsaa yuwan na ama a nda? Tsaa gura wasan a na a yuwain ulinga wa asalama shi. Adama a na ama a Urishelima suru e reve tā ili i na i farai. ¹⁷ Amma tsu zuwaa nle utyo adama ili'i i yuwan abantā ątsumā a ama a tsu wan. Waru tsu ta zuwaa le utyo she a dāshi yuwaan za ro adanshi a ala e Yesu wan.” ¹⁸ Reve e dewishe ajiya'a o ukobu u le, ąvu a damma le she a dāshi yuwan adanshi ko uritosu adama a ala e Yesu wan.

¹⁹ Reve Bituru nā Yahaya a usu le, “I ta majiyan Əsulə a ta la'a ciga tsu toni du ko ayi? ²⁰ Tsaa gura lyawa adanshi a sa'ani a na tse enei waru tsu uwmai shi.”

²¹⁻²² Əvu ama suru a kārə a yuwusaan Əsulə ica adama e ili i na i farai: Vuma na yuwain a'wan amunga ukutsumu u kāmbai gbaga. Adama o ndolo azagbain a Yahuda e reve ununa aa ca Bituru na Yahaya ątsumalimā shi. Reve a ca le wovon, reve a lyawa le a kārə.

Azə e Itoni a yuwan tā avasa

²³ Diga na a lyawa nle, reve Bituru na Yahaya a bunga əzə e le əzə e Itoni, reve a damma le ili i na nan ganu a gbagbain na mbara n dammai. ²⁴ Ana əzə e Itoni suru a uwmai ili i na i farai, reve o bolo okolo e le. Əvu a 'yəsan udyo a yuwusan avasa, “Mogono ma Gbain, za na yuwain zuva ni ida, nā mala ni ili i na i ri pe suru. ²⁵ Vu yuwan tā de adanshi nu ujimu nā Ruhu va Akiza e ekere a akaya a tsu mogono Dəwuda agbashi a wu, adansa, ‘Adama a nye ama o uvadī a yuwain upan? Adama a nye ama aqə lungusə mantsa me le e ili ye pere?’

²⁶ Ngono mu uvadī n fobo tā uvon, reve azagbain
o bolo aci a 'yuwan Zagbain nā Zamawawa və yi.’ [◊]

²⁷ “Ili i nda i fara tā pa Urishelima. Hiridu Antiba, nā Bontu Bilatu gwamna, na Atakpaci na ama a Isra'ilə suru o goloi aci e le, reve a 'yuwan Yesu, aagbashi a akiza a wu, za na vu foboi wo o'wo Zamawawa. ²⁸ Mejege ma da, ili i na a yuwain suru, a yuwain le tā ununa vu yuwain de adanshi nu ujimu. ²⁹ Gogo Əsulazuva, uwua iwuya i na a dansa, reve vu ca tsu agbashi a

wu okolo o ugbamu a mantsa ma na tsaa yuwusan alajya a adanshi a wu. ³⁰ Vu lyungu nu ucira wu ukəmbətosu gbaga, nu ulinga wa asalama a wu, waru ili i nda suru i fara na ala a aagbashi a wu Yesu.”

³¹ Ana o kotoi avasa a nda, əvu usaa u na a dānai u jingadə, reve suru nle a shiwan na Ruhu va Akiza. Əvu a yuwan alajya a adanshi a Əsulə no okolo ugbamu.

Banaba ca tā ida yəyi

³² Əzə e Itoni suru a dānə tā no okolo na asuvu a tā, reve e ene utsurū u na a ri nā ayi za le da goon shi, dada a kambusai aciyele vəni le. ³³ Əvu ajiya'a a ca urevetyowu wu ukwə nu u'yosun wə Yesu Zagbain nu ucira, waru a tsurə tā isa'anit ya abunda e ekere a Əsulə. ³⁴ A dānə nu ulambu shi, adama a na mantsa a tyo mantsa ama a na a danai ni ida nā 'wa biti a winasa le tā, əvu a təwusəq ni ikebe'e wirə u tā. ³⁵ Əvu a casu ajiya'a ikebe'e reve a casu aza a na a cigai ikambi.

³⁶ Apa iroci yi ili i na a yuwusain, vuma ro shi tā lo za na a tsu de Isuhu za na ajiya'a a cayi aala Banaba (za na urevu wə yi u da Mawun mo Udashishi wo Okolo). Ayi za ve elentsu e Levi a da, waru u təwəq tā diga Kuburu ida i memere mə mini. ³⁷ U dānə tā ni ida, reve u wina yi, əvu u təwəq ajiya'a ni ikebe'e, tsərə a ca aza a na a cigai ikambi.

5

Ananiya nā Safiratu

¹ A yuwan tā vuma ro na a tsu de Ananiya, za na ayi nā ka və yi, Safiratu, a winai ida i le. ² Əvu a sələləj a damma mejege wan ko iyan i da a winai ida'a. Ana a winai reve u təwəq na akapi e ikebe, əvu u damma ikebe i dada ndolo suru suru.

³ Reve Bituru damma yi, “Ananiya adama a nye vu lyawai Malet ma uwai o okolo a wu? Vu yuwaan tā Ruhu va Akiza open, əvu vu zuwaa aciyəwu akapi e ikebe'e. ⁴ Itana'a əzə a wu a da vu ta gura wina ko vu kudə wina le, cine vu cigai da vaa yuwan. Ko na vu winai itana'a, ikebe'e əzə a wu a da na vaa gura yuwan une'e ne ele. Adama a nye vu yuwan tsunda? Ətsu

◊ 4:26 Ica 2:1-2.

da vu yuwayin open shi, amma Əsula a da vu yuwayin open."

⁵ Diga na Ananiya uwai adanshi o ndolo, reve u riya e ida reve u kuwushi. Aza a na a uwai ili i na i farai, a uwu tə wovon lon. ⁶ Reve olobo ə 'yon əvu a katala yi no okoro, reve e shede yi o utə, əvu ə cido yi.

⁷ A tyo a mantsa me irumu i ta'atsu a na vali və yi kuwai, əvu ka vali və yi uwa, babu na u revei ili i na i farai. ⁸ Əvu Bituru ece yi, "Ikebe i na əvu nə vali və wu i winai ida i du i da nda?"

Əvu ka'a u usu, "Ee, ikebe i dada ne."

⁹ Reve Bituru damma, "Cine tsa da adura i salalai i yuwan cu'un vi ili i nda? Adama ə nye i boloi aci i lyungwə Ruhu və Asulazuva? Kalyuwə o unantsu, vu te ene ana o olobo a na ə cido vali və wu, waru a ta tanu wu fo o utə a alanga."

¹⁰ Lo da u riyaşhi ə məkəkən mə yi əvu u kuwə. Ana olobo'o a uwai, əvu a cina yi ukwə. Reve e shede yi o utə, əvu ə cido yi ə nge'en ma aason a vali və yi. ¹¹ Reve wovon u reme aza e Itoni lon obolo na ama a na a uwai iili i na i farai.

Ajiya a kambato tə ama a abunda gbaga

¹² Ajiya a yuwan tə ulinga wa asalamat ni iroci yi ili ya asalamo lon ətsumə a ama. Waru aza e Itoni o tsu boloto tə usana suru ə Aqə'isamapada e ebele a na ə tsu de Məkisa mə Sulemanu. ¹³ Amma, adama o wovon, ama nə abunda a kawan uwa obolo ne ele shi. Agba suru nə ne, ama a casu le tə tsugbain. ¹⁴ Suru nə ne ali nə amaci nə abunda a cayi okolo a Zgbain. ¹⁵ Adama o ulinga wa asalamo u na ajiya'a aa yuwan, hali ə karə a təwusaqə nə aza a mələlə e re mulyuci ə agadə e le na a avalu e le, a majiyan ko ululu wə Bituru u tə ju'wən ozo o ro e le a kambə gbaga a mantsa ma na wəqə karəlai. ¹⁶ Ama nə abunda a təwəqə tə na aza a na ə dənəi nu ubanakun, na aza a na ə ri no otobi ə limə, diga mulyuci n na n ri zuzu nə Urishelima. Waru a kambəto le tə gbaga.

A ca tə ajiya atsumalima

¹⁷ Aabara a nan ganu na aza a Sadukiya a kərə tə a tsushu'un na ajiya adama a malyuwa me elime ma na aa yuwan u ulinga u le. ¹⁸ Dada e remei ajiya'a əvu a

zuwa le o u'wa wa ali. ¹⁹ Na ayin əvu malingata mə Əsula mə təwə, əvu u kpətu'wə unantsu wu u'wa wa ali'i, reve wu utə le pe. ²⁰ Əvu u damma le, "Karai a 'yawə a makisə mə Aqə'isamapada, i damma ama alabari a wuma a sa'avu a nda."

²¹ Usana a matawaa, əvu ajiya'a a uwa a Aqə'isamapada ununa malingata mə Əsula ma damma nle, reve e reme uritosu wa ama.

Ana aabara a nan ganu na aza a na ə dənəi lo obolo a rawai, reve e de ibolo ya Azagbain a Mbarat obolo na azagbain a Isra'ilə. Reve a lyungu nlingata n ro n 'yawə o u'wa wa ali'i, a təwə ne ele. ²² Ana nlingata'a n 'yawəi o u'wa wa ali'i, a cina le pe shi, dada a kambushi ubatə wa azagbai'in, əvu a damma le ili i na a cina. ²³ Reve a damma, "Tsu rawa tə o u'wa wa ali'i, əvu tsu cina unantsu'u ukpətowu, nə əsoja mishin o unantsu'u. Amma ana tsu katsu'wai, tsu cina pe za shi."

²⁴ Ana zgbain və ədugari nə nan ganu a gbagbain və Aqə'isamapada uwai ili i na i farai, a gura reve cine ili'i i farai shi. Əvu a kərə a majiyan cine ili'i yoo o'wo.

²⁵ Ele pe əvu za ro uwa u damma, "Gogo tsunda ama a na i zuwai o u'wa wa ali'i a tə de a Aqə'isamapada o ritosu ama!" ²⁶ Adama a nda a da zgbain və ədugari nə ədugari ə yi e remei ajiya'a a tyo ubatə e ibolo. Ko na wo o'woi ədugari'i e reme le nu ukadu shi, adama o wovon u na ama aa vara le na atali.

²⁷ Ana ə təwəi na ajiya'a ubatə e ibolo'o, reve aabara a nan ganu a damma, ²⁸ "Tsu damma du tə a alanga e eteshe, 'She i dəshi yuwan uritosu ətsumə a ala e Yesu wan.' Amma ədu da nda i kotoi Urishelima suru nu uritosu u du ətsumə a ala ə yi, əvu waru i tawaa tsu nu ukwə wə yi."

²⁹ Reve Bituru na ajiya o ro ə usu, "U la'a tə ulobonu tsu toni Əsula a na tsuu toni vadilimə. ³⁰ Yu una tə Yesu ana i vara niyi a akpata, a gba Əsula a nkaya n tsu ə 'yəsan yi tə ətsumə a əkwəkwa. ³¹ Əsula a zuwa yi tə o ukere usa'ani wə yi u zuwa yi tə Mogono nə Za vi Iwawi. Əsula a yuwan tə ne, tsərə u ca aza a Isra'ilə ure u na aa vadala tsərə a tsurə gafura vu unusu u le e ekere a Əsula. ³² Tsu gura tə damma

amayun e ili i nda, adama a na tse ene tā ne esu a tsu, ne da fo Ruhu va Akiza, za na wo o'woi une'e wā Asulā e ekere a aza a na o toniyi Asulā."

³³ Ana nan ganu a gbagbain na azagbain in a uwai il i na ajiya'a a dammai, reve a suduwa asuvu. Hali a shi a ciga o una le. ³⁴ Ele pe əvu vuma ro na a tsu de Gamaliya, za tā ətsumā a Afarishi waru manlu mā Wilā 'yon mishin. Əvu u damma a tara ne'en ajiya'a o utā a alanga ke'en.

³⁵ Əvu u damma nan ganu'u na azagbain in, "Ama a Isra'ilā, i yuwan majiyan ulobonu e ili i na i farai a yuwusaan ama a nda.

³⁶ Koto u jima shi, a na Tuda dammai ayi vuma vu ucira da. Ama a tyo ukpakunāshi (400) o toni yi tā. Amma ana o una niyi, ojoro a yi e bete'we tā suru. Agba ko ili i ro tsu tsurā shi. ³⁷ Yahuza vā Galili da tāwāi acapa a yi a mantsa me mekece ma ama. Əvu u zuwa ama a 'yasan ama ugbozu, agba əyi fo o una yi tā reve ojoro a yi e bete'we fo suru. ³⁸ Asalā a na maa ca du, əyi da i lyawa ama a yuwan ili i na aa yuwan. Nnu ucira wa aciyele a da aa yuwusan uritosu ni ili ya asalama a nda, a tā tāwā a kālāmā. ³⁹ Amma nnu ucira wā Asulā u da aa yuwusan ili i nda, yaa gura putsaa le a lyawa shi. I ta cina aciyadū a nlāngi nā Asulā."

⁴⁰ Reve obolo a ama'a a usu əsalā a yi. Əvu e de ajiya'a a uwa o ukobu reve a faba le. Avu a zuwaa le utyo, she a dashi yuwan alajiya ətsumā a ala e Yesu wan, əvu a lyawa le.

⁴¹ Əvu ajiya'a a lyawa obolo'o nā mazāngā ma na Asulā e ene tā a tā no okolo ubgamu u na o sowō ətsumālima adama e Yesu. ⁴² Usana suru a tsu 'yāwā tā a Aq'isamapada a yuwusan uritosu a dansaa ama Yesu Zamawawat da. Waru a yuwusan tā ne a 'wa va ama.

6

A dangwa tā əza e ikambi e cindere

¹ A mantsa ma na əza e Itoni a kārāi a dashishi əbundā, agba suru nle aza a Isra'ilā a da. Əvu ozo o ro a na a yuwusan Tsuhelenit a uwa adanshi a tyo ubatā wa aza a na a yuwusan Tsuyahuda,† adansa,

"Nna a kambusa nrunga usana suru, nrunga n tsu n tsu tsurā unātā nā əzā e le shi."

² Dada Kupanejere'e o bolotoi əzā e Itoni suru, reve a damma, "Woo lobono tsi icinai nu ulinga wa alajiya wa adanshi a Asulā, reve tsu reme adama e ilyalya shi. ³ Əzā a tsu, dangulai ama e cindere ətsumā a du, aza a na i revei a ri nā Ruhu va Akiza, nu urevu, tsu ta zuwa ulinga u nda e ekere e le. ⁴ Atsu gba'a tsu zuwa ugbozu ubatā wa avasa na alajiya nu uritosu wa adanshi a Asulā."

⁵ Reve əsalā a u yo'ono aza a na o bolotoi'i suru. Reve a fara dangula Istifanu vuma na ri nu ucawu wo okolo nā Ruhu va Akiza lon. Reve o toni nā Filibū, nā Burukoro, obolo na Nikana, waru a dangula tā Timan, nā Baramina, nā Nikola va Antakiya, Takpacı na uwai o ure wi itoni wa aza a Isra'ilā. ⁶ Reve a tara ama e cindere'e a tāwā ne ele a makākān ma ajiya, reve ajiya'a a kuruwa le ekere əvu a yuwaan le avasa.

⁷ A yuwan tā alajiya a adanshi a Asulā ubatā suru. Reve əza e Itoni a dashi əbundā lon ətsumā a Urishelima, hali nan ganu va aza a Isra'ilā fo nā əbundā a ca okolo e le.

E reme ta Istifanu

⁸ Reve Istifanu, vuma na tsurāi isa'anit nu ucira wā Asulā lon, u yuwan linga va asalama ni iroci e memere ma ama. ⁹ Reve urana u ro ama o ro a na a ri a qā'isā a na a tsu de Aq'isā a Agbashi a na a Lyawai, a uwa mawasan nā əyi. Ele aza a Isra'ilā a na o utai diga Kurani, nā Iskandariya, nā Kilikiya, ni ida ya Asiya i da. ¹⁰ Agba ko vuma tā gura yuwan nronuloi nā əyi shi, adama o urevu u na Ruhu va Akiza ca niyi.

¹¹ Usokowu dada a zuwai ama o ro a yuwaan Istifanu open ana, "Tsu uwā yi tā a yuwusan adanshi a vama a tyo e ekere a Musa, hali nā Asulā fo."

¹² Reve adanshi'i u 'yasan ugbozu wa ama nā munlu n Wilā mā ədini na azagbain. Reve e reme Istifanu əvu a tāwā nā əyi ubatā wa azagbain o uge'etosu u na a tsu de Azagbain a Mbara. ¹³ Reve əza e epe'en a damma, "Vuma nda u tsu yuwusan tā adanshi e iwuya adama a Aq'isamapada nā Wilā wa Musa. ¹⁴ Tsu uwā yi tā adansa a na Yesu va Nazara u

to boso Aq'isamapada a nda reve u vadala agadu a Musa a na a lyawaa ntsu."

¹⁵ Ana a uwai ne, reve vuma biti atsumaq a azgbain u vara akanla a Istifanu, reve e ene urewesu wa yi e ikanasa ana malingata ma Asula.

7

Istifanu yuwaan ta azagbain adanshi

¹ Reveaabara a nan ganu e ece Istifanu, "Ili i na aa dansa a aciyawu amayun a da?"

² Dada Istifanu tsu usu, "Adu aza a va na azgbain, poloo numu atsu! Mogono ma Asula za tsugbain mo roco ta aciyayi ya Ibrahim akaya a tsu e ida ya Masapotomiya kafu Ibrahim tyo e ida ya Haran. ³ Asula a damma yi ta, 'Vu 'yon vu lyawa ida i na a matsan nuwu na ama a wu, reve vu tyo e ida i na moo roco wu.' [◊]

⁴ "Dada Ibrahim 'yoyin e ida ya aza a Kaldiya, reve u danu Haran hali ukwaa wa abara a yi. Reve Asula a tawato yi pa e ida i na i ri inden gogo. ⁵ Agba Asula a ca yi agadu e ida'shi, waru ko udasuwu uta wi ida'a u ca yi shi. Amma Asula a yuwan ta nzuwulai n na waa ca yi ida'a ayi na limatan vu ugundo wa yi ko na u shi na mawun ne'en shi. ⁶ Agba Asula a damma yi ta, 'Limatan va wu ta yuwan limocin e ida i ro ubata u na oo sowo atsumalima ana agbashi hali a'wan ukpakunashi (400). ⁷ Agba n ta zuwa ida i na i zuwai aza a Isra'il tsugbashi atsumalima. Waru o ukosu u tsugbashi a to uta adama a yuwaan mu aganda ubata u nda.' [◊] Ili i na Asula a dammai da nda.

⁸ "Waru Asula a yuwaan ta Ibrahim akucunu a mapada mo uryumbu a mants'a. Dada i zuwai a padai Ishiyaku mawun ma Ibrahim uryumbu ayi na ayin kunla nu umatsun. Ishiyaku da tawa u matsain Yakubu, reve Yakubu matsan nkaya n tsu kupa ne ejere.

⁹ "Ele nkaya n tsu ana a ri a tsushu'un na Isuhu zawa'a le, reve a wina yi wo o'wo aagbashi e ida ya Masar. Agba Asula a shi ta obolo na ayi. ¹⁰ Reve gba u wawa yi atsumaq a atsumalima a yi. Avu Asula a zuwa yi u tsur a icigi e ekere a Firi'awuna, mogono ma Masar, adama a na Asula a ca yi ta urevu u na u karalai. Dada i

zuwai Firi'awuna ca niyi tsugbain tsi ida tsa Masar na tsugbain tsu u'wa tsaa yi suru.

¹¹ "Reve ambulu a uwa e ida ya Masar suru ni ida ya Ka'ana, na atsumalima lon, hali nkaya n tsu n lamba ilyalya. ¹² Avu ana Yakubu uwai ishina ita de e ida ya Masar, reve u lyungu nkaya n tsu n 'yawaa n tsula. ¹³ O u'yawu we ire u le dada Isuhu revetyoi aciyayi e ekere a aza a yi, reve a tara le o roco Firi'awuna.

¹⁴ "Reve Isuhu lyunguwaa dada va yi Yakubu na ama a yi adama a tyo Masar ama kupocindere no ozo o ton da suru suru. ¹⁵ Dada Yakubu tyoyi Masar. De da ayi na nkaya n tsu n kuwai. ¹⁶ Reve a pura etele e le suru a tyo Shekem, de da a cido nle a aason a na Ibrahim tsulai ni ikebet e ekere o olobo a Hama.

¹⁷ "Ana mantsa ma na Asula oo shiton nzuwulai ma yi ya Ibrahim ma rawai zuzu, reve ama a tsu a dashi abunda atsumaq a Masar. ¹⁸ Avu wo o'wo mogono ma sa'avu ma kumba tsugono tsa Masar, agba u ri nu urevu wi ili i ro adama a Isuhu shi. ¹⁹ Avu mogono u yuwaan ama a tsu ugbozu u wuya, reve u roco le atsumalima, hali u zuwa le a varishi muwun n le adama a kuwa.

²⁰ "A mantsa mo ndolo ma da a matsain Musa mawun ma sa'ani. Mbara ma yi m baanayi ta woto ta'atsu o u'wa u le. ²¹ Na acapa reve wo o'wo le ko a ciga ko a 'yuwan a vari yi, reve usheli u mogono u tsura yi, reve u kungwato yi ana mawun ma yi. ²² Reve o rito Musa urevu wa aza a Masar suru, reve wo o'wo nu ucira atsuma a adanshi na atsumaq o ulinga waru.

²³ "Ana u rawai a'wan amunga, urana u ro, reve u damma lyawa u 'yawaa u bura ama a yi, ama a Isra'il. ²⁴ A mantsa ma dada we enei vuma va Masar e le'eshe vuma va Isra'il. Dada Musa rawai adama u wawa yi, reve u tsupaa yi wu una za va Masar'm. ²⁵ U ta dansa aza a yi e te reve Asula a lyungu yi ta u wawa le, agba a gura reve shi. ²⁶ Ana usana u tawai waru, reve wu utisa mabura me le, avu we ene ama a Isra'il e re a nlangi. Avu u ciga wu kasa le. Avu u damma, 'Ili i ta i da i ri, adama a nye yaa amatonloi?'

[◊] 7:3 Ufr. 12:1. [◊] 7:7 Ufr. 15:13-14.

²⁷ “Reve za vi igishi cäco Musa ą nge'en, ąvu u damma yi, ‘Zane da zuwa nuwu zagbain ną za vu uge'etosu u tsu?’ ²⁸ Vu ciga tą vu una mu ununa vu unai vuma va Masar yon?’ ²⁹ Ana Musa uwai ne, dada u sumai u lyawai ida'a, reve u reme limocin e ida ya Midiya, ubatę u na u matsain olobo e re ą yi.

³⁰ “Ana a yuwan a'wan amunga, urana u ro ątsuma o ogozo zuzu na Masasan ma Sinai,† reve malingata mą Ąsula mą tawą ya Musa ątsuma e elentsu a akina a madala o molopu. ³¹ Ana Musa ene niyi, reve u reme asalama e ili i na wee inda. Ana u rawai zuzu adama we ene, dada wu uwai udyo wą Ąsulazuva a dansaa yi, ³² ‘Amu da Ąsula a nkaya n du Ąsula a Ibrahim, ną Ishiyaku, ną Yakubu.’ Reve Musa reme meje'en adama o wovon, u däshi gura kalyuwą ili'i shi.

³³ “Reve Ąsulazuva a damma yi, ‘Fodo atan ą wu adama a na ubatę u na vu ri ubatę wa akiza u da. ³⁴ Me ene tą ątsumalima a na ama a vą ą ri o sowuso a Masar,† waru mu uwawa tą mbałę mo okolo n le. N cipa tą adama n wawa le. Tawą gogo, n tą lyungu wu ą kambą e ida ya Masar.’ ³⁵

“Dada Ąsula ą lyunguwisa vuma na ama ą yi a 'yuwan de, za na a dammai, ‘Zane da zuwa nuwu zagbain ną za vu uge'etosu a aci ą tsu?’ Ni ikambi i malingata mą Ąsula ma na mą tawai ya'ą yi o molopu ma na mą danaı a madala, ma da mo o'woto niyi zagbain ną zamawawa le. ³⁶ Nu uyuwusan wu ulinga wa asalama, dada wu utaq nle e ida ya Masar a pasalai Mala mą Shili.† Ną ą 'yawi elime ną ącapa, hali a yuwan a'wan amunga ątsuma o una.

³⁷ “Musa na aciyayi u damma tą ama a Isra'il, ‘Ąsula a ta dangwa vumavasulę tsə və ątsuma a ama ą du.’ ³⁸ Musa danaı tą obolo no obolo a ama ątsuma o una. Waru malingata mą Ąsula ma yuwan tą adanshi ną ąyi a Masasan ma Sinai, na adanshi ą ąbulę. Ne da u ca ntsu adanshi a wuma'a.

³⁹ “Avu nkaya n tsu n 'yuwan ili i na Musa dammai, ąvu a 'yuwan a zuwaa yi atsuvu, reve ą shi a ciga a vadala ą kambą

Masar. ⁴⁰ Avu a damma Haruna,† ‘Yuwaan tsu musulę n na maa tsu walaa elime, adama a na tsu reve ili i na i yuwan Musa za na utaq ntsu ątsuma a Masar shi.’ ⁴¹

Reve a ruma ąmali ana mądindim, reve a yuwan yi kucci, ną ąbuki reve ą zangana e ili i na a rumai ne ekere e le. ⁴² Dada Ąsula a vadala nle uciną. Reve u lyawa le ą 'yawą o toni urana, woto, ni italyo'o o o'wo musulę n le, ununa u ri pe ufanu a aatagada a Amasula:

‘Ama a Isra'il, i yuwan mu kucci ną sadaka ątsuma a a'wan amunga a na i danaı ątsuma o una shi.

⁴³ I 'yasən tą masa'at mą ąmali ubatę u na aa yuwsaan ąmali Mole ąganda ną ąmali a talyo'o mą du Rafani, i yuwan tą ąmali o ndolo, ąvu i yuwan le ąganda.

Adama o ndolo i ta uwa a tsugbashi e ida ya Babilat alanga!’ ⁴⁴

“Reve nkaya n tsu n tanu Oogodo o Ucuwusant adama a cuwan ni ili i na Ąsula a yuwan nle o una. A yuwan yi tą ni ifobi ununa Ąsula o rocoi Musa. ⁴⁵ Ana a yuwan a'wan o ro, ąvu Josuwat uwa elime o uvon a aci e ida ya Atakpaci a na Ąsula ą gbərəi e ida i ndolo. A tara tą Oogodo'o a tyo a ndanata n sa'avu n le. A yuwsan tą ulinga ną ąyi a tyo mantsa mą Dąwuda. ⁴⁶ Dąwuda tsurą tą icigi e ekere ą Ąsula, hali u pati a lyawa yi u suwaa Ąsula a Yakubu Ąa'isamapada. ⁴⁷ Amma Sulemanut da tawai u suwa niyi.

⁴⁸ “Agba ąvu wo o'wo Mogono mą Ąsula mą tsu danaı o u'wa u na vadilima suwai shi, ununa vumavasulę dammai, ąyi a yuwsan adanshi ą Ąsula,

⁴⁹ ‘Zuva ndanata n tsugono n və n da, uvadi waru udasata u və u da.

Ubatę u ne u da yaa gura suwaa mu?

I ta gura suwaa mu wivuwatan?

⁵⁰ Amu da n yuwan ili biti ątsuma a zuva ni ida ne ekere ą və shi?’ ⁵¹

“Adu agbwata, aza a na okolo e le ą ri mejege shi, aza a na atsuvu ą du ą ri u'ulu. I ta yuwsan nronuloi ną Ruhu va Akiza kuci. Ununa nkaya n du n yuwsain, ne da

◊ 7:28 Mtq. 2:11-14. ◊ 7:34 Mtq. 3:5-10. ◊ 7:37 U.Wl. 18:15. ◊ 7:40 Mtq. 32:1. ◊ 7:43 Emo. 5:25-27. ◊ 7:50 Isha. 66:1-2.

yaa yuwusan.⁵² Atsumaq a amasula zane da nkaya n du n 'yuwain shi? Hali gba o una aza a na a yuwain adanshi o utawu wu Za va Aṣulà na i winai hali yu una yi.⁵³ Ko a na i ushiyi Wilà wà Aṣulà e ekere a nlingata mǎ Aṣulà, ne da i 'yuwain à kuru yi mejege suru suru."

Mona ma Istifanu

⁵⁴ Ana azagbain a Isra'ila a uwai ne, reve a uwwa upan lon, hali a uwa maluma ma akatsu adama o upan.⁵⁵ Istifanu gba ana u ri nà Ruhu va Akiza, reve u zuwa esu à yi zuva àvu we ene tsugbain tsà Aṣulà. Àvu we ene Yesu mishin ubàtà u tsugbain o ukere usa'ani wà Aṣulà.⁵⁶ Reve u damma le, "Kàlyuwài, me ene tā zuva ukpàtu'u, reve me ene Mawun ma Vuma mishin ubàtà u tsugbain o ukere usa'ani wà Aṣulà!"

⁵⁷ Reve a ula atsvu e le na akatsu o oruwo lon. Reve a zura yi nu u tā.⁵⁸ Reve o utaà yi o ugyuru, dada a uwai mavara mǎ yi na atali. Reve aza a na à shi lo a uwwa niyi a adanshi o fodo àtugu e le o boloto le à makakan mo ulobo u na à tsu de Shawulu.*

⁵⁹ Ele a vuvarasa yi, reve Istifanu yuwan avasa u damma, "Yesu Zagbain, ushi wivuwun u vā." ⁶⁰ Ana u dammai ne, dada u kingyoí reve u damma nu ucira, "Aṣulazuva she vu tara le nu unusu wan." Dada u kuwai.

8

¹⁻² Shawulu shi tā àtsumaq a aza a na à usuyi ili i na a yuwain a mantsa ma na o unai Istifanu. Reve ama o ro aza a na a yuwusaan Aṣulà àgandà à tawà à cido Istifanu nà mesun lon.

Aza e Itoni e bete'we tā adama à àtsumalima

Reve urana u ndolo àtsumalima lon a uwa e ekere à àzà e Itoni a na à ri Urishelima. Reve àza e Itoni suru e bete'we à tyo Yahuda nà Samariya,† she ajiya goon a da e isawain Urishelima.‡ ³ Reve Shawulu gba'a u uwa a garasa bata bata a casu àzà e Itoni àtsumalima lon. U uwusa tā a 'wa nu u remi ali nà àmaci nu u bárusu nle o u'wa wa ali.

* ^{7:58} Shawulu: À tyo de à tawà tā e de vuma nda na aala Bulu, waru u tawà tā wo o'wo za vi Itoni yà àgbulà e Yesu Kristi Zamawawa.

Alajiya à Filibu e ida ya Samariya

⁴ Reve aza a na e bete'wei a yuwusan alajiya a Alabari a Sa'ani.† ⁵ Reve Filibu sabà a tyo à lyuci gbain àtsuma a Samariya reve u uwa a yuwusaan le alajiya a Zamawawa de. ⁶ Ana ama a uwai, waru e enei linga va asalama a na Filibu yuwain, reve o polo atsvu lon.⁷ Reve o utaà otoni à limà nà àbundà àtsuma a ama, àvu otoni à limà' à a uwa yísaali lon. Ozo o osowi à lipu nà àkutsuma nà àbundà à kàmba tā gbaga. ⁸ Adama o ndolo, reve a uwa mazanga àtsuma à lyuci'i suru.

⁹ Vuma ro shi tā pe à lyuci'i za na à tsu de Simo a yuwusan tsuboci kuci. Ama à lyuci'i à shi tā a yuwusan asalama à yi, u shi tā a tarasa aciyayi ili i ro. ¹⁰ Ama a Samariya zaghbain nà mawun à shi tā a tsu yuwusan adanshi à yi, adansa a na, "Vuma nda tā nu ucira wà Aṣulà, à tsu de yi tā Za vu Ucira." ¹¹ Reve à kàmbuwà ugbozu yà' à yi adama a na u jima tā a yuwusaan le linga va asalama o ure u tsuboci. ¹² Ana ama a usuyi alajiya a Alabari a Sa'ani o tsugono tsà Aṣulà a ala e Yesu a na Filibu yuwaan nle, àvu à rumbu le ali nà àmaci. ¹³ Reve àyi Simo fo na aciyayi u ca okolo à yi, àvu à rumbu yi. Reve u reme itoni yà Filibu ubàtà u na u tyoyi biti. Ana we enei iroci nà linga va asalama a na a yuwusan reve u uwa asalama lon.

¹⁴ Ana ajiya a na à ri Urishelima a uwai ama a Samariya à usu tā adanshi à Aṣulà, reve à lyunguwa le Bituru nà Yahaya. ¹⁵ Ele gba ana a rawai reve a yuwaan le avasa adama à tsrà Ruhu va Akiza, ¹⁶ adama a na koto shi Ruhu va Akiza'a u cipaà le shi. À shi tā à rumbu le goon na alat e Yesu Zagbain. ¹⁷ Reve à kuruwà le ekere, dada à tsrài Ruhu va Akiza.

¹⁸ Ana Simo enei nu ukurusu we ekere u da à tsu tsrà Ruhu va Akiza, dada u shi u cigai u ca Bituru nà Yahaya ikebe. ¹⁹ Àvu u damma, "Ca numu cu'un vu ucira u nda fo, adama za na n kuruwayi ukere suru u tsrà Ruhu va Akiza!"

²⁰ Reve gba Bituru usu yi, "Vu tā kuwà àvu ni ikebe yà wu suru, adama a na vu zuwai ni ikebe i da à tsu tsrà une'e wà

Asula." ²¹ Vu pe na akunda ątsumą o ulinga u nda shi, ko ke'en, adama a na ookolo ą wu ą ri mejege ną Asula shi. ²² Vu vadala† vu lyawa iwuya ya wu, vu pati Asula adama u yuwaan wu gafura vi ili i wuya i na vu sokoi o ookolo ą wu. ²³ Adama a na me ene tą vu tą ną tsushu'un, waru vu tu ugbedegu nu unusu.

²⁴ Reve Simo usu u damma, "Patiya numu Mogono ma Asula adama ko ili i tą e ili i na vu dammai i tsurą mu wan."

²⁵ Ana Bituru ną Yahaya rocoi amayun a adanshi o Mogono ma Asula, reve ą kambą Urishelima a yuwusan alajiya a Alabari a Sa'ani ą mulyuci ma aza a Samariya ną ąbunda.

Filibu ną vumagbain va Habasha

²⁶ A mantsa mo ndolo reve malingata ma Asula mo ro ma damma Filibu, "Yon vu sabा uyagi vu kuru ure wo ogozo u na wu utai Urishelima ą tyo Gaza." ²⁷ Reve u 'yon u reme ure, dada u ga'ain ną zaghain vi izuwa* o tsugono tsu ka Kandakatu vi ida ya Habasha. U shi tą u 'yawą Urishelima adama u yuwan ąganda. ²⁸ Ayi a mąkambąq ąnden e keke vi ido vą yi, ąvu u uwa desununa a Aatagada a Ishaya vumavasula. ²⁹ Reve Ruhu va Akiza damma Filibu, "Wala a rawa zuzu ną keke vi ido i ndolo, vi isawan lo ną vuma'a."

³⁰ Dada Filibu sumai a rawa zuzu dada u tsu uwu yi e desununa a aatagada a Ishaya tą vumavasula. ³¹ Avu we ece yi, "Vu te reveshe ili i na vee desununa?"

³¹ Avu u usu, "Te gba? She ną za ro cuđuwa mu." Reve u pati Filibu kumba u ądānu ną ayi. ³² Ubata u na u shi e desununa u da nda,

"O rono yi tą ą tyo ubata u mapada ana kyon,"[†]

ununa magiri'i mą tsu ądānu kpaku ubata wu za na oo kukoduso yi eleme, ne da ko uną wą yi u kpatu'wą shi.[‡]

³³ O roco yi tą ątsumalimą hali a putsaa yi ni ili i na i ri mejege.

Zane da aa gura ca alabari a limatan ą muwun mą yi ną muwun mu ugundo mą yi?

Babu za, adama a na o kodoi wuma wą yi ątsumą o uvadi." [◊]

³⁴ Avu zaghbai'in u damma Filibu, "Damma mu, vumavasula nda adanshi ą zane a da waa yuwusan? Adanshi a aciyayı ko za ro?" ³⁵ Reve Filibu kpatu'wą uną wą yi u teme nu ubata u na wee desununa'a, ąvu u yuwaan yi adanshi a Alabari a Sa'ani† e Yesu.

³⁶ Ele ątsumą a mmalu, reve a rawa ą mini mo ro. Avu zaghbai'in u damma, "Nda mini! Nye yaa putsaa ąq rumbu mu?"

[³⁷ Avu Filibu usu u damma, "Ną vu usu Yesu Zamawawa Mawun ma Asula ma da, n tą rumbu wu."]

Reve vuma'a u usu, "N usu tą Yesu Mawun ma Asula ma da.]" [‡] ³⁸ Reve u zuwa e isawaton keke vi ido'o. Reve ele ra a uwa ą mini'i, reve Filibu rumbu yi. ³⁹ Ana o utai ą mini'i, reve Ruhu Mogono ma Asula ma kafa Filibu, agba zaghbai'in u dąshi ene yi waru shi. Reve u kara ą mazangą mą yi. ⁴⁰ Agba reve e ene Filibu ą lyuci va Azatu. Reve u kandaruwa ilyuci suru a yuwusan alajiya a Alabari a Sa'ani, hali u rawa Kasariya.

9

Shawulu kambą tą za vi Itoni

¹ Shawulu lyuwa tą elime a casu ąza e Itoni ątsumalimą lon, adansa a na u to una le. Reve u 'yawą ya aabara a nan ganu, ² reve u pati u ca yi mpepelime ą 'yawą ą ą'isa ątsuma a Dimaska. U zamishi tą ubolu wa aci u le, tsarą nu u tsurą pe aza a na o toniyi Ure wu Zagbain u lyungwą le, ali na amaci, tsarą waru u tawa ne ele wunlu a akani ątsumą ą Urishelima. ³ Ana u rawai zuzu ną Dimaska adama o ulinga u ndolo, babu usan reve ekan o uta de zuva u kandaruwa yi. ⁴ Reve u riya e ida, reve wu uwu udyo, adansa, "Shawulu, Shawulu, cine tsa da voo bongishi mu?"

⁵ Reve u damma, "Avu da zane, Zagbain?"

* ^{8:27} E elentsu a aza a Heleni a ta dansa zaghain na o fodoi arawa. † ^{8:32} ątsuma o ubata'a, ayi kyon u tą ne eleme o uga'an. Za ro ta gura kukodo eleme'e reve u yuwaan umuna ko utugu babu o una yi. [◊] ^{8:33} Isha. 53:7-8.

‡ ^{8:37} Ayi uguzu u nda wu pe ątsumą a akuci a atagada o Ulinga wa Ajiya o ro a na ą ri ufanu nu ujimu shi.

Reve udyo'o u damma yi, "Amu da Yesu za na voo fongishi. ⁶ 'Yon vu uwa ătsuma ă lyuci ndede, a ta damma wu ili i na vaa yuwan."

⁷ Reve n'utsa mu mmalu mă yi ă kudă a yuwan adanshi, a ta uwusua udyo agba e ene vuma shi. ⁸ Reve Shawulu 'yon, ana u kpătu'wai esu ă yi u gura ene shi. Reve e reme yi ukere reve ă tăwăto yi Dimaska. ⁹ U yuwan tă rana ta'atsu urumbănu, u lyuwa shi agba u sowo shi.

¹⁰ A mantsa'a za vi Itonit ro dana tă pe ătsuma a Dimaska, za na ă tsu de Ananiya. Zagbain yuwaan yi tă adanshi ătsuma a alavu alavu, adansa, "Ananiya."

Reve ăyi u usu, "Amu da nda Zagbain."

¹¹ Reve Zagbai'in damma, "'Yon vu 'yawă o ure u na a tsu de Ure u Mejege. Vu 'yawă o u'wa wa Yahuza ve ece ko vuma va Tarsu tă pe za na ri na aala Shawulu. U tă lo a yuwusan avasa ubăta'ă. ¹² N roco yi ta alavu alavu a vuma na ă tsu de Ananiya a uwa, u zuwaa yi ukere adama we enishe ure."

¹³ Avu gba Ananiya usu u damma, "Zagbain n sowo tă a uwusua adanshi a vuma nda'a o ună wa ama nă ăbundă, adama e iwuya yă ăbundă a na u yuwayin ama a akiza ă wu ătsuma ă Urishelima. ¹⁴ Ayi da nda nan ganu a gbagbain a ca niyi ucira u reme vuma na yuwin avasa ătsuma a ala ă wu."

¹⁵ Reve Zagbain damma yi, "Avu de 'yawă adama a na ăyi vuma na n dangwai da tsără u yuwan ulinga u vă, tsără u revetyo ala ă vă ătsuma a Atakpací, nă ngono, na aza a Isra'ilă. ¹⁶ Amu na aciyăvă n to roco yi cu'un vă ătsumălimă a na woo sowo adama a ala ă vă."

¹⁷ Reve Ananiya 'yawăreve u uwa o u'wa'a, ăvu u canana ukere wă yi ăvu u ju'wăn Shawulu, u damma, "Moron mă vă Shawulu, Yesu Zagbain da lyungu numu ă tyo yă'a wu. Yesu za na roco nuwu aciyăyi o ure u na vu kuruyi. U ciga wu tă tsără vu dăshi gura ene ure, reve waru o shiton wu nă Ruhu va Akiza." ¹⁸ Babu usanreve ili i ro i riya diga pe esu'u gashi ăkăba, dăda we eneshi ure. Avu u 'yon, dăda a rumbu niyi. ¹⁹ Reve u lyuwa ilyalya dăda u tsurăshi ucira.

Shawulu yuwan tă alajiya ătsuma a Dimaska

Reve Shawulu yuwan rana re obolo nă ăză e Itoni a na ă ri pe ătsuma a Dimaska. ²⁰ Babu a jima, dăda Shawulu temei alajiya e Yesu ătsuma ă ă'isă a aza a Isra'ilă, adansa Yesu da Mawun mă Asula. ²¹ Reve aza a na a uwwa niyi suru ă kără a asalama, adansa, "Ayi nda ăyi da vuma na unusai ăză e Itoni, reve waru u bete'we le, ele aza a na e desu ătsuma a ala o ndolo shi? U tăwă tă pa tsără u reme le, reve wu nă le nă akani, reve waru u 'yawăto le ă makakan ma nan ganu a gbagbain shi?" ²² Reve Shawulu dăshi tsură ucira ătsuma a alajiya ă yi. Agba aza a Isra'ilă ătsuma a Dimaska a gura polo yi a adanshi ă yi shi, a na Yesu da Zamawawa va amayun.

²³ Ana a yuwin rana meketeci, ăvu aza a Isra'ilă tă yuwan ifobi i na oo una Shawulu. ²⁴ Reve ăyi wu uwua ifobi i le. A zuwusa tă esu e le usana nu ulivu o unăntsă wu ukari u lyuci tsără o una yi. ²⁵ Na ăyin, ăvu ojoro ă yi a tara yi, reve ă tălyuwăto yi ătsuma a aasaka nă wungu wu ukari.

Shawulu kamba tă Urishelima

²⁶ Ana Shawulu tăwăi Urishelima, u yuwan tă ătyo a na waa yuwan tsără u bolo aci no ojoro. ²⁷ Avu suru nle a uwua wovon adama a na ă usu ko ăyi oojoro a da shi. ²⁸ Avu Banaba tara yi ă tyo ubăta wa ajiya. Reve u damma le ununa Shawulu enei Zagbain o ure. Reve waru u damma le cine Zagbain yuwaan niyi adanshi, nă cine Shawulu yuwin alajiya adama e Yesu ă lyuci va Dimaska babu wovon.

²⁸ Diga lo dăda Shawulu remei ma'uwa nă wu uti obolo ne ele ătsuma ă Urishelima. Reve u uwa alajiya ătsuma a ala a Zagbain, babu wono babu wovon. ²⁹ Reve u uwa a yuwusan adanshi na aza a Isra'ilă a na a yuwusan Tsuheleni, ³⁰ reve u uwa mawasan ne ele. Avu a zamishi ure u na oo una yi. ³¹ Ana ăză ă yi a uwmai ili i na i ri pe, dăda a tara niyi ă 'yawă Kasariya ăvu a tara yi a wantsun ă kămbă Tarsu.

³¹ Mantsa mo ndolo ma da ăză e Itoni a Yahuda, nă Galili, nă Samariya, ă tsurăi nden n lafiya. ăză e Itoni ă tsură tă ucira, reve ă dăshi ăbundă ni ikambi yă Ruhu

va Akiza a yashi i na a d_anai a mmalu n_a Zagbain.

Bituru 'yawa t_aJapa n_aLida

³² Reve Bituru kandaruw_a ubat_a suru ts_ara u kalyuw_a le. Ayi atsum_a a akandariya, reve u t_awa u cina aza a akiza a lyuci va Lida. ³³ A lyuci dada u cinai vuma ro za na a tsu de Iniyasu n_a m_bala n tsukutsum_a a'wan kunla. ³⁴ Reve Bituru damma yi, "Iniyasu, Yesu Zamawawa kambato wu t_a gbaga. 'Yon vu kutsulu aavalu a wu." Babu usan, reve u 'yoshin. ³⁵ Reve ama a Lida ni ida ya Sharana suru a vadala a tyo ubat_a wu Zamawawa ana e enei Iniyasu a mmalu.

Bituru kambato t_aDokas wuma

³⁶ Atsuma a lyuci va Japa ka ro za vi Itoni d_an_a t_a pe za na a tsu de Tabita a na Dokas* n_a Tsuheleni. Ka'a u zuwa t_a aciyayi u yuwan ulinga u sa'ani, reve waru u d_an_a a kambusa alambi. ³⁷ A yashi'i u banakan t_a, reve u kuwa. Ana a sumba niyi reve o voton yi a aasula a zuva. ³⁸ Ana a uwai Bituru t_a Lida, lyuci na ri zuzu n_a Japa, reve a lyungu ama e re a lyawa Japa a 'yaw_a a damma yi, "Yuwan ankuri, t_aw_a gogo, she vu jima wan."

³⁹ Reve Bituru 'yon u kuru le. Ana u rawai, avu a 'yawato yi a aasula a zuva. Nruna suru e isawan t_a zuzu n_a ayi, e mesun. Reve a uwa o rocosu atugu na akapi e itana i na Dokas u yuwaan nle ayi obolo ne ele.

⁴⁰ Reve Bituru utaa le suru, reve u kadato u yuwan avasa. Reve u vadala a tyo ubat_a w_a aakwakwa'_a, reve u damma, "Dokas 'yon." Reve u kpatu'w_a esu. Ana we enei Bituru reve u 'yon u d_anu. ⁴¹ Reve Bituru cananaa yi ukere avu u kamba yi ts_ara u 'yon. Reve u de az_a e Itoni obolo n_a nruna, dada u roco le a na Dokas kambai wuma.

⁴² Adanshi o ndolo a uwa t_a bat_a suru atsum_a e ida ya Japa. Reve ama a abunda a vadala a tyo ubat_a wu Zagbain. ⁴³ Bituru yuwan t_a rana re a lyuci va Japa, o u'wa w_a Simo za na aa yuwan yozu vu kwan.

* 9:36 Aala a Tabita na Tsu'arama, Dokas n_a Tsuheleni ele ra urevu u t_a u da le. Urevu u le u da mere'on. Atsum_a a aapalutsu'u inama i ro i d_an_a t_a pe a na aza a Isra'il a tarai a tu ulobonu adama o utamu, waru ozo o ro a d_an_a t_a pe a na a tara nle a ri idaba i na aa gura tama shi.

10

Bituru n_a Kaniliya

¹ Atsum_a a Kasariya vuma na a tsu de Kaniliya d_an_a t_a pe atsum_a a yali ya aosoja, u d_ana t_a atsum_a a Asoja a Italiya. ² Ayi vuma va abul_a da. U ta uwusua wovon wa Asula, ayi n_a muwun ma yi suru. U tsu kambusa t_a ama a na a ri ni ili shi. U tsu yuwan yozu vu kuci a tyo a Asula.

³ Urana u ro, zuzu n_a rumu ta'atsu vu ulivu, reve we ene malingata ma Asula a alanga e eteshe atsum_a a alavu alavu, u t_awai ubat_a w_a yi, adansa, "Kaniliya!"

⁴ Reve u zuwa yi esu atsum_a o wovon, reve u damma, "Zagbain nye i da?"

Reve malingata ma Asula ma damma yi, "Avasa a na vaa yuwan yozu vu kwan, za na u'wa wa yi u ri zuzu n_a mala."

⁵ Gogo lyungu ama a 'yaw_a Japa ts_ara e de Simo za na ee desu Bituru. ⁶ Za na cu'wain o u'wa w_a Simo za na aa yuwan yozu vu kwan, za na u'wa wa yi u ri zuzu n_a mala."

⁷ Ana malingata ma Asula ma na ma

yuwaan niyi adanshi ma karai, reve u de agbashi e re a yi, na soja ro, za na a uwusua wovon w_a Asula, atsum_a a aza a na a yuwan yozu vu kuci. ⁸ Ana u damma nle ili'i suru, avu u lyungu le a 'yaw_a Japa.

Bituru ene t_a alavu alavu

⁹ Ana usana u tawai, cina urana u rawa a aci, agbashi a Kaniliya atsum_a a mmalu, dada a rawai zuzu n_a lyuci'i. Avu Bituru kumba o u'wa wa zuva ts_ara u yuwan avasa. ¹⁰ Reve wu uwusua ambulu, hali u ciga u lyuwa ilyalya. Agba ele pe atsum_a e ifobi yi ilyalya, avu we ene alavu alavu. ¹¹ Reve we ene zuva kpantu'wa, ni ili i ro a cipusa oroci a aapalutsu o umuna ne elentsu a nashi uguzu a tyo e ida. ¹² A aapalutsu'u cu'un vi inama suru a t_a pe: inama ya ana a nashi, ni inama yi ikatapu, n_a nnunu.* ¹³ Reve wu uwusua udyo adansa yi, "Bituru, 'yon vu pada, reve vu tama."

¹⁴ Reve u damma, "Zagbain, o'o! A wuma u va koto n tama cu'un va yi shi, adama a

na ątsu tsu tsu tą ną Wilą u na tsu tama le shi, adama a na ą ti idaba."

¹⁵ Reve udyo'o u dammisa yi, "She vu yuwan mawasan ną Ąsula wan. Nu u damma u tu ulobonu she vu damma u lamba tą ulobonu wan."

¹⁶ U tsurą tą alavu alavu o ndolo toto uta'atsu. Reve a palu'ushi aapalutsu'u ą tyo zuva.

¹⁷ Bituru dąna tą a majiyan, ko cu'un va alavu alavu e ne da we enei. Reve ama a na Kaniliya lyunguyi a rawa ą lyuci'i, reve e ece u'wa wą Simo. Ana a rawai, ąvu e isawan mishin o unąntsu. ¹⁸ Ąvu a yuwan azo'wa, e eceshe ko Simo na ą tsu de Bituru cu'wan tą ubąta'a.

¹⁹ A mantsa ma na Bituru dana'i a majiyan ma alavu alavu o ndolo, reve Ruhu damma yi, "Ama a ta'atsu a da ndolo e izami yą wu. ²⁰ Yon vu cipa vu kuru le. She vu lyawa ookolo ą wu ą 'yon wan, adama a na ąmu da n lyungu nle."

²¹ Reve Bituru cipa u cina ama'a, ąvu u damma le, "Amu dada i ri e izami. Nye i zuwai i ri azama mu?"

²² Reve a damma yi, "Yaliť yą ąsoja yą Roma da, za na ą tsu de Kaniliya lyungu ntsu. Vuma ąbulą da, za na a uwusua wovon wą Ąsula. Aza a Isra'ilä suru a ta yuwanus adanshi a sa'ani a aci ą yi. Ayi da malingata ma Ąsula ma dammai u lyungu tsu ubata wą wu vu tąwa, tsara wu uwua ili i na vaa damma." ²³ Ana Bituru uwuai ne, reve u uwato le o u'wa, reve u ca le ubąta u na aa asa.

Bituru 'yawa tą ubata wa Kaniliya

Ana usana u tawai, reve ą kara suru, ąvu nron mi Itoni n ro ątsumą a Japa e shewun yi. ²⁴ Reve a rawa Kasariya nu usana. Reve Kaniliya dana a pura le, ąvu u banu edenge ą yi ną n'utsą ma yi. ²⁵ Ana Bituru uwai o u'wa wą yi, reve Kaniliya kądąto e ida a makakän ma yi. Reve u teme a yuwsaan yi ąganda. ²⁶ Reve Bituru damma yi, "Yon mishin ąmu fo vuma da."

²⁷ Reve u 'yon a yuwlai adanshi wa'a, reve a uwa ubata u na ama o ro ą ri ubolotowu. ²⁸ Reve Bituru damma le, "I reve tą a na Wilą u tsu u putsaa ntsu a na tsaa yuwan ndammulai na Atakpací. Amma Ąsula o roco mu tą she n de za ro za babu akiza wan, ko za vi idaba wan. ²⁹ Ana

i lyunguwą numu n tąwa, n tąwa tą babu usan. Gogo damma numu ili i na i zuwai i lyunguwą numu."

³⁰ Reve Kaniliya damma, "Rana nąshi na kąrai, ąmu ątsumą a avasa a mantsa ma na n tsu yuwsan. Reve me ene vuma mishin a makakän ma ąvə wotowu ni itana a madala. ³¹ Reve u damma mu, 'Kaniliya, a uwua tą avasa ą wu, Ąsula e reve tą a na vaa casu alambi ili. ³² Vu lyungu ama ą 'yawą Japa e de Simo za na ą tsu de Bituru. U cu'wan tą o u'wa wą Simo, za na aa yuwsan yozu vu kwan, za na u'wa wą yi u ri zuzu ną mala.' ³³ Koto a jima shi a na n lyunguwą nuwu, ąvu da nda vu tąwushi babu usan. Ątsu da nda a makakän ma Ąsula, tsara tsu uwua ili i na Zagbain damma nuwu vu damma tsu suru."

Bituru yuwan tą adanshi ną Kaniliya

³⁴ Reve Bituru yuwaan le adanshi a na, "N gura tą reve gogo, Ąsula ą ri na adangulu shi. ³⁵ U ciga tą vuma na a uwusua wovon wą yi ątsumą e ida suru, vuma na a yuwsan isa'ani i na Ąsula a cigai. ³⁶ I reve ta ikaka i na Ąsula a lyunguwayı aza a Isra'ilä. U damma le tą Alabari a Sa'ani o tą lo, na nden mo okolo e Yesu Zamawawa, za na ąyi da Zagbain vi ili suru suru. ³⁷ I reve ta cine ili i ndolo i farai ątsumą a Yahuda suru. Yahaya damma tą vuma suru ą rumbu yi, ili i ndolo suru i fara tą diga Galili. ³⁸ Yu uwua tą alabari e Yesu vuma va Nazara, ununa Ąsula a sukuma niyi ną Ruhu va Akiza, reve u ca yi ucira. Yesu dana tą ą kąndaruwusą a yuwsan ulinga u sa'ani. U wawusa tą aza a na Mekerenesu ma zuwai elime, adama a na Ąsula o to obolo ną ąyi.

³⁹ "Ątsu waru tse ene tą ne esu ą tsu ili i na u yuwin suru ątsumą ą Urishelima ni ida ya aza a Isra'ilä. Dada waru a vara niyi zuva va apkata. ⁴⁰ Reve gba Ąsula ą 'yasan yi o urana wa ta'atsu, reve u lyawa yi u roco aciyayi ubata wa ama. ⁴¹ U roco aciyayi ubata wa ama suru shi, amma ą tyo yą'ą tsu, ątsu na Ąsula a dangwai tso o'wo alingi ą yi. Tsu lyuwa tą tsu sowo obolo ną ąyi ana u 'yoyin ątsuma a ąkwąkwa. ⁴² U damma tsu tą tsu yuwaan ama alajiya, tsu damma waru ąyi da za

na Asulə a zuwai u ge'eto aza a wuma nə əkwəkwa. ⁴³ Aməsulə suru a yuwan tə adanshi adama ə yi, a na za na cayi okolo e ekere ə yi u tə tsurə gafura vu unusu ətsumə a ala ə yi.”

A ca tə Atakpacı Ruhu va Akiza

⁴⁴ Bituru ətsumə a adanshi, reve Ruhu va Akiza tə cipəqə aza a na ə dənəi a uwusua adanshi ə yi suru. ⁴⁵ Azə e Itoni a Yahuda, aza a na ə təwəi obolo nə Bituru a uwa tə asalama a na e enei Atakpacı fo ə tsurə une'e u Ruhu va Akiza. ⁴⁶ A uwua le tə a yuwsan adanshi ne elentsu o ro, a casu Asulə tsugbain.

Reve Bituru damma, ⁴⁷ “Nanza tə lo za na aa gura putsaa ə rumbu ama a ndə a mini? Ele da nda ə tsurə une'e u Ruhu va Akiza cine ətsu tsu tsurə.” ⁴⁸ Reve Bituru damma a yuwaan le urumbusu ətsumə a ala e Yesu Zamawawa. Reve a pati yi u dənu ne ele rana meketeci.

11

Bituru kəmbə tə Urishelima

¹ Reve ajiya nə əzə e Itoni ətsumə a Yahuda a uwua a na Atakpacı ə usuyi adanshi ə Asulə. ² Ana Bituru kəmbə Urishelima, reve aza a Isra'ilə a na o o'woi əzə e Itoni a gasa yi nə əgaci a adanshi. ³ Avu a damma, “Ayi da nda vu uwai ətsumə a Atakpacı, hali vu lyuwa ilyalya obolo ne ele!”

⁴ Reve Bituru cuduwa le ili i na i yuwaan suru. ⁵ Avu u damma, “N shi tə ə lyuci va Japa əmu ətsumə a avasa, reve n uwa ətsumə a alavu alavu. Ətsumə a alavu alavu'u me ene tə zuva kəpət'wəi, reve ə cipətəwə mu ili i ro ana aapalutsu o umuna uguzu ne elentsu ə nəshi ə yi. ⁶ Ana n kəlyuwəi pe, reve me ene inama ya ana ə nəshi yu uvadı, ni inama yi ikətəpə e ida, nə nnunu. ⁷ Reve mu uwua udyo u ro adansa mu, ‘Yon Bituru! Vu pada vu tama.’

⁸ “Reve n usu, ‘Ne da shi Asulazuva! Koto n tama ili i na Wilə wə wu u putsayi shi.’

⁹ “Reve udyo'o u dəshi dammisa ire, ‘She vu kəmbuwə ili i na Asulə o o'wotoi cece ili yi idaba wan.’ ¹⁰ Ne da a yuwaan hali toto uta'atsu, reve o koso o rono umuna'a ə tyo zuva.

¹¹ “Amu lo dada ama a Kasariya a ta'atsu a rawushi, aza a na ə lyunguyi ə təwə ya'a və, reve a rawa o u'wa u na n shi. ¹² Reve Ruhu va Akiza tə damma mu, she n 'yuwan ə kuru le wan. Reve ama ə təlī ətsumə a əzə e Itoni ə kuru mu, reve tsu uwa o u'wa u vuma ro. ¹³ Reve vuma'a u damma tsu ununa we enei malingata mə Asulə o u'wa wə yi. Reve u damma yi, ‘Vu lyungu ozo o ro ə lyuci va Japa e dewe wu Simo za na ə tsu de Bituru. ¹⁴ Vuma'a u tə təwəqə wu nu ure u na aa wawa wu na ama a na ə ri pe o u'wa wə wu suru.’

¹⁵ “Ana n farai adanshi, reve Ruhu va Akiza təwə le ununa u təwə ntsu o ufaru. ¹⁶ Dada n cuwain a na Asulazuva a dammai, ‘Yahaya rumbut du tə nə mini, amma Asulə a tə rumbu du nə Ruhu va Akiza.’ ¹⁷ To, na Asulə a ca Atakpacı a nda une'e unətə nə ətsu a mantsa ma na tsu ushiyi Yesu Zaghbain Zamawawa, zane da amu a na maa wasan ili i na Asulə a cigai?”

¹⁸ Ana a uwua ili i na Bituru dammai, reve a lyawa mawasan. Reve a uwa a cibalasa Asulə, reve a damma, “Gogo Asulə a lyawa tə Atakpacı a vadala adama ə tsurə wuma u babu ukotu!”

Azə e Itoni ətsumə a Antakiya

¹⁹ A mantsa ma nda cina o una Istifanu, reve əzə e Itoni a na ə ri Urishelima e bete'we adama ə ətsuməlimə. Reve ə kərə ə tyo e ida ya Finisiya nə Kuburu nə Antakiya va Suriya. Reve a yuwsaan aza a Isra'ilə goon alajiya a Alabari a Sa'ani e Yesu Zaghbain. ²⁰ Reve əzə e Itoni aza a na ə ri ama ə Kuburu nə Kurani, ə kərə ə tyo Antakiya, avu a uwa a yuwsaan Atakpacı alajiya a Alabari a Sa'ani e Yesu Zaghbain. ²¹ Ucira wə Asulazuva u shi tə obolo ne ele, reve ama nə əbundə a ca okolo e le. Reve a vadala ə kuru Asulazuva.

²² Reve əzə e Itoni ətsumə a Urishelima a uwua ili i na i farai ətsumə a Antakiya, avu ə lyungu Banaba de.

²³ Ana u rawa we enei icigi i na Asulə a yuwaan nle, reve u yuwan məzanga. Avu u ca le əsalə adama a kabə asuvu, waru a lyuwa elime ni itoni ya Asulazuva.

²⁴ Banaba vuma və əbulə da, waru u tu ushitowun nə Ruhu va Akiza nu ucawu wo okolo. Reve ama o ro nə əbundə a dəshi usuwisə ə kuru Asulazuva.

²⁵ Reve u kuru a tyo Tarsu adama u bungä Shawulu. ²⁶ Ana we ene niyi reve u tawä na ayi Antakiya. Reve ele ra o una aa'wan mañbulä pe obolo na aza e Itoni oo ritosu ama na abunda. Atsumä a Antakiya a da a fara deyi aza a na a kurusu Yesu "Aza e Itoni."†

²⁷ A mantsa ma nda ma da amasulä o ro o utäi Urishelima reve a tyo Antakiya. ²⁸ Reve vuma tå atsumä e le za na a tsu de Agabu 'yon mishin. Ni ikambi i Ruhu va Akiza, reve u damma a na a ta yuwan ambulu lon ubatä suru atsumä o uvadä. A yuwan tå ili'i a mantsa ma na Kaladiya danai o tsugono tsi ida tsä Roma.† ²⁹ Reve aza e Itoni ya Antakiya a yuwan majiyan a lyungu ni ikambi a tyo ubata wa aza e Itoni a na a ri nden e ida ya Yahuda. Vuma suru u ca ununa waa gura. ³⁰ Ne da a yuwin, reve a lyungu Banaba na Shawulu ni ikambi ile a ca mbara mä aza e Itoni n Urishelima.

12

Bituru o u'wa wa ali

¹ A mantsa ma na Banaba na Shawulu a tawayi nu une'e atsumä a Urishelima, reve mogono Hiridut Agaripa teme a tawusa na atsumalimä e ekere a aza e Itoni de Urishelima. ² Reve u zuwa ayoja o kodo aaci a Yakubu aajiya, mawun mä anawu ma Yahaya. ³ Ana we enei ili i ndolo i yo'onoto tå okolo a ama'a, reve u lyungu ayoja'a tsara e reme Bituru a mantsa ma Abuki o Opopofu.† ⁴ Reve u zuwa le a baru yi o u'wa wa ali, reve u zuwa ayoja a nashi a nashi obolo a nashi a piri yi. U yuwan tå ifobi tsara u ge'eto yi a alanga e eteshe no o koto abuki'i.

⁵ A mantsa ma na Bituru danai atsumä o u'wa wa ali, aza e Itoni a lyawa avasa adama a yi shi.

Malingata ma Asulä ma wawa tå Bituru

⁶ Atsumä a ayin o ndolo ana Hiridu yuwin majiyan ma na woo utaq na Bituru nu usana u tawa, Bituru dana tå wunlu a nlavu na akani e re atsumä a ayoja e re. Ayoja e re o ro waru lo mishin a pirishi unantsu. ⁷ Ele lo babu usan, reve ekan

e ikana atsumä o u'wa wa ali atsumä a aasula a na u danai, reve malingata mä Asulä me isawan elime a Bituru. Reve u lapa yi e eebele tsara u jisan yi. Reve u damma, "Jika! Vu 'yon!" Reve akani'i o oco diga e ekere a Bituru.

⁸ Reve malingata'a u damma, "Oto itana ya wu na atan a wu." Reve Bituru yuwan ili i na u damma niyi u yuwan. Reve malingata'a u damma, "Kandä'wä umuna wä wu reve vu toni mu." ⁹ Reve Bituru toni malingata mä Asulä, reve a lyawa u'wa wa ali'i. Agba Bituru reve ko ili i na yaa farasa amayun a da shi. U ta dansa alavu alavu a da yi. ¹⁰ A pasa ayoja o ufaru na ayoja e ire reve a tawä o unantsu wu rumu za na ri a tyo a lyuci gbain. Reve u kpätu'waa le na aciyayi, reve o utaq lo. Reve a karaq lo o ure'e. Reve malingata'a u lyawushi niyi.

¹¹ Reve esu a Bituru a tawä o ure, dada u revei ili i na i farai. Reve u damma, "N reve tå Zaghain da lyunguyi malingata mä yi u tawä u wawa mu e ekere a Hiridu na azaghain a Isra'ilä atsumä e ili i na a shi a cigai a yuwan na amu."

¹² Ana Bituru revei ne, avu u kara a tyo o u'wa wä Merit za na ayi da mma va Yahaya.† Yahaya waru a tsu de yi ta Marku. Aza e Itoni na abunda o boloto tå ubatä a yuwanus avasa. ¹³ Reve wu gugula unantsu wu u'wa'a, reve aagbashi o usheli za na ri na aala Roda tawä tsara u usu yi. ¹⁴ U reve tå a na Bituru da adama a na u revei udjo wä yi. U yuwan tå na mazanga mä abunda, hali u kudä a kpätu'wä unantsu'u. Reve u suma a 'yawa ubata u na ama a ri, reve u saala, "Bituru da ri de o unantsu!"

¹⁵ Reve a damma yi, "Vu jaara tå!"

Reve gba u lyuwa elime adansa, "Bituru da! Bituru da!"

Reve a damma, "U to o'wo malingata mä yi ma da."*

¹⁶ Reve gba Bituru lyuwa elime na wugulu wu unantsu, she na a tyo o ukosu a kpätu'waa niyi. Ana e ene niyi a shiwan tå na mazanga. ¹⁷ Reve Bituru yuwaan le ukere a rungwä. Reve u damma ununa Zaghain utaq niyi o u'wa wa ali. Reve u

* ^{12:15} A mantsa mo ndolo ama o ro a usu tå a na Asulä a zuwa tå ningata mä yi a kalyuwusa vuma suru atsumä a ama a yi. Waru ningata n ta gura tawä ubata u na vuma ri oroci a vuma'a.

damma, "Dammai Yakubu[†] na akapi ą aza e Itoni ili i na i farai."

¹⁸ Ana usana u tawai reve ąsoja o u'wa wa ali'i, aza a na ą dənai ą kalyuwusə Bituru'u o o'wo udamu lon. Əvu ą kara a majiyan ko nye i da i cina niyi. ¹⁹ Reve Hiridu zuwa ąsoja ą yi ą bunga Bituru, agba ą tsurə e ene yi shi. Reve u yuwaan le yeci ya ąbunda, agba a gura usu yi mejege shi, dada u zuwai o una nle.

Ukwə wa Hiridu

Ana Hiridu yuwinne, reve u lyawa ida ya Yahuda, əvu u kara ą tyo Kasariya. Əvu u dənu de rana meketeci. ²⁰ Hiridu dənə tə nə ątsumoləngu na ama a Sida nə Taya. Reve ama'a a zagwa ama ą lyungu le tsara a pati ankuri. A yuwan tə ne adama a na ilyuci'i i ciga tə ilyalya i na yoo utusə e ida ya yi. A yuwan tə tsu'utsə nə Bilasata, za na dənai toni və Hiridu. Reve u fobo tsara Hiridu usu le.

²¹ Ana urana u rawai, reve Hiridu oto ątugu o tsugono tsə yi, reve u dənu o ootugu o tsugono, reve u yuwan adanshi ne ele. ²² Ana obolo a ama'a a uwua niyi, reve a 'yasan udyo, "Udyo u məsula ma tsu mo ro ma da, udyo u vuma u da shi!" ²³ Ama'a ątsumə a yisaali, reve malingata ma Əsula ma faba Hiridu ą cipa e ida. A yuwan tə ne adama a na u tarai tsugbain tsə Əsula. O ukosu azun ątsumə ą yi a da a tamusai lipu və yi, hali u kuwa.

²⁴ Adanshi ą Əsula a lyuwa tə elime nə mabaza.

²⁵ Ana Banaba nə Shawulu o kotoi ulara u na ą lyungu nle, reve a lyawa Urishelima ą kəmbə Antakiya obolo nə Yahaya Marku.

13

Lingata va Banaba nə Shawulu

¹ Əal'isə ą ązə e Itonit a Antakiya ą dənə tə na aməsula nə munlu lon. Ele da nan Banaba, nə Saminu za na e desuyi "Vuma Lima," nə Lusiya za lyuci va Kurani, nə Manayan za na kungwai mantsa ma tə na Mogono Hiridu Antiba nə Shawulu. ² Ele pe a yuwsaan Əsulazuva ąganda ątsuma a akuli, əvu Ruhu va Akiza damma le, "Dangula numu Banaba nə Shawulu tsəra a

yuwan ulara u na n dəngula nle a yuwan."

³ Ana a yuwinne akuli na avasa ąbunda, əvu ama ą kuruwə le ekere a zuwaa le aba'un o ulara wə Əsula a na aa yuwan, əvu a lyawa le ą kara.

Banaba na Shawulu a Kuburu

⁴ Ana Ruhu va Akiza lyunguyi Banaba nə Shawulu, ą kara tə ą tyo ą lyuci va Salusiya. Ele pe əvu a lyawa Salusiya a uwa a wantsun ą tyo e ida i memere ma mini ma Kuburu. ⁵ Yahaya Marku fo u dənə tə obolo ne ele tsara u kambusa le. Ele pe ątsumə e ida ya Kuburu reve ą kara ą tyo ą lyuci va Salami əvu a uwa ą əl'isə a aza a Isra'il, reve a uwa alajiya a adanshi ą Əsula.

⁶ Ele pe ątsumə e ida ya Kuburu, əvu ą kandaruwə ilyuci i na i ri lo zuzu suru. A rawa tə lyuci na ą tsu de Pafo, lo da a cinai za va Isra'il ro na ą tsu de Ba-Yesu. Waru vumavəsula va amayun da shi, boci da shi. ⁷ Vuma nda əyi da u tsu walasa nə gwamna vi ida'a, za na ą tsu de Sarajiyi Bulu. Gwamna'a vuma da na ri nu ugbozu waru u tə nu urevu wi ili lon. Əvu u de Banaba nə Shawulu ą təwə. U yuwan tə ne adama a na u cigai wu uwua adanshi ą Əsula. ⁸ Agba boci Alima u dənə tə ą tsushu'un ne ele, u yuwan tə ątyo a na waa yuwan u putsaa gwamna u usu alajiya e le. (Nə Tsuheleni Alima tə nu urevu wa aala Ba-Yesu nə Tsuyahuda.[†]) U yuwan tə ątyo a na waa putsaa gwamna'a a na waa ca Əsulazuva okolo. ⁹ Shawulu, vuma na ama nə ąbunda ą tsu de Bulu, u tu ushitowun nə Ruhu va Akiza. Əvu u varaa Alima esu mejege. ¹⁰ Əvu u damma, "Əvu mawun ma Mekerenkesu! A mantsa suru vu tsu damma mejege shi, waru vu tə pususən ama ugbozu. Əvu rala da e ekere e ili i na i ri ulobonu. Urana u ne vaa lyawa tsushu'un na adanshi ą Əsulazuva?" ¹¹ Əsulazuva a ta ca wu ątsuməlima, vu to o'wo irumbə hali mantsa mo ro."

Babu usən, əvu esu ą yi a yuwsin dalimbaa, əvu irumbu yi pala yi, reve u dənə e izami yi za na ąa guza yi ukere.

¹² Ana gwamna'a enei ili i na i farai, reve u ca Əsulazuva okolo. Reve waru

[†] 12:17 Yakubu na o unai da nda'a shi, amma zawa'a və Yesu da nda'a.

u uwa asalama lon adama o uritosu wā Asulazuva u na wu uwai.

¹³ Avu Bulu na aza a na a dānai obolo nā ayi a lyawa Pafu, avu a uwa a wantsun a kārā a tyo e ida ya Bamafiliya. Avu a rawa e isawan a lyuci va Pega. Ele pe Pega avu Yahaya Marku lyawa le, avu u kārā a kāmbā Urishelima. ¹⁴ Banaba nā Bulu gba avu a lyawa Pega a kārā a tyo a lyuci na a tsu de Antakiya va Bisidiya. Avu a kārā a 'yawā a aa'isāt o urana wa Ashibi, tsāra a yuwan agāndā. ¹⁵ Ana o kotoi desununa atsumā a atagada a Musa na a amāsula, reve aza a na a dānai azagbain a aa'isā'a a lyungu vuma tā we ece le, "Aza a tsu, ko i ta ni ili i ro i na yāq dāshi tsu okolo ubgamu, tāwai i damma tsu!"

¹⁶ Avu Bulu 'yon mishin reve u 'yāsan ekere zuva adama ama'a a rungwā, avu u teme adanshi. Avu u dāmma, "Ama a Isra'ilat na Atakpaci a na a yuwsaan Asula agāndā, poloi atsuvu a du yu uwua.

¹⁷ Asula a Isra'il a dāngula tā nkaya n tsu, waru u lyawa tā ama a tsu o o'wo aza o utsuru e ida ya Masar. Nu ucira wā yi u da waru wu utāa nle atsumā e ida'a. ¹⁸ Waru u yuwan tā ankuri ne ele nu ulambu wu ubbozu u le atsumā o ogozo a'wan amunga. ¹⁹ Avu u usa ida i cindere i Ka'ana,† avu u ca aza a Isra'il a ida'a agadu. ²⁰ Ili i nda suru i fara tā atsumā a a'wan ukpakuṇashi na kupoton (450).

"Ana mantsa ma ndolo mo kotoi, avu aza o uge'etosu a yuwan tsugono hali a mantsa ma Sama'ilat vumavāsula. ²¹ Amma ama a pati tā a ca le mogono. Avu Asula a ca le Shawulu wo o'wo mogono me le hali a'wan amunga. Shawulu mawun ma Kishu ma da o ugundo wa Banyami.† ²² Avu Asula a cipato yi o ootogu o tsugono'o, avu u zuwa Dāwuda o unā wā yi. Avu Asula a yuwan adanshi adama a Dāwuda, adansa, 'Dāwuda za na ri mawun mā Yese,† Dāwuda nda vuma da na a dangulai u zuwa okolo a vā u yuwan māzāngā. U ta yuwan ili suru i na n ciga niyi u yuwan.'

²³ "Asula a yuwan tā nzuwulai a na vuma tā o ugundo wā yi tā tāwā u wawa aza a Isra'il, vuma'a gba ayi da Yesu.

◊ 13:24 Mak. 1:4; Luk. 3:3. ◊ 13:25 Mak. 1:7; Luk. 3:16. ◊ 13:33 Ica 2:7. ◊ 13:34 Isha. 55:3. ◊ 13:35 Ica 16:10.

²⁴ Amma kafu Yesu tāwā, Yahaya dānā tā a dansaa vuma suru atsumā a Isra'il a u kāmbā ubāta wā Asula, avu a rumbu yi a mini. ◊ ²⁵ Yahaya o kotuso ulinga wā yi, avu u yuwan yeci, 'I ta a majiyan amu da Zamawawa'a? O'o! Amma u tā lo a tāwā babu ujimu. Waru amu n rawa m bādā vunu va atan vā yi shi.' ◊

²⁶ "Uwwai gogo, ađu ama o ugundo wa Ibrahim! Poloi atsuvu a du yu uwua, hali na Atakpaci a na a tāwai a yuwaan Asula agāndā! Uwwai adanshi a nda ununa yaa yuwan i tsurā iwawi, za va koyan da. ²⁷ Ama a na a ri nā nden atsumā a Urishelima a tsu uwua tā adanshi a amāsula urana wa Ashibi suru a na a tsu desununa a atsuvu e le. Agba suru nā ne, a tara Yesu da vuma na amāsula a yuwin adanshi a yi shi. Ele na azagbain e le o shiton tā udammu wa amāsula ana o una niyi. ²⁸ A tsurā ili i na i zuwai o una niyi shi, amma suru nā ne, a pati tā Bilatut u zuwa əsoja a yi o una yi.

²⁹ "Ana o kotoi mayan me ili suru i na a danai adama a yi, avu a cipato yi a akpata tā a na a vara niyi, reve a cido yi a aason a aatali. ³⁰ Amma Asula a 'yāsan yi tā atsumā a akwākwa. ³¹ Rana nā əbundā u roco tā aciyayi ubāta wa aza a na a dānai Galili nā ayi avu a kārā a tyo Urishelima waru na ayi. Ama a nda ele da o o'woi esu a yi a tyo e ekere a ama a Isra'il.

³² "Gogo amu nā Banaba tsu tā pa nā ađu, adama tsu tāwā du na Alabari a Sa'ani a nda. Nzuwulai mā Asula a tyo e ekere a nkaya n tsu wo o'wo tā amayun a mantsa mā tsu. ³³ Asula a 'yāsan tā Yesu. Ayi nda ayi da ili i na Aatagada e Ica a əqādīvā e ire aa yuwsan adanshi ana u dammai, 'Avu Mawun mā vā ma da.

Ana'an mo o'wo tā Dada vā wu.' ◊

³⁴ "Asula a 'yāsan tā Yesu atsumā a akwākwa, waru mantsa mo lo na waa lyawa lipu vā yi shama shi. U tu ununa Asula a dammai a Aatagada a Ishaya vumavāsula, 'N ta zuwaa du aba'un a akiza a na n yuwin nzuwulai nā Dāwuda.' ◊

³⁵ "Aatagada e Ica a əqādīvā o ro a ca tā urevu u sa'ani, a na,

'Vaa lyawa Vuma və wu va akiza u shama a aason shi.' [◊]

³⁶ "Gogo udammu u nda a tyo yə Dəwuda da shi, adama a na Dəwuda yuwaan tə ama a mantsa mə yi əganda ununa Əsula a cigai. U kuwə tə, əvu ə cido yi obolo nə nkaya mə yi, waru lipu və yi shama tə.

³⁷ Gogo tsunda udammu u nda u tə a tyo e ekere a za ro, Yesu, za na Əsula a 'yəsəin ətsumə a əkwəkwa, waru lipu və yi shama shi.

³⁸ "Əzə a və, adanshi'i əyi da, Yesu da aa gura yuwaan du gafura vu nusu du! ³⁹ Wilə wa Musa waa gura wawa du ətsumə a nusu du shi. Amma za na cayi okolo ubata wa Yesu biti, a tara yi waru za vu unusu e ekere a Əsula shi.

⁴⁰ "I yuwan ugbozu! She i lyawa adanshi a amasula a shiwan a aci a du wan. Adanshi a Əsula a damma tə,

⁴¹ 'Kəlyuwəi ədu aza a adanshi a vama, i ta yuwan asalama nə ye ene ili i na Əsula aa yuwan, reve i kuwə!

Adama a na maa yuwan ili i ro a mantsa mə du,
ili i ro i na i cayi okolo shi,
waru ko nə za ro dammisa du adama a yi.
" [◊]

⁴² Bulu nə Banaba azama a lyawa ubata e iñolo'o, reve ama'a a pati le a dəshi yuwan adanshi e ili i nda ubata e iñolo'o urana wa Ashibi u na wəqə təwə. ⁴³ Ana o kotoi mayan mə əganda'a, əvu aza a Isra'ila na Atakpacı nə abundə a na a yuwayin Əsula əganda a kuru le. Əvu Bulu nə Banaba a pati le a ca okolo e le e ekere a Əsula, za na yuwaan nle isa'ani.

Aza a Isra'ila a 'yuwan tə ikaka'a

⁴⁴ Ana ajuma a kəndəruwəi, dəsa ama suru o utəi tsərə a uwua adanshi a Əsula.

⁴⁵ Ana azagbain a Isra'ila e enei oñolo a ama'a, reve a yuwan tsushu'un lon, reve a uwa mawasan e ili i na Bulu dammai əvu a kəra a durusa yi.

⁴⁶ Əvu Bulu nə Banaba a yuwan adanshi no okolo ubgamu reve a damma, "Wo o'wo tə nə tsu 'yuwan tsu ciga Alabari a Sa'ani a Əsula a nda tsu fara ca du ayi, ədu na yo o'woi aza a Isra'ila. Amma i 'yuwan tə ikaka i nda, ayi nda u roco tə yi ntsaa i tsura

wuma u babu ukotu shi. Adama o ndolo tsu tə kəmbə ubata wa Atakpacı.

⁴⁷ "Ətsumə a Aatagada a Ishaya, Əsulazuva a zuwa tsu tə tsu yuwan ulinga u nda, adansa,
'N zuwa du tə pa nda yoo o'wo ekan ya Atakpacı.

I tara ucira wi iwawi yə Əsula a tyo ubata wa ama, ubata suru o uvadi.' " [◊]

⁴⁸ Ana Atakpacı a uwai ilı i nda, a yuwan tə mazəngə lon, əvu o godyoo Əsulazuva adama a adanshi a yi'i. Reve ama a na Əsula a dangulai a tsurə wuma u babu ukotu o o'wo əza e Itoni.

⁴⁹ Əvu adanshi a Əsulazuva a rawa ubata suru e ida'a. ⁵⁰ Amma azagbain a Isra'ila gba a karə a 'yawusa ubata wa azagbain a lyuci nu ubata wə əməci a əbulə a na a tsu damma əvu a uwua le. Reve a zuwa le a tawa ugbozu u le e ekere a Bulu nə Banaba, reve a ca le ətsumalimə, hali o lo le ətsumə e ida'a. ⁵¹ Əvu Bulu nə Banaba a kəkəla məbutə ma ana me le, tsərə wo o'wo iroci a tyo e ekere e le. Əvu a kəra a tyo a lyuci va Ikoniya. ⁵² Ətsumə a Ikoniya əza e Itoni a dənə tə nə mazəngə lon, waru a dənə tə tapu nə Ruhu va Akiza.

14

Bulu na Banaba a Ikoniya

¹ Ana a rawai Ikoniya, reve Bulu nə Banaba a uwa a qə'isə a aza a Isra'ila ununa a tsu yuwan. Əvu a yuwan alajiya, hali ama a Isra'ila na Atakpacı nə abundə a ca okolo. ² Ama aza a Isra'ila na a 'yuwain a ca okolo, reve a 'yəsən ugbozu wa Atakpacı o ro. Əvu Atakpacı'i a ləngalai nə əza e Itoni.

³ Suru nə ne gba Bulu nə Banaba a dənə tə pe hali rana re a yuwan alajiya e isa'anit yi Zagbain nu ucira. Zagbain gba roco tə ulinga u le a alanga e eteshe ana u ca nle ucira u na aa yuwan ulinga wa asalama.

⁴ Ama a Ikoniya gba majiyan me le me ne'eshenlei tə. Ozo o ro o wo'o ucina wa aza a Isra'ila, ozo o ro gba shi o wo'o ucina wa ajiya. ⁵ Əvu Atakpacı o ro na aza a Isra'ila o ro obolo na azagbain e le o bolo aciyele adama a zuwa Bulu nə Banaba a addama, tsərə a vara le na atali. ⁶ Amma ana ajiya e revei ili i na yaa farasa, əvu a

[◊] 13:41 Hab. 1:5. [◊] 13:47 Isha. 42:6; Isha. 49:6.

kara a tyo e ida ye elentsu a aza a Likiya, a lyuci va Lisitira na Daraba ni ilyuci i na i ri ukandaruwu ne ele. ⁷ De da a lyuwai elime na alajiya a Alabari a Sa'ani.

Alajiya a Bulu a Lisitira na Daraba

⁸ Ele pe atsumaq a Lisitira, avu Bulu na Banaba a cina qakutsumaq. Ne da a matsan niyi ukutsumu, koto u rito dasu shi, ko ke'en. ⁹ Wu uwusa ta alajiya a Bulu. Reve Bulu kalyuwu yi, ana we enei vuma'a u ta nu ucawu wo okolo u na waa gura kambato yi gbaga, ¹⁰ avu u 'yasan usyo wa yi zuva nu ucira, "Yon vi isawan mishin!" Reve vuma'a gba u 'yoshin mishin reve u fara mmalu.

¹¹ Ana obolo a ama'a e enei ili i na Bulu yuwain, reve a 'yasan usyo u le a mantsa ma ta adansa ne elentsu a Tsullikiya, "Amayun a da musul a n cipa a tsu ta ana'an na lipu va ama!" ¹² Avu ama'a a ca Banaba aala Zafasa, reve e de Bulu Hamisa,* adama a na ayi da u danai za va adanshi. ¹³ Aqisa a Zafasa a danat o ugyuru. Avu ganu na ama a yi a tawa no ogono e inan na yipalu ukandaruwu o u'uwata u lyuci'i adama a yuwaan ajiya'a kucci.

¹⁴ Amma ana Bulu na Banaba a uwai ili i na yaa farasa, reve a kakara itana i le adama a atsumolangu. Avu a suma na yisaali o uta atsumaq a ama'a, adansa, ¹⁵ "Aza a va, nye i zuwai yaa yuwanan ili i nda? Atsu ama a da tsu ri tsu du. Alabari o uyo'o a da tsu tawaq nfu, adama i vadala i lyawa mayan me ili i babu ulobonu i kamb a ubata wa Asula a wuma. Ayi da za na yuwan zuva ni ida, na mala, ni ili i na i ri pe biti. ¹⁶ A mantsa mo ufaru, u lyawa ta ama a yuwan ili i na a cigai a yuwan. ¹⁷ Suru na ne u tsu roco ta aciyayi ubata e ili i sa'ani i na u yuwan. Asula a tsu lyungu ta ni iro'i diga zuva, reve u zuwa itana yu una i du i kungwa. U tsu ca du ta ilyalya nu uyo'o wo okolo." ¹⁸ Ko na Bulu na Banaba a dammai ili i nda suru, u danat ta usan a na aa gura putsaa ama'a a na aa yuwaan le kucci.

¹⁹ Avu aza a Isra'il a o ro diga Antakiya na Ikoniya a tawa a vadala ugbozu wa ama'a,

reve a uwa agaba na Bulu. Avu a vara yi, reve o rono yi o uta a lyuci'i, a majiyan me le a na u kuwa ta. ²⁰ Amma ana aza e Itoni a kandaruwa niyi reve u 'yon, u kara a tyo atsumaq a lyuci. Ana usana u tawai, avu u kara a tyo Daraba obolo na Banaba.

A kamb a ta Antakiya

²¹ Bulu na Banaba a yuwan ta alajiya a Alabari a Sa'ani a Daraba, avu gba ama na abunda a ca okolo e le ubata a Zagbain. Avu a kara a kamb a Lisitira na Ikoniya na Antakiya va Bisidiya. ²² Pe da a dashishiyi aza e Itoni okolo ubamu, a dansaa le e isawan mishin o ucawu wo okolo e le. Reve a damma, "Na tsu 'yuwan tsu ciga tsu sowo atsumalim a lon, kafu tsu uwa o tsugono tsu Asula."†

²³ Avu Bulu na Banaba a dangula azagbaint a qis a aza e Itoni biti, reve a yuwanus akuli, avu a vasasaa le, reve a ca Asula ele. ²⁴ Reve Bulu na Banaba a kara a kamb a Bisidiya a tyo Bamafiliya. ²⁵ Avu a yuwanus alajiya a Pega, reve a lyuwa elime a kara a tyo Ataliya.

²⁶ Lo da a uwai a wantsun a tyo Antakiya va Suriya, ubata u na e temei mmalu n le. De da aza e Itoni a zuwaa nle un a u sa'ani, waru de da a zuwa nle o ukere wa Asula, reve a lyungu le a yuwan ulinga u na gba o kotoi. ²⁷ Ana a rawai Antakiya reve e de aza e Itoni suru ubata u ta. Avu a damma ama'a ili i na Asula a kam ba nle nu ununa u yuwan hali Atakpaci a cayi okolo. ²⁸ Avu a danu pe na aza e Itoni hali rana abunda.

15

Azagbain a aza e Itoni a Urishelima

¹ Reve waru ama o ro o uta de Yahuda, avu a 'yawa Antakiya va Suriya, tsara o roco aza e Itoni, a dansaa le, "Na a pada du uryumbu ununa Wil a wa Musa u dammai shi, yaq tsur a iwawi shi." ² Adama a adanshi'i Bulu na Banaba o sowu ta a yuwanan mawasan lon na ama'a. Dada a zuwai Bulu na Banaba na ama o ro waru a 'yawa Urishelima ubata wa ajiya na azagbain adama a adanshi'i. ³ Ana aza e Itoni e shewun nle, ana a a kamb a Urishelima, dada a batsai e ida ya Finisiya na Samariya.

* ^{14:12} Zafasa qamali a gbain a da a aza e Heleni. Hamisa gba ajiya a Zafasa a da waru qamali a da.

Reve a kalyuwusa aza e Itoni a dansaa le adama a na Atakpací fo a cayi okolo e le. Reve aza e Itoni suru a yuwan mazangá lon. ⁴ Ana a rawai Urishelima, reve aza e Itoni suru obolo na azagbain na ajiya a raba Bulu nà Banaba. Reve a damma le ulinga u na Ásulà a yuwin e ekere e le.

⁵ Dada aza a na a shi Afarishi kafu a ca okolo e le, a 'yoyin reve a damma, "Na a ciga a 'yuwan a pada le uryumbu, reve waru a zuwa le a kuru Wilà wa Musa."

⁶ Reve ajiya† na azagbain a aza e Itoni o boloto adama e petelyewe adanshi'i. ⁷ Ana a jmai a qasala a adanshi'i, reve Bituru 'yon avu u damma le, "Aza a va, i reve tā de ufaru wi ili'i, Ásulà a yuwan tā adangulu atsuma a du, a na o unà u va u da Atakpací aa uwua adanshi a Alabari a Sa'ani,† reve a ca okolo e le. ⁸ Ásulà gba za na ri nu urevu wo okolo a koyan da, u yuwaan tsu tā iroci a na u cayi Atakpací Ruhu va Akiza ununa u ca ntsu. ⁹ Agba u roco adangulu e ekere a tsu ne ele shi, ana wu zaza'wai okolo e le adama o ucawu wo okolo e le. ¹⁰ Adama o ndolo, adama a nye yaq lyungusà Ásulà yaa zuwusaa agbashi a nda itana i na atsu nà nkaya n tsu suru tsu kudai a tanu? ¹¹ She tsu yuwin ne wan, tsu reve tā adama e isa'ani ya Yesu Zagbain i da tsu tsurai iwawit ununa ele fo a tsurai."

¹² Reve obolo a ama'a suru e isawan kuci kuci, reve o poloo Banaba nà Bulu atsuvu a mantsa ma na aa casu alabari a linga va asalama ni iroci i na Ásulà a yuwin ubatà wa Atakpací o ukere u le. ¹³ Ana o kotoi adanshi, dada Yakubu usuyi, reve u damma, "Adu aza a va poloo numu atsuvu. ¹⁴ Bituru da nda cayi aalabari ununa Ásulà a fara kalyuwai Atakpací, adama u dangwa ama o ro atsuma e le oo o'wo ama a yi. ¹⁵ Adanshi a nda'a gba wo o'wo tā unata na adanshi a amasula, ununa u ri udanu a na, ¹⁶ 'Amu Ásulazuva, nnà n kambisa, n ta suwisa u'wa wà Dawuda u na u riyaì.

N 'yasisan asa'a a yi mi isawaton yi.

¹⁷ Adama akapi a ama a zami Ásulazuva, obolo na Atakpací na aza a na n deyi a tyo ya'a va.

Ne da Ásulazuva a dammai.

◊ 15:18 Emo. 9:11-12; Isha. 45:21.

¹⁸ Ayi na u rocoi ili i nda suru diga de a mantsa mo ufaru." ◊

¹⁹ "Adama o ndolo amu a yindi i va, she tsu zuwayi Atakpací a na aa vadalasa ubatà wà Ásulà ili yu ume wan. ²⁰ Amma tsu danaa nle a tawa ekere e le e ili i na a cayi amali adama a na o o'wo tā ili yi idaba, waru a suma tsipere. She a tama akutsu a mpasa wan. Waru she a tama nama vi inama i na a pundarai wan. ²¹ Adama a na de nu ujimu a lyuci biti a yuwsan tā de alajiya na atagada a Musa, waru e desu le tā nu unà atsuma a a'isà Ashibi biti."

Mepepelime a tyo a Atakpací

²² Reve ajiya, nà aza e Itoni, na azagbain e le suru e ene u lobono tā a dangula ama o ro atsuma e le a lyungu le Antakiya va Suriya obolo nà Bulu nà Banaba. Dada a lyunguyi Yahuza (za na a tsu de Basaba) nà Sila. Ele ra azagbain a da atsuma a aza e Itoni. ²³ Mepepelime ma na a lyunguwà nle nà ayi, ayi da:

"A tyo ubatà wa Atakpací aza e Itoni atsuma a Antakiya ni ida ya Suriya nà Kiliikiya.

"Ubatà wa ajiya na azagbain, atsu da aza a du a aza e Itoni.

"Tsu tā casasà du.

²⁴ "Tsu uwua tā a na ama o ro atsuma a tsu a ta damatosun ugbozu u du, agba tsu lyungu le shi. ²⁵ Dada tse enei u lobono tā ana adanshi a tawà ntsu a tā, tsu lyunguwà du ama o ro obolo nà n'utsà n tsu Banaba nà Bulu. ²⁶ Ama a na a cayi wuma u le ko ukwà, adama a ala e Yesu Zagbain tsu Zamawawa. ²⁷ Adama a adanshi o ndolo a da fo i zuwai tsu lyunguwà ndu nà Yahuza nà Sila adama ele fo a damma du ili'i na aciyele. ²⁸ Adama a na Ruhu va Akiza ene tā u lobono tā, atsu fo ne da tse enei, she tsu zuwaa du ume wi ili i na i la'ai ili i na yaa gura yuwan wan, suru nà ne: ²⁹ I sumu utamu wi ili i na a padayi amali, nu utamu wi inama obolo nà mpasa, nu utamu wi ili i na a pundarai, nà tsipere waru. Ni i guza aciyadu, ni i yuwan le shi, i tā dānu lafiya.

"Yo o'wo lafiya."

³⁰ Ana a ca nle lingata'a, reve a karà a tyo Antakiya, ana a rawai reve o boloto aza e Itoni, avu a ca le mepepelime'e. ³¹ Ana e

deyi mepepelime'e nu una, reve a zangana adama a na ikaka i na yaa gbamato le okolo a da a ri pe. ³² Reve Yahuza n̄ Sila a na wo o'woi ele amasula a da, reve a ca aza e Itoni asala n̄ abunda a na aa gbama asuvu. ³³ Ana a jmai pe reve aza e Itoni e shewun le na aba'un a abunda, adama a kamb̄ ubat̄ wa aza a na a lyungu nle. [³⁴ Sila gba u dangwa t̄ wi isawan wa'a ne ele atsumā a Antakiya.]*

³⁵ Reve Bulu n̄ Banaba gba'a e isawan pe Antakiya, avu ele na ama o ro aa yuwusan uritosu na alajiya a adanshi a Zagbain.

Mmalu me Ire ma Bulu

³⁶ Ana a tarai mantsa, reve Bulu damma Banaba, "Tsu kamb̄ tsu bura aza e Itoni e ilyuci i na tsu yuwan alajiya a adanshi a Zagbain suru. Adama waru tse ene ununa aa lyuwusa elime." ³⁷ Reve Banaba ciga u tara Yahaya t̄ za na waru a tsu de Marku u 'yawā obolo ne ele. ³⁸ Bulu gba we ene u lobono a tara yi shi, adama a na u kuda t̄ uling'a waru u lyawa le t̄ e ida ya Bamafiliya. ³⁹ Reve a yuwan nwasanlai lon, hali u zuwa le a kakasa. Dada Banaba tarai Marku, reve a uwa a wantsun a tyo Kuburu. ⁴⁰ Reve Bulu gba'a u dangwa Sila. Ana aza e Itoni a yuwaan nle avasa e isa'ani ya Asula, reve a kara. ⁴¹ Reve Bulu n̄ Sila a kurusu aza e Itoni e ida ya Suriya n̄ Kilikiya adama a gbamato asuvu e le.

16

Timoti toni t̄ Bulu n̄ Sila

¹ Bulu n̄ Sila a fara ta 'yawa Daraba she Lisisira ubat̄ u na a cinai Timoti, za na mma v̄ yi za vi Itoni da, umatsun wa Isra'ilila u da. Dada v̄ yi gba shi Meheleni ma da. ² Aza e Itoni a na a ri atsumā a Lisisira n̄ Ikoniy a cuwusa t̄ Timoti. ³ Bulu shi t̄ ciga Timoti toni yi, dada u tara niyi. Reve u pada yi uryumbu, adama a na aza a Isra'ilila a na a ri ubat̄ u ndolo, e reve t̄ a na dada v̄ yi Meheleni ma da. ⁴ Mantsa ma na Bulu n̄ Sila a uwusai lyuci lyuci, reve a cuduwa ama ili i na azagbain a dammulai adama a Atakpaci, tsarā a kuru. ⁵ Ne da

aza e Itoni a dashi tsurai ucira o ucawu wo okolo, waru urana suru a dashishi t̄ abunda.

Bulu enei alavu alavu a Makidoniya

⁶ Reve o toni ida ya Firijiya ni ida ya Galatiya, adama a na Ruhu v̄ Asula putsaa le t̄ a yuwan alajiya ne'en atsumā a Asiyan wan. ⁷ Ana a rawai o utyo wi ida ya Misiya, reve a yuwan atyo o ukadu u na a yuwan tsarā a tyo e ida ya Bitiniya, amma Ruhu v̄ Yesu lyawa le shi. ⁸ Reve o toni a mbāngā mi ida ya Misiya, reve a kara a cipa a tyo Taruwasa. ⁹ Na ayin, reve Bulu ene alavu alavu. Atsumā a alavu alavu'u we ene t̄ vuma va Makidoniya mishin, a patishi yi, adansa, "Tawa Makidoniya tsarā vu kamba tsu." ¹⁰ Ana Bulu enei alavu alavu o ndolo, babu usan reve tsu* 'yon a 'yawā Makidoniya, tsu reve t̄ a na Asula a da e de ntsu tsu yuwaan le alajiya a Alabari a Sa'an.

Lidiya ca t̄ okolo atsuma a Filibi

¹¹ Reve tsu 'yon tsu uwa atsumā a wantsun diga Taruwasa, reve tsu kara tsu 'yawā e ida i memere ma mini ma Samutara. Ana usana u tawai, avu tsu dashi uwa atsumā a wantsun, reve tsu 'yawā a lyuci va Niyapali. ¹² Reve tsu koso rawa Filibi ubat̄ u na ama a Roma n̄ abunda a danuyi, waru ayi da abajini a lyuci upasu wa Makidoniya. Tsu cu'wan t̄ a lyuci'i rana re.

¹³ Urana wa Ashibi, avu tsu uta lo zuzu nu unantsu u lyuci, reve tsu 'yawā zuzu nu udolu a yuwan majiyan ubat̄ u na aza a Isra'ilila aa yuwan avasa o t̄ lo. Reve tsu yuwaan amaci a na a t̄awai adanshi. ¹⁴ Karo dana t̄ lo za na a tsu de Lidiya, za na tsu yuwaan Asula agandā a uwusa tsu. Ayi ka'a umatsun wa Tayatira u da. U tsu winisa t̄ amuna a na a ri n̄ madiyā, aza a na a ri ni ikebe lon. Asula a kpatu'wa t̄ okolo a yi e ili i na Bulu ri adansa. ¹⁵ Arumbu yi t̄ obolo na ama a na a ri pe atsumā o u'wa w̄ yi, reve u pati tsu tso o'wo omocin a yi avu u damma, "Ni i usu amu vuma na cayi okolo ubat̄ w̄ Asula a

* ^{15:34} Akuci a Atagada o Ulinga wa Ajiya o ro a ri nu uguzu u nda shi. * ^{16:10} Ayi aajiyala a nda "atsu" a yuwan t̄ ulinga n̄ ayi adama a na Luka (vuma na danai aatagada a nda) dana t̄ na ajiya atsumā a mmalu n le a mantsa ma nda.

da, i tawə o u'wa u va i cu'wan pa." U kpara tsu tə hali tsu usu.

A ɓarū tə Bulu nə Sila o u'wa wa ali

¹⁶ Urana u ro atsu a 'yawə ubatə wa avasa, reve tsu ga'an na aagbashi o usheli a na a ri no otoni a lima a yindi. Aza a na a ri na ayi gba a tə tsurusə ikebe lon o ukere u yindi u na waa yuwusan. ¹⁷ Reve u tonishi tsu Ọcapa a yisaali, "Ama a nda agbashi o Mogono mə Asula ma da o to rocosu ure wi iwawi."

¹⁸ U jima tə a yuwusan ne. Reve Bulu o'wo udamu, reve u vadala u damma otoni a lima'a, "N ta dansaa wu, vu uta Ọtsumə a ala e Yesu Kristi Zamawawa, vu lyawa yi." Babu usan reve u lyawa yi.

¹⁹ Ana aza a na a ri nu usheli'i e enei ili i na i farai, agba aq tsurisa ikebe warushi, reve e reme Bulu nə Sila. Avu o rono le a tyo e eden a tyo a makakan ma azagbain. ²⁰ Ana a rawai, reve a damma, "Aza a Isra'il a nda a ta damatosun ama a tsu. ²¹ O to ritosu ili i na Ọtsu aza a Roma wu ntsayi tsu yuwan shi."

²² Reve obolo a ama o bolushi aci adama a adanshi a na aa yuwusan adama a Bulu nə Sila. Reve azagbai'in a zuwa a fufaba le na adanga. ²³ Reve a fufaba le wa'ashi, na ne suru avu a 'yawato le o u'wa wa ali. Reve a damma za vi ipiri va ama'a u lyawa le aq pusə wan. ²⁴ Reve u yuwan ununa a damma niyi. Reve u zuwa le pe pe Ọtsumə na akani a ana e le a agbala o ume.

²⁵ Ana ayin a cigai mabatsaa, reve Bulu nə Sila e reme avasa ni ishipa a tyo e ekere a Asula. Akapi a ama a na a ri o u'wa wa ali'i a uwusa le. ²⁶ Babu usan reve ida i rāmo nu ucira. U'wa wa ali'i u jingadə tə diga pe e ida. Reve nants'u a kpātu'wə, reve akani suru a bādə a ana a aza a na a ri pe o u'wa wa ali'i suru.

²⁷ Ana za vi ipiri'i u jiwain, reve we ene nants'u ukpātu'u, reve u jiyan gashi ama'a suru a suma tə. Reve u tara matsun me pe'eni tsara wu una aciyayi. ²⁸ Dada Bulu saalaa niyi, "She vu yuwan ne wan! Suru ntsu tsu tə pa!"

²⁹ Reve vuma'a u damma a tawə yi na akata a akina reve wi ikana, dada u uwai pe pe o u'wa wa ali'i. Nə meje'en mə lipu dada u kingyoi a makakan mə Bulu nə Sila.

³⁰ Ana wu utaq nle Ọtsumə o u'wa wa ali'i, reve we ece, "Nye i da maa yuwan tsara a wawa mu?"

³¹ Reve a damma yi, "Vu usu Yesu Zagbain, vu tə tsura iwawi, avu na aza o u'wa a wu suru." ³² Reve Bulu nə Sila yuwaan vuma'a na ama a na a ri pe Ọtsumə o u'wa wa yi adanshi adama e Yesu Zagbain.

³³ Ayin ubuwu, reve u tara le a 'yawə ubatə u na a zaza'wə antsu nə wufuru u na a ri na ayi. Avu Bulu nə Sila a rumbu yi na ama a na a ri o u'wa wa yi. ³⁴ Ama'a a yuwan tə mazangə mə abantə adama a na a cayi okolo e le e ekere a Asula. Ana o kotoi ili i ndolo, vuma'a u tara tə Bulu nə Sila a 'yawə o u'wa wa yi, reve u ca le ilyalya a lyuwa.

³⁵ Ana usana u tawai, reve azagbain a lyuci a lyungu nlingata ubatə wu za vi ipiri'i a damma yi, "Lyawa ama o ndolo a kara faqan."

³⁶ Reve za vi ipiri'i u damma Bulu, "Avu nə Sila i ta gura kara gogo. Walai nə mazangə!"

³⁷ Reve Bulu nə Sila a damma nlingata'a, "Atsu aza a Roma da. A fufaba tsu tə babu e ece tsu ili i ro, reve a ɓarū tsu. Gogo a ciga tsu tə tsu kara usokowu? U ri n yuwan ne shi! Lyawa le a tawə na aciyele a lyawa tsu!"

³⁸ Ana nlingata'a n dammai azagbain a lyuci a na Bulu nə Sila aza a Roma da, a uwua tə wovon. ³⁹ Reve a tawə o u'wa wa ali avu a pati le ankuri. Reve o utaq le avu a pati le a lyawa lyuci'i. ⁴⁰ Reve gba Bulu nə Sila a kara mejege a 'yawə o u'wa wa Lidiya, ubatə u na a cinai aza e Itoni, reve a ca le adanshi. Reve a kara.

17

Alajiya a Bulu Ọtsumə a Tasalonika

¹ Gogo Bulu nə Sila a yuwan tə mmalu reve a ɓatsalai Ọtsumə a lyuci va Amifipali nə Apoloni, avu a rawa Tasalonika, ubatə u na aq'isə a aza a Isra'il a dənai. ² Avu Bulu uwa e memere me le ununa u tsu yuwusan, hali Ashibi a ta'atsu a yuwan adanshi Ọtsumə a Aatagada a Asula ne ele. ³ U dənai tə a casu urevu wə Ọtsuməlima a na Zamawawa sowoi na amasulə a dammai woo sowu nu u'yosun wə yi diga o ukwə, avu u damma, "Yesu na maa yuwan adanshi a

yi, ɔyi da Zamawawa.” ⁴ Reve aza a Isra'ila o ro a na a dənai a uwuswa yi a usu ɔvu a ca okolo, hali na Atakpacia na o tonishi Wilə wa ɔsula nə abunda, nə amaci a abunda a na a ri na tsugbain e ida'a.

⁵ ɔvu aza a Isra'ila e reme tsushu'un, reve a bunga agbawata. Ana o bolotoi suru wirə u tə, ɔvu a 'yəsan ugbozu wa ama a lyuci'i. Reve a uwa o u'wa wa Yason nu ucira, azama Bulu nə Sila, adama a təwa ne ele ubətə wa ama. ⁶ Ana a tsurə nle shi, reve e reme Yason nə ɔzə e Itoni o ro, hali a 'yəwə ne ele ubətə wə ɔzə o uge'etosu, a yuwusan yisaali, adansa, “Ama a nda a da a 'yasasan ugbozu wa ama ubətə suru ɔtsumə o uvadi, ele da nda a rawai pa nda. ⁷ ɔvu Yason ca le ucu'watan. Agba suru nle a ta kufusa wilə wa Kaisa,† adansa a na mogono mo ro mə tə lo aala a yi Yesu.”

⁸ Ana ɔzə o uge'etosu na ama a lyuci a uwai ne, reve okolo e le a 'yon. ⁹ A lyawa Yason nə ɔzə e Itoni o ro'o go'o shi, she na a lyuwa nle ugana.

Bulu na Sila a 'yawa ta Biriya

¹⁰ Ana ayin a yuwin, reve ɔzə e Itoni a shewun Bulu nə Sila, ɔvu a kərə a tyo Biriya. Ana a rawai, ɔvu a uwa a ɔɔ'isə a aza a Isra'ila. ¹¹ Reve wo o'wo aza a Biriya a la'a tə aza a Tasalonika ugbozu, adama a na a usu tə adanshi'i ne ekere e re. Waru a mantsa suru a tsu dənə tə e desununa ɔtsumə a Atagada a Aməsula a na a dənai udanu, adama e ene ko ili i na Bulu dammai amayun a da. ¹² Adama o ndolo ama nə əbundə ɔtsumə a aza a Isra'ila a ca tə okolo, hali na amaci a Heleni a na a ri na tsugbain na ali a abunda.

¹³ Amma ana aza a Isra'ila a na a ri Tasalonika a uwai Bulu tə de, a yuwusan alajiya a lyuci va Biriya fo, ɔvu a kərə a tyo de a kushanu ama, waru a 'yəsan ugbozu wa ama. ¹⁴ Reve ɔzə e Itoni a zuwushi Bulu u kərə a tyo e ikyun i mala, ɔvu Sila nə Timoti e isawan pe ɔtsumə a lyuci'i ne'en. ¹⁵ Aza a na gba e shewuyin Bulu, e shewun yi tə a tyo a lyuci va Atina. Ana ɔɔ kəmbə,

reve Bulu ca le ikaka a tyo ya Sila nə Timoti. U damma le tə a təwa ubətə u na u ri, she a lungusə mantsa wan.

A 'yawa ta Atina

¹⁶ Bulu ɔtsumə e ipiri ya Sila nə Timoti a Atina, u yuwan tə ɔtsumolangu lon, ana we enei lyuci'i nə ɔməli abunda. ¹⁷ Adama o ndolo u yuwusan tə adanshi na aza a Isra'ila a ɔɔ'isə obolo na aza a Heleni aza a na o toniyi Wilə wa ɔsula. Usana suru u tsu yuwusan tə adanshi na aza a na u cinai e eden.

¹⁸ Ne da waru ɔzə e Epikuri* na aza a Sitoki† ɔzə o urevu wa adanshi a yuwusain mawasan nə ɔyi. Ana Bulu aa yuwusan alajiya e Yesu nu ukwə wə yi nu u'yosun wə yi diga o ukwə. Hali ozo o ro e le a damma, “Nye i da za ve elemu a nda aa dansa?”

Ozo o ro waru a damma, “U tə vadamma za na a yuwusan alajiya a ɔməli e ida i ro da ko'o.”

¹⁹ Adama o ndolo a da a tara niyi a tyo ubətə wə ɔzə o urevu, ubətə u na a tsu de Ariyopagu. Reve a damma yi, “Ko vu ta ca tsu ucuduwu wu uritosu u sa'avu u na vaa yuwusan? ²⁰ Koto tsu uwawa cu'un va adanshi a nda shi. Tsu ciga tə tsu reve urevu wi ili i na i ri pe.” ²¹ Ama a Atina no omocin a na a ri pe nden suru, a la'a tə ciga a uwua adanshi a sa'avu waru a yuwan adanshi a yi tsi ili i ro.

²² Reve Bulu 'yon mishin a məkəkən mo obolo'o, ɔvu u damma, “Adū aza a Atina, ama a da a na i cigai itoni yə ɔməli e ili suru. ²³ Ana n ri a akəndəriya ɔtsumə a lyuci'i, me ene tə ili i na yaa yuwusaan əgəndə. Me ene tə masa'a mo ro ni idana zuva və yi adansa, ‘Za Ro na e Revei Shi.’ Ayi za ro ndolo na yaa yuwusaan əgəndə za na i revei shi'i, ayi da ɔsula a na maa dansaa du.

²⁴ “ɔsula ɔyi da u yuwin uvadi ni ili i na i ri pe ɔtsuma a yi biti. Ayi na wo o'woi ɔsulazuva a zuva ni ida, u tsu dənə a ɔɔ'isə a na vuma suwai shi. ²⁵ Ne da waru u tsu zami ikambi ubətə u vuma shi, waru u tsu

* ^{17:18} Aza e Epikuri a kuru tə uritosu wu za vu urevu wa adanshi e Epikuri. U rito tə ama a zuwa məzəngə mo o'wo le o okolo kuci, reve a kanzu'wa məqələ nə wovon. † ^{17:18} Aza a na a kəlyuwusə ili i na yaa farasa ele da a tsu de ɔzə o urevu wa adanshi. Waru a tsu yuwusan tə majiyan ulivu na ayin ɔtsumə e ili i na yaa farasa ɔtsumə o uvadi u nda. Ele ɔzə o urevu wa adanshi e Epikuri a tsu dannulai tə ure u na oo toni tsərə a tsurə uyo'o ɔtsumə o uvadi u nda. Ele aza a Sitoki a tsu dannulai tə ure u na a guzə aciyele, a ciga ili i na a uwaa aciyele uyo'o shi.

lamba ili i ro shi. Ana wo o'woi ayı da u cayi ama suru wuma, ną wivuwun na akapi e ili suru. ²⁶ ayı da waru u yuwain ama o uvadı suru diga a vuma tą, adama a dānu ątsuma o uvadı suru. Waru u fobo tą mantsa nu ubatę u na vadilimą suru wąq dāna.

²⁷ “Asulą a yuwan tą ne tsarą a bunga yi, a patsa, ko ą tsurą yi, ko na wo o'woi u ri alanga ną ko za tą tsu shi. ²⁸ O uną wą yi u da tsu ri wuma, waru tsu ri ą mazungwą, ne da a yuwan ntsu waru. Ununa ąza e ishipa ą du a dammai, ‘Amayun, ątsu fo diga o ugundo wą yi u da.’

²⁹ “To, ana tso o'woi ątsu diga o ugundo wą Asulą a da tsu utai, u lobono shi tsu yuwan majiyan ma Asulą a tu urumu vadamma ili i ro i na a yuwan ną zinariya ko azurufa, ko na aatali shi, ili i na vuma rumai nu ugbozu wą yi. ³⁰ De nu ufaru Asulą a ca ama ątsumalimą adama o unusu u le shi, adama o ulambu wu urevu u le. Amma gogo u ciga tą ama suru ko te da a vadalař a yuwaan le gafura vu unusu u le.

³¹ “Adama a na u zuwa tą urana u na wąq tąwą u yuwaan ama o uvadı suru uge'etosu wa amayun e ekere a vuma ro na u dangwai. Asulą a yuwan tą nzuwulai n na waa yuwan ne, e ekere a vuma na u 'yasařin o ukwa.”

³² Ana a uwmai adanshi o u'yosun wa ąkwakwą, ąvu ozo o ro a yuwaan yi ulamu, reve ozo o ro gba a damma, “Tsu ta ciga tsu uwwa ili i na wąq dāshi damma a adanshi a nda.” ³³ Pa nda da Bulu lyawai adanshi ne ele. ³⁴ Ozo o ro e le gba ą kambą tą ubatę u na Bulu dānai, reve a ca okolo ątsuma e le hali na Diyanisi, vuma tą ątsuma a azagbain, ną ka ro za na ą tsu de Damari.

18

Atsuma a Korinti

¹ Ana ili i ndolo i kotoi, reve Bulu lyawa Atina ąvu u kara ą tyo ą lyuci gbain vą Korinti. ² De da u cinai vuma va Isra'ila ro za na ą tsu de Akila. Vuma vi ida ya Italiya da, koto u shi u jima ną wutu e ida ya Italiya

* ^{18:2} Lyuci gbain vą Roma ayı da u la'ai mgbain ątsuma e ida ya Italiya ubatę u na Mogono Kaisa ma ri nu ubatę u na azagbain ą ri. Tsugono tsą Roma tsą dāna tą ąbajini lon. ątsuma ą yi a da Masar ną Isra'ila ni ida ya Anasara i dānai. † ^{18:6} A mantsa mo ndolo, ną vuma ąkatsa mābuta ma ątugu ko wu kąla mābuta ma ana ma yi, ure u ro u da u na woo roco wu kasa tą aciyayi na ama ą lyuci ndolo. ‡ ^{18:6} “Mpasa n du n kambą e ekere ą du, nda u ta dansa imini ya yi yi pe shi adama a na u yuwan tą atyo a na waa yuwan adama e le.

shi, ayı ną ka vą yi Birisika. U lyawa tą ida ya Italiya ana Kaladiya mogono ma zuwai vuma va Isra'ila suru u lyawa Roma.*† ³ Ana wo o'woi cu'un vu ulinga u tą u da le, madava ma amuna mo ogodo, reve u dānu ne ele a yuwusan ulinga obolo. ⁴ Ąvu Ashibi suru u yuwusan adanshi na aza a Isra'ila na Atakpacı a Heleni ątsuma ą ąq'isa adama u rono ugbozu u le.

⁵ Ana Sila ną Timoti o utai Makidoniya, ąvu ątawą Korinti. Reve Bulu reme alajiya o rocosu aza a Isra'ila Yesu Zamawawa da. ⁶ Reve aza a Isra'ilat a 'yuwan adanshi ą yi, ąvu e reme e isulusa yi. Dada u ąkatsa ąbuta ątugu ą yi, ⁷ ąvu u damma le, “Mpasa n du n kambą e ekere ą du, ⁸ ąmu n yuwan tą ili i na maa yuwan. Diga gogo ubatę wa Atakpacı u da mee tyo.”

⁷ Reve u lyawa ąq'isa'ą, ąvu u kara ą tyo o u'wa wu Takpacı ro zuzu ną aa'isa, za na ą tsu de Titiyu Yusutu vuma na aa yuwusaan Asulą aganda. Ąvu u dāna a dānu pe. ⁸ Reve Kirisibu zagbain vą ąq'isa u ca Yesu Zagbain okolo ą yi na ama o u'wa ą yi suru. Ąvu fo ama ą Korinti a na a uwwa niyi a ca okolo reve ą rumbu le.

⁹ Urana u ro na ayin, reve Asulazuva a yuwan adanshi ną Bulu ątsuma a alavu alavu. Ąvu u damma yi, “She vu uwwa wovon wan, lyuwa elime na alajiya, she ąaru uną wan. ¹⁰ N to obolo ną ąvu, ko ili i ro ąq' ju'wąn wu shi, adama a na n tą na ama ą ąbunda a na ąq' kuru mu ą lyuci nda'a.” ¹¹ Dada Bulu isawain ą lyuci'i hali aa'wan ą tą na akapi o ritosu le adanshi ą Asulą.

¹² A mantsa ma na Galiya o'woi gwamna va Akataya, ąvu aza a Isra'ila o bolo aci, reve e reme Bulu ątawą ną ayı ubatę wu uge'etosu. ¹³ Reve a damma, “Vuma nda u te le'eshishe ama ą tsu aa zuwusa le aa yuwusaan Asulą aganda o ure u na Wilę'ą u 'yasain.”

¹⁴ Bulu o mpolo u yuwan adanshi, dada Galiya dammai, “Adu aza a Isra'ila, a

damma abantini o unusu u ro u da u yuwain ko ikpa'a, n̄ shi ta gura poloo du atsuvu. ¹⁵ Amma ana wo o'woi adama e idanshi i du i da, na adama a ala, n̄ Wilā u du, 'yāwai i salalai na aciyadu. Amu imini i vā yi pe na mee ge'eto cu'un vi ili i keke'en i nda shi." ¹⁶ Reve u gbarā le a lyawa ukobu wu uge'etosu'u. ¹⁷ Dada obolo a ama'a e remei Satsani zaghain vā aa'isə, avu a fufaba yi lon a aarara zuzu nu ukobu wu uge'etosu. Galiya dama ni ili i na a yuwain shi.

Bulu na Birisika na Akila

¹⁸ Reve Bulu gba'a u dāshi jima pe atsumā a Korinti. Reve u 'yon u lyawa aza e Itoni u uwa a wantsun a tyo Suriya obolo n̄ Birisika n̄ Akila. Kafu u kāra, reve u puna oogbondo de Kankiriya, adama u shiton akucunu a na u tarai.

¹⁹ Ana a rawai Afisu (pe da u lyawai Birisika n̄ Akila), reve u uwa a aa'isə a yuwusan adanshi na aza a Isra'il. ²⁰ Reve a pati yi u dāshi jima pe ne ele, agba u usu shi. ²¹ Avu u kāra u lyawa le, amma u damma le tā, "N̄ Asulā a ciga, n̄ tā lo a tawisa."

²² Reve u uwa a wantsun de Afisu. Ana u rawai Kasariya, reve u 'yāwā u casā aza e Itoni atsumā a Urishelima, dada u kārai a tyo Antakiya.

Mmalu ma Ta'atsu ma Bulu

²³ Ana u jimai pe wa'a, reve u 'yon u bubura ida ya Galatiya n̄ Firijiya a kurusu le lyuci lyuci a yuwusaan aza e Itoni adanshi e isawan ubgamu.

Alajiya a Apolo a Afisu

²⁴ Reve vuma va Isra'il ro za na a tsu de Apolo tawā Afisu. Lyuci na a matsan niyi ayi da Iskandariya. U tā nu urevu, u reve tā adanshi a Asulā lon. ²⁵ O rito yi tā lon o Ure wu Zagbain, waru u tsu yuwan tā adanshi ulobonu, avu u yuwusan uritosu adama e Yesu kuci mejege, ko a na wo o'woi urumbusu wa Yahaya u da u revei goon. ²⁶ Reve u reme uritosu atsumā a aa'isə no okolo ubgamu. Ana Akila n̄ Birisika uwua niyi reve a banu yi o u'wa u le, reve a dāshi cuduwa yi ure wā Asulā mejege.

²⁷ Ana u cigai u gawan a tyo e ida ya Akataya, dada aza e Itoni a kamba niyi n̄ asala, avu a danaa aza e Itoni a na a ri de

mepepelime, adama a ushi yi ne ekere e re. Ana u rawai, reve gba u kamba aza a na a cayi okolo e le ni isa'ani yā Asulā. ²⁸ Adama a na u polo tā aza a Isra'il atsuma a mawasan ma na a yuwusain, reve u rocosu le atsuma a Adanshi a Asulā a na Yesu da Zamawawa.†

19

Bulu atsuma a Afisu

¹ Yashi i na Apolo dānai atsuma a Korinti, Bulu gara tā a mbangā mi ida'a, reve u rawa Afisu lyuci gbain. De da u cinai aza e Itoni o ro. ² Reve we ece le, "Itsūrā tā de Ruhu va Akiza a na i cayi okolo a du ubata wā Yesu?"

Reve a usu, "O'o, tsu uwua adama a Ruhu va Akiza shi, ko ke'en."

³ Reve we ece le, "Cu'un vu urumbusu u ne u da a yuwaan ndu?"

Reve a usu, "Urumbusu wa Yahaya."

⁴ Reve Bulu usu, "Yahaya rumbu tā ama, tsāra a kambā ubata wā Asula. Waru u damma le tā a na vuma ro tā lo a tawā, reve u damma le a ca okolo e ekere a vuma'a. Yesu da vuma na Yahaya yuwusain adanshi a aci a yi."

⁵ Ana a uwai ne, reve a rumbushi nle atsuma a ala e Yesu Zagbain. ⁶ Reve Bulu kuruwā le ekere, reve Ruhu va Akiza tawā le. Reve a yuwan adanshi ne elentsu o ro, na adanshi e ikaka yā Asulā. ⁷ Ele da a dānai ama kupa ne ejere suru suru.

⁸ Bulu 'yāwā tā a aa'isə, atsuma o woto ta'atsu u yuwusaan tā ama'a adanshi babu wovon. A dammulai tā, tsāra u gura le e reve adama o tsugono tsā Asulā. ⁹ Ozo o ro atsuma e le a 'yuwan tā adanshi a yi, a alanga e eteshe a da a yuwain adanshi a vanvama o Ure wu Zagbain. Adama o ndolo, reve Bulu lyawa aa'isə'a, avu u tara aza e Itoni a kara na ayi. Reve u teme alajiya a asula o uritosu a Tayaranu usana suru. ¹⁰ U yuwusan tā cu'un vu uritosu u nda, hali a'wan e re, hali aza a Isra'il na Nheleinit a Asiya suru a uwua adanshi a Asula.

Muwun ma Shiva

¹¹ Asulā a yuwan tā ili ya asalama i na i la'ai ili ya asalama o ro e ekere a Bulu.

¹² Ama a tara tā mukashi mu ukere n̄ atugu o ulinga a na Bulu otoi, reve a tara

le a 'yawə ubatə u na əzə o ubanakun a ri. Banakun na damatosuyi ama'a a lyawa le tə, hali no otoni a limə a kakasa tə ne ele waru.

¹³ Ama a Isra'ila o ro a 'yawusə tə lyuci lyuci o utusaq otoni a limə. Ama'a o rito tə yuwan ulinga na ala e Yesu Zagbain. A dansa tə idanshi i nda nə a kambi: "N ta dansaa wu a ala e Yesu, za na Bulu aa yuwusan alajiya, utə!"

¹⁴ Muwun n cindere ma ganu gbaint na a tsu de Shiva, ele da a yuwusain ili i nda. ¹⁵ Urana u ro, otoni a limət a damma le tə, "N reve tə Yesu! Waru n reve tə adama a Bulu. Adū gba zane da i ri?" ¹⁶ Reve vuma na dənai no otoni a limə wu 'yawan u raba le, reve wu ru'wə le, hali a suma o utə a alanga atabu, waru a uwwa tə usən.

¹⁷ Babu usən, əvu alabari e ili i na i farai suru, u baza atsumə a Afisu, a 'yawə aza a Isra'ila nə Nheleni. Əza a lyuci'i a uwwa tə wovon lon, reve ala e Yesu Zagbain a tsurə ica lon. ¹⁸ Aza a na o o'woi əzə e Itoni a damma tə unusu u le. ¹⁹ Aza a na a yuwusain ulinga u tsuboci, reve a təwə na atagada a na a yuwusayin ulinga, reve a kulato le e memere ma ama. Ana e kecei ikebe ya atagada'a, a ta rawa ikebe ya aza a zamalinga na əq tsurə wu ulinga vu ulivu vu rana ukpakukupa kupoton (50,000). ²⁰ Ne da adanshi a Asulə a dashi bazai, reve waru u yuwan ucira lon.

Nlangi atsuma a Afisu

²¹ Ana ili i ndolo i farai suru, reve Bulu yuwan majiyan o okolo a yi u 'yawə Makidoniya nə Akataya, reve u kambə Urishelima. U damma tə waru, "Diga Urishelima n tə 'yawə Roma." ²² Timoti nə Arasata a kambusa tə Bulu. U lyungu le tə elime a yi a 'yawə Makidoniya, reve əyi wi isawan ne'en wa'a e ida ya Asiya.

²³ A mantsa mo ndolo addama a cina tə əzə e Itoni yu Ure yi Zagbain. ²⁴ Addama a fara tə diga ya Dimitiriya, maruma za na aa yuwusan ulinga nə azurufa tsərə u yuwan mu'issə mə əqməli a ka Atima. [†] Ayi na aza a na a yuwusan cu'un vu ulinga'a a tə tsurusə ikebe lon o ure'e.

* ^{19:19} Danshi na a yuwayin ulinga pa nda nə Tsuheleni əyi da "aguriyon." Kalyuwə Ucuđuwu wi "Ikebe." † ^{19:24} Atima aala a əqməli a ka a da. Ama e ida ya Asiya suru a yuwusaan yi tə aganda.

²⁵ Dimitiriya boloto tə ama'a na ama o ro a na a yuwusan oroci o ulinga u le, reve u damma, "Ama a və, i reve utsuru u tsu atsumə o ulinga u nda u da woo utusə. ²⁶ Ye ene tə, waru yu uwwa tə cine vuma nda Bulu oo ronuso ama nə əbunda. U yuwan tə ne atsuma a Afisu, nə bata əbunda e ida ya Asiya. U ta dansa əməli a na ətsu tsaa yuwusan, amali a əbula a na a da shi, ko ke'en. ²⁷ Ama suru a tə dənə a adanshi a vama o ulinga u tsu. Əq dashi tara əa'isə a əaməli a ka Atima ili i ro shi. Woo lobono shi, adama a na a ta yuwusaan Atima əganda e ida ya Asiya nə atsuma o uvadi suru. Waru a te icina nə əbajini a əqməli a tsu!"

²⁸ Ana əzə o ulinga o ndolo a uwwe ne, reve a fara yisaali, "Atima tə mgbain, əaməli a aza a Afisu a da!" ²⁹ Reve obolo a fara o bolotosu, babu usən reve ugbozu wa ama ətsumə a lyuci'i məbulə u 'yon. Ama suru a suma tə a tyo ubatə wi ibolo. Reve a zuwa Gayu nə Arista 'yawə obolo ne ele. Ama e re'e a dənə tə a mmalı nə Bulu diga Makidoniya.

³⁰ Bulu shi tə ciga u 'yawə u yuwan adanshi no obolo'o, agba əzə a yi a lyawa yi shi.

³¹ Azagbagbain o ro e ida'a n'utsə mə Bulu n da. Reve gba ama a nda a lyunguwə yi ikaka. Ikaka'a əyi da she u usu u 'yawə de wan, tsərə u kenee aciyayı addama wan.

³² Ətsumə o ubatə'a, ugbozu wa ama u 'yon tə. Ozo o ro a yisaali adama e ili i ro, ozo o ro gba shi a yisaali adama e ili i ro. Ozo o ro gba nə əbunda e reve ili i na i zuwai a ri de shi. ³³ Vuma na a tsu de Iskandari də aza a Isra'ila a zuwai elime, əyi da a zuwai u cuđuwa ili i na i farai. Ü zuwa tə ama a rungwə, reve u yuwan adanshi o unə wa ama a yi tsərə u voton ugbozu wo obolo'o. ³⁴ Ana ama'a e revei za va Isra'ila da, reve e teme yisaali, na a dammi, "Atima əbajini a əqməli a aza a Afisu da! Atima əbajini a aza a Afisu da!" A yuwan tə cu'un ndolo hali irumu i re.

³⁵ O ukosu, əvu vuma tə ətsumə a azagbain a lyuci u zuwa ama'a a rungwə. Reve u damma, "Ama a Afisu, ətsumə o uvadi u

nda vuma tà lo za na revei lyuci tsu ubàta u na aa yuwusaan Atima abajini a aanmali aganda a da shi? Vuma tà lo za na revei ana diga zuva da u riyai agba waru u tà pa nda shi? ³⁶ Babu za na a wasan a na u reve shi. She waru u balà du wan. Ko nye i da, she i yuwan ili i tsulo wan.

³⁷ “I tàwato tà ama a nda ubàta u nda, koto e ivà ili i ro atsuma a aa'isà shi, waru koto a yuwan adanshi a vama adama a aanmali a nda shi. ³⁸ Nà Dimitiriya na aza a na aa yuwusan cu'un vu uling'a a à ri na adanshi a aci e le, tsu tà nà 'wa vu uge'etosu na aza o uge'etosu. Lyawa le a tara adanshi e le a 'yawà de. ³⁹ Na adanshi o ro o lo, a tara le a tyo ubàta wa azagbain à lyuci.

⁴⁰ “N ta uwuwsa wovon azagbain a gwamnati và Roma e te reme tsu nu unusu adama à nlàngi, adama a na babu ili i na i rawai a yuwan ili i na aa yuwusan nda. Nà Roma ciga ucuduwu wi ili i na yaa farasa, tsàqà tsurà ili i na tsaa damma shi.” ⁴¹ Dada u damma nle à kàra, reve e bete'we.

20

E ida ya Makidoniya nà Heleni

¹ Ana ugbozu u voyin, reve Bulu de aza e Itoni avu u yuwaan le adanshi a na e isawan ubbam. Avu u lyawa le u kàra à tyo e ida ya Makidoniya. ² O ure'e, reve u batsasa bàta bàta a yuwusaan le adanshi a na a gbama okolo. Dada u tyoyi e ida ya Heleni.³ Wu una tà woto ta'atsu pe.

A mantsa ma na waa zama u uwa a wantsun à tyo e ida ya Suriya, ana wu uwuwi a na aza a Isra'ila o bolo tà una adama o una yi, reve u kàmà ni ida ya Makidoniya. ⁴ Waru ama e cindere a da o toni niyi. Ele da Supata mawun ma Puruhu vuma va Biriya, Arista na Sakunda ama a Tasalonika, nà Gayu vuma va Daraba, nà Timoti, waru nà Tikiku nà Tarafima ama e ida ya Asiya.

⁵ Ele ama a nda a wala tà elime, reve à 'yawà o puro tsu Taruwasa. ⁶ Ana o kotoi Abuki o Opopofu,[†] atsu gba avu tsu lyawa Filibi va Makidoniya a wantsun. Ana tsu yuwin rana ton a mmalu, reve tsu cina le Taruwasa. Pe da tsu yuwin ayin e cindere.

A 'yasain Afitiku

⁷ O urana wu ufaru wa ajuma, reve tsu boloto adama tsu lyuwa ilyalya. Avu Bulu yuwaan le adanshi adama a na u foboi na waa kàra nu usana u tawa. Reve u reme adanshi hali ayin ubatsu. ⁸ Ifitila i shi tà pe abunda o u'wa wa zuva u na tsu bolotoi. ⁹ Reve ulobo u ro u na à tsu de Afitiku dànà o ubatsu wu usowoto wu upepu. Avu gba nlavu m purà yi a mantsa ma na Bulu dànai adanshi vadamma babu ukotu. Dada u fatsai de a aasula a ta'atsu o u'wa wa zuva'a. Reve e shede yi ukwà.

¹⁰ Reve Bulu cipa, avu u vowel ulobo'o u gbagbala yi ne ekere à yi avu u 'yasan yi. Dada waa damma, “She okolo à 'yon du wan! U tà wuma.” ¹¹ Ana Bulu kumbai o u'wa wa zuva, reve u lyuwa ilyalya na àtsu. Dada u koso asai a adanshi, nu usana avu u reme ure. ¹² Dada ama a tarai ulobo'o à tyo o u'wa u le gbaga, avu asuvu e le à dànà.

Bulu 'yawà tà Mitilini

¹³ Reve Bulu reme mmalu à tyo à lyuci va Asusu. Àtsu gba'a reve tsu uwa a wantsun adama tsu ga'asan de, ubàta u na tsaa tara yi a wantsun. ¹⁴ Ana u cina ntsu de, reve u uwa a wantsun dada tsu kàra à tyo Mitilini. ¹⁵ Ana usana u tawai, reve tsu uwa wantsun à tyo zuzu ni ida i memere mà mini mà Kiyo. Reve ana usana u tawai, tsu pasa à tyo e ida i memere mà mini ma Samo. Ana usana u tawisai waru, reve tsu rawa Milita. ¹⁶ Bulu gba u zuwa tà okolo à yi u kàralai atsuma a Afisu, adama a na u cigai u tara mantsa atsuma e ida ya Asiya shi. U zuwa tà okolo u rawa Urishelima a mantsa mà Abuki o Urana wa Kupoton.[†]

Bulu yuwaan tà mbara ma Afisu adanshi

¹⁷ Ana u rawai Milita, avu Bulu lyunguwa azagbain à aza e Itoni a Afisu, avu à tàwà e enelei. ¹⁸ Ana a rawai, reve u damma le, “I reve tà cu'un vu nden n na n yuwin mantsa ma na n dànuyi obolo na àdu, diga urana u na n dasai ida ya Asiya. ¹⁹ N yuwan tà ulinga wà Asulazuva n tara aciyavà ili i ro shi, hali na abara. Reve n yuwan ankuri ni ikpa'a i na ama a Isra'ila a yuwusaan numu. ²⁰ Waru n kudà a damma du amayun shi, ko atsuma a ama ko a 'wa du. ²¹ Ili i na n dammai ama a Isra'ila ayi da waru n dammai Atakpaci, ayi da cine

aa vadala ubata wa Asula, reve a ca Yesu Zagbain okolo e le.

²² “Gogo nda gba, Ruhu va Akizat pura ta ugbozu u va a gbagbusa mu n tyo Urishelima. Ayi da nda gba n reve ili i na yaq tsurä mu de shi. ²³ N gura ta reve a mantsa ma na m burusai lyuci lyuci, Ruhu va Akiza dansaa mu ta a na u'wa wa ali u ta lo a pura mu, naq atsumalimä waru. ²⁴ Suru na ne, n tara wuma u va ili i ro shi nnä koto n koto ulinga u na Yesu Zagbain zuwa numu shi. Ayi da ulinga wa alajiya a Alabari a Sa'ani a na oo rocosu icigi ni isa'ani ya Asula.

²⁵ “N 'yawä ta batä batä a yuwusaan du alajiya, gogo ko vuma ta atsuma a du aq dashi ene mu shi. ²⁶ Lyawa n damma du mejege, nna Asula a tara wuma u vuma, za lo a damma ee ece yi e ekere a va shi. ²⁷ Adama a na ko ili i ta n soko du shi n damma du ta ili i na Asula a cigai i reve suru. ²⁸ I kalyuwä aciyadu ulobonu waru na aza e Itoni a na Ruhu va Akiza zuwa ndu yo o'wo aza a aguba e ikyont ya Asula. Ele da aza a na u tsulai na mpasa ma yi. ²⁹ N gura ta reve na n karä, munlu me open n na n rotsoi nkerenkesu n ta tawä agba aa lyawa ikyon ya Asula shi. ³⁰ Ozo o ro fo atsuma a du o to gondoro ili i na i ri mejege adama a tsurä aciyele ojoro. ³¹ I danä ufobu! I cuwan n danu ta na adu a'wan a ta'atsu a barasa du waru a kalyuwusa du nu usana na ayin, na moo ocosuyi abara.

³² “Gogo n zuwa du ta o ukere wa Asula. I cuwan na adanshi e isa'ani ya yi! Ayi da waa suwa du, reve i ushi ili i na Asula o foboi na waa ca du ama a yi.

³³ “N ri a maluwa me ikebe yi za ro, ko gba itana shi. ³⁴ Adu na aciyadu i reve ta ne ekere a va a da n lingai adama n lyuwa, reve waru n kamba aza a na a ri obolo na amu. ³⁵ N yuwusan ta ne adama n roco du ure u na yaq kuru, adama i yuwan ulinga lon i kamba aza a na a ri nu ucira shi atsuma a du. I cuwan na adanshi e Yesu Zagbain ana u dammai, ‘U la'a ta lobono vuma ca, ana waq ushi.’ ”

³⁶ Ana Bulu kotoi adanshi, reve u kingyo obolo ne ele suru u yuwan avasa. ³⁷ Reve suru nle a uwa mesun, reve a katala yi

adama a na waq kara. ³⁸ Ili i na i la'a zuwa nle atsumolangu, ayi da udammu u na u dammai a na aq dashi ene yi waru shi. Reve suru nle e shewun yi a tyo ubata u na u wai a wantsun.

21

Mmalu ma Bulu a tyo Urishelima

¹ Ana tsu kasai na mbara ma Afisu, avu tsu uwa a wantsun tsu saba a tyo Koso e ida i memere ma mini mejege. Ana usana u tawai, avu tsu rawa Rodusa, diga lo waru she Patara. ² Reve tsu cina lo wantsun u na waa pasalai a tyo Finisiya, reve tsu uwa tsu lyuwa elime na mmalu. ³ Tse ene ta ida i memere ma mini ma Kuburu avu tsu lyawa yi ugula tsu karä tsu cipa a lyuci va Taya, e ida ya Suriya, ubata u na aq cipato itana i na i ri a wantsu'un. ⁴ Ana tsu uwai a lyuci, reve tsu cina pe aza e Itoni, reve tsu yuwan pe ayin e cindere. Reve Ruhu va Akiza zuwa le a ca Bulu qasalä she u 'yawä Urishelima wan. ⁵ Ana tsu yuwan ayin e cindere'e, reve tsu vasä tsu lyuwa elime na mmalu. Reve aza e Itoni na amaci na muwun n le e shewun tsu o uta a lyuci a tyo a nge'en m mala. Avu tsu kädato a wuyun tsu yuwan avasa. ⁶ Ana tsu kasalai, reve tsu uwa a wantsun. Ele gba a kambä o u'wa.

⁷ Reve tsu lyawa Taya a tyo Talamaya. Ana tsu casalai na aza e Itoni, avu tsa asa pe ayin a ta. ⁸ Ana usana u tawai, reve tsu karä a tyo Kasariya, avu tsu cu'wan ya Filibü za va alajiya, vuma ta atsuma a ama e cindere* a na a kambusai ajiya. ⁹ U ta ne esheli a nashi aza a na o koto o oloshi, a tsu yuwsan ta adanshi e ikaka ya Asula.

¹⁰ Ana tsu jumai pe, avu vumaväsula ro na a tsu de Agabu tawä diga Yahuda. ¹¹ Ana u tawai ya'a tsu, avu u tara gbakala vi ikyun ya Bulu, reve wu nlä aciyayi ekere na ana. Avu u damma, “Ruhu va Akiza damma ta, ‘Ne tsunda tsa da aza a Isra'ilä a Urishelima aq nlä za gbakala vi ikyun i nda, avu a zuwa yi e ekere a aza a Roma.’ ”

¹² Ana tsu uwai ne, reve atsu na aza e Itoni a na a ri lo tsu pati Bulu she u 'yawä Urishelima wan. ¹³ Reve Bulu usu

* **21:8** “Aza e cindere” a ta dansa ama e cindere a na a sangwai tsära a kamba nu une'esun wi ilyalya a tyo ubata wu nrunga. Kalyuwä Agy. 6:1-7.

u damma, "Adama ą nye i ri e mesun a kudusa okolo ą va? N ri ufobu n uwa o u'wa wa ali Urishelima goon shi, amma hali n kuwą adama e Yesu Zagbain." ¹⁴ Anatase enei wą bulą shi, dada tsu dammai, "Lyawa a yuwan ili i na Əsulazuva e enei ą ri mejege."

Urawu wa Bulu Urishelima

¹⁵ Tsu jima shi, dada tsu foboi tsu vasai atyo Urishelima. ¹⁶ Reve ama o ro ətsuma a əza e Itoni a Kasariya e shewun tsu, reve a tyowetyo tsu o u'wa wa Nnasan ubața u na tsaa dānu. Ayi vuma va Kuburu da za na fara cayi okolo ətsuma e Itoni. ¹⁷ Ana tsu rawai Urishelima, reve əza e Itoni suru araba tsu nə mazanga.

18 Ana usana u tawai, reve ątsu ną Bulutsu 'yawą tse ene Yakubu, waru azagbain ą ąza e Itoni ą shi tą lo. **19** Ana Bulu casa nle, reve u damma ununa Ąsulą a yuwain ulinga na ayi adama u kamba Atakpaci.

20 Ana a uwuai ne suru, reve a ciabal Asulà, reve a damma Bulu, "Za tsu, vu ta uwuusa, ama ukpakukupa na abantu aza a Isra'ila o o'wo ta aza e Itoni, agba suru nle o to mpolo nu ukurusu u Wilà wa Musa mejege. **21** Agba a damma le ta de a na vu to rocosu aza a Isra'ila a na a ri nden atsuma a Atakpaci, she a kuru Wilà wa Musa wan. A na vu ta dansaa le she a pada muwun n le uryumbu wan, waru she a kuru agadu a tsu wan.

²² "Cine tsaa yuwain gogo, ana wo o'woi
aza a tsu a uwua tə de na vu ri pa?
²³ Yuwan ankuri, vu yuwan ili i na tsaa
dansaa wu. Tsu tə na ama a nashi aza a
na a yuwayin Asulə akucunu. ²⁴ Vu bolol
ekere na ama a nda. Vu fobo aciyawu
adama a agandə a na a tsu yuwan adama
a akucunu'u. Vu tsupa adama a puna aci e
le. Dada ama ee reve adanshi a na a yuwain
a aci a wu open a da. E te reve a na voo tono
Wila wa Musa.

25 “Tsu damma ta de Atakpaci aza e Itoni ili i na i lobonoi a yuwan. Tsu danaa le ta, she a lyuwa ili i na a cayi amali wan. She a tama ákutsu a mpasa wan, waru a tama nama ná a pundiărai wan. Tsu damma le ta waru she a yuwan tsipere wan.”

26 Reve Bulu usu ąşala e le. Ana usana u tawai, reve u 'yawa u yuwan ąganda

a wulecu obolo na ama'a. Avu u uwa ą Aą'isamapada adama u damma le mantsa ma na akucunu e le oo koto, reve a yuwan kuccit adama ą koyan ątsuma ę le.

Eremei Bulu

²⁷ Ana a yuwain ayin e cindere a na akucunu'u oo koto, reve aza a Isra'ilä o ro a na ä ri e ida ya Asiya e ene Bulu åtsuma ä Ää'lisamapada. Dada ä 'yäsaän okolo a ama, reve e reme Bulu. ²⁸ Na a saali, "Äzä ä tsu, kamba ntsu! Vuma nda u ta garasa båta båta o ritosu ili i vama a tyo e ekere a ama ä tsu obolo nä Wilä wa Musa, na adama ä Ää'lisamapada a nda. U zuwa tä ubåta wa akiza u nda wo o'wo ili i wono a na u tarai Atakpaci a uwa pe." ²⁹ Ozo o ro e le ä shi tä de e ene Bulu obolo nä Tarafima vuma va Afisu åtsuma ä lyuci. Adama o ndolo, a ta dansa u tara yi tä a uwa pe ä Ää'lisamapada'a.

30 Reve ugbozu wa ama a lyuci suru u 'yon, ąvu ama a uwa a tawusę ni iladi bata bata. Dada e remei Bulu ąvu o utaa yi ątsuma a Aa'isamapada reve a ńarushi nantsu va Aa'isamapada'a.

³¹ Ele o mpolo n na oo una yi, dada a
dammai yali i gbaint yo obolo a asoja va
Roma a na, lyuci suru ta de azama u daba
na akina. ³² Reve u tarashi nan yali na
asoja o ro, avu a suma a tyo ubata u na ama
a ri ubolotowu. Ana aza a addama'a e enei
zagbai'in na asoja a yi avu a lyawa malapa
ma Bulu.

³³ Ayu yali i gbai'in u reme Bulu, ayu u zuwa a nlə yi na akani e re. Ayu we ece obolo a ama'a ko zane da Bulu'u, ni ili i na u yuwain waru. ³⁴ Reve akapi a saala ili i ro, akapi waru ili i ro ko'o. Ana wo o'woi a yuwusan tə elemu lon, u gura reve ili i na aa dansa shi, dada u zuwa a tarai Bulu a tyo o u'wa wə əsoja. ³⁵ Ana a rawai a dasata, ayu yisaali i yuwan əbundə she na əsoja'a a tanuyi Bulu a nlyungu adama a wawa yi. ³⁶ Ayu obolo a ama'a a kuru adansa, "O kototo yi, o kototo yi."

Bulu yuwayin ama'a adanshi

³⁷ Asoja azama o oto yi ȝtsumaq a asula o ukari wã ȝsoja, ȝvu Bulu damma yali i gbai'in, "Ko vu ta lyawa n yuwan adanshi na ȝvu?"

Reve yali i gbai'in u usu ątsumą a asalama u damma, "Vu gura tą Tsuheleni?†
38 Mu uwwa tą a na ąvu da za va Masar na tawayi nu u'yasun wa asuvu, ąvu vu pura ama a akpaka ukpakukupa unashı (4,000) ą tyo o ogozo mantsa mo ro de shi. Ne da shi?"

39 Avu Bulu usu, "O'o, ąmu za va Isra'ila da umatsun wa Tarsu, lyuci na ri ili i ro ątsumą a Kilikiya. Yuwan ankuri, lyawa n yuwan adanshi na ama'a."

40 Ana zaghbai'in u damma niyi u ta gura yuwan adanshi, reve Bulu isawan o udasata, ąvu u yuwaan ama iroci ne ekere tsara ą rungwā. Ana ą rungwai, dada u yuwaan nle adanshi ną Tsu'arama.* elentsu e le, ą dəshi tą polo atsvu.

3 Avu Bulu lyuwa elime na adanshi, "Amu za va Isra'ila da umatsun wa Tarsu va Kilikiya, ątsumą a Urishelima da n kungwai. Amu o rito mu tą e ekere a Gamaliya, ąvu gba u rito mu n kuru Wilę wu nkaya n tsu suru. N shi tą no okolo e itoni yą ąsula mejege. N shi tą ununa suru ndu i ri ana'an. 4 N casu tą vuma na suru kuruyi Ure wu Zagbain nda ątsumalima, hali gba n zuwa ozo o ro o u'wa wa ali, ozo o ro gba hali n zuwa o una le. N dangula ko ali a da ko amaci a da shi. 5 Aabara a nan ganu na azagbain na aciyele ą tą usu ne da a yuwin. Ele da a tsu ca mu mpepelime n na maa 'yawaa ubatę wa aza a Isra'ila aza ą tsu a na ą ri Dimaska. Reve n reme ąza e Itoni de n tawą ne ele Urishelima a mmalu na akani, adama a ca le ątsumalima."

Bulu dammai cine u ga'ain ną Yesu

6 Avu Bulu lyuwa elime, adansa, "Ne da gba urana u ro nu urana a aci ąmu a marawaa Dimaska, dada ekan o ro diga zuva e ikanai zuzu ną ąmu. 7 Avu n riya e ida, reve mu uwwa udyo a dansaa

mu, 'Shawulu, Shawulu, cine tsa da voo bongishi mu?'

8 "Reve n usu, 'Zagbain, ąvu da zane?'

"Reve u usu, 'Amu da Yesu va Nazara, za na voo bongishi!' 9 Ama a na ą shi obolo ną ąmu e ene tą eka'an, agba a uwwa udyo'o shi.

10 "Avu me ece, 'Zagbain, nye vu cigai n yuwan?'

"Reve Zagbain usu mu, "Yon vu uwa ątsumą a Dimaska. Ną vu rawa a ta damma wu ili i na vaa yuwan.'

11 "Reve aza a na ą ri obolo ną ąmu o rono mu adanga a uwa Dimaska, adama a na ucira we eka'an wo o'woto mu tą irumba.

12 "Vuma ro na ą tsu de Hananiya shi tą pe ną nden ątsumą a Dimaska. Vumavaṣulą da e ekere e itoni i Wilę. Aza a Isra'ila a na ą ri nden pe suru a tara yi tą vuma ąbulą da. 13 Reve u tawą wi isawan zuzu ną ąmu, ąvu u damma, 'T'utsa i ąbulą da, ushi yeni yą wu.' Lo da me eneshi niyi!

14 "Avu u damma mu, 'Asulą a nkaya n tsu a dangwa wu tą adama vu reve ili i na u cigai, waru ve ene Za ąbulą, ąvu vu uwwa yi a adanshi. 15 Vu to o'wo za va alajiya ą yi na vaa tara adanshi ą tyo ubatę biti, a dansaa uvadı suru ili i na vu uwmai ni ili i na ve enei waru. 16 Gogo mantsa mo ulinga ma da, she vu lungusa mantsa wan. 'Yon, ą rumbu wu, ąvu vu de ala ą yi, adama ą zaza'wą unusu wą wu.'

Asulą a damma tą Bulu yuwaan Atak-paci alajiya

17 Avu Bulu damma, "Ana n kambai Urishelima urana u ro, ąmu ątsumą a avasa ątsuma ą Aa'isamapadā, reve me ene alavu alavu. 18 Reve me ene Yesu a adanshi. Reve u damma mu, 'Jikę vu uta Urishelima adama a na ą ąmu adanshi ą wu a na vaa ca adama ą ąmu.'

19 "Reve n usu, 'Zagbain, ama e reve tą n 'yawusa ątsumalima ą ą'isə ą'isə nən remi ąza e Itoni yą wu nən ru'wi nle. 20 O una tą Istifanu adama a na u yuwin adanshi adama ą wu. N shi tą lo mishin waru n usu tą ili i na a yuwin, ąvu m piri ątugu a ąza a na o una niyi.'

* 22:2 Tsu'arama elentsu a na a yuwusain da ątsumą a Urishelima. Adama o ndolo a na a uwwa niyi a yuwusan elentsu e le a uwa tą asalama.

²¹ “Reve Zagbain damma mu, ‘Yon vu 'yawā n tā lyungusu wu alanga ubātā wa Atakpaci.’”

²² Avu obolo a ama'a o poloo yi atsuu hali ubātā u na u deyi, “Atakpaci.” Dada a 'yasain udyo u le reve a saala, “O kototo cu'un vuma nda! O una yi! Wu ntsaa u danā wuma shi!” ²³ Reve a uwa yisaali no o fodusoi ątugu na a kusha'wi mābulā ne ekere.

Bulu na yali i gbain

²⁴ Adama o ndolo reve yali i gbai'in u zuwa o oto Bulu ątsumā o ukari wā ąsoja. Reve u zuwa a fufaba yi, adama u reve ili i na i zuwai ama a yuwusan yisaali a aci a yi. ²⁵ Ana a nlā niyi azama a fufaba yi, reve Bulu damma yali i na i ri lo mishin, “U lobono tā a fufaba za na ri umatsun u vuma wā Roma,† babu a tsurā yi nu unusu?”

²⁶ Ana wu uwai ne, reve u 'yawā ubātā u yali i gbain yā yi, avu u damma, “Nye i da gba vu cigai vu yuwan? Vuma nda vuma wā Roma da.”

²⁷ Avu yali i gbai'in u rawa yā Bulu avu we ece yi, “Damma mu, avu vuma wā Roma da?”

Avu u usu, “Ee, ąmu vuma wā Roma da.”

²⁸ Avu u damma Bulu, “She na n tsupai ikebe yā abundā, dada n tsurā mo o'woi vuma wā Roma.”

Avu gba Bulu usu, “Amu umatsun wā Roma u da.”

²⁹ Dada ąsoja a na ą shi a cigai a fufaba yi, a lyawushi ana a uwai ayi umatsun wā Roma u da. Ayi fo yali i gbaint yā ąsoja'a avu wu uwai wovon, ana u revei u zuwa tā a nlā yi azama a fufaba umatsun wā Roma.

Bulu yuwan tā adanshi na Azagbain a Mbara

³⁰ Ana usana u tawai, ana yali i gbai'in u cigai u reve ili i na i zuwai azagbain a aza a Isra'ilā a tawayi na adanshi a aci a Bulu, avu u zuwa a bādā yi. Dada u zuwai nan ganu a gbagbain na Azagbain a Mbarat suru o boloto. Reve u zuwa a uwa nā Bulu avu u zuwa yi wi isawan a mākākan me le.

23

¹ Avu Bulu varaa Azagbain a Mbarat esu, reve u damma, “Azā a va, hali ana'an n ri no okolo ukudu shi, ko ili i na yaa damatosun mu shi, adama a wuma u na n yuwin a mākākan mā Asulā.” ² Ana u dammai ne, reve Ananiya aabara a nan ganu zuwa ama a na a ri mishin zuzu nā ąyi basa yi o una. ³ Avu Bulu damma yi, “Asulā a ta basa wu, avu za vi ikpa'a vu tā gashi afli e ishina! Vu danū tā lo, tsārā vu yuwaan mu uge'etosu u Wilā, avu da nda gba vu zuwai a basa mu, ili i na Wilā u putsayi.”

⁴ Reve ama a na a ri mishin zuzu nā ąyi a damma Bulu, “Vu ciga tā vi isula aabara a nan ganu wā Asulā?”

⁵ Avu Bulu gba u usu le, “Azā a va, n reve a na ąyi da aabara a nan ganu shi. Adama a na u tu udanu, ‘She vi isula zagbain va ama wan.’ ” ⁶

⁶ Ana Bulu enei ozo o ro e le aza a Sadukiya a da, ozo o ro gba shi Afarishi,† avu u saala, “Azā a va, ąmu fo Mafarishi ma da waru mawun ma Mafarishi ma da. O unā u na n zuwai okolo a na aa 'yasan ąkwākwa ąyi da i zuwai aa yuwusaan mu uge'etosu.” ⁷ Ana u dammai ne, reve Afarishi'i na aza a Sadukiya'a e teme mawasan vani le, hali e ne'eshen ure. ⁸ Adama a na aza a Sadukiya'at a usu a na nlingata ma Asulā ko mukabi n ri lo shi, waru a usu nu u'yosun wa ąkwākwa shi. Afarishi gba a usu tā ili i ta'atsu i ndolo suru.

⁹ Reve e reme mawasan vani le, hali munlu n Wilāt ma Afarishi n 'yon mishin avu a yuwan mawasan o una wā Bulu. Avu a 'yasan udyo zuva, adansa, “Tse ene unusu u na vuma nda yuwin shi. Nu ululu u da ko malingata mā Asulā ma da ma yuwaan niyi adanshi gba?” ¹⁰ Mawasa'an u sufuwa tā hali ama'a a kārā o morono mā Bulu ebele ra ra ra. Dada yali yā ąsoja i bungai ure u na wākārā nā Bulu adama o wovon u na a tāwā a kakara yi. Reve u zuwa ąsoja a tara yi a tyo o ukari wā ąsoja.

¹¹ Na ayin o ndolo, reve Zagbain tāwā ubātā wā Bulu avu u damma yi, “Vu gbama okolo, Bulu. Cine vu yuwayin ama adanshi a wā Urihelima, ne da fo vaa yuwan alajiyā a Alabari a Sa'ani a wā a Roma.”

◊ 23:5 Mtā. 22:28.

Ifosi i na o una Bulu

¹² Ana usana u tawai, reve aza a Isra'ila o bolo una, Ọvu a yuwan akucunu a na aa lyuwa shi, agba oo sowo ili shi, she no o una Bulu. ¹³ Ama a na a yuwan akucunu a nda a la'a tā ama amunga. ¹⁴ Ọvu a 'yawā ubatā u nan ganu a gbagbain na azagbain o ro, reve a damma le ili i na a yuwan. "Tsu nlā tā aciyatsu na akucunu a na tsaa lyuwa shi waru tsoo sowo shi, she nā tsu una Bulu. ¹⁵ Adama a nda, Ọdu Azagbain a Mbarat i damma yali i gbain u tawādū nā ayi, vadamma i ciga tā i dashi petelyuwe adanshi Ọyi ulobonu. Reve Ọtsu gba tsu dānā uvawun tsārā tsu una yi o ure."

¹⁶ Ana mawun ma zakpara mā Bulu ma uwai ilii i na o foboi a na aa yuwan nā ayi, reve u kārā Ọtyo o ukari wā Ọsoja Ọvu u kāmbuwā Bulu.

¹⁷ Ọvu Bulu de yali i tā Ọtsuma Ọsoja a Roma'a. Reve u damma yi, "Vu 'yawā nu ulobo u nda a zaghain vā wu, u tā ni ili i na waa damma yi." ¹⁸ Ọvu vuma u usu, Ọvu u tara ulobo'o Ọ'yawā ubatā u na zaghain i ri.

Reve u damma, "Vuma na ri o u'wa wa ali na Ọtsu de Bulu da pati numu n tara ulobo u nda Ọtawā ubatā wā wu, adama a na u tā na adanshi a na u cigai u damma wu."

¹⁹ Ọvu yali i gbaint ya Ọsoja'a u guzā yi ukere, reve Ọtyo Ọm̄bāngā, Ọvu we ece yi, Ọyi Ọnde'en, "Nye vu cigai vu damma mu?"

²⁰ Reve u usu yi, "Ama o ro a ta zama a pati wu vu 'yawā nā Bulu ubatā wa Azagbain a Mbarat a aza a Isra'ila nfa'an. A ta damma a ciga tā e petelyuwishe adanshi Ọyi. ²¹ Amma she vu tara yi Ọ'yawā wan! Ama upasu na amunga Ọtā de uvāpu azama o una Bulu o ure. A kucina tā a na aa lyuwa shi, waru oo sowo shi, she no o una yi. Ọtu ufobu a pura vu usu ipati i le."

²² Ọvu yali i gbaint u damma yi, "She vu lyawa za reve a na vu damma numu adanshi a nda wan." Ọvu u lyawa yi u kārā.

A tara tā Bulu Ọtyo Kasariya

²³ Ana ulobo'o u kārā, Ọvu yali i gbaint u de nan yali e re, reve u damma le, "I fo'o na yāa kārā Ọ'yawā Kasariya ni irumu kucci va ayin obolo nā Ọsoja ukpakure (200),

nā Ọsoja a na a tsu kumba ido kupocindere (70), nā Ọsoja ukpakure (200) na a tsu yuwan nlāngi ni ibata. ²⁴ Ọdu waru i zamiya Bulu ido i na waa kumba. Ọvu i 'yawātā yi ubatā wa gwamna Feli gbaga."

²⁵ Ọvu yali i gbaint u dana mepepelime ma nda Ọtyo ya gwamna'a:

²⁶ "Amu Kaladiya Lisiya n te icāsu yi zaghain gwamna Feli:

²⁷ "Aza a Isra'ila o ro e reme tā vuma nda, reve Ọshi a ciga o una yi. Amma ana n revei vuma vā Roma da, dāda n jikāi obolo nā Ọsoja Ọvā reve n wawa yi. ²⁸ Ana gba n cigai n reve unusu wā yi, reve n tara yi Ọtyo o ukobu wa Azagbain a Mbarat n le. ²⁹ Diga na n revei nronuloi n na aa yuwan nā Ọyi adama ỌWila u le da. Reve me ene ili i na i rawai a zuwa yi o u'wa wa ali ko o una yi da shi. ³⁰ Ọvu waru nanza damma mu ifobi i na aa yuwan, tsārā o una yi, Ọyi da i zuwai n zuwai a tara niyi Ọtyo ya'Ọwu. Waru n damma tā aza a na Ọri na adanshi nā Ọyi a tawā ubatā wā wu."

³¹ Na ayin o ndolo, dāda Ọsoja'a a tarai Bulu Ọtyo Ọlyuci va Antipatari ununa zaghain le damma nle. ³² Ana usana u tawai, reve a lyawa Ọsoja a na a tsu kumbusa ido a tara yi o koso Ọtyo Kasariya. Reve Ọsoja e ida Ọkārā Ọkāmbā o ukari wā Ọsoja u le.

³³ Ana a rawai Kasariya, reve a ca Bulu e ekere a gwamna'a nā mepepelime'e.

³⁴ Ana gwamna'a u deyinunā e mepepelime ma na a ca niyi, reve we ece Bulu ko Ọyi za vi ida i ne i da. Ọvu Bulu usu a na, "Amu za va Kilikiya da."

³⁵ Ọvu gwamna u usu yi, "N to polo atsuvu Ọvā mu uwā adanshi Ọwu, a mantsa ma na aza a na Ọri na adanshi nā Ọvu, Ọtawāi." Reve u zuwa a kpada yi pe o u'wa u na Hiridut suwai.

24

Feli ge'eto tā Bulu

¹ Ana a yuwan rana ton, Ọvu ama o ro Ọtawādīga Kasariya adama a damma unusu u na Bulu yuwan. Ananiya aabara a nan ganu a da Ọdānāi na azagbain a Isra'ila nā Taratulu za va adanshi a mantsa mo Ọuge'etosu. ² Ana e deyi Bulu a uwa o ukobu wā Feli, Ọvu Taratulu damma gwamna unusu wā Bulu. Reve u damma, "Zaghain

Feli, nu ujimu vu tawə tə nə nden mo okolo ətsumə ə tsu, waru vu yuwan tə ulinga nu ugbozu wə wu, waru o unə u na vu ri nə majiyan me elime, əyi da i zuwai ama ə tsu ə ri ə nden mu ulobonu. ³ Zagbain Feli, ama ə tsu ubatə suru o to godyusho wu. ⁴ Amma n kađatowə wu tə vu yuwaan mu ankuri, vu ca mu ugbozu wə wu ne'en ke'en, tsərə n damma wu unusu u na tsu remei vuma nda nə əyi.

⁵ “Tsu reme tə vuma nda za vu u'yasəsan wo okolo wa ama a da. Vuma na zuwusai aza a Isra'ila ətsumə o uvadi suru nləngi. Waru əyi zagbain vo mobolo ma Aza a Nazara da. ⁶ Hali u shi tə u ciga u lungusa tsu Aa'isamapada. Dada tsu reme niyi.

[⁷ “Tsu shi tə tsu ciga tsu ge'eto yi nə Wilə u tsu. Agba Lisiya yali i gbain u usa yi tə nu ukadu e ekere ə tsu. Əvu u zuwa tsu tsu tawə o ukobu wu uge'etosu wə wu, tsara tsu damma wu unusu u vuma u nda.]*

⁸ “Vu tə tsurə amayun e ili i na tsaa dansa e ekere ə yi nnə vu koto yi ugbozu nə yeci na aciyawu.”

⁹ Reve aza a Isra'ila ə usu, a na mejege ma da ili i na Taratulu dammai suru.

Bulu usuyi Feli

¹⁰ Ana gwamna damma niyi u yuwan adanshi, əvu Bulu usu yi, “Zagbain Gwamna, n reve tə a na vu tə ge'etosu ama e ida i tsu a'wan nə əbunda. Waru n ta yuwan adanshi adama a aciyavə nə mazanga. ¹¹ Vu ta gura kari mu ana, əvu vu reve babu usən u kərə rana kupa ne ejere shi a na n 'yawai Urishelima adama n yuwan əganda ə Aa'isamapada. ¹² N yuwan mawasan nə za ətsumə ə Aa'isamapada shi. Waru n zuwa nləngi ko ə aa'isa ə tə shi, ko ara'an ətsumə ə lyuci shi. ¹³ Adanshi a na ama a nda adansa aa gura damma wu mejege ma adanshi'i ununa u ri shi.

¹⁴ “Gogo ili i tə i da məa usu, ana a dammai n tə kurusu Ure wu Zagbain u na aa dansa amayun a da shi. Agba n tsu yuwaan tə Əsula ə nkaya n tsu əganda, waru n usu tə ili suru i na i ri udanu a atagada a Amasula. ¹⁵ N tə nuuzuwo okolo ə tyo e ekere ə Əsula ə tə 'yasən aza

ə əbula na aza a na e revei Əsula shi diga ətsumə ə əkwaķwa, ne da fo ama a nda ə dənəi nuuzuwo okolo. ¹⁶ Ayi da i zuwai n cigai n yuwan wuma u sa'ani adama n tsura nden mo okolo ə makakan mə Əsula na ama suru.

¹⁷ “N jima tə ana n tawəi Urishelima. Gogo, n tawə tə ni ikebe i na maa kamba ama ə va ne ele, əvu waru n yuwaan Əsula kucci. ¹⁸ A mantsa ma na aza a na a karishi mu ana e ene numu ə Aa'isamapada, n dənə tə o mokotoo mə əganda a matawa mə nshində. Ama ə dənə obolo nə əmu shi, waru ko za dənə ə nləngi shi. ¹⁹ U tə dənə ulobonu ama a Isra'ila diga e ida ya Asiya a na ə dənə lo a tawə pa nna a ciga tə a kari mu ana. ²⁰ Waru ama a na ə ri pa a damma wu unusu u na Azagbain a Mbarat e reme numu nə əyi, ana a yuwaan uge'etosu wa adanshi a nda. ²¹ Ili i tə i na a gura damma a aci ə va əyi da, a na n yuwan tə adanshi a nda nu udyo zuva o ukobu wu uge'etosu u le, ‘Ana'an n tə ə ətsumalimə adama a na n cayi okolo a na əq kambəto əkwaķwa wuma.’”

²² Feli gwamna vuma da na dənəi nu urevu wu Ure wu Zagbain, reve wi isawton le, əvu u damma, “Na Lisiya zagbain vu ukari wə əsoja wə Urishelima tawə, dəda moo koto uge'etosu.” ²³ Əvu u zuwa yali piri Bulu'u, agba she a kpato yi wan. Waru she a putsaa n'utsə mə yi n kamba yi wan.

Bulu yuwan tə adanshi nə Feli

²⁴ Ana a yuwaan rana meketeci, əvu Feli tawə nə ka va yi. Za na a tsu de Durusila, waru za va Yahuda da dənəi. Əvu ə lyungu vuma ro dewe le Bulu, reve o polo atsuwu e le ana waa dansaa le adama o ucawu wo okolo e ekere e Yesu Za vi Iwawi. ²⁵ Bulu yuwan tə adanshi ne ele adama ə əbula, nu uguzu wa aci, nu uge'etosu u na u ri lo a tawə, əvu adanshi'i ə ju'wən Feli lon. Reve u damma Bulu, “U rawa tə ne ne'en. Vu ta gura kərə. Amma nə n tsura mantsa, n tə lyunguwə wu vu tawə.” ²⁶ U tə zuwusa okolo gashi Bulu ta ca yi ikebe, dəda waa yuwasan uro nə əyi kuci adama wu uwuwusa ili i na vuma nda aa damma.

²⁷ Ana a yuwaan a'wan e re a yuwasan ne, əvu o utaq Feli o ootogu ə yi. Reve

* ^{24:7} Akuci a Atagada o Ulinga wa Ajiya o ro ə ri nu uguzu u nda shi.

Poruku Fesutu wo o'wo gwamna. Amma o unaq u na Feli cigai u tsurq icigi e ekere a azagbain a Yahuda, ̄vu u lyawa Bulu o u'wa wa ali.

25

Bulu tarai adanshi a tyo ya Kaisa

¹ Fesutu rawa t̄ Kasariya, ts̄r̄a u fara ulinga u tsugwamna. Ana u yuwain rana ta'atsu, reve u lyawa Kasariya u k̄ra a tyo Urishelima. ² Pe da nan ganu a gbagbain na azagbain o ro a Isra'il a cina niyi adama a Bulu. ̄vu waru e ece yi ³ ko u ta ciga u t̄w̄a n̄ Bulu Urishelima. A pati yi t̄ u t̄w̄a n̄ ayi, adama a na a ta azama a vawan yi, ts̄ra o una yi a mantsa ma mmalu.

⁴ ̄vu Fesutu usu le, "Bulu tu ugutsuwu a Kasariya, waru maa jima shi, n̄ t̄ 'yaw̄ de na aciyav̄. ⁵ Nnu u yuwan ili i na i lobonoi shi, i lyawa azagbain a du a kuru mu, ̄vu a damma ili yu uwuyanu i na u yuwaan ndu de."

⁶ Fesutu dānā t̄ de Urishelima hali rana kunkl̄ a tyo rana kupa, ̄vu u k̄ra a tyo Kasariya. Ana usana u tawai, reve u dānu o ukobu wu uge'etosu, ̄vu u damma le a t̄w̄a n̄ Bulu. ⁷ Bulu a ma'uwa, ̄vu azagbain a Isra'il a na a t̄w̄ai diga Urishelima o boloto a kandaruwa yi e memere. ̄vu a damma ili yu uwuyanu ȳ a b̄und̄ a na u yuwain, agba a gura damma amayun a adanshi a t̄ shi.

⁸ Bulu gba u wasan t̄ ili i na a dammai suru a aciyayi, reve u damma, "N ri nu unusu shi. N yuwan unusu a tyo a Wilā wa aza a Isra'il a shi, ko a Aa'isamapada, ko a tyo a gwamnati v̄ Roma shi."

⁹ Fesutu shi t̄ ciga u yo'onoto azagbain a Isra'il a okolo. Dada we ecei Bulu, "Ko vu t̄ usu vu k̄ra a tyo Urishelima, ts̄r̄a a yuwaan wu de uge'etosu wa adanshi a nda a mākākān mā v̄?"

¹⁰ ̄vu Bulu usu, "O'o! Ukobu wu uge'etosu u nda w̄ Roma u da, adama a nda a da aa yuwaan mu uge'etosu pa. ̄vu na aciyawu vu reve t̄ na n̄ ri nu unusu e ekere a aza a Isra'il a shi. ¹¹ Nn̄ a yuwan t̄ ili i na i rawai o una mu, n̄ 'yuwan yu una mu shi. Amma nn̄ a ri nu unusu shi, ko

̄vu ko za ro lo na rawai u ca mu e ekere a ama a nda hali o una mu shi. N te ipati a tara adanshi a nda a tyo ya Kaisa† mogono mā Roma."

¹² Reve Fesutu dammulai n̄ aza o ucasu w̄ ̄sal̄ a yi, ̄vu u usu yi, "U lobono t̄! Vu pati t̄ a tyo ya Kaisa, vu t̄ gba a tyo ya Kaisa!"

Fesutu na Agaripa mogono

¹³ Ana a yuwain rana re, ̄vu Agaripa* mogono n̄ ka va yi Baranisi a t̄w̄a Kasariya, ts̄r̄a a raba Fesutu. ¹⁴ A dānu t̄ de rana meketeci, ana Fesutu kāmbuwāi Agaripa mogono adanshi a na a dansa adama a Bulu. ̄vu u damma, "Vuma na a zuwai o u'wa wa ali t̄ pa, za na Feli lyawai o u'wa wa ali, ts̄r̄a n̄ yuwan uge'etosu wa adanshi a yi. ¹⁵ Ana n̄ dānāi Urishelima, nan ganu a gbagbain na azagbain a Isra'il a a yuwanus t̄ adanshi a yi, hali a patishi mu m padaa yi ugana wu ukwā.

¹⁶ "Amma n̄ damma le t̄, ātsu aza a Roma u ri n̄ yuwan tsu yuwaan za vu unusu uge'etosu shi, she n̄ a 'yaw̄ n̄ ayi ubat̄ aza e ida. Waru a tsu lyawa yi t̄ u yuwan adanshi a na a 'yaw̄ n̄ ayi o ukobu wu uge'etosu a mākākān ma aza a na a 'yaw̄ n̄ adanshi'i. ¹⁷ Adama o ndolo, ana a t̄w̄ai pa obolo n̄ amu, n̄ lungusa mantsa shi, n̄ dānu t̄ o ootogu o uge'etosu, ̄vu n̄ zuwa a t̄w̄a mu n̄ ayi. ¹⁸ Agba ana ama'a a 'yoyin a na aa yuwan adanshi a na a ri n̄ ayi a tyo e ekere a Bulu, a gura damma ko ili i t̄ yu uwuyanu i na n̄ shi aa majiyan a damma shi. ¹⁹ Adanshi e Itoni i le a da, waru adama a za na a tsu de Yesu na kuwāi a na Bulu gba a dansa u t̄ wuma. ²⁰ Amu gba n̄ shi t̄ n̄ lamba ununa ma kari yi ana a adanshi a nda. Reve me ece yi ko u t̄ usu u 'yaw̄ Urishelima ts̄r̄a a yuwaan yi uge'etosu wa adanshi a nda. ²¹ Bulu gba u pati t̄ a lyawa mogono ma gbain ma uwua adanshi'i. Dada n̄ zuwai a zuwa yi o u'wa wa ali hali n̄ fobo, ̄vu n̄ tara yi a 'yaw̄ ya Kaisa."

²² ̄vu Agaripa damma Fesutu, "N ta ciga mu uwua ili i na vuma nda aa damma."

Dada Fesutu damma niyi, "Nfa'an, vu ta uwua yi."

* ^{25:13} Ayi vuma nda ulobo w̄ Hiridu Agaripa da a na e deyi ātsumā o Ajy. 12:1-22. Aala a t̄ a da le n̄ dada v̄ yi.

Bulu na Agaripa

²³ Ana usana u tawai, avu Agaripa na Baranisi o oto itana i tsugono reve a tawā obolo na azagbain a asoja na azagbain a lyuci. Avu Fesutu zuwa a tawā na Bulu. ²⁴ Avu Fesutu yuwaan le adanshi u damma, “Mogono Agaripa obolo no omocin a gbagbain a na a ri pa, kalyuwai vuma nda! Aza a Isra'ila a na o utai Urishelima na Kasariya suru a tawā ta ya'a va a patishi mu n zuwa o una yi. ²⁵ Agba a yindi i va, u yuwan ili i na i rawai o una yi shi. Ana wo o'woi u pati ta a 'yawa na adanshi a yi o ukobu u mogono ma gbain, ayi da i zuwai n jiyain n 'yawa na adanshi a yi ubatā u mogono mā Roma.† ²⁶ Agba n ri na amayun a adanshi na maa danaa mogono adama a vuma a nda shi. Ayi da i zuwai n tawai na ayi a makakan mā du suru. Waru n tawā ta na ayi a makakan ma wu, mogono Agaripa. Na tsu koto adanshi a yi, dada mātsurā ili i na maa dana. ²⁷ A yindi i va u to o'wo ulambu wu ugbozu n tara vuma na ri o u'wa wa ali a tyo o ukobu u mogono ma gbain babu mejege ma adanshi e ili i na u yuwin!”

26

Agaripa yuwan ta adanshi na Bulu

¹ Avu Agaripa damma Bulu, “Vu yuwan adanshi na aciyawu, mu uwua.” Avu Bulu 'yasān ekere a yi zuva, tsarā ama a rungwā. Reve u teme adanshi, avu u damma, ² “Mogono Agaripa, n ta na mazangā a na n tsurāi mantsa ma na maa yuwan adanshi a makakan mā wu ana'an. N geshe aciyavā adama a adanshi a na ama a va a tawayi ubatā wā wu. ³ N reve ta vu ta nu urevu wa agadu a aza a Isra'ila lon na cu'un vu nden n le. Gogo, vu yuwan ankuri vu polo atsuwu a wu vu uwua mu ulobonu!

⁴ “A kungwato mu ta a Tarsu nu urevu wi ili suru wa aza a Isra'ila na atsumā a Urishelima. Azagbain a Isra'ila a ta nu urevu u nda suru. ⁵ E reve mu ta nu ujimu, waru a ta nu urevu u na aamu Mafarishi ma da, aza a na a la'ai wilā atsumā o ure wi itoni i tsu. A ta gura damma ne, nnā a ciga a damma mejege. ⁶ Gogo, n ta mishin e ge'etosu mu adama ouzuwo okolo

a na n zuwai a nzuwulai n na Asula a yuwayin ama a tsu nu ujimu. ⁷ Nzuwulai n nda n da n zuwai gundo tsu kupa ne ejere a yuwsaan Asula aganda urana na ayin. Nzuwulai n nda n tawā ta nuuzuwo okolo. Mogono mā va, adama a na n ri nuuzuwo okolo a nda a da aza a Isra'ila a tawayi na adanshi a va pa nda. ⁸ Nye i zuwaiwoo o'wo usan vuma usu a na Asula a tsu 'yasān ta akwakwā?

⁹ “Amu aciyavā n shi ta n ciga n putsaa na malyuwa me elime na mayan ma adanshi e Yesu va Nazara. ¹⁰ Nan ganu a gbagbain a ca mu ta ucira u na maa yuwan ili i nda suru, waru n reme ta aza e Itoni na abunda a Urishelima, reve n zuwa ukere u va fo tsarā o unusa le. ¹¹ N zuwa ta a fufaba le a mantsa na abunda atsuma a a'isā, ko u ta zuwa le a wasan Kristi Zamawawa. N dāna ta na tsushu'un ne ele lon, hali n karishi le ana a tyo e ilyuci ya alanga e ida yo omocin, avu n zuwa le de atsumalimā.”

Cine Bulu ga'ain na Yesu

¹² Avu Bulu yuwa elime, adansa, “Urana u ro n dāna ta atsuma a mmalu a tyo Dimaska, tsarā n yuwan ulinga u nda, na mepepelime ma na māri nu ucira u na nan ganu a gbagbain a zuwai ukere. ¹³ Mogono, a tyo o urana a aci, dada ekan a na a la'ai ekan o urana o utai de zuva, avu u reme mu esu obolo na aza a na a dāna i na aamu. ¹⁴ Atsuma a tsu, koyan riya ta e ida. Reve mu uwua udyo a yuwsaan mu adanshi na Tsu'arama,† adansa, ‘Shawulu, Shawulu, nye i zuwai voo bongishi mu? Tsulo tsa da na nan yuwan nlāngi na aadanga a aguba.’

¹⁵ “Reve me ece, ‘Avu da gba zane, Zagbain?’

“Avu Zagbain u usu, ‘Amu da Yesu za na voo bongishi. ¹⁶ 'Yon gogo! Ili i na i zuwai n tawai ubatā wā wu gogo, n dangula wu ta vo o'wo aagbashi a va, reve waru vu damma ili i na ve enei. Vu ta damma uvadi ili i na i farai pa, na mantsa mo ro na ve ene mu. ¹⁷ N ta lyungusu wu a tyo ubatā wa aza a Isra'ila, waru n ta lyungusu wu a tyo ubatā wa Atakpaci. N te kede wu na va a 'yawa ubatā u na n lyungu nuwu. ¹⁸ N ta ciga vu kpātu'wā esu e le, reve waru vu vadala le a lyawa irumbu a tyo ubatā e

ekan. Avu a vadala a lyawa ucira u Male a kambä ubata wä Asula. Asula a ta yuwaan le gafura vu unusu u le, avu a tsurä ure obolo na ama a na a tawai nshinda n le adama o ucawu wo okolo e le ya'a va.' ”

Ulinga wa Bulu

¹⁹ Avu Bulu damma waru, “Ne da waru, mogono Agaripa, n wasan shi. ²⁰ N fara ta yuwaan aza a Dimaska alajiya. Avu n kara a tyo Urishelima hali a tyo e ida ya Yahuda. Reve waru n kara a 'yawa ubata wa Atakpaci. Avu n damma le, ama suru a lyawa mayan mo unusu, avu a vadala a kambä ubata wä Asula. Reve a yuwan isa'ani tsara o roco ama a na a vadalai.

²¹ “Ayi da i zuwai aza a Isra'ila e reme numu a Aq'isamapada, azama o una mu. ²² Amma Asula a kamba mu ta, ayi da i zuwai n ri wuma ana'an, tsara n damma ama amayun a nda, diga a vuma ke'en hali a tyo o mogono ma gbain. Ili i na n dammai suru ili i na amasula na Musa dammai da na yaa fara. ²³ Ili i na gba yaa fara, ele da Zamawawa to sowo atsumalima, ayi da waru wo o'woi vuma vu ufaru na 'yoyin atsumä a akwakwa, waru u ta dana ekan e ekere a aza a Isra'ila na Atakpaci.”

²⁴ Bulu atsumä adanshi, reve Fresutu yuwan adanshi nu udjo zuva, “Bulu vu jaara ta wayan? Abunda e desununa u zuwa ta mapunä ma wu ma sadä!”

²⁵ Avu Bulu kambuwä yi, “N jaara shi, Zgbain Fresutu. Ili i na maa dansa amayun a da, waru u ta nu urevu u sa'ani. ²⁶ Agaripa mogono u ta nu urevu wi ili i nda. N ta yuwsan adanshi babu wovon, n reve ta u ta nu urevu wi ili i na i farai de nu ujimu. Ili i nda i fara o oboguzu o ro usokowu shi. ²⁷ Agaripa mogono, vu ca ta okolo na amasula? N reve ta vu ca ta—”

²⁸ Reve Agaripa gbandara yi ne'en, “Vu ta a majiyan vu to o'woto mu za vi Itoni a mantsa wa'a?”

²⁹ Avu Bulu usu yi, “Ko nu u taro mantsa me ke'en ko mantsa ma abundä, avasa a va ayi da avu na aza a na a uwusua mu ana'an yoo o'wo ununa amu n ri! Shede maa ciga du i danä wunlu na akani a nda shi.”

³⁰ Avu mogono Agaripa, na gwamna Fresutu, na Baranisi, na aza a na a dana obolo ne ele suru a 'yon reve a kara a lyawa

ubata'a. ³¹ Ana a dammulai vani le, avu a damma, “Vuma nda yuwan ili i na i rawai o una yi shi, ko a zuwa yi o u'wa wa ali shi.”

³² Hali Agaripa damma Fresutu, “O una u na u pati ntsu tsu 'yawä na adanshi a yi ya Kaisa da goon yaa putsaa tsu tsu lyawa yi.”

27

Bulu uwa ta a wantsun a tyo a lyuci va Roma

¹ Ana mantsa ma na tsaq kara a tyo Italiya yuwin, avu a zuwa Bulu na akapi a ama a na a dana o u'wa wa ali e ekere a yali ya ayoja i na a tsu de Juliyo tsara u kalyuwä le. U dana ta pe atsumä a azagbain a ayoja a na a tsu de Ayoja a Kaisa Mogono. ² Arista dana ta fo obolo na qtsu. Ayi vuma lyuci va Tasalonika da upasu wi ida ya Makidoniya. Tsu uwa ta wantsun u na wu utai Adaramiti. Ama a na a luwusa wantsu'un a shi ta a yuwan majiyan ma na e isawan a mulyuci n na n ri a nge'en m mala mi ida ya Asiya.

³ Ana usana u tawai, reve tsu uwa atsumä e ida ya Sida. Juliyo zgbain va ayoja u yuwsaan ta Bulu isa'ani lon. Hali u lyawusa yi u kalyuwusa n'utsä ma yi, tsara a ca yi ili i na u cigai suru. ⁴ Ana tsu lyawai lyuci va Sida avu upepu u purusa tsu, avu tsu kara a tyo zuzu ni ida i memere ma mini ma Kuburu, tsara tsi ivuwan nu upepu'u. ⁵ Reve tsu kara a tyo uyagi a mbangä ma Kilikiya na Bamatiliya, hali tsu rawa a lyuci va Mira e ida ya Likiya. ⁶ Dada yali'i u tsurai wantsun u na wu utai diga a lyuci va Iskandariya waru u dana ta a tyo Italiya. Adama o ndolo a da u zuwa ntsu, tsu uwai a wantsu'un.

⁷ Tsu yuwan ta mmalu ma atsumalima mu upepu ni ikefu i mala rana kpara. Ana tsu yuwin atsumalima lon, reve tsu rawa zuzu na lyuci va Kinida. Avu upepu u putsaa tsu a na tsaq kara elime. Dada tsu kandaruwai a tyo e ida i memere ma mini ma Karita zuzu nu ubata u na a tsu de Salamani, upasu u na Karita ee geshee tsu upepu'u. ⁸ Ne da tsu yuwin mmalu na atsumalima hali tsu rawa a wisawatan u wantsun u na a tsu de Ubata u Sa'ani u Wivuwun, zuzu na lyuci va Lasiya.

⁹ Tse ene tā lyushi yuwan tā zuzu, waru uluwu u wantsu'un u to o'wo nā meleshe lon. Amayun urana wā Abuki u Mayan ma Gafura mo Unusu*† mā kara tā. ¹⁰ Avu Bulu yuwan adanshi na azgbain adama a mantsa ma mmalu'u. Reve u damma, "Azgbain, n ta yuwusan majiyan nā tsu lyuwa elime nā mmalu n nda tsu ta uwa ətsumalima lon. Tsu ta ga'an ni iwuya i na yaq lungusā wantsu'un. Tsu tā waru o oco itana i na i ri a wantsu'un ə mini. Ama a ta uwua usan lon, waru wūma u tsu u tā dānā e ekere e iwuya."

¹¹ Yalit ya aza o u'wa wa ali'i gba u usu adanshi ə Bulu shi, əvu u usu adanshi a zaghain vu uluwusā u wantsu'un nā za wantsu'un. ¹² Ana wo o'woi Ubātā u Sa'ani u Wivuwun u tu ukpātu'u lon, wāq dānā ulobonu lyushi koto wantsun u le lo shi. Reve ozo o ro e le a damma a lyuwa elime nā mmalu, tsārā a rawa ə lyuci va Finikiya, adama lyushi cina le de. Finikiya wi-sawatan u wantsun u sa'ani u da a Karita,† za na ə kalyuwusā ugana ə tyo alivu nu uyagi ə tyo alivu.

A ga'an tā nu upepu

¹³ Ana upepu u sa'ani u farai e kebushe diga uyagi, reve əzə o uluwu u wantsu'un a yuwan majiyan a mantsa ma sa'ani ma da a yuwain mmalu cine o foboi. Əvu o fodo rumu na a tsu vari ə mini tsārā wi isawaton wantsun, reve ə kuru ə nge'en m mala ə tyo ə nge'en mi ida ya Karita. ¹⁴ Amma əvu abajini o upepu u na ə tsu de "Upепu wu Ugana na Asana" u kebe tsu ə tyo e memere mā mini. ¹⁵ Reve upepu'u u faba wantsun u tsu, hali tsu kudā a wala ə tyo ubātā u na tsu cigai. Əvu tsu lyawa upepu'u u pura wantsu'un.

¹⁶ Əvu tsu kuru nā nge'en mi ida i memere mā mini ma Kawuda e ebele a na upepu waa damaton tsu shi. Tsu yuwan tā ukadu u na tsaa wawa wantsun u ke'en adama u lāngā wan. Əvu tsu nlā yi a wantsun u gbain. ¹⁷ Ana tsu ronoi wantsun u ke'en, tsu tāwato niyi ubātā wu zagbai'in, avu aza a wantsu'un ə nlā wantsun u gbai'in na amunga əkāndāruwā, tsārā wo o'wo ubolu. Əvu ə cipāto aapalutsu

a wantsu'un adama u kārā ben, tsārā u gama mābulā ma Siriti wan. ¹⁸ Ana usana u tawai, a yuwan tā upepu wu ucira, hali a varishi itana a mala. ¹⁹ Ana usana u tawisai, reve əzə o uluwu u wantsun a varishi itana i wantsu'un ne ekere e le. ²⁰ Ne da upepu'u u damatosun ntsu, agba u jebe shi, hali rana əbundā. Upепu'u u pala ta urana ni italyo'o, hali tsu tawa okolo a na tsaa la'a.

²¹ Ne da tsu dānai babu za na lyuwai ilyalya. Ə tyo de dāda Bulu deyi ama a wantsu'un, reve u damma le, "Ama a nda, nni i shi yu uwua mu a na tsu lyawa Ubātā u Sa'ani u Wivuwun shi. Ni i shi i yuwan ne, tsu shi ə tsārā ants a nda shi, waru ko ili i tā i tsu tsu shi a lamba shi. ²² Amma gogo i gbama okolo, ko za pa na wāq kuwā shi, amma tsu ciga tsu 'yuwan wantsu'un u ta liba ə mini. ²³ I reve əmu vuma vu u'wa wā Asulā u da, waru n tsu yuwaan yi tā əgandā. Na ayin o yon, Əsulā ə lyungu tā malingata mā yi ə tyo ya'ə va. ²⁴ Malingata'a wi isawan tā ə nge'en n va, reve u damma, 'Bulu she vu uwua wovon wan! Vu te isawan ə mākākan mo mogono ma gbain Kaisa. Waru adama ə wu a da Əsulā ni isa'ani ya yi waa wawa ama a na ə ri a mmalu obolo nā əvu.' ²⁵ Adama o ndolo i gbama asuvu! N ca tā okolo e ekere ə Əsulā, ne da woo o'wo. ²⁶ Ko na wo o'woi, upepu u to oco tsu e ida i memere mā mini waru wantsun u tsu u ta liba."

Upепu'u u lyuwa tā elime

²⁷ Tsu yuwan tā rana kupa nā əzə ə nāshi upepu'u e kebushe wantsu'un a tāwa ubata u ndā nu ubātā u ndede o uyagi u mala'a e ida ya Italiya. Amma ə tyo e memere ma ayin o urana wa kupa nā əzə ə nāshi, dāda əzə o uluwu u wantsu'un e revei a na tsu rawai zuzu ni ida. ²⁸ Dada o rito, reve a cina əru'un ə mini'i udasuwu ukpaku nu ushin (120). Ana ə karai ke'en, reve o ritowiso əvu a cina əru'un ə mini'i udasuwu kupakucci. ²⁹ Əvu a fara a uwuwusa wovon u na upepu wee kebe tsu ə tyo ubātā wa atali e ida'a. Dada a variyi irumu yu ume i nāshi o ucinā u wantsu'un, tsārā u putsaa wantsu'un nā mmalu. Reve e teme

* ^{27:9} Aza a Isra'ilā a tsu yuwan tā əbuki a nda e memere mo Woto wa Kupa. Mantsa mo ndolo ma da Mala me Memere mā tsu dānā ujaaru.

a yuwusan avasa a patishi Ἄσυλο usana u tawa le gbaga.

³⁰ Reve ḥazā o uluwu u wantsu'un ḥa shi a ciga a lyawa wantsu'un. Ḥavu a tara mawantsun, reve a zuwa ḥa mini vadamma a ta vari rumu vu ume elime a wantsu'un tsāra ḥa pusāq̄ ḥazā e le ugbozu. ³¹ Reve Bulu damma yali nā ḥasoja, “Nnā ama a nda e isawan ḥatsumā a wantsun u nda shi, babu ununa yaa yuwan i la'a.” ³² Ana a uwai ne, reve ḥasoja'a a pupada amunga a mawantsu'un, ḫavu a lyawa yi pe ḥa mini.

³³ Usana azama matawa, ḫavu Bulu pati le a lyuwa ilyalya, adansa, “Azā ḥa va, tsu yuwan tā rana kupa nā ḥazā ḥa nashi a na tsu yuwin mmalu mā ḥatsumālimā ḥa mini, agba tsu lyuwai ili i ro shi. ³⁴ Adama o ndolo n ta patishi du i lyuwa ilyalya adama a lafiya du, ana wo o'woi ko vuma tā ḥatsumā a du aa lamba ḥanjī ḥa tā a aaci ḥa yi shi.” ³⁵ Ana u dammai ne, ḫavu u tara opopofu, ḫavu u yuwaan Ἄσυλο mazāngā, reve wu bubusa yi, ḫavu u tama. Ne da u yuwin ḥa mākākān me le suru. ³⁶ ḫavu suru nle ḥa dāshi ubgamu wa asuvu, reve ele fo a lyuwa ilyalya. ³⁷ ḥAbundā ḥa tsu na tsu dānāi pe ḥatsumā a wantsu'un gba ḥatsu da tsu dānāi ama upakure nā kupocindere nā ḥazā ḥa tāli (276). ³⁸ Ana a lyuwa ḥa cuwāin, reve o oco ishina ya ḥabunda tsāra ḥa sāda ume u wantsu'un.

Wantsu'un wu boso ta

³⁹ Ana usana u tawai, ḥazā o uluwu u wantsu'un a gura reve e idā i na ḥa ri shi. Amma e ene tā oboguzu o ro a na ḥa ri nā wuyun. Reve a yuwan majiyan ma na ḥaq̄ luwā wantsu'un ḥa 'yāwā ubātā u wuyu'un. ⁴⁰ ḫavu a pupada amunga a na ḥa tsu nlāq̄ irumu yu ume, reve a lyawa le pe a mala'a. ḫavu ḥa bādā amunga a na a nlāi aaci o uwalata u wantsu'un fo a mantsa mā tā. Reve ḥa kārā ḥa 'yāsāṣān aapalutsu a wantsu'un ununa waa zuwa upepu u kebe wantsu'un ḥa tyo elime hali a rawa ḥa nge'en m mala. ⁴¹ Agba wantsu'un u rawa e idā shi, ḫavu tsu rawa ubātā u na mini ma palai wuyun, reve wantsu'un u uwa ḥa wuyu'un hali u kudā ḥa zungwā. ḫavu wantsu'un u kārā o moboso nā ḥac̄pa adama o upepu ni ikefū i mala.

⁴² ḫavu ḥasoja'a ḥa shi a ciga o una ḥazā o u'wa wa ali, tsāra a yuwan udāsu a sumawan. ⁴³ Amma ana wo o'woi yali'i u ciga tā u wawa Bulu, reve u putsaa le. ḫavu u damma le ḥazā a na a gurai udāsu ḥa dāsā ḥa tyo e ebele a mala. ⁴⁴ Akapi gba shi a kumba a akpata, ko a kumba akpata o ukosu u wantsun u na wu boso. Ne da a yuwin hali suru nle a rawai ḥa nge'en m mala'a gbaga.

28

Bulu kambato tā ama ḥatsumā a Malita gbaga

¹ Ana tsu la'ai, ḫavu tsu uwawa a na tsu tā e idā i memere mā mini i na ḥa tsu de Malita. ² Ama ḥa lyuci'i a yuwaan tsu tā isa'anilōn. Mantsa mā mini nā mantsa mo utānu ma da mā dānāi, ḫavu a kabatowo tsu akīna, tsāra tsu lyasuwa. ³ ḫavu Bulu zami danga a zuwusa a akīna, reve yo ro na ri nā tsukono wu utā pe ḥatsumā a danga'a adama o usuduwu, ḫavu u kādā Bulu o ukere reve u kabā de.

⁴ Ana ama ḥa lyuci'i e enei yo'o ukabu o ukere wā yi, ḫavu a dammulai vāni le, “Vuma nda za mona ma ama ma da! Ye ene, ko na u kuwāi ḥa mini shi, amma suru nā ne ḥāmāli a ka o uge'etosu wa amayun a da a zuwai mpasa ma ama n kurusu yi, u tā gba ḥa kuwā.” ⁵ ḫavu Bulu zākātsā ekere ḥa yi reve u vari yo'o a akīna, agba wu uwawa mālā shi.

⁶ Reve ama'a ḥa kārā a majiyan a na Bulu ta tsutsa ko u riya ḫavu u kuwushi lo. Amma ana a jimai, agba e ene ili i fara nā ḥayi shi. Reve a vadala majiyan me le, ḫavu a damma, “Māsulā ma da.”

⁷ Vuma na ḥa tsu de Pubiliya da dānāi gwamna vi idā i memere mā mini'i. U dānātā ni idā lo zuzu ḥa kāndāruwā. Ayi da u ushi ntsu, reve u ca tsu ucu'watan o u'wa wā yi hali rana ta'atsu. ⁸ Dada va Pubiliya gba u dānātā ni ivunā nu ucaruwu. ḫavu Bulu uwa ubātā u na u dānāi. Reve u kuruwā yi ukere a yuwsaān yi avasa, ḫavu gba vuma'a u kāmbā gbaga. ⁹ Ana vuma wo o'woi gbaga, reve ama e idā i memere mā mini'i ḥa kārā ḥa tāwusaā na ama e le a na ḥa ri nu ubanakun ya Bulu ḫavu u kāmbātō le gbaga. ¹⁰ Ama'a a ca tsu tā tsugbain lon,

waru ana tsaa kara a ca tsu ta ili biti i na tsu cigai.

Bulu rawa ta a lyuci va Roma

¹¹ Ana tsu yuwain woto ta'atsu a Malita, reve tsu teme mmalu a mala'a. Avu tsu uwa a wantsun u na wi isawain e ida i memere ma mini'i a mantsa ma na mmalu a wantsun n shi n yuwan shi. Wantsun u lyuci wa Iskandariya u da u dana'i. A aaci a wantsu'un, iroci yu ushe'en vu mpishe va amali a na a tsu de Kasata na Polu da dana'i de. ¹² Ana tsu rawai a lyuci va Sirakusa, tsu danu ta pe rana ta'atsu. ¹³ Reve tsu uwa a wantsun avu tsu lyawa Sirakusa, avu tsu kara a tyo ubata u na a tsu de Rigiyun. Ana usana u tawai, upepu u lapusa ta a tyosu ugana, avu tsu rawa a lyuci va Putiyoli. ¹⁴ Atsuma a lyuci va Putiyoli tsu cina ta pe aza e Itoni, reve a pati tsu tsu isawan pe ne ele. Ana tsu yuwain ajuma a ta ne ele, avu tsu kara a tyo a lyuci va Roma. ¹⁵ Ana aza e Itoni ya Roma a uwai a na tsu ta lo o ure a tawa, reve a tawa a ga'aton tsu e Eden a Apiya. Ozo o ro gba shi a ga'aton tsu ta ubata u na a tsu de Cu'watan Ta'atsu. Ana Bulu ene nle, reve u godyoo Asula reve u dashi tsura ugbamu wo okolo.

Bulu yuwan ta adanshi de Roma

¹⁶ Ana tsu uwai a lyuci va Roma, a lyawa ta Bulu dan a ayi a nde'en obolo na asoja a na a pirishi yi.

¹⁷ Ana tsu yuwain rana ta'atsu, avu Bulu de azagbain a Isra'il a atsuma a Roma. Ana o bolotoi avu u damma le, "Adu aza a va, ko na wo o'woi n yuwaan ama a tsu unusu shi, n nusaan le ubata e ili ya agadu a nkaya n tsu shi. Suru na ne e reme mu ta a Urishelima, avu a ca mu e ekere a ama a Roma ugutsuwu. ¹⁸ Ele gba aza a Roma e petelyewe ta adanshi a va, avu a ciga a lyawa mu, adama a na e reme mu nu unusu u na u rawai o una mu shi. ¹⁹ Amma ana aza a Isra'il a usu yi shi, ayi da i zuwai u reme numu m patiyi a tyo na adanshi a va ubata wa Kaisa mogono, ko na wo o'woi n ciga n 'yawaa na ama a tsu o ukobu wu uge'etosu shi. ²⁰ Ayi da i zuwai n zamiyi ure u na me ene du, tsara tsu dammulai ne'en, ana wo o'woi adama a vuma na aza

a Isra'il a e indanasa utawu wa yi u da a nla numu na akani a nda."

²¹ Reve a usu yi, "Atsu tsu uwua adanshi a wu ubata wa aza a Isra'il a shi. Tsu tsura mpepelime n na a danaa ntsu de Yahuda shi. Waru tsu uwua adanshi o uwuyanu a wu ubata wa aza a na a rawai shi. ²² Amma tsu ciga ta tsu uwua yo okolo a wu. Ili i na atsu tsu revei ayi da, adama o ure wa Asula a sa'avu a nda na ama suru a yuwusan adanshi a vanvama adama a yi."

²³ Ana a zuwai urana u na a ga'an, reve ama na abunda gba a tawa ubata u na u cu'wain. Diga usana hali a tyo ulivu u yuwusaan le ta adanshi o tsugono tsu Asula. Avu u yuwan ulinga na atagada a Wilia wa Musa na atagada a Amasula, tsara u vadala le a kuru Yesu. ²⁴ Ozo o ro e le a usu ta ili i na u damma nle, ozo o ro gba shi a 'yuwan ta a na a ca okolo.

²⁵ Avu a uwa mawasan vani le, reve a kara e bete'ushe. A tyo o ukosu avu Bulu damma, "Ruhu va Akiza damma ta mejege, ana u yuwain adanshi na nkaya n tsu o una wa Ishaya vumavasula,

²⁶ 'Vu 'yawaa vu damma ama a va, "I ta uwua adanshi a va, agba ya a tsura urevu wa yi shi. I te ene ili i na n yuwain, agba ya a danu urevu wa yi shi.

²⁷ Suru ndu i ta no okolo ugbamu. Atsuvu a du a ula ta, esu a du waru a tu upalu.

Yee ene shi, waru yaa uwua adanshi shi, waru ya a tsura urevu shi. Ni i shi a uwua, ana i vadala ta a tyo ya a va, waru n shi ta kambato du gbaga." ▲

²⁸ "Adama a nda, n ciga ta i reve Asula a lyungu ta na alabari e iwawi, hali a tyo e ekere a Atakpaci. Ele gba a ta ushi."

[²⁹ Ana Bulu dammai ne, avu aza a Isra'il a 'yon a lyawa ubata'a, reve a kara a mawasan vani le.]*

³⁰ Bulu gba u danu ta pe o u'wa u na wa tsupusa ikebe hali a'wan e re. A ushishi vuma na tawai ubata wa yi suru. ³¹ A shi a putsaa yi na alajiya shi. U yuwusan ta uritosu wa Yesu Zagbain Za vi Iwawi, babu wovon.

◊ ^{28:27} Isha. 6:9-10. * ^{28:29} Akuci a Atagada o Ulinga wa Ajiya o ro a ri nu uguzu u nda shi.

Mepepelime mā Bulu a tyo ya Aza a Roma

Ucuduwu wa aatagada a nda

Bulu dana tā mepepelime ma nda a tyo aza e Itoni a Roma. A mantsa ma na Bulu danai aatagada a nda koto shi u bura Roma shi. Roma lyuci gbain da dānai, warungono n na e deyi Kaisa a yuwan tā tsugono pe. Lyucil'i u dānā tā nā aza o urevu abantā pe. Bulu dana tā nu ugbozu adama u cuduwa ili i na Kristi Zamawawa yuwin ątsumā e ifobi yā ąsulā a tyo o uvadī.

Bulu fara tā roco cine vuma suru oo o'wo za vu unusu e ekere a ąsulā, adama o ndolo a da za suru o'woi wukasū nā ąsulā. Vuma aa gura dānā ushiwun shi, amma Yesu tu ushiwun. Ana u kuwai kucci da wo o'woi o unā wa ama suru, waru ąsulā a ca tā za suru na usuyi Yesu Kristi ucira u kucci'i.

Atsumā a aatagada a nda, aza e Itoni e te reve ion cine Yesu yuwin ąabajini o ulinga adama u wawa le. E te isawan ubgamu ątsumā o ucawu wo okolo e le adama a na a gura reve mejoge cine ąsulā ee inda le. Urevu u nda u ta zuwa a yuwan wuma mejoge, waru u ta kamba le a damma ozo o ro adama e Yesu nā cine waa wawa le fo.

Ili i na i ri pe ątsumā a aatagada a nda

1. Bulu ni ikaka ya Aalabari a Sa'ani a yi (1:1-17)
2. Za suru tā nu unusu (1:18-3:20)
3. Ure u na ąsulā a ushishi ama (3:21-4:25)
4. Wuma u sa'avu adama a muwun mā ąsulā (5:1-8:39)
5. A te gba adama a ama a Isra'ilā? (9:1-11:36)
6. Cine aa yuwan wuma u sa'avu wi icigi (12:1-15:13)
7. Ifobi yā Bulu ni icasu yā yi (15:14-16:27)

Ucuduwu

¹ Amu Bulu da n danai mepepelime ma nda. Amu aagbashi e Yesu Kristi Zamawawa da. ąsulā a dangwa mu tā mo o'wo aajiya,† reve u lyungu mu n 'yawā n yuwan alajiyā a Alabari a Sa'ani a yi.

² De nu ujimu, ąsulā a yuwan tā nzuwulai ma Alabari a Sa'ani a nda e ekere a amasulā a yi, ununa a danai ątsumā a Aatagada a Akiza. ³⁻⁴ Alabari a Sa'ani'i u ta yuwsan adanshi adama a Mawun mā yi, Yesu Kristi Zagbain tsu. A matsan yi tā vuma za na shi mawun ma tsukaya mo Mogono Dāwuda.† Agba Ruhu na ri akiza roco tā nu ucira na Yesu Mawun mā ąsulā ma dā, adama a na u 'yasān niyi o uko.

⁵ O ure wā Kristi Zamawawa da, ąsulā a ca numu ęlinga u sa'ani wa aajiya. Ulinga u nda adama o rono ama e ida suru a usu ąavu a kuru da. N ta yuwsaan yi ęlinga u nda. ⁶ Adu fo i ta pe ątsumā a ama a na Yesu Zamawawa dangwai.

⁷ N ta danasaa du aza a na a ri ątsuma a ąabajini a lyuci vā Roma† mepepelime ma nda. ąsulā a ciga du tā ąavu waru u de du yo o'wo ama a akiza a yi.

Lyawa ąsulā Dada tsu na Yesu Zagbain Zamawawa ca du isa'ani na asuvu nden.

Bulu yuwin avasa avu waru u godyo

⁸ Lyawa n fara damma n godyo tā ąsulā ątsumā a ala e Yesu Zamawawa adama a du suru. N ta yuwsan ne adama a na ama a ta yuwsan adanshi o ucawu wo okolo a du ubața suru. ⁹ ąsulā e reve tā a na n lyawai a yuwsaan du avasa shi, n ta yuwsaan yi ąganda no okolo a vā suru waru n ta casu Alabari a Sa'ani adama a Mawun mā yi. ¹⁰ Mantsa ma na maa yuwsan avasa biti, n tsu pati tā ąsulā u lyawa mu m bura du, waru u to o'wo ne nā ąsulā a usu.

¹¹ N ciga tā me ene du, ąavu n ca du cu'un va aba'un a na Ruhu vā ąsulā ca numu. U ta kamba du i kungwa nu ucira ątsumā a Zagbain. ¹² N ta dansa n ciga tā tsu kambulai nu ucawu wo okolo a na tsu ri nā ąyi. Ucawu wo okolo a du u ta kamba mu, ucawu wo okolo a vā waru u ta kamba du. ¹³ N'utsā n vā, n ciga du tā i reve na n tsu dana tā e ifobi i na maa bura du. Agba ili i ro i tsu gesheshe mu tā kuci. N ciga tā n zuwa ama a kuru Zamawawa ątsumā a Roma, ununa n yuwin na akapi a Atakpaci.

¹⁴ Nā n ciga n 'yuwan n yuwaan ama suru ąganda: aza a na a ri Nhelenit na aza a na Nheleni n da shi, waru na aza a na a ri nu urevu na aza a na e revei ili shi. ¹⁵ Ayi da

i zuwai n ri no okolo n yuwaan du alajiya a Alabari a Sa'ani atsumā a Roma.

Ucira wa Alabari a Sa'ani

¹⁶ Maa uwuusa wono adama a Alabari a Sa'anit a Kristi Zamawawa shi, adama a na ayi da ucira u na Asulā aa yuwsaan ulinga adama u wawa za na suru cayi okolo, o ufaru aza a Isra'il a reve a kuru na Atak-paci. ¹⁷ Alabari a Sa'ani'i u to rocosu cine Asulā aa tarasa ama na abulāt a mākakan mā yi, ayi da o ure wu ucawu wo okolo diga o ufaru a tyo o ukosu. Unata ni ili i na Adanshi a Asulā a dammai, “Ayi nda za na Asulā a tarasa za vā abulāt da a mākakan mā yi, u tā tsurā wuma o unā u na u cayi Asulā okolo.” ◊

Ama suru a nusan tā

¹⁸ Asulā za na ri zuva u to rocosu cine waa uwuusa upan wa ama adama a cu'un vu nusu ni iwuya i na aa yuwsan suru. E geshe tā amayun ni iwuya i le. ¹⁹ Asulā a ta casu le atsumalimā adama a na e reve tā ili i na i lobonoi na za biti ee reve a tyo e ekere a Asulā, adama a na Asulā o roco le tā ili i ndolo suru a alanga e eteshe. ²⁰ Ama aa gura ene ucira wā Asulā u na u ri babu ukotu nu ure wa akiza u majiyan mā yi shi. Diga ana Asulā a yuwan uvadi, ili i na u yuwan suru i roco tā cine ayi u ri. Adama o ndolo ama a ri nu ure u motā shi. ²¹ Ko na e revei Asulā, a 'yuwan ta a ca yi tsugbain ana Asulā a amayun, avu waru a 'yuwan o godyoo yi. Ana aa yuwan ne, reve majiyan me le mo o'wo ili ye pere. Okolo o tsulo tse le tsa shiwan tā ni irumbu. ²² A ta majiyan a tā nu ugbozu, reve gba o o'wo olo. ²³ Aa yuwsaan Asulā a tsugbain za na ri wuma babu ukotu agandā shi. O unā u ndolo, reve a uwa a yuwsaan amali agandā a na a yuwan oroci a ama a na aā dānā wuma babu ukotu shi, obolo no oroci a nnunu, ni inama, ni iyo.

²⁴ Adama a na a yuwsain ne, reve Asulā a lyawa le e eneshe. Reve a yuwan ili i na a cigai a yuwan suru, avu maluwa me iwuya me le ma zuwa le e reme mayan mā tsipere. ²⁵ A 'yuwan tā amayun a Asulā avu a usu open. A yuwaan tā ili i na Asulā a yuwan agandā, ana a yuwaan za na

yuwan nle agandā. Ayi da za na aā ushishi ica babu ukotu. Ami.†

²⁶ Adama a na ama a yuwan ili i ndolo, Asulā a lyawa le tā a kuru re wono na a cigai. Amaci a yuwsan tsipere na amaci, agba ne da wu ntsayi shi. ²⁷ Ali a ta yuwsan ne fo. Alyawa tā o vosun na amaci reve e reme a uwuusa maluwa ma na oo von na ali na abundā lon. Reve a yuwan ili i wono vani le, ili i na i cina nle ayi da oforo adama o tsulo tsa na a yuwan.

²⁸ Ama a yuwan tā majiyan ili ya abulāt i da shi a dānā nu urevu wa amayun wā Asulā. Dada gba Asulā a lyawa nle a kārāi no okolo e iwuya i le, avu u lyawa le a yuwan ili i na yi ntsayi aa yuwan shi, ko ke'en. ²⁹ A tā tapu na cu'un vu unusu ni iwuya suru. A ciga tā o bolotowo aciyele ili biti. A ta 'yuwsan ama. A tā tapu na tsushu'un. A ciga ta mona, waru a ciga ta a yuwan nlāngi vani le. A tā a mpusunlāi mu ugbozu. A ta majiyan me iwuya a tyo e ekere a ama. A ta yuwsan idami.

³⁰ A tā lungususa ama ala. A ta 'yuwsan Asulā. Aa casu ko vuma tsugbain shi. A tā 'yāsāsan avangaci. A ta cuwsa aciyele. A ta yuwsan mpolo a yuwan iwuya e re sa'avu. Aa yuwsaan mbara n le tsutoni shi. ³¹ A ta yuwsan tsulo. A tā bulusa nzuwulai n le. O tsu roco isa'ani ko e ene iliyali yo ozo o ro shi. ³² E reve tā na wilā wā Asulā u dammai aza a na aa yuwsan nden n le ne tsunda, wu ntsaa tā a kuwa. Agba ili i ndolo i putsaa le a lyawa mayan me iwuya shi. Hali a ta gbagbusa ozo o ro a yuwan ne fo.

2

Uge'etosu wa Asula

¹ U ta yuwan i dānā adansa, “Kai! Icu'un ya ama a na vaa yuwsan adanshi adama e le a tā ni iwuya lon!” Adu gba fo ama a wuya a da tse le, waru i ri nu ure u motā shi! A mantsa ma na yaa dansa ele aza e iwuya a da waru a tā tsurā atsumalimā, i to kototosu aciyādu, adama a na cu'un vi ili i na yaa yuwsan dada ele fo aa yuwsan.

² Tsu reve tā Asulā a tā mejege a mantsa ma na wee ge'etosu ama a na aa yuwsan ili i

◊ ^{1:17} Hab. 2:4; Gal. 3:11; M.Ib. 10:38.

nda. ³ I te ge'etosu aza a na aa yuwusan ili i na i ri ili yi idaba, agba ɖdu na aciyɑ̄du fo i ta yuwusan ili i na i ri ili yi idaba'a. I ta majiyan i ta gura la'a uge'etosu wà Ʉsula?

⁴ I tara isa'ani t yà Ʉsula ili i ro shi adama a na u tsu cashi Ʉtsumalimà lo shi, ɖvu u yuwusan ankuri nà ɖdu. Amayun i reve tà ili i na i zuwai Ʉsula oo rocosu du isa'ani ɖyi da adama a na u ciga du tà i vadala à tyo ya'a yi.

⁵ Agba i tà na aciyogbamu reve i 'yuwan a vadala ubàtà wà Ʉsula. U ta zuwa du i sowo Ʉtsumalimà a na à karalai, o urana u na woo roco upan wà yi, reve u ge'eto mejege. ⁶ U ta cuwa ko u ca vuma suru Ʉtsumalimà e ekere e ili i na u yuwain.

⁷ Aza a na a lyuwai elime nà mayan me ili i sa'ani adama a na a zama tsugbain ni ica nà wuma u babu ukotu, Ʉsula a ta ca le wuma'a. ⁸ Agba u tà tsun upan nà Ʉtsumalimà à yi a aci a aza a na aa yuwusan nden adama a uwaa aciyele uyo'o goon, aza a na waru a 'yuwan a kurusu amayun reve e reme mayan me ili i wuya. ⁹ Ʉsula a ta zuwa aza a na aa yuwusan unusu kuci oo sowo Ʉtsumalimà, reve waru a uwaa mbàla. Ili i nda i ta fara na aza a Isra'ilà ne'en, reve o koso na Atakpaci. ¹⁰ Agba u ta ca za na aa yuwusan isa'ani biti, tsugbain, ni ica, na asuvu nden. Ili i nda i ta fara na aza a Isra'ilà ne'en, ɖvu o koso na Atakpaci. ¹¹ Ne da u ri adama a na Ʉsula e te ge'etosu ama suru unàtà.

¹² Ʉsula a ta ca Atakpaci Ʉtsumalimà na a yuwan unusu, ko na e revei Wilà u na Ʉsula a cayi Musa shi. Waru u ta ca aza a Isra'ilà Ʉtsumalimà na a yuwan unusu, adama a na à tà nà Wilà. ¹³ Ʉsula à tsu kàmbàto ama àzà à ɖbulà à mákàkàn mà yì adama a na a uwai ili i na Wilà waa dansa shi. Amma u tsu yuwan tà ne na aa yuwusan ili i na Wilà u dammai. ¹⁴ Ana Atakpaci, aza a na à ri nà Wilà shi, a yuwan majiyan na aciyele à kurù ili i na Wilà u dammai, o roco tà Ʉtsumà o okolo e le e reve tà ili i na i ri mejege ni ili i wuya. ¹⁵ O to rocosu na Wilà u ri pe Ʉtsumà e le, adama a na okolo e le e te ge'etosu le, adama e iwuya i na aa yuwusan, ko adansa le a na a ta yuwusan ili i sa'ani. ¹⁶ Ili i nda

suru i ta fara o urana u na Ʉsula ee ge'eto majiyan mo usokowu ma ama e ekere e Yesu Zamawawa. Alabari a Sa'ani a na maa yuwusan alajiya a damma tà ne.

Aza a Isra'ilà na Wila

¹⁷ Nà ɖvu za va Isra'ilà da, vu ta zuwusa ucira à Wila. Vu ta afalu ɖvu vuma va Ʉsula da lèngà. ¹⁸ Vu reve tà ili i na u ciga nuwu vu yuwan ni ili i na waru vu revei à ri mejege, adama a na vu ritoi Wila. ¹⁹ Vu ta zuwusa ɖvu da voo ronuso nrumbà adanga waru ne ekan a aza a na à ri e irumbu. ²⁰ Vu ta zuwusa vu to roco olo ure u mejege, reve vu rito aza a na e revei ili shi. Vu tà nà Wilà, adama o ndolo a da vu ri a majiyan vu reve tà ili biti waru vu reve tà amayun suru.

²¹ Vu to ritosu ozo o ro, to, adama à nye vu ritoi aciyàwu shi? Vu ta dansaa ozo o ro she e ivà wan, ɖvu gba a yuwusan wivu. ²² Vu damma unusu u da a yuwan tsipere, ɖvu gba vu ta yuwusan ne. Vu damma u lobono a yuwaan àmàli àgandà shi, agba vu tà tsurusà ili i na yaa uwusa wu ure u na u ri ulobonu shi à à'isà e le. ²³ Vu to uvadu a na vu ri nà Wilà,† agba vu zuwa ama a tara Ʉsula ili i ro shi ana vu 'yuwan à kuru yi. ²⁴ Ununa Adanshi à Ʉsula a dammai da, "Atakpaci a ta yuwusan adanshi a vama e ekere à Ʉsula adama à du." ◊

²⁵ Nà ɖvu za va Isra'ilà da, ɖvu vu yuwan ili i na Wilà u dammai vu yuwan, na a pada wu uryumbu, ularinga we pere u da shi. Amma nà vu kuru Wilà shi, unàtà u da u ri nà à shi a pada wu uryumbu shi.

²⁶ A tsu pada Atakpaci uryumbu shi, agba na a yuwan ili i na Wilà u dammai, Ʉsula a tara le tà gashi a pada le tà uryumbu.

²⁷ Ʉsula e te ge'eto du aza a Isra'ilà, adama a na Atakpaci na aciyele à tà kurusu Wilà'a. I tà nà Wilà, waru i ushi tà mapada mo uryumbu,† agba ɖvu i 'yuwan à kuru Wilà. À tà kurusu Wilà ko na a pada nle uryumbu shi.

²⁸ O una u na ama a tarai ɖvu za va Isra'ilà da, ɖvu waru a pada wu uryumbu, ili i ndolo i kàmbàto wu za va Isra'ilà va amayun shi. ²⁹ Ne da shi, za va Isra'ilà va ɖbulà ɖyi da za na okolo à yi à ri mejege nà Ʉsula. uryumbu wa amayun ɖyi da mapada mo ukwan mà lipu shi, amma ɖyi

◊ ²⁴ Isha. 52:5; Izk. 36:22.

da uvadalasa wo okolo za na ulinga u Ruhu va Asulə da. Agba uvadalal u ndolo ulinga u Wilə u na a danai da shi. Cu'un vuma ndolo ta tsurusə ica e ekere a Asulə, agba e ekere a ama shi.

3

¹ Ele aza a Isra'ila a tə ni ili i na akapi a ama a ri nə əyi shi? Ulobonu u ne u də na a pada le uryumbu? ² U tu ulobonu e re nə abundə! Ure wu ufaru əyi da Asulə a lyawa tə ikaka ya yi e ekere a aza a Isra'ila.

³ Amayun a da ozo o ro e le a usu ikaka'a shi. Əyi ndolo ta gura putsaa a na Asulə a yuwan ili i na u yuwain nzuwulai? ⁴ Ko ke'en! Ko na ama suru oo o'wo əzə e epen, Asulə za va amayun da. Adanshi a Asulə a yuwan tə adanshi adama a yi.
“Mantsa ma na vu yuwain adanshi suru, ama suru e te reve a na amayun a da wu.

Mantsa ma na a tara nuwu a 'yəwə ubətə wu uge'etosu, vu ta lyuwa aci e le.” ⁵

⁵ Ama o ro a tsu damma tə, “Na tsu yuwan unusu, u to rocosu a alanga e eteshe a na Asulə a əbulə a da. Adama o ndolo nə Asulə a ca tsu ətsumalimə reve tsu damma u nusaan tsu tə.” (Ne da ama aa gura damma.) ⁶ Mawasan ma nda amayun a da shi! Na amayun a da a na Asulə a tsu yuwan isa'ani kuci shi, to, amayun waa gura yuwaan uvadi u nda uge'etosu shi. ⁷ Za ro waru tsu damma tə, “Na n yuwan epen, cine tsa da Asulə a damma a na əmu za vu unusu u da reve u ca mu oforo, ne epen a və o roco tə ili i na u dammai amayun a da reve u ca yi tsugbain?” ⁸ Na ne da, vu ta gura damma, “Lyawa tsu dənəi a yuwusan iwuya adama tsu cayi Asulə tsugbain.” Ama o ro e isula tsu tə ana a dammai tsu ta yuwusan cu'un vu uritosu u ndolo. Amayun a da shi! Asulə e te ge'eto le ətsuma e ili i na aa yuwusan.

Babu za va əbulə

⁹ To, cine tsa da ətsu aza a Isra'ila, tsu ta tarasa tsu la'a tə akapi a ama a na a buwai? Ne da u ri shi, ko ke'en! Tsu roco tə de unusut u ta gubusa aza a Isra'ila obolo na

Atakpacı fo. ¹⁰ Adanshi a Asulə a damma tsu tə,

“Babu za va əbulə.” ¹¹
Ko vuma tə.

¹¹ Babu za vu ugbozu.

Babu vuma na a zamishi Asulə.

¹² Ama a vadalaat tə Asulə ucinə suru.

Ama suru o o'wo tə ama e pere.

Babu vuma na aa yuwusan ili ya əbulə.

Ko vuma tə babu.” ¹³

¹³ “A tsu təwə tə nu ukwə adama a adanshi o unə u le.

Adanshi e le a tə tapu ne epen.”

“Ili i na aa dansa a tə gashi tsukono tso yo.” ¹⁴

¹⁴ “A ta yuwusaan ama unə na adanshi a na a ri uyo'o shi kuci.” ¹⁵

¹⁵ “Babu usən u da a tsu una ama.

¹⁶ Ubətə u na a tyoyi suru a tsu təwə tə nu ulungusu nə ətsumalimə.

¹⁷ A tsu yuwan ko ili i tə i na aa zuwa ama a yuwan nden n sa'ani na akapi a ama shi.” ¹⁸

¹⁸ “A uwuwusa wovon wə Asulə shi.” ¹⁹

Tsu reve tə ili i na Wilə u dammai suru, u ta yuwusan adanshi a ama a na Asulə a cayi Wilə'ə. Ne da u ri adama ama a tsura ure u motəqə wan, waru uvadi suru u reve u tə nu unusu a məkəkən mə Asulə. ²⁰ Ko za lo na a gura yuwan ili i na Wilə u dammai suru shi, adama o ndolo Wilə'ə waa gura zuwa tsu tso o'wo əzə a əbulə shi. Ili i na Wilə waa yuwusan əyi da u zuwa tsu tsu reve cu'un vu nusu na tsaa yuwusan.

Asulə a kəmbətə tsu tə aza a əbulə

²¹ Amma gogo Asulə o roco tə ure u ro ko'o a na waa tarasa ama əzə a əbulə. Wilə'ə ni idana ya Aməsulə a yuwan tə adanshi adama o ure u nda, amma utonishi u Wilə wa Musa u da shi. ²² Asulə a ta tarasa ama əzə a əbulə nə a ushi Yesu Zamawawa za na aqə za'wə nusu le. Vuma suru to o'wo za və əbulə e ekere a Asulə o ure u nda, ko cu'un vuma ne da u ri.

²³ Ama suru a yuwan tə unusu reve a əgasə a tsugbain tsə Asulə. ²⁴ Amma Asulə a ta tarasa le əzə a əbulə adama e isa'ani i na u cayi une'e pere. U yuwan tə ili i ndolo e ekere e Yesu Zamawawa, za na kəmbətə ntsu fəqən ana wu za'wəi nusu

◊ 3:4 Ica 51:4. ◊ 3:12 Ica 14:1-3; Ica 53:1-3. ◊ 3:13 Ica 5:9; Ica 140:3. ◊ 3:14 Ica 10:7. ◊ 3:17 Isha. 59:7-8.

◊ 3:18 Ica 36:1.

tsu. ²⁵⁻²⁶ Əsula a ca tə Yesu Zamawawa wo o'wo kuccit na ə tławaq nə nsalalai, o ure wu ucasu wo okolo e ekere a mpasa ma yi. Əsula a yuwan tə ne adama u roco u tə mejege, ana de nə əcapa u yuwain ankuri, reve u sakato nusu va ama. Agba gogo u tə mejege ana waa tarasa za vu unusu na biti usuyi Yesu za və əbulə e ekere ə yi.

²⁷ Tsu tə ni ili i na yaa zuwa tsu tsu 'yasən avangaci adama a aciyatsu? O'o, ana Əsula a usu ntsu, adama e isa'ani i na tsu yuwain da shi. Amma adama o ucawu wo okolo ə tsu a da. ²⁸ Əsula a zuwa tsu tə tso o'wo mejege na aciyayi adama a na tsu usuyi, amma adama a na tsu toniyi Wilə u da shi. ²⁹ Əsula a aza a Isra'ilə a da goon? O'o, ne da shi! Ayi fo Əsula a Atakpaci a da? Ee, ne dada! ³⁰ Əsula a tə a da ə ri lo, waru ure u ta u da u ri lo a na u tsu usu ama. U tsu kəmbəto tə ama mejege na aciyayi goon nə ə usu. U əqələ ko ele aza a Isra'ilə a da ko ele Atakpaci a da shi. ³¹ Gogo a na tsu ri nu ucawu wo okolo, to, tsu ta vari Wilə'a? Ko ke'en! Ucawu wo okolo u tsu zuwa tsu tə tso o'wo na amayun e ili i na Wilə u ciga ntsu tso o'wo.

4

Ucawu wo okolo a Ibrahim

¹ Nye tsaa damma a na akaya a tsu Ibrahim ritoi adama o ucawu wo okolo? ² Nə Əsula a tara yi za na ri mejege adama e ili i na u yuwain, to, u tə dənə ni ili i na waa yuwaan afalu. Agba waa yuwan ne e ekere a Əsula shi. ³ Adanshi ə Əsula a damma, "Ibrahim ca tə Əsula okolo, adama o ndolo a da Əsula a kece niyi za və əbulə." [◊]

⁴ Nə vuma linga, a ciga a 'yuwan a tsu tsupa yi tə adama o ulinga u na u yuwain. Ikebe i ndolo une'e u da shi. ⁵ Agba vaa zuwa Əsula a tara wu za və əbulə adama e ili i na vu yuwain shi. Əsula a tsu tara tə əzə o unusu əzə əbulə goon adama a na a ca niyi okolo. ⁶ Ne da fo Dəwuda dammai ana u yuwain adanshi ə məzəngə ma vuma na Əsula e kecei za və əbulə, ko na wo o'woi əbulə'a adama e ili i na vuma'a u yuwain da shi:

⁷ "Ama a na a yuwain ili i wuya i na Əsula a yuwayin gafura, a tə na mazanga ma amayun.

[◊] 4:3 Ufr. 15:6. [◊] 4:8 Ica 32:1-2. [◊] 4:17 Ufr. 17:5.

Əsula a tawa tə unusu u le.

⁸ Ama o ndolo a tə nə məzəngə, aza a na Əsulazuva aa cuwusan nu unusu u le waru shi." [◊]

⁹ Məzəngə ma na Dəwuda yuwain adashi a yi, wo o'wo tə za va aza a na a padai uryumbu goon? O'o, ko ke'en! Wo o'wo tə za va aza a na a padai uryumbu shi fo. Adama a na tsu damma tə de ili i na Adanshi ə Əsula a dammai, "Ibrahim ca tə Əsula okolo, reve gba Əsula e kece yi za və əbulə." ¹⁰ Cine tsa da ili i nda i farai? Əsula a ushi tə Ibrahim kafu a pada yi uryumbu, ko cina a pada yi? Əsula a ushi yi tə kafu a pada yi uryumbu. ¹¹ Uryumbu'u iroci i da na Ibrahim cayi de okolo waru Əsula a ushi yi tə de reve u kece yi za və əbulə, ko kafu a pada yi uryumbu. Adama o ndolo Ibrahim da dada va aza a na a cayi okolo e le, agba a pada le uryumbu shi. O o'wo tə əzə a əbulə e ekere a Əsula adama o ucawu wo okolo e le. ¹² Waru Ibrahim dada va aza a na a padai uryumbu da fo, amma she nə ə ri nə cu'un vu ucawu wo okolo a na Ibrahim shi nə əyi kafu a pada yi uryumbu.

Nzuwulai adama aza na ə ri nu ucawu wo okolo

¹³ Əsula a yuwaan tə Ibrahim nə muwun n tsukaya mə yi nzuwulai n na waa ca le uvadī. Əsula a yuwan ne adama a na Ibrahim kuruyi Wilə shi, amma adama a na ucawu wo okolo ə yi ubatə wə Əsula u zuwa tə a tara yi za və əbulə. ¹⁴ Na ama ə ushi ili i na Əsula a yuwain nzuwulai adama e itoni i Wilə, to, ucawu wo okolo wo o'wo tə ili ye pere. Waru nzuwulai mə Əsula a tyo ya Ibrahim wo o'wo tə ili ye pere fo. ¹⁵ Əsula a tsu yuwan tə upan na ama ə kudə a kuru Wilə. Nə wilə u shi lo shi, vuma shi a kuda wilə'a shi.

¹⁶ Adama o ndolo ə tə ushi nzuwulai mə Əsula a mantsa ma na a cayi okolo. U ta casu yi pere, waru e reve tə ə tə ushi yi. Nə ə kuru Wilət wa aza a Isra'ilə, ko ə kudə a kuru yi, ə tə ushi yi nə ə ri nu ucawu wo okolo tsa Ibrahim. Adama a na Ibrahim əyi da dada va aza a na a cayi okolo suru.

¹⁷ Ununa Adanshi ə Əsula a dammai ana Əsula a dammai Ibrahim, "N zuwa wu tə vo o'wo dada vi ida ya abunda." [◊] A

yuwaan tā Ibrahim nzuwulai n nda adama a na u cayi Asulā okolo, za na tsu 'yāsan ąkwākwa a kāmbā wuma reve waru u yuwan ili i sa'avu yu utā ątsumā e ili i na i ri lo shi.

¹⁸ Ana Asulā a yuwayin Ibrahim nzuwulai a na u to o'wo dada vi ida ya ąbunda, Ibrahim usu tā. Asulā waru a damma tā, "Muwun n tsukaya mā wu n to o'wo ąbunda tse italyo'o,"[◊] ko na wo o'woi cu'un vu nzuwulai n ndolo u rotso tā gashi waa yuwan shi. ¹⁹ Reve Ibrahim lyuwa elime nu ucawu wo okolo, ko na u shi na a'wan a na a rawai zuzu nu upkaku, na a shi a putsaa yi a na wo o'wo dada. Saratu t ka vā yi fo u shi tā u kutsa, agba koto u shi u matsan shi. ²⁰ Ibrahim zuwa tā okolo na Asulā a ta gura yuwan ili i na u yuwin nzuwulai, agba u bulā shi. Ucawu wo okolo a yi u shiton yi tā nu ucira, ąvu u ca Asulā tsugbain. ²¹ U tara tā suru suru na Asulā aa gura yuwan ili i na u yuwin nzuwulai. ²² Reve gba adama o ucawu wo okolo a Ibrahim, "Asulā e kece yi za vā ąbulā."[†] ²³ Ana Adanshi a Asulā a dammai "Asulā e kece yi tā za vā ąbulā," a dana yi adama a Ibrahim goon shi. ²⁴ A dana tā ne adama a tsu fo, adama a damma tsu na Asulā ee kece tsu fo ąza a ąbulā nā tsu ca Asulā okolo, za na 'yāsan Yesu Zagbain tsu ątsumā a ąkwākwa. ²⁵ Asulā a ca tā Yesu adama u kuwā adama o unusu u tsu, ąvu waru u 'yāsan yi, adama Asulā a usu tsu.

5

Ucawu wo okolo u tsu tāwa tā na mazanga

¹ Asulā a usu tsu tā o ure wu ucawu wo okolo. Gogo tsu tā na asuvu nden nā Asulā adama e ili i na Yesu Zamawawa Zagbain tsu yuwaan ntsu. ² U yuwaan tsu tā ure adama tsu uwa ątsumā e isa'anit ya Asulā adama a na tsu ushiyi Zamawawa. Tsu ta yuwsan mazangā adama a na tsu tā pe na akunda ątsumā a tsugbain tsā Asulā. ³ Tsu tā waru nā mazangā ątsumā a addama, adama a na tsu reve tā ele nda a tsu tāwa tā nā makaba ma asuvu ątsumā a tsu. ⁴ Makaba ma asuvu ma da ma tsu

lapula tsu nden, waru ulapulu wu nden n dada u tsu tāwa tā nu uzuwu wo okolo.

⁵ Nā tsu ri nā cu'un vu uzuwu wo okolo o ndolo, woo rono tsu e ida shi. Ili i nda i fara tā adama a na Asulā a ca ntsu Ruhu va Akiza, za na shityoin okolo a tsu ni icigi ya yi.

⁶ Zamawawa kuwā tā adama a tsu mantsa ma na tsu kudāi a kamba aciyātsu, ko na tsu dānai ąza o unusu. ⁷ Ili yu usān i da nanza ciga u kuwā adama u wawa nanza na ąqā kurusu Wilā. Amma u ta gura o'wo u kuwā adama u wawa wuma wu za na a yuwsaan ozo o ro isa'ani kuci. ⁸ Amma Asulā o roco tsu tā ąabajini e icigi ana u lyunguyi Zamawawa tsārā u kuwā adama a tsu a mantsa ma na tsu dānai ąza o unusu.

⁹ Gogo Asulā e te keceshe tsu ąza a ąbulā adama a mpasa mu Zamawawa, waru tsu reve tā u ta wawa tsu o upan wā Asulā. ¹⁰ Ko na tsu dānai n'yuwatan mā Asulā, u kāmbāto tsu tā n'utsā mā yi, adama a na Mawun mā yi mā kuwai adama a tsu. Gogo a na tso o'woi n'utsā mā Asulā, tsu reve tā amayun a da a na waa wawa tsu e ekere a wuma u Mawun mā yi. ¹¹ Ayi ndolo da goon shi, amma tsu yuwan tā mazangā adama e ili i na Asulā a yuwin e ekere a Zagbain tsu Yesu Zamawawa, za na kāmbāto ntsu n'utsā mā Asulā.

Adāmu nā Zamawawa

¹² Unusu u uwa tā ątsumā o uvadi adama e ili i na vuma tā yuwin, ąvu unusu'u u tāwa tā nu ukwā. Ayi da i zuwai ciga 'yuwan vuma suru kuwā adama a na vuma suru yuwin unusu. ¹³ Unusu u tā pa ątsumā o uvadi kafu Asulā a ca Musa Wilā. Asulā aa cuwusan nu unusu'u shi a mantsa mo ndolo, adama a na Wilā u dānā lo shi. ¹⁴ Amma diga a mantsa ma Adāmu tā ątsumā a mantsa ma Musa, suru nle a kuwā tā, ko na koto a shi a 'yuwin a yuwan ili i na Asulā a damma nle a yuwan shi, cine Adāmu yuwin.

Ere ro Adāmu cu'un vu Zamawawa da za na tāwāi nā ącapā. ¹⁵ Amma ejere'e unātā u da a ri shi, adama a na une'e wā Asulā u ri tsu unusu wa Adāmu shi. Amayun a da ama nā ąbunda a kuwā tā adama o unusu

[◊] 4:18 Ufr. 15:5.

u vuma tā ndolo. Amma isa'ani ya Asulā i la'a tā mgbain lon, waru ama nā abantā a tsurā tā une'e u wuma wā Asulā adama e isa'ani i vuma tā. Vuma ndolo ayi da Yesu Zamawawa. ¹⁶ Waru ili i na une'e pere wa Asulā u tāwāyi u tawa tā ko'o ni ili i na unusu u vuma tā u tāwāyi. Ana Adāmu yuwain unusu, Asulā a tsu ge'eto tā reve waru u ca ătsumalimā. Amma Asulā a usu tsu tā adama o une'e wi isa'ani ū na u cayi, ko tsu yuwan unusu wā abantā. ¹⁷ Unusu u vuma tā nda, ayi Adāmu, u tāwāq tā nu ukwā ăvu wo o'wo mogono e ekere a tsu. Amma ili i na Yesu Zamawawa yuwain la'a tā ili i ndolo nā abantā lon. Asulā a tā ni isa'ani lon e ekere a tsu, waru u usu tsu tā adama e Yesu. Adama o ndolo tsu tā tsura wuma reve tsu lyuwa aci o unusu nu ukwā.

¹⁸ Unusu u tā wa Adāmu u tāwāq tā nā ătsumalimā o ukwā a tyo a ama suru. Ne da waru, ili ya ăbulā i tā i na Yesu Zamawawa yuwain u zuwa tā ama suru o o'wo mejege e ekere a Asulā. Ayi da u tāwāyi nā wuma wa amayun e ekere a ama suru. ¹⁹ Adāmu 'yuwan tā o toni Asulā, ne da u zuwai ama nā abantā o o'woi ăzā o unusu. Avu Yesu Zamawawa yuwan tsutoni nā Asulā, waru u ta zuwa yi u kāmbāto ama nā abantā ăzā a ăbulā a măkăkan mā yi.

²⁰ Amma Asulā a ca tā Wilā adama ama suru e reve cine a ri nu unusu. Amma a na ama a luywusa elime ătsumā o unusu, Asulā waru a luywusa elime ătsumā e isa'ani ya yi. ²¹ Unusu u ta yuwusan tsugono a aci a ama suru, reve u tāwāq le nu ukwā. Ne da waru gogo, isa'ani ya Asulā yaa yuwusan tsugono, waru u usu tsu tā adama e Yesu Zagbain Zamawawa tsu. Ayi ili i nda i da i tāwāq ntsu nā wuma u babu ukotu.

6

Unusu u ri nu ucira shi

¹ Tsu ta majiyan tsu luywai elime nā mayan mo unusut adama isa'ani ya Asulā i luywai elime? ² O'o, ko ke'en! E icigi yu unusu, to, atsu ăkwākwa a da, adama o ndolo cine tsaa luywai elime nā mayan mo unusu? ³ Yi icina tā na suru ntsu tso o'woi ili i tā nā Zamawawa ana a rumbu ntsu? Ana a rumbu ntsu, tsu kuwā tā cine ăyi u kuwāi. ⁴ Ana a rumbu ntsu, wo o'wo

tā a cido tsu tā obolo nā ăyi adama a na tsu kuwā tā obolo nā ăyi. Dada'a u zuwa tā Zamawawa kāmbisā wuma e ekere a tsugbain nu ucira wā yi. Ne da waru, u zuwa ntsu fo tso o'woi wuma ko'o o ure u sa'avu.

⁵ Zamawawa kuwā tā, atsu fo gba tsu boluloi tā nā ăyi o ukwā. Ne da gba Asulā aa zuwa tsu tsu kāmbisā wuma ununa u zuwai Zamawawa kāmbisāi wuma. ⁶ Tsu reve tā o una tā ama a na tsu shi nu ujimu a akpataf nā Yesu adama a na unusu u lambai ucira wā yi ătsumā a wuma u tsu. Asulā a yuwan tā ne adama lipu vu nusu tsu a dăshi o'wo agbashi o unusu wan. ⁷ Ne da u ri, mantsa ma na vuma kuwāi biti u fătsă tā e ekere o unusu, unusu u ri nu ucira a aci a yi waru shi.

⁸ Nā tsu kuwā obolo nā Zamawawa, tsu reve tā na tsăqă dăna wuma nā ăyi waru. ⁹ A'yasan tā Zamawawa ătsumā a ăkwākwa, agba tsu reve tā u buwa a kuwā shi. Ukwā u ri nu ucira a aci a yi gogo shi. ¹⁰ Ana Zamawawa kuwāi, u kuwā tā u tā adama u luywua aci o unusu, agba wāq dăshi kuwā shi, ko ke'en. Gogo nda u tā nā wuma u sa'avu, waru wuma u sa'avu wā yi u to obolo nā Asulā. ¹¹ Ne da waru, i tara aciyădu tsă ăkwākwa a tyo e ili i na i ri unusu, agba i tā wuma obolo nā Asulā e ekere e Yesu Zamawawa.

¹² Adama o ndolo she i lyawa unusu u yuwusan tsugono a aci a du pa o uvadi wan. She i kuru ili i wuya i na i cigai i yuwan wan. ¹³ She i lyawa upasu u na ătsumā a lipu du wo o'wo ili i mayan mo unusu wan. Amma o una u ndolo, i ca Asulā aciyădu suru suru adama a na i tā tsaa ama a na a shi ukwā, amma ăvu Asulā a zuwa du yo o'wo wuma. I ca Asulā lipu du suru suru adama i yuwan ili i na i ri mejege, waru reve i tāwāq Asulā nā tsugbain. ¹⁴ Unusu u buwa a yuwan tsugono a aci a du shi. Isa'ani ya Asulā i da yaa yuwusan tsugono tsă du, agba Wilā shi.

Aagbashi a na aa yuwusan ili i na Asula a cigai

¹⁵ Adama o ndolo, u ta dansa tsu ta luywai elime nu unusu făqan, ana wo o'woi isa'ani ya Asulā i da yaa yuwusan tsugono a aci a tsu, agba Wilā shi? Ko ke'en, ne da shi! ¹⁶ I

reve tà ili i na i dangwai i toni suru wo o'wo tà zagbain du. I ta gura dangwa unusu, za na tsu tàwàq nu ukwà, ko i ta gura dangwa i toni Àsula, avu yo o'wo aza a àbulà e ekere a yi. ¹⁷ De àcapa, agbashi o unusu a da i shi. Amma n godyo tà Àsula a na i toniyi uritosu u na i usuyi i kuru mejoge. ¹⁸ Àsula a bàdà du tà e ekere o ucira wu unusu, avu yo o'wo agbashi a Àsula adama i yuwan ili i na i ri mejoge.

¹⁹ N yuwan tà adanshi ni iroci yi vadilima adama i tara ili i na maa dansa babu usan. De àcapa, i lyawa tà aciyadu yo o'wo agbashi e ekere o unusu ni iwuya. Gogo gba i ciga i 'yuwan i dangwa yo o'wo agbashi e ekere a àbulà adama yo o'wo aza a akiza.

²⁰ De àcapa, ana i shi agbashi o unusu, i shi adama e ili ya àbulà shi. ²¹ Nye i da i tsurai a mantsa mo ndolo a na i yuwanusin iwuya? Gogo gba i ta uwusua wono u le. Ili i ndolo ukwà u da goon u tsu tàwàq. ²² Gogo nda Àsula a bàdà du tà e ekere o ucira wu unusu, reve yo o'wo agbashi a yi. Gogo i ta yuwanusin ili i na ya tawusà nà nden ma akiza, reve i koso a wuma u na woo koto shi. ²³ Atsupu o unusut ukwà u da, amma Àsula a ca tsu tà wuma u babu ukotu pere e ekere e Yesu Zamawawa Zagbain tsu.

7

Iroci ubata u lolo

¹ Ama a va, suru ndu i reve tà Wilà wa Musa. Adama o ndolo i reve tà na Wilà u tsu yuwan tà tsugono a aci a ama ele ubuwu wuma goon. ² Iroci, nà ka olo, wilà wu nlà yi tà nà vali va yi, nà vali'i u ri wuma. Amma nu u kuwa, wilà u lolo u buwa wunlu nà ayi shi. ³ Agba nà wo olo vali ro vali va yi ubuwu wuma, Wilà u damma u ta yuwanusin tsipere. Amma nà vali va yi kuwa u tà fàn e ekere a wilà u lolo, waru u yuwan tsipere shi, ko nà wo olo vali ro.

⁴ Ama a va, ne da u ri ya'a du. Wilà u buwa o tsugono a aci a du shi, adama a na i kuwa tà o ucira wa yi ana i kuwai nà Zamawawa a akpata.† Gogo gba i to obolo nà za na a 'yasa'in atsuma a àkwàkwa, adama tsu yuwayin Àsula àganda. ⁵ De àcapa, upasu u lipu u tsu za na ri nu unusu tsu yuwan tà tsugono tsà tsu. Wilà u zuwa

tsu tà tsu ciga mayan me ili i na i ri unusu u na u yuwan tsugono tsà lipu tsu. Waru adama o ndolo, ili i na tsu yuwan biti u tàwàto tsu tà o ukwa. ⁶ Agba Wilà u buwa a yuwanusin tsugono tsà tsu shi. Tsu tà gashi àkwàkwa, waru Wilà waqà tsurà ucira a aci a tsu shi, ko ke'en. Gogo tsu ta gura yuwan Àsula àganda o ure u sa'avu nà Ruhu va yi o ronuso tsu adanga, agba a akuci o ure u Wilà u na a danai shi.

Wilà nu unusu

⁷ I tà danà a majiyan gashi n ta dansa unusu nà Wilà ili i tà i da. Ne da u ri shi! Amma Wilà u da u zuwa numu n revei ili i na a tsu de unusu. Iroci, n shi n reve ili i na waa dansa she vuma ciga ili yi za ro shi wan, she na Wilà u damma numu she n yuwan ne wan. ⁸ Unusu u da u tsurai ure e ekere a wilà u nda, dada u zuwa numu n danà nà tsushu'un icu'un icu'un. Nà Wilà u shi lo shi, unusu u shi a tsurà ucira u nda shi. ⁹ Ko ili i shi i galà mu shi kafu n reve ili i na Wilà u dammai u lobono tà n yuwan. Amma ana n reve niyi, n reve tà na n yuwan unusu waru za vu unusu da n shi, za na aqà kuwa. ¹⁰ Wilà u na u shi a zuwaa mu wuma, ayi da u kambisai, u zuwaa numu ukwa.

¹¹ Unusu u tsurai tà ure u na waqà pusàn mu ugbozu, reve u yuwan ulinga nà Wilà'a adama wu una mu. ¹² Suru nà ne, Wilà'a a aciyayi u tà na akiza, ili i na waru u dammai a tà na akiza nà mejoge. ¹³ N ta dansa ili i na i ri ulobonu u ta zuwusaa mu ukwa? O'o, ko ke'en! Unusu u da u tarai ili i na i ri ulobonu reve u yuwan ulinga nà ayi adama u tàwàq mu nu ukwa. Ili i nda i fara tà adama n reve ili i na unusu u rotsoi na amayun. Ili i na i zuwai Wilà u ri lo ayi da adama u roco na unusu ili i wuya i da lon.

Mpolo adama a yuwan unusu wan

¹⁴ Tsu reve tà Wilà ili i sa'ani i da. Wilà u da waqà tawusà nà addama shi, amma amu da, adama a na amu vuma da goon. Adama o ndolo, unusu u ta yuwanusin tsugono a aci a va gashi amu aagbashi a yi a da. ¹⁵ N reve ili i na i zuwai maa yuwanusin ili i na maa yuwanusin shi. N ciga tà n yuwan ili i na i ri mejoge na amayun, agba maa yuwanusin yi shi. Ounà u ndolo, reve n reme a yuwanusin ili i na n 'yuwan. ¹⁶ N reve tà na

ili i na maa yuwusan mejoge ma da shi, ayi nda u roco taq n usu taq Wilaq u tu ulobonu. ¹⁷ Adama o ndolo qamu da maa yuwusan ili i wuya i nda shi. Unusu u na u ri nden qatsuma a va a da a yuwusan le. ¹⁸ Upasu u wuma u va u na u ri akuci nu unusu u lyawa mu n yuwan ili i na i ri ulobonu shi, ko ke'en. Ko naq n shi n ciga n yuwan ili i sa'ani, n tsu gura shi. ¹⁹ Naq n ciga n yuwan isa'ani, n tsu yuwan shi. Waru naq n ri o mpolo n kuda a yuwan unusu, reve gba me eneshe qamu da nda a yuwusan yi. ²⁰ Agba naq maa yuwusan ili i na n cigai n yuwan shi, qamu da na amayun maa yuwusan yi shi. Unusu u na u ri qatsuma a va ayi da waa yuwusan yi.

²¹ Apa ili i na me enei a wuma u va, naq n ciga n yuwan ili i sa'ani avu n cina aciyava a yuwusan iwuya. ²² Okolo a va a ta mazanga adama a wila u na wu utai ubata wa Asula. ²³ Agba reve n cina ubata biti qatsuma a va ili i ro a yuwusan nlangi ni ili i na okolo a va a cigai a yuwan, reve u kambato mu aagbashi o unusu u na waa yuwusan tsugono tse ili i na maa yuwusan suru. ²⁴ Adama o ndolo, okolo a va a danu shi! Zane da o utaq mu e ekere a lipu nda na aa zuwusa mu ukwa? ²⁵ N godyo taq Asula adama e Yesu Zamawawa Zagbain tsu, ayi da za na wawa numu.

Nda cine n ri: o okolo a va, n ciga taq n kuru wila wa Asula, agba upasu u lipu va u na u cigai u yuwusan unusu, wo o'woto mu taq aagbashi o unusu.

8

Lyawa Ruhu va Akiza yuwan tsugono

¹ Adama o ndolo, naq adu aza e Yesu Kristi Zamawawa da, Asula ee ge'eto reve waru u kototo du shi. ² Adama a na adu aza a yi a da, Ruhu va Akiza na tsu tawaaq naq wuma u bada du taq yo o'wo faqan e ekere o ucira wu unusu u na u tsu tawaaq nu ukwa. ³ Ayi Wila wa Musa u ri nu ucira u na waa wawa tsu shi, adama a na atsu na aciyatsu aza o unusu a da tsu danai. Amma Asula a yuwan taq ili i na Wila waa gura yuwan ne shi. U lyungu taq Mawun ma yi a tyo o uvadi naq lipu tsa tsu, ili i na i tawai ko'o ayi da lipu tsu taq nu unusu. Asula o kototo taq ucira wu unusu u na waa yuwusan tsugono a lipu

tsu, ana u ca ntsu Mawun ma yi tsa kucci adama a nusu tsu. ⁴ A yuwan taq ne adama a tsupa suru atsupu e mejoge a na wila u dammai a aci a tsu, atsu na tsoo tono Ruhu, agba tsa kurusu ili i na lipu cigai shi.

⁵ Na ama a lyawa ili yu unusu i na ele a cigai a yuwan, i yuwan tsugono a aci e le, a tsu yuwusan taq majiyan mo unusu kuci. Amma aza a na a lyawai Ruhu yuwin tsugono a aci e le, a tsu yuwusan taq majiyan me ili i na yaa zuwa Ruhu'u waa uwua uyo'o u le. ⁶ Ni icigi i mayan me ili i wuya ma da maa yuwusan tsugono a aci a vuma, u taq kuwa. Amma naq Ruhu da a yuwusan tsugono a aci a vuma, u taq dana naq wuma na asuvu nden. ⁷ Ni icigi i mayan mo unusu ma da maa yuwusan tsugono a aci a vuma, kuci da waa yuwusan nlangi naq Asula. U tsu toni ili i na Asula a dammai u yuwan shi. Amayun a da, waa gura yuwan tsundolo shi. ⁸ Aza a na a lyawai she ili i na lipu le damma nle a yuwan dada aa yuwusan, aa zuwa Asula a uwua uyo'o u le shi.

⁹ Amma adu i lyawa ili yu unusu u na i cigai i lyuwa elime a yuwusan tsugono a aci a du shi. Amma Ruhu va Akiza taq pe nden qatsuma a du, amayun u ta yuwusan tsugono tsa du. (Amma i cuwan za na ri na Ruhu vu Zamawawa nden qatsuma a yi shi, ayi za vi Itoni da shi, ko ke'en.) ¹⁰ Lipu du taq kuwa adama o unusu. Amma naq Zamawawa ri nden qatsuma a du, Ruhu ta ca du wuma, adama a na Zamawawa kambato du taq aza a abula e ekere a Asula. ¹¹ Ruhu va Asula na 'yasain Yesu o ukwa taq pe nden o okolo a du. Ayi na u 'yasain Yesu o ukwa u ta ca lipu du na a kuwa wuma, e ekere a Ruhu va yi na ri pe nden qatsuma a du'u.

¹² Adama o ndolo ama a va, tsu ciga tsu 'yuwan tsu yuwin nden n na Ruhu va Asula damma ntsu tsu yuwan. Tsu ciga tsu 'yuwan tsu yuwin cine tsu cigai tsu yuwan wan, adama a na atsu na aciyatsu aza o unusu a da. ¹³ Ili i na i zuwai ayi da, ni i lyuwa elime naq mayan mo unusu u na i cigai, i taq kuwa. Amma ni i lyawa Ruhu kamba du i lyawa mayan mo unusu, i taq tsura wuma wa amayun. ¹⁴ Muwun ma amayun ma Asula ele da aza a na Ruhu

và Ásula o ronuso le adanga. ¹⁵ Adama a na Ruhu na Ásula a ca ndu u kàmbaто du agbashi a na aa uwua wovon shi. Amma, ayi Ruhu u kàmbaто du tā yo o'wo muwun mā Ásula, waru ayi Ruhu'u u tsu ca tsu tā ucira u na tsāq shon à tyo ubatà wā Ásula reve tsu damma, "Dada! Dada tsu!" ¹⁶ Ruhu và Ásula tsu bolo tā nā ruhu tsu, reve u roco amayun na átsu muwun mā Ásula n da. ¹⁷ Adama o ndolo, tsu tā tsura ili i na wāq guzasa adama a ama à yi. Waru ili i na Ásula a cayi Mawun mā yi suru, Zamawawa, àza a tsu a da fo. Amma nā tsāq tsura cu'un tsugbain tsa na Zamawawa tsurai, tsu ciga tsu 'yuwan tsu sowo átsumalimà cine ayi fo u sowoi.

Tsugbain tsa na tsā ri lo à tawa

¹⁸ Nā tsu cuwan nā cu'un tsugbain tsa na waa ca tsu à tyo dē, átsumalimà a na tsoo sowuso gogo ili i da shi. ¹⁹ Ili i na Ásula a yutain suru a ta pura mantsa gogo na Ásula oo roco a alanga e eteshe cine muwun mā yi n ri na amayun. ²⁰ Ásula a yuwaan tā ili i na u yuain suru una. Ili i na u yuain da a dangulai a yuwan tsundolo shi, Ásula a da a dangulai ne. ²¹ Na tsundolo suru, Ásula o fobo tā a na waa zuwa ili i na u yuain o o'wo fāqān, waru tsara a shama wan, agba o to o'wo fāqān reve à tsura tsugbain tsā muwun mā Ásula.

²² Adama a na tsu reve tā diga o ufaru à tyo a mantsa mo gogo ili i na Ásula a yuain tā à mangà nā mbāla, cine ka và àatsumà tsu dāna nā àatsumà à mbāla nu u ciga u matsan. ²³ Ko átsu àza e Itoni tsu tā à mangà adama à mbāla, ko na tsu ri nā Ruhu va Akiza za na ayi da ufaru wu une'e wā Ásula. Átsu fo, tsu ta pura gogo urana u na Ásula àq usu tsu tsā muwun mā yi suru suru, reve u kàmbaто lipu tsu fāqān suru. ²⁴ A wawa tsu tā, waru tsu tā nuuzuwo okolo a nda. Nā tse ene ili i na tsaa pura, ayi ili i ndolo i dadauzuwo okolo wa amayu'un shi. Ama a tsu zuwa okolo e ili i na à tsurai de shi. ²⁵ Amma nā tsu ri nuuzuwo okolo e ili i ro i na tsu ri nā ayi ne'en shi, tsu to purosu yi na ankuri.

²⁶ Waru ayi Ruhu u tsu kamba tsu tā átsu aza a na à ri babu ucira. Tsu reve cine tsaa yuwan avasa a na a ntsayi shi. Amma

Ruhu na aciyayi tsu yuwaan tā Ásula adanshi o unà u tsu, waru u tsu pati tā Ásula o unà u tsu nā mangà ma na ma la'ai ili i na vuma aa gura damma. ²⁷ Ásula e tse ene tā ili i na i ri pe átsumà o ookolo a vuma. Waru u reve tā ili i na i ri pe átsumà a asuvu à Ruhu, adama a na ayi Ruhu'u u ta yuwan adanshi nā Ásula o unà wa ama à yi cine Ásula a cigai.

²⁸ Waru tsu reve tā Ásula a tsu zuwa tā ili suru i linga obolo adama o ulobonu e ekere a aza a na a ciga niyi. Ele da ama a na u deyi, adama a na ne da u fofoi u yuwan. ²⁹ Ásula e reve le tā kafu u yuwan uvadī, waru u dangwa le tā tsara o o'wo tsa Mawun mā yi, adama Yesu Kristi Zamawawa wo o'wo umatsun wu ufaru reve waru u tsura azawawa'a à abundà lon. ³⁰ Ana u dangwa nle, reve u de le à tāwà ubatà wā yi. Ana u de nle, reve u tarale azà a abulà a makakan mā yi, reve waru u yuwaan le nzuwulai n tsugbain tsā yi.

Icigi ya Ásula

³¹ Cine tsa da tsaa damma adama e ili i nda suru? Nā Ásula à ri obolo nā átsu, babu za na aa gura luywa aci à tsu. ³² U putsaa nā Mawun mā yi shi, amma u ca yi tā adama à tsu suru suru. Ana u ca ntsu dē Yesu, to, amayun a da a na waa ca tsu ili suru. ³³ Zane da aa yuwan adanshi a vama adama a ama a na Ásula a dangwai? Ko vuma tā, adama a na Ásula a da na aciyayi za na kàmbaто nle mejege. ³⁴ Zane da oo kototo ama à Ásula? Ko vuma tā, adama a na Yesu Kristi Zamawawa kuwai, waru à 'yasān yi tā átsumà o ukwà, gogo waru u tā wuma o ukere usa'ani wā Ásula, u ta yuwan ipati ubatà wā Ásula adama à tsu. ³⁵ Ko ili yi lo i na yaa gura kasa tsu ni icigi yi Zamawawa za na u ri nā ayi à tyo ya'qà tsu shi. Nā tsu ri pe átsumà a addama, ko tsoo sowuso átsumalimà, ko na ama o bongi tsu, ili i ndolo yaa kasa tsu ni icigi yi Zamawawa shi. Ko nā tsu ri ni ili i na tsaa luywa shi, ko nā tsu ri ni itana i na tsoo oto shi, ili i ndolo suru yaa kasa tsu in icigi yi Zamawawa shi. Ko nā tsu ri átsumà e meleshe, ko na oo una tsu, ko ni ili i ndolo suru waa gura kasa tsu ni icigi yi Zamawawa shi. ³⁶ Ne dada u ri cine Adanshi à Ásula a dammai cida:

"Usana suru ama a ta dansa ą to una tsu adama ą wu,
a ta yuwusan nā ątsu cine a tsu yuwan ni
ikyon i na tarai ą 'yawą ubatę u na
aa pada." ◊

³⁷ Amma ko ątsumą e ili i ndolo suru, tsu tā nu ulyuwu wa aci suru suru e ekere a za na ciga ntsu! ³⁸ N reve tā amayun a da a na babu ili i na yaa gura kasa tsu ni icigi yā yi: Ukwą waa gura kasa tsu nā ąyi shi, waru wuma waa gura shi. Nlingata mā ąsula maa gura kasa tsu nā ąyi shi, ko otoni ą limą. Ko ele cira va zuvat aa gura kasa tsu ni icigi yā yi shi. Ili i na yaa farasa gogo, ko ili i na yaa fara elime aa gura kasa tsu ni icigi yā yi shi. ³⁹ Ko tsu ri zuva ve eleshe, ko tsu pe zala mala, u roto ili i ro shi, adama a na babu ili i na i ri pa ątsumą o uvadi u na yaa gura kasa tsu ni icigi yā ąsula i na u roco ntsu e ekere e Yesu Zamawawa Zagbain tsu.

9

Asula na aza a Isra'ila

¹ Amayun a da maa dansaa du. ąmu za vu Zamawawa da agba open a da mu shi. Ruhu va Akiza na asuvu ą vā ą usu tā ili i na maa dansa amayun a da. ² Okolo ą vā ą tā ątsumolangu nā mbala lon ³ adama a ama ą vā, aza a Isra'ila cine n ri. Ko nā ąsula aa yuwaan mu unā reve wu kasa mu nā Zamawawa adama ko ąq tsurā iwawi,† she n usu ni iladi ąsula a yuwan ne. ⁴ Ele ama a Isra'ila a da, aza a na ąsula a dangwai o o'wo muwun mā yi, u roco le tā tsugbain tsā yi, reve waru u yuwusan akucunu ne ele. U ca le tā Wilā wa Musa. U damma le tā cine aa yuwan ąganda a amayun. U ca le tā nzuwulai mā yi e ekere e le. ⁵ Nkaya n le ama a gbagbain ą ąsula a da ą shi, Zamawawa a aciyayı mawun ma tsukaya me le ma da. Ayi waru ąsula a da, za na aa yuwusan tsugono tse ili i biti! Ica za vā yi da babu ukotu! Ami.†

⁶ Maa dansa ąsula ą kudā tā a yuwan ili i na u yuwan nzuwulai na waa yuwan shi. Agba ama a Isra'ila suru da ą dānai ama ą yi na amayun shi. ⁷ Waru muwun n tsukaya ma Ibrahim suru n da ąsula a yuwayin

◊ 8:36 Ica 44:22. ◊ 9:8 Ufr. 21:12. ◊ 9:9 Ufr. 18:10.
33:19.

Ibrahim nzuwulai shi. ąsula a damma tā Ibrahim, "Muwun ma Ishiyaku n da goon e de muwun n tsukaya mā wu." ⁸ Ayi nda u to rocosu a na muwun n tsukaya ma Ibrahim suru da muwun ma amayun mā ąsula shi. Muwun ma Ibrahim ma amayun ele dā aza a na o o'woi muwun mā ąsula adama a nzuwulai n na ąsula a yuwayin Ibrahim. ⁹ Apa nzuwulai n na u yuwan: "A tyo nkoli a mantsa ma nda, n ta cina cina Saratuł matsan de ulobo." ◊

¹⁰ Mawu'un ąyi da Ishiyakut akaya ą tsu. Ana u kungwai, reve u zuwa Rikatu,† za na matsain mpishe. ¹¹⁻¹² Agba kafu u matsan reve ąsula a damma yi, "Zakpara ta yuwaan zawa'a tsugbashi." ◊ A yuwan tā ne kafu muwu'un n yuwan ili i sa'ani ko ili i wuya. ąsula a yuwan tā ne adama a na za na u dangwai ąyi da za na u cigai adama e ifobi yā yi, agba adama e ili i na mawu'un u yuwan da shi. ¹³ Ununa Adanshi ą ąsula a dammai, "N ciga tā Yakubu, agba n 'yuwan tā Isuwa." ◊†

¹⁴ To, nye tsa damma adama e ili i nda? ąsula a yuwan tā ili i na i lobonoi shi ą tyo e ekere a ama biti? Ne da shi, ko ke'en!

¹⁵ ąsula a damma tā Musa, "N to roco za na n dangwai biti isa'ani, waru n te ene iliyali yi za na n dangwai me ene." ◊

¹⁶ ąsula o to roco za na u dangwai biti isa'ani, agba adama e ili i na vuma'a cigai waru waa yuwusan da shi. ¹⁷ Adanshi ą ąsula a damma tā, ąsula a damma tā mögonō ma Masar, "N zuwa wu tā mögonō adama a nda: N ciga tā n roco ucira u vā ya'ą wu, adama a yuwan adanshi a ala ą vā ubatę biti ątsumą o uvadi." ¹⁸ Adama o ndolo ye ene, ąsula o tsu roco tā ozo o ro isa'ani adama a na u cigai u yuwan ne, waru u tsu dangwa tā u zuwa ozo o ro o o'wo aza a aciyogbamu.

Isa'ani nu upan wa Asula

¹⁹ Nanza ta gura ece, "Cine ąsula a tawaa tsu, nu u zuwa tsu tsu yuwan cine u cigai tsu yuwan?" ²⁰ She i damma ne wan! N'utsa n vā, n te ecișe du, "Zane da yaa tarasa aciyadu a na i ri aa yuwusan mawasan nā ąsula? Upondo u tse ece tā

◊ 9:11-12 Ufr. 25:23. ◊ 9:13 Mal. 1:2-3. ◊ 9:15 Mtā.

ma'i və yi, ‘Adama ə nye vu ma'a numu tsunda?’ ”²¹ Ma'i tsu ma'a tə ili i na u cigai u ma'a suru. U ta gura kene olo'o reve u ma'a matada ma sa'ani adama a rana na a tsu linga nə ayi ləngə goon, ili i ro waru gba shi adama a linga va ana'an nə nfa'an.

²² Ne da u ri nə Əsula. U ciga tə u roco upan wə yi adama ama e ene ucira wə yi a aci a za na suru wu ntsayi ə lungusə yi. Amma reve wo o'wo u ta yuwusan ankuri ne ele. ²³ U yuwan tə ili i nda adama u roco tsugbain tsə yi lon ana we enei iliyali ya ama, aza a na u foboyi ə ushi tsugbain tsə yi. ²⁴ Atsu da gba ama o ndolo a na Əsula e deyi. U dangwa tsu tə ətsumə a ama a Isra'ilə, agba ayi dada ne goon shi, waru u dangwa tsu tə fo ətsumə a Atakpaci. ²⁵ Cine Əsula a dammai ətsumə a aatagada a Hosiya, vumavəsula:

“Aza a na a ri ama a və shi,
Ele da mee de ama a və gogo.

Waru n to roco icigi
ə tyo ubətə wa aza a na n shi n cigai shi.”[◊]

²⁶ Waru
“De ubətə u na Əsula a damma nle,
‘Ədu ama a və a da shi,’
De da Əsula a wuma ee de le muwun mə yi.”[◊]

²⁷ Waru apa ili i na Ishaya† vumavəsula
dammai adama a ama a Isra'ilə:
“Ama a Isra'ilə a tə əbunda,
vadamma wuyun wu nge'en m mala,
agba wa'a da aa wawa ətsumə e le.

²⁸ Əsulazuva a tə jikə,
adama u ca ama o uvadı ətsumalimə suru
suru.”[◊]

²⁹ Ishaya dammisa tə:
“Əsulazuva Mogono me Ili Suru Suru
ma lyawa tə ama o gundo tsu wa'a a dənə
wuma.
Nə ne da gba shi,
a tə lungusə tsu suru suru,
tse ilyuci yo Sodom nə Gomora.”^{◊†}

Aza a Isra'ilə na Alabari a Sa'ani

³⁰ To, adama o ndolo nye tsaa damma adama e ili i ndolo? Ayi nda da: Atakpaci a yuwusan ukadu u na a zuwa aciyele əzə a əbulə e ekere a Əsula shi, amma Əsula a da a zuwa nle əzə a əbulə na aciyayi adama

a na a ca tə okolo ya'a yi. ³¹ Ama a Isra'ilə a yuwan tə ukadu o toni Wilə adama o o'woto aciyele əzə a əbulə nə Əsula. Agba a gura shi. ³² Adama ə nye a kudai? Adama a na a ciga tə a zuwa aciyele əzə a əbulə e ekere e ili i na aa yuwusan, amma a zami yi nu ucawu wo okolo ubata wa Əsula okolo mejege shi. Reve a kərə a tədətsəsə a aatali a gbain a na a ri o ure u le. ³³ Cine Əsula a dammai ətsumə a Adanshi a yi:

“N ta zuwa aatali ətsumə a Sihiyona.*

Za na ama aq dənə a tədətsəsə.

U tə tsa aatali a na aa zuwa le a riya.

Agba za na ca niyi okolo waa uwwa wono shi.”[◊]

10

¹ Ama a və, ili i na n la'a cigai, n ciga tə aza a Isra'ilə suru a tsurə iwawi. Avasa a və a da ndolo e ekere a Əsula. ² N reve tə a na a cigai a yuwaan Əsula əganda, agba a tsurə urevu ³ wi ili i na i tsu zuwa Əsula a ushi ama shi. O unə u ndolo, reve a yuwan ukadu u na a zuwa aciyele o o'wo əzə a əbulə e re le. Reve a 'yuwan o toni ure wə Əsula u na u tsu kəmbəto ama əzə a əbulə. ⁴ Zamawawa zuwa tə Wilə wo o'wo babu ucira, adama o ndolo Əsula a tə usu aza a na a cayi Zamawawa əkolo suru.

Ama suru a ta gura tsurə iwawi

⁵ Musa dana tə cine Əsula a tsu zuwa ama o o'wo əzə a əbulə adama a na oo toni Wilə. U damma tə, “Za na yuwan tsutoni ni ili i na Wilə u dammai, u tə dənə wuma.”[◊] ⁶ Apa nda ili i na Adanshi a Əsula o ritoyi cine vuma o o'wo za və əbulə nu ure wu ucawu wo okolo: “She vu damma aciyawu wan, ‘Zane da aq 'yəwə zuva?’” (Za na a dansa, “She vu damma aciyawu wan, ‘Zane da aq 'yəwə zuva əvu u tarə Zamawawa a cipa o uvadı?’”) ⁷ “Waru she i damma wan, ‘Zane da waru aq cipa pe ubata wa akwakwa?’” (Za na a dansa, “She i damma wan, ‘Zane da aq 'yəwə ubətə wa akwakwa wu utə nə Zamawawa?’”)

⁸ Apa ili i na Adanshi a Əsula a dammai: “Ikaka'a i tə zuzu nə əvu, u tə o unə wə wu no o okolo a wu.” Ayi da uritosu wu ucawu wo okolo u na tsaa dansa.

◊ 9:25 Hos. 2:23. ◊ 9:26 Hos. 1:10. ◊ 9:28 Isha. 10:22-23. ◊ 9:29 Isha. 1:9. * 9:33 Sihiyona aala o ro a da a Urishelima. ◊ 9:33 Isha. 8:14; Isha. 28:16. ◊ 10:5 N.Gn. 18:5.

⁹ Nā vu damma a alanga e eteshe, “Yesu Zagbain da,” waru nā vu usu tā o okolo a wu a na Əsulə a 'yasan yi tā pe o ukwā, Əsula a ta wawa wu. ¹⁰ Tsu usu tā no okolo a tsu, waru adama o ndolo a dā Əsulə a kambəto ntsu mejegē. Əvu tsu damma a alanga e eteshe tsu usu tā, waru adama o ndolo a dā tsu tsurai iwawi.† ¹¹ Cine Əsulə a dammai ətsumə a Adanshi a yi, “Agba za na ca niyi okolo suru waa uwwa wono shi.”

^{◊ 12} Ayi nda ta yuwusan adanshi a za suru, adama a na babu ili i na i tawulai na aza a Isra'ila na Atakpaci. Zagbain tā da ri lo və koyan da. Waru u tsu zuwaa tā aza a na a yuwusan avasa e ekere a yi aba'un a əbunda. ¹³ Cine Adanshi a Əsulə a dammai, “Nā za de a ala a Zagbain suru, Əsulazuva a ta wawa yi.”◊

¹⁴ Cine ama aa ca Zagbain okolo hali a pati yi u wawa le, nnə koto a uwwa ada a yi shi? Waru cine a uwwa, nə za ro damma le shi? ¹⁵ Waru cine aqə 'yawə a damma le, nə Zagbain lyungu le shi? Adanshi a Əsulə a damma tā, “Ili i mazanga i dā lon na aza a na aqə tawusa na a alabari a sa'ani a rawa.”◊

¹⁶ Aza a Isra'ila suru dā a usuyi Alabari a Sa'ani'i shi. Iroci, Ishaya vumavəsulə ece tā, “Asulazuva, vuma ro usu tā de ili i na tsu dammai?” ¹⁷ Ama a uwwa tā Alabari a Sa'ani'i ana nanza damma nle ada e Yesu Zamawawa. A tsu fara tā uwwa ikaka'a, reve a usu. ¹⁸ Amma te dā aza a Isra'ila? A uwwa tā de ikaka'a? Ee, a uwwa tā! Adanshi a Əsulə a damma tā:

“A damma tā ikaka'a a tyo ubətə wa ama suru.

Waru a yuwan tā adanshi a yi bata koko'o a alanga ətsumə o uvadi.”◊

¹⁹ Amma ama a Isra'ila e reve tā ili i na waa dansa na amayun gba? Ee, e reve tā, ko a mantsa ma Musa, Əsulə a damma tā, “N ta zuwaa ida i ro aba'un, reve i yuwan tsushu'un

N ta zuwaa olo Atakpaci aba'un, reve yu uwua upan.”◊

²⁰ Ishaya yuwan tā adanshi babu wovon a na Əsulazuva a damma tā, “Aza a na a shi e izami i və shi, ele da aza a na a tsurə numu.

N roco tā aciyavə a tyo ubətə wa aza a na a shi e ipati i na ee ene mu shi.”◊

²¹ Waru Əsulə a yuwan tā adanshi adama a aza a Isra'ila, “Urana məbulə n tsu bubaruwə tā ekere a və adama n ushi ama a na a ri na asuvu ugbawu waru a 'yuwain o toni.”◊

11

Əsula a yuwaan tā aza a Isra'ila isa'ani

¹ Adama o ndolo reve me ece: Əsulə a 'yuwan tā ama a yi, aza a Isra'ila? Ne da shi! Amu na aciyavə za va Isra'ila da. Amu maci va Ibrahim da, waru za vu ugundo wa Banyamit u da. ² Əsulə a dangwa tā ama a Isra'ila o o'wo ama a yi de nu ujimu, waru koto u wasan le shi. I cuwan tā ni ili i na Adanshi a Əsulə a dammai adama a nda? Iliyat vumavəsulə 'yawə tā na adanshi a aci a ama a nda reve u damma, ³ “Asulazuva, o una tā aməsulə a wu, waru a lungusə tā musa'a mə wu. Amu da vumavəsulə na buwai a nde'en, agba a ta zama o una mu fo gogo.”◊ ⁴ Waru i cuwan tā cine Əsulə a usuyi? U damma, “Avu da goon vu buwai shi. N tā na ama ukpukukupa ucindere (7,000) aza a na koto a kingyowayi əməli Ba'alut shi!”◊

⁵ Ne da fo u ri gogo. Ama a tā lo wa'a na Əsulə a dangulai adama e isa'anit ya yi. ⁶ Waru nnu u dangula le, adama e isa'ani ya yi i da, agba adama e ili i ro na a yuwin da shi. Nno o to o'wo ama a Əsulə adama e ili i na aa yuwusan, une'e wi isa'ani ya Əsulə wo o'wo une'e wa amayun shi.

⁷ Ayi nda u to rocosu ama a Isra'ila wa'a da, aza a na Əsulə a dangwai, a tsurai ili i na aza a Isra'ila suru a ri e izami. Agba akapi e le a tā na aciyogbamu. ⁸ Cine Adanshi a Əsulə a dammai:

“Asulə a ca le tā okolo a tsutamu. Urumbənəto le tā adama e ene wan, waru u ula tā atsuvu e le adama a uwwa wan.

Ne da gba hali n gogo.”◊

⁹ Waru Dawuda damma tā: “Lyawa əbuki e le e reme le ətsumə a maza me le,

◊ **10:11** Isha. 8:14; Isha. 28:16. ◊ **10:13** Juw. 2:32. ◊ **10:15** Isha. 52:7. ◊ **10:18** Ica 19:4. ◊ **10:19** U.Wl. 32:21.

◊ **10:20** Isha. 65:1. ◊ **10:21** Isha. 65:2. ◊ **11:3** 1 Ngo. 19:10; 1 Ngo. 19:14. ◊ **11:4** 1 Ngo. 19:18. ◊ **11:8** U.Wl. 29:4; Isha. 29:10.

adama a taqdatsa
reve a ushi atsumalima adama e ili i na a
yuwain.

¹⁰ Lyawa esu e le a rumbana adama e ene
wan,
zuwa le a kaqdato zala vi itana yu ume
u na aa cu'wan shi." [◊]

¹¹ Adama o ndolo reve me ece: Ana aza
a Isra'il a ariyai, uriyu u ndolo u lungusa le
ta? Ne da shi! Adama a na a yuwain unusu,
dada iwawi i taqwai ubata wa Atakpaci, ayi
nda gba ayi da waa zuwa aza a Isra'il a
yuwan tsushu'un. ¹² Na Atakpaci a ushi
aba'un a abunda adama a na aza a Isra'il a
a 'yuwain a mantsa ma na Asula a shi a
cigai a wawa le, reve a mantsa ma na aza
a Isra'il a a taqw a ushi iwawi'i o ukosu,
aba'un e le a ta la'a abunda.

Iwawiya Atakpaci

¹³ Gogo n ta yuwusaan du adanshi adu
Atakpaci. Asula a dangwa mu taq mo o'wo
aajiya a Atakpaci, waru n ta yuwusan afalu
adama o ulinga u gbain u na u ca numu n
yuwan. ¹⁴ N ta zama ure u na maa zuwa
aza a Isra'il a ciga ili i na adu Atakpaci
i ri na ayi, tsundolo tsa da maqtsura n
wawa ozo o ro e le. ¹⁵ Ana Asula a vadalayi
aza a Isra'il a ucina, wo o'wo taqi'utsa ya
Atakpaci. Adama o ndolo ana Asula aa
yuwisan tsu'utsa na aza a Isra'il a, u ta
gashi a kambato taqakwakwa wuma. ¹⁶ Na
a ca Asula mabishi ma tsuwa, to, za va yi
da mabula. Waru na a ca Asula aralu o
udanga, eten o udanga'a suru za va yi da.

¹⁷ U taqgashi a saza taqeten o ro o udanga
u zetun.[†] Adu Atakpaci i taqgashi eeten e
zetun a na a kungwai atsuma o ogozo a na
e lebenuyi zuva vu udanga u zetun. Gogo i
ushi taqili i sa'ani i na i shi za va aza a Isra'il a
cine eeten a sa'avu o tsu sowo mini maqyi
diga a aralu o udanga. ¹⁸ Adama o ndolo
she i yuwaan eten a na a sazai uvadu wan.
Cuwain, adu da yaq banasa aralu o udanga
a ndede shi. Aralu a yi a da a q banasa du.
¹⁹ U ta gura wo o'wo i yuwan majiyan a na a
sazai ete'en, adama a zuwa du o unq u le u
da. ²⁰ Amayun a da. A saza le taq adama a na a
'yuwain a usu, adu gba i buwa taq ubata'a
adama a na i usuyi. She i 'yasan avangaci
wan, amma yu uwu wovon wi ili i na yaa

gura fara. ²¹ Nna Asula a saza eten o ufaru
o ndolo, ne da waa gura kodo du fo.

²² Adama o ndolo ye ene taq Asula a taq ni
isa'ani, waru u tu usuduwu lon. U tsu ca ta
aza a na a lyawai itoni ya yi atsumalima.
Ni i lyuwa elime na nden cine woo roco du
isa'ani, to, u taq a ri n rocosu du isa'ani ya
yi. Nna gba i yuwan ne shi, u ta saza du
diga o udanga'a. ²³ Waru na aza a Isra'il a
a zuwisa okolo e le ubata wa Asula, u ta
kambatowisa le ubata u na a shi. U taq nu
ucira u na waa yuwan ne. ²⁴ Adu Atakpaci
i taq gashi eeten o udanga u zetun[†] u na u
kungwai atsuma ogozo u na o kodoi, reve e
lebenu yi zuva vu udanga u zetun u sa'ani.
Ne da il'i u ri shi! Amma a na wo o'woi
aza a Isra'il a o ndolo a taq gashi eeten a na
a kungwai o udanga u sa'ani, a taq gba e
lebenuwishe le o udanga'a babu usan.

Asula a tsu yuwaan ta ama suru isa'ani

²⁵ Ama a va, n ciga du taq i reve ili yu
usokowu i nda, adama i reve na koto i revei
ili suru shi, waru adama i 'yasan avangaci
wan. Aza a Isra'il a o ro a taq na aciyogbam,
agba ili i nda i ta lyuwa elime hali she
na atyo a na Asula a zuwayi Atakpaci a
na a dangwai, a taqw ubata wa Yesu Zamawawa. ²⁶ Waru ne da Asula aa wawa
aza a Isra'il a suru. Cine Adanshi a Asula a
dammai:
"Zamawawa to uta Sihiyona,[†]
reve u tawa iwuya suru diga o u'wa wa
Yakubu.

²⁷ N ta yuwan akucunu a nda ne ele
na n tawa nusu le." [◊]

²⁸ Aza a Isra'il a 'yuwan taq a usu Al-
abari a Sa'anil'i, adama o ndolo o o'wo taq
n'yuwatan maq Asula. Ayi nda wo o'wo taq
ne adama u kamba du, adu na i ri Atakpaci.
Agba hali n gogo aza a Isra'il a ama a da a na
Asula a dangwai, waru u ciga le taq adama
a nzuwulai n na u yuwayin nkaya n le
Ibrahim, na Ishiyaku na Yakubu. ²⁹ Asula
a tsu vadala okolo a yi a aci a ama a na u
deyi ni ili i na u ca nle shi.

³⁰ De nu ufaru adu Atakpaci i 'yuwan taq
o toni Asula. Amma a mantsa ma na aza
a Isra'il a 'yuwain o toni, reve Asula a
yuwaan du isa'ani. ³¹ Ne da waru u ri hali
n gogo, aza a Isra'il a 'yuwan taq o toni,

[◊] 11:10 Ica 69:22-23. [◊] 11:27 Isha. 59:20-21; Isha. 27:9.

adama o ndolo Asulà a ta gura yuwaan le isa'ani cine u roco ndu isa'ani. ³² Asulà a ciga tà u roco isa'ani à tyo a ama suru adama o ndolo u zuwa le tà o o'wo gashi aza a na à ri o u'wa wa ali adama a na a 'yuwain o toni.

Ica a tyo ubata wa Asula

³³ Zane da aa gura rito utsuru, nu ugbozu, nu urevu u na Asulà à ri nà ayi?

Zane aa gura reve ili yo okolo à yi?

Zane aa gura cuðuwa ili i na u tsu yuwan?

³⁴ Cine Adanshi à Asulà a dammai,

"Zane revei okolo a Asulazuva?"

Zane aa gura ca yi asalà?"

³⁵ "Za ro tà ni ili i na woo tono Asulazuva, i na a ciga a 'yuwan u tsupa yi?" [◊]

³⁶ Asulà a yuwan tà ili suru.

Ayì da za na tsu zuwa ili suru i lyuwa elime. Ili suru i tà lo adama a ca yi tsugbain.

Tsu 'yuwan tsu ciga tsu cuwa Asulà babu ukotu! Ami.

12

Ica aciyàdu e ekere à Asula

¹ Ama à va, Asulà à tu ulobonu, ayi da i zuwai n ri a patishi du i ca aciyàdu e ekere à Asulà tsà kucci, ni i ri wuma. I ca aciyàdu kparà-kparà i yuwaan Asulà ulinga waru i yo'onoto yi okolo. Ne da wu ntsayi i yuwaan Asulà aganda o okolo à du. ² She i lyuwa elime nà mayan me ili i na ama o uvadi u nda aa yuwan wan, amma, i lyawa Asulà a ca du okolo a sa'avu. Ne da yee reve ili i na Asulà a ciga ndu i yuwan: I te reve ili'i i tu ulobonu, ili'i waru i tsu yo'onoto yi tà okolo, nà cine wu ntsayi.

³ Asulà o roco mu tà isa'ani, adama o ndolo n ta dansaa za suru àtsumà à du: She vu tara aciyawu upasu nà cine vu ri wan, amma vu yuwan majiyan ulobonu waru vu kàlyuwà aciyawu cine Asulà a ca nuwu ucawu wo okolo. ⁴ Tsu tà nà pasu lipu àbundà à lipu tà, waru pasu lipu nda suru tsu linga tà ko'o. ⁵ Ne da fo, tsu tà àbundà, agba za suru upasu u lipu vu Zamawawa u da, waru àtsu fo tsu tu uboluloi ubata u tà.

⁶ Asulà a ca tà za suru àtsumà à tsu une'e u na waa lingaa. Nu u ca tsu ucira u na tsaa yuwan alajiya e ikaka, tsu 'yuwan tsu

ciga tsu yuwan yi nu ucawu wo okolo suru u na tsu ri nà ayi. ⁷ Nu u ca tsu ucira u na tsaa yuwan aganda, tsu yuwan aganda. Nu u ca tsu tà ucira tsu yuwan uritosu, tsu yuwan uritosu. ⁸ Nu u ca tsu tà ucira tsu dàshi ozo o ro okolo ugbamu, tsu dàshi le okolo ugbamu. Nà tsu tà nu une'e wu ucasu, tsu ca no okolo à tà. Nà Asulà a zuwa wu tà zaghain, vu kàmbaro ugbozu vu yuwan tsugbain ulobonu. Nu u ca wu tà ucira u na vaa yuwaan ozo o ro isa'ani, vu yuwan yi nà mazanga.

Nden mu ulobonu

⁹ Vu ciga ama ni icigi ya amayun. Vu 'yuwan ili i na i ri iwuya, reve vu guzà ili i sa'ani. ¹⁰ I cigalai cine wu ntsayi i cigalai nà za và wu. I ciga i yuwanlai tsutoni gogogo. ¹¹ She yo o'wo orogo wan, amma i yuwan ulinga ne ekere e re. I ca aciyàdu kparà-kparà i yuwsaan Zaghain aganda. ¹² I lyuwa elime nà mazanga adama a na i ri nu uzuwu wo okolo. Ni i ri na addama i dàna na ankuri. I yuwan avasa a mantsa suru. ¹³ I ca ama à Asulà ili i na a lambai. I ushi omocin àzà e Itoni a 'wa du.

¹⁴ Na ama a zuwa du àtsuma à àtsumàlímà adama a na i ri àzà e Itoni, she i yuwaan le unà wan. Amma i yuwaan le avasa Asulà a zuwaal le aba'un. ¹⁵ I yuwan mazanga nà aza a na a yuwan mazanga, waru i shon na aza a na à ri e mesun. ¹⁶ I yuwan nden n sa'ani nà àzà à du suru. I yuwan tsu'utsà na ama a na à ri ili i ro shi. She i 'yasan avangaci ko i tara aciyàdu i tà nu ugbozu wan.

¹⁷ Nà za ro nusaan du, she i tsupa yi ni iwuya wan. I yuwan ukadu i yuwan ili i na vuma suru ri e inda u ri mejegé. ¹⁸ I yuwan àtyo a na yaa yuwan tsàrà i yuwan nden mu uyo'o na ama suru. ¹⁹ N'utsà n và, she i ciga i ca ozo o ro àtsumàlímà a na a nusaan du wan, amma i puro Asulà a ca le àtsumàlímà nu upan wà yi. Asulazuva damma tà àtsumà a Adanshi à yi, "N ta ca aza a na a nusain àtsumàlímà. N ta tsupa le adama e ili i na a yuwan." [◊]

²⁰ Amma i yuwan ili i na Adanshi à Asulà a dammai: "Nà ma'yuwatan mà du mà ri na ambulu, i lyuwato yi.

◊ 11:35 Isha. 40:13; Ayu. 41:11. ◊ 12:19 UWL. 32:35.

Nu u ri na akuli, i ca yi mini mo oso.
Ne da waa uwua wono wi ili i na u yuwaan
ndu.” ◊

21 She i lyawa iwuya i lyuwa aci ą du wan,
amma i lyuwa aci e iwuya ną mayan me ili
i sa'ani.

13

Iyuwan tsutoni ną ngono

1 I yuwan tsutoni ną ngono n na maa
yuwusan tsugono a aci ą du. Əsula a da
goon ą ri nu ucira u na waa ca vuma
tsugono, ąyi da u zuwa nle o o'wo ngono.
2 Adama o ndolo aza a na a 'yuwain o toni
wilę u gwamnati, Əsula a da a 'yuwain o
toni. Adama o ndolo o to ronoo aciyele
oforo. **3** Aza a na aa yuwusan isa'ani,
aa dana a uwusa wovon wu ngono shi,
amma aza a na aa yuwusan iwuya, ele da
aza a na aa uwusa wovon u le. Babu ili
i na yaa zuwa du yu uwua wovon u le. I
yuwan ili i sa'ani, ni i yuwan tsundolo ele
a ta cuwa du. **4** Mogono aagbashi a Əsula
a da, waru ulinga wą yi ąyi da u kamba
du. Amma ną yaa yuwusan iwuya, reve
yu uwua wovon wą yi, adama a na u ta
nu ucira u na waa ca du oforo. Ana u tsu
ca ązə e iwuya ątsumalima, ąyi aagbashi ą
Əsula a da. **5** Adama o ndolo i ciga i 'yuwan
i yuwan tsutoni na azagbain a gwamnati,
adama a na tsundolo tsa da yaa yuwan ąvu
i kanzu'wa oforo, waru adama a na ili i na
yi ntsayi i yuwan da ndolo. **6** Ayi da i zuwai
yaa tsupusa utafa. Ngono aagbashi ą Əsula
a da, waru ą tsu ushi tą atsupu tsara a gura
yuwan ulinga u na Əsula a zuwa nle. **7** I
tsupa le ili i na oo tono du suru. I tsupa ko
cu'un vu utafa ne da suru. I ca le tsugbain
waru i yuwan tsutoni ne ele suru.

I ciga ama

8 She i lyawa nanza toni du ili i ro wan. Ili
i tą i da goon na ni i ciga i 'yuwan i yuwan,
ąyi da i cigalai, adama a na vuma na cigai
ama u to tonishi Wilę suru. **9** Wilę'ą u
damma tą, “She vu yuwan tsipere wan.
She vu una nanza nu ucigu wą wu wan.
She vi ivą wan. She vu zuwa okolo e itana
yi za ro wan.” Amma wilę u tą u tą lo za na
dammai unata na aza a nda: “Vu ciga nron

mu nden ma wu cine vu cigai aciyawu.” ◊
10 Na vu ciga ama, vaa yuwaan le iwuya
shi. Na vu ri ni icigi ya ama vu to tonishi
ili i na Wilę u dammai.

11 Ni i ciga i 'yuwan i yuwan ili i nda
adama a na i reve tą cu'un mantsa ma
na tsu ri. Mantsa ma na u lobonoi i 'yon
gogogo ątsumą a nlavu a da, adama a na
iwawi i tsu i la'a tą zuzu ną mantsa ma na
tsu fara cayi okolo. **12** U yuwan tą gashi
ayin a ciga tą o koto, waru usana u ciga
tą matawaa. Adama o ndolo tsu lyawai
a yuwusan ili i na aa yuwusan ątsuma
e irumbu, reve tsu tarai itana i na tsaa
yuwayin uvon ątsumą e ekan. **13** I yuwan
wuma u du ulobonu, cine ama a tsu yuwu
san nu urana. She i yuwan iwuya a mantsa
ma abuki wan. She yoo o'wo ososowi wan.
She i yuwan tsipere icu'un icu'un wan. She
i yuwan nlangi vani du wan. She i yuwan
tsushu'un no ozo o ro wan. **14** Amma i
lyawa Zagbain Yesu Zamawawa rono du
adanga a wuma u du suru suru. Reve waru
i lyawa ifobi yu ure u na yąa tsura ili i wuya
i na i cigai.

14

She i ge'eto ama wan

1 I ushi aza a na a kurusu Zagbain, ko
na aza a na ucawu wo okolo u le u ri nu
ucira shi da. She i yuwan mawasan ne ele
adama e ili i na a tarai u na u ri ulobonu
ko ulobonu shi wan. **2** Iroci, nanza tara
tą unusu u da shi na a lyuwa ko cu'un vi
ilyalya i na a tsurai biti. Agba za na ucawu
wo okolo ą yi ą ri nu ucira shi, u tsu tama
nama na u tsurai suru shi. **3** Aza a na a tsu
lyuwa ko cu'un vi ilyalya i ne da ą tsurai, a
ciga a 'yuwan o goro aza a na a 'yuwain a
tama inama wan. Waru aza a na a tamusa
inama shi, a ciga a 'yuwan a tara gashi aza
a na a lyuwusa ilyalya a yuwan tą unusu
wan, adama a na Əsula a usu tą vuma
ndolo. **4** U ri ulobonu i yuwaan aagbashi
a vuma ro uge'etosu shi. Zavu'wa vą yi da
aa gura damma ko u ta yuwusan ulinga u
sa'ani ko waa yuwusan ulinga u sa'ani shi.
Ucira wu Zagbain u ta kamba aagbashi ą yi
a yuwan ili i na wu ntsayi u yuwan.

◊ **12:20** Udm. 25:21-22. ◊ **13:9** Mt. 20:13-15; Mt. 20:17; N.Gn. 19:18.

⁵ Aza e Itoni o ro a tara tā urana u ro u la'a tā urana u ro akiza, ozo o ro gba a tara tā urana suru unātā u dā a ri. I yuwan majiyan me ili i na yi ntsayi na aciyādu. ⁶ Aza a na a tarasa a na urana u ro u la'a ta urana u ro, a tsu yuwan tā ne adama a na a ciga tā a ca Zagbain tsugbain. Ne da waru aza a na a lyuwusa ilyalya icu'un icu'un a ri. O tsu godyoo tā Asulā kafu a lyuwa, tsundolo tsa da aa ca Zagbain tsugbain. Aza a na waru a 'yuwain a lyuwa ili suru a tsu ciga tā a ca Zagbain tsugbain reve waru o godyoo Asulā.

⁷ Adama a aciyātsu a da tsu ri wuma goon shi, waru tsu kuwā adama a aciyātsu goon shi. ⁸ Nā tsu ri wuma, adama a Zagbain a da tsu ri wuma, waru nā tsu kuwā, adama a Zagbain a da tsu kuwai. Adama o ndolo, na tsu ri wuma ko tsu kuwā e ekere a Zagbain a da tsu ri.

⁹ Ili i na i zuwai Zamawawa kuwai reve waru u 'yon u kāmbā wuma ayı da adama wo o'wo Zagbain aaci a aza a na a ri wuma na aza a na a ri ukwā. ¹⁰ Adama o ndolo nye i zuwai yee ge'etosu aza a na a ri oo tono Zagbain? Waru nye i zuwai yoo ronuso aza a dū aza e Itoni e ida? Urana u tā lo a tāwā a na Asulā ee ge'eto tsu suru. ¹¹ Asulā a damma tā atsumā a Adanshi a yi,
“N kucina tā nā wuma u vā,
ama suru a tā kingyo a mākākan mā va.
A alanga e eteshe a da ama suru
a damma a na amu da Asula.” ◊

¹² Ama suru a ta cuđuwa ili i na a yuwan a makakan mā Asulā, ni ili i na i zuwai a yuwan ne.

She i zuwa ama a riya wan

¹³ Tsu ciga tsu 'yuwan tsu lyawa e ge'etosulei. O una u ndolo, i dammulai u ri ulobonu i zuwa ama a tādātsā ăvu a riya atsumā o unusu shi. ¹⁴ Amu n tu ubolu nā Yesu Zagbain, adama o ndolo n reve tā ilyalya suru a tu ulobonu u na a gura lyuwa le. Nā vuma tara ili i ro i ri ulobonu shi, to, ili i ndolo unusu u da e ekere a yi. ¹⁵ Voo rocosu icigi shi nā vu lyuwa ilyalya i na yaa zuwa za vi Itoni tō ro riya. She vu lyawa ilyalya i na vaa lyuwusa u lungusā vuma na Zamawawa kuwai adama a yi

wan! ¹⁶ She vu lyawa ili i na vu tarai u ri mejege ma da u kāmbā ili i na ama o ro a tarai ili yi idaba wan. ¹⁷ Nā vuma ro yuwan adanshi adama o tsugono tsa Asulā waa yuwsan adanshi adama a wilā o unā wa alya e ilyalya no oso shi, amma gba u tsu yuwan tā adanshi adama a abula, na asuvu nden, nā māzāngā ma na Ruhu va Akiza a casu. ¹⁸ Ni i yuwaan Zamawawa aqāndā o ure u nda, itsu zuwa tā Asulā a uwā uyo'o waru ama a tā usu du fo.

¹⁹ Adama o ndolo, tsu ciga tsu 'yuwan tsu yuwan atyo a na tsaa yuwan tsu yuwan ili i na i tsu tāwāq nā nden ma asuvu, waru ni ili i na i tsu kāmbulai e isawan ugbamu. ²⁰ She i lungusā ulinga wā Asulā adama e ili i na yaa lyuwusa wan. I ta gura lyuwa ilyalya suru, amma unusu u da vu zuwa nanza yuwan unusu adama e ili i na vaa lyuwusa. ²¹ She i tama inama, ko i sowo mārā, ko i yuwan ili i ro wan, nā wo o'wo i yuwan tsundolo u ta zuwa aza e Itoni o ro a riya.

²² Atsumā e ili i na vaa yuwsan ăvu da nā Asulā a wu. Ama a tsu yuwan tā māzāngā ne e reve ili i na a yuwsan mejege ma da, babu mālālā adama a yi. ²³ Amma nā a ri a mālālā atsumā e ili i na aa lyuwusa, Asulā o kototo le tā nā a lyuwa yi, adama a na e reve tā mejege ma da shi. Ni i yuwan ili i na i revei mejege ma da shi, i ta yuwsan unusu.

15

Vu yuwan ili i na vaa uwā uyo'o goon wan

¹ Atsu na tsu ri nu ucawu wo okolo o ucira, tsu yuwan ankuri nā aza e Itoni yi Zagbain aza a na ucawu wo okolo e le a ri nu ucira shi. She tsu cigai tsu zuwa aciyātsu na tsaa uwai uyo'o goon wan.

² Tsu yuwan ili i na yaa zuwa le a uwā uyo'o, reve waru tsu yuwan ili i na yaa kamba le. ³ Ko Zamawawa yuwan adama u zuwa aciyāyi wu uwā uyo'o shi. Amma cine Adanshi a Asulā a dammai, “Ama a na e isulusa wu ămu da fo e isulusa.” ◊ ⁴ Ili i na a danai suru atsumā a Adanshi a Asulā a dana le tā adama o rito tsu. Adanshi a Asulā a ca tsu tā makaba ma asuvu, reve

◊ 14:11 Isha. 45:23. ◊ 15:3 Ica 69:9.

waru u ca tsu okolo ugbamu, adama tsu dana nu uzuwu wo okolo.

⁵ Asulə a da za na tsu zuwa tsu kaba asuvu, reve waru u ca tsu okolo ugbamu. N ta yuwusan avasa Asulə a kamba du adama i yuwan nden n sa'ani na ama, atsumə e itoni yi Zamawawa. ⁶ Ne da suru ndu yoo boluloi dyo du i yuwaan Asulə ica reve waru i casu yi tsugbain, za na ayi da Dada va Yesu Kristi Zagbain tsu.

Alabari a Sa'ani adama a aza a Isra'ilna Atakpacı

⁷ Zamawawa usu du tə, adama o ndolo ədu fo i usulai. Ne da Asulə a a tsurə tsugbain. ⁸ N damma du tə Zamawawa yuwan tə aganda a tyo e ekere a aza a Isra'ilna adama u roco nzuwulai mə əbundə n na Asulə a yuwayin nkaya n le amayun a da. ⁹ Waru u tawə tə tsərə Atakpacı a ca Asulə ica adama e isa'ani i na u roco nle. Ununa Adanshi a Asulə a dammai:

"N ta cuwa wu e memere ma Atakpacı.
N ta cana ica a tyo a aala a wu." [◊]

¹⁰ Adanshi a Asulə a dammisə tə:
"Zəngənai, ədu Atakpacı,
obolo na ama a yi, aza a Isra'ilna." [◊]

¹¹ Waru Adanshi a Asulə a damma tə:
"Cuwai Asulazuva, suru ndu Atakpacı.
Cuwa niyi, ama o uvadı suru." [◊]

¹² Reve vumavəsulə Ishaya damma,
"Nanza o u'wa u Mogono Dəwudat u tə tawə,
u ta yuwan tsugono a aci a Atakpacı,
waru a ta zuwa okolo e le e ekere a yi." [◊]

¹³ N ta yuwusan avasa a tyo a Asulə, za na tsu ca uzuwu wo okolo, u shiton du na mazəŋə ma amayun na asuvu nden, a mantsa ma na i cayi okolo a du e ekere a yi. Ne da uzuwu wo okolo a du waa lyuwa elime o ucira u Ruhu va Akiza.

Bulu yuwan tə adanshi adama o ulinga wəyi

¹⁴ Ama a va, n reve tə i tə tapu ni isa'ani. N reve tə waru i tə nu urevu u na wu ntsayi i dana na ayi, waru n reve tə i tsu gura ta ritoloi. ¹⁵ Amma n danaa du tə a alanga eteshe adama e ili i na n ciga ndu i cuwan. N yuwan tə ne adama a na Asulə a yuwaan mu tə isa'ani, ¹⁶ waru u ca mu tə ulinga u

na moo o'wo aagbashi e Yesu Zamawawa a tyo ubətə wa Atakpacı. N ta yuwusan Asulə tsugbashi ana mo ritosu Alabari a Sa'ani a yi. N dana tə ana ganut adama Atakpacı o o'wo kucci na Asulə a ushi, kucci na Ruhu va Akiza kəmbətoi akiza.

¹⁷ Adama o ndolo, n ta yuwusan mazəŋə adama e ili i na n yuwaın adama a Asulə atsumə e Yesu Zamawawa. ¹⁸ Maa yuwan adanshi adama e ili i ro shi, she ili i na Zamawawa yuwaın e ekere a va, ana n zuwai Atakpacı a yuwan tsutoni na Asulə. A yuwan tə tsutoni nə ayi adama e ili i na n dammai ni ili i na n yuwaın.

¹⁹ Waru o toni tə Asulə adama o ucira wə abajini o ulinga wə asalamat u na e enei, nə waru adama o ucira u Ruhu va Akiza. N yuwan tə alajiya a Alabari a Sa'ani atsumə a Urishelima hali a tyo alanga a Iliriku, adama o ndolo n koto tə de alajiya ubətə suru. ²⁰ N ciga tə n yuwan alajiya a Alabari a Sa'ani kuci ubətə u na ama o ro koto a uwai adama a Zamawawa shi, adama a na n ciga n yuwusan ulinga o ulinga u na nanza farai shi. ²¹ U tə cine Adanshi a Asulə a dammai:

"Aza a na koto a damma nle adama a yi shi
e te ene,
waru aza a na koto a uwai adama a yi shi,
a tə tsurə urevu." [◊]

Bulu ciga tə u buru Roma

²² Ulinga u nda u da u shi u putsusaa numu a tawə yə'ə du me ene du. ²³ Gogo gba n koto tə ulinga u na maa yuwusan bətə nda. N shi tə n ciga n 'yəwə ubətə u du nu ujimu. ²⁴ N te ifobi n 'yəwə Asibaniya, nə məqə karə, n ta batsa Roma. ²⁵ N reve tə n ta uwwa uyo'o nə m batsa me ene du, reve i kamba mu n reme ure. ²⁶ Amma kafu me ene du, n ciga n 'yuwan n 'yəwə ne'en Urishelima tsərə n tara une'e a tyo aza e Itoni a na a ri de. ²⁷ A'isa a aza e Itoni a na a ri Makidoniya nə Akataya a ca tə ikebe fəqən adama a kamba alambi a na a ri pe atsumə a aza e Itoni a Urishelima.

²⁷ A uwwa tə uyo'o u na aa yuwaan le ne, adama a na une'e'wo o'wo tə she damma atsupu o utan. O ufaru, Atakpacı a ushi tə isa'ani e ekere a Asulə adama a aba'un atsumə a ruhu e ekere a aza a Isra'ilna. Dada

◊ 15:9 Ica 18:49. ◊ 15:10 U.Wl. 32:43. ◊ 15:11 Ica 117:1. ◊ 15:12 Isha. 11:1. ◊ 15:21 Isha. 52:15.

gba e enei u lobono tà a kamba le ni ili i na à ri na ayi. ²⁸ Nà n koto a casu ikebe i nda, n tà kalyuwà du, reve n kàra à tyo Asibaniya. ²⁹ N reve tà na n rawa ubata u du, Zamawawa ta ca mu abajini aba'un adama à du.

³⁰ Ama à va, n ta patishi du ankuri atsuma a ala e Yesu Zamawawa Zgbain tsu, i bolo ekere na amu atsuma o ulinga a yuwanus avasa à tyo ubata wà Asulà adama à va. I yuwan ili i nda adama e icigi i na i ri na ayi à tyo e ekere à va na Ruhu va Akiza ca ndu. ³¹ I yuwan avasa adama a ama a na à ri e ida ya Yahuda aza a na koto à ushiyi Yesu Zamawawa shi, tsàra a uwato mu usan wan. Waru i yuwan avasa adama à azà e Itoni atsuma à Urishelima a yuwan mazangà ni ili i na n yuwan adama n kamba le. ³² Nà Asulà à usu, n tà tawà ya' du na mazanga, waru ukalyuwusà u va à tyo ya' du u ta zuwa mu mu uwaa uyo'o reve n tsurà wivuwun. ³³ Gogo lyawa Asulà, za na tsu ca asuvu nden, u dana obolo na adu suru. Ami.

16

Bulu casa ta n'utsa mayi

¹ N tà ni ili i sa'ani i na maa damma adama à Fibi, ka na a yuwanus aganda atsuma a aa'isa à azà e Itoni a Kankiriya. ² N ta patishi du ankuri i ushi yi atsuma a Zgbain o ure u sa'ani u na ama à Asulà aa tsu yuwan. I kamba yi atsuma o ure u na yaa gura suru, adama a na u kamba mu tà na ama à abunda fo.

³ I casà Birisika na Akila, ◊ aza a na a yuwan ulinga obolo na amu atsuma a tsugbashi tsà Yesu Zamawawa. ⁴ A usu tà à kuwa adama a kamba mu. N godyoo le tà lon, waru amu à nde'en shi a'isa à azà e Itoni a Atakpaci suru o godyoo le tà. ⁵ Waru, i casà mu aa'isa à azà e Itoni a na o tsu bolotosu atsuma o u'wa u le.

Waru i casà mu i'utsa ya amayun i va Abayinitu. Ayi da vuma na fara o'woi za vi Itoni e ida ya Asiya.

⁶ I casà mu Meri, za na yuwaan du ulinga wà abulà lon.

⁷ I casà mu ama à va, Andranika na Juniya, aza a na à dana atsuma o u'wa wa

ali obolo na amu. O o'wo tà azà e Itoni kafu amu, waru ajiya a ta casu le tsugbain.

⁸ I casà mu Amfiliya, ayi i'utsa ya amayun i va i da atsuma e itoni yi Zgbain.

⁹ I casà mu Uribanu, za na yuwayin Zamawawa aganda obolo na atsu.

I casà mu i'utsa ya amayun i va Isitaki.

¹⁰ I casà mu Abali, za na rocoi amayun a da u toniyi Zamawawa.

I casà mu Aristobulu na ama o u'wa à yi.

¹¹ I casà mu Hiruduyan, moron mà va.

Waru i casà mu Nakisu na aza a na à ri atsuma o u'wa wà yi, aza a na à ri azà e Itoni yi Zgbain.

¹² I casà mu Tarafina na Tarafusa, amaci a na a yuwayin ulinga u sa'ani adama a Zgbain.

I casà mu nawayi va amayun va Bassis, ka ro na yuwan ulinga u sa'ani adama a Zgbain.

¹³ I casà mu Rufo, za na ri aagbashi a sa'ani adama a Zgbain. Waru i casà mma va yi, za na o'woi gashi mma va.

¹⁴ I casà mu Asinkirita, na Filiguna, na Hamisa, na Batureba, na Hema, obolo na azà e Itoni a na à ri obolo ne ele.

¹⁵ I casà mu Fililugu, na Juliya, na Niriyu, na mawun ma anawu mo usheli mà yi, na Ulumfa, obolo na ama à Asulà a na à ri obolo ne ele.

¹⁶ I casalai ni icigi yi Zamawawa.

A'isa à azà e Itoni a Zamawawa suru à tà casasà du.

Morono ma atsuva mo ukosu

¹⁷ Ama à va, i kambuwà ugbozu u du ulobonu adama a aza a na aa tawà nu une'esun nu u'yasasan wa asuvu e ekere o ucawu wo okolo wa ama, reve o rito ili i ro ko'o ni ili i na i tsurai. I suma le! ¹⁸ Aza a na a yuwanus ne a yuwsaan Zamawawa Zgbain tsu aganda shi, amma a ta yuwanus ili i na aa uwaa aciyele uyo'o. A tsu yuwanus tà ica ye pere, reve à lumà ama a na e revei cu'un morono ma adanshi me iwuya ma nda shi. ¹⁹ Azà e Itoni suru a uwaa tà a na yaa yuwanus tsutoni e ekere a Zgbain, adama o ndolo n ta yuwanus mazangà adama à du. Amma n ciga du tà

◊ 16:3 Ajy. 18:2.

i kambuwà ugbozu ątsumà e ili i na i ri ili i sa'ani, amma gba i suma iwuya.

20 Əsula a na gba ą tsu tawaqà na asuvu nden, aa jima shi u ta minjira Male reve u ca du ucira a aci ą yi.

N ta yuwusan avasa isa'ani ya Yesu Zagbain tsu danu obolo na adu.

21 Timoti za na a yuwusan ulinga obolo na amu, u tą lyungusaą du ni icasu ya yi. Waru ama ą va fo, Lusiya, na Yason, na Susibatara ą tą casasà du.

22 Amu da Tatiyu, n ta danasa ili i na Bulu dammai n dana. Amu fo n tą casasà du ątsumà a Zagbain.

23 Gayu tą casasà du. U ushi mu tą obolo na aą'isə a aza e Itoni suru ątsumà o u'wa wa yi.

Arasata, za vuuzuwa wi ikebe ą lyuci gbain, ni i'utsə i tsu Kawata ą tą casasà du fo.

24 N ta yuwusan avasa Zagbain tsu Yesu Zamawawa u roco du isa'ani suru. Ami.*

Avasa e ica

25 Tsu cayi Əsula tsugbain! Utsu zuwa du ta yi isawan nu ucira ątsumà o ucawu wo okolo ą du, cine Alabari a Sa'ani a dammai. Ikaka i da adama e Yesu Zamawawa ni ifobi i na u sokoi nu ujimu. **26** Amma gogo idana ya amasulà a zuwa le tą e reve amayun a alanga e eteshe. Waru Əsula, a na ą tsu kuwà shi, a zuwa tą uvadı mąbulà e reve amayun a nda, tsarà ą usu waru aa yuwan tsutoni na ayi. **27** Lyawa Əsula, za na ayi da goon u ri nu ugbozu, u ushi tsugbain o ure wà Yesu Zamawawa babu ukotu. Ami.

* **16:24** Akuci a atagada o ro ą ri nu uguzu u nda shi.

Mepepelime mo Ufaru ma Bulu a tyo ya Aza a Korinti

Ucuduwu wa aatagada a nda

Bulu dana tā mepepelime ma nda na mepepelime mo ro a tyo aza e Itoni o ro atsuma a Korinti. Korinti abajini a lyuci a da zuzu na nge'en m mala. Ama bātā bātā a dāna tā de na nden. Lyuci'i u dāna tā na ala a vama adama a mayan me iwuya ko ili yi idaba pe. Iroci yi ili i na a dansa ayi da aqa'isā a amali a Afurodata, ubata u na a zuwai ashakala ukpukukupa (1,000) adama o ulinga wa aza a na aa yuwusaan ure we open aganda. Bulu 'yawā tā de reve u linga adama u tsurā ikebe yi ili i na wāa dāna a lyuwusa waru o ritosu ama adama e Yesu. Aza e Itoni na abunda alambi a da a dāna a mantsa mo ndolo, amma ama o ro gba shi a shi tā nu ucira.

Atsuma e mepepelime ma nda, Bulu rito tā aza e Itoni cine a yuwan nden n le ubata u na ama a abunda a ri a yuwusan ili yi idaba. U damma tā aza e Itoni a yuwan nden ma ankuri na akapi a ama a na a buwai, she a dāna wukasu wan. U rito tā ama she a yuwan tsipere wan ko iwuya i ro wan. U cuduwa tā cine wu ntsayi lolo dāna. E mepepelime ma nda Bulu damma tā cine icigi i ri nu ucira lon. U roco tā cine waru wu ntsayi a yuwan aganda. O ukosu, u cuduwa tā ulyuwu wa aci e Yesu na a 'yasain diga o ukwa, ne da fo aza e Itoni a yi suru aqa dāna nu ulyuwu wa aci.

Ulyuwu wa aci e ekere o ukwa u tawā tā nu ucira e ekere aza e Itoni. Icigi yi ili yu uvadi abajini e ili i wuya i da. Aatagada a nda a damma tsu tā ulyuwu wa aci e Yesu Zamawawa e ekere o ukwa a la'a tā icigi yi ili yu uvadi, ne da za vi Itoni a gura suma ili yu uvadi reve u kuru Zamawawa ulobonu.

Ili i na i ri pe atsuma a aatagada a nda

1. Icasu na avasa a Bulu (1:1-9)
2. Ipati adama o ubolu wa aci (1:10-4:21)
3. Addama atsuma a tsu'utsa (5:1-7:40)
4. Tsutoni na Asula o un a wa amali (8:1-11:1)

5. Uritosu cine a yuwan aganda na wuma wa aq'isa (11:2-14:40)
6. Ulyuwu wa aci a Kristi Zamawawa a aci o ukwa (15:1-58)
7. Sadaka adama a alambi (16:1-4)
8. Ifobi yi mmalu ma Bulu (16:5-12)
9. Majiyan ma Bulu ni icasu ya yi (16:13-24)

Ucuduwu

¹ Amu Bulu da n danaa ndu aq'isa a aza e Itonit atsuma a Korinti mepepelime ma nda. N tā lyungusaq du ni icasu. I'utsa i tsu Satsani fo u tā lyungusaq du ni icasu. Asula e de mu tā amu Bulu, mo o'wo aajiya e Yesu Kristi Zamawawa, adama a na ne da u cigai. ² Asula e de du tā yo o'wo ama a akiza a yi. U kambato du tā na akiza e ekere e Yesu Zamawawa. U yuwaan tā ne fo aza a na a yuwaan niyi aganda atsuma a Zagbain Yesu Zamawawa bātā koko'o. Zamawawa da Zagbain tsu na akapi ama fo.

³ Lyawa Asula Dada tsu obolo na Zagbain Yesu Zamawawa a ca du isa'ani na asuvu nden.

Bulu godyoo tā Asula

⁴ N tsu godyoo tā Asula kuci adama e ne'e na u ca ndu, gogo a na yo o'woi aza e Yesu Zamawawa. ⁵ E re suru yo o'wo tā aza o utsuru, atsuma a adanshi nu urevu suru adama a na yo o'wo tā ili i tā na ayi. ⁶ Ayi nda u roco tā ili i na n damma ndu adama a yi amayun a da. ⁷ Adama o ndolo, i ushi tā ne'e suru na Ruhu va Asula aa casu, aqdu a pura ukambu wu Zagbain Yesu Zamawawa. ⁸ U tā gana du nu ucira hali o ukosu adama Asula o goro du atsuma e ili i ro o urana u na wāa tawisa waru wan. ⁹ Amayun a da Asula a ta yuwaan du ne, adama a na u tsu yuwan tā ili i na u dammai, u dangwa du tā yo o'wo ili i tā na Mawun ma yi, Zagbain tsu Yesu Zamawawa.

Ama e ne'eshen tā re re

¹⁰ Ama a va, n ta patishi du, adama o tsugono tsu Zagbain tsu Yesu Zamawawa, na suru ndu i usulai. She yi kasa wan, amma i boluloi aciyadu ubata u tā adama i dāna no okolo a tā na majiyan ma tā. ¹¹ Ama a va, ama o ro aza a na a ri de nden o

u'wa wə Kuluwi* a damma mu tə a na i tə a mawasan vəni du. ¹² A damma tə vuma suru ta yuwusan adanshi a yi ko'o. Vuma ro damma, "N te itoni ya Bulu." Za ro a dansa "N te itoni ya Apolo." Za ro waru a dansa, "N te itoni ya Bituru." Za ro gba a dansa, "N te itoni yi Zamawawa."

¹³ A ta gura ne'eshen Zamawawa za na ri vuma tə koko'o? O'o! Bulu kuwa tə adama a du a akpata?† O'o! A rumbu du tə tsərə yoo o'wo otoni a Bulu? O'o! ¹⁴ N godyo tə Əsulə a na n rumbuyi ko vuma tə ətsuma a du shi, she Kirisibu nə Gayu. ¹⁵ Gogo babu vuma na aa damma a rumbu yi tə ətsuma a ala a və. ¹⁶ (Kai, n cuwan tə gogo! N rumbu tə Istifana nə ka və yi nə muwun mə yi, waru maa gura cuwan ko n rumbu tə nanza shi.) ¹⁷ Zamawawat lyungu mu n rumbu ama shi. U lyungu mu tə n yuwan alajiya a Alabari a Sa'ani. Nə n damma Alabari a Sa'ani'i, she n yuwan nu ugbozu wa ama wan, adama a na n ciga ucira wu ukwə wu Zamawawa zuva va akpata wo o'wo pere shi.

Zamawawa da ucira nu ugbozu wa Əsula

¹⁸ Na ama a na a ri o ure wu ukwa a uwua ikaka adama o ukwə wu Zamawawa, u tso o'wo le tə gashi tsulo. Nə atsu na Əsulə a wawusa tsu uwua yi, ucira wə Əsulə u da. ¹⁹ A dana tə ətsuma a Adanshi a Əsulə: "N tə lungusə ugbozu wa aza a na a tarai aciyele a tə nu ugbozu.

N te geshe urevu wə aza o urevu."◊

²⁰ Nye i da i ri ulobonu ətsuma o uvadı wa aza o urevu wa adanshi, nə munlu n wīla, na aza a ndammulai? Əsulə a zuwa le tə suru o o'wo olo waru u roco tə ugbozu u le u ri nə abulə shi. ²¹ Əsulə za na ri nu ugbozu o fobo tə ama o uvadı u nda a a tsurə yi shi, no o toni ugbozu u le. O una u ndolo, u dangwa tə u wawa aza a na a ushiyi ikaka i na tsu yuwain alajiya, ikaka i na yo o'woi gashi tsulo. ²² Aza a Isra'ilə a ciga tə ee ene ili ya asalama tsərə u roco a na Əsulə a ri o ulinga. Atakpacı a ciga tə a tsurə ugbozu. ²³ Adama o ndolo, ana

tsu yuwain alajiya a na Zamawawa kuwa tə a akpata,† aza a Isra'ilə a tara yi tə gashi unusu, əvu Atakpacı a damma ili i tsulo tsa da. ²⁴ Amma ikaka'a a tyo e ekere a aza a na Əsulə a dangwai, aza a Isra'ilə obolo na Atakpacı, ayi da nda: Zamawawa, ayi da ucira wə Əsulə waru ayi da ugbozu wa Əsulə. ²⁵ Ko nə Əsulə a yuwan gashi u tu ulo, u la'a tə vadilimə ugbozu, ko nə wo o'wo gashi babu ucira, u la'a tə vadilimə ucira.

²⁶ Ama a və, cuwain cine i dənəi ana Əsulə a dangwa ndu. Ama o uvadı u nda a jiyen gashi wa'a da ətsuma a du a ri nu ugbozu. Ama wa'a da a dənəi azagbain a lyuci ətsuma a du. Waru wa'a da utəi ətsuma a du o u'wa u tsugono. ²⁷ Amma, Əsulə a dangwa tə ili i na ama a tarai tsulo tsa da tsərə u zuwa aza a na a tarai aciyele aza o ugbozu a uwua wono. Waru u dangwa tə aza a na a ri nu ucira shi, tsərə u ca aza o ucira wono. ²⁸ U dangwa tə ili i na ama o uvadı a tarai ili shi, ko babu aəbulə, ko babu ili i ro ko ke'en, əvu u linga ne ele adama ili i na ama a tarai ili ya aəbulə yo o'wo babu aəbulə. ²⁹ U yuwan tə ne tsərə vuma ro yuwan uvadı a məkəkən mə yi wan. ³⁰ Əsulə a da za na zuwa ndu yo o'wo ubolu nə Yesu Zamawawa. U kəmbəto tə Zamawawa na aciyayi wo o'wo ugbozu adama a tsu. Adama a yi a da Əsulə a usu ntsu. U kəmbəto tsu tə aza a əkiza, waru u ca tə aciyayi tsərə wu utəi tsu ubətə wu unusu. ³¹ Adanshi a Əsulə a damma tə, "Vuma na cigai yuwan uvadı, u yuwan goon ətsuma e ili i na Zagbain yuwain."

2

Adanshi adama a Zamawawa nu ukwa wayi

¹ Ama a və, ana n təwə n damma ndu ikaka ya Əsulə, n yuwaan du adanshi nu uguru wa adanshi ko n roco n tə nu ugbozu shi. ² Adama a na a mantsa ma na n dənəi obolo nə adu, n zuwa tə aciyavə mi icinə ili i na i buwai suru, she Yesu Zamawawa goon nu ukwə wə yi a akpata.† ³ Ana n təwəi ubətə u du, lipu və dənə nu ucira shi, waru n dənə tə e meje'en adama o wovon.

* **1:11** Kuluwi ka da, waru o utə yi a alanga e eteshe ko ama'a aza a yi a da ko aza a yi a da shi, waru ko agbashi a da ko ama a na a ri pe nə nden ətsuma o u'wa wə yi u da shi.

◊ **1:19** Isha. 29:14.

⁴ Waru ana n dənai o uritosu na alajiya n yuwan tə adanshi hawun. N yuwan ugbozu ko adanshi o morono mo ugbozu shi. N lyawa tə Ruhu və Asula roco ucira wə yi. ⁵ N yuwan tə ne tsəra i ca okolo adama o ucira wə Asula, agba adama o ugbozu wu vadilimə shi.

Ugbozu wa Asula

⁶ Nə n ri obolo na aza a na a gbamai de ətsumə e Itoni, n tsu yuwan tə adanshi nu ugbozu. Amma cu'un vu ugbozu vu uvadī u da shi, waru cu'un vu ugbozu na azagbain o uvadī a cigai da shi. Ele da aza a na ucira u le woo o'wo babu əbulə. ⁷ Amma n ta yuwusan adanshi o usokowu wu ugbozu wə Asula, za na u lyawai usokowu hali a tyo gogo. Kafu u yuwan uvadī, Asula o fobo tə ugbozu u nda tsəra u təwaa tsu na tsugbain. ⁸ Atsumə a azagbain o uvadī a nda babu za na tsurai urevu u ndolo. Nə ə shi e reve, ə shi a vara Zagbain na ri nə tsugbain a akpata shi. ⁹ Amma Adanshi a Asula a damma tə:

“Ili i na Asula o foboyi aza a na a ciga niyi u la'a tə ili i na ee eneshe ne esu e le, waru u la'a tə ili i na a uwai na atsuw u e le.

Koto nanza jiyan ili i ndolo o okolo ə yi shi!”

¹⁰ Amma tsu reve tə ili i ndolo suru adama a na Ruhu və Asula roco ntsu de ili'i suru. U reve tə ili suru, hali ni ili yu usokowu i na i ri a majiyan mə Asula.

¹¹ Avu da goon vu revei ili i na i ri pe ətsumə o okolo ə wu, waru Ruhu və Asula da goon revei ili i na i ri pe ətsumə o okolo ə Asula. ¹² Amma Asula a ca tsu tə Ruhu və yi. Ayi da i zuwai tsu ri nə majiyan mə tə nə əzə o uvadī a nda shi. Ayi da i zuwai waru tsu revei fo ili i na Asula a ca ntsu fəqan. ¹³ Ana tsu damma ndu ili i ndolo, tsu yuwan ulinga ni idanshi yu ugbozu wu vadilimə shi. Tsu yuwan tə adanshi a na Ruhu damma ntsu tsu damma ana tsu cuдуwai amayun a nda ə tyo aza a na ə ri nə Ruhu. ¹⁴ Ayi da i zuwai she vuma na ri nə Ruhu və Asula goon da aa gura reve aba'un ə Ruhu. Vuma na ri nə Ruhu və Asula shi, u tsu jiyan tə gashi aba'u'un tsulo tsu da. ¹⁵ Vuma na ri nə Ruhu suru u ta gura

petelyuwe ili i nda, amma babu vuma na aa gura petelyuwe vuma'a.

¹⁶ Adanshi ə Asula a damma tə:
“Zane da gura revei majiyan ma Asulazuva?

Zane da aa gura ca yi əsalə?” [◊]

Amma tsu gura tə reve ili i nda, adama a na tsu tə no okolo a Zamawawa.

3

Agbashi a Asula

¹ Ama ə və, ana n dənai obolo nə ədu n yuwaan du adanshi cīne maa yuwaan aza a na a gbamai de ətsumə e Itoni shi. N yuwaan du tə adanshi gashi ədu aza a na ə ri pe ətsumə o uvadī da ko gashi ədu nrebu n da ətsumə a Zamawawa. ² N lyuwato du tsuwa shi, adama a na i buwai a apasa maani. Ko gogo koto i rawa i lyuwa tsuwa shi, adama a na hali n gogo i buwa tə a yuwusan nden n du gashi aza a na ə ri pe ətsumə o uvadī. ³ I tə tsushu'un vəni du waru i ta mawasan vəni du. Ayi ili i nda i roco tə a na i buwai ətsumə o uvadī, waru i buwa tə o tono re və yi. ⁴ Za ro a dansa, “N te itoni ya Bulu.” Za ro waru a dansa, “N te itoni ya Apolo.” Ana yaa dansa cu'un ndolo, i rotso tə ama o uvadī.

⁵ To, Apolo gba ili i ro i da? O'o! Bulu waru gba ili i ro i da? O'o! Atsu agbashi a Asula a da goon, aza a na aa kambusa du i usu. Za suru ətsumə a tsu u ta yuwusan ulinga u na Zagbain ca niyi u yuwan. ⁶ Amu n cu'wən tə əvu Apolo tsun mini. Agba Asula a da a tsu zuwa yi u kungwa. ⁷ Za vu cə'an nə za vu utsusun u mini ili i ro i da ə ri shi, amma Asula ili i ro i da adama a na əyi da u tsu zuwa icu'u'un i kungwa. ⁸ Za vu cə'an nə za vu utsusun u mini a ciga tə icu'u'un a kungwa tsəra udumə u lobono. Asula a ta ca vuma suru iliyinkapa ətyo o ulinga u na u yuwan. ⁹ Adama a na atsu n'utsa mu ulinga n na tsaa yuwusaan Asula ulinga da, waru ədu udumə wə Asula u da.

Waru ədu usaa wa Asula u da. ¹⁰ N yuwan tə ulinga wu suwi va amayun, adama a na Asula a kamba mu tə n yuwan yi, waru n vara tə ikyun yu usaa, əvu vuma ro reme usaa zuva və yi. Suru ndu i yuwan

◊ 2:16 Isha. 40:3.

ugbozu cine yaa yuwusan usaa'a. ¹¹ Ikyun yu usaa u na tsu varai de, Yesu Zamawawa da, waru babu vuma ro na aa varisa ikyun i ro. ¹² Vuma na a yuwan usaa e ikyun yu usaa i ndolo, za ro ta yuwan ulinga na zinariya, ko azurufa, ko atali e ikebe, za ro gba shi danga, za ro waru alawan, ko tsu'iwa. ¹³ Amma urana wu uge'etosu u ta lo a tawa a na aqayungwa tsara e ene cu'un vu ulinga na suwi suru yuwait. A ta zuwa ulinga u vuma suru atsumaq a akina tsara e ene ko u ta kula. ¹⁴ Nu usaa'a u kula atsumaq a akina'a shi, to, suwi ndolo ta tsura iliyinkapa. ¹⁵ Amma nu usaa'a u kula, ayi suwi ndolo ta lamba ili suru. Ayi suwi'i u ta la'a, amma u to o'wo gashi vuma na utulai atsumaq a akina.

¹⁶ N reve ta a na i revei a na qdu aqisa a Asul a da waru Ruhu va Asul a ta pe nden atsumaq a du! ¹⁷ Asul a ta lungusa vuma na lungusai aqisa a Asul a. Ili i na i zuwai ayi da aqisa a Asul a ta na akiza, waru qdu aciyadu qdu dada aqisa'a.

¹⁸ Lyawai a pususan aciyadu ana. Na yaa yuwusan majiyan i ta nu ugbozu atsuma o uvadi u nda, to, i kambato aciyadu olo adama a na ne da yoo o'wo aza o ugbozu wa amayun. ¹⁹ Ili i na uvadi u tarai wo o'woi tsulo, ayi da ili i na Asul a tarai ugbozu. Adanshi a Asul a damma ta, "Asul a a tsa azu ta aza o ugbozu a mantsa ma na aa yuwusan ugbozu u le." ²⁰ Waru u dammisata, "Asulazua e reve ta a na ifobi i na aza o ugbozu a yuwait suru pere da." ²¹ Adama o ndolo she i 'yasan avangaci adama a na yoo tono vuma gbain ro wan. Ili suru aza a du a da: ²² Bulu, na Apolo, na Bituru aza a du a da. Waru uvadi mafula za du da. Wuma, nu ukwa za du da. Ne da mantsa mo gogo na mantsa ma na maqatwa. Ili suru e ekere a du a da a ri, ²³ waru qdu e ekere a Zamawawa da i ri, waru Zamawawa e ekere a Asul a da u ri.

4

Ulinga wa ajiya

* ^{4:9} Na yali ya Roma i lyuwa uvon reve u kamb a wata, u ta dan a elime, avu asoja na ama a na a kamba niyi a kuru acapa, aza a na a dan a acapa suru suru ele da n'yuwatan n na e remei bat a uvon reve a zuwa le o u'wa wa ali. Bulu ta kuratosu aciyayi na aza a na e remei na aa zuwa o u'wa wa ali aza na a ri acapa suru suru.

¹ Lyawa ama a tara tsu agbashi a Zamawawa, aza a na Asul a cayi ili ya amayun i na i ri usokowu. ² Na ama a ca agbashi ulinga, a ciga le ta a yuwan ulinga'a cine wuntsayi a yuwan. ³ Amu u bal a mu ko i ge'eto mu ko ukobu wu uge'etosu wa ama u ge'eto mu shi. N tsu ge'eto aciyav a shi. ⁴ N reve ta asuvu a va a ta cece. Amma suru na ne u kambato mu cece shi, adama a na Zagbain da za na ee ge'eto mu. ⁵ She i ge'eto kafu mantsa ma rawa wan, i puro hali Zagbain kamb a. U to utaq ili i na i ri usokowu atsumaq e irumbu e ekan, waru u ta palu'wa ili i na ama a cigai i na i ri usokowu o okolo e le. Asul a da aa ci bala vuma na acibalu a na a ntsaa niyi.

⁶ Ama a va, amu na Apolo iroci i da atsumaq e ili i na maa yuwusan adanshi a aci a yi, tsara i tsura urevu wi ili i na udammu'u u ri, "Toniyi ili i na a danai atsumaq a Adanshi a Asul a goon." Tsundolo yaq 'yas an avangaci reve i tara manlu ma du ma la'a ta manlu mo ro shi. ⁷ Zane da vaa tarasa aciyawu? Vu ta tarasa vu la'a ta akapi a aza e Itoni? Nye da vu ri na ayi na Asul a da a ca nuwu ayi shi? Nni ili i na vu ri ne ele suru ubata wa Asul a da o utai, cine vaq 'yas asan avangaci gashi avu da vu yuwan nle na aciyawu?

⁸ I ta yuwusan majiyan gashi i tsura ta de ili i na i cigai suru. I yuwan ta majiyan gashi i ta nu utsuru. I ta yuwusan majiyan yo o'wo ta ngono goon du reve i lyawa tsu. N ta ciga yo o'wo ngono na amayun adama tsu yuwait tsugono obolo. ⁹ Me ene ta gashi Asul a zuwa tsu atsu ajiyat a yi tso o'wo ama a na ama a tarai ili i ro shi, cine aza a na ari o u'wa wa ali ari acapa suru suru. Tsu ta tsa ama a na a tarai a tyo a agalaci reve o una le,* adama ama suru na nlingata ma Asul a e ene cine aq a kuwa. ¹⁰ Ama o uvadi a nda a te inda tsu gashi olo adama a na tsaa yuwusan ulinga wu Zamawawa. Amma qdu, i ta dansa i ta nu ugbozu lon, adama a na i ri e itoni yi Zamawawa. Agba ne da shi. I ta yuwusan majiyan tsu ri nu ucira shi qdu gba i ta

nu ucira. I ta yuwusan majiyan ama a ta casu du tsugbain, agba a ca tsu tsugbain shi. Agba ne da shi. ¹¹ Hali n gogo tsu lamba tā ilyalya nā mini mo oso. Akashi a da tsu ri ne ele goon na tsoo oto. Ama o to bongishi tsu lon. Tsu ri nu u'wa wa aciyatsu shi. ¹² Tsu yuwan tā atyo a na tsaa yuwan ulinga ne ekere a tsu. Na ama a yuwaan tsu unā, ətsu tsu zuwaa le tā aba'un. Na ama o bongi tsu, ətsu tsu kaba tā pe asuvu. ¹³ Na ama a yuwan adanshi a vanvama adama a tsu, ətsu tsu damma tā ili i sa'ani a aci e īe. Hali n gogo ama a ta tarasa tsu tse everi waru gashi akkama.

¹⁴ Maa danasaa du ili i nda adama yu uwua wono shi. N ciga tā n rono du atsuvu adama a na muwun n vā n da i ri. ¹⁵ Ama ukpukupu kupa (10,000) ta gura rito du adama a Zamawawa, amma amu da a nde'en dada du goon. Yo o'wo ta muwun n vā ana n damma ndu adama e Yesu Zamawawa. ¹⁶ Adama o ndolo m pati du tā i toni iroci i vā avu i yuwan cine maa yuwusan. ¹⁷ Ayi da i zuwai mā lyunguwisā du ulobo u vā Timoti ətsuma e itoni. Ayi macigata mā vā ma da waru aagbashi a əbulā a Zgbain a da. U ta cuwaan du ni ili i na n ritoi adama e Yesu Zamawawa ətsuma a a'isa a əza e Itoni ubāta u na n'yawai suru.

¹⁸ Ozo o ro a du a tā 'yasasān avangaci adama a na i yuwin majiyan ma na mā tawa n kālyuwā du shi. ¹⁹ Amma nā Zgbain lyawa mu n tāwa, maa jima shi n tā tawa. Na n tāwa n te ene ili i na aza a na aq 'yasasān avangaci aa yuwusan. N te reve ko ubāta wā Əsula u da a tsurai ucira u le, ko adanshi a da aa yuwusan goon.

²⁰ Adama a na tsugono tsā Əsula adanshi a da a yuwusan goon shi, amma adama o ucira. ²¹ Ətsuma e ili i re i nda, zane da i dangwai: n tāwa du na aasudu ko n tāwa du ben ni icigi?

5

Tspere ətsuma a əza e Itoni

¹ Mu uwua tā ama a dansa za ro ətsuma a du ta yuwusan tsipere, a na u ta yuwusan tsipere nā ka va dada vā yi. Ko ətsuma a aza a na e revei Əsula shi a 'yuwan tā cu'un vu unusu u ndolo. ² U rawa tā yu uwua

wono, agba ədu da nda a 'yasasān avangaci. I yuwan ətsumolāngu adama o unusu u vuma'a. Ni i shi i yuwan ətsumolāngu tsundolo, i shi ta putsaa vuma ndolo a yuwan ibolo nā ədu. ³ Ko na wo o'woi n tā alanga nā ədu, n tsu yuwusan tā majiyan adama a du. N yuwan tā uge'etosu gashi n tā lo obolo nā ədu gogo. Nu ucira u na Yesu Zgbain ca numu, n damma tā a na i ciga i 'yuwan i ca vuma na aa yuwusan unusu u ndolo oforo. ⁴ I de ibolo waru ucira wā Yesu Zgbain tā dānā obolo nā ədu ətsuma e ibolo i ndolo. ⁵ I 'yuwan i ciga i ca vuma ndolo a tyo o ucira u Male, tsāra u lungusa lipu vuma ndolo, amma a ta wawa ruhu vā yi nā Yesu Zgbain tāwā.

⁶ Uvadu u du u ri ulobonu shi. I reve tā udammu u nda, "Ununa wolilot wa'a u tsu zuwa yira ya akala ətsuma e meretsu i tsutsa tapu." Ili i nda u to rocosu ni i lyawa vuma ndolo na aa yuwusan tsipere tso ndolo lyuwa elime nā ədu, ama o ro ətsuma a du a ta gura reme mayan ne. ⁷ Cine aza a Isra'ila a tsu tawa wolilo suru a 'wa le kafu a yuwan Əbuki a Mapasa, ne da yaa yuwan, yu utāa vuma nda ətsuma a du. Əsula a kāmbāto du tā cece adama a na Zamawawa kuwai tsāra u kāmbāto tsu fān e ekere o unusu. Wo o'wo tā tsā magiril'i ma na aza a Isra'ila o unai de a Əbuki a Mapasa nu ujimu lon. ⁸ Adama a na ne da u ri na amayun, tsu dānai a cuwusan kuci a na ətsu ama a Əsula a da. Tso ococyi akuci o wolilo, ele dā tsurala, nā tsushu'un, nā re vi iwuya i na tsu yuwin kafu tso o'wo əza e Itoni, amma tsu yuwin amayun nā əbulā tsa akala tsa na a yuwin nā wolilo shi.

⁹ Ana n dānaa ndu nu ufaru, n damma du tā she i bolo aci na ama a na aa yuwusan tsipere wan. ¹⁰ N ta yuwusan adanshi adama a əza e Itoni a na a yuwusan tsipere, agba a aci a aza a na a ri əza e Itoni shi. Amayun a da ozo o ro e le a yuwan tā de tsipere. Ozo o ro e le a tā nu utsān, ozo o ro waru aza a a'usa, ozo o ro waru a ta yuwusaan əmāli əganda. Ni i ciga yi kasa nā cu'un vā ama o ndolo, to i lyawa uvadi. ¹¹ Ili i na maa dansaa du ayi da yi kasa na za na e desu aciyayı za vi Itoni amma u ta yuwusan tsipere. Yi kasa na ama a na a ri

nu utsan ne evu. Waru yi kasa no ososowi na aza a na e isulusa ama na aza a a'usa. Waru yi kasa na ama a na yuwusaan amali aganda. Ko tsuwa she i lyuwa obolo na cu'un va ama o ndolo wan.

¹² N ri nu ucira n ge'eto aza a na a ri aza e Itoni a da shi. Amma i ta nu ucira u na yoo boryo aza a du aza a na a tsu yuwan cu'un vu nusu ndolo. ¹³ Asulə a te ge'eto ama a na a ri aza e Itoni shi. Adanshi a Asulə a damma ta, "Na atsuma a du za ro pe ni iwuya, i lo yi." ◊

6

Ntaralai a 'yawə o ukobu wu uge'etosu

¹ Atsuma a du na za ta du ri na mawasan na za ro, she u 'yawə o ukobu wu za vu uge'etosu na ri za vi Itoni shi wan. U damma ama a Asulə e ge'eto adanshi'i. ² Adu i reve urana u ro atsu aza e Itoni tsu ta ge'eto uvadi shi? Na adu da yee ge'eto uvadi, yaa gura ge'eto addama e keke'en a nda shi? ³ I reve ta mantsa ma ta lo a tawa a na tsee ge'eto nlingata ma Asulə, adama o ndolo amayun a da tsu ta gura ge'eto ili i na i buwai atsuma o uvadi. ⁴ Ni i ri na cu'un mawasan ndolo, cine tsa da yaq 'yawusa ubatə wa aza o uge'etosu a na a ri atsuma a tsu shi, aza a na ama a Asulə a tarai ili i ro shi? ⁵ N ta yuwusan adanshi a nda tsara yu uwu wono. N reve ta atsuma a du aa lamba za vu ugbozu na aa gura ge'eto na a tsurə mawasan atsuma a aza e Itoni shi. ⁶ Amma o unə u ndolo, reve aza e Itoni e re a 'yawə o ukobu wu uge'etosu, avu a uwa mawasan a makakan ma aza a na e revei Asulə shi. She i yuwan tsundolo wan!

⁷ Ni i tara mawasan ma du a tyo o ukobu wu uge'etosu, to, i riya ta. Atsuma a du na za vi Itoni ro nusaan du, she i 'yawato yi ubatə wu za vu uge'etosu avu yi isula yi wan. U ta la'a i rungwə. Ko na za vi Itoni ro paala du, she i 'yawato yi ubatə wu za vu uge'etosu avu yi isula yi wan. U ta la'a i lyawa yi ne. ⁸ Amma adu na aciyadu i tsu yuwan ta iwuya reve waru i paala ozo o ro, i tsu yuwan ta ne a tyo e ekere aza a du aza e Itoni!

⁹⁻¹⁰ She yi lumə aciyadu wan. I reve ta za vi iwuya aq tsurə tsugono tsə Asulə shi.

◊ 5:13 U.Wl. 17:7. ◊ 6:16 Ufr. 2:24.

Ama a nda ele da aza a na a yuwusaan amali a aganda. Ele fo aza a na a yuwusan tsipere, ama a nda aq tsurə tsugono tsə Asulə shi. Ne da waru ali a na a tsu lyawa ali a yuwan tsipere ne ele e re koko'o. Evu, na aza o utsan, na aza a ngalalai aq tsurə tsugono tsə Asulə shi, obolo no ososowi, na aza a na a lungususə ala o ozo o ro. Aza a na a yuwan cu'un ndolo aq tsurə tsugono tsə Asulə shi. ¹¹ Kafu i usu Zamawawa, ozo o ro a du a yuwan ta cu'un vi ili yi idaba i ndolo. Amma Asulə a zaza'wə ta nusu du suru avu u kambato du cece, reve u kambato du babu unusu a makakan ma yi. U yuwan ta ili i ndolo suru atsumə a ala a Zagbain Yesu Zamawawa waru nu ucira u Ruhu va Akiza.

Ica Asulə tsugbain na lipu du

¹² Apa ili i na ozo o ro a du a dansa: "N ta gura yuwan ili i na n cigai, adama a na amu za vi Itoni da." Apa cine n tsu usu: "Ee, uritosu u ndolo amayun a da. Agba ili i na maa gura yuwan suru i da yaa kamba mu shi." N ta gura damma, "N ta gura yuwan ili i na n cigai biti," amma n lyawa ili i ro i kambato mu aagbashi a yi shi. ¹³ I damma ta, "Ilyalya i tu ulobonu adama aq atsuma, waru aq atsuma a tu ulobonu adama e ilyalya." Amayun a da, amma urana u ro Asulə o to kototo le ra. Asulə a yuwan lipu adama e tsipere shi. U yuwan yi ta tsarə u yuwaan Zagbain aganda, waru Zagbain ta kpatu'waa lipu'u ure u matsura. ¹⁴ Asulə a 'yasən ta Zagbain atsuma o ukwa, waru ayi fo u ta 'yasən tsu nu ucira wa yi. ¹⁵ I reve lipu du pasu lipu vu Zamawawa da shi? U tu ulobonu m bolo akapi a lipu vu Zamawawa na aashakala? O'o, ko ke'en! ¹⁶ Adanshi a Asulə a damma ta, "Ejere'e o bolo ta avu o o'wo ili i ta." ◊ Adama o ndolo, tsu reve ta na vuma bolo aciyayi na aashakala, wo o'wo ta lipu ta na ayi. ¹⁷ Amma vuma na bolo na Zagbain, ruhu va yi na ruhu vu Zagbain o o'wo ta ili i ta.

¹⁸ I suma mayan me tsipere. Ko cu'un vu unusu u ne u da vuma yuwan a alanga a lipu a da u ri, she tsipere. Aza a na a yuwusan tsipere a ta nususaan lipu le. ¹⁹ Adu i reve a na lipu du u'wa wa Asulə u

da ubata u na Ruhu va Akiza ri nden shi? U ta pe atsuma a du. Asula na aciyayi a da a ca ndu Ruhu va Akiza'a. Adu aza a aciyadu a da i ri shi, amma aza a Asula. ²⁰ Asula a tsula du ta. U tsupaa du ta na abunda lon. Adama o ndolo, ili i na yaa zuwa lipu du yuwan suru u roco na yaa casu Asula tsugbain.

7

Uritosu adama o lolo

¹ To, gogo n ta damma du majiyan ma va adama e ili i na i danaa numu. I ta dansa, "Na vuma ciga zuwa Asula a uwu uyo'o, u ta dana ulobonu u kuda e reve ka ko ke'en." ² Apa u'ususu u va: Ama na abunda aa gura guza aciyele shi, reve a yuwan tsipere. Ayi da i zuwai u ri ulobonu vuma suru zuwa ka va yi avu u dana na ayi goon, waru u tu ulobonu ka suru yuwan lolo avu u dana na vali va yi goon. ³ She vali 'yuwan o von na ka va yi wan. Waru, u ri ulobonu ka 'yuwan o von na vali va yi shi. ⁴ Ka'a gba u ri nu ucira adama a lipu va yi shi, she vali va yi, ne da waru vali ri nu ucira u lipu va yi shi, she ka'a. ⁵ She i 'yuwunlai a ca aciyadu lipu wan, she ni i usulai a mantsa wa'a tsara i ca mantsa ma avasa. Reve i tawulai waru tsara Malet ma lyungwa du u na yaa gura guza aciyadu wan. ⁶ N damma ta ne tsara n ca du ure adama yi kasa na nven ne'en hali mamantsa. Wila u da shi. ⁷ N shi ta ciga aza e Itoni suru a dana babu lolo, cine amu n ri babu lolo. Amma vuma suru Asula a tsu ca yi ta une'e wa yi. Vuma ro nu une'e u nda, za ro waru nu une'e u ndede.

⁸ Gogo n ta dansaa ali na amaci a aza e Itoni aza a na ali ko amaci e le a kuwai de. U ta la'a ulobonu a dashi yuwan lolo waru wan. I dana ne babu lolo cine amu n ri. ⁹ Amma na yaa gura guza aciyadu shi, to, i yuwan lolo. U ta la'a ulobonu i yuwan lolo a na yaa dana a majiyan ma lipu kuci agba yaa yuwan majiyan me ili i ro shi.

¹⁰ N ta na wila u nda adama a aza a na a ri na lolo. Amma amayun a da a na Yesu Zagbain na aciyayi a da u ca ntsu wila u nda. Ayi da u zuwaa ndu wila'a, amu da shi. Avu ka, she vu kakasa lolo va wu wan. ¹¹ Amma na vu lyawa yi, she vu dashi

yuwan lolo ro wan, amma vu kamba ubata u vali va wu. Avu vali waru, she vu gbara ka va wu wan.

¹² Gogo n ta yuwusan adanshi na aza a na oloi aza a na a ri aza e Itoni shi. Yesu Zagbain ca tsu wila adama a nda shi, amma amu n ta ca du uritosu u va. Ozo o ro aza a na a ri aza e Itoni a ta na amaci a na a ri aza e Itoni shi. Nu u ciga u dana na avu, she vu lo yi wan. ¹³ Waru, na avu ka da na vu usuyi Yesu, agba vali va wu za vi Itoni da shi, avu u ciga u dana na avu, she vu kakasa na ayi wan. ¹⁴ Na ka da vu ri atsuma e Itoni, agba vali va wu za vi Itoni da shi, adama a wu lolo du wo o'wo ta na akiza. Waru na vali da vu ri atsuma e Itoni za na ri na ka na ri atsuma e Itoni shi, adama a wu lolo du wo o'wo ta na akiza. Na ne da shi a na muwun n du fo o o'wo ta idaba, amma gogo a ta na akiza adama a akiza a na vu tawayi atsuma o lolo.

¹⁵ Na za na ri za vi Itoni shi ciga u lyawa za vi Itoni, she za vi Itoni zuwa yi wi isawan wan. Na cu'un ndolo fara, za vi Itoni ndolo ta fan a kasa. Nu u ri n yuwan, yi isawan na vali ko ka na ri za vi Itoni'i shi, adama a na Asula a ciga tsu ta aza e Itoni tsu danu na asuvu nden na ama. ¹⁶ N ta dansaa amaci a na a ri aza e Itoni: Kila ali a du a ta kuru Zamawawa fo adama a du. Ayi nda fo ne da u ri amayun a tyo ali aza e Itoni: Kila amaci a du a ta kuru Zamawawa adama a du.

Itoni Zagbain kuci

¹⁷ Atsuma a a'isa a aza e Itoni suru n damma ta ama e isawan cine a danai a mantsa ma na Yesu Zagbain dangwa nle, reve Asula e de le o o'wo aza a yi. Gogo n ta dansaa du ne fo. ¹⁸ Iroci, vali na a padai uryumbu kafu wo o'wo za vi Itoni, she u ciga u pala aalana'a wan. Waru, na koto a pada yi uryumbu shi, she a pada yi uryumbu mantsa ma na u temei itoni yi Zamawawa wan. ¹⁹ Ko a pada yi uryumbu ko a pada yi uryumbu shi, ayi ndolo babu addama. Ili i na i ri ulobonu ayi da a yuwan ili i na Asula a dammai a yuwan. ²⁰ I lyuwa elime cine i danai ana Asula e de ndu. ²¹ Avu aagbashi a da? She vu lyawa ili i ndolo i baa wu wan. Amma na vu tsua ure u na voo o'wo fan, to, vo o'wo fan. ²² Aza a na a danai agbashi ana Zagbain de

nle, o o'wo tà faqan ana o o'woi e ekere a Zagbain. Ne da waru, aza a na a danai faqan ana Zagbain de nle, gogo o o'wo tà agbashi a Zamawawa. ²³ Asulà a tsula du tà de. U tsupaa du tà na abundà lon. She i yuwan gashi agbashi aza a na a zuwai na 'yuwan a ciga a zuwaa ama atsuvu agba a zuwaa Asulà atsuvu wan. ²⁴ Ama a và, n dammisa du tà, yi isawan cine i ri ana Asulà e de ndu, Asulà a ta kamba du i yuwan tsundolo.

Uritosu adama a ama a na ari na lolo shi

²⁵ N ta danasaa du ama a na a ri na lolo shi. Zagbain zuwa wilà wi ili i na aa yuwan shi, n ta dansaa du ili i na maa yuwan majiyan. I tà usu ili i na maa damma du adama a na Zagbain to rocosu mu isa'ani. ²⁶ Adama a addama a na aqà e Itoni o sowuso, n ta dansaa aza a na koto a yuwan lolo shi a yuwan wan. ²⁷ Amma ni i yuwan de lolo, she yi kasa wan. I buwa tà babu i yuwan lolo? She i zami ka wan. ²⁸ Amma ko nà vu zuwa ka, vu yuwan unusu shi. Waru ko usheli u yuwan lolo, ayi fo u yuwan unusu shi. Amma n ciga tà n kamba du adama a addama a na a ri pe atsumà a nden n lolo.

²⁹ Ama a và, n damma du tà mejege, mantsa ma na yaqà danu atsumà o uvadi u nda u buwa abundà shi. Adama o ndolo mamantsa ma na ma buwa ntsu, tsu lungusà yi adama a majiyan mo lolo wan. ³⁰ Ni i ri e mesun adama a atsumolangu, i lyuwa elime a yuwsaan Zagbain aganda. Ni i ri e izo'oshi nà mazangà, she i lyawa mazangà mo ndolo u putsaa du a na yaa yuwsaan Zagbain aganda wan. Ni i tsurà ili nà abundà adama a aciyàdu, ili i ndolo i putsaa du a na yaa yuwsaan Zagbain Yesu Zamawawa aganda wan. ³¹ Ni i yuwan ili i na ama a tsu yuwan atsumà o uvadi, she i lungusà mantsa mà du a majiyan me le wan, adama a na ili i na i ri pe atsumà o uvadi u nda suru o to koto babu usan.

³² N ciga du i dama adama e ili yu uvadi i nda shi. Za na ri nà lolo shi, ta gura dana

a yuwan ulinga wu Zagbain, reve waru u yuwan majiyan me ili i na yaa zuwa Zagbain'in wu uwaa uyo'o. ³³ Amma za na ri na lolo u tà na addama a abundà. U ciga u 'yuwan, u yuwan majiyan me ili yu uvadi, ni ili i na waa yuwan tsarà ka và yi uwaa uyo'o. ³⁴ U tà no okolo e re. Ka ko usheli u na u ri na lolo shi, u ta gura dana a yuwan ulinga wu Zagbain, obolo nà lipu nà wuma wà yi. Amma nà ka ri nà lolo, u tsu ca tà mantsa a yuwan ulinga ili yu uvadi waru u ciga tà vali và yi uwaa uyo'o wa yi. ³⁵ Ili i na i zuwai n yuwaan du cu'un va adanshi o ndolo gogo ayi da n ciga tà n kamba du, amma mu nlà du shi. N ciga du tà i yuwan ili i na ama a Zagbain aa yuwan, tsarà i yuwaan Zagbain aganda waru babu ili i na yee geshe du.

³⁶ Amma nu ulobo waa yuwan ulinga ma jiyan u zuwa eegebe a yi adama a na u ta maluwa ma na waa yuwan lolo lon, u yuwan lolo'o, unusu u da shi. ³⁷ Agba nu u jiyan tà atsumà o ookolo a yi ili i na waa yuwan, agba babu vuma na zuwa niyi elime a na waa zuwa eegebe a yi, waru u ta gura guzà aciyayi, u toni ili i na u jiyain de a na waa zuwa yi shi. Ayi fo u yuwan tà ili i na i la'ai ulobonu.* ³⁸ Na a yuwan lolo, u lobono tà. Na a yuwan lolo shi, u la'a tu ulobonu.

³⁹ Ka danu nà vali và yi atsumà o lolo, hali she ukwa. Nà cu'un ndolo fara u ta faan u yuwan lolo ro, amma wo olo vali na ri za vi Itoni yi Zagbain. ⁴⁰ N ta majiyan u ta la'aa yi mazangà nu u lyuwa elime nà nden n tsuruna, waru n ta a majiyan Ruhu và Asulà fo ta dansa ne.

8

Inama i na a padayi amali

¹ Gogo n ciga tà n yuwan adanshi adama e inama i na ama a padai adama a kucci va amali. Suru ntsu tsu reve tà ili i ro adama e ili i ndolo. Adama o urevu tsu tsu 'yasan tà avangaci a tsu nu uvadu, amma icigi i

* ^{7:37} Waru u ta gura o o'wo urevu wu uguzu'u ayi da: A damma dada ta putsusaa usheli wà yi she u yuwan lolo wan, agba a'wan a yi a ciga tà a karà lolo. Nà ayi dada we ene wu ntsaa tà u geshe yi, amma gba ayi mawun ma ka u ciga tà u yuwan lolo she u putsaa yi wan. Unusu u da shi. A damma o okolo a dada u zuwa tà de okolo a na wee geshe usheli'i u putsaa a na waa yuwan lolo agba za ro da zuwa niyi elime tsarà u putsaa usheli'i nà lolo shi. U toni ili i na u foboi o okolo a yi mawun ma ka u dana lo babu na u yuwan lolo. Ayi ndolo fo ili i sa'ani i da.

tsu zuwa tsu tà tsu kambulai. ² Nà vuma aa yuwusan majiyan ma na u ri nu urevu, koto u tsurà urevu wa amayun shi. ³ Amma vuma na cigai Asula, ayi da Asula e revei waru u tà kalyuwa yi.

⁴ Apa ili i na maa dansa adama o utamu wi inama i na a padayi amali: Tsu reve ta amali ili i ro i da shi atsumà o uvadi, waru tsu reve tà Asula a tà a da goon. ⁵ A tsu de tà ili nà abunda de zuva nà pa o uvadi “musulà” na “azagbain” agba “musulà” na “azagbain” a amayun a da shi. ⁶ Amma tsu reve tà tsu tà nà Asula a ta goon, ayi da Dada, za na yuwanin ili suru, u yuwan tsu tà tsarà tsu yuwaan yi aganda. Yesu Zamawawa ayi da Zagbain tsu goon. Babu ili i na u kudai a yuwan, waru adama a yi a da tsu tsurai wuma.

⁷ Amma ama suru a da e revei amayun a nda shi. Ozo o ro a ta zuwusa okolo e le batà a amali o ndolo, dada i zuwai hali na ana'an na aa tamusa cu'un vi inama i ndolo, a tsu buwa tà a majiyan inama'a aza a amali a da. A ta yuwusan majiyan na a lyuwa cu'un vi ilyalya i ndolo u tà kambato le idaba. A ta yuwusan majiyan ne adama a na asuvu e le a ri nu ucira u na aa gura kurato isa'ani ni iwuya mejege shi. ⁸ Amayun a da ilyalya i da yaa rawato tsu zuzu na Asula shi. Nà tsu lyuwa yi shi, tsu lamba ili i ro shi ko ke'en. Waru nà tsu lyuwa yi, tsu tsurà ili i ro shi.

⁹ Amma i yuwan ugbozu. She i lyawa faan na yaa lyuwa cu'un vi ili i ndolo wo o'wo ili i na yaa zuwa aza a na a ri nu ucira a majiyan mo okolo e le shi a riya wan. ¹⁰ I reve tà amali ili i ro i da shi, adama o ndolo waa damaton du i 'yawà i lyuwa ilyalya a aqà'isà a amali shi. Amma nà vuma na asuvu a yi a ri nu ucira shi we ene du a tamusa, avu fo u ciga u tama. ¹¹ Adama o ndolo urevu wà wu u lungusà tà vuma na ri nu ucira'a shi za na Zamawawa kuwayi.

¹² Nà vu yuwaan aqà a wu cu'un vu unusu ndolo, hali vu zuwa le a yuwan ili i na a tarai unusu u da, avu fo vu ta yuwusaan Zamawawa unusu. ¹³ Ni ili i na maa tama waa zuwa moron mà và ma yuwan unusu, mà qà dashi tama nama shi, hali n kuwa, adama a na n ciga yi u riya shi.

9

Unata u da Bulu ri na akapi a ajiya

¹ Amu n ta faan. Amu aajiya t a da. Me ene tà Yesu Zagbain tsu, waru qàdu da utsuru wu ulinga u na Zagbain aa yuwusan o ukere u va. ² Ko shi nà za ro tara amu aajiya a da shi, amayun e ekere a du amu aajiya a da. Adama a na i ri uboluloi nà Zagbain u roco tà amu a aajiya a da.

³ Apa ili i na n tsu usu aza a na a tsu ciga a yuwan adanshi o uge'etosu a aci a va: ⁴ Tsu tà na tsaq ushi ilyalya adama o ulinga u na tsu yuwan. ⁵ Ajiya a na a buwai na azawawa'a a Zagbain, nà Bituru a tsu walasa tà nà amaci e le aza a na a ri aza e Itoni atsuma a mmalu. Tsu tà na tsaa yuwan ne fo. ⁶ Amu nà Banaba da goon nà tsu ciga tsu 'yuwan tsu linga adama tsu tsurà ikebe yi ilyalya?

⁷ Na soja 'yawà batà o uvon, u ta tsulaa aciyayi ilyalya? Za tà lo na tsu cu'wan uduma reve u lamba a lyuwa itana yu uduma'q? Za va aguba tà lo a gubusa ikyon reve u kudai o sowo maani me le? ⁸ Maa dansa ili i nda o uyuwun u va shi, amma ne da fo Wilà wa Asula u dammai. ⁹ Tse ene tà a Wilà u na Musa danai: “She vu bàru unà wu nan ayi a dadasa ishina wan.”* Ana Asula a dammai ne, majiyan me inan ma da goon u shi nà ayi? O'o! ¹⁰ Adanshi a tsu a da u shi a yuwusan. Za na ri e iluma nà za na ri a faba a ta yuwan ulinga u le na a zuwusai okolo a na aa tsurà akunda atsuma e ili i na a gasai. ¹¹ Ana tsu damma ndu ikaka'a ili i ta i da na ca'an vi icu'un va Asula o okolo a du. Adama o ndolo tsu tà na tsaq ushi ilyalya ni ili i ro gashi ugasa u tsu ya'q du. ¹² Ni i kamba ama o ro a na a yuwusaan ndu alajiya, atsu tsu la'a le tà ntsaa.

Agba koto tsu zuwa du i ca tsu ne shi. O unà u ndolo, tsu ta yuwusan ulinga ni ili i na tsu ri nà ayi adama tsu geshe Alabari a Sa'ani a Zamawawa a na waa baza wan. ¹³ I reve tà aza a na aa yuwusan aganda atsuma a Aa'isamapada a tsu ushishi tà ilyalya i le pe. Ne da waru nan ganu aza a na aa padasa kucci vi inama a asa'a a tsu ushishi tà akunda e inama'a. ¹⁴ Ne da fo

* ^{9:9} Atsuma a rana ndolo, na a ciga a faba ishina, inan i tsu dadasa le tà a 'yawà nà a kambi e ishina'a.

Zagbain roco tà a na aza a na aa yuwusan alajiya a Alabari a Sa'ani à ushishi ilyalya i le adama o uling'a'a.

¹⁵ Agba koto n zuwa du i ca tsu ne shi. Waru maa danasaa du ili i nda gogo adama a na n ciga ndu i ca mu ili shi. Me ene tà gashi u la'aa mu tà n kuwà a na yaa yuwan ne. ¹⁶ Màq 'yasaşan avangaci adama a na maa yuwusan alajiya a Alabari a Sa'ani shi. Ulinga u ndolo u da Àsula a zuwa numu n yuwan, agba nà n ciga n 'yuwan n yuwan yi. Woo yo'ono mu shi nà n yuwan yi shi! ¹⁷ Nà n yuwan ulinga u nda adama a na amu na aciyavà n dangwai n yuwan yi, u to lobono i tsupa mu. Amma n ta yuwusan ulinga u nda mejege adama a na Àsula a da za na zuwa niyi e ekere a va. ¹⁸ To, atsupu à nye a da màq ushi? Ayi da nda n ciga tà n yuwan alajiya a Alabari a Sa'ani faşan, agba maa zuwusa ama a tsupa mu adama o ulinga u nda shi.

¹⁹ Amu aagbashi a za da shi, agba àvu n kàmbato aciyavà aagbashi a ama suru adama n lyuwa aci a ama nà abunda. ²⁰ Nà n ri obolo na aza a Isra'ila, n tsu yuwan tà tsu za va Isra'ila adama n lyuwa aci e le. A tà zàlà Wilà wa Musa, amu gba shi. Agba n tà kurusu Wilà' à mejege adama n lyuwa aci e le. ²¹ Ne da waru, nà n ri obolo na Atakpaci, reve n yuwan tse le, aza a na oo tono Wilà shi, adama n lyuwa aci e le. Ayi nda woo rocosu n 'yuwan tà a kuru wilà wà Àsula shi, amma n tà kurusu wilà wù Zamawawa. ²² Nà n ri obolo na aza a na Itoni i le i ri ubgamu lon shi, n tsu yuwan tà gashi amu fo n ri ubgamu lon shi, adama n lyuwa aci e le. N ta yuwusan ununa ama aa yuwusan ubatà biti adama n yuwan àtyo a na maa gura yuwan adama n lyuwa aci a za na biti maa gura. ²³ N ta yuwusan ili i nda suru adama m baza Alabari a Sa'ani, waru n ta uwuwa uyo'o adama a aba'un à Àsula.

²⁴ I cuwan na a yuwusan ala'anlai e iladi, koyan tsu suma tà, agba vuma tà da tsu tsurà iliyinkapa. Àdu fo ni i ciga i 'yuwan i suma cine yaa lyuwa.

²⁵ Za na ri e iladi ya ala'anlai biti u tsu fobuso tà aciyayi lon adama u lyuwa une'e wo ookokoloò à àvu'un a na aa jima shi. Amma tsu to fobuso aciyatsu adama tsu

lyuwai une'e wo okokolo a na oo koto shi.

²⁶ Ayi da i zuwai ma sumusa mejege. Ayi da i zuwai maa dakanusu tsu za na ri à nlangi nu ukere wà yi ukukumuwu adama u lyuwa, agba ana za na à falishi àtsumà o upepu shi. ²⁷ N tà dudukusà lipu và reve n kambuwà yi aagbashi à và adama a na na n tàwà n koto a yuwusaan ozo o ro alajiya, Àsula a putsaa mu ni iliyinkapa wan.

10

She i yuwaan musula n ro aganda wan

¹ Ama à và, n ciga du tà i cuwan ni ili i na i farai nà nkaya n tsu aza a na à kuruyi Musa. Àsula a walaa le tà elime ana u lyunguyi eleshe a na a walai elime e le, reve u passato le a Mala mà Shilit ni ida yu u'yewu. ² Ne da Àsula à rumbu nle reve o o'wo otoni a Musa àtsumà e eleshe na a mala. ³ Suru nle a lyuwa tà ilyalya i na yu utai zuva. ⁴ Suru nle o sowo tà mini ma na mo utai nu ucira wà Àsula. Mini mo ndolo mo uta tà a aatali diga zuva a na e shewun nle, ayi aatali o ndolo gba Zamawawa da. ⁵ Agba suru nà ne, nà abunda e le Àsula a uwwa uyo'o u le shi. Adama o ndolo a da à kuwai, reve lipu le o o'wo ubazu àtsumà o una.

⁶ Ili i nda i fara tà adama wo o'wo iroci à tyo ya' à tsu, adama u tigà tsu tsu lyawa icigi yi iwuya ununa ama o ndolo a yuwain.

⁷ She i yuwaan àmali àgàndà cine ozo o ro e le a yuwain wan. Adanshi à Àsula a damma, "Ama'a a yuwan tà mere reve a yuwan àbuki a vanvama nu uje'en." ⁸ Reve ozo o ro e le a yuwan tsipere, adama o ndolo a da gba, à tyo ama ukpakukupa ushin nu ukpakukupa uta'atsu (23,000) à kuwai urana u tà. She tsu yuwain unusu ununa a yuwain wan. ⁹ She tsu lyungwai Àsulazuva cine ozo o ro e le a yuwain wan, reve gba à kuwà ana iyo yi kàdà nle. ¹⁰ Waru she i yuwan adanshawuya cine ozo o ro e le a yuwain wan, adama o ndolo a da Àsula à lyunguyi malingata mà yi mo ukwà wù una le.

¹¹ Ili i nda suru i fara tà adama e iroci. A dana le tà adama o rono tsu atsuvu, adama a na mantsa mo ukosu ma yuwan tà zuzu.

¹² Nà vu ri a majiyan gashi vu tà mishin, vu yuwan ugbozu adama vu riya wan. ¹³ A

mantsa ma na a lyungwə ndu suru, i cuwan a tə lyungusa akapi a ama ne fo. Asulə a tu uguzu nə nzuwulai mə yi, agba waa lyawa malyungwə' a ma la'a ucira u na yaa kaba asuvu shi. A mantsa mə malyungwə' a, u ta ca du ucira u na yaa gura kaba asuvu, ne da Asula aa ca du ure u na yaa lyuwa elime.

¹⁴ Ama a va, adama o ndolo, i suma itoni ya əmali. ¹⁵ Adū ama a na a ri nu ugbozu u da. I yuwan majiyan na aciyədu ko ili i na n cīgai madamma amayun a da. ¹⁶ Na tsaa cuwusan mantsa ma na Zaghain tarai opopofu, reve tsu sowo masayan ma inabi, əvu tsu godyoo Asulə adama a yi, tsu tə na akunda ətsumə a mpasa mu Zamawawa. Nə tsu tara opopofu reve tsu ne'eshen tsu tama yi, tsu tə tsurə akunda a lipu vu Zamawawa na amayun. ¹⁷ Ana tsu ne'eshein opopofu a tə, tso o'wo tə lipu tə, ko a na tsu ri abunda.

¹⁸ I cuwan na ama a Isra'il, za suru reve ta na a padə kucci a masa'a, aza a na a tamai inama i ndolo suru, a tə tsurə aba'un a kucci'i. ¹⁹ Maa dansa əmali ko ilyalya i na a yuwayin əmali kucci ili i da shi. ²⁰ Amma n ta dansa ili i na a cayi əmali, kucci vo otoni a limat a da, agba Asulə a da a cayi shi. Agba n cīgai du yoo o'wo ili i tə no otoni a lima shi. ²¹ Yoo sowo o mokoto ma Zaghain reve waru i sowo o mokoto mo otoni a lima shi. Yaa lyuwa ilyalya i na a cayi Zaghain reve waru i lyuwa ilyalya i na a cayi otoni a lima shi. ²² Tsu cīgai tə tsu zuwa Zaghain tsushu'un? Tsu te inda tsu tə nu ucira u na tsaa 'yuwan Zaghain reve u kudə a ca tsu ətsuməlima?

A ca Asulə tsugbain kuci

²³ Ozo o ro ətsumə a du i ta dansa, "Tsu ta yuwan ili i na tsu cīgai biti!" Amma n ta dansaa du ili biti i da i ri ulobonu u na yaa yuwan shi. I ta gura damma, "Tsu ta yuwan ili i na tsu cīgai fo!" Amma n ta dansaa du ili biti i da i ri ni ikambi shi. ²⁴ She i dənə e izami yi ili i na i ri ulobonu ya'a du goon wan. Amma i zami ili i na i ri ulobonu e ekere a akapi a ama.

²⁵ I tama inama i na aa winasa e eden. Agba ye ece ko a yuwaan tə əmali kucci ne ele wan, ne da asuvu a du a dənə nden. ²⁶ Adama a na Adanshi a Asulə a damma tə,

"Uvadi ni ili i na i ri pe ətsumə a yi suru za vu Zaghain da." ◊

²⁷ Na aza a na a ri əza e Itoni shi, e de du i lyuwa ilyalya, reve i cīgai i lyuwa, to, i lyuwa ili i na a ca ndu biti. She i yuwan yeci i ro wan, adama a na yeci'i u tə təwəqə na addama. ²⁸⁻²⁹ Amma nə vuma ro damma du, "Ilyalya i nda a ca tə əmali." To, she i lyuwa ilyalya i ndolo wan, ko asuvu a du a tara yi unusu u da shi. She i lyuwa wan, adama a na za na damma ndu'u, u tara tə unusu u da ni i lyuwa.

Adama a nye aa 'yasan mu a yuwan ili i na n ri fəan na maa yuwan, adama wo o'wo unusu a asuvu o ozo o ro wan? ³⁰ Nə moo godyoo Asulə adama e ilyalya'a reve n lyuwa yi, adama a nye e de numu za vu unusu?

³¹ Nə yaa lyuwa, ko i sowo, ko i yuwan ili i ro, i yuwan ili biti cine aa ca Asulə tsugbain. ³² She i yuwan ili i ro na yaa nusaan aza a na a ri aza a Isra'il, ko Atakpaci, ko əza e Itoni wan. ³³ Yuwain cine n tsu yuwan. N ta yuwanus mpolo n na koyan da a uwua uyo'o ətsumə e ili i na maa yuwanus suru. Maa zamishi ili i na yaa təwəqə mu ni ili yu ulobonu shi, amma n te izami yi ili i na i ri ulobonu e ekere a koyan da adama a wawa le.

11

¹ Ni i cīgai i 'yuwan i kuru iroci i va, ununa amu məqə kurusu iroci yi Zamawawa.

Uritosu adama a aganda

² N ta cuwusa du adama a na yaa cuwusan nə amu kuci, əvu waru i kuru ili i na n rito ndu.

³ Agba n cīgai du tə i reve nda: Zamawawa tə nə tsugbain a aci a vali, vali waru u tə nə tsugbain a aci a ka va yi, Asulə waru u tə nə tsugbain a aci a Zamawawa.

⁴ Vali na suru pupalai aaci a yi a mantsa ma na u ri a avasa ko a yuwanus uritosu wə Asulə u tə təwusəqə Zamawawa nə wono.

⁵ Amma ka na suru pupalai aaci a yi shi a mantsa ma na u ri a avasa ko o uritosu wə Asulə u tə təwusəqə vali va yi nə wono. Ka ndolo ili i tə i da nə ka na a punai ogbondo adama wo o'wo iroci yi ili i wono. ⁶ To, nu u 'yuwan a pala aaci a yi a puna yi ogbondo.

Agba ana wo o'woi ili i wono i da ubaq a ka a puna yi ogbondo, to, wu pala aaci a yi. ⁷ Asulə a yuwan tə ali oroci a yi adama a ca yi tsugbain. Ayi nda u roco tə she vali oto ili i ro a aaci a yi wan. Asulə a yuwan tə əməci a təwəq alic e le nə tsugbain. ⁸ Asulə a yuwan vali vu ufaru diga atsuma a ka shi, amma wu utaq tə ka vu ufaru diga a vali. ⁹ Asulə a yuwan vali adama a ka shi, amma u yuwan tə ka adama a vali. ¹⁰ Adama o ndolo a da ka a pupala aaci a yi adama u roco u tə zəla tsugbain tsa vali və yi, adama a nlingata mə Asulə waru.

¹¹ Atsuma e Itoni i tsu yi Zagbain, a kasa əməci atsuma a ali shi, ali waru a kasa le atsuma a əməci shi. ¹² Amayun a da ka vu ufaru wu utaq tə diga a vali, amma əməci a da a matsain akapi a ali. Agba Asulə a da za na yuwin ili biti. ¹³ Ecei aciyədu, nə ka yuwan avasa babu aaci a yi wupalu, ili i ndolo ili i wono i da shi? ¹⁴ Ye ene ure u na Asulə a yuwin o uvadi, nə vali ri nə ənji zakpakpa ili i wono i da shi? ¹⁵ Agba nə ka ri nə ənji uga'an, ili i sa'ani i da. Asulə a ca yi tə ənji ne wo o'wo aapalutsu. ¹⁶ Hali n gogo ama o ro a ta ciga a yuwan mawasan adama e ili i nda, amma n ta dansa ətsu na akapi a ə'isə a əzə e Itoni tsaa yuwan ili i ro ko'o shi.

Adama e Ilyalya yi Zagbain

¹⁷ Atsuma o uritosu u na n cigai n roco du, maa cuwusa du shi, adama a na a mantsa ma na i bolotoi suru, yaa yuwan ili i sa'ani shi, reve i reme a yuwan ili i vama. ¹⁸ O ufaru, mu uwua tə a na ni i boloto i tsu ne'eshen tə aciyədu koko'o, agba n usu tə a na ili i ro i na a dammai amayun a da. ¹⁹ Amayun a da i tə pe une'esun koko'o, ne da e reve aza a na a yuwan ili i na i ri mejege. ²⁰ A mantsa ma na i bolotoi, i ta a majiyan i ta lyuwusa Ilyalya yi Zagbain, agba ne da u ri shi. ²¹ Adama a na ni i ri a alya, i tsu gədərə tə adama i zazan ili suru reve gba akapi a ama a dənə na ambulu. Ozo o ro gba hali o o'wo usowu! ²² I ri nə 'wa na yaa lyuwa i sowo shi? Ko i tara tə aa'isə a əzə e Itoni a Asulə ili i na i ri əbulə shi? Ko i ta casu aləmbi wono? Nye i da i lobonoi na maa damma du? I ciga tə n

cuwa du a na yaa yuwan ne? Maa cuwa du shi, ko ke'en!

²³ Zagbain da ca numu ili i na n rito ndu. Atsuma a ayin a na a winai Yesu Zagbain, u tara tə opopofu. ²⁴ Reve u godyoo Asulə adama a yi. Reve wu busa yi mubishi mubishi əvu u damma, "Nda lipu və da, za na n cayi kucci adama a du. I yuwan ne adama u zuwa du i dənə a cuwusan nə əmu." ²⁵ Ne da waru, ana a lyuwai ilyalya, reve u tara mokoto ma masayan ma inabi, tə əvu u damma, "Mokoto ma nda akucunu tə a sa'avu a Asulə a da, za na o rocoi amayun a da adama a mpasa n və. I yuwan ne adama u zuwa du i cuwusan nə əmu a mantsa ma na yoo sowuso yi kuci." ²⁶ A mantsa ma na yaa tamusa opopofu a nda ni i sowi mokoto ma nda biti, i ta dansa na Zamawawa kuwai. I yuwan ne hali u kəmbə.

²⁷ Adama o ndolo nə za ro atsuma a du tama opopofu a Zagbain ko u sowo o mokoto mə yi o ure u na u ca niyi tsugbain shi, u yuwan tə unusu e ekere a lipu nə mpasa mu Zagbain. ²⁸ Adama o ndolo a da vəqə kəlyuwə aciyawu kafu vu tama opopofu'ko sowo o mokoto'o. ²⁹ Adama a na nə vu ri nu urevu wu ucuduwu u lipu wu Zagbain shi a mantsa ma na vaa tamusa opopofu'əvu vu sowo o mokoto'o, vu te ge'etosu aciyawu nə vu tama vu sowo. ³⁰ Ayi da i zuwai ozo o ro a du nə əbundə a ri ubanakun o o'woi təkalya, ozo o ro gba shi a kuwai. ³¹ Nə tsu kəlyuwə aciyətsu kafu tsu lyuwa tsu sowo, Asulə ee ge'eto tsu shi. ³² Agba Zagbain tsu ge'etosu tə nu u bari ntsu adama a tyo o ukosu Asulə a ri na woo kototo tsu shi, a mantsa ma na woo kototo uvadi.

³³ Adama o ndolo ama a va, a mantsa ma na i bolotoi i lyuwa Ilyalya yi Zagbain, i purolo. ³⁴ Waru no ozo o ro a uwuwa ambulu a lyuwa ilyalya ne'en a 'wa le, adama Asulə e ge'eto du a mantsa ma na i ri alya obolo wan.

N ta damma du ili i na yaa yuwan adama a akapi e ili, nə n təwə.

¹ Ama a va, gogo n ta danaa du adama e ne'e na Ruhu va Akiza tsu ca koyan da ątsuma a tsu.

N ciga du t a i reve ili ya amayun adama e le. ² N ciga du t a i cuwan kafu yo o'wo ąza e Itoni yi Zagbain, a kuru t a n a ądu o ure u na u ri mejege shi, reve i yuwaan amal a na a tsu yuwan adanshi shi ąganda. ³ N ciga du t a i reve n a Ruhu va Ąsula ri obolo n a vuma, vuma ndolo a damma, "A yuwaan t a Yesu una!" shi. Waru ko za lo aa damma, "Yesu Zagbain da" shi, she n a Ruhu va Akiza zuwa yi u yuwan ne.

⁴ Ne'e t a lo koko'o, agba suru Ruhu t a da aa casu le. ⁵ Re t a lo koko'o na tsaa yuwsan ikambi, agba suru ntsu Zagbain t a da tsaa yuwsaan ąganda. ⁶ Ama a ta yuwsan linga icu'un icu'un, agba Ąsula a t a da a cayi vuma biti ucira u na waa yuwan cu'un vu ulinga u ndolo.

⁷ Ruhu tsu roco t a aciyayi ątsuma a za vi Itonit biti ana u ca niyi ulinga ko'o na waa kamba ąza e Itoni suru. ⁸ Ruhu va Ąsula tsu ca t a vuma ucira u na waa ca ąsal a o ugbozu. Ruhu dada waru tsu ca za ro ucira u na waa yuwan adanshi a na ą ri tapu nu urevu. ⁹ Ruhu t a dada waru tsu ca za ro ucawu wo okolo a gbain. U tsu ca t a za ro ucira u na waa ąkamb a o ubanakun gbaga. ¹⁰ U tsu ca t a za ro ucira u na waa yuwan ulinga wa asalama,† reve waru u ca za ro ucira u na waa damma ikaka y a Ąsula. U tsu ca t a za ro ucira u na waa kurato ili i na yu utai ubat a w a Ąsula ko ubat a u ro. U tsu ca t a za ro ucira u na waa yuwan adanshi ne elentsu o ro. Reve waru u ca za ro ucira u na waa gura cuduwa ili i na a dammai ne elentsu koko'o. ¹¹ Ayi da waru Ruhu va Akiza t a goon za na aa casu ne'e nda. Ayi a nde'en da tsu ca cu'un vu une'e u na u tsu ntsaa koyan.

Lipu vu Zamawawa na pasu va yi

¹² Lipu vuma ili i t a i da, agba u t a n a pasu koko'o. Ko a na wo o'woi lipu t a n a pasu koko'o, pasu ndolo o boluloi t a reve o o'wo lipu t a goon. Ne da fo lipu vu Zamawawa ri. ¹³ Ozo o ro ą tsu aza a Isra'il a da, ozo o ro waru Atakpac i* a da. Ozo o ro waru agbashi a da ozo o ro waru gba shi a t a f a a n.

Amma Ruhu va Ąsula rumbu t a koyan tsu reve u zuwa tsu tso o'wo upasu u lipu vu Zamawawa. Suru ntsu tsu ushi t a Ruhu t a.

¹⁴ Amayun, lipu t a n a pasu icu'un icu'un, agba upasu u t a goon shi. ¹⁵ Na anana a damma, "Amu upasu u lipu u da shi, adama a na amu ukere u da shi," ili i nda i geshe yi t a a na woo o'wo upasu u lipu'u? O'o!

¹⁶ Waru nu utsuvu u damma, "Amu upasu u lipu u da shi, adama a na amu utsuvu u da goon agba lyusu da shi," ili i ndolo i putsaa yi t a a na wo o'wo upasu u lipu? O'o!

¹⁷ Na lipu suru lyusu da, cine waa uwwa? Waru nu utsuvu u da u shi goon, cine wa uwwa maguru? ¹⁸ Amma Ąsula a yuwan t a lipu tsu n a pasu ąbunda, reve gba u zuwa upasu suru ubat a u na u ciga niyi. ¹⁹ Ili i wovon i ne i da lipu shi o'wo nu u shi upasu u t a goon! ²⁰ To, lipu t a n a pasu va ąbunda, amma lipu t a da goon.

²¹ Lyusu aa damma ukere, "Ili i buru mu n a avu" shi. Aaci aa damma ana, "Ili i buru mu na avu" shi. ²² Pasu lipu na rotsoi gashi ą ri nu ucira shi, amayun ele da a la'ai ulinga. ²³ Pasu lipu ro na tsu tarai gashi a la'ashi ulinga shi o t a lo, agba ele da tsu la'a kambuwayi ugbozu o ugologuso u le. Ątsu tsu pala t a lipu tsali ts a tsu adama ama e ene le wan, ²⁴ agba tsu ta gura lyawa upasu u ro babu pupala. Ąsula e gere t a lipu tsu hali n a pasu na tsu tarai a ri nu ulinga shi, a t a gba nu ulinga. ²⁵ U yuwan t a ne adama u zuwa pasu lipu'u suru a linga obolo, upasu suru a kambusa za va yi. ²⁶ Nu upasu u lipu u ro u sowo ątsumalim a, akapi a pasu a tsu uwua yi t a. Na a ca upasu u ro tsugbain, to, akapi a pasu a tsu yuwan t a mazanga obolo n a ayi.

²⁷ Suru ndu suru lipu vu Zamawawa da. Koyan ątsuma a du upasu u da ą lipu va yi. ²⁸ Apa nda pasu ro na Ąsula a zuwai ątsuma a lipu vu Zamawawa. Ele da: U fara t a zuwa ajiya, za ve ire, aza a na a yuwsan alajiya e ikaka y a Ąsula, za va ta'atsu munlu. Reve u toni na aza a na a yuwsan linga va asalama, na aza a na ą ri nu ucira u na ąkamb a ama gbaga. Reve waru u zuwa aza a na aa kambusa ozo o ro, na azagbain. Reve u zuwisa aza a na aa

* ^{12:13} Vuma na danai aatagada a nda u yuwan t a ulinga n a danshi "Nheleni" a yuwsan adanshi a Takpac i.

yuwusan adanshi ne elentsu icu'un icu'un.
29 Vuma suru da aa jiya? Ko ke'en ne da shi. Za suru da a yuwan alajiya e ikaka ya Asula? Suru da munlu? Za suru da ri nu ucira u na waa yuwan linga va asalama?
30 Suru da a ri nu ucira u na aq kambato ama gbaga? Asula a ca ta suru ntsu ucira u na tsaa yuwan adanshi ne elentsu icu'un icu'un? Vuma suru da aa gura cuduwa ili i na a dammai ne elentsu icu'un icu'un? O'o!
31 Amma na amayun i zuwa okolo a na yaq tsurä ne'e na la'ai.

Gogo n ta damma du ili i na i la'ai suru suru.

13

Icigi

1 Nq maa yuwan adanshi ne elentsu o ro a ama ko hali ne elentsu a nlingata ma Asula, agba waru na n ri ni icigi ya ama shi, adanshi a va o rotso ta ilama i malapa ma rumu, ko ilama yu ulingi.* **2** Nq Ruhu ca mu ucira n yuwan alajiya e ikaka ya Asula agba n ciga ama shi, ili i ro i da n ri shi. Ne da waru na n gura reve ili biti, hali ni ili i na i ri usokowu suru suru. Ne da waru na n ri nu ucawu wo okolo hali na maa gura damma masasan mqa shuwä ubatä u ro, reve u yuwan ne. **3** Nq n ca alambi ili i na n ri ne ele suru, hali gba na n ca lipu va kucci vu ukulatosu, agba na n ciga ama shi, wo o'wo mu ta ulinga we pere.

4 Icigi i ta na ankuri nu ulobonu. Icigi i ri na tsushu'un shi. Icigi i tsu yuwan adanshi nu u'yasasan wa avangaci shi. U tsu tara aciyayi ili i ro shi. **5** U tsu yuwan adanshi adama u sudato ozo o ro asuvu shi. U tsu danä o mpolo n na waq tsurä aciyayi ili shi. U tsu yuwan upan go'o shi. U tsu cuwan unusu u na ama o ro a yuwaan niyi de shi. **6** U tsu yuwan mazangä adama a na ili i wuya i farai shi, amma u tsu yuwan ta mazangä na amayun o uta a alanga e eteshe. **7** Icigi i tsu bulä mayan me icigi shi, u tsu kudä a usu shi, u tsu danä ta nu uzuwu wo okolo kuci, waru u tsu kabä ta asuvu kuci.

* **13:1** Ele nda a tsu yuwan ta ulinga ne ele atsumä a agandä a amäli. Elemu a na a yuwan waq tawusaq na tsugbain e ekere a Asula a wuma shi. Tsundolo, na vuma ro yuwan adanshi ne elentsu o ro agba wu pe ada tsära u kamba aq'isa a aza e Itoni shi, ne dada elemu a na amäli a tsu yuwan atsumä a agandä a amäli waru u tsu tawaa na tsugbain e ekere a Asula a wuma shi.

8 Icigi i tsu koto shi. Ne'e na aa yuwan alajiya e ikaka ya Asula o to koto. Ne'e na aa yuwan adanshi ne elentsu icu'un icu'un o to koto. Ne'e vu urevu fo to koto. **9-10** A mantsa ma nda une'e u tsu wu urevu nu ucira u na tsaa yuwan alajiya e ikaka ya Asula a ri ushiwun shi, mantsa ma na za vu ushiwun tawäi, dada une'e u na u ri ushiwun shi waa buwa nu ulinga waru shi. **11** Ana n shi mawun, n yuwan tsu yuwan, n yuwan tsä majiyan ununa mawun ma tsu yuwan, n tawusä ta na re gashi mawun. Ana n kungwai, reve n lyawa a yuwan ununa mawun ma tsu yuwan. **12** A mantsa ma nda, tsu te inda ili ya Asula, agba tsu te inda le akapi, ununa i tse ene ululu wa'a ni i kalyuwä a madubi. Mantsa ma ta lo aq tawä na tsee ene Asula esu esu. Gogo wa'a da goon n revei, amma a mantsa'a n te reve suru suru, ununa Asula e reve numu suru suru.

13 Ili i ta'atsu i nda o ta lo no oo koto shi: ucawu wo okolo, uzuwu wo okolo ni icigi, agba za na la'ai atsumä e le suru suru ayi da icigi.

14

Udashiwu wu uritosu adama e ne'e Ruhu

1 I yuwan atyo a na yaa yuwan tsära i ciga ozo o ro. Waru i zuwa okolo tsära i ushi ne'e na Ruhu va Akiza aa ca du. Agba une'e u na u la'ai aysi da une'e wa alajiya e ikaka ya Asula. **2** Aza a na aa yuwan adanshi ne elentsu o ro, aa yuwan adamsi ozo o ro a na a uwusa le adanshi shi, amma a tyo a Asula za na a uwusa le. A ta yuwan adanshi a amayun e ili yu usokowu nu ucira u Ruhu va Akiza. **3** Amma aza a na a yuwan alajiya e ikaka ya Asula a ta yuwan adamsi a amadanshi reve waru a ca le ikambi, nu ugbamu wa asuvu, nu ucasu wa adanshi adama aq tsurä asuvu nden. **4** Aza a na a yuwan adanshi ne elentsu o ro, aciyele a da aa kambusa goon, amma aza a na a yuwan alajiya e ikaka ya Asula a ta kambusa aq'isa a aza e Itoni suru. **5** Nta dansa, u ta danä ulobonu suru ndu i yuwan

adanshi ne elentsu o ro. Amma u ta la'a ulobonu suru ndu i yuwaan ama alajiya e ikaka ya Asula. Une'e u ndolo u la'a ta une'e u mayan ma adanshi ne elentsu o ro. Une'e wa adanshi ne elentsu o ro u tu ulobonu nã za ro gura cuduwa ili i na a dammai, adama aa'isã'a mãbulã u tsurã ikambi.

⁶ Ama a va, nã n tãwã n yuwaan du adanshi ne elentsu o ro, cine ili i ndolo yaa kamba du? Ili i ndolo yaa kamba du shi, ko ke'en, she nã n damma du ili i na Asula o roco numu, ko nã n damma du ili yu urevu, ko ikaka i na Asula a ciga numu n damma du, ko uritosu. ⁷ Ili i wivulu gashi papin ko ili mawa'a ko kumburu a ri wuma shi. Babu za na ee reve ishipa i na aa wa'asa, she nã za mawa'a u wa'a yi a alanga eteshe. ⁸ Na aavana a na oo rocosu ayoja ure wu uvon u ca mesun ma sa'ani shi, cine tsa da ayoja'a oo fofo adama e teme uvon? ⁹ Ne da waru, babu za na ee reve ili i na yaa dansa, she ni i yuwan adanshi a alanga eteshe. Nã ne da shi, vu tã dãna a yuwan adanshi o upepu goon. ¹⁰ Tsu tã ne elentsu icu'un icu'un atsuma o uvadi u nda, agba babu za na ri lo elemu goon reve u lamba urevu. ¹¹ Nã vuma ro yuwan adanshi ne elentsu a na mu uwai shi, tso o'uloi tã omocin. ¹² Na amayun a da i cigai ne'e Ruhu, i pati Asula a ca du aza a na aa'isã'a mãbulã.

¹³ Vuma na ri nu une'e wa adanshi ne elentsu o ro, u yuwan avasa tsãra a ca yi fo une'e wu ucuduwusa wi ili i na u dammai. ¹⁴ Na n yuwan adanshi ne elentsu o ro, ruhu va da aa yuwan avasa, amma amu aciyavã n reve ili i na maa dansa shi. ¹⁵ To, nye maa yuwan? N ta yuwan le ra. N ta yuwan avasa atsuma a ruhu, waru n ta yuwan avasa ni idanshi i na n revei. N ta cana ishipa atsuma a ruhu, waru n ta cana ishipa ni idanshi i na n revei. ¹⁶ Ni i boloto ubata u tã, ni i yuwaan Asula ica atsuma a ruhu du, ozo o ro ee reve shi. Ne e reve ili i na yaa dansa shi, cine ee reve cine aa'usú, "Ami, wo o'wo ne?"[†] ¹⁷ I to godyusho Asula o ure u sa'ani, amma ayi ndolo aa kamba za ro shi.

¹⁸ N godyoo tã Asula a na n la'a ndu suru mayan ma adanshi ne elentsu o ro. ¹⁹ Amma nã tsu boloto ubata u tã tsãra

tsu yuwaan Asula aganda, n ta dansa u ta la'aa mu ulobonu n damma idanshi i ton i na ama ee reve ana maa damma idanshi ukpaku kupa (10,000) ne elentsu o ro.

²⁰ Azã a va, lyawai a yuwan majiyan cine muwun n tsu yuwan. Yoo o'wo gashi muwun n na koto n yuwan iwuya shi. A majiyan mã du i yuwan majiyan tsa aza a na o gbozoi de. ²¹ A dana tã atsuma a Adanshi a Asula:

"Asulazuva a damma tã,
'N ta yuwaan ama a va adanshi
ne elentsu a na omocin aa gura damma.
Amma nã ne suru aa zuwaa mu atsu vu shi.'

²² Une'e wa adanshi ne elentsu o ro iroci i da adama a aza a na a ri ele aza e Itoni a da shi, amma adama a aza e Itoni a da shi. Une'e wa alajiya e ikaka ya Asula iroci i da a tyo ubata wã aza e Itoni, amma adama u kamba aza a na a ri ele aza e Itoni a da shi. ²³ Ko nã ne, nã za na ri za vi Itoni shi ko ama a na e revei ili i ndolo shi, a tãwã ubata wi ibolo i du avu a uwua du a yuwan adanshi ne elentsu o ro, a ta jiyan gashi i jaara tã. ²⁴ Amma na ama o ndolo a uwua a na za suru ta yuwan alajiya e ikaka ya Asula, e te reve a na ele aza o unusu da, waru ili i na a uwai u te ge'eto le. ²⁵ A ta damma ili i na i ri pe usokowu atsuma o okolo e le. A ta kingyo avu a yuwan aganda avu a damma Asula, "Amayun a da vu ri na ama a nda."

Isa'ani atsuma a aganda

²⁶ N'utsã n va, ni i boloto tsãra i yuwan aganda, ni i ciga i 'yuwan i yuwan ili i sa'ani i na yaa kamba ama a na a ri lo suru. Ne da wu ntsayi u dãna nã vuma ro cana ishipa ko u yuwan uritosu ko u damma ili i na Asula a dammai ko u yuwan elentsu o ro ko u cuduwa ili i na vuma'a u dammai. ²⁷ Ni i boloto ubata u tã, i ta gura lyawa vuma ro yuwan adanshi ne elentsu o ro, ko ama e re, amma she u la'a ama a ta'atsu wan. A yuwan adanshi aza a tã tã, reve vuma ro cuduwa ili i na a dammai. ²⁸ Nã babu za na aa cuduwa ili i na a dammai, ayi za na yuwan adanshi ne elentsu o ro nu u 'yuwan u ciga u rungwã, avu u yuwan adanshi na aciyayi nã Asula goon.

²⁹ Ama e re ko ama a ta'atsu a yuwan adanshi e ikaka ya Asula, avu ama a na

a buwai a kalyuwā ili i na a dammai ulobonu. ³⁰ Nā vuma ro aa yuwusan alajiya e ikaka ya Əsulə, avu Əsulə o roco za ro ili i ro, za na a yuwusan alajiya e ikaka'a wi isawan əvu u lyawa vuma ndede lyuwa elime na adanshi. ³¹ A mantsa mā tā i lyawa vuma tā yuwan adanshi, avu suru ndu i rito ili i ro, reve waru i dəshi tsurə ugbamu wa asuvu. ³² Ama a na a yuwusan alajiya e ikaka ya Əsulə a ta gura guza aciyele, reve a lyawa ozo o ro a yuwan adanshi. ³³ Əsulazuva Əsulə o ujəmbəru a da shi, amma a asuvu nden da, cine u ri a ə'isə a əzə e Itoni suru.

Na ama a Əsulə o boloto adama a yuwan agəndə, ³⁴ lyawa əməci a dənə kpaku. She i lyawa le a yuwan adanshi wan, adama a na Wilə u damma tā əməci a yuwan tsutoni. ³⁵ Na a ciga e reve ili i ro, e ece ali e le nə a kəmbə a 'wa le. Ili i wono i da ka yuwan adanshi ətsumə e ibolo.

³⁶ Adanshi a Əsulə o uta ya'qə du shi, waru ya'qə du da u rawai goon shi. ³⁷ Nā vaa yuwusan majiyan gashi əvu vuma na a yuwusan alajiya e ikaka ya Əsulə a da, ko gba vu tā nu une'e u ruhu, vu te reve a na maa danasa ili i na Zagbain damma numu n dana da goon. ³⁸ Adama o ndolo ama a na a 'yuwain a zuwa atsuvu e ili i na n danai she i zuwaa le atsuvu wan.

³⁹ Ama a və, icigi yo okolo i du əyi da i ciga i damma ikaka ya Əsulə, amma she i putsa vuma na aa yuwusan adanshi ne elentsu o ro wan. ⁴⁰ Ətsumə e ili i na yaa yuwan suru wo o'wo o ure u na wu ntsayi waru u tu ufobu ulobonu.

15

U'yosun wu Zamawawa

¹ Ama a və, gogo n ciga tā n cuwaan du na Alabari a Sa'ani a na n yuwaan du de alajiya. I ushi yi tā de, əvu waru yi isawan de nu ucawu wo okolo a du. ² Ayi Alabari a Sa'anit a nda əyi da waa wawa du ni i 6əna yi ugbamu ətsumə e ili i na n damma ndu. Ni i yuwan ne shi, ucawu wo okolo a du wo o'wo tā pere.

³ N damma du tā ili i na a damma numu. Ayi ili i nda əyi da u la'ai ulobonu suru: Zamawawa kuwā tā adama o unusu u tsu, ne da Adanshi a Əsulə a dammai. ⁴ A cido

yi tā, o urana wa ta'atsu əvu a 'yəsan yi wuma, cine Adanshi a Əsulə a dammai. ⁵ U roco tā aciyayı ya Bituru, waru u roco tā aciyayı a tyo a akapi Kupanejere'e. ⁶ Ana əyi ndolo kotoi, u roco tā aciyayı a tyo o otoni a yi a na a la'ai ukpakuton (500) a mantsa ma ta. Aza a na e ene niyi nə əbundə a buwa tā wuma, ozo o ro gba shi a kuwā tā de. ⁷ Avu waru u roco aciyayı a tyo ya Yakubu, waru əvu u roco aciyayı a tyo ubəta wa ajiya suru. ⁸ O ukosu suru, u roco tā aciyayı a tyo ya'qə və, gashi za na a matsain a mantsa ma na koto wu ntsayi a matsan mu shi.

⁹ Ajiya suru a la'a mu tā. N rawa e de mu aajiya shi, adama a na m əongi tā əq'isə a əzə e Itoni a Əsulə. ¹⁰ Amma isa'ani ya Əsulə i kəmbəto mu tā ili i na n ri, waru isa'ani ya yi e ekere a və pere da shi. N dakanu tā adama n la'a akapi a ajiya ulara suru, waru amayun a da, ni isa'ani ya Əsula i da n yuwin ulara, nu ucira u və u da shi. ¹¹ Na əmu n yuwaan du alajiya ko ajiyat a yuwaan du alajiya, ili i tā i da tsaa yuwusan, waru ili'i i dəda i usuyi.

A damma əq 'yəsan əkwəkwa shi

¹² Nā tsu yuwan alajiya a na a 'yəsan tā Zamawawa diga o ukwə, to cine ozo o ro a du aa damma əq 'yəsan əkwəkwa a kəmbə wuma shi? ¹³ Nā əyi ndolo amayun a da, u to rocosu a 'yəsan Zamawawa shi. ¹⁴ Nā a 'yəsan Zamawawa shi, to, alajiya a tsu pere da, waru ucawu wo okolo a du pere da. ¹⁵ Nā əq 'yəsan əkwəkwa shi, tsu yuwan tā open a tyo e ekere a Əsulə ana tsu dammai a 'yəsan tā Zamawawa, agba amayun a da shi. ¹⁶ Nā əq 'yəsan əkwəkwa shi, koto fo a 'yəsan Zamawawa shi. ¹⁷ Nā koto a 'yəsan Zamawawa shi, ucawu wo okolo a du pere da, waru e te ge'eto du adama a nusu du. ¹⁸ Nā əyi ndolo amayun a da, ele ama a na a kuwāt de cina a ca okolo e le ubəta wə yi a puwan tā ana. ¹⁹ Nā tsu zuwa okolo Zamawawa ta wawa tsu a wuma u nda goon amma a wuma u na wətəwə shi, to, iliyali i tsu i la'a tā akapi a ama.

Ili ya amayun cine əq 'yəsan əkwəkwa

²⁰ Amayu'un əyi da a 'yəsan tā Zamawawa ətsumə o ukwə, əyi da umatsun wu ufaru ətsumə a aza əq 'yəsan a

akwakwa. ²¹⁻²² Ama suru a kuwa t̄ adama e ili i na vuma t̄ yuwain, Adāmu t̄ da t̄wāq̄ ntsu nu ukwā suru. Ne da fo aq̄ 'yasan ama atsumā a akwakwa adama e ili i na vuma ro yuwain. Zamawawa da aq̄ t̄wāq̄ tsu na wuma suru. ²³ A t̄ 'yasan vuma suru o ure u na wu ntsayi. Zamawawa da a fara 'yasan. Nā Zamawawa kāmbā, a t̄ 'yasan ama a yi suru. ²⁴ Nā ayi ndolo koto, ukosu wu uvadi u nda u t̄ t̄wā. Zamawawa to kototo n'yuwatan mā yi suru suru, avu u ca tsugono'o e ekere a Asulā Dada. ²⁵ Na a ciga a 'yuwan Zamawawa yuwan tsugono she nu u luyuwa aci a n'yuwatan suru avu u zuwa le zālā va apata a ana a yi. ²⁶ Ma'yuwatan mo ukosu ma na woo kototo ayi da ukwā. ²⁷ Ana Adanshi a Asulā a dammai a na u ta zuwa ili suru zālā vu ucira vā yi, o bolo pe Asulā shi. Asulā a da a zuwai ili suru zālā vu ucira wu Zamawawa. ²⁸ Avu, nu u luyuwa aci e ili suru, Mawu'un u ta zuwa aciyayi zālā vā Asulā, za na zuwai ili'i suru zālā vā yi. Avu Asulā a yuwan tsugono tsi ili suru.

²⁹ Cine tsa da gba adama a ama a na a rumbuyi adama a aza a na a ri ukwā? Cine tsa da ulobonu wā yi? Nā a 'yasan akwakwa shi ko ke'en, cine tsa da aq̄ rumbu ama adama e le?

³⁰ Adama a nye tsu zuwai aciyatsu atsumā e meleshe rumu suru? ³¹ Aza a vā, usana suru n ta gashi n t̄ kuwa. Amayun a da maa dansaa du. Cine i revei maa lapusa makakan nā qđu na amayun adama e ili i na Zagbain Yesu Zamawawa yuwaan ndu, ne da maa dansa ili i nda'a. ³² Na a 'yasan akwakwa shi, nye i da māq̄ tsurā nā n yuwan nlāngi na ama a Afisu aza a na a ri nlyayi? Nā a 'yasan akwakwa shi nye i zuwai tsaa yuwan cine a dansa shi?

"Lyawa tsu luyawai tsu sowoi,
adama a na nfa'an tsu ta gura kuwai."

³³ She i lyawa nanza lulumā du wan. A ta dansa, "N'utsā n wuya n t̄ lungusā nden n sa'ani n du." ³⁴ I kāmbāto majiyan mā du e ili i sa'ani avu i lyawa mayan mo unusu. Yu uwua wono a na ozo o ro a du koto e revei Asulā shi.

Lipu tsu na Asulā a 'yasan tsu

³⁵ Za ro te ece, "Cine aq̄ 'yasan akwakwa a kāmbā wuma? Cu'un lipu ne da aq̄ dāna

nā ayi?" ³⁶ Yeci i tsulo tsa da ndolo'o. Nā vu cu'wan cu'un e ida, u tsu kungwa shi, she nu u kuwa ne'en. ³⁷ Icu'un i na vu cu'wāin i tsu rotso ca'an na utai shi, nu u kungwa. Cu'un vu shina da goon na ri u'yewu ko ili i na vu cu'wāin, agba ili i na vu cu'wāin avu'un a da shi. ³⁸ Asulā a da a tsu zuwā cu'un ndolo kungwa cine u cigai, cu'un suru u tsu kungwa t̄ nā cu'un vā avu'un vā yi. ³⁹ Lipu na ri nā wuma suru a t̄ icu'un icu'un. Vadilimā gba a t̄ nā cu'un lipu t̄. Inama waru a t̄ nā lipu koko'o. Nnunu nā mugula a ri ili i t̄ shi. ⁴⁰ Cu'un lipu t̄, t̄ de zuva,† waru cu'un lipu t̄, t̄ pa qđsumā o uvadi. Ulobonu u lipu u na u ri de zuva u tawa t̄ ko'o nā cu'un vu ulobonu u lipu na ri pa qđsumā o uvadi. ⁴¹ Urana u t̄ nu ulobonu wā yi, woto u t̄ nu ulobonu u ro. Italyo'o waru a t̄ nu ulobonu u ro koko'o.

⁴² Ne da wāq̄ dāna nā a kāmbāto akwakwa wuma. Lipu tsu na tsu kuwa reve u shama, a t̄ dāna ko'o nā a 'yasan le, adama a na a mantsa mo ndolo aq̄ kuwa waru shi ko ke'en. ⁴³ Nā a cido lipu tsu, a ri ulobonu shi waru a ri nu ucira shi. Nā a 'yasan le, a t̄ dāna ulobonu nu ucira. ⁴⁴ Gogo tsu te eneshe lipu va ndana, amma nā a 'yasan le, o to o'wo lipu na Ruhu va Akiza aa ca wuma.

Amayun lipu va ndana da, waru amayun a da lipu ro t̄ lo na Ruhu va Akiza aa casu wuma. ⁴⁵ Adanshi a Asulā a damma t̄, "Vuma vu ufaru Adāmu ushi t̄ wuma." Ayi vuma vu ukosu, za na ayi da Zamawawa, wo o'wo t̄ ruhu na tsu ca wuma. ⁴⁶ Ili i na i fara t̄wāi ayi da lipu va ndana, avu lipu ruhu t̄wā nā aćapā. ⁴⁷ Asulā e kene t̄ mābulā avu u yuwan Adāmu vuma vu ufaru. Vuma ve ire gba zuva da wu utai. ⁴⁸ Vadilimā suru t̄ nā lipu cu'un va Adāmu. Waru za na ri zuva suru u t̄ nā lipu cu'un vuma na cipai diga zuva. ⁴⁹ Cine tsu ri gogo tsa Adāmu, vuma na a yuwain nā mābulā, ne da urana u ro tsu to o'woi tsu Zamawawa, vuma va zuva.

⁵⁰ Aza a vā, n ciga du t̄ i reve lipu tsu va ndana nā mpasa ta shama. Ayi nda u ta dansaa tsu aq̄ tsurā tsugono tsa Asulā shi, za na aq̄ dāna babu ukotu. ⁵¹⁻⁵² Gogo n ta damma du ili yu usokowu i na Asulā o roco

numu: Ozo o ro a tsu aq̄ kuw̄a shi, amma ne e ivul̄ aavana o ukosu, Asul̄ a ta vadala tsu babu usan, cine vu revei igip̄atsu ye esu i ri gogogo. Ne e ivul̄ aavana, a t̄ 'yasan akwakwa, waru aq̄ dashi kuw̄a shi, avu suru ntsu tsu ushi lipu sa'avu. ⁵³ Adama a na lipu tsu na aq̄ kuw̄a avu u shama, a ciga a 'yuwan a vadala le a kamb̄a lipu va zuva na aq̄ kuw̄a shi suru suru. ⁵⁴ Ni ili i ndolo i fara, avu lipu va ndana na aq̄ kuw̄a a vadala le a t̄ yao lipu va zuva aza a na aq̄ kuw̄a shi, avu Adanshi a Asul̄ a shiwan: "O kototo t̄ ukw̄a, a lyuwa t̄ aci a yi suru suru!"

⁵⁵ Te da ubat̄a u na ukw̄a u lyuwai aci? Te da waru ucira wu liya vu ukw̄a na tsu tada na mbaal̄?"

⁵⁶ Unusu u da u tsu t̄awaa na mbaal̄ n na ukw̄a u tsu t̄awaa. Wil̄ waru ayi da u zuwai unusu u tsurai ucira'a. ⁵⁷ Amma tsu godyo t̄ Asul̄ ana u lyawai Zagbain Yesu Zamawawa tsu u ca ntsu ulyuwu wa aci!

⁵⁸ Ama a va, aza a na n cigai, adama a na Asul̄ a yuwain ne, yi isawan nu ucira. She i lyawa ili i ro i jingad̄a du tsara i lyawa ure wan. I zuwa aciyad̄u i yuwan ulinga babu uro na yaa yuwan ulinga wu Zagbain, adama a na i reve t̄ udinga u na i yuwan adama a Zagbain suru woo o'wo pere shi.

16

Ubolotosu wi ikebe adama a ama a Asula

¹ Ni i ushi ikebe adama a ama a Asul̄, n ciga du t̄ i yuwan cine n dammai aq̄'is̄ a aq̄ aq̄ e Itoni a na a ri pe atsum̄ a Galatiya a yuwan. ² Urana wa Aladi suru i 'yuwan i ciga za suru u zuwa ikebe i ro e ili i na u tsurai. I zuwa le adama a sadaka. Ni i yuwan ne, yaq̄ t̄awā nda i 'yawā ndede tsara i ushi utafa a mantsa ma na n t̄awai shi. ³ I dangwa aq̄ aq̄ e Itoni o ro a tara ikebe'e a 'yawā Urishelima. N̄ n rawa n ta ca le mepepelime ma na woo roco aq̄du da i dangwa nle. ⁴ N̄ wu ntsaa amu fo n 'yawā, tsu ta yuwan mmalu suru.

Ili i na Bulu cigai u yuwan

⁵ N̄ n kand̄aruwā Makidoniya suru, n t̄ t̄awā n kalyuwā du. ⁶ U ta yuwan n dānu na aq̄du ne'en rana re, ko a t̄ yao o ukosu u mantsa mo utanu. Avu i kamba

mu atsum̄ a mmalu n va, ubat̄a u na mee tyo suru. ⁷ N̄ Zagbain usu, n ciga n rawa de go'o shi, tsara n dānu obolo na aq̄du a mantsa na abunda a na maq̄ t̄awā avu n karashi. ⁸ Amma n t̄ dāna pa atsum̄ a Afisu hali urana u na aa yuwan Abuki o Urana wa Kupotont̄ u kara. ⁹ Adama a na a kp̄atu'wā mu t̄ ure u sa'ani u ro adama o ulinga u gbain, waru ama na abunda a t̄ ususu, ko na wo o'woi n'yuwatan n t̄ lo na abunda.

¹⁰ N̄ Timoti rawa, i ushi yi ne ekere e re. Uta yuwusan ulinga wu Zagbain, cine amu maa yuwusan. ¹¹ She i lyawa nanza rono yi e ida wan. I zuwaa yi aba'un reve i kamba yi a mantsa ma na wāq̄ kamb̄a ya'q̄ va. N̄ ta pura yi na ama a na aq̄ t̄awa.

¹² Adama a za tsu Apolo, m patishi yi ta u 'yawā obolo na aq̄ aq̄ a yi a mantsa ma na aq̄ kalyuwā du, amma u ri na ada a na wāq̄ 'yawā gogo shi. Nu u tsara mantsa u t̄ t̄awa.

Ukosu u mepepelime ma Bulu

¹³ I dāna ufobu. I banā ucawu wo okolo a du ulobonu. Waru she yu uwu wovon wan. Yi isawan nu ucira. ¹⁴ I yuwan ulinga u du suru atsum̄ e icigi.

¹⁵ I reve t̄ a na Istifana nu u'wa wā yi maful̄ ele da aza a na a fara o o'woi aq̄ aq̄ e Itoni atsum̄ a Akataya, waru a ca t̄ aciyele adama a q̄gand̄a a ama aq̄ Asul̄. M pati du t̄ ama a va, ¹⁶ i toni ama a nda na akapi e le aza a na a yuwusan ulinga obolo ne ele. ¹⁷ N̄ yuwan t̄ mazanḡ a na Istifana, na Fatunatu na Akayiku a rawai. A kamba mu t̄ adama a na i ri pa shi. ¹⁸ A ca mu t̄ ugbamu wa asuvu, waru n reve t̄ a yuwaan du t̄ fo ne. Ni i ciga i 'yuwan i ca tsugbain a t̄ yao aza a na suru a yuwain tsugbashi tsa na tsa ntsayi.

¹⁹ Aq̄'is̄ aq̄ aq̄ e Itoni pa nda atsum̄ e ida ya Asiya aq̄ t̄ lyungusaq̄ du icasu i le. Akila obolo na Birisika, obolo na aq̄'is̄ a na o bolotosu o u'wa u le, aq̄ t̄ lyungusaq̄ du icasu i le atsum̄ a ala a Zagbain.

²⁰ Aq̄ aq̄ e Itoni yi Zagbain suru aq̄ t̄ lyungusaq̄ du icasu i le. I casalai ulobonu.

²¹ Amu Bulu, amu da n danai icasu i nda ne ekere a va.

²² N ta yuwusan avasa Asula a yuwaan vuma na 'yuwain Zagbain una. Lyawa Zagbain tawä gogo.

²³ Lyawa isa'ani ya Yesu Zagbain dana obolo na adu.

²⁴ N ciga ta vuma na suru ri atsumä e Yesu Kristi Zamawawa.

Mepepelime me Ire mā Bulu a tyo ya Aza a Korinti

Ucuduwu wa aatagada a nda

Bulu dana tā mepepelime me ire ma nda a tyo a ązā e Itoni ątsumā a Korinti ana ama o ro a ri de a yuwusan adanshi a vama adama ąyi. Bulu lyungu tā kambi vā yi Titu u 'yāwā u yuwan adanshi na ama adama e ili i na i ri amayun. Ana Titu kāmbai u damma tā a na ama nā ąbundā a usu tā Bulu, amma hali n gogo ozo o ro a 'yuwan yi tā. ątsumā e mepepelime ma nda Bulu godyoo tā aza a na a kambusa yi, reve waru u yuwan adanshi adama a aza a na a 'yuwan niyi.

Bulu cuduwa tā ama cine u shi u cigai u yuwan, ni ili i na i putsaa niyi a yuwan ne. Reve waru u yuwisan adanshi adama a aganda a amayun a tyo a ąsula. U yuwan tā adanshi cine ązā e Itoni aa kambulai. O ukosu u roco tā a na ąyi aajiya a amayun a Zamawawa a da.

Ayi mepepelime ma nda ma ta dansaa tsu cine aza e Itoni a ana'an aa yuwan ulinga obolo, waru nā cine aa kamba azagbain a amayun nā munlu n na maa yuwusaan Zamawawa ulinga ana'an. U yuwan tā adanshi cine aa kamba ni ikebe ni ili yā ąbulā a tyo ątsumā o ulinga wā ąsula. U roco tsu tā zgbain va amayun tsu linga tā adama ama suru a tsurā ili i sa'an. U damma tā na a yuwan ili i ro babu ucira ko icigi yā Yesu Zamawawa, ili ye pere i da, amma ili i na a yuwain nu ucira ni icigi yā Yesu, ili i nda i tsu zuwa tā ąsula a uwaa uyo'o reve waru a dānā nu ucira wa amayun ątsumā o uvadi u nda.

Ili i na i ri pe ątsumā a aatagada a nda

1. Bulu godyoo tā ąsula (1:1-11)
2. Ulinga wa aajiya adama a ama a ąsula (1:12-2:17)
3. Ugolobu ni icigi yā Kristi Zamawawa (3:1-7:16)
4. Une'e adama a alambi (8:1-9:15)
5. Bulu aajiya a amayun (10:1-13:10)
6. Icasu yu ukosu (13:11-13)

Bulu casai aza e Itoni a Korinti

¹ Amu da Bulu, Timoti za tsu tā pa obolo nā ąmu. Amu da n danaa ndu mepepelime ma nda. ąsula a dangwa mu tā mo o'wo aajiya e Yesu Kristi Zamawawa.

N ta danasaa du aq'isa a aza e Itoni a ąsula ątsumā a lyuci vā Korinti obolo na ama a ąsula suru upasu wa Akataya.

² Lyawa ąsula Dada tsu nā Yesu Zgbain Zamawawa roco du isa'ani na asuvu nden.

Bulu godyoo tā ąsula

³ Tsu yuwusayin ąsula ica, za na ąyi da Dada vu Zgbain tsu Yesu Zamawawa! ąsula ąyi da Dada na ri tapu ni isa'ani waru ąyi da u tsu casu adanshi suru. ⁴ U tsu ca tsu tā adanshi a mantsa ma na tsu ri ątsuma a ątsumālima, adama ątsu fo tsu ca ama o ro adanshi. Nā a ri a ątsumālima tsu ta gura ca le adanshi cine ąsula a ca ntsu.

⁵ Amayun a da tsu to sowuso ątsumālima lon adama a Zamawawa. Waru amayun a da tsu tā tsurusā ucasu wa adanshi adama a Zamawawa. ⁶ Nā tsu soso ątsumālima, uzuwu wo okolo a tsu ąyi da ąsula a ta ca du adanshi ni iwawi adama o ndolo. Nā ąsula a ca tsu adanshi, adama tsu ca du adanshi i kaba asuvu a da. Ne da yaa gura kaba asuvu na ankuri ątsumā e ili i na ątsu fo tsso sowuso ątsumālima. ⁷ Tsu tā no okolo ugbamu adama a na tsu reve tā ni i soso ątsumālima tsā tsu, i tā tsurā ucasu wa adanshi cine tsu ushiyi.

⁸ Ama a vā, tsu ciga du tā i reve ununa tsu sowoi ątsumālima e ida ya Asiya. A ca tsu tā ątsumālima a na a la'ai ucira u tsu, hali tsu jiyan na tsaa la'a shi. ⁹ Amayun a da, tsu jiyan tā tsu tā kuwā. Agba ili i ndolo i zuwa tsu tā tsu zuwa ucira ubātā wā ąsula amma o ucira wa aciyatsu shi, adama a na ąyi da za na tsu 'yasañ ąkwākwa. ¹⁰ ąsula a wawa tsu tā diga a mantsa ma na tsu shi a kuwā, waru tsu reve tā u ta lyuwa elime nā mawawa mā tsu. ¹¹ U ta wawa tsu adama a na yaa kambusa tsu a mantsa ma na yaa yuwusan avasa adama a tsu. Adama o ndolo, ąsula a ta usu avasa a ąbundā a du. U ta zuwaa tsu aba'un, waru ama nā ąbundā o to godyoo yi adama e ili i na u yuwaan ntsu.

Bulu bulai mabura ne'en

¹² Tsu ta gura damma nā tsu cuwan ili i na tsu yuwain, tsu tā a mazāngā na asuvu a tsu a ri cece. Mantsa suru tsu yuwan tā nden mā abula, agba atsu tsu soko du ko ili i tā shi. Isa'ani ya Asulā i da i zuwai tsu yuwain ne, urevu wu uvadī u nda u da shi. Tsu yuwan tā nden mā abula ubata u na tsu dānuyi suru bele atsumā a muwwulai n tsu nā adu. ¹³ Ana tsu dānaa ndu, tsu yuwan tā adanshi mejege a tyo ya'a du, agba tsu soko ikaka'a shi. Adama o ndolo ada, i gura revei ili i na tsu dānai. ¹⁴ Gogo i gura tā reve ili i na tsaa dansa lo ne, agba tsu ta zuwusa okolo a na ya'a tāwa i reve ili i na tsaa dansa mejege, adama o urana wu Zgbain Yesu i yuwan mazāngā adama a tsu, reve atsu waru tsu yuwan mazāngā adama a du.

¹⁵ N reve tā ne ulobonu, waru adama o ndolo, n shi tā n ciga m bura du ne'en o ufaru. Ne da Asulā a zuwaa du aba'un adama a na n tā tāwa ya'a du ure. ¹⁶ N shi tā n ciga mi isawan n kālyuwā du ana n temei mmalu a tyo e ida ya Makidoniya nā n kāmbā waru. Reve i kamba mu n 'yāwa upasu wa Yahuda. ¹⁷ I ta yuwan yeci yi ili i na i zuwai n yuwain ili i na n foboi shi. N shi a yuwisan adanshi o unā goon shi. N rotso tā ama o uvadī a na a tsu usu a ta yuwan ili i ro reve waru a 'yuwisan a yuwisan ili'i?

¹⁸ Amma ni i tara ili i na Asulā aa yuwisan amayun a da, i te ene ili i na tsaa dansa du "Ee" ko "O'o" da shi a mantsa mā tā. ¹⁹ Ne da u ri adama a na Mawun mā Asulā, Yesu Zamawawa usu reve waru u 'yuwan a mantsa mā tā shi. U tsu usu tā kuci no okolo a tā. Ayi da za na a mu nā Sila nā Timoti tsu yuwaan du adanshi a yi. ²⁰ Adama a na ayi da za na shitoyin nzuwulai mā Asulā suru. Ayi da i zuwai tsaa dansa "Ami"† na tsaa casu Asulā tsugbain atsumā a aala a Zamawawa. ²¹ I cuwan, Asulā a da za na aa gbamatosu tsu nā adu suru atsumā a Zamawawa. Waru Asulā a da a dangwa ntsu. ²² U zuwaa tsu tā urotsu† wu za vi ili adama u roco a na atsu aza a yi a da goon. Waru u zuwa tā Ruhu vā yi o okolo a tsu tsuuzuwa adama u rocosu tsu ili i ro i tā lo a tāwa.

²³ Ana n damma ndu n 'yuwan tā a kāmbā Korinti adama n dānā du usuduwan. Ne epen a da maa yuwisan ndede

Asulā. ²⁴ Tsaa yuwisan afalu a dansaa du ili i na ni i ciga i 'yuwan i usu da shi. Tsu reve tā i tā nu ucawu wo okolo lon waru yi isawan nu ucira ne. Tsu ciga tā tsu yuwan ulinga nā adu adama i dānā tapu nā mazāngā.

2

¹ N jiyan tā mā 'yāwa ya'a du waru shi, adama a na mantsa ma na n shi n 'yāwāi ya'a du, suru ndu u bālā du tā. ² Nā maa zuwa du atsumolāngu, to, zane da aa buwa na waa zuwa mu mazāngā? She adu goon, aza a na n zuwai atsumolāngu. ³ Ayi da i zuwai n dānai ne e mepepelime ma na n lyunguwā ndu de. N ciga m bura du shi, adama a na uga'asusan nā adu atsumolāngu a da waa zuwa mu goon. Agba adu da ama a na wu ntsayi i zuwa mu mazāngā. Ili i na i zuwai n cigai n dānā a mazāngā ayi da adama n zuwa du mazāngā. ⁴ A mantsa ma na n dānaa ndu nu ufaru, n shi tā udamu waru n shi nā mazāngā o okolo a vā shi, waru n dāna tā na abara lon. N dāna adama n zuwa du atsumolāngu shi, amma n dāna tā adama i reve a na n ciga ndu lon.

Iyuwaan za vu unusu gafura

⁵ Za ro atsuma a du zuwa mu tā atsumolāngu, agba amu da a nde'en shi, hali nā adu suru. Ili i na maa dansa ayi da u zuwa tā aza e Itoni atsumolāngu kpara. (N ciga n yuwan adanshi a na a karalai adama o ndolo'o shi.) ⁶ Nā abundā atsumā a du i bolo tā ugbozu reve i ca yi awuya a na a ntsaa niyi. Awuya o ndolo a rawa tā. ⁷ Amma gogo i yuwaan yi gafura reve i ca yi adanshi adama u putsaa yi nā atsumolāngu lon hali waru u lyawa itoni suru suru wan. ⁸ N ta patishi du, i roco a na i ciga niyi. ⁹ N dānaa du tā adama n lyungwā du, reve waru me ene ko i toni tā uritosu u vā. ¹⁰ Ni i yuwaan vuma nda gafura, amu fo n ta yuwaan yi gafura. Waru nā n yuwaan yi gafura (nu unusu u tā lo), n yuwan tā ne nu ucira wu Zamawawa o unā u du. ¹¹ N yuwan tā ne adama Male† ma yuwan tsu ugbozu wan, adama a na tsu reve tā ifobi ya yi lon.

Bulu yuwaan alajiyā a Taruwasa

¹² Ana n rawai Taruwasa adama n yuwan alajiya a Alabari a Sa'anit e Yesu Zamawawa, n cina tā cina Zagbain kpātu'wā de ure adama o uling'a'. ¹³ Agba n shi tā udamu lon, adama a na me enei za tsu Titu shi. Reve n damma ama o ubata'a, "She mantsa mo ro," reve n kara a tyo Makidoniya.

Ulyuwu wa aci adama a Zamawawa

¹⁴ Tsu godyo ta Asulā lon! Ayi da za na kambāto ntsu agbashi a yi, reve waru u walaa tsu elime ătsumă a mmalu ma alya ma aci a Zamawawa. Asulā waru u ta kambusa bazasa urevu wu Zamawawa ubatā biti ana măguru ma sa'an. ¹⁵ Wuma u tsu tsă măguru ma na Zamawawa a casu Asulā da, za na a bazasa ubatā wa aza a na Asulā a wawusa na aza a na a kuwusa. ¹⁶ E ekere a aza a na a kuwusa, măguru'u u rotso tā ushamu wā ăkwakwā, amma e ekere a aza a na a ri wuma măguru ma wuma ma da. Zane da rawai u yuwan ulinga u nda? ¹⁷ Tsu ri tsa ama o ro a na a yuwusan alajiya a adanshi a Asula adama a tsură ikebe shi. O'o, ne da shi. Amma tsu tā kambusă ugbozu na tsu ri ama a na Asulā a lyunguyi, waru o ucira wu Zamawawa tsu ta yuwusan adanshi e ikaka i tsu a măkăkan mă Asulā.

3

Akucunu a sa'avu a Asula

¹ Tsu fara tā u'yăsăsan wa avangaci adama a aciyătsu waru? Ama a tā tăwusa nă mpepelime n na a danai n na maa yuwusan adanshi e ica a aciyele ko gba shi a ta zuwusa du i danaa le mpepelime adama e le. U tu ulobonu tsu dănăi ni icu'un yi mpepelime n nda? ² Amma adu da mepelime mă tsu, waru i tā o okolo a tsu na vuma suru ee denună ăvu u reve ili i na e deyinună. ³ I to rocosu ădu mepelime ma na Zamawawa danai da, ăvu ătsu tsu tăwă nă ayi. Ruhu vă Asulă za na aa casu wuma, u dana du tā o okolo a tsu, agba a aavu'un shi, ko e ili yi idana i na a yuwan na abaci a atali shi.

⁴ Tsu ta damma ne adama o ucawu wo okolo a tsu o ucira a măkăkan mă Asulā adama a Zamawawa. ⁵ Amma tsa dansa tsu ta gura yuwan ulinga u nda na aciyătsu

shi. Asulă a da a zuwusa tsu tsu gura yuwan ili i na tsaa yuwusan suru. ⁶ U zuwa tsu tā tso o'wo agbashi a akucunu a sa'avu a yi na o utusa ubata wă Ruhu va Akiza. Akucunu a nda Wilă u na a danai da shi, adama a na Wilă u tsu tăwăqă tă nu ukwă, amma Ruhu tsu ca tă wuma.

⁷ Akuci a Wilă a dana le tă a atali, reve gba e ene tsugbain tsă Asulă a mantsa'a. Ama a Isra'il a gura jima a kalyuwusa urewesu wa Musa shi, adama a na u shi te ikanasa nu ucira lon, ko na wo o'woi wikanasa'a tsa jima shi. Adama o ndolo, nă Wilă za na ulinga wă yi ayi da u tăwăqă nu ukwă u shi nă tsugbain ne tsundolo, ⁸ to, ulinga wă Ruhu vă Asulă u tă dăna nă tsugbain tsa na tsa la'ai za Wilă. Amayun a da shi? ⁹ Nu ulinga u na u tsu kototo ama u shi nă tsugbain, to, ulinga u na u tsu kambāto ama mejegē e ekere a Asula u tă dăna nă tsugbain tsa na tsa la'ai. ¹⁰ Amayun a da tsugbain tsa akuci tsa akucunu u tsu rotso tsugbain waru shi, adama a na ekan a tsugbain tsa sa'avu tsa la'a yi tă. ¹¹ Wilă u shi tă nă tsugbain tsa na tso kporoi. Amma tsugbain tsa akucunu a sa'avu u la'a yi tă lon, adama a na woo kporo shi, ko ke'en.

¹² Tsu ta gura yuwan adanshi babu wovon adama a na tsu ri nu uzuwu wo okolo ne tsunda. ¹³ Tsu ri tsa Musa shi. Urewesu wă yi u shi te ikanasa, reve wu pala urewesu'u adama u geshe aza a Isra'il a e ene ekan o ukporuso wan. ¹⁴ Ama'a a shi tă na aciyogbamu, illi i ro waru i ta putsusa le na ee ene amayun a mantsa ma na e desu Wilă nu una. Yesu Zamawawa da goon a gura tawa apalutsu a na aa putsusa le yeni. ¹⁵ Hali na ana'an, ne ee desu Wilă wa Musa nu una, aapalutsu a pala tă okolo e le.

¹⁶ Agba nă vuma vadatal ubatā wu Zagbain (Yesu), u tsu tawa tă aapalutsu o ndolo'o. ¹⁷ Ana wo o'woi Zagbain Ruhu da, ubatā u na Ruhu vu Zagbain ri suru, u tsu zuwa tă ama o o'wo făqă. ¹⁸ Adama o ndolo a da urewesu u tsu u ri ukpătu'u adama tsu roco tsugbain tsă Asulazuva. Waru nă Ruhu vă Asulazuva ri o ulinga ătsuma a tsu, tsu tă kambusă tsă yi kuci, waru tsu tă dashi rocosu tsugbain tsă yi.

4

Uzuwa o upondo

¹ Asula, ni isa'ani ya yi, u ca tsu tā ulinga u nda tsu yuwan. Ayi da i zuwai tsu kunai shi. ² Tsu ta 'yuwusan mayan me ili i wono ni ili yu usokowu. Tsaq lumusā ama shi, waru tsaa vadalasa adanshi a Asula shi. Adanshi a amayun a da goon tsaa yuwanus a mākākān mā Asula, adama ama o ro e reve a na tsu ri na qabula. ³ Na ama o ro a gura reve Alabari a Sa'ani a na tsaa yuwanus alajiya shi, u roco tā a puwaqān tā. ⁴ Male, ayi za wuya na a yuwanus tsugbain tsu uvadi tsa nda tsa da. Waru u rumbanato tā okolo a aza a na a cayi okolo shi, adama o ndolo aa gura ene ekan a gbain a Alabari a Sa'ani a na e ikanasa ubatā u le shi. Aa gura reve ikaka i na tsaa yuwanus alajiya adama a tsugbain tsa Zamawawa shi, za na rotsoi Asula foyi. ⁵ A mantsa ma na tsaa garasa a yuwanus alajiya a Alabari a Sa'ani, tsaa yuwanus alajiya a aciyatsu shi, amma Yesu da Zagbain. Ili i na goon tsaa dansa adama a tsu, ayi da qatsu agbashi a du a da adama e ili i na Yesu yuwanus adama a tsu. ⁶ Asula a da za na dammai, "Lyawa ekan e ikana qatsuma e irumbu!" U zuwa tsu tā tsu reve a na ekan a nda ayi da ekan a tsugbain tsā Asula a na urewesu wā Yesu Zamawawa oo rocosu.

⁷ Tsu tā nu uzuwa u nda ubatā wā Asula, agba tsu rotso tā mpondo n na a ma'ai no olo'o a na a ri nu uzuwa'a. Ayi nda'a u to rocosu qabajini o ucira ubatā wā Asula a da wu utai, ubatā u tsu u da shi. ⁸ A ta zuwusa tsu qatsimalimā lon, agba a minjira tsu shi ko ke'en. Ko a mantsa ma na tsu revei ili i na tsaa yuwan shi, tsu kudā o ure shi. ⁹ O bongi tsu tā lon, agba Asula a lyawa tsu shi. A mantsa mo ro a tsu dimbā tsu tā e ida, agba o kototo tsu shi ko ke'en. ¹⁰ A mantsa ma na tsoo sowuso qatsimalimā tsunda, urana biti lipu tsu to rocosu ununa Yesu sowoi qatsimalimā ana u kuwai, adama ama a gura ene wuma wā Yesu a lipu tsu na aq kuwā. ¹¹ Amayun, a ta gura una tsu a mantsa biti adama a na tsoo tono Yesu, adama ama ee ene wuma wā Yesu a lipu tsu na aq kuwā. ¹² Tsu usu ta tsu yuwan mpolo nu ukwā, adama i tsurā wuma.

¹³ A dana tā a Adanshi a Asula, "N yuwan tā adanshi adama a na n cayi okolo." Tsu

tā nu ucawu wo okolo cu'un tā, waru tsu ta yuwanus adanshi adama a na tsu cayi okolo. ¹⁴ Asula a 'yasān tā Yesu Zagbain atsuma a akwakwā, waru tsu reve tā na Asula a ta 'yasān tsu fo obolo nā Yesu. Asula a ta tara tsu obolo nā ađu, avu tsi isawain a mākākān mā yi. ¹⁵ Ili i nda suru adama a đu a da, ana ama a qabundā lon aq ushi isa'ani ya Asula, a ta zuwa ugodyusho wā qabundā e yene reve Asula a tsurā tsugbain tsu.

Ucawu wo okolo qatsuma e Itoni

¹⁶ Ayi da i zuwai tsu kudai okolo a tsu shi. Ko na wo o'woi lipu tsu vu vadilimā ri a langasā, ruhu tsu tā tsurusā ucira u sa'avu usana biti. ¹⁷ Atsumalimā a na tsoo sowuso gogo nda wa'a da, waru waa jima shi. Waru u ta kambusa tsu tsu tsurā tsugbain tsu na tsa la'ai atsumalimā a tsu lon, waru tsugbain tso ndolo tsā ri nu ukotu shi. ¹⁸ Tsaa zuwusa esu a tsu e ili i na tsee inda shi, agba e ili i na i ri usokowu. Ili i na tsee inda waa jima shi, amma ili i na tsee inda shi ayi da wāq dāna babu ukotu.

5

¹ Adama a na tsu reve tā no o kototo oogodo a ndana a nda ubatā u na tsu ri nden, a ta dansa, nā tsu kuwā tsu kasa nā lipu nda, Asula o to foboo tsu u'wa zuva adama tsu dānu pe. Ubatā u na ayi na aciyayi u yuwan, ubatā u na u ri babu ukotu. ² Tsu kunā tā a lipu na tsu ri nā ayi gogo, tsu ta zama urana u na tsoo oto lipu sa'avu de zuva ana itana i sa'avu. ³ A mantsa mo ndolo tsā dāna atabu shi, adama a na tso otoi lipu sa'avu'u de zuva. ⁴ Nā tsu ri nden nā lipu nda, tsu tā ni ili i na ya qabā tsu, waru tsu to sowuso qatsimalimā. Agba ukunu u dada u tsu zuwa tsu tsu ciga tsu kuwā tsu lyawa lipu nda shi. Amma adama a na tsu ciga tā tsu kita'wa le tsu ushi lipu na aq kuwā shi, ko ke'en. ⁵ Asula na aciyayi ayi da u fobo ntsu adama o ndolo, waru u ca tsu tā Ruhu va Akiza, tsu uzuwa u na woo roco wuma u sa'avu u nda ili ya amayun i da.

⁶ Adama o ndolo, tsu tā no okolo ugbamu. Tsu reve tā nā tsu ri wuma qatsuma a lipu nda, tsu ri obolo nā Zagbain shi. ⁷ Tsu tā kurusu ili i na tsu cayi okolo, agba tsoo tono ili i na tsee inda shi. ⁸ Dada n dammai tsu

ta no okolo ubgamu. Tsu la'a tə ciga tsu kasa nə lipu nda adama a na a mantsa ma dada tsoo o'wo de o u'wa a makakan ma Zagbain.⁹ Nə tsu ri wuma a lipu nda, ko nə tsu ri wuma shi, tsu la'a tə ciga tsu yuwan ili i na tsoo yo'onoto yi okolo upasu ni ili i na i buwai lo suru.¹⁰ Ili i na i zuwai ayi da urana u ro suru ntsu tsu tee isawan a makakan ma Yesu Zamawawa reve u ge'eto tsu. Za suru atsumaq a tsu u tə ushi ili i na yi ntsayi adama e ili i na tsu yuwan a mantsa ma na tsu danai wuma atsumaq a lipu nda, ko isa'ani i da ko iwuya.

Ukambatosu wa ama ubata wa Asula

¹¹ Adama a na tsu revei tsu tə uwuwa wovon wu Zagbain, dada tsu ri o mpolo adama ama a vadala a kuru yi. Asula e reve tə cine tsu ri na amayun. Tsu ciga du ta i danaq nu urevu wi icu'un ya ama a na tsu ri.¹² Tsu ciga tsu 'yasasən avangaci shi, amma tsu ta dansaa du adama a aciyatsu tsara i yuwan mazanga adama a tsu. Dada yaa tsura ili i na yaa damma adama a aza a na aq 'yasasən avangaci adama e ili i na ama a yuwanan majiyan adama e le, agba ili ya abula i da a ri a makakan ma Asula shi.¹³ Nu u yuwan gashi tsu jaara tə, adama u tawaq Asula nə tsugbain tsa da. Agba nə tsu tə nu ugbozu u tsu, adama u kamba du da.

¹⁴ Ili i na tsaa yuwanan suru tsu ta yuwanan adama a na icigi yi Zamawawa u ta gitsasa tsu. Tsu ca tə okolo na Zamawawa kuwa tə adama a koyan, adama o ndolo tsu reve tə suru ntsu tsu kuwa tə fo.¹⁵ U kuwa tə adama u wawa koyan, adama aza a na a ushiyi wuma u sa'avu adama a yi a buwa dashi yuwan nden o ure u na u yo'ono nle goon shi. Amma, a ta yuwan nden cine woo yo'ono Zamawawa, za na kuwai reve a 'yasasən yi adama e le.

¹⁶ Tsu lyawa tə a yuwanan adanshi a ama o ro tsi ili i ro a majiyan ma ama. De nu ujimu, tsu shi tə a majiyan adama e Yesu Zamawawa cine ama o uvadi aa yuwanan, agba gogo tsaa yuwanan ne shi.¹⁷ Za na suru ri obolo nə Zamawawa, Asula a kambato yi tə vuma sa'avu. Akuci e ili suru o koto tə reve waru a kara. Asula o o'woto tə ili suru usa'avu.¹⁸ Asula a da a

yuwain ili nda biti. U tawato tsu tə zuzu nə ayi e ekere e ili i na Zamawawa yuwan. U zuwaa tsu tə ulinga u na tsaq ri n tsu tawusa na ama zuzu nə ayi fo.¹⁹ Ikaka i tsu ayi da Asula a tə tawusa na ama suru zuzu nə ayi e ekere a Zamawawa. Asula aa cuwusan nu unusu u le shi. Reve waru u ca tsu ikaka ya asuvu nden a nda.²⁰ Asula a lyungu tsu tə tso o'wo azə o ulinga o una wu Zamawawa, waru u ta dansaa du i poloo ikaka i tsu atsuvu. Tsu ta yuwanan adanshi a Zamawawa, waru tsu ta patishi du i lyawa Asula o rono du zuzu nə ayi.²¹ Zamawawa yuwan unusu shi, ko ke'en! Agba reve Asula a zuwa wo o'wo za vu unusu, adama o ndolo Zamawawa zuwa tsu tə tso o'wo azə a abula e ekere a Asula.

6

¹ Tsu ta yuwanan ulinga obolo nə Asula, waru tsu ta patishi du she i ushi isa'ani ya Asula reve i lyawa u kara pere wan.² Asula a damma tə atsumaq a Adanshi a yi, "Ana mantsa ma na n dangwai ma rawai, mu uwua tə avasa a du." O urana wi iwawit n kamba du tə."³

Amayun a da Asula a tu ufobu na waa kamba du gogo. Ana'an urana wi iwawi i da.

Atsumalima a Bulu

³ Tsu ciga ulinga wa Asula u na tsaa yuwanan wo o'wo ili ye pere e ekere a ama shi, dada tsu zamiyi ure u na tsaa yuwanan nden n na maa zuwa ama a riya wan.⁴ Ili i na tsaa yuwanan suru, tsu ta yuwanan mpolo tsu roco na atsu agbashi a amayun a Asula a da tsu ri. Tsu ta kabu asuvu na ankuri nə cu'un va atsumalima suru.⁵ A faba tsu tə. Waru a zuwa tsu ta o u'wa wa ali. Obolo a ama a yuwan tə upan nə atsu reve a uwa a 'yasasən ugbozu wa ama. Tsu linga tə hali tso o'wo utakalyuwu. Ayin o ro tsu lantsa shi, ko ke'en. Mantsa mo ro tsu lamba ilyalya.⁶ Tsu roco tə aciyatsu na atsu agbashi a Asula a da adama a na tsu guza tə aciyatsu cece, waru tsu tə nu urevu u na Asula aa casu. Tsu yuwan adanshawuya shi. Tsu ta yuwanan ama isa'ani. Tsu tə nu ucira u Ruhu va Akiza, waru tsu ciga tə ama na amayun.⁷ Tsu ta

◊ 6:2 Isha. 49:8.

yuwusan alajiya e ikaka ya amayun, waru Asula a ta casu tsu ucira. Tsu ta na abula a na o o'wo ntsu ana matsun me pe'eni na aaraga na tsu cigai adama o uvon. ⁸ Tsu ta yuwusaan Asula aganda na ama a ca tsu tsugbain, ko a tara tsu ili i ro shi. Tsu ta yuwusaan Asula aganda na a cuwa tsu, ko na a ca tsu ala a vama. Ama a damma atsu azə e epen a da, agba tsu ta dansa amayun kuci. ⁹ Koyan da reve tsu ta, agba reve a yuwan na atsu gashi e reve tsu shi. Tsu ta nden gashi ukwə u rawa ta zuzu, agba atsu da nda, tsu buwa ta wuma. Tsu to sowuso atsumalimə lon, agba o una tsu shi. ¹⁰ Tsu ta a mazangə kuci, ko a mantsa ma na tsu ri oo sowuso atsumalimə. Tsu ta nu ulambu, agba tsu ta zuwusa ama na abunda o o'wo azə o utsuru atsumə o ucawu wo okolo. Tsu ri ni ili shi, agba amayun a da tsu ta ni ili biti.

¹¹ Adu ama a Korinti, tsu yuwaan du ta adanshi mejegé, okolo a tsu a ta tapu ni icigi i du. ¹² Tsu lyawa icigi i du shi, amma adu da i lyawai icigi i tsu. ¹³ N ta yuwusaan du adanshi gogo cine maa yuwan na muwun nvə. I yuwan ankuri i roco tsu cu'un vi icigi na tsu roco ndu.

Aq'isa a Asula a wuma

¹⁴ She i yuwan mmalu obolo na aza a na a ri atsuma e Itoni shi wan. Isa'ani ni iwuya a wala obolo shi. Ekan ni irumbu a tsi isawan ubatə u ta shi. ¹⁵ Cine tsa da Kristi Zamawawa na Male oo o'wo n'utsə? Cine tsa da za vi Itoni a dānə ubolu na za na ri e Itoni shi? ¹⁶ Aq'isa a Asula a ri a muwwulai na amali shi. Atsu da gba aa'isa a Asula a wuma. Asula a damma ta "N ta dānu obolo ne ele avu n zuwa u'wa u va ubatə u na a ri. N to o'wo Asula e le, reve ele o o'wo ama a va." [◊]

¹⁷ Adama o ndolo, Asulazuva a damma ta, "Utai atsumə e le reve yi kasa aciyədu ne ele. She i ju'wan ili i na i ri ushindalu wan, reve gba n ushi du." [◊]

¹⁸ Asulazuva Mogono me Ili Suru ma damma ta, "N to o'wo Dada du, reve adu yo o'wo muwun nvə." [◊]

7

¹ N'utsə n və, Asula a yuwaan tsu ta nzuwulai n nda na abundə. Adama o ndolo tsu sumai ili i na yaa zuwa lipu no okolo a tsu o o'wo ushindalu. Tsu cayi Asula tsugbain avu tsu yuwin mpolo tsu dānə unatə na ayi suru suru.

Mazangə mə Bulu

² I yuwaan tsu ure atsumə o okolo a du! Tsu nusaan za shi. Tsu lungusə ucawu wo okolo a za shi. Waru tsu paala nanza shi. ³ Maa dansa ili i nda adama a na n cigai m 6ara du shi. N damma du ta de a na tsu ri a cuwusan du kuci, ko nye gba yaa farasa. ⁴ N soduwo du ta mātsan suru suru. N ta mazangə adama a du kuci. Okolo a və a gbama ta adama a du. Ko na n ri a addama lon, i zuwa mu ta mazangə.

⁵ Ana tsu rawai e ida ya Makidoniya, tsu shi na wivuwun shi. Tsu ga'an ta na addama ukandaruuwu na atsu. Tsu yuwan ta nlangi na n'yuwatan. Tsu yuwan ta mpolo na wovon o okolo a tsu. ⁶ Amma Asula, za na tsu ca aza a na a ri na addama mini mo utanu, u ca ta asuvu a tsu mini mo utanu ana Titu təwai. ⁷ Amayun, tsu yuwan ta mazangə na tse ene niyi, agba ili i na i zuwa ntsu mazangə na amayun ayi da cine i gbamato niyi okolo. U damma tsu ta cine i ri azama ye ene mu a na waru i lāngə ta atsumə adama e ili i na i yuwin. Waru u damma mu ta cine i cigai i kamba mu. Ana mu uwmai ne, n yuwan ta mazangə lon.

⁸ Ko na mepepelime ma va ma shi ma langato du okolo, u bālā mu na n dana niyi shi. O ufaru u shi ta u bālā mu, adama a na u langato ndu okolo, amma i jima a atsumolāngu shi. ⁹ Agba gogo n ta mazangə. Maa yuwusan mazangə o una u na n zuwa ndu atsumolāngu shi, amma adama a na atsumolāngu a du a zuwa ta i vadala nden n du. Na ayi ndolo, tsa amaton du shi ko ke'en. ¹⁰ Adama a na Asula a ta yuwan ulinga na atsumolāngu a tsu adama u kamba tsu tsu vadala o unusu u tsu adama tsu tsurə iwawi. Tsāqə lāngə atsumə adama a atsumolāngu o ndolo shi. Amma na vuma ri a atsumolāngu, agba u

◊ **6:16** N.Gn. 26:12; Izk. 37:27. ◊ **6:17** Isha. 52:11; Izk. 20:34. ◊ **6:18** 2 Sam. 7:14.

vadala ubata wa Asula shi, u ta tsura ukwa, agba iwawi shi.

¹¹ Votoyin ugbozu e ili i na atsumolangu a nda na Asula a ciga ndu i sowo u yuwan atsumaq a du. U zuwa du ta i lapula nden n du. U zuwa du ta i roco i nusan shi. U zuwa du ta upan na wovon u na yu uwai. U zuwa du ta i ciga yee ene mu. U zuwa du ta i dan a ada a ama. U zuwa du ta ye ene cine a ca za na nusain atsumalima. I roco ta a na i ri nu unusu atsumaq e ili'i shi. ¹² N dana ta mepepelime mo ndolo adama ye ene, a makakan ma Asula, i kambuw a ta ugbozu lon. N dana yi adama a za na nusain, ko adama a za na a nusayin shi. ¹³ Ayi da i zuwai tsu ri no okolo ugbamu.

Ko na tsu ri no okolo ugbamu, tsu la'a ta mazanga na tse enei cu'un mazanga ma na Titu ri a yuwan, adama a na i rocoi u ri ni ili i na yaa damaton yi shi. ¹⁴ Tsu damma yi ta ununa tsu ri a mazanga adama a du, reve gba i roco na n yuwan mejege. Ili i na tsu damma ndu suru amayun a da, waru avu gba i roco na ili i na tsu dammai Titu adama a du amayun a da. ¹⁵ Adama o ndolo icigi ya yi a tyo ya' a du u ta dashishi ucira, nu u cuwan cine suru ndu i ri ufobu u na ya kuru ili i na u dammai, na cine i ushi niyi na wovon na meje'en ma lipu. ¹⁶ N ta a mazanga adama a na n to soduwo du matsan suru suru.

8

Ucasu no okolo a ta

¹ N'utsa n va, tsu ciga du ta i reve cine Asula o rocoi isa'ani ya yi a tyo a'is a aza e Itoni e ida ya Makidoniya. ² O sowo ta atsumalima lon, waru a dan a nu utsuru shi, agba mazanga me le ma ri nu ukotu shi, reve a ca hali gba nu upasu.

³ N ta damma du a ca ta cine aa gura ca hali u kara wir a. Ko za damma le a yuwan ne shi. ⁴ Agba a patishi tsu ta kuci tsu lyawa le a kamba ama a na oo tono Asula atsuma a Urishelima. ⁵ Tsu yuwan majiyan ma na aa gura ca tsu ne shi! A fara ta ne'en ca Zagbain aciyele reve a kuru na atsu. Ayi da ili i na Asula a cigai.

⁶ Titu da za na fara rito ndu cine yaa ca, dada tsu pati niyi u kamb a adama u kamba

du adama i koso ili i na i farai a casu. ⁷ I ta yuwan ilu biti mejege, hali nu upasu: I ta nu ucawu wo okolo lon. I tsu yuwan ta adanshi ulobonu. I ta nu urevu. I tsu ciga ta i kamba kuci. Waru i ciga tsu ta lon. Adama o ndolo tsu ciga du ta i ca lang a, adama o ucasu i ca no okolo a ta.

⁸ Maa dansaa du ni i ciga i 'yuwan i ca shi, ko na wo o'woi a'is a aza e Itoni o ro a ciga ta a yuwan ne lon. Amma ayi nda ayi da ure u ro na yoo roco icigi i du amayun a da. ⁹ I reve ta isa'ani yi Zagbain tsu Yesu Zamawawa. I reve ta Zamawawa za vu utsuru da u shi, reve u kamb a za vu ulambu adama a du, reve a du yo o'wo aza o utsuru adama a na ayi wo o'woi za vu ulambu.

¹⁰ Apa a nda asala a va: Lyun nda a du da aza a na i shi i cigai i fara ca, waru a du da aza a na i fara cayi. ¹¹ Adama o ndolo i koso ulinga u na i farai. I roco i ta gura koso ulinga a na maluwa ununa i fara niyi. ¹² Ni i ciga i ca, ili ya abund a i na yaa ca ayi da u la ai ulobonu shi. Amma Asula a ciga du ta i ca atsumaq e ili i na i ri na ayi, agba atsuma e ili i na i ri na ayi shi wan.

¹³ N ciga i ca abund a na a la ai ucira u du shi, reve i kamb a a atsumalima o un a u na i buwayi wa'a. N ciga ta ili biti yo o'wo unata e ekere a za na ili i burai suru. ¹⁴ A mantsa ma nda i ta ni ili na abund a. Ili i na i ri na ayi u ta kamba aza a na a na a ri na ayi shi. Reve de, na a tawa a tsur a lon, a ta kamba du ni i lamba, reve ili yo o'wo unata. ¹⁵ Adanshi a Asula a damma ta, "Vuma na bolotoi lon, u ri ni ili i na i la ai abund a shi. Za na waru bolotoi wa'a, u lamba ili shi." ¹⁶

Titu na n'utsa ma yi

¹⁶ N godyo ta Asula adama a na u zuwai Titu ciga du ununa n ciga ndu. ¹⁷ Titu usu ta u yuwan ili i na tsu damma niyi u yuwan. U ciga ta u 'yaw a ya' a du kafu tsu damma yi u 'yaw a. ¹⁸ Tsu lyungu yi ta obolo na za tsu, za vi Itoni za na a'is a aza e Itoni suru aa cuwusa adama a aganda a yi nu u yuwan alajiya a Alabari a Sa'ani. ¹⁹ Waru, a'is a aza e Itoni a dangwa yi ta u 'yaw a obolo na atsu a mantsa ma na tsaa ca une'e wi ikebe i nda. Tsu ta yuwan aganda a nda

◊ 8:15 Mt a. 16:18.

adama tsu ca Zagbain tsugbain, reve waru tsu roco na tsu cigai tsu kamba na amayun.

²⁰ Tsu ciga ko za reme tsu nu unusu cine tsaa guzasa une'e wa abunda u nda shi.

²¹ Amma tsu ciga ta tsu yuwan ili i na i yo'ono Zagbain ni ili i na ama a tarai u ta mejege.

²² Waru, tsu ta lyungusu vuma ro obolo na ama e re o ndolo. Vuma nda u tu ufobu kuci adama e ikambi. U roco tsu ta ne e re na abunda waru ko gogo u ciga ta u yuwan ikambishi i na i la'ai ayi nda, adama a na u soduwo ndu matsan lon. ²³ Na vuma ro ece adama a Titu, i damma za va da na aa yuwan usinga obolo na amu adama u kamba du. A'isa a az a e Itoni a lyungu ta ama e re o ro o ndolo waru ya'a du, waru a tawa ta Zamawawa na tsugbain. ²⁴ I roco le icigi i du, adama a'isa a az a e Itoni suru e reve na tsu ri mejege na tsu ri a mazanga adama a du.

9

Ikebe adama a az a o ulambu

¹ Me ene ili i na yaa zuwa n danaa du adama e ikebe i na i fobo na yaa ca ama a na oo tono Asula shi. ² N reve ta i ciga ta i kamba. N ta mazanga adama o ndolo, waru n ta dansaa ama a Makidoniya a na aza a na a ri Akataya i tu ufobu na yaa ca ili lon ili ya lyun. Waru okolo a maluwa ma na yaa ca u zuwa ta ozo o ro na abunda atsuma e le o fobo adama a ca fo. ³ Amma n ta lyungusu az a tsu ya'a du adama adanshi a tsu adama a du wo o'wo adanshi e pere wan. N ciga du ta i dana ufobu adama a na n damma le ta a na i ta dana ufobu. ⁴ N ta uwu wono, a du waru fo i ta uwu wono, na ama o ro atsuma a az a e Itoni a Makidoniya a tawa obolo na amu, reve tsu cina koto i fobo shi, suru ni ili i na n damma nle! ⁵ Adama o ndolo n kalyuwa ta u ta dana ulobonu n lyungu az a tsu a nda elime a va adama e reve une'e u na i yuwan nzuwulai i tu ufobu. U to roco na i cigai i ca adama a na i cigai, agba adama a na n zuwa ndu i ca nu ucira da shi.

⁶ Cuwain za na suru cu'wain icu'un wa'a u ta gasa wa'a. Za na cu'wain icu'un ya abunda u ta gasa ili ya abunda. ⁷ Koyan

da atsuma a du biti u fobo ili cine waa ca. She vu ca wan, na vu ciga shi. Waru she vu ca wan, na vu tara ta gashi a zuwa wu ta vu ca nu ucira. Adama a na Asula a ciga ta za na aa casu na mazanga. ⁸ Waru Asula a ta zuwaa du aba'un a na a la'ai ili i na lambai. Ne da yaq dana ni ili biti abunda, reve i dana ni ili i na yaa ca adama o ulinga u sa'ani biti. ⁹ Adanshi a Asula a damma ta, "Za va abula tsu ca ta alambi une'e wa yi pere, waru u tsu yuwan ta ili i na i ri mejege kuci." ¹⁰

¹⁰ Asula a da za na tsu ca cimbi icu'un, reve waru u ca ilyalya. U ta dashi ili i na i ri na ayi, adama i dashi lyuwa elime atsuma e ili ya abul a i na yaa yuwanus. ¹¹ U ta ca du utsuru o ure biti adama i ca pere kuci. Reve ama na abunda o godyoo Asula a mantsa ma na tsu cayi une'e u du.

¹² Ili i re i da ili i na yaa yuwanus waa yuwanus. U ta kambusa az a e Itoni ni ili i na a lambai. Waru ili i ndolo i ta zuwa ama na abunda a yuwan mazanga e ekere a Asula. ¹³ I ta dana a casu Asula tsugbain adama a na yaa casu pere. I ushi ta ikaka adama a Zamawawa, reve i yuwan tsutoni na ayi ana i cayi ama a na oo tono Asula na akapi a ama o ro pere. ¹⁴ Gogo a ta avasa adama a du, waru a ciga ta ee ene du, adama e isa'ani i na i karalai i na Asula a yuwaan ndu. ¹⁵ Lyawa tsu godyoyi Asula adama o une'e u na tsaa gura tsupa yi shi.

10

Bulu yuwanus ta ulinga wa Asula

¹ Amu, Bulu n ta patishi du na cine Yesu Zamawawa tarai aciyayi ili i ro shi na ankuri. Ama o ro a damma n ta na wono na n ri obolo na adu amma na n ri alanga na adu n tu usuduwu. ² A mantsa ma na maq dashi tawa n kalyuw a du, n reve ta n ta dana usuduwu a tyo e ekere a ama a na aa dansa tsu ta kurusu ure wu uvadi. N ciga i zuwa mu n yuwaan du tsundolo shi. ³ Tsu ta nden atsuma o uvadi, amma tsaa yuwanus uvon ununa ama o uvadi aa yuwanus shi. ⁴ Tsu ta yuwanus uvon ni itana yu uvon i na i ri ko'o na aza a na uvadi waa yuwanus shi. Itana

◊ 9:9 Ica 112:9.

yu uvon i tsu a t̄ nu ucira diga ubat̄a w̄ Aṣulā na aa gura lungusā bat̄a a cira ma'yuwatan. ⁵ Tsu t̄ lungususā mawasan na cu'un vu u'yasasan wa avangaci suru a na a putsusaa ama nu urevu w̄ Aṣulā. Tsu te remushe majiyan ma ama ma na māri mejege shi, reve tsu zuwa le a yuwan tsutoni n̄ Zamawawa. ⁶ Reve ni i roco na i kuruyi Zamawawa suru suru, tsu t̄ dāna ufobu u na tsaa ca za na suru 'yuwain a yuwan tsutoni oforo.

⁷ I ta kalyuwusa ili ne esu a na a ri Ạtsumā a lipu du. Ni i ciga i 'yuwan i cuwan a na atsu aza a Zamawawa da ununa aza a na a dansa na afalu a na ele aza a Zamawawa da. ⁸ Amayun a da tsu ta yuwusan adanshi abundā na afalu e ekere o ucira u na Zaggain ca ntsu na tsaa kamba du, amma gba adama a na tsaa amaton du da shi. Agba maa uwusua wono adama o ndolo shi. ⁹ N̄ n̄ danaa du, n̄ ciga du i uwa majiyan gashi n̄ to mpolo n̄ na maa ca du wovon da shi. ¹⁰ Ama o ro a ta dansa, "Mpepelime mā Bulu n̄ t̄ nu ucira waru gashi ili ya amayun i da, agba nu u ri obolo n̄ Ạtsumā a dālimba a da. Waru adanshi a yi ili i ro i da shi." ¹¹ Lyawa le e reve nda: Tsu de obolo n̄ Ẹdū gogo shi, dada tsaa danasa adanshi a nda a mpepelime. Amma n̄ tsu de obolo na adu, tsu to roco tsugbain ununa tsso rocosu Ạtsumā a mpepelime n̄ tsu.

¹² Tsu kawan tara aciyatsu unaṭa na aza a na a tarai aciyele ili i ro shi. A yuwaan t̄ aciyele ronutsu reve o rito aciyele n̄ ẹyi. Waru e te ge'etosu aciyele ni ili i na ele na aciyele a ri. Ẹyi nda u roco t̄ e reve ili shi.

¹³ Agba tsaa yuwan afalu adama e ili i na i ri alanga nu ulinga u na Aṣulā a ca ntsu tsu yuwan shi. Tsu ta yuwan afalu adama o ulinga u na u lyungu ntsu tsu yuwan goon, waru Ẹdū fo Ạtsumā o ulinga u dada i ri. ¹⁴ Ana Ẹdū fo Ạtsumā o ulinga a dada i ri, tsaa yuwusan afalu upasu n̄ cine u lobonoi tsu yuwan shi. Ẹyi da nda gba, Ạtsumā da aza a na tsu fara t̄wāqā ndu na Alabari a Sa'ani a Zamawawa.

¹⁵ Tsaa yuwusan afalu adama e ili i na ama o ro a yuwan shi, gashi Ạtsumā da tsu yuwan ili'i na aciyatsu. O unā u ndolo, tsu ta zuwusa okolo a na ucawu wo okolo

a du u ta kungwa, reve waru ulinga u tsu Ạtsumā a du u luyuwa elime lon. ¹⁶ Tsu ciga t̄ tsu 'yāwā bat̄a va alanga tsu ca Alabari a Sa'ani. Tsu ciga tsu yuwan afalu adama o ulinga u na ama o ro a yuwan de ubat̄a u le shi. ¹⁷ Adanshi a Aṣulā a damma t̄, "N̄ vu ciga vu 'yasan avangaci, vu 'yasan adama e ili i na Aṣulazuva a yuwan." ◊ ¹⁸ Adama a na za na tarai u t̄ tsura ica na aciyayi ayi da u tsu tsurā ica'a shi. Agba n̄ Aṣulazuva a zuwa vuma t̄ tsurā ica, ayi da za na tsu tsurā ica ya amayun.

11

Bulu na ajiya e open

¹ N ta zuwusa okolo i ta yuwan ankuri n̄ ẹmu ko n̄ shi n̄ yuwan gashi n̄ reve ili i shi. Ee, n̄ ta patishi du i yuwan ankuri. ² N ta ada a du ununa Aṣulā a ri ada a du. I rotso t̄ usheli u na koto u revei vali shi, za na n̄ yuwayin nzuwulai n̄ lolo n̄ vali t̄ goon, ẹyi da Zamawawa na aciyayi. ³ Agba gogo n̄ ta uwusua wovon u na aq̄a pusān okolo a du adama i lyawa itoni yi Zamawawa Ạtsumā a amayun na akiza, cine yo lulumai Hawař o ure u vama w̄ yi. ⁴ Tsu damma du ta adama e Yesu, reve i tsurā Ruhu va Akiza Ẹvu i usu ikaka i tsu. Agba reve i lyawa ama o ro a dansaa du ili i ro ko'o adama e Yesu. Gogo nda i tu ufobu na yaa ushi ruhu ro ko'o reve i ushi ikaka i ro ko'o.

⁵ N̄ reve t̄ aza a na ee desu aciyele "ajiya a gbgbain" a la'a mu shi. ⁶ Maa yuwan adanshi ulobonu cine ele aa yuwusan shi, agba n̄ reve t̄ ili i na maa dansa. Tsu roco du t̄ ne a alanga e eteshe o ure biti.

⁷ N̄ zuwa du i tsupa mu adama a Alabari a Sa'ani a na n̄ yuwaan ndu alajiyi shi. Mo o'woto t̄ aciyavā zalā reve n̄ ca du tsugbain. Unusu u da ndolo'o? ⁸ U yuwan t̄ gashi n̄ te ivusā a'isā a Ẹz̄a e Itoni o ro, ana n̄ ushiyi ikebe i le adama n̄ yuwaan du Ẹganda. ⁹ N̄ n̄ lamba ili i ro a mantsa ma na n̄ shi obolo n̄ Ẹdū, m̄ pati du i kamba mu shi. Ẹz̄a a tsu a na o utai Makidoniya Ẹvu a rawa de ele da a ca numu ili i na n̄ cigai suru. Ko ke'en koto m̄ pati du ikambi i ro shi, waru maa yuwan ne shi, ko ke'en.

¹⁰ Ko za Ạtsumā e ida ya Akataya aa zuwa mu n̄ lyawa adanshi a abundā adama o

◊ 10:17 Irm. 9:24.

ndolo shi. N ta dansa ili i nda na amayun a Zamawawa na ri atsumaq a va. ¹¹ Nà n damma maa zuwaa dū itana yu ume shi, o unà u na n ciga ndù da shi? O'o! Asula e reve tā na n ciga ndù.

¹² Waru n ta lyuwa elime ni ili i na maa yuwusan gogo, adama a na n cigai m putsa ama o ndolo nu ure wu u'yasasan wa avangaci. A ta ciga a damma ulinga u na aq 'yasasan avangaci adama a yi, ili i tā i da nà za tsu. ¹³ Ama a nda ajiya e open a da. A ta yuwusan open adama o ulinga u le, reve a vadala aciyele tsara o rotso ajiya a amayun a Zamawawa. ¹⁴ Amma ili ya asalama i da mu shi! Ko Malet ma tsu vadalasa tā aciyayi o rotsuso malingata mā Asula me ekan. ¹⁵ Adama o ndolo wo o'wo tsu ili ya asalama shi, na agbashi a Male fo a zuwa aciyele o rotso agbashi a na aa yuwusan ulinga u na u ri mejege. Agba o ukosu a ta tsurā atsumalimā a na a ntsayi adama e ili i na a yuwain.

Bulu yuwain adanshi a atsumalima a yi

¹⁶ N tā dāshi dansaa dū: Ko za tara mu gashi n reve ili shi. Agba nà ne da majiyan mā dū, to, poloo numu atsuvu, ununa yoo poloo za na revei ili shi atsuvu, avu fo n yuwain afalu ne'en ke'en. ¹⁷ A mantsa ma na maa cuwusa aciyavā ne tsundolo, maa yuwusan adanshi cine Zagbain aa yuwain shi, amma tsu za na revei ili shi. ¹⁸ Ama nà abundā a ta yuwusan afalu adama e ili i na a yuwain atsumā o uvadi. Adama o ndolo amu fo n ta yuwusan afalu. ¹⁹ Adu aza a na i ri a majiyan i tā nu ugbozu, i ta uwusa uyo'o o polusoo olo atsuvu! ²⁰ Hali i ta yuwusan ankuri na aza a na aq kambuwusā dū agbashi e le, ko aza a na aa paalasa dū, ko aza a na aa yuwusaan du open. I ta yuwusan ankuri na aza a na a tarasa a la'a dū tā, ko aza a na aa basasa dū a agbaguzu. ²¹ N ta uwusa wono ana n dammai a na tsu ri nu ucira u na tsaa yuwain ili i na aa yuwusan shi.

Na aa yuwusan afalu, amu fo n ta yuwusan, agba uyuwusan ne tsulo tsa da. ²² A ta dansa ele mmaci ma Ibrahim n da, ko? Amu fo maci va Ibrahim da. Ele aza a

Isra'il a da? Amu fo ne da. Ele muwun n tsukaya ma Ibrahim n da? Amu fo ne da. ²³ Ele agbashi a Zamawawa da? Nà n damma n la'a le tā yuwaan yi aganda mo o'wo tā gashi ulo. N la'a le tā yuwan ulinga lon. A zuwa mu tā o u'wa wa ali kuci hali u la'a cine a zuwa nle o u'wa wa ali. Wufabu u na a faba numu u la'a tā cine a faba nle. N yuwan tā zuzu nu ukwā nà abundā. ²⁴ Aza a Isra'il a faba mu tā mata'atsu nà kucci.* A yuwan tā ne toto uton. ²⁵ Azā a Roma a faba mu tā na adanga. A yuwan tā ne toto uta'atsu. A vara mu tā na atali azama o una mu u tā. N shi tā a mmalu a wantsun reve wu boso. A yuwan tā ne uta'atsu. Reve n dānā o udāsu a mini diga ili yu ulivu hali ulivu u ro. ²⁶ Atsumā a mmalu mā abundā, n uwa tā atsumā e meleshe adama o dolu na shiwain, obolo nà aqā a ngalalai waru. N uwa tā e meleshe e ekere a ama a va, aza a Isra'il, ne e ekere a Atakpací. N uwa tā e meleshe e ilyuci i gbagbain, nà atsumā o una, nà atsumā a mala. Waru n uwa tā atsumā e meleshe e ekere a ama a na a dansa ele aqā e Itoni a da, agba ne da a ri shi. ²⁷ N yuwan tā ulinga wu ucira hali n takalyuwā, waru mantsa nà abundā n lantsa shi. N dānā tā na ambulu na akuli, waru a mantsa nà abundā n lamba tā ilyalya. N sowo tā utānu kuci adama a na itana i kālāmā numu. ²⁸ Udāshiyi e ili i nda suru, wo o'wo tā gashi n tu utanuwu ni itana yu ume urana suru adama a na n ri udamu adama a aqā a aqā e Itoni suru. ²⁹ Ana ozo o ro a dānai lagaga, amu fo n dānā tā lagaga. Nà a lulumā nanza hali u yuwan unusu u tsu damaton mu tā lon.

³⁰ Nà hali maa cuwa aciyavā, n ta yuwan ne adama e ili i na i rocoi n ri nu ucira shi. ³¹ Asula e reve tā maa yuwusan open shi. Ayi da Asula nà Dada vā Yesu Zagbain, waru a ta cuwa yi babu ukotu. ³² A mantsa ma na n shi Dimaska, gwamna (ana Areti dānai mogono) shi tā ciga u reme mu dāda u zuwai asoja a kāndāruwā lyuci'i. ³³ Agba avu n'utsā n vā mu talyuwāto mu atsumā a aasaka a wungu wu ukari u lyuci'i. Ne da n la'ai e ekere a gwamna'a.

* **11:24** A mantsa mo ndolo, na a faba vuma toto amunga, u tsu kuwā tā. A tsu faba yi tā mata'atsu nà kucci adama u sowo atsumalimā lon agba wāqā kuwā shi.

12

Zagbain rocoi Bulu alavu alavu

¹ N ciga n 'yuwan n yuwan uvadu. Ko ili n tsurə nə ne shi, agba lyawa n 'yəṣən avangaci adama a alavu alavu nə wenu u na Zagbain roco numu. ² A'wan kupa nə əzə a ənəshi na ə kərəi, Əsulə a ushi tə za vi Itoni vu Zamawawa ro ə tyo zuva suru suru. N reve shi ko lipu və yi da kərəi, ko ruhu və yi, Əsulə a da e revei. ³⁻⁴ N kəmbisə tə n yuwan adanshi, n reve tə a tara tə vuma nda ə tyo o u'wa u wivuwunt de zuva, n gura reve ulobonu shi, ko lipu və yi kərə tə zuva ko gba ruhu və yi da goon, Əsulə a da e revei. Wu uwwa tə ili i na aa gura cuđuwa shi, ni ili i na Əsulə aa lyawa nanza damma shi. ⁵ Adama o ndolo n ta yuwan uvadu adama a vuma ndolo, agba maa yuwan afalu adama a aciyəvə shi, she adama e ili i na yoo rocosu n ri nu ucira shi goon. ⁶ Amma nə n ciga n yuwan afalu adama a aciyəvə, moo o'wo ulo shi, adama a na amayun a da məqə dənə a dansa. Agba maa yuwan afalu adama a aciyəvə shi. N ciga ama a ca mu tsugbain tsa na tsa la'ai ili i na e ene numu a yuwanus ko a dansa shi.

⁷ Agba nə n ciga n 'yuwan n kudə yuwan uvadu əbundə adama e ili ya asalama i na Əsulə o roco numu. Ayi da i zuwai u ca numu mbələ n ro na moo sowuso ətsuməlimə, cine aawanda a tsu sapa lipu. U rotso tə gashi malingata ma Male mo fobo tə adama u ca mu atsuməlimə adama a putsaa mu a na maa yuwan uvadu. ⁸ M pati tə Zagbain toto uta'atsu u tawa mu addama a nda. ⁹ Agba u damma mu tə, "Isa'ani i və i rawa wu tə. A mantsa ma na vu ri təkalyə, dada ucira u və u tsu dənə mejege ətsumə ə wu." Adama o ndolo gogo n tə məzəngə n yuwan afalu adama o ulambu wu ucira u və, adama ucira wu Zamawawa yuwan əlinga ətsuma e ekere ə və. ¹⁰ Nə n ri nu ucira shi, nə tsundolo əa təwəqə Zamawawa ni isa'ani, n ta yuwan məzəngə. Waru ko ama o bongi mu ko n sowo ətsuməlimə, n ta yuwan məzəngə nə cu'un ndolo ə təwəqə Zamawawa ni isa'ani. U to o'wo nə n ri nu

ucira shi, a mantsa mo ndolo ma da moo o'wo nu ucira.

Bulu ciga tə ama ə Korinti

¹¹ N ta yuwanus adanshi ana ulo, agba ədu da i zuwa numu n yuwanin ne. Ədu da aza a na u lobonoi i damma ili i na i ri ulobonu ə tyo e ekere ə və. Adama a na ko nə n ri ili i ro shi, aza a na a dansa ele "ajiya a gbgbain" a da a la'a mu shi. ¹² Ana n shi obolo nə ədu, n shi tə na ankuri hali n yuwan linga vu ucira ni iroci ni ili ya asalama na aajiya a amayun a tsu yuwan. ¹³ Adama o ndolo i tsurə tə ili i na ə'isə ə əzə e Itoni o ro ə tsurəi. Ili i tə i da goon i shi i tawai ko'o: mo o'woto aciyəvə itana yu ume e ekere ə du shi. I yuwaan mu gafura adama o ndolo!

¹⁴ N te ifobi i na məqə kəlyuwə du wa ta'atsu. Agba ko nə n shi n təwə moo o'wo du itana shi. Ədu da n cigai, amma ikebe i du shi. U ri ulobonu muwun n zuwusa ikebe adama ə kəlyuwə əza a na a matsan nle shi. Ne da shi! Mbara n da n tsu kəlyuwə muwun n le. ¹⁵ Adama o ndolo n tə məzəngə adama n ca ili i na n ri nə əyi suru adama ə du, hali gba na aciyəvə. I ta jiba icigi i və adama a na n la'a ciga ndu?

¹⁶ Ozo o ro ə du ə usu tə mo o'wo du itana shi. Agba a buwa tə a majiyan n yuwan tə ugbozu, reve n yuwan epen adama n tsurə maa azu du. ¹⁷ Ətsumə a ama a na n lyunguwə ndu, za ro paala du tə? ¹⁸ M pati tə Titu u 'yawa ya'a du, avu n lyungu za vi Itoni ro obolo nə əyi. Agba əyi u paala du shi. Waru i reve tə a na amu nə əyi ili i tə i da tsu yuwan, waru tsu tə no okolo ə tə.

¹⁹ I ta gura yuwan majiyan gashi tsu ta dansa ili i nda suru adama tsu roco tsu tə mejege. Ne da u ri shi. Tsu ta yuwanus adanshi cine Zamawawa aa ciga tsu tsu yuwan adanshi ə məkakan mə Əsula. Ədu n'utsə n tsu n da, waru ili i na tsaa yuwanus suru adama tsu gbamato du da. ²⁰ N ta uwusua wovon nə n təwə n kəlyuwə du, nden n du moo yo'ono mu shi, adama o ndolo, nden n və moo yo'ono du shi. N ta uwusua wovon u na məqə təwə n cina du a mawasan waru i tə tsushu'un tsi ili i na ama ə ri nə əyi. Waru n ta uwusua wovon nə n təwə ya'a du n cina du a yisaali nu upan, avu waru i ciga ili biti adama a

aciyađu. N ta uwusua wovon n t̄awā n cina du a dansa ili i vama adama a ama o ro, ąvu waru i danā a yuwusan idami. Nā n t̄awā n ciga n cina du a 'yasaşan avangaci shi, waru n ciga du i yuwusan nden iw̄awu shi. ²¹ Amayun, n ta uwusua wovon na nā n t̄awa, Asulā a t̄a kađato mu adama a du. N ta yuwan mesun adama a aza a na a yuwain de unusu agba koto a lyawa nden ma ąshinda shi, nā tsipere, ni ili i wono.

13

Asala a Bulu

¹ N t̄a t̄awa ya' a du wa ta'atsu. Adanshi a Asulā a damma, "Esu e re ko a ta'atsu u to roco na adanshi a na a yuwusan a aci a za ro amayun a da." ² Ana n dānai obolo nā ądu we ire, n rono t̄a aza a na a yuwusan unusu atsvu. N t̄a dāshi dammisa gogo a na n ri alanga: Nā n dāshi t̄awā, za aqā fātsā oforo shi. ³ N to roco a na amayun a da na Zamawawa aa yuwusan adanshi e ekere a va. Ana waa yuwusan ulinga e memere mā du, u ri babu ucira shi, amma u t̄a nu ucira. ⁴ Amayun a da u shi nu ucira shi ana o una niyi a akpata,† agba u t̄a wuma gogo o ucira wā Asulā. Tsu ri nu ucira shi, cine Zamawawa shi nu ucira shi ana u danai a akpata. Agba i te ene na tsāqā dānā wuma nu ucira wā Asulā, cine Zamawawa ri.

⁵ I kālyuwa aciyadu ulobonu. Ye ece aciyadu ye ene ko i to tono ili i na i usuyi. Ni i reve na Yesu Zamawawa ri ątsumā a du shi, i riya t̄a a mālyungwā. ⁶ Amma n ta zuwusa okolo a na yee ene na ątsu na aciyatsu tsu riya mālyungwā' a shi. ⁷ Tsu te ipati yā Asulā i yuwan iwuya wan. Tsaa yuwusan avasa ne adama tso o'woto aciyatsu ama a ąbulā shi, amma adama tsu zuwa du i yuwan ili i na i ri mejege, ko nā shi wo o'wo gashi tsu riya t̄a. ⁸ Tsu ta yuwan ili i na yāqā cācosu amayun elime. Tsaa yuwan ili i na yoo rono yi ącāpā shi. ⁹ To ko nā tsu ri nu ucira shi, tsu t̄a māzāngā a na i ri nu ucira. Tsu ta a avasa a na yāqā kambā yoo o'wo ama a ąbulā. ¹⁰ N ta danasa ili i nda kafu n rawa. Ne da maabara nu usuduwu shi a mantsa ma na maa yuwusan adanshi nu ucira u na Zagbain ca

numu. U ca mu t̄a ucira u nda, adama n kamba du, amma n lungusā du da shi.

Icasu yu ukosu

¹¹ Gogo ama a va, n to kosuso mepepelime ma nda. N ta dansa: Yuwain māzāngā! I lapula nden n du. I polo atsvu e ili i na n dammai. I danā no okolo a t̄a nā ązā a du. I danu obolo ątsumā a asuvu nden. Dada Asulā e icigi na asuvu nden oo o'wo obolo nā ądu.

¹² I ącasalāi ni icigi yā ązā e Itoni. ¹³ Ązā e Itoni pa nda suru a t̄a lyungusā du ni ıcasu i le.

¹⁴ Lyawa isa'ani yi Zagbain tsu Yesu Zamawawa, ni icigi yā Asulā, nā nden m muwwulai n Ruhu va Akiza mo o'wo obolo nā ądu suru.

◊ 13:1 U.WL. 19:15.

Mepepelime mā Bulu ą tyo ya Aza a Galatiya

Ucuduwu wa aatagada a nda

Bulu dana tā mepepelime ma nda ą tyo ązā e Itoni ątsumā a Galatiya. Galatiya ida i da, waru ilyuci i gbagbain i tā pe ątsumā a yi. Bulu dana tā mepepelime ma nda ą tyo ą a'isā ązā e Itoni suru. Bulu kāndāruwa tā ida'a suru, adama o ndolo u tā nā n'utsā ątsumā ą ązā e Itoni a na ą ri pe. Agba ozo o ro de a damma tā a na Bulu aajiyā a amayun a da shi.

Bulu danaa tā ama tsārā u roco cine wo o'woi aajiyā a amayun. Ana u kotoi a yuwusan adanshi e ili i nda, u rito le tā a na a ta tsurā iwawi o ure u sa'ani adama a na ą tā nu ucawu wo okolo ątsumā a Kristi Zamawawa. Ure wi itoni i wilā u tsu tāwā ni iwawi shi. U roco le tā a ta gura toni ure wā ąsulā za na wu ntsayi fān, waru a cigalai.

Ili i na Bulu dammai ązā e Itoni a Galatiya suru amayun a da fo ą tyo ązā e Itoni a ana'an. Suru tsu tā fān na tsoo toni ąsulā o ure u na wu ntsayi, o ure wu ucawu wo okolo. Wilā u tsu kamba tsu ta tsu reve cine tsaa yuwan wuma, amma ucawu wo okolo a da goon woo bolo tsu na Zamawawa reve u tāwāq tsu ni iwawi.

Ili i na i ri pe ątsumā a aatagada a nda

1. Ajiya a amayun ni ikaka ya amayun (1:1-10)
2. ąsulā a dangwa tā Bulu o o'wo aajiyā (1:11-24)
3. Bulu isawaan tā ikaka yā yi (2:1-21)
4. Ucawu wo okolo a da goon u tsu tāwāq ni iwawi (3:1-4:31)
5. Za na ri nā Ruhu tsu roco tā icigi (5:1-6:10)
6. Morono ma atsuvu mo ukosu (6:11-18)

Icasu

1-2 Əmu, Bulu, n ta danasa mepepelime ma nda ą tyo ą a'isā ą ązā e Itoni ątsumā e ida ya Galatiya. Əmu aajiyā a da. Vadilimā da dangwa numu shi. Waru obolo a ama a da a dangwa numu shi. Amma Yesu Kristi Zamawawa da dangwa numu na aciyayi. U yuwan tā ne obolo nā ąsulā Dada, za na

'yəsəin Yesu diga o ukwā. Ama ą tsu a na ą ri pa fo suru obolo nā əmu tsu tā lyungusāa du ni icəsu i tsu.

3 Lyawa ąsulā Dada tsu na Zgbain tsu Yesu Kristi Zamawawa roco du isa'ani, reve waru a ca du asuvu nden. 4 Yesu Zamawawa Zgbain kuwā tā adama o unusu u tsu, cine ąsulā Dada tsu foboi, tsāra u wawa tsu diga o uvadi wi iwuya i nda ubātā u na tsu ri a nden gogo. 5 Ayi da i zuwai tsugbain suru tso o'woi za vā ąsulā ą tyo a mantsa suru babu ukotu. Ami.

Alabari a Sa'ani a nda goon

6 N yuwan tā assalama lon a na i farashi uvadalasa a lyawusa ąsulā. U dangwa du tā adama e isa'ani yā Yesu Kristi Zamawawa. Amma gogo ądu da nda o tonishi ikaka i ro ko'o. 7 Amayun a da, ikaka i ro yi lo shi, she ikaka ya Alabari a Sa'ani goon, ko na wo o'woi ama o ro o tā lo na a gbandarasa du. A ciga tā a vadala a Alabari a Sa'ani e Yesu Zamawawa ą tyo ili i ro ko'o.

8 Lyawa ąsulā a yuwaan za na yuwaan ndu alajiya e ili i ro ko'o ni ikaka i tsu ą tyo yā'a du suru unā! ąsulā a yuwan ne, ko nā shi wo o'wo ątsu a aciyatsu tsu tāwāq ni ikaka i ro ko'o, waru ko nā shi wo o'wo malingata mā ąsulā ma da mā tāwāyi ni ikaka i ro ko'o. 9 N damma tā ne, waru n tā dāshi dammisa: Nnā za ro yuwan alajiya o ro ko'o nā za na i fara ushiyi, lyawa unā wā ąsulā u reme vuma ndolo.

10 Maa yuwusan ili adama n yo'onoto ama okolo shi. Amma n ciga tā n yo'onoto ąsulā okolo. I ta majiyan n ciga tā n zuwa ama a ciga mu? Nā ne da maa yuwusan, n shi o o'wo aagbashi ą Kristi Zamawawa shi.

Asulā e de tā Bulu

11 Ama ą vā, n ciga du tā i reve Alabari a Sa'ani a na n yuwaan du alajiya, ili i na ama a yuwin da shi. 12 Ubātā wa ama a da n tsurā niyi shi. Ko za rito mu ąyi shi. Yesu Kristi Zamawawa da roco numu uritosu u nda suru.

13 I reve tā cine n dānai ana n dānai o tono ure wa aza a Isra'ilā. N ca tā ązā e Itoni ątsumālimā waru n yuwan tā ukadu u na mee bete'we le. 14 Aza a Isra'ilā o ro u'yowun u da tsu tā, amma n la'a tā ozo o ro e le nā ąbundā toni wilā wu nkaya n vā. N dānā tā e meje'en n yuwan ne.

¹⁵ Agba kafu a matsan mu, Asula a dangwa mu tā. U yuwan tā ne adama e isa'ani yā yi. ¹⁶ Reve mantsa mā tāwā ana u roco numu Mawun mā yi adama n yuwan adanshi a yi ubātā wa Atakpaci. A mantsa mo ndolo, m pati za ca mu asala shi. ¹⁷ N 'yawa Urishelima adama n cina de ama a na o o'woi de ajiya kafu mo o'wo ajiya shi. Ili i na n yuwan a mantsa mo ndolo ayi da, n kara tā a tyo Laraba n dānu de mantsa wa'a. Reve n kara a kamb Dimaska.

¹⁸ Ana a'wan a ta'atsu a kara, reve n kara a tyo Urishelima n 'yawa m bura Bituru, avu n dānu de hali rana kupa no ozo o ton. ¹⁹ Waru me ene tā fo Yakubu zawa'a vu Zagbain, agba me ene akapi a ajiya'a a mantsa mo ndolo shi. ²⁰ N kucina tā nā Asula, epen a da maa yuwan shi.

²¹ Mantsa mo ro de, n toni tā ni ida ya Suriya ni ida ya Kilikiya. ²² A mantsa'a a az e Itoni atsuma Yahuda koto a shi e ene mu shi. ²³ Ele a uwuwa tā a yuwan adanshi a va goon adansa: "Apa vuma na tāwā ntsu na addama, waru u yuwan tā ukadu u na wee bete'we a az e Itoni. Amma gogo u ta dansaa ama o toni ikaka'a." ²⁴ Reve a cuwa Asula adama a va.

2

Ajiya a ushiyi Bulu

¹ Ana a yuwan a'wan kupa nā a az a nashi, reve n kambis Urishelima obolo Banaba, waru n tara tā Titu. ² N 'yawa tā de adama a na Asula o roco numu alavu alavu adansa mu n kara. Amu de, n yuwan tā adanshi na azagbain a aa'isa a az e Itoni goon. N shi tā n ciga n zuwa le e reve ikaka i na maa dansaa Atakpaci. N shi tā n ciga ajiya'a a lyungwā ili i na moo ritosu. Nnā a usu uritosu u vā shi, uritosu u na n yuwan hali a tyo a mantsa ma nda u to o'wo ili ye pere. ³ Ana a uwai ili i na n dammai, a usu yi tā. A zuwa a pada i'utsa i va Titu za na shi obolo nā amu uryumbu shi, ko na wo o'woi ayi Takpaci* da.

⁴ Az e Itoni e epen o ro o odoru tā a uwa atsuma a tsu. A uwa tā atsuma a tsu gashi

aza a matawa mo utyo adama e reve ufalu u na Yesu Kristi Zamawawa ca ntsu. A ciga tā a kamb tsu agbashi. Ama o ndolo a da a zuwa ntsu tsu yuwan adanshi a mapada mo uryumbu.[†] ⁵ Amma tsu tonoo ada a az e Itoni e epen o ndolo shi, ko ke'en. Tsu ciga tā amayun a Alabari a Sa'ani a dana obolo nā a du.

⁶ (Ozo o ro atsuma a aa'isa a az e Itoni a nda a tara tā aciyele gashi azagbain a da, amma ayi ndolo ili i ro i da shi yāva. Asula a ta tarasa ama ili i tā.) Ne da aa vadala Alabari a Sa'ani a na n yuwan shi. ⁷ E ene tā Asula a ca mu tā ulinga wa alajiya a Alabari a Sa'ani a tyo ubātā wa Atakpaci, cine u cayi Bituru ulinga wa alajiya a tyo ubātā wa aza a Isra'il. ⁸ Asula a ca tā Bituru ucira u na waa yuwan ulinga wa ajiya atsuma a ama a Isra'il. Ne da fo u ca numu ucira u na maa yuwan ulinga wa ajiya a tyo ubātā wa Atakpaci.

⁹ Ana Yakubu nā Bituru nā Yahaya[†] (aza a na ama suru e revei azagbain a da) e revei Asula a ca mu tā une'e u gbain u nda, reve a ushi mu nā Banaba alingi atsuma a az a na aa yuwan ulinga obolo. A dashi tsu tā asuvu ugbamu tsārā tsu lyuwa elime a yuwsaan Atakpaci alajiya, waru a mantsa mā tā a ta lyuwa elime nu ulinga u le atsuma a az a Isra'il.[†] ¹⁰ Ili i tā i na a pati ntsu tsu yuwan, ayi da tsu cuwan na alambi, waru n dān tā no okolo a na maa yuwan ne!

Bulu 6ara tā Bituru

¹¹ Urana u ro, ana Bituru tawai atsuma a Antakiya, u yuwan tā ili i babu ulobonu lon, reve amu adama o ndolo m bara yi a makakan mā az e Itoni. ¹² Apa ili i na i farai: Ana u fara rawai, u lyuwsa tā obolo na Atakpaci az e Itoni. Avu Yakubu lyungu az e Itoni o ro az a Isra'il a tyo Antakiya. Ana ama a nda a rawai, Bituru dashi lyuwsa na Atakpaci waru shi, adama a na u dān tā a uwuswa wovon wi ili i na ama a nda aa damma adama a yi. ¹³ Reve akapi a az e Itoni a Isra'il fo o toni yi nā mayan me ikpa'a ne, hali fo nā

* ^{2:3} Titu Takpaci da, waru ele ama o ndolo a tsu pada vali uryumbu shi. Aza a Isra'il gba vali suru a ta pada yi uryumbu. Ili ya asalama i da ana wo o'woi ajiya a zuwai a pada Titu uryumbu shi. † ^{2:9} Atsuma o uguzu u nda Bulu yuwan tā ulinga nā Tsu'arama u de aala a Bituru: "Kefa."

Banaba toni le ta na mayan me ili i babu i
mejege i nda.

¹⁴ Ana me enei oo tono mejege ma
amayun a Alabari a Sa'ani shi, reve n
yuwan adanshi na Bituru a mãkãkãn me
le suru. Avu n damma, “Bituru, avu za va
Isra'il a da, amma vu ta yuwusan ili gashi
Takpaci, agba vadamma avu za va Isra'il a
da shi. Na ne da, nye i zuwai vu cigai vu
zuwa Atakpaci a nda o toni ili i na aza a
Isra'il a yuwusan?

¹⁵ “Amu na avu umatsun wa aza a Isra'il a
a da, waru atsu omocin a da shi e ekere a
Asula cine Atakpaci a ri. ¹⁶ Amma suru na
ne, tsu reve ta a na tso o'woi aza a abulat
na Asula nu ucawu wo okolo atsuma a Zamawawa,
agba adama a na tsu yuwain ili i
na Wilã'a u damma ntsu tsu yuwan da shi,
adama a na za lo na a kãm**b**a za va abula
na Asula nu utonishi u Wilã shi. Adama
o ndolo tsu ca ta Yesu Zamawawa okolo,
tsara Asula a ushi tsu adama o ucawu wo
okolo a tsu e ekere a Zamawawa.

¹⁷ “Aza a Isra'il a o ro a tara tsu ta aza
o unusu adama a na tsu ca ta okolo Kristi
Zamawawa ta kãmbuwat tsu aza a abula
na Asula adama o ndolo a da tsu toniyi
Wilã wa aza a Isra'il a suru shi. Ayi ndolo
u ta dansa Zamawawa zuwa tsu ta tsu
yuwan unusu? O'o, ne da shi! ¹⁸ Amma
na n kãm**b**a n toniso Wila'a waru, to, n ta
yuwaan Asula unusu wa amayun. ¹⁹ Ana
n toniyi Wila'a, u polo mu ta, reve u putsaa
mu a yuwan wuma u na Asula a cigai. Gogo
nda gba Wila'a u buwa nu ucira a aci a
va shi, adama n yuwan wuma u na Asula
a cigai. ²⁰ A vara mu ta a akpatat obolo
na Kristi Zamawawa. Amu na aciyava a
da maa yuwan wuma shi, amma Kristi
Zamawawa na ri nden pe atsuma a va. Pe
atsuma a lipu va atsuma o uvadi u nda n ca
ta okolo ubat u Mawun ma Asula. U ciga
mu ta waru ayi na aciyayi a da u dangwai
u kuwat tsarar amu n danat wuma. ²¹ Amu
mu pe atsuma a ama a na a 'yuwain isa'an
ya Asula shi. Nna Asula a ushi tsu nu ure u
Wila', to, Kristi Zamawawa kuwat pere.”

3

Ica okolo

◊ 3:8 Ufr. 12:3; Ufr. 22:18. ◊ 3:10 U.Wl. 27:26. ◊ 3:12 N.Gn. 18:5.

¹ Adu, olo aza a Galatiya! Zane da pusã
ndu ana? N roco du ta mejege ili i na i zuwai
Yesu Kristi Zamawawa kuwat a akpata.[†]

² N ta yuwan du yeci i ta: I ushi ta Ruhu
va Akiza adama a na i toniyi Wilã? O'o, ne
da shi! Ruhu va Akiza tawa du ta adama
a na i usuyi ikaka i na yu uwai e Yesu
Zamawawa. ³ Adu i ri na aci shi? I fara
ta a yuwusan wuma atsuma a Kristi Za-
mawawa atsuma a Ruhu va Akiza, amma
gogo i ciga ta i lyuwa elime nu ucira u
du. ⁴ I sowo ta atsumalima lon adama a
Alabari a Sa'ani. N ciga atsumalima a nda
a kara pere shi. ⁵ Ana Asula a ca ndu Ruhu
va Akiza va yi waru ana u yuwan linga
va asalama atsuma a du, u yuwan ta ne
adama a na i toniyi Wilã wa Musa? Ne
da shi! U yuwan ta ili i nda adama a na i
ushiyi ikaka ya Yesu Kristi Zamawawa na
yu uwai.

⁶ Apa ili i na Adanshi a Asula a dammai:
“Ibrahim ca ta Asula okolo a yi, avu Asula
a tara yi abula e ekere a yi.” ⁷ Ayi nda u
roco ta muwun ma Ibrahim ele da aza a na
suru a cayi okolo ubat wa Asula. ⁸ De nu
ujimu Adanshi a Asula a damma ta a na
Asula a ta ushi Atakpaci adama o ucawu
wo okolo e le. Asula a yuwaan ta Ibrahim
nzuwulai ma Alabari a Sa'ani a nda de nu
ujimu ana u dammai, “Uvadi mabula u ta
tsurat aba'un adama a wu.” ⁹ Ayi nda u to
rocosu za na suru ri nu ucawu wo okolo, u
ta na akunda atsuma a aba'un a na a cayi
Ibrahim adama o ucawu wo okolo a yi.

¹⁰ Za na suru ri a majiyan utonishi u
Wilã u da waa zuwa yi wo o'wo mejege na
Asula, u ta ushi una wa Asula. Adama a na
Adanshi a Asula a damma ta, “Za na suru
aa yuwusan tsutoni na Wilã suru u na u
ri pe atsuma a Aatagada a Wilã shi, u ta
ushi una wa Asula.” ¹¹ U ta babu usã
vu reve za lo, na itoni i Wilã yaa zuwa yi
za va abula e ekere a Asula shi, adama a na
Adanshi a Asula a damma ta, “Asula a ta ca
za na ri nu ucawu wo okolo wuma.” ¹² Ili
i bolo utonishi u Wilã nu ucawu wo okolo
shi, adama a na Adanshi a Asula a damma
ta, “Vuma na cayi okolo a Wilã u ta yuwan
wuma cine Wilã'a u dammai.” ¹³

¹³ Amma Yesu Kristi Zamawawa wawa

tsu tā diga o unā u na Wilā u yuwait. Ana a vara niyi a akpata u ushi tā unā u na u shi a tāwā ya'ā tsu. Adama a na Adanshi a Asulā a damma tā, "Asulā a yuwaan tā za na a varai a akpata biti unā." ¹⁴ Adama a na Yesu Kristi Zamawawa yuwait ne, dada Asulā a zuwayi Atakpaci aba'un cine u yuwayin Ibrahim nzuwulai, ne da fo ątsu aza e Itoni tsu ushiyi Ruhu va Akiza a na Asulā a yuwait nzuwulai adama o ucawu wo okolo.

Adama a Wilā

¹⁵ Ama a vā, apa iroci cine tsaa yuwusan wuma: Nna ama e re a yuwan akucunu o ure u sa'ani, she za ro kuda ko u vadala adanshi o ndolo wan. Ne da u ri nā nzuwulai mā Asulā n nda. ¹⁶ Asulā a yuwaan tā Ibrahim nzuwulai n nda nā mawun ma tsukaya mā yi. ¹⁷ U yuwaan muwun n tsukaya n ro mā abundā nzuwulai'i shi, amma a tyo a za tā, ąyi gba za tā ndolo ąyi da Kristi Zamawawa. ¹⁸ Apa ili i na maa dansa: Asula e isawaton tā adanshi nā Ibrahim waru u yuwan tā akucunut a na wāq guzā yi. A'wan ukpakunashī nā mata'atsu (430) nā ącapa, dada u cayi Wilā'a. Wilā u ndolo waa gura vadala nzuwulai'i shi. Nu u shi u yuwan ne, u shi tā lungusā nzuwulai n na Asulā a yuwayin Ibrahim. ¹⁹ Nna Wilā'a waa gura ca tsu aba'un a na Asulā a yuwayin Ibrahim, to, aba'u'un u buwa adama a nzuwulai'i shi. Amma wo o'wo ne shi, adama a na Asula a ca tā Ibrahim aba'un ąyi pere e ekere a nzuwulai n na u yuwait.

²⁰ Adama a nye Asulā a zuwai Wilā'a? U zuwa yi tā adama a na ama a yuwusan ta unusu. U zuwa tā lo Wilā'a, hali she nā vuma tā na u dammai wāq tāwā'a u rawa. U zuwa tā nlingata mā yi n ca Musa Wilā'a, reve Musa ca ama a Isra'ilā Wilā'a. Ne da Musa dānai za na shi e memere me le. ²¹ Za na ri e memere ma ama u tsu yuwan ta adanshi na ama a na u ri e memere me le, amma Asulā na aciyayi a da a yuwait nzuwulai'i ąyi a nde'en.

²² Asulā a ta a tsurala nā nzuwulai mā yi ana u cayi Wilā? Ne da shi. Nna a shi a tsurā wuma u babu ukotu ątsumā a Wilā, to, a na a kambāto tā aciyele aza a ąbulā e

ekere a Asulā nu utonishi u Wilā. ²³ Amma Adanshi a Asulā a damma tsu tā unusu wu nlā tā vumā suru, waru waa gura toni Wilā shi. Adama o ndolo ure u tā goon u na Asulā aa ca za ili i na u yuwait nzuwulai ąyi da nā vuma ndolo ca okolo ubātā wā Yesu Kristi Zamawawa.

²⁴ Wilā'a u golobuso tsu tā tsa aza a na ari o u'wa wa ali. U zuwa tsu tā ąlā vu ucira vā yi, hali she nā mantsa ma na tsaa ca okolo mā tāwā. ²⁵ Wilā'a u dānā tā zaghain tsu, hali she na Kristi Zamawawa tāwāi. Ana Kristi Zamawawa tāwāi u zuwa tsu tā aza a ąbulā e ekere a Asulā ana tsu cayi okolo ya'ā yi. ²⁶ Gogo a na tsu ri nu ucawu wo okolo ya'ā yi, Wilā'a u buwa o tsugono tsā tsu shi.

Adū muwun mā Asulā n da

²⁷ Suru ndu muwun mā Asulā n da adama o ucawu wo okolo a dū ya Yesu Kristi Zamawawa. ²⁸ Waru ana a rumbu ndu, wo o'wo tā gashi yo oto tā Kristi Zamawawa cine i tsu oto itana i sa'avu. ²⁹ Ucawu wo okolo ya Yesu Kristi Zamawawa da u kambātoi za suru ątsumā a du unāta: nā ąvu za va Isra'ilā da ko Meheleni,† nna ąvu aagbashi a da ko ąvu aagbashi a da shi, ko nā ąvu vali da ko ka, za suru unāta u da u ri nā za vā yi. ³⁰ Adama o ndolo nā ądu aza a Kristi Zamawawa da, gogo ądu yo o'wo tā muwun n tsukaya ma Ibrahim, waru vu tā ushi agadu a na Asulā a yuwait nzuwulai.

4

¹ N ta cayisa du iroci i ro: mawun me ke'en ma na dada vā yi kuwai wāq guzā itana i na dada vā yi dammai aza a yi a da shi. U tā dānā gashi aagbashi a mantsa mo ndolo ko na wo o'woi ąyi da za vi itana'a. ² Ama a na aqā kalyuwusā yi ni itana ya yi ele da aqā kalyuwā ili suru, hali she nā mawu'un u kungwa ununa dada vā yi dammai. ³ Ne da u shi nā ątsu. Tsu shi tā gashi muwun waru cira vu uvadi u nda icu'un icu'un a shi tā o tsugono a aci a tsu.

⁴ Amma ana mantsa ma yuwait, Asulā a lyungu tā Mawun mā yi, reve ka matsan yi. Ąvu Mawun mā yi ma yuwan tsutoni nā Wilā'a, ⁵ adama u lyawa tsu faan e ekere

◊ 3:13 U.WL. 21:23. ◊ 3:16 Ufr. 12:7; Ufr. 13:15; Ufr. 24:7.

a Wilā'a, tsara qatsu fo tso o'wo muwun mā Asula. ⁶ Ana wo o'woi qadu muwun mā Asula n da, u lyungu tā Ruhu Mawun mā yi o okolo a du, reve Ruhu'u u saala, "Dada, Dada va." ⁷ Adama o ndolo gogo avu aagbashi a da shi, qvu mawun mā Asula ma da, waru ne da waa ca wu ili i na u yuwan nzuwulai.

Bulu roco ta aza a Galatiya icigi

⁸ Ana i shi i revei Asula shi, i dana ta agbashi e ili i na i ri ili ya amali, agba ili i nda'a Asula a da shi, ko ke'en. ⁹ Amma gogo i reve tā Asula, waru u lobono tā n damma du na Asula e reve ndu. Adama o ndolo, nye i zuwai ya q kambā a cira icu'un icu'un vu uvadi u nda na ri nu ucira shi, waru ili ye pere i da? Nye i zuwai i cigai i kambisa agbashi e le waru? ¹⁰ Hali yaa yuwanusā abuki o ucuwusan vu rana ro, nā woto ro, nā mantsa mo ro, na a'wan o ro. ¹¹ Gogo n ta uwusa wovon adama a na mantsa ma na n yuwan ulinga nā qadu wo o'wo tā pere. ¹² Ama a va, n te ipati i dana faan ni ilī i nda, cine amu n yuwan wuma faan. Adama a na mo o'wo tā gashi cine adu Atakpaci i dānai, n ta dansa n dānai tā faan nā Wilā.

Ana n fara yuwaan ndu alajiya i le'e mu shi. ¹³ I cuwan n dana tā ubanakun ana n fara tāwāqā ndu na Alabari a Sa'ani e Yesu Kristi Zamawawa. ¹⁴ Ko na wo o'woi ubanakun u va wo o'wo tā mālyungwā e ekere a du, agba suru nā ne i 'yuwan a ca mu tsugbain shi, waru i kudā a kālyuwā mu ulobonu shi. Amma, reve i ushi mu gashi amu malingata mā Asula ma da. I ushi mu tā waru gashi amu dada Yesu Kristi Zamawawa'a na aciyayi. ¹⁵ N ta gura damma na amayun, hali gba u shi tā gashi u ta la'aa du i fodo esu a du reve i ca mu ele. A te isa'ani i du a tyo ya'qā va gogo? ¹⁶ Amu ma'yuwatan mā du ma da gogo adama a na maa dansaa du amayun?

¹⁷ Munlu me open n nda maa yuwanusā ili i nda adama a tāwāqā du ni isa'ani shi. A ciga tā a lyuwa aci a du nā abundā lon adama i kuru le. A to ukadu u na ee geshe du nā amu adama i poloo le atsuva ulobonu. ¹⁸ Gogo u lobono tā a na i ri e meje'en i yuwan ili i sa'ani, waru u la'a tā

ulobonu na yaa yuwanusā ne ana n ri obolo nā qadu shi. ¹⁹ Amma suru nā ne, ncigata n muwun n va, n tā gashi n ta uwusa mālā n limatan adama a du cine n yuwan nu ufaru, waru mālā a n ta lyuwa elime hali she na ama e ene Kristi Zamawawa pe atsumā a du. ²⁰ N ta maluwa a damma n tā de obolo nā qadu gogo, tsara n yuwan adanshi nā qadu ben. Gogo majiyan mā va mo o'wo tā wumbu a aci a addama a nda.

Muwun n re ma Ibrahim

²¹ Hali n gogo ozo o ro a du a ciga tā a dana zala Wilā. Damma numu, i reve tā ili i na Wilā'a waa dansa? ²² Adanshi a Asula a damma tā Ibrahim dānai tā nā muwun n re. Mma mawun tā aagbashi a da a dānai, mma vu za ve ire gba shi aagbashi a da shi. ²³ Reve ka na dānai aagbashi a matsan cine wu ntsayi a matsan. Amma qvu ka na dānai faan u matsan fo adama a na ne da Asula a yuwayin Ibrahim nzuwulai ili na yaa fara.

²⁴ Ili i nda suru i ta fo o ritosu ili i ro: Amaci e re'e a tā gashi akucunu e re a na a ri e memere mā Asula na ama a yi. Akucunu a tā ayi da Wilā u na Asula a cayi Musa zuva Masasan ma Sinai,† waru ama a na o toniyi akucunu a nda a tā gashi agbashi. Ka na a tsu de Hajarat za na dānai aagbashi ayi da tsa akucunu o ndolo. ²⁵ Ayi da iroci i Masasan ma Sinai atsumā a Laraba. Amma gogo lyuci va Urishelima wo o'wo tā gashi Masasan ma Sinai, adama a na lyuci'i na ama a yi a tā a nden n tsugbashi atsumā a Wilā. ²⁶ Amma Saratu, ka na aagbashi a da shi, iroci i Urishelima va zuva da. Waru ayi da mma tsu. ²⁷ Adanshi a Asula a yuwan tā adanshi adama a yi, "Vu yuwan māzāngā qvu idari yi ka!

Ayu na koto vu revei cine mālā n limatan n ri shi, vu teme ishipa qvu vu yuwan ikelenu i māzāngā. Adama a na muwun mu ka na ri idari gogo a la'a tā muwun mu ka na n ri nā vali abundā." ▲

²⁸ Ama a va, qadu muwun mā Asula n da adama a nzuwulai mā yi, cine Ishiyaku dānai. ²⁹ A mantsa mo ndolo, Isma'ilā,† mawun ma na a matsain cine wu ntsayi a

matsan, ma ca tā Ishiyaku atsumalima, za na a matsain o ure u Ruhu vā Asula. Ne da fo u ri ana'an. ³⁰ Amma nye Adanshi a Asula a dammai a aci e ili i nda? U damma tā, "Vu lo aagbashi a ka'a nā mawun ma yi. She mawun ma aagbashi'i u tsurā ili ya agadu a tā atsumā o utsuru wa dada vā yi wan. Mawun ma ka ma na mā ri fān u gada le suru." ³¹ Ama a vā, atsu muwun mu ka na n ri fān da, amma aza a aagbashi a da shi.

5

Tso o'wo ta faan atsuma a Zamawawa

¹ Gogo tso o'wo tā fān, adama a na Yesu Zamawawa zuwa tsu tā tso o'wo fān. Adama o ndolo yi isawan mishin. She i vadala i kāmbisā agbashi a Wilā waru wan.

² Uwwai! Amu Bulu, n ta dansaa du ili i nda: Nni i lyawa le a pada du uryumbu, u to rocosu Zamawawa ili ye pere i da e ekere a du. ³ N ta dansaa du waru nu ucira za na a padai uryumbu suru u 'yuwan u ciga u toni Wilā suru. ⁴ Waru nā vu yuwan ukadu u na voo yo'onoto Asula okolo nā mayan mo tsutoni nā Wilā, vu kasa tā aciyawu nā Zamawawa, waru vu 'yuwan tā a ushi isa'ani yā Asula. ⁵ Ruhu da tsu zuwa tsu tsu reve a na Asula a tā ushi tsu tsa ama a abula adama a na tsu ca tā okolo ubāta wu Zamawawa. ⁶ Nā avu za vi Itonit vā Yesu Zamawawa da wo o'wo ili i ro shi ko na a pada wu uryumbu ko na a pada wu shi. Ili yu ulobonu ayi da ucawu wo okolo a wu ayi da waa zuwa wu vu ciga ama.

⁷ Ununa i dānai o tonishi Kristi Zamawawa u dānā tā ulobonu, reve nanza tawā u vadala du diga a amayun. ⁸ Amma amayun a da vuma ndolo Asula a da shi, za na dangwa ndu. ⁹ Wolilo wa'a u tsu zuwa tā yira yā abundā i tsutsa. Ili i na waa dansa ayi da, uritosu we open wa'a u tsu vadala tā ama a abundā. ¹⁰ Amma n zuwa tā okolo ubāta wā Asula, yāq usu uritosu wa ama e open o ndolo shi, amma i toni ili i na n dammai. Asula a ta ca aza a na a jāmbārasā du atsumalima, ko nā zane da u shi.

¹¹ Ama a vā, nnā m buwa a yuwanus alajiya, a na ama a 'yuwan a ciga a pada le uryumbu, nye i zuwai aza a Isra'il a

casu mu atsumalima? Nā n shi a yuwanus alajiya a nda, o unā u na maa yuwan alajiya o ukwā wā Kristi Zamawawa, n shi a dānā a nususaan le shi. ¹² N te ipati za na a damatosun du suru a pada le uryumbu goon shi, amma o fodo arawa e le!

¹³ Ama a vā, Asula e de du tā adama yo o'wo fān! Amma she i lyawa mo'wo mā fān mo ndolo wo o'wo du ure u na yāq dānā a maluwa ma mayan mo unusu wan. Amma, i cigalai waru i kambulai. ¹⁴ Wilā a suru ili i tā i da nā ayi nda: "Vu ciga moron mā nden mā wu cine vu cigai aciyawu." ¹⁵

Amma ni i lyuwa elime nā ngagalai nā ncalai mā atsumalima, ni i yuwan ugbozu shi, i tā lungusulāi suru suru.

Ruhu vā Asula ni ili i na tsu cigai

¹⁶ N ta dansaa du: I lyawa Ruhu lyuwa elime a du, ne tsundolo tsa da yoo toni ili yi iwuya i na i cigai shi. ¹⁷ Ruhu'u ni ili i na i cigai n'yuwatan n da. A mantsa suru a tsu yuwanus tā nlāngi vāni le, adama o ndolo yaa yuwan ili i na i cigai shi. ¹⁸ Amma nā Ruhu da aa lyuwsa elime a du, Wilā wāa dānā o tsugono a aci a du shi.

¹⁹ Za suru reve tā ili i wuya i na okolo a tsu ciga: A tsu yuwan tā tsipere. A tsu yuwan tā ili i wono. A tsu yuwan tā majiyan me tsipere lon. ²⁰ A ta yuwsaan amali aganda. A ta yuwanus nkunu. A tsu 'yuwan tā ama. Izami ya addama i da ulinga u le. A tsu dānā tā a tsugamu. ²¹ A tā waru tapu nu upan lon. Majiyan ma aciyele ma da goon a tsu yuwanus. She mawasan ma na mā tsu tāwa nā wukas. Waru une'esun u dā a ri adama a aciyele. A tsu zuwsa tā esu e le e itana ya ama o ro. Ele waru ososowi a da. A tsu 'yāwa tā ubāta a abukit a na ama a tsu gura golobo aciyele shi. Reve a yuwan ili yi idaba i ro koko'o. N rono du tā de atsuvu, waru n to roniso du atsuvu: Aza a na a yuwanus ili i nda aq ushi aba'un o tsugono tsā Asula shi.

²² Amma nā Ruhu vā Asula o golobuso du, u ta matsan muwun n nda: I tā dānā a ncigalai. I tā dānā a mazāngā, na asuvu nden. Ruhu ta zuwa du i yuwan ankuri. I tā dānā a nkambulai. I ta yuwan ili i isa'ani. O to soduwo du matsān. ²³ I yuwan nden

[◊] 4:30 Ufr. 21:10. [◊] 5:14 N.Gn. 19:18.

mu ulobonu na ama. Na Ruhu o ronuso du adanga i to golobo aci a du. Wilaq wu lo na waa damma ili i nda i ri ulobonu shi. ²⁴ Na ama aza e Yesu Kristi Zamawawa a da, a lyawa ta nusu le acapq ni icigi i mayan me iwuya. ²⁵ Adama a na Ruhu va Asula ca ntsu wuma u sa'avu, lyawa tsu yuwan i na Ruhu'u u damma ntsu tsu yuwan. ²⁶ She tsu 'yasan avangaci wan, ko tsu zuwulai addama wan, ko tsu danai a tsushu'un wan.

6

Ikambulai

¹ Ama a va, na za ro atsumaq a du yuwan ta unusu, to, adu a na i ri nu ucira atsumaq a Ruhu i kambato vuma'a o ure u mejege. Amma i yuwan yi ben. Amma i yuwan ugbozu, adama adu fo i yuwan cu'un vi iwuya i ndolo wan. ² I kambulai nni i ri ni itana yu ume i na yaa tanu. Ni i yuwan ne, i ta danqa yuwanusili i na Kristi Zamawawa ciga ndu i yuwan. ³ Na za ro a tarasa aciyayi ili i ro i da, agba ayi ili i ro i da shi, aciyayi a da waq lumusa. ⁴ Za suru u petelyewe wuma wa yi. Nnu u yuwan ta mejege, u ta zanganqa nu ulinga wa yi. Amma she u kurato ulinga wa yi na lingava ama wan. ⁵ Za suru nu u 'yuwan u ciga u tanu itana ya yi.

⁶ Za na a ushishi uritosu wa Asula, u ne'eshen ilii sa'ani i na urinayi na manlu ma yi.

⁷ She yi lumaq aciyadu wan: She i jiyan gashi i ta gura pusan Asula ugbozu wan. Ili i na vuma cu'wain ayi da waa gasa. ⁸ Nna a cu'wan ta adama o yo'onoto icigi yi iwuya ile, icigi yi iwuya i le i ta lungusa le. Amma na a cu'wan adama o yo'onoto Ruhu okolo, a ta ushi wuma u babu ukotu ubata wa Ruhu'u. ⁹ She tsu kunai na mayan me ili i na i ri ulobonu wan, tsu ta ushi ugasa u wuma u babu ukotu u tsu a mantsa ma sa'ani nnayi tsu kudu o ure shi. ¹⁰ Adama o ndolo tsu yuwayin ama suru isa'ani na tsu tsuray mantsa suru. U la'a ta ulobonu tsu yuwayin aza a tsu aza e Itoni i sa'ani.

Bulu koto ta ucasu wa asala

¹¹ I ta gura ene idani i gbagbain i na n yuwan ana n danai nu ukere u va.

¹² Aza a na a cigai o yo'onoto aza a Isra'ilila okolo a da a yuwanusukadu a zuwa du mapada mo uryumbu. A ta uwusua wovon u na aza a Isra'ilila a ca le atsumalima nno o toni akpata e Yesu Zamawawa goon. ¹³ Aza a na a padai de uryumbu, ele a aciyele oo tonishi Wilaq shi, amma a ciga du ta i pada uryumbu adama a 'yasan avangaci e ekere e ili i na a zuwa ndu i yuwan nu ucira. ¹⁴ Amu gba, n ciga n 'yasan avangaci a aci e ili i ro shi, she o ukwai wu Zgbain tsu Yesu Kristi Zamawawa a akpata goon. Adama a akpata o ndolo, maa yuwanusukar wuma cine ama o uvadi a nda a yuwanusukshi. Amma a gura reve ili i na i zuwai maa yuwanusukcu'un wuma'shi. ¹⁵ Wo o'wo ili i ro shi nna a pada vuma uryumbu ko na a pada yi uryumbu shi. Amma ili i na i la'ai ulobonu ayi da vuma ushi wuma u sa'avu diga ubata wa Asula. ¹⁶ Asula a ta ca ama a na o toniyi adanshi a nda asuvu nden a yi, waru u ta zuwaa le aba'un. Ama o ndolo ele da ama a Asula a amayun.

¹⁷ Diga gogo a 'yawa, she nanza dashi damaton mu ni ili i nda waru wan. Alana a na nri nda ne ele a lipu va o to rocosu amu za va Yesu da.

¹⁸ Ama a va, lyawa isa'ani yi Zgbain tsu Yesu Kristi Zamawawa i danqa obolo na adu suru. Ami.

Mepepelime mā Bulu a tyo ya Aza a Afisu

Ucuduwu wa aatagada a nda

Bulu dana tā mepepelime ma nda a tyo a əzə e Itoni a na ə ri ətsumā a Afisu a mantsa ma na u dānai ətsumā o ū'wa wa ali. Bulu dānu tā ətsumā a Afisu a'wan a ta'atsu o ritosu ama adama e Yesu Zamawawa. Ayi əmali Atima u dānai tā nā əabajini a əa'isa ətsumā ə lyuci'i. Əzə o əlinga a yuwan tā əabajini e eden adama a na ə dāna tā a winasa əmali. Alajiya ə Bulu a zuwa tā ama a lyawa atsulu a əmali'i. Adama o ndolo a da ətsumā a lāngai əzə o əlinga'a lon a aci ə Bulu.

Ana a tarai mantsa wa'a dada Bulu dānai aatagada a nda. Ətsumā a aatagada a nda u damma tā əzə e Itoni ətsumā a Afisu ili ya asalama yā əbunda a na ə tsurai adama a na ə ri obolo nā Zamawawa. Ili yu uvadi i nda i da shi, amma ili ya zuva i da i na i la'ai ili yu uvadi. U damma le tā a na əzə e Itoni suru ili i tā i da ətsumā e Itoni yā Yesu Zamawawa, babu adama e elentsu koko'o. Waru u rito tā ali na əmaci cine aa yuwan nden ətsumā e Itoni. Waru u rito tā muwun cine a yuwan tsutoni nā mbara n le, waru fo u rito tā azagbain aza a na ə ri na agbashi, waru u rito tā agbashi.

Ili i na Bulu dāmmai əzə e Itoni ətsumā a Afisu ne da fo u ri ubata əzə e Itoni ana'an. Tsu tā ni ili i sa'ani de zuva adama a na tsu ri nā Yesu Zamawawa. Ne da fo, u ri ulobonu tsu yuwan wuma cine aatagada a nda o ritoi tsu yuwan wuma.

Ili i na i ri pe ətsumā a aatagada a nda

1. Icasu (1:1-2)
2. Žamawawa tāwāq tā na aba'un a akiza (1:3-3:21)
3. Wuma u sa'avu obolo nā Zamawawa (4:1-6:20)
4. Icasu yu ukosu (6:21-24)

Icasu diga yā Bulu

¹ Amu Bulu, amu da maa dānasa mepepelime ma nda. Amu aajiya e Yesu Kristi Zamawawa da, adama a na Əsulā a dāngwa mu tā mo o'wo ne.

N ta dānasa a ma a akiza a na a ri pe ətsumā a Afisu, aza a na aa yuwan itoni yā Yesu Zamawawa na amayun.

² Lyawa Əsulā za na ayi da Dada tsu obolo nā Zagbain Yesu Zamawawa u roco du isa'ani waru u ca du asuvu nden.

Aba'un adama e Yesu Zamawawa

³ Tsu yuwan tā Əsulā na Dada vu Zagbain Yesu Zamawawa ica. Ayi da u zuwaan ntsu aba'un ana u ca ntsu ili i sa'ani suru za na utāi diga zuva tsārā u kamba wuma u tsu ətsumā ə ruhu. U yuwan tā ne ana u bolo ntsu nā Yesu Zamawawa. ⁴ Ko kafu Əsulā a yuwan uvadī, u dangwa tsu tā tso o'woi ama ə yi a na u bolo ntsu nā Yesu Zamawawa. U yuwan tā ne adama tso o'woi na akiza ə mākakan mā yi, waru babu ili yi idaba i na yāq dānai ə mākakan mā yi a na waa tawaa tsu na addama.

⁵ Adama a na Əsulā ə te icigi i tsu, u yuwan tā ne, adama u kāmbāto tsu muwun mā yi o ure wi ili i na Yesu Zamawawa yuwan. Əsulā a yuwan tā ne nu ujimu, adama a na ili'i i zuwa yi tā wu uwua uyo'o, waru u ciga tā u yuwan ne. ⁶ Adama o ndolo tsu cuwa yi tā adama a əabajini e ili i isa'ani i na u yuwaan ntsu. U ca tsu tā isa'ani i ndolo pere, ətsumā a Zamawawa, za na u cigai. ⁷ Ətsumā e Yesu Zamawawa tso o'wo tā faan adama a mpasa mu ukwā mā yi, ayi da ili i na i zuwai tsu tsurai gafura vu nusu tsu. O ure u nda u da Əsulā o roco ntsu əabajini e isa'ani yā yi əbunda lon. ⁸ Adama a na Əsulā ə tā nu ugbozu, waru u reve tā ili suru suru, ⁹ u yuwan tā ili i na u cigai u yuwan. U roco tsu tā ili i na i dānai usokowu i na u foboi u yuwan e ekere e Yesu Zamawawa. ¹⁰ Nā mantsa'a ma yuwan a na woo shiton ifobi yā yi, reve u bolo ili suru i na i ri zuva nu uvadi nā mogono mā tā, ayi da Zamawawa.

¹¹ Əsulā a dangwa tsu tā tso o'wo ama ə yi ana u bolo ntsu nā Yesu Zamawawa. U yuwan tā ne adama a na u jiyan tā nu ujimu u yuwan ne, reve u zuwa ili'i i fara cine u cigai. ¹² U yuwan tā ne tsara ətsu, aza a na ə ri əzə o ufaru ətsumā o uzuwu wo okolo e ekere e Yesu Zamawawa, tsu ta zuwa ama a yuwaan Əsulā ica adama a na u ri nā tsugbain. ¹³ Waru ne da u ri nā ədu amayun. Yu uwua tā adama a Alabari a

Sa'ani za na ayı da ikaka ya amayun, waru a wawa du tą. I usu tą Yesu Zamawawa reve o bolo du ną ayı. Adama o ndolo, getAsula a ca du tą Ruhu va Akiza za na u yuwayin ama ą yi nzuwulai. Ayi Ruhu'u, u tą tsu urotsu za na tsu roco ądu ąza a getAsula a da. ¹⁴ Adama a na tsu ushiyi Ruhu va Akiza tsuuzuwa ne'en, tsu reve tą ili i ro yi lo shi, getAsula a ta ca tsu ili i sa'ani i na u yuwayin nzuwulai. Waru tsu reve tą getAsula a ta zuwa ama ą yi o'wo faan. Ayi ili i nda u ta zuwa ama a cuwa getAsula adama a na u tą na tsugbain lon.

Avasa a Bulu

¹⁵ Adama a na getAsula a zuwaa ntsu aba'un tsundolo, n ta yuwusan avasa ą tyo ya'ą yi adama ą du. A mantsa ma na mu uwmai a na i ushi tą Yesu Zagbain Zamawawa, waru i ciga tą ama ą getAsula, ¹⁶ n to godyusho getAsula adama ą du a mantsa suru. Mantsa ma na n yuwayin avasa suru, n tsu yuwaan du tą avasa. ¹⁷ N ta yuwusan avasa ą tyo ya Dada tsu za na ri ną abajini a tsugbain. Ayi da getAsula e Yesu Zagbain Zamawawa tsu. N ta patishi yi wo o'woto du ąza o ugbozu reve waru u roco du aciyayi, adama i dąshi reve yi ulobonu lon. ¹⁸ Waru n ta yuwusan avasa u zuwa du i daną nu urevu ulobonu lon, adama i reve ili i sa'ani i na u foboi adama ą du. I to purosu i ushi ili i sa'ani i nda adama a na u de ndu yo o'wo muwun mą yi. Waru n ta yuwusan avasa i reve abajini a aba'un a nzuwulai a na u yuwayin a na waa ca ama ą yi. ¹⁹ Waru n ta yuwusan avasa i reve ucira wą yi, za na la'ai ili suru, waru za na tsu kamba tsu, ątsu aza a na tsu usuyi. Ayi dada abajini o ucira ²⁰ a na u yuwayin ulinga ana u zuwai Yesu Zamawawa kambisa wuma, reve waru u zuwa yi u danu o ootogu a tsugbain o ukere usa'ani wą yi de zuva. ²¹ Yesu Zamawawa ta yuwusan tsugono a aci a cira suru, aza a na ą ri de zuva ko na wo o'woi ą tą nu ucira lon. Aala ą yi a la'a tą akapi a ala a na aa yuwayin tsugono. Gogo ili i nda amayun a da, waru u to o'wo amayun a mantsa ma na maa tawa. ²² getAsula a ca tą Yesu Zamawawa tsugono a aci e ili suru suru, reve u zuwa yi aci ą ąa'isə ą ąza e Itoni, lipu wą yi. ²³ Ayi ąa'isə ą ąza e Itoni ą tsu ushi tą ucira wą yi e ekere e Yesu Zamawawa, waru ayı da

za na tsu ca wuma e ekere e ili suru ubata suru waru.

2

Gogo tsu tą ną wuma

¹ Nu ufaru, i rotso tą ąkwakwą adama a na i yuwayin a yuwan tsutoni ną getAsula reve i yuwusan unusu. ² I tsu yuwusan tą nden n du tsa ama o uvadi. I yuwan tą tsutoni ną Male, za na ayı da mogono mo otoni ą lima za na ri de zuva. Ayi da otoni ą lima a na aa yuwusan ulinga ątsumą a ama a na a 'yuwayin a yuwan tsutoni ną getAsula. ³ Suru ntsu tsu yuwan tą cine ele fo a yuwusain nu ufaru. Tsu yuwan tą ili yi iwuya i na tsu cigai tsu yuwan biti. Tsu toni tą ili i na okolo ą tsu a cigai tsu yuwan suru ni ili i na majiyan mą tsu ma ca ntsu tsu yuwan. Adama a na tsu yuwayin iwuya wu ntsaa tą getAsula a ca tsu ątsumalima, cine waa ca akapi a ama.

⁴ Amma isa'ani ya getAsula ąabajini a da, waru u ciga tsu tą lon. ⁵ U bolo tsu tą ną Yesu Zamawawa, reve u ca tsu wuma u sa'avu. U yuwan tą cu'un ndolo ko na u danai a mantsa mo ndolo tsu daną tą tsą ąkwakwą adama ą nusu. Adama e isa'ani i da goon getAsula a wawa ndu. ⁶ U 'yasən tsu tą diga o ukwa ną Yesu Zamawawa, reve u zuwa tsu zuva tsara tsu danu obolo ną Yesu Zamawawa, reve waru tsu yuwan tsugono obolo ną ayi. getAsula a yuwan tą ne ana u bolo ntsu ną Yesu Zamawawa. ⁷ U roco tsu tą isa'ani ya yi o ure u nda e ekere e Yesu Zamawawa, tsara a a'wan a na ąa tawa ama ee ene ąabajini e isa'ani ą yi waru u la'a tą akapi e ili suru. ⁸ Adama e isa'anit i na getAsula o roco ndu da goon u wawa ndu o ure u na i usuyi Yesu Zamawawa. U wawa du adama e ili i sa'ani i na i yuwayin shi. ⁹ Ayi nda une'e wą getAsula u da ą tyo ya'ą du, amma adama e ili i na i yuwayin i da shi. Ayi da i zuwai nanza ąa 'yasən avangaci shi. ¹⁰ getAsula a da a zuwa ntsu tso o'woi ili i na tsu ri. ątsumą e Yesu Zamawawa, getAsula a yuwan tsu tą tsara tsu yuwan linga sa'ani. Ure u na u foboi u nda nu ujimu u da adama tsu toni.

Yesu Zamawawa bolo tsu tą ubata u ta

¹¹ Ądu Atakpacı a da i shi. Ądu da ama a na aza a Isra'ilı ą tsu de "aza a na a padai

uryumbu shi." Aza a na e de ndu "aza a na a padai uryumbu shi", e de ta aciyele, "aza a na a padai uryumbu." (Mapada mo uryumbu ili i na a tsu yuwan a lipu le da.) ¹² I cuwan a mantsa mo ndolo, koto i shi i reve Yesu Zamawawa shi, i shi pe ȝatsumaq a ama e ida ya Isra'il shi. ȝAsula a yuwan ta akucunu ne ele, amma na qadu shi, reve u yuwaan le nzuwulai mi ili ya ȝabunda agba adama qadu a da shi. I shi ta pe ȝatsumaq o uvadi u nda agba i shi ni ili i na yaa zuwa okolo shi, waru koto i shi i reve ȝAsula shi. ¹³ De ȝacapa, i danaq ta alanga, amma gogo a na o bolo ndu na Yesu Zamawawa, ȝAsula a rawato du ta zuzu na aciyayi o ure wu mpasa wa Yesu Zamawawa.

¹⁴ Yesu Zamawawa na aciyayi u tawaa tsu ta na asuvu nden. Nu ufaru tsurala tsa na tsa ri pe e memere ma aza a Isra'il na Atakpac*i* u ta gashi ubabu. U tawa ta tsurala tso ndolo, reve u kambato tsu ama e ili i ta. ¹⁵ Wilà wa aza a Isra'il a ta ni ili i na ama oo toni na ȝabunda, amma Yesu Zamawawa tara le ta reve u zuwa le a nge'en o ure wu ukwa wa yi. U yuwan ta ne tsarà u bolo aza a Isra'il na Atakpac*i* a tyo e ekere a yi adama o o'wo ili i sa'avu i ta. O ure u nda u da u tawayi na asuvu nden ȝatsumaq e le. ¹⁶ Waru ifobi ya Yesu Zamawawa i da i kototoi tsurala tsa na tsa ri pe e memere ma ama o ndolo. Reve u kambato le o o'wo lipu ta, reve waru u kambato le ubata wa ȝAsula. Yesu Zamawawa yuwan ta ili i ndolo suru nu ukwa wa yi a akpata.† ¹⁷ U tawà ta ȝatsumaq o uvadi u nda, reve u yuwan alajiya a Alabari a Sa'ani za na aa yuwsan adanshi adama a asuvu nden. U yuwaan du ta Atakpac*i* alajiya, aza a na a danaq alanga, waru a tyo ya'a tsu aza a Isra'il, aza a na a ri zuzu. ¹⁸ Gogo suru ntsu, aza a Isra'il na Atakpac*i*, a tawà ya Dada o ure u Ruhu va Akiza ta adama e ili i na Yesu Zamawawa yuwaan ntsu.

¹⁹ Adama o ndolo, qadu Atakpac*i*,† i buwa omocin ko aza a na a ri aza e ida ya alanga shi. Amma, yo o'wo ta ama e ida i ta na ama a ȝAsula. qadu ama a da a na a ri pe ȝatsumaq o u'wa wa ȝAsula. ²⁰ I ta gashi ikunku ȝatsumaq o u'wa aza a na a yuwsaan usaa a atali. Ajiya na Amasula a ta gashi ikyun yu usaa u ndolo, waru Yesu Zamawawa da

ikyun yu ucira yu usaa'a. ²¹ Ayi da za na 6anai usaa u ndolo maþulà. U zuwa yi ta u kungwa reve waru u kambà aq'is a akiza adama a Zagbain. ²² Adama a na i tu ubolu na Zamawawa u bolo du ta na aza e Itoni, tsarà yo o'wo u'wa, ubata u na ȝAsula aq'danu nu ucira u Ruhu va Akiza.

3

Ulinga wa Bulu

¹ Amu, Bulu n ta ȝatsumaq o u'wa wa ali adama o ulinga u na Yesu Zamawawa zuwa numu n yuwan, adama n kamba du, qadu Atakpac*i*. ² I reve ta de na ȝAsula ȝatsumaq e isa'ani ya yi u ca mu ta ulinga u nda tsarà n kamba du. ³ ȝAsula a zuwa mu ta n reve ifobi i na u sokoi. N danaa du ta de wa'a adama e ili i nda. ⁴ Nni i deyinunà ili i na n danai, i te reve ili i na n revei adama e ifobi i nda adama a Zamawawa. ⁵ ȝAsula o roco ama a na a yuwin de nden ifobi i nda shi. Amma gogo o roco yi ta e ekere a Ruhu va Akiza. O roco yi ta a tyo ubata wa ama a na u dangwai o o'wo ajiya na ama a ȝAsula a yi. ⁶ Ifobi ya ȝAsula i da nda: qadu Atakpac*i* i ta ushi aba'un a na ȝAsula a cayi suru, ununa aza a Isra'il a ushi nle. Atakpac*i* na aza a Isra'il o o'wo ta ama a ta. qadu Atakpac*i* fo i ta ushi ili i na ȝAsula a yuwayin ama a yi nzuwulai adama a na qadu fo i tu ubolu na Yesu Zamawawa. Ayi nda ayi da ili i na Alabari a Sa'ani a dammai.

⁷ Ayi nda ayi da Alabari a Sa'ani a na maa yuwsan alajiya. Adama a na ȝAsula a ta ni isa'ani, u ca mu ta ulinga u na maq'danaq a dansaa ama Alabari a Sa'ani, waru u kamba mu ta n yuwan ulinga u nda nu ucira u na u ca numu. ⁸ Amu da za na la'ai ukalamu a tsugbain suru ȝatsumaq a ama a na a uwusa wovon wa ȝAsula, amma na ne suru, ȝAsula a ca mu ta ulinga u nda n damma Atakpac*i* ili i sa'ani i na Zamawawa cayi. Ili i sa'ani i nda i la'a ta a na ama aa gura reve. ⁹ Waru ȝAsula, za na yuwin ili suru, ca mu ta fo ulinga u na maa damma ama suru adama e ifobi i na u sokoi diga o ufaru. ¹⁰ U yuwan ta ili i nda, tsara u roco cira icu'un icu'un de zuva, u danaq ta nu ugbozu ȝatsumaq e ili i na u yuwin suru. ȝAsula o roco ta ili i nda e ekere e ili i na u yuwayin aza e Itoni a

yi. ¹¹ Əsula a dangwa tə u yuwan ili i nda, nu ujimu kafu u yuwan uvadī, amma gogo u zuwa yi tə u fara e ekere e ili i na Yesu Zimbain Zamawawa tsu yuwain. ¹² Adama a na tsu cayi okolo ya' a yi waru o bolo tsu tə nə əyi, tsu ta gura təwə ubətə wə Əsula faan waru babu wovon. ¹³ Adama e ili i nda, n te ipati i du, she asuvu ə du a kuda wan adama a na moo sowuso ətsumalima adama ə du. Ətsumalimə a nda ə tə təwəqə du nə tsugbain.

Zamawawa ciga tsu tə

¹⁴ Adama o ndolo, n tə kingyosu a makakan ma Dada tsu, reve n yuwusaan du avasa. ¹⁵ Ayi da Dada va amayun vu 'wa suru, va aza a zuva na aza a na ə ri pa o uvadi. ¹⁶ Əsula a ta gura zuwaa du aba'un ə əbundə lon. Adama o ndolo m pati tə tsərə Ruhu və yi ca du ucira, adama okolo ə du a gbama. ¹⁷ Waru m pati tə tsərə Zamawawa danu ətsumə o okolo ə du adama a na i ca tə okolo ya' a yi. N ta a avasa i dənə e icigi ya Əsula nə əza ə du. Nni i yuwan ne, i tə dənə tsu udanga u na u sapai aralu ətsumə e ida, waru gashi u'wa u na a suwai e ikyun yu usaa yu ucira. ¹⁸ O ure u nda, ədu na ama a na a uwusua wovon wə Əsula suru, i te reve cine Zamawawa ciga ntsu. U tə ni icigi lon, upasu nə cine vuma aa gura reve. ¹⁹ Ko na wo o'woi za lo na aa gura reve cine Zamawawa ciga ntsu shi, m pati tə Əsula i reve ili i nda, adama yoo o'wo cine yi ntsayi i dənə, cine Əsula ə ri.

²⁰ Əsula ə tə nu ucira u na waa yuwan ili i na i la'ai ili i na tsu pati niyi u yuwan, hali ni ili i na tsu jiyain. Waru u yuwan le tə nu ucira u na waa yuwusan ulinga o okolo ə tsu. ²¹ Tsu cuwa niyi babu ukotu waru nə tsugbain tsa yi na o rocoi ətsumə e ili i na waa yuwusan e ekere ə əq'isə ə əzə e Itoni ne e ekere e Yesu Zamawawa! Ami.†

4

Lipu tə

¹ N tə ətsumə o u'wa wa ali adama a na maa yuwusaan Zimbain əganda, agba n tə patishi du i yuwan nden n na mu ntsayi nə desu na Əsula e de ndu i yuwan. ² Ətsumə e ili i na yaa yuwusan biti, i tara aciyadu

ili i ro wan, reve waru i kuru ben na ama. Adama a na i cigai ama, i yuwan ankuri, waru she i yuwan upan wan, na a yuwan unusu. ³ Ruhu va Akiza o'woto du tə ili i ta, adama o ndolo i yuwan atyo a na yaa yuwan i dənə obolo na asuvu nden, adama i dənə ili i tə. ⁴ Suru ntsu lipu tə da tsu ri. Ruhu və Əsula tə da ri lo. Waru Əsula a ca tsu tə uzuwu wo okolo a tə ana u dangwa ntsu tso o'wo ama ə yi. ⁵ Suru ntsu tsu tə nə Zimbain tə. Suru ntsu waru tsu usu tə uritosu u tə. Suru ntsu tsu ushi tə urumbusu u tə. ⁶ Tsu ta yuwusaan Əsula a tə əganda, waru əyi da Dada tsu suru. Əyi da za tsugono tsi ili suru, waru u tu ubətə suru, waru u tə ətsumə ə tsu suru.

⁷ Agba waru Zamawawa ca tə za suru ətsumə ə tsu une'e ləngə adama tsu yuwain ulinga wə yi. U yuwan tə ne adama ə abundə e isa'ani ya yi. ⁸ Cine Adanshi a Əsula a dammai,
“Ana u kumbai ə tyo zuva suru suru,
u tara tə aza a na ə ri o u'wa wa ali obolo nə
əyi,
reve u ca ama ne'e.” ◊

⁹ (Gogo n ciga du tə i yuwan majiyan adama e idanshi i nda, “u kərə tə ə tyo zuva.”) ¹⁰ Nnu u kərə ə tyo zuva, ciga 'yuwan u ta dansa tsu, u shi tə de u təwə pa zələ ubətə o uđaluwu o uvadī u nda. Vuma na təwəi pa o uvadī u nda əyi da waru u kumbai zuva suru suru, adama u zuwa ili biti yo o'wo cine wu ntsayi.) ¹¹ Ayi da za na cayi əq'isə ə əza e Itoni ne'e nda: u dangwa tə ozo o ro o o'wo ajiya, ozo o ro aməsula, ozo o ro waru aza a alajiya a adanshi ə Əsula. Reve waru u zuwa ozo o ro ə kalyuwusə əzə e Itoni, reve ozo o ro waru əzə o uritosu. ¹² U yuwan tə ne adama u fobo ama ə Əsula a na aa yuwan yi əganda, adama əq'isə ə əzə e Itoni, za na əyi da lipu vu Zamawawa, u yuwan ucira. ¹³ Ne tsunda tsa da, suru ntsu tsoo o'wo obolo ə tə o ure u na tsu cayi Əsula okolo waru tsu revei Mawun mə yi, waru suru ntsu tsu ta kungwa ulobonu. U ta dansa, tsu to o'wo tsu Zamawawa, za na o o'wo cine wu ntsayi u dənə.

¹⁴ A mantsa'a tsaa buwa tsə muwun waru shi. Əq dəshi vutələ tsu nda nə ndede tsa wantsun tsa na məni ma mala mə tsu

◊ 4:8 Ica 68:18.

vutalasa nda na ndede shi. Tsoo poloo ama a na a cigai a lumaq tsu nu uritosu we open atsuvu shi. ¹⁵ O una u ndolo, tsu ta yuwan adanshi a amayun, reve tsu cigalai, adama tsu kungwai avu tso o'woi tsu Zamawawa suru suru, za na ayi da Aci a aa'isa a aza e Itoni. ¹⁶ Yesu Zamawawa bolo ta ama a yi, cine aruva o tsu bolo pasu lipu vuma suru. Nu upasu suru u yuwan ulinga wa yi, u tsu kamba ta akapi a pasu a kungwa, adama lipu'u suru u dana gbaga waru ubgamu tapu ni icigi.

Wuma u sa'avi

¹⁷ Adama o ndolo, n ta dansaa du, waru n ta barasa du atsuma a ala a Zagbain, i lyawa a yuwanusen den tsa ama a na e revei Asula shi. Ununa aa yuwanusen majiyan ili ye pere i da. ¹⁸ A ta atsuma e irumbu, waru e reve ili shi, adama a na a 'yuwan o polo atsuvu. Adama o ndolo aq tsura wuma u na Asula aa casu shi. ¹⁹ A mantsa ma na aa yuwanusen ili i wono, a buwa a uwuwa wono shi. A ca ta de aciyele a mayan me ili i na lipu cigai, waru a ta yuwanusen cu'un tsipere suru, waru a lyawa mayan me ili i nda shi.

²⁰ Adu gba, a mantsa ma na i revei Zamawawa, ne da a damma ndu i yuwan den n du shi. ²¹ N reve ta a na yu uwuwa adama a yi, waru i ta atsuma a yi, adama o ndolo o roco du ta amayun a na a ri atsuma e Yesu. ²² O roco du ta i lyawa cu'un vu nden mu ufaru n na i shi aa yuwanusen. A mantsa mo ndolo den n du u shi ta a langasa adama a na i shi i cigai i yuwanusen cu'un vi ili i wuya biti. ²³ Gogo gba i lyawa Asula a vadala wuma u du adama i fara majiyan ma sa'avu. ²⁴ Lyawa Asula a kambato du ama a sa'avu. U yuwan du ta yo o'wo tsu yi, adama o ndolo ni i ciga i 'yuwan yo o'wo aza a qbula na akiza atsuma a amayun.

²⁵ Ni i ciga i 'yuwan i lyawa open. Za suru u damma za va yi za vi Itoni amayun, adama a na atsu tsu ta gashi pasu lipu ta koko'o. ²⁶ Na vu ri atsuma o upan, she vu yuwan unusu wan, waru vu lyawa urana u riya wu avu atsuma o upan wan. ²⁷ She i lyawa Mekerenesu ma lyuwa aci a du wan. ²⁸ Vuma na shi vivu she u dashi yuwan vivu waru wan. U ta la'aa yi u

yuwan ulinga lon adama u tsura ili i na waa ca alambi.

²⁹ She i yuwan adanshi a vama wan, amma i yuwan adanshi a sa'ani a na aa gbamato ama. Vu damma ili i na yi ntsayi adama u kamba aza a na a uwuwa wu. ³⁰ Waru she i lungusa Ruhu va Akiza okolo wan. Adama a na Ruhu va Akiza rotso ta urotsuf u na woo rocosu adu aza a yi a da. Asula a ca du ta Ruhu'u adama u roco Asula a ta lyawa du faan o urana wu ukosu. ³¹ I lyawa adanshi a vama o okolo nu upan na asuvu usuduwu e ekere a ama o ro. She i yuwan nlangi ko yi isulusa ama wan, ko i yuwan ili i ro i na i rotsoi n'yuwunlai wan, ko ke'en. ³² Ana yaa yuwan ne, u la'aa du ta i yuwanlai ili i na i lobonoi, reve i roco isa'ani a tyo ama a na a uwuwa atsumalima. I yuwanusen ama atsuma a du gafura na a nusaan du, cine Asula a yuwanusen ndu gafura vu nusu du adama e Yesu Zamawawa.

5

Iyuwan den atsuma e ekan

¹ Adama o ndolo i yuwan wuma tsa Asula, adama a na adu muwun ma yi n da n na u cigai lon. ² I ciga ama kuci, cine Zamawawa ciga ntsu, hali u kuwa adama a tsu. U ca ta Asula wuma wa yi gashi kucci, reve gba wo o'wo tse ili i magurut lon e ekere a Asula.

³ She a tsura unusu u tsipere atsuma a du wan, ko cu'un vi ili i wono i ro wan, ko utsan wan. Icu'un yu nusu ndolo a ntsaa atsuma a ama a Asula shi. ⁴ Waru wu ntsaa i yuwanusen adanshi o wono shi, waru she i yuwan adanshi a vanvama wan, ko i yuwan tsuzo'o na adanshi e iwuya wan. Amma i godyo Asula adama e ili i na waa yuwanusen du. ⁵ I reve ta ili i nda amayun a da za na a yuwanusen ili i nda waa uwa o tsugono tsu Zamawawa na tsa Asula shi: nna vuma aa yuwanusen unusu u tsipere, ko na waa yuwanusen ili i wuya, ko ni ili i tsu rawa yi shi, adama a na za na ili i tsu rawa shi suru u ta yuwanusen masula aganda. ⁶ She i lyawa nanza pusaqa du ana wan, a dansaa du ili i na i ri mejege shi. Asula a qlapa ca aza a na a 'yuwan a yuwan tsutoni na ayi atsumalima shi, aza a na a yuwanusen

ili yi idaba i nda. ⁷ Adama o ndolo, she i bolo ekere na ama a na aa yuwusan ili yi idaba i ndolo wan.

⁸ De nu ufaru, i dana ta atsuma e irumbu, amma gogo i tu ubolu na Zagbain, reve i uwa atsuma e ekan. Adama o ndolo i yuwan nden tsa ama a na a ri azə e ekan. ⁹ N damma ta ili i nda adama a na ekan a tsu zuwa ta ama a yuwan ili i sa'ani, ni ili i mejege, ni ili ya amayun. ¹⁰ Adama o ndolo, i rito ili i na yoo yo'onoto Zagbain okolo waru i yuwan le. ¹¹ She i bolo ekere a mayan me ili i na ama a na a ri atsuma e irumbu aa yuwusan wan. Ili i ndolo ili ye pere i da. Amma, i zuwa ama e reve a na ili i ndolo ili yu uwuyanu i da. ¹² Ili i wono i da a yuwan adanshi e ili i na ama a nda a yuwusan usokowu. ¹³ Amma ne ekan e ikana le, za suru te ene cine ili i ndolo i ri, ¹⁴ adama a na ekan o tsu roco ta ili suru. Ayi da i zuwai a dammai,

“Adu a na i ri a nlavu, i 'yon!

I 'yon diga o ukwa,

Zamawawa te ikana a aci a du.”

¹⁵ Adama o ndolo i yuwan ugbozu cine yaa yuwusan nden n du. She i yuwan nden n tsulo tsa ama wan, amma i yuwan nden nu ugbozu. ¹⁶ I yuwan ulinga na mantsa ma na i tsurai suru i yuwan isa'ani, adama a na ama a ta yuwan iwuya a mantsa ma nda. ¹⁷ Amma she yo o'wo olo wan, amma i rito mayan me ili ma na Zagbain ciga ndu i yuwan. ¹⁸ She yoo o'wo ososowi wan, adama a na ayi ndolo u ta lungusə du. Amma i lyawa Ruhu va Akizat shiton du nu ucira wə yi. ¹⁹ I cana icu'un yi ishipa ya Asulə suru tsara i dashilai asuvu ugbamu. I cana ishipa adama i cuwa Zagbain no okolo a du suru. ²⁰ I godyoo Asulə Dada tsu kuci adama e ili suru adama a Zagbain tsu Yesu Zamawawa.

Amaci na ali

²¹ I yuwan ntoniloi, adama a na i ta casu Zamawawa tsugbain.

²² Adu amaci, i yuwan tsutoni na ali a du cine yaa yuwusaan Zagbain tsutoni, ²³ adama a na vali da aci a ka, cine Zamawawa ri Aci a aq'isa a azə e Itoni, lipu və yi. Waru ayi da za na tsu wawa yi. ²⁴ Adama o ndolo, ka suru yuwan

tsutoni na vali və yi atsuma e ili suru, cine a aq'isa a tsu yuwan tsutoni na Zamawawa.

²⁵ Adu ali, za suru atsuma a du u 'yuwan u ciga u ciga ka və yi, cine Zamawawa cigai aq'isa a, avu u kuwə adama a yi ²⁶ adama u kambato yi na akiza. Wu za'wə yi ta na mini waru na adanshi a yi. ²⁷ U yuwan ta ili i nda adama wo o'woto aq'isa a yi ulobonu, avu waru u tawato yi a makakan mə yi tsu kasa'avu babu abasa a wufuru, waru babu urakpatsu ko ili i ro a aci a yi. Amma, u dana na akiza waru a tsurə ili i na o gorø a aci a yi wan. ²⁸ Ne da waru fo, vali ciga ka və yi, cine u cigai lipu və yi. Vali na cigai ka və yi u ciga ta aciyayi. ²⁹ Za lo na 'yuwain lipu və yi shi, amma u tsu lyuwato yi ta, reve waru u fobo yi. Waru ili i na Zamawawa a yuwusaan aq'isa a azə e Itoni a da ndolo, ³⁰ adama a na atsu pasu lipu və yi da. ³¹ Cine Adanshi a Asulə a dammai, “Vali lyawa dada na mma və yi, reve u suraa ka və yi avu ele ra o o'wo ili i ta.” ◊ ³² Amayun o ro a ta pe usokowu atsuma o uritosu u nda. N ta yuwanus adanshi a Zamawawa na aq'isa a. ³³ Amma ayi nda fo amayun a da a tyo ya'a du: za suru ciga ka və yi cine u cigai aciyayi, waru ka suru u 'yuwan u ciga u ca vali və yi tsugbain.

6

Muwun na mbara

¹ Adu muwun, i yuwan tsutoni na mbara n du adama a na aq'isa a Zagbain da, adama a na ili i na yi ntsayi i da. ² Za vu ufaru atsuma a Wilə Kupa na kosoi na nzuwulai ayi da: “Vu yuwan tsutoni na dada na mma və wu.” ³ Waru apa nzuwulai'i: “Na vu yuwan tsutoni na dada na mma və wu, ili i ta wala wu mejege, waru vu ta jima o uvadi.”

⁴ Mbara, she i zuwa muwun n du n yuwan upan wan. Amma, i kalyuwə le ulobonu, i ca le asalə waru i rito le cine Zagbain cigai.

Agbashi na azagbain

⁵ Adu na i ri agbashi, i yuwan tsutoni na azagbain a du pa o uvadi. Yu uwua wovon u le, waru i ca le tsugbain, waru i yuwaan

le ągandą no okolo ą tą cine yaa yuwaan Zamawawa.⁶ I yuwan ulinga na amayun a mantsa suru, ko yaa yuwusan majiyan ma na azagbain ą du ą ri lo zuzu ną ądu shi. Amma ili i na i la'ai ąyi da i yuwan linga du no okolo ą tą, cine Ąsulą ą ciga ndu i linga, adama a na ądu agbashi a Zamawawa a da.⁷ I yuwan linga du ną mazangą, gashi Zagbain da yaa yuwusaan, waru adama a ama a da goon shi.⁸ I cuwan Zagbain ta ca iliyinkapa a aci o ulinga u na za suru yuwin, ko ną ąyi a aagbashi a da ko na aagbashi a da shi.

⁹ Adu na i ri azagbain, i guzą fo agbashi ą du ulobonu. She i damma i ta zuwa le o sowo ątsumalimą wan. I cuwan, azagbain na agbashi, suru ndu i tą na Zagbain tą de zuva, waru u tą kalyuwusə za suru unata.

Itana yu uvon ya aza e Itoni

¹⁰ Ikaka yu ukosu i və ą tyo ya'a du ąyi da: I dąna nu ucira wu Zagbain u na u ri mgbain kuci, adama a na o bolo du tą ną ąyi.¹¹ Yo oto itana yu uvon i na Ąsulą a ca ndu adama a na Mekerenkesu ma cigai mą pusən du ana, ne da yaa gura isawan nu ucira ąvu i kudə riya.¹² Na ama tsə tsu tsa da tsaa yuwsan nləngi shi, amma tsu tą nləngi ną nan ruhu a wuya obolo ną cira icu'un icu'un i na i ri o tsugono ątsumą o uvadı u tsu u nda na ri ni irumbu, waru tsu ta yuwsan nləngi ną cira vi iwuya na ri zuva.¹³ Adama a nda, i tara itana yu uvon i na Ąsulą a ca ndu suru. Ne da o urana wi iwuya yaa vadala shi. I ta yuwan nləngi hali ą tyo o ukosu, waru i ta buwa mishin nu ucira.¹⁴ I fobo aciyədu! I damma amayun a mantsa suru. Amayun a tą gashi gbakala na vuma tsu nlə e ikyun tsara u dana ufobu u na waa yuwan ili. I yuwan ili i na i ri mejege, adama a na nden n sa'ani u tą gashi utugu wu rumu.¹⁵ I lyuwa elime nu u'ususu wa Alabari a Sa'ani a na a casu asuvu nden. Ne da wo o'wo gashi i tą na atan a ana ą du, waru i tą dana ufobu ulobonu.¹⁶ Ili i ro i da nda waru: I lyuwa elime nu ucasu wo okolo e ekere e Yesu Zamawawa. Ucawu wo okolo ą du ą tą dana gashi ąaraga a na ee geshe iliya ya akina yu utan, aza a na Male me tewiyin ą tyo ya'a du.¹⁷ Lyawa iwawi ya

Ąsulą yo o'wo du tsə melezu mą ąaraga na tsu geshe aci ą du. Waru i dana ufobu u na yaa yuwan ulinga na Adanshi ą Ąsulą. U tą gashi matsun me pe'eni ma na Ruhu va Akiza ca ndu.¹⁸ Ną yaa yuwan ili i ndolo, i yuwan avasa waru i pati Ąsulą a kamba du atsuma e ili suru a mantsa suru cine Ruhu va Akiza roco ndu. Waru ni i ri a avasa, i dana ufobu. I lyuwa elime ną mayan ma avasa kuci adama a ama ą Ąsulą suru.

¹⁹ I yuwaan mu fo avasa, cine Ąsulą a ca mu idanshi i sa'ani i na maa damma n ną n fara mayan ma adanshi, tsara n yuwan adanshi babu wovon, tsara waru n damma ama ikaka i na Ąsula o roco ntsu gogo ątsumą a Alabari a Sa'ani.²⁰ Yesu Zamawawa dangwa mu tą mo o'wo malingata mą yi, n yuwan alajiya a Alabari a Sa'ani a nda, ąyi da i zuwai n ri ugutsuwu na akani gogo ątsumą o u'wa wa ali. I yuwan avasa ną maa yuwan alajiya a Alabari a Sa'ani'l i n yuwan yi babu wovon, cine wu ntsayi n yuwan.

Icasu yu ukosu

²¹⁻²² N ciga du tą i reve cine n ri waru ni ili i na maa yuwsan. Ąyi da i zuwai mą lyungusu Tikiku ya'a du. Ąyi za tsu da za na tsu cigai, waru u ta yuwsan fo Zagbain ągandą ulobonu. U ta damma du ili i na yaa cinasa tsu, waru u tą dəshi du asuvu ugbamu.

²³ N ta yuwsan avasa Ąsulą Dada obolo ną Zagbain Yesu Zamawawa ca du asuvu nden, ni icigi, nu ucawu wo okolo ą tyo a za vi Itoni suru!²⁴ Lyawa Ąsulą o roco isa'ani ya yi ą tyo ubətə wa aza a na a cigai Zagbain Yesu Zamawawa ni icigi i na yoo koto shi.

Mepepelime ma Bulu a tyo ya Aza a Filibi

Ucuduwu wa aatagada a nda

Bulu dana t̄ atsumā o u'wa wa ali ana u danai mepepelime ma nda a tyo aza e Itoni a na a ri alyuci v̄ Filibi. U dana yi t̄ adama u godyoo le adama e ikambi i na a yuwaan niyi ayi pe o u'wa wa ali, waru tsarā u rito le cine a yuwan wuma u sa'ani adama a Kristi Zamawawa.

Bulu damma t̄ aza e Itoni o o'wo tsu Zamawawa a mantsa suru. U roco le t̄ cine aa yuwan mazāngā ko nā a pe o sowuso atsumalimā. U damma le t̄ a na ili yi ulobonu i da a yuwan ulinga obolo ulobonu.

Nā aza e Itoni ana'an e desununā mepepelime ma nda, a tsu yuwan t̄ asalama adama a na mepepelime ma da ma na māri tapu na adanshi a mazāngā diga atsumā o u'wa wa ali. Ucira u na wo o'woto niyi ne ayi da ucira u na e revei Zamawawa waru nā mayan mo ulinga tsarā tso o'wo tsā yi. Ucira u ndolo za v̄ aza e Itoni a da suru ana'an cine u dānai za v̄ Bulu nā aza e Itoni a na a dānai pe Filibi.

Ili i na i ri pe atsumā a aatagada a nda

1. Icasu na avasa (1:1-11)
2. Urevu u wuma e ekere a Bulu (1:12-30)
3. Zamawawa iroci yu ukādātosu wa aci wa amayun (2:1-18)
4. Alabari a n'utsā mā Bulu (2:19-30)
5. Asulā a usu wu (3:1-4:9)
6. Bulu godyoyi aza a Filibi (4:10-20)
7. Icasu yu ukosu (4:21-23)

¹ Amu da Bulu, waru Timoti t̄ pa obolo na amu. Atsu agbashi e Yesu Kristi Zamawawa da.

N ta danasaa azagbain na akambit a azagbain a aālisa a aza e Itoni, waru a tyo aza e Itoni suru atsumā a Filibi aza a na Asulā a dangwai.

² Lyawa Asulā Dada tsu nā Zaghain tsu Yesu Zamawawa roco du isa'ani, reve waru u ca du asuvu nden.

Avasa a Bulu nu ugodyusho

³ N tsu godyusho t̄ Asulā a v̄ a mantsa ma na n cuwain nā ađu biti. ⁴ N tsu dāna

t̄ nā mazāngā nā maa yuwan avasa adama a du. ⁵ Adama a na i shi t̄ obolo nā amu atsumā a mabaza ma Alabari a Sa'ani adama e Yesu Zamawawa. I fara t̄ a yuwan ne a mantsa ma na yu uwai alabari a nda ăvu i lyuwa elime nā mayan ne hali n gogo. ⁶ Asulā a da a farai ulinga u nda atsumā a du, waru n reve t̄ waa lyawa shi, she nu ulinga u nda u shiwan o urana u na Yesu Zamawawa aq̄ t̄awa.

⁷ Mejegē ma da n tara ne tsunda adama a du suru. I t̄ a nu ubātā lāngā atsumā o okolo a v̄ adama a na tsu to obolo atsumā a aba'un a Asulā. Tsu yuwan t̄ a ne a mantsa ma na n shi o u'wa wa ali na a mantsa ma na n dānai fān, waru n dānai o mpolo n yuwan adanshi a amayun adama a Alabari a Sa'ani. ⁸ Asulā e reve t̄ cine n ciga ndu ni icigi ya Yesu Zamawawa. Waru u reve t̄ cine n cigai n dānai obolo nā ađu.

⁹ N ta a avasa ncigalai n du n yuwan ăbundālon hali u la'a ne. N ta a avasa waru a na yaa lyuwa elime na akungu atsumā o urevu nu ugbozu. ¹⁰ N ta a avasa ne adama a na n ciga du t̄ i reve ili i na i ri ya ăbulā na amayun, adama i dānu cece nā wuma u babu unusu hali Yesu Zamawawa t̄awā. ¹¹ Waru wuma u du u t̄ dānai tapu nā mayan me ili i na Asulā a cigai waru ili i nda i t̄ t̄awā Asulā nā tsugbain ni ica. Ili i sa'ani i ndolo ele da ili i na Yesu Zamawawa zuwai a wuma u du.

Alabari a Sa'ani atsumā o u'wa wa ali

¹² Ama a v̄, n ciga du t̄ i reve ili i na a yuwan numu u kamba t̄ Alabari a Sa'ani a lyuwa elime. ¹³ Gogo nda koyan da pa nda reve t̄ a na a nla numu na akani adama a na maa yuwsaan Zamawawa ăgandā. Hali gba nā ăsoja a na aq̄ pirishi ukobu u mogono suru e reve t̄ a na maa yuwsaan yi ăgandā. ¹⁴ Waru adama a na a nla numu, aza e Itoni nā ăbundā pa nda a tsurā t̄ ugbamu wo okolo hali gogo nda a ta dansaa ozo o ro adama a Zamawawa no okolo ugbamu babu wovon.

¹⁵⁻¹⁶ Ozo o ro a ta yuwan alajiya adama a na a ciga numu, waru a ciga t̄ a yuwan ili i na i ri mejegē. Ama a nda a ta yuwan alajiya adama a na e reve t̄ Zagbain t̄awāto mu t̄ pa adama n yuwan mpolo n yuwan adanshi a amayun adama a Alabari

a Sa'ani. Agba amayun a da waru ama o ro a ta yuwusan alajiya adama a tsushu'un na tsurala. ¹⁷ Ama a nda Ạtsumaq a alajiya e le adama e Yesu Zamawawa, a ta no okolo o ro ko'o. A ta yuwusan alajiya ni icigi ya aci i le tsara a tsura ica. Amayun a pe Ạtsumaq a le shi waru a kambuwa ugbozu shi. A ciga ta a dashi mu usuduwu Ạtsumaq a akani a na n ri.

¹⁸ Agba ko cine tsa da majiyan mo okolo me le ma ri, amayun a da a ta yuwusan alajiya e ikaka adama e Yesu Zamawawa. N ta yuwusan mazang a adama a alajiya e le. Waru n ta lyuwa elime na mazanga ¹⁹ adama a na n reve ta avasa a du niikambi i Ruhu va Yesu Zamawawa u ta zuwa a lyawa mu.

²⁰ N te icigi kuci n yuwan nden n na maa yuwan ili i na yaa zuwa mu mu uwua wono wan, amma o un a u ndolo, n ciga ta n yuwaan Kristi Zamawawa aganda babu wovon kuci. N shi na wovon de acapa shi, waru n ciga ta n dan a nu ucira gogo hali a 'yaw a elime adama wuma u va u ca yi tsugbain kuci, ko n ri wuma ko na n kuwa.

²¹ Na n ri wuma, u to o'wo adama a Kristi Zamawawa, agba na n kuwa u ta la'aa mu.

²² Agba na n lyuwa elime na wuma a lipunda, n ta tsura n lyuwa elime nu ulinga wa Kristi Zamawawa. N gura reve ili i na maa dangwa shi. ²³ Asala a na maa tara u yuwan ta usan. A mantsa mo ro n la'a ta ciga n dan a wuma, a mantsa mo ro gba shi, n la'a ta ciga n kuwa adama n dan obolo na Kristi Zamawawa. N dan obolo na ayi u la'aa mu ta ulobonu suru suru. ²⁴ Agba n reve ta i buwa ta a zama mu tsara n dan obolo na adu.

²⁵ Waru adama a na i buwai a zama mu, n reve ta n ta buwa wuma tsara i kungwa Ạtsuma o ucawu wo okolo a du waru ne da ya ushi mazang a mo ucawu wo okolo a du. ²⁶ Na ne da, na n tawisa ya a du waru, i ta dan a na mazang a ma abunda adama e ili i na i cina numu, waru i ta tsura ili na abunda na yaa zuwa i damma Yesu Zamawawa tu ulobonu.

²⁷ Amma ili i na i farai biti, ayi da, ni i ciga i 'yuwan i yuwan nden n na ma tawaa Alabari a Sa'ani tsugbain adama e Yesu Zamawawa. To, ko n dashi tawa me

ene du ko mu uwua adama a du, n te reve a na i ri mishin a majiyan ma ta ni ifobi i ta, o mpolo n na ya tsura aza a na aa ca okolo a Alabari a Sa'ani. ²⁸ She yu uwua wovon adama a n'yuwatan n du wan. Ne da woo o'wo le iroci i na Asula na aciyayi aa lungusa le avu gba u wawa du. ²⁹ Adama e Yesu Zamawawa, Asula a ca du ta ili i sa'ani a na a ca niyi okolo, waru u ca du ta ili i sa'ani i na yoo sowo Ạtsumalima adama a yi. ³⁰ I reve ta cine a ca numu Ạtsumalima hali gba gogo nda yu uwua ta a na ne da u buwai. Adu fo i te reveshe cu'un va Ạtsumalima a.

2

Idana tsa Yesu

¹ I ta nu ubgamu wa asuvu adama a na i ri uboluloi na Zamawawa? I ta nu uvo-towun wo okolo adama e icigi ya yi? I ta muwwulai obolo Ạtsumaq a Ruhu va Akiza? I te inda iliyali ya az a a du, reve i ri a kurusu ben ne ele? ² Adama a na n revei ne da u ri, n ciga du ta i zuwa mu mu uwua uyo'o lon. Apa ili i na yaa yuwan: i salalai vani du ulobonu, i cigalai, reve waru i yuwan ulinga obolo na majiyan ma ta a yuwan ili i ta.

³ She i yuwan ili adama a tsushu'un wan, waru she i yuwan ili adama o u'yasasan wa avangaci wan. Amma vu tara aciyawu ili i ro wan na vaa yuwan ili, reve vu dan a a majiyan vuma ro la'a wu ta. ⁴ She i dana adama e ili i na i buru ndu goon wan, amma i dana ada ama o ro fo.

⁵ Ạtsumaq a wuma a du ni i ciga i 'yuwan i yuwan majiyan waru i dan a aza a mayan ununa Yesu Zamawawa yuwin majiyan reve waru u yuwan.

⁶ Yesu ili i ta i da na Asula foyi, agba u yuwan majiyan ma na waa uwua uyo'o u na Asula a uwusa shi.

⁷ O un a u ndolo reve u kambato aciyayi ili i ro i da shi, avu wo o'wo unata ana aagbashi. A matsan yi ta vadilima.

⁸ Reve u dan a cine vu revei vuma. Avu u yuwan tsutoni na Asula, agba u kambato aciyayi ili i ro shi suru suru, hali u kuwa a akpata.

⁹ Adama o ndolo, Asula a 'yasan yi ta,
reve u rawato yi ubata u na u la'ai suru
suru.

Reve Asula a ca yi ala a na a la'ai ala biti.

¹⁰ Ne da vuma suru aqa kingyo na wu uwuwa
ala e Yesu. [◊]

Koyan da atsuma a zuva na o uvadi u ta
yuwan ne.

¹¹ Waru ne da una biti waa damma a alanga
eteshe

a na Yesu Zamawawa Zagbain da,
waru ili i nda i ta tawaa Asula Dada na
tsugbain.

Yi ikana tsi italyo'o

¹² N'utsa n va, i kurusu ta Asula kuci a
mantsa ma na n danai obolo na qadu. Gogo
gba a na n ri obolo na adu shi, i kuru hali
u la'a cine i yuwusain. I lyuwa elime nu
ulinga u na woo roco a wawa du ta, agba
i yuwan ne nu ucasu u tsugbain na wovon.
¹³ Asula a to ulinga atsuma du, a zuwusa
du i ciga i yuwan tsutoni, waru a casu du
ucira u na yaa yuwan ili i na i yo'onoto niyi
okolo.

¹⁴ She i yuwan mokodo ko nwasanlai
atsuma e ili i na yaa yuwusan wan. ¹⁵ Na
ne ko za oo goro du adama e ili i ro shi, ko
ke'en. I yuwan nden n cece, wuma u na u
ri nu unusu shi, qadu muwun ma Asula n da
atsuma o uvadi wi irumbu za na ri tapu na
ama a na a ri aza e iwuya waru aza a na
aa yuwusan unusu kuci. Lyawai wuma u
du wi ikana lon tsi italyo'o ubata wa ama
a nda. ¹⁶ I guza adanshi a wuma ulobonu,
adama ko na Yesu tawa, n gura damma n
riya ala'anlai e iladi'i shi, waru ulinga u
va wo o'wo ulinga we pere shi. ¹⁷ Ucawu
wo okolo a du a tyo yi Zagbain na cine yaa
yuwusaan yi aganda wo o'wo ta kucci e
ekere a yi. Waru u to o'wo she damma a
tsun ta mpasa n va atsuma a kucci du. Ne
da maa yuwan mazanga, waru n ta yuwan
mere obolo na qadu. ¹⁸ I yuwan mere adama
o ndolo, reve waru i yuwan mazanga obolo
na qamu.

Bulu lyunguyi ni ikambi

¹⁹ Na Yesu Zagbain usu aa jima shi, n
te ifobi i na maa lyunguwa du Timoti.
Reve nu u kamba ubata u va n ta yuwan
mazanga adama a alabari a na waa tawa

[◊] 2:10 Isha. 45:23.

mu adama a du. ²⁰ N ri na za ro tsa yi
shi. U te inda iliyali i du i na u la'ai koyan
pa. ²¹ N ta dansa ne adama a na koyan
da ta majiyan me ili i na u cigai goon, o
una u majiyan me ili i na Yesu Zamawawa
cigai. ²² Agba i reve ta cine Timoti rocoi
acyayi gashi mawun ma na ma ri obolo na
dada va yi da. U kamba mu ta atsuma a
alajiya a Alabari a Sa'ani. ²³ Na n reve ili
i na aa yuwan na qamu, n ta lyungu yi yaa
du. ²⁴ Waru n zuwa ta okolo waa jima shi
Zagbain ta zuwa mu n tawa yaa du.

²⁵ Ilyungu ta Abafaroditu ana malingata
ma du, reve gba u yuwan ili i na n cigai
suru. Za va da atsuma e Itoni, u yuwan ta
ulinga obolo na qamu, waru soja da obolo
na qamu. Gogo, n yuwan ta majiyan u
lobono ta n lyawa yi u kamba ubata u du.
²⁶ Adama a na u ciga ta u danu na qadu lon. U
dama ta ana yu uwai u shi ta ubanakun.
²⁷ Amayun a da u shi ta u banakan, u shi
ta u yuwan gashi u ta kuwa. Amma Asula
e ene ta iliyali ya yi, reve ana u wawai
wuma wa yi, qavu u putsa mu na mesun
adama a atsumolangu a abunda. ²⁸ Ayi da i
zuwai n la'a cigai n lyungu yi ubata u du.
Na ye enishe yi i ta yuwan mazanga, ne
da atsumolangu a va ee jebe. ²⁹ I raba yi
ulobonu atsuma a Zagbain reve i yuwan
mazanga lon. Icu'un ya ama o ndolo i ca
le tsugbain. ³⁰ I yuwan ne adama a na
u shi ta qakuwa adama o ulinga wa Yesu
Zamawawa, adama a na u tawa ta u shiton
ikambi i na qadu na aciyada yaa yuwan shi.

3

Ununa aqa tsura utsuru wa amayun

¹ Gogo gba, ama a va, i yuwan mazanga
adama a Zagbain! N ta mazanga n danaa
du ili i na n damma ndu de. Hali gba u ta
dash*k*amba du.

² She i lyawa ama a vama o ndolo a pusa
du ana wan. Ele da ama a na a tsu zuwa
mapada mo uryumbu ma vama, o rotso ta
musan me idaba. ³ Atsu tsu ta nu uryumbu
wa amayun adama a na tsu ta yuwan
aganda na Ruhu va Asula. Tsugbain tsa tsu
tsa tawa ta adama e Yesu Zamawawa waru
tsu zuwa ucira u tsu a lipu shi.

⁴ Amu gba n ta gura zuwa ucira e ili i lipu. Nà za ro te eneshe u tā tsurā ulyuwu wa aci ni ili i nda, n ta la'a yi Ạtsumà e ili i nda suru. ⁵ A pada mu tā uryumbu ọmu na ayin kunlā nu umatsun. Ọmu Ạtsumà a aza a Isra'ila a da. Ọmu ugundo wa Banyamit u da. U to rocosu na amayun ọmu za ve elentsu a Ibrahim a da. Nà tsaa yuwan adanshi à Wilà, ọmu Mafarishi ma da. ⁶ Ọmu za vu ucira da n shi, n zuwa tā aza e Itoni Ạtsumàlimà. Babu za na ee reme mu nu unusu u makuda mo upasu u tā u Wilà.

⁷ De Ọcapà, n shi tā a majiyan gashi ili i nda ili ya Ọbulà i da, agba gogo n tara le ili i ro shi, adama e ili i na Zamawawa yuwaan numu. ⁸ Upasu nà ne, n te inda ili biti babu Ọbulà nà n kurato yi nu urevu wa Yesu Zamawawa. Urevu wà Yesu Zagbain Zamawawa và u la'a tā ili biti Ọbulà, waru amayun a da. Adama à yi a da mo ocoyi ili biti, àvu n tara le tse everi adama mo o'wo za vu Zamawawa suru suru. ⁹ Waru adama mo o'wo obolo nà ayi suru suru, m buwa a zuwusaa isa'ani i và ko itoni i wilà ucira shi, amma n zuwaa tā Yesu Zamawawa ucira adama u wawa mu. N ta yuwan ne adama a na ure wà Ọsula u na waa zuwa tsu mejegé obolo nà ayi u to ucasu wo okolo. ¹⁰ N ciga ta n reve Yesu Zamawawa, nu ucira u na u 'yàsan niyi Ạtsumà à akwakwà. N ciga tā mo o'wo obolo nà ayi, adama n reve Ạtsumàlimà à yi. Waru n ciga tā mo o'wo obolo nà ayi Ạtsumà o ukwà wà yi. ¹¹ Ne da n ri nuuzuwu wo okolo na ọmu fo àa 'yàsan mu Ạtsumà à akwakwà!

Lyuwai elime nà mpolo

¹² Koto n koto mayan me ili i nda shi, waru koto a zuwa mu n shiwan shi. Amma n ta lyuwusa elime nu ulinga hali à tyo o ukosu na aa zuwa mu mo o'wo ili i na Yesu Zamawawa ciga numu mo o'wo. ¹³ Ama à và, maa dansa n tsurā tā de n guzà ili i nda suru shi, amma apa ili i na maa yuwan: N zuwa aciyava e ili ya Ọcapà shi, n to tono nu ucira adama n reme ili i na i ri elime. ¹⁴ N lyuwa tā elime nu ulinga adama n rawa ukosu a mantsa ma nà aa ca mu iliyinkapa, a mantsa ma na Ọsula ee de mu à tyo zuva adama e Yesu Zamawawa.

¹⁵ Koyan Ạtsumà à tsu za na kungwai de Ạtsumà à Ruhu u ta yuwan majiyan ne tsunda. Agba ni ili i ro i tā lo na i usuyi shi, Ọsula a ta zuwa du yee ene ili i na i ri mejegé. ¹⁶ Ili i na i la'ai ili biti àyi da: tsu lyuwai elime ni itoni yi ili i na tsu revei de amayun a da.

¹⁷ Ama à và, kuruyi cine maa yuwan ne, reve waru i rito à kalyuwusà ama a na a yuwan ne, adama a na ama nà àbundà à tā lo à nden o ure u na woo rocosu ama ele n'yuwatan ma akpataf e Yesu Zamawawa da. N damma du tā de ne, agba hali n gogo n te mesun na àbara adama a na ili i nda amayun a da. ¹⁸ Ama a nda a ta rawa o ukosu reve a cina ukwà suru suru. Ili i na aa yuwsaan àganda goon àyi da ili i na ele na aciyele a cigai adama à lipu le. À tā tsurusà tsugbain Ạtsumà e ili i wono i na aa yuwan ne. A zuwa tā okolo e le e ili yu uvadì u nda suru suru.

¹⁹ Atsu gba ama a zuva a da, ubàta u na Yesu Kristi Zagbain Zamawawa ri nden. Agba tsu te ipiri ya yi lon o utàwu wà yi Zamawawa tsu. ²⁰ U ta tawa lipu tsu aza a na à ri nu ucira shi o uvadì u nda, reve u kàmbaro le lipu tsugbain gashi za và yi, u ta yuwan ne nu ucira u gbain u na waa zuwa ili biti i yuwan tsutoni nà ayi.

4

¹ Ama à và, n te icigi i du, waru n ciga tā me ene du. I zuwa mu tā mu n yuwan mazàngà waru ọdu da ookokolo a na a ca numu. Adama o ndolo yi isawan nu ucira Ạtsumà e Itoni yi Zagbain.

Ununa ee isawan mejegé

²⁻³ Za và, àvu za vu ulinga va amayun da vu ri obolo nà ọmu, n ta patishi wu vu kamba àmaci e re a na à ri de obolo nà àvu. N te ipati ya Afodiya nà Sintiki àmaci e re a nda, e reme muwwulai adama a Zagbain. De Ọcapà a yuwan tā ulinga lon obolo na ọmu adama a damma ozo o ro Alabari a Sa'ani. Waru a yuwan tā ulinga nà Kileme na akapi à aza o ulinga obolo nà ọmu. Ọsula a dana tā ala a ama a nda Ạtsumà à aatagada a ama a wuma u na woo koto shi.

⁴ I yuwan mazangə kuci adama a Zagbain. N tə dəshi gba damma ne, i yuwan mazangə! ⁵ I kuru ben na ama suru, i cuwan utawu wu Zagbain u yuwan tə zuzu.

⁶ She i dama adama e ili i ro wan. Agba i yuwan avasa əvu i pati Əsulə ikambi e ekere e ili biti. I dənə o godyusho, əvu i damma yi ili i na i ri nə əyi shi. ⁷ Ni i yuwan ne, i reve tə Əsulə a ta zuwa okolo ə du ə dənu. Əyi nda əyi da ili i na i la'ai ulobonu upasu ni ili i na ookolo a vuma aa gura reve. Ne da wəqə tiga okolo ə du na asuvu ə du ətsuma ə nden n du ətsuma e Yesu Zamawawa.

⁸ Ama ə va, o ukosu n ta dansa ili i nda: i kəmbuwə ugbozu u du e ili i na i ri amayun, waru ni ili i na i rawai a ca tsugbain ni ili i na i ri mejege. I yuwan majiyan me ili i na i ri cece, ni ili yi icigi, ni ili i na yi ntsayi. I kəmbuwə ugbozu u du e ili i na i la'ai ulobonu waru u rawai ica. ⁹ I dənə a mayan me ili i na i ritoi ya'ə ə va suru. Waru i yuwusan ili i na suru yu uwua numu adansa. Waru i yuwusan ili i na suru ye ene numu a yuwusan. Adama a na ne da, Əsulə o okolo nden oo o'wo obolo nə ədu.

Bulu damma u godyo tə

¹⁰ Nu ufaru i dənə tə ada ə va. N reve tə majiyan mo ndolo mə dənə du tə lo, agba i tsurə ure u na yaa lyuwa elime ni ikambi i ə va waru shi. Gogo nda n tə ə mazangə a na i tsurai ure u na yaa kamba mu. ¹¹ Maa dansa ili i nda adama a na n lambai shi. O roco mu tə cine maa yuwan mazangə e ili i na i cina numu suru. ¹² N reve tə ili i na ə tsu de ulambu. Waru n reve tə ili i na ə tsu de utsuru. N reve tə cine mədənə ə mazangə kuci. N reve tə cine mədənə ə mazangə ətsuma o ucuwun na a mantsa ma ambulu. N reve tə cine mədənə ə mazangə ətsuma o utsuru wə abunda, ko babu ili suru suru. ¹³ N ta gura yuwan ili biti adama o ucira u na Yesu Zamawawa aa casu mu.

¹⁴ Agba suru nə ne, i yuwan tə ili i na i lobonoi adama i sowo nə amu ətsuma ə ətsumalimə a na moo sowuso gogo. ¹⁵ Waru ədu ama ə Filibi i reve tə a na ədu da goon aza a na a ca numu ikebe adama e ikambi a mantsa ma na n təwəqə ndu na Alabari a Sa'ani, reve waru n lyuwa elime

nə mmalu n lyawa Makidoniya. Ko əqə'isa ə əzə e Itoni o ro a yuwan ne shi. ¹⁶ Ko a mantsa ma na n shi Tasalonika i ca mu tə ikebe u la'a tə u tə.

¹⁷ Maa dansa ili i nda adama a na n cigai n dəshi ushi une'e u ro ya'ə du shi. Amma ili i na n cigai əyi da i tə ushi atsupu adama a na i yuwaan numu isa'anı. ¹⁸ Gogo n tə ni ili i na n cigai suru. Hali gba ili i na n ri nə əyi u la'a tə ili i na n cigai. I lyungu tə nu une'e wə abunda o ukere wə Abafaroditu, waru n ushi le ta. Kucci maguru ma sa'anı ma da, waru Əsulə ə ushi tə kucci'i waru u yo'onoto yi tə okolo. ¹⁹ Əsulə ə va, za na əa kalyuwusə mu, u ta ca du fo ili i na i cigai suru nu utsuru u tsugbain tsə yi. Utsuru wə yi ele da ili i na u ca ntsu o ukere wə Yesu Zamawawa. ²⁰ Adama e ili i nda suru, i ca Əsulə Dada tsu tsugbain babu ukotu. Ami.

Icasu yu ukosu

²¹ I casə əzə e Itoni ətsuma ə Filibi suru. Əzə ə tsu a na ə ri pa ə tə lyungusu ni icəsu i le. ²² Waru akapi ə əzə e Itoni suru ə tə casasə du fo. Əzə e Itoni a na aa yuwusan əlingə o ukobu u tsugono tsə Kaisa ə tə lyungusə du ni icəsu ləngə.

²³ Lyawa isa'anit yi Zagbain Yesu Zamawawa yo o'wo obolo na asuvu ə du.

Mepepelime mā Bulu a tyo ya Aza a Kolosi

Ucuduwu wa aatagada a nda

Bulu dana tā mepepelime ma nda a tyo aza e Itoni a na a ri pe atsumā a Kolosi ayi atsumā o u'wa wa ali. Bulu da farai aq'isa aza e Itoni a nda na aciyayi shi. Koto shi u bura ubaṭā'a shi ko ke'en. U reve tā adama aza e Itoni o ubaṭā'a adama e ili i na Abafara damma niyi. Abafara za vi Itoni da za na dānai obolo nā Bulu atsumā o u'wa wa ali.

Aza e Itoni a Kolosi a fara tā itoni yu uritosu i na i ri mejoge shi. A shi tā a ciga a putsaa aciyele ili i ro i na lipu cigai, waru a shi tā a ciga a yuwaan nlingata mā Asulā agāndā na akapi e ili i vama i ro. Bulu dana tā adama u damma le ili i ndolo suru amayun a da shi. U ciga tā u damma le e reve Yesu Zamawawa ca tā vuma ili i na vuma cigai suru. U cuduwa tā ulobonu lon cine Asulā nā Yesu Zamawawa kambai aza e Itoni.

Ana'an fo, Yesu Zamawawa ca tā ili suru i na vuma cigai adama tsu yuwaan Asulā agāndā o ure u sa'ani. Aatagada a nda a cuduwa tā adama a nda ulobonu lon a alanga e eteshe.

Ili i na i ri pe atsumā a aatagada a nda

1. Icasu (1:1-2)
2. Avasa o ugodyusho (1:3-8)
3. Yesu Zamawawa nu ulinga wā yi (1:9-2:19)
4. Wuma u sa'ani nā Yesu Zamawawa (2:20-4:6)
5. Icasu yu ukosu (4:7-18)

¹ Amu da Bulu. Asulā a dangwa mu tā adama mo o'wo aa jiya e Yesu Kristi Zamawawa. Timoti tā pa obolo nā amu, ayi mawun mā aqāwu mā tsu ma da.

² N ta dānasa mepepelime ma nda a tyo ubaṭā wa ama a Asulā aza a na a ri nā nden Kolosi. Ele aza a tsu a da waru o to tono Zamawawa mejoge.

Lyawa Asulā Dada tsu roco du isa'ani na asuvu nden a yi.

Avasa o ugodyusho

³ Tsu ta yuwusan avasa kuci adama a du, waru tsu to godyusho Asulā, Dada vu Zagbain tsu Yesu Zamawawa. ⁴ Ili i na i zuwai ayi da tsu uwua tā a na i cayi Yesu Zamawawa okolo a du, waru tsu uwua tā a na i ciga tā ama a Asulā suru. ⁵ I tā nu ucawu wo okolo ni icigi i nda adama o uzuwu wo okolo a du, agba Asulā a zuwa tā de ili i na yaa zuwusaa okolo de zuva adama a du, ubaṭā u na yee ene yi gogo shi. Yu uwua tā adama o uzuwu wo okolo a nda a mantsa ma na yu uwmai ikaka adama a amayun, Alabari a Sa'ani a na a damma ndu. ⁶ Alabari a Sa'ani a nda a vadala tā nden n du o urana u na yu uwmai amayun mejoge adama e isa'ani i na Asulā oo rocosu aza o unusu. Gogo gba Alabari a Sa'ani a nda'a a ta rawusa ubaṭā suru atsumā o uvadī. U ta matsasan muwun n na waa vadalasa nden ma ama ubaṭā suru ununa u vadala ndu.

⁷ Abafara to ulinga obolo nā atsu, waru tsu ciga yi tā lon. Ayi da za na tāwāq nā ndu na Alabari a Sa'ani'i. U yuwaan tā Zamawawa agāndā mejoge ana malingata mā tsu e memere mā du. ⁸ Ayi da za na damma ntsu ununa Ruhu va Akiza ca ndu icigi ya ama lon.

⁹ Adama o ndolo, tsu ta yuwusan avasa adama a du kuci. Tsu yuwan tā ne diga o urana u na tsu fara uwmai adama a du, agba tsu lyawa avasa shi. Tsu ta patishi Asulā a ca du urevu u mejoge e ili i na u ciga nā i yuwan, waru tsu ta patishi yi u ca du urevu wi ili i ruhu. ¹⁰ Ne da cine yaa yuwusan nden n du maa ca Zagbain tsugbain kuci, avu wu uwua uyo'o u du. I ta matsan muwun mā aqulā nā yaa yuwusan ili i sa'ani, waru i to roco isa'ani kuci. Ni i yuwan ne, i ta kungwa avu i reveshe Asulā kuci.

¹¹ Tsu te ipati Zagbain ca du ucira tsu ucira u tsugbain tsā yi adama i kabā asuvu waru i dānā na ankuri, adama waru i kuna wan. Lyawa u shiton du nā mazāngā.

¹² Tsu ciga du tā i godyoo Dada kuci. U ta zuwa du i tsura akunda a na waa ca ama a yi atsumā o tsugono tse ekan. ¹³ U wawa tsu tā e ekere a za na ri a tsugbain o tsugono tsi irumbu, waru reve u tāwāto tsu atsumā o tsugono tsa Mawun mā yi, za na u cigai lon. ¹⁴ Asulā a tsupaa tsu tā nā mpasa m

Mawun mā yi reve tso o'wo faan, ne da u yuwaan ntsu gafura vu nusu tsu.

Kristi Zamawawa la'a ta koyan

¹⁵ Kristi Zamawawa ununa Asulā a ri a da u ri, shede ama aa gura ene Asulā ne esu e le shi. Ayi da Mawun mo ufaru mā Asulā waru u to tsugono tsi ili i na Asulā a yuwan biti. ¹⁶ Ne da u ri adama a na Asulā a yuwan tā ili biti o ukere wā yi. U yuwan tā ili biti zuva ni ili biti pa o uvadi. U yuwan tā ili i na tsee ene ne esu biti, waru u yuwan tā ili i na tsee ene shi biti. U yuwan tā icu'un i tsugono nā cira koko'o suru aza a na ą ri ubatā u na tse inda shi. Amayun a da Mawun mā Asulā ma yuwan tā ili biti adama ili biti i ca yi tsugbain. ¹⁷ Utā lo kafu ili biti, waru ayı da u zuwai ili biti yo o'wo obolo.

¹⁸ Kristi Zamawawa da aci ą aa'isa ą aza e Itoni, ą aza e Itoni waru lipu vā yi da. Ayi da za na farai ąa'isa ą aza e Itoni waru ayı da za na Asulā a fara 'yasaın ątsuma a ąkwakwā, ąvu u kambatowisā yi wuma. Adama o ndolo, u la'a tā ili biti. ¹⁹ Asulā ene tā u lobono tā cine ayı u ri, waru u dānā ubatā wu Zamawawa suru. ²⁰ Asulā a zuwa tā o ure wā Yesu Zamawawa ili yu uvadi ni ili ya zuva suru a kambā cece ubatā wā Asulā. Mpasa mā Yesu n da n kambatoi asuvu nden nā Asulā ana a zuwai mpasa'a moo oco, ayı uvaru a akpata.†

²¹ De ącapa, i shi tā alanga nā Asulā. N'yuwatan mā yi n da i shi, ąvu majiyan me iwuya nā linga du kakasa du nā ayı. ²² Gogo gba shi Asulā a kambato du tā tsu n'utsa mā yi. U yuwan tā ne nā lipu Mawun mā yi, za na kuwai a akpata. Adama o ndolo, Yesu Zamawawa tāwāto du tā a makakan mā Asulā, ąvu yo o'wo babu unusu, ununa ko za aa yuwan adanshi o ro a aci a du shi, nā yi isawan a makakan mā yi. ²³ Amma ni i ciga i 'yuwan i lyuwa elime nu u'ususu na ili i nda amayun a da waru ni i ciga i 'yuwan yi isawan pe nu ucira. She i lyawa uzuwu wo okolo ą du na ushiyi a mantsa ma na yu uwai Alabari a Sa'ani wan. A yuwan tā alajiya a Alabari a Sa'ani a nda o uvadi suru, waru ąmu Bulu, mo o'wo tā aagbashi e itana yi ikaka i nda.

Ulinga wā Bulu

²⁴ N ta uwusa uyo'o a mantsa ma na aa casu lipu vā ątsumalimā adama ą du. N to sowo ątsumalimā e ili i na i tāwai biti, agba suru nā ne n sowo ątsumalimā a na a rawai za na Kristi Zamawawa sowoi shi. ątsumalimā'ą u tāwāq tā aa'isa ąza e Itoni ni ikambi za na ayı dā lipu vā yi.

²⁵ Gogo ąmu aagbashi ą ąa'isa ą ąza e Itoni a da adama a na Asulā a zuwa mu tā n damma du ikaka ya yi suru cine u ri amayun. ²⁶ Asulā o sokoo tā ama ikaka'a de nu ujimu, agba gogo a mantsa ma nda u roco tā ama ą yi ifobi ya yi. ²⁷ Asulā o roco tā ikaka ya yi adama a na u cigai ądu Atakpaci i reve ili i sa'ani ni ili i gbain i nda. Ili i na i shi usokowu, avu gogo e ene yi a alanga eteshe, ayı da: Zamawawa tā nden ątsuma ą du, waru ne da i revei a na i ri na akunda ątsuma a tsugbain tsā yi.

²⁸ Adama o ndolo a da tsaa dansaa koyan da adama a Zamawawa ubatā u na tsu 'yawā suru. Tsu to ronuso le atsuwu waru tsu to rocosu le. Tsu ta yuwusan ulinga nu urevu u na Asulā a ca ntsu, adama a na tsu cigai ą dānā obolo nā Kristi Zamawawa waru oo o'wo wuntsayi na aa 'yawā ą makakan mā Asulā. ²⁹ N ta yuwusan ulinga lon adama wo o'wo ne, agba n ca tā aciyavā suru suru o ucira u gbain wā Kristi Zamawawa za na aa yuwusan ulinga ątsuma ą vā.

2

¹ N ciga du tā i reve cine n yuwan ątyo a na maa yuwan adama ą du, waru adama ą ąza e Itoni ątsuma a Lawudikiya, waru na adama ą ąza e Itoni a na koto a ga'ain nā ąmu shi. ² N yuwan tā ili i ndolo adama n dashi le ubamu wo okolo waru adama o boluloi ni icigi. Ayi nda u ta lyawa le ątsura ili i sa'ani yā abundā i na i tsu tāwa ne e reve ili yu usokowu yā Asulā. ³ Adanshi ą Kristi Zamawawa da maa yuwusan. Ayi da za na ri uguzu ni ili yu ugbozu suru waru nu urevu u na tsee ene shi. ⁴ N damma du tā ili i nda adama she za gura pusān du ugbozu wan na a yuwan ulinga nu urevu wu uvadi, waru a yuwan mawasan nā ądu. ⁵ Ko na wo o'woi n ri zuzu nā ądu shi, okolo ą vā o to obolo nā ądu. Agba n tā ą mazangā mā ąbundā adama a na i ri a yuwusan

nden n wuma na wu ntsayi, waru adama a na i ri nu ucawu wo okolo wu ucira a Zamawawa.

Zamawawa tawaa ta na wuma wa amayun

⁶ Gogo gba a na i ushiyi Yesu Zamawawa, Zagbain dū, i lyuwa elime ni itoni ya yi. ⁷ I shuwā aralu ą du ątsumā ą yi reve i kungwa ątsumā e le. Ne da ucawu wo okolo ą du ą tsurā ikyun yu ugbamu, cine o rito ndū. Ne da waru yaa shiwan nu ugodyusho.

⁸ She i lyawa nanza reme du ątsumā a mawasan me pere wan. Mawasan mo ndolo mā tā dānā gashi urevu u da, agba uritosu u vuma u da goon. A tāwā tā o ucira u ruhu wu uvadī u nda amma ubātā wā Kristi Zamawawa da shi. ⁹ Ili i na i ri pe ątsumā ą Asulā suru ą tā pe ątsumā ą Kristi Zamawawa. ¹⁰ I to obolo nā ayi, adama o ndolo ili i na i ri ątsumā yi suru ą tā pe ątsumā ą du fo. Waru u ta yuwan tsugono a aci a cira suru na ama a gbagbain suru.

¹¹ Ana i tāwāi ya Yesu Zamawawa u pada du tā uryumbu o ure u ruhu. Mapada mo uryumbu mo ndolo cine vuma tsu pada vuma uryumbu da shi. Ili i na gba Kristi Zamawawa yuwan ąyi da u pada tā wuma vu nusu du. ¹² Ana a yuwaan du urumbusu, ą cido du tā obolo nā Yesu Zamawawa. Reve ą 'yāsan du ą tyo a wuma adama a na i ri nu ucawu wo okolo ątsumā o ucira wā Asulā, za na 'yāsan Kristi Zamawawa ątsumā a ąkwākwa. ¹³ I dānā tā ąkwākwa adama ą nusu dū waru adama a na i dānāi no okolo ą nusu. Amma Asulā a zuwa du tā i dānā wuma ątsumā e Yesu Zamawawa. U yuwaan du tā gafura vu nusu du suru.

¹⁴ Udaru vu nusu dānā tā lo udānu, waru udaru u nda u tā a aci ą tsu. Amma Asulā ą kimusa tā udaru'u, u tara le tā reve u lungusā le ana a vara nle akpata ą Kristi Zamawawa. ¹⁵ O ure u nda u da, Asulā a tawai ucira wu cira na aza a tsugbain. U ca le tā wono a alanga e eteshe a na u lyuwai aci e le a akpata ą Kristi Zamawawa.

¹⁶ Adama a nda, she i lyawa nanza kototo du, adama e ili i na yoo sowo ko i lyuwa wan. She i lyawa le o kototo du adama a na i kudāi a yuwan ąbuki a rana va akiza o ro wan, ko a yuwan ąbuki o Woto Sa'avu

wan, ko a na i kudāi o toni wilā wa Ashibi wan. ¹⁷ Adama a na wilā u ndolo oroci e ili i na i ri amayun a da. Zamawawa a aciyayi ąyi da ili i na i ri amayun. ¹⁸ Ama o tā lo a na a uwusa uyo'o lon na a tarasa aciyele ili i ro i da shi ne epen, waru a na yuwsaan nlingata mā Asulā agānda. She i lyawa ama o ndolo e geshe du ana ya ą ushi ili i na yi ntsayi i ushi a na i lyuwai aci wan. Cu'un va ama ndolo a tsu damma tā ili suru i na e enei, waru wuma u babu a akiza e le u tsu zuwa le tā a 'yāsan avangaci ątsumā o urevu u tsulo tsā le. ¹⁹ Ama a nda ą ri obolo nā Yesu Zamawawa Aci ą lipu shi. Adama a na tsu tu ubolu nā ayi ą lipu e ekere a aruva o ugbamu ą yi, waru tsu ta kungwa nnā tsu tsurā ilyalya i tsu nu ucira u tsu diga ą Asulā goon.

²⁰ I kuwā tā obolo nā Zamawawa, reve wo o'woto du fāqān diga o ucira wu uvadī u nda. Adama ą nye i ri oo tono wilā wu uvadī u nda vadamma ądu ąza o uvadī a da? ²¹ Wilā u nda u damma tā, "She i guzā ili i nda wan!" ko "She i lyuwa ili i nda wan!" ko "She i ju'wān ili i nda wan!" ²² Wilā u nda u ta adanshi a aci e ili i nda i na i tsu jima shi. Nnā tsu yuwan ulinga ni ili i nda, tsu tso oco le tā. Ne da fo wilā u na ama a zuwai. ²³ Wilā u nda ą tā gashi ą tu ulobonu adama a na a zuwa tā ama a yuwan ukadu o yo'onoto Asulā okolo, ko o roco ukādātosu wa aci. Agba epen a da, waru a tsu zuwa tā ama a ca aciyele ątsumalimā adama o yo'onoto Asulā okolo. Agba wilā u nda u tsu kamba vuma na cigai lyawa majiyan me iwuya ni icigi yi iwuya shi.

3

Cine yaa yuwan wuma u cece

¹ Adama a na ą 'yāsan ndū obolo nā Kristi Zamawawa, i ciga i 'yuwan i zuwa okolo ą du e ili ya zuva, ubātā u na Yesu Zamawawa ri nden o ukere usa'ani wā Asulā. ² I zuwa okolo ą du a jiyan e ili ya zuva, agba she a jiyan e ili yu uvadī u nda wan. ³ I yuwan ili i nda adama a na i kuwā tā ana Kristi Zamawawa kuwāi, gogo gba shi wuma u du u tu usokowu ya Yesu Zamawawa ubātā wā Asulā. ⁴ Yesu Zamawawa da wuma wa amayun ą du,

agba nu u roco aciyayi, ᾳdu fo o to roco du ⠀⠀atsumã a tsugbain tsã yi.

⁵ Ili i na i ri pe ⠀atsumã ⠀a lipu du, i ciga i 'yuwan yu una ili ndolo suru: ili tsã tsipere, hali ni ili i wono i tsipere i maluwa me icigi i tsipere. I 'yuwan i ciga i lyawa icigi vu cu'un vi iwuya suru. Waru i ciga i 'yuwan i lyawa utsan suru u na u rocoi ⠀agandã a ⠀amãli. ⁶ Ucasu wã ⠀atsumalimã wã ⠀Asulã o tã lo a tãwã a ama a na aa yuwusan ili i ndolo.

⁷ Ne da ᾳdu fo i yuwusain a mantsa ma na i yuwusain ili i nda de. ⁸ Amma gogo i ciga i 'yuwan i vari ili i ndolo suru. She i dãna no okolo usuduwu ⠀abundã wan. She i yuwan upan lon wan. She i yuwan ule'e wan. Waru she i yuwan adanshi e open a aci a nanza wan, ko i yuwaan nanza adanshi a vanvama wan. ⁹ She i yuwunlai open wan, ana wo o'woi i fodo tã de akuci o okolo ⠀a du waru nã cine i shi a yuwusan ili. ¹⁰ Gogo yo oto tã okolo a sa'avu waru za na yuwan okolo a sa'avu'u u ta lyuwa elime nu u casu ndu urevu nu u zuwusa ndu yoo o'wo tsã yi. ¹¹ Atsumã o ure u sa'avu u wuma u nda, wo o'wo ili i ro shi ko ᾳdu aza a Isra'ila da ko Atakpaci. Wo o'wo ili i ro shi ko a pada wu tã uryumbu ko a pada wu shi. Wo o'wo ili i ro shi ko ⠀avu mocin na koto e revei da shi, ko diga e elentsu ama a na a cigai addama da. Wo o'wo ili i ro shi ko ⠀avu aagbashi a da ko aagbashi a da shi. Ili i tã i na i la'ai ulobonu ⠀ayi da Kristi Zamawawa, waru u tã pe ⠀atsumã ⠀a tsu suru.

¹² Adama e ili nda, waru adama a na ⠀Asulã a dangwa ndu yo o'wo ama ⠀a yi, waru u zuwa du tã yo o'wo cece, waru adama a na u ciga ndu, adama o ndolo i guzulai ni iliyali, ni isa'ani. Waru i dãna ben na ankuri. Ili i nda yo o'wo tsu utugu u na i tso oto. ¹³ She i dãna a muwwulai mu upan vãni du wan, waru ni i nusunlai, i yuwunlai gafura. Zagbain yuwaan du tã de gafura, adama o ndolo i yuwunlai gafura ne. ¹⁴ Waru ili i na i la'ai ulobonu ⠀ayi da, i ciga i 'yuwan i dãna ni icigi. Icigi i da i bolo ntsu suru, reve u lyawa tsu tsu yuwan nden n sa'ani.

¹⁵ Lyawa asuvu nden e Yesu Zamawawa yuwan tsugono o okolo ⠀a du. I yuwan ili i nda adama a na ᾳdu ama ⠀a lipu tã

da waru ⠀Asulã e de du tã i yuwan wuma ⠀atsumã a asuvu nden. Waru a mantsa suru i godyusho ⠀Asulã. ¹⁶ I lyawa ikaka yã Kristi Zamawawa dãnu ⠀atsumã o okolo ⠀a du lon waru i tã tsurã ugbozu. I yuwan ulinga ni idanshi yã yi i ritoloi reve waru i calai ⠀asala a sa'ani. I dãna o godyusho ⠀atsumã o okolo ⠀a du waru a mantsa suru i dãna a canasa ⠀Asulã ishipa i sa'ani icu'un icu'un. ¹⁷ Waru ili i na i yuwan suru ko ili i na i dammai suru, lyawa o o'wo gashi vuma na isawain o unã wu Zagbain Yesu da. Waru a mantsa ma na yaa yuwusan ili i nda, i godyoo ⠀Asulã Dada kuci e ekere a yi.

Cine yaa yuwan nden a 'wa du

¹⁸ Amaci, i toni ali ⠀a du, adama a na ⠀ayi ndolo ⠀ayi da ili i na yi ntsayi ana i toniyi Zagbain.

¹⁹ Ali, i ciga ⠀amaci ⠀a du, waru she i dãna usuduwu e ekere e le wan.

²⁰ Muwun, i yuwan tsutoni nã mbara n du ⠀atsumã e ili suru, ne da yoo yo'onoto Zagbain okolo.

²¹ Nan dada, she i damaton muwun n du wan, tsãra o o'wo nu ukudu wo okolo a wuma u le wan.

²² Agbashi, i ciga i 'yuwan i yuwan tsutoni na azagbain ⠀a du ⠀atsumã o uvadi u nda. I yuwan ukadu i yo'onoto le okolo. She i yuwan ne a mantsa ma na ⠀a ri lo a kalyuwusã du goon wan. I yuwan ne no okolo ⠀a tã ko nã ⠀a shi lo a kalyuwusã du shi. Ne da ya ca Zagbain tsugbain. ²³⁻²⁴ Zagbain Yesu da yaa lingasaa a mantsa suru. Ama a da yaa lingasaa shi. Zagbain ta ca du ili i na u zuwayi ama ⠀a yi o unã wi ili i na i yuwan. Adama o ndolo, i linga nu ukadu u du suru. ²⁵ ⠀Adu waru i reve tã nni i yuwan ili i babu ulobonu, a ta tsupa du fo ni ili i babu ulobonu u na i yuwan. Adama a na ⠀Asulã ⠀a ri na adangulu shi.

4

¹ Azagbain, i kalyuwã agbashi ⠀a du ulobonu, waru i guzã le ulobonu. I yuwan ne adama a na i revei a na i ri fo nã Zagbain zuva.

Iyuan avasa

² I dãna a yuwan avasa kuci no okolo ⠀a du ufobu waru nu ugodyusho ⠀atsumã o okolo ⠀a du. ³ Waru i yuwaan tsu avasa kuci.

I yuwan avasa a na Əsulə əq kpatu'waa ikaka i tsu ure, adama tsu damma ama ili yu usokowu ya Kristi Zamawawa, ili i na i zuwai n ri wunlu na akani.⁴ I yuwan avasa adama n gura yuwan adanshi e ikaka i nda ulobonu, waru o ure u mejege.⁵ I dana nu ugbozu nni i ri obolo na ama aza a na a ri əza e Itoni shi. I yuwan ulinga na mantsa ma na i tsurai biti mejege.⁶ I yuwan adanshi ni idanshi i sa'ani waru i lyawa adanshi ə du o o'wo uyo'o u mawwa kuci tsa akpadì. Ayi da waa kamba du i usu yeci i na za ro aa yuwan du.

Icasu yu ukosu

⁷ Tikiku ta damma du adama ə va. N ciga yi tə lon. Ayi za vi ikambi va amayun da za na aa lingasaa Zagbain obolo na əmu.⁸ N lyungu yi tə ətsumə a mmalu n sa'ani nda ə tyo ya'ə du adama u damma du cine tsu ri pa a yuwusan, waru adama u dəshi du okolo ubgamu.⁹ Waru n tə lyungusu Unisima. Ayi fo za na oo soduwo matsan ma da waru za tsu na tsu cigai. Waru vuma tə da ətsumə a ama ə du. A ta damma du ili suru i na yaa farasa pa nda.

¹⁰ Arista tə pa obolo na əmu o u'wa wa ali. U tə lyungusaq du ni icasu ya yi, ne da fo Marku, za na kaka tə da le na Banaba. Tsu damma du tə de nu ufaru i ushi Marku nnu u təwə ya'ə du.¹¹ Josuwa* za na waru ə tsu de Yusutu, lyungu tə fo icasu ya yi. Ele nda ele da əza e Itoni ətsumə aza a Isra'il goon ətsumə aza a na tsaa yuwusan ulinga obolo. A tə pa a yuwusan ulinga obolo adama o tsugono tsə Əsulə waru ə tə tanatosu mu okolo lon.

¹² Abafara vuma da diga ə lyuci du, waru aagbashi e Yesu Zamawawa a da. U lyunguwa du tə icasu ya yi. U tsu yuwaan du tə avasa babu uro. U tsu pati tə Əsulə a gbamato du waru u zuwa du yo o'wo wuntsayi, adama yi isawan nu ucira ətsumə e ili i na Əsulə a cigai suru.¹³ N ta gura yuwan adanshi ə yi ana wi isawaan ndu obolo na əza e Itoni ətsumə a Lawudikiya na Hirafoli.

¹⁴ I'utsə ya əbulə i tsu za vu urevu wə agumə Luka tə lyungusu fo icasu ya yi, ne da fo Dima.¹⁵ I yuwan ankuri i lyunguwa

əza ə tsu əza e Itoni ətsumə a Lawudikiya icasu i va, waru na Nimfa ka obolo na aza a na o tsu bolotosu o u'wa wə yi.

¹⁶ Ni i koto desununə u mepepelime ma nda, i lyunguwa əza e Itoni ətsumə a Lawudikiya adama ele fo e deyinunə. Waru ədu fo i denunə mepepelime ma na n danaa nle.¹⁷ I damma Arikibu adanshi a nda, "Vu 'yuwan ciga vu koso ulinga u na Zagbain ca nuwu suru."

¹⁸ Amu, Bulu, əmu da n danai icasu i nda ne ekere ə va.

I cuwan na akani ə va.
Lyawa isa'ani ya Əsulə i dana obolo na ədu.

* **4:11** Josuwa na Tsuyahuda ili i tə i da na Yesu na Tsuheleni.

Mepepelime mo Ufaru ma Bulu a tyo ya Aza a Tasalonika

Ucuduwu wa aatagada a nda

Bulu da danai mepepelime ma nda waru u dana tā mepepelime mo ro a tyo əzə e Itoni a Tasalonika. Tasalonika lyuci gbain da a nge'en m mala ne eden əbundə. Waru ubatā u da a na ama əbundə a ri oo tono amali. Bulu tawā tā ətsuma a Tasalonika reve u rito ama adama e Yesu. Ayi pe u davusa tā amuna o ogodo adama u tsura ikebe. Aza e itoni ya amali na əbundə o o'wo tā əzə e Itoni ya Yesu. Aza a Isra'il fo ətsuma a lyuci'i o o'wo tā əza e Itoni.

A mantsa wa'a, reve azagbain a lyuci'i a uwa tsushu'un, avu o loso Bulu ubata'a. A tyo de, reve Bulu lyungu kambi vā yi Timoti u 'yawā u tawā yi ni ili i na yaa farasa nā əzə e Itoni a na u lyawai de Tasalonika. Timoti tawā yi tā na adanshi a sa'an, a mantsa ma na wu uwmai adanshi a sa'an a nda a da Bulu danai mepepelime ma nda.

Abajini o uritosu ətsuma e mepepelime ma nda ayi da, cine ili ya dāna a mantsa ma na Yesu a kambā ətsuma o uvadi u nda. Ili nā əbundə i ta fara a mantsa mo ndolo. Tsaa gura reve urana u na ili i ndolo yaa fara shi, adama o ndolo tsu 'yuwan tsu ciga ətsu e ipiri tsu yuwan wuma cine Əsula a cigai. Bulu cuduwa tā ili i nda suru ətsuma e mepepelime ma nda.

Ili i na i ri pe ətsuma a aatagada a nda

1. Icasu (1:1-3)
2. Ucawu wo okolo wa aza a Tasalonika ni iroci i le (1:4-3:13)
3. Wuma u na u tsu yo'onoto Əsula okolo (4:1-12)
4. Ili i na a zuwusa yaa fara nā Zgbain kambā (4:13-5:11)
5. Ili yu ukosu i na aa yuwan ni icasu (5:12-28)

¹ Amu Bulu, nā Sila nā Timoti, ətsu da tsaa danasaa əzə e Itoni ətsuma a Tasalonika mepepelime ma nda. U tā a tyo ubatā a ama a na a ri əzə a Əsula waru aza a na a ri aza a Zgbain Yesu Kristi Zamawawa a na a ri de ubata'a.

N ta yuwusan avasa Əsula o roco du isa'ani ya yi waru u zuwaa du aba'un a asuvu nden!

Ama a Tasalonika a tā nu ucawu wo okolo

² Atsu tsu godyusho tā Əsula adama a du. Waru a mantsa suru nā tsaa yuwusan avasa, tsu yuwaan du tā avasa. ³ Nā tsu yuwan adanshi nā Əsula nā Dada tsu adama a du, tsu yuwan tā adanshi e ili i na yaa yuwusan adama o ucawu wo okolo a du. Waru tsu yuwan tā adanshi a du adama o ularinga wu ucira u na i yuwan adama a na i cigai ama. Waru tsu yuwan tā adanshi a du adama o ulyuwu we elime u na ya kalyuwusə Zgbain Yesu Zamawawa nni i ri pe ətsuma a ətsumalima.

⁴ N'utsa n vā, Əsula a tā nā adu o okolo, waru ətsu tsu reve tā a na u dāngwa ndu yo o'wo ama a yi. ⁵ Ana tsu damma ndu Alabari a Sa'ani, ni idanshi i da goon shi, amma nu ucira, adama a na Ruhu va Akiza ca du tā urevu lon ana tsu damma ndu amayun. Ana tsu dānai obolo nā adu, ye ene tā cine tsu yuwan nden n tsu o rocosu amayun e ikaka i tsu. ⁶ Ne da i ritoi i yuwan cine ətsu tsu yuwan nden, waru cine Zgbain Yesu yuwan nden mā yi. Ko na ətsuma a ətsumalima a əbundə i ushi tā ikaka'a, Ruhu va Akiza zuwa du tā i yuwan mazanga.

⁷ Ne da fo yo o'woi iroci e ekere a ama a na o toniyi Zgbain ətsuma a Makidoniya nā Akataya. ⁸ Waru adama a du a da ikaka yi Zgbain i bazai ətsuma e ida i ndolo, hali u karalai ubatā u ndolo suru. Ama ko te da a uwwa tā adama o ucawu wo okolo a du. Adama o ndolo tsaa ciga tsu dāshi yuwan adanshi o ndolo shi. ⁹ Ama'a na aciyele a lyuwa tā elime a yuwusan adanshi cine i ushi ntsu. Waru a yuwan tā fo adanshi cine i vadai i lyawai amali a du nā cine yaa yuwusaan Əsula a amayun əgandə za na ri wuma. ¹⁰ Waru a ta dansa cine i ri ufobu a pura makambā ma Mawun mā yi Yesu u tawā diga zuva. Əsula a 'yasan tā Yesu ətsuma a akwakwā, waru Yesu dada aa wawusa tsu ətsumalima o uge'etosu u na wāq tawā.

2

Ulinga wā Bulu atsumā a Tasalonika

¹ Ama ą va, i reve tā ana tsu bura ndū pere da shi. ² Cine i revei, tsu dānā tā atsumā ą Filibi kafu tsu tāwā ya'ā du. De da a ca ntsu atsumālimā reve waru a yuwaan tsu ulamu. Agba Əsula a ca tsu tā okolo o ugbamu u na tsu damma ndū Alabari a Sa'ani a alanga e eteshe, ko na wo o'woi ama o ro e gigeshe tsu tā de. ³ Tsu tāwāqā du ni ikaka i tsu obolo ne epen shi. Waru tsu tāwāqā du nā ąyi no okolo o ro de ko'o shi, ko adama a na tsu cigai tsu yuwaan du ugbozu shi. Ne da shi, ko ke'en!

⁴ Əsula a usu tsu tā, dāda u ca ntsu Alabari a Sa'ani a yi tsārā tsu damma ama. Ili i na tsu cigai ąyi da tsu yo'onoto Əsula o okolo adama a na ąyi da u tsu lyungwā okolo ą tsu. Atsu tsu zuwa atsuvu e ili i na ama a dansa shi. ⁵ Adu i reve tā a na ica i na tsu cuwa ndū ica ye epen i da shi, waru Əsula na aciyayi u to roco ili i na tsu yuwan, tsu yuwan le adama tso obonu ili suru shi. ⁶ Waru tsu yuwan ili i ro tsārā tsu tsurā tsugbain e ekere ą du shi, ko e ekere a ama a na a buwai.

⁷ O una u na, ątsu ajiya e Yesu Zamawawa da, tsu shi ta zuwa du i ca tsu ili. Agba tsu yuwan ne shi, amma, reve tso o'wo ben atsumā ą du cine mma tsu ca mawun maani reve waru u golobo yi. ⁸ Tsu ciga du tā lon, waru tsu tā nā mazāngā ma na tsaa damma du Alabari a Sa'ani a Əsula. Waru tsu tā nā mazāngā ma na tsaa kamba du atsumā e ili icu'un icu'un, adama a na yo o'woi ama a na n ciga lon.

⁹ Ama ą va, i cuwan cine tsu yuwan ulinga nu ucira u tsu suru ana tsu dānai nā ądu. Usana na ayin tsu yuwan suru tā ukadu wi izami yi ikebe adama e ili i na tsu cigai tsu tsula suru. Tsu zuwaa du ume shi, ana tsu dānai obolo na ądu a yuwan alajiya a Alabari a Sa'ani a Əsula. ¹⁰ Adu ye ene ta ne esu ą du, waru Əsula e reve tā ne, a na tsu ri cece na amayun, waru ko za aa gura tsurā ili i na woo gorō a aci ą tsu shi cine tsu yuwan nā ądu, ądu aza a na i usuyi Zagbain. ¹¹ Waru i reve tā cine tsu guzai za suru cine dada tsu kālyuwā muwun mā yi. ¹² Tsu te ipati i du, waru tsu ta casu du adanshi, waru tsu ta zuwusa du, i yuwan

nden n na māqā tāwāqā Əsula nā tsugbain adama a na ąyi da u de ndū i uwa atsumā o tsugono tsā yi tsārā i tsurā tsugbain tsā yi.

¹³ A mantsa suru tsu to godyusho Əsula adama a na i usuyi ikaka i na tsu yuwaan ndū alajiya. Idamma adanshi ą tsu idanshi ya ama a da goon shi. I ushi yi tā cine u ri amayun. Ikaka ya Əsula i da. Waru ikaka'a i lyuwa tā elime a yuwan suru tā atsumā ą du aza a na ą usuyi.

¹⁴ Ama ą va, ana i usuyi ili i na tsu dammai, ama ą du a ca du tā atsumālimā. Ne da yo o'woi vadamma ą'isa aza e Itoni ą Əsula atsumā a Yahuda. Ama o ndolo ą usu tā Yesu Zamawawa, amma ama e le, aza a Isra'il, a ca le tā fo atsumālimā. ¹⁵ Aza a Isra'il o ndolo o una tā amasula e le, hali ozo o ro e le o una Zagbain Yesu. Gogo a ca tsu tā atsumālimā ąvu o loso tsu o uta. Ama a nda o yo'onoto Əsula okolo shi, waru a 'yuwan tā ama suru. ¹⁶ A putsa tsu tā a na tsaa yuwan adanshi na Atakpaci, adama ą tsurā iwawi wan. A ta yuwan suru tā dashishi nusu le. Gogo Əsula a yuwan tā upan waru u ca le tā atsumālimā.

Bulu ciga tā burā le

¹⁷ Ama ą va, ana o loso ntsu atsumā ą du, tsu jima shi, reve tsu uwa maluwa ma na tsāqā kāmbā ya'ā du. Tsu lyawa majiyan ma ądu shi, ko ke'en, tsu dānā tā nā maluwa ma na tsee ene du. ¹⁸ Amayun a da a na tsu shi tsu cigai tse ene du, amu Bulu, n yuwan tā ukadu mantsa nā ąbundā adama n tāwā ya'ā du, amma reve Male me geshe tsu. ¹⁹ Ili i na i zuwai n cigai me ene du ąyi da i tā tāwusā tsu nu uzuwu wo okolo, waru i tāwāqā tsu tā nā mazāngā, waru ądu da iroci yu ulyuwu wa aci ą tsu. I ta zuwa tsu tsu yuwan mazāngā ą makakan ma Zagbain tsu Yesu nnu u tāwā. ²⁰ Amayun, ądu da tsugbain tsā tsu nā mazāngā mā tsu.

3

¹ Adama a na tse enei tsaa gura dānū babu na tsu uwai alabari ą du shi, dāda tsu isawantoyi adanshi tsi isawan atsumā a Atina ne'en, ² reve tsu lyungu Timoti ya'ā du. U ta yuwan suru tā obolo nā ątsu ana aagbashi ą Əsula, reve waru u yuwan alajiya a Alabari a Sa'ani a Kristi Zamawawa. Tsu lyungu yi tā adama u zuwa du i gbama

waru u dashi du okolo ubgamu o ucawu wo okolo a du. ³ Tsu ciga du yoo o'wo udamu adama a addama a na i ri pe shi. Na ne suru, i reve ta a na a dangwa ntsu de adama o oso a atsumalima a nda.

⁴ A mantsa ma na tsu danai obolo na adu tsu ronuso du ta atsvu a na addama a ri lo a tawa du babu ujimu. Waru i reve a na addama'a a tawai de. ⁵ N reve ta na addama a du, waru maa gura danu babu na mu uwai ili i na yaa balu du o okolo a va adama a du shi. Ayi da i zuwai n lyunguwa ndu na Timoti. N lyungu yi ta adama we ene ko ucawu wo okolo a du a buwa ta ubgamu. N ta uwusa wovon she Za Malyungwa ma lyuwa aci a du o ure u ro avu waru ulinga u tsu woo o'wo pere wan.

Timoti dammai ili i na we enei

⁶ Gogo da Timoti rawai ana wu utai ya'a du. U tawa tsu ta na alabari a sa'ani adama o ucawu wo okolo ni icigi i du. U kambuwu tsu ta a na yaa cuwusan na atsu na mazanga, waru i ta maluwa ma na yee ene tsu cine atsu tsu ri a maluwa ma na tsee ene du.

⁷ Ama a va, atsu a aciyatsu tsu ta pa na addama a abunda, waru a ta casu tsu atsumalima lon, amma tsu tsura ta okolo o utanu adama a na i buwai pe nu ucira atsumu o ucawu wo okolo a du. ⁸ Tsu reve ta i ta mishin nu ucira atsumu a Zagbain Yesu, ayi da gba waa casu tsu mazanga ma asuvu ma na wuma u tsu u tsura ta ucira. ⁹ Tsu godyoo ta Asula lon adama a du! Adama a du tsu ta na mazanga ma abunda a makakan ma Asula a tsu. ¹⁰ Urana na ayin tsu ta yuwsaan du avasa babu uro. Waru tsu te ipati ya Asula u lyawa tsu tse enishe du adama ni i cigisa ili i ro atsuma o ucawu wo okolo a du, tsu ca du.

¹¹ Tsu ta avasa Asula Dada tsu na Zagbain tsu Yesu lyawa tsu tsu bura du. ¹² Tsu ta yuwsaan ipati Zagbain zuwa icigi i du i kungwa, waru u shiwan hali u kara a rawusa ubata aza a du hali a tyo e ekere a za suru, cine icigi i tsu i shiwain a tyo ya'a du. ¹³ Wi isawaton okolo a du aza a babu unusu atsumu a akiza a makakan ma Asula Dada tsu, a mantsa ma na Yesu Zagbain a a tawa na aza a akiza a yi.

4

Vu yuwan nden n sa'ani a makakan ma Asula

¹ O ukosu, ama a va, cine tsu damma ndu atsuma a ala a Zagbain tsu Yesu Zamawawa, tsu ta fo e ipati i du i yuwan nden n na woo yo'onoto Asula o okolo. Tsu rito du ta de i yuwan ne waru i ta yuwsan ne. Waru tsu ta patishi du i lyuwa elime na mayan ne, ² adama a na i ta cuwusan ni ili i na tsu rito ndu a ala a Zagbain Yesu.

³ Asula a ciga du ta i danu cece, adama o ndolo i suma cu'un vu unusu u tsipere suru. ⁴ Reve za suru u golobo lipu va yi, avu u yuwan nden n na n ri na akiza na ama a ca yi tsugbain. ⁵ Ne da yaa yuwan nden atsuma e icigi i mayan ma tsipere vadamma aza a amali shi. E reve Asula na re va yi shi.

⁶ She vu paala za va wu vi Itoni atsuma e ili i nda, vu zami ka va yi wan, adama a na Asula a ta tawa na atsumalima o una wi icu'un vu nusu ndolo suru. Tsu rono du ta atsvu na abunda. ⁷ Asula a de tsu ta adama tso o'wo cece, agba u de tsu adama tsu yuwin nden mi idaba shi.

⁸ Za na ku dai a yuwan nden oo tono wilu u nda, wilu u vuma u da u 'yuwain a yuwan tsutoni na ayi shi, amma Asula a da waa 'yuwsan, za na ca ndu Ruhu va Akiza va yi.

⁹ Asula na aciyayi u rito du ta i cigalai, adama o ndolo ili yi lo shi na yaa zuwa mu n danaa du adama e icigi ya aza e Itoni a na wu ntsayi e ene atsuma a ama a Asula. ¹⁰ Amayun a da, gogo i ta ni icigi ya abunda a tyo ubata aza e Itoni a na ari e ida ya Makidoniya. Ama a va, ko na wo o'woi ne, tsu te ipati i du i dashi icigi a tyo ya'a le lon.

¹¹ Ili i na yaa la'a yuwan maluwa ayi da nda: I danu sanyi, i yuwan majiyan me ili i na yaa yuwsan goon, waru i linga ne ekere a du, cine tsu damma ndu nu ufaru. ¹² Ne da ama a na ari aza e Itoni shi a ca du tsugbain adama a nden n du, waru ya a dana a kalyuwusa nanza ca du ikebe shi.

Cine Zagbain aq kamba

¹³ Ama a va, n ciga du ta i reve ili i na yaa fara na aza e Itoni a na a kuwai, adama i danu tapu na atsumolangu tsa ama a na

aq ri nu uzuwu wo okolo shi wan. ¹⁴ Tsu usu t̄ a na Yesu kuwai, waru a 'yasan yi t̄ avu u kamb̄a wuma. Waru tsu ca t̄ okolo na Asulā aq t̄awato Yesu waru, u t̄ kamb̄a obolo na ama suru a na a cayi okolo ya Yesu kafu a kuwa.

¹⁵ Cine Zagbain Yesu yuwain adanshi na aciyayi a na, atsu na tsu ri wuma a mantsa ma na Zagbain aq kamb̄a tsaa wala elime a aza a na aq ri pe ason e le shi. ¹⁶ Zagbain na aciyayi u t̄cipa diga zuva. A mantsa ma ndolo ma da ama a uwua udammu wu ucira wu Zagbain, reve waru a uwua abajini a yisaali o unā wu zagbain vu nlin-gata mā Asulā, reve a uwua e ivulusa aavana aq Asulā. Ne da, aza a na aq kuwai aqsumā a Kristi Zamawawa a fara 'yon a tyo zuva. ¹⁷ Reve aqtsu na tsu buwai wuma avu tsu buwa aqsumā o uvadi reve a fala tsu aq tyo aqsumā e eleshe obolo ne ele, avu suru ntsu tsu ga'asan nā Zagbain zuva reve tsu dānā obolo nā aqyi babu ukotu. ¹⁸ Adama o ndolo i vowontoloi okolo waru i gbamatoloi aciyadu ni idanshi i nda.

5

¹ Ama aq va, ili i ro yi lo na yaa zuwa mu n danaa du cine ko mantsa ma na ili i ndolo yaa fara shi, ² adama a na i reve t̄ ulobonu lon urana wu Zagbain u t̄ t̄awā cine vivu tsu t̄awā na ayin. ³ A mantsa ma na ama aa dansa, "Ili suru i t̄a mejege, asuvu nden ta lo waru babu addama o ro," a mantsa ma dada ulungusu wāq̄a riya le babu urevu, cine mbālā n limatan n ri usan lon nā mantsa ma rawa zuzu. A mantsa'a babu ure u mala'aa diga a addama o ndolo.

⁴ Ama aq va, she i dānā aqsumā e irumbu adama e ili nda wan, waru she i yuwan asalama nnu urana wu Zagbain t̄awā gashi vivu wan. ⁵ Adama a na suru ndu muwun me ekan n da waru muwun mu urana n da. Tsu ri aqzā e irumbu na ayin shi. ⁶ Adama o ndolo i yuwan ipiri i sa'ani, she i lantsa cine ozo o ro aq ri a nlavu wan. I dānā e ipiri nu uguzu wa aci. ⁷ Ayin mantsa ma da na ama a tsu lantsa waru mantsa ma da na ama o tso o'wo usowu. ⁸ Agba aqtsu na tsu ri aqnden aqsumā e ekan tsu 'yuwan tsu ciga tsu gitsai aciyatsu. Cine soja tsu fobo aciyayi nnā wu nlā utugu wā aqaraga a makakan ma yi, tsu 'yuwan tsu ciga tsu

foboi aciyatsu adama nā Mekerenkesu mā tawā, tsu gura lyuwa elime nu ucawu wo okolo ya Yesu avu waru tsu lyuwai elime ni icigi ya ama. Cine soja tsu fobo aciyayi nnā wo oto melezu mo uvon, tsu 'yuwan tsu ciga tsu dānāi nu uzuwu wo okolo a na Yesu a wawa tsu. ⁹ Tsu yuwain ili i nda adama a na Asulā a zuwa t̄ okolo u wawa tsu o ucira wū Zagbain tsu Yesu Kristi. Ayi Asulā u tsuwān tsu upan wā yi shi. ¹⁰ Zagbain Yesu kuwa t̄ adama aq tsu, adama tsu yuwain wuma obolo nā aqyi babu ukotu. Ayi nda amayun a da na tsu ri wuma ko cina tsu kuwa a mantsa ma na u kambai. ¹¹ Adama e ili i ndolo suru, i gbamatoloi asuvu reve i suwulai aciyadu cine i ri a yuwusan.

Uritosu wu ukosu

¹² Ama aq va, i ca aza a na aq ri azagbain aqdu aqsumā o ulinga wu Zagbain tsugbain. A linga t̄ lon aqsumā aqdu waru a damma du t̄ adama e ili i na i ri ulobonu shi a na yaa yuwusan. ¹³ I ca ama a nda tsugbain waru i ciga le adama o ulinga u le. Waru i yuwan nden n sa'ani vāni du.

¹⁴ Ama aq va, ni i ciga i 'yuwan i rono orogo atsvu. I dāshi aza a na aq tsu lāpā uwua wovon shi okolo ubamu. I toni ben waru i kālyuwā aza a na aq ri nu ucira shi. I yuwan ankuri nā za suru.

¹⁵ She i lyawa nanza tsupa iwuya ni iwuya wan, amma i yuwan ukadu i yuwunlai isa'ani waru nā za suru.

¹⁶ I dānā nā mazanga kuci. ¹⁷ I lyuwa elime nā mayan ma avasa. ¹⁸ Ko ni ili i ro i fara, i dānā nā no okolo o ugodyusho, adama a na wo o'woi ili i na Asulā a cigai aq tyo ya'a du da aza a na aq ri aqzā a Kristi Yesu Zamawawa.

¹⁹ She i geshe Ruhu va Akiza wan. ²⁰ She i kudā a tara adanshi e ili yu usokowu ya Asulā ili ya abulā wan. ²¹ Amma i 'yuwan i ciga i lyungwā ili suru i na a dammai. I guzā ili i na i ri ulobonu. ²² I suma cu'un vi iwuya suru.

²³ Tsu reve t̄ a na Asulā a da aa casu asuvu nden, waru n ta yuwusaan du avasa u zuwa du yoo o'wo aza a akiza o ure suru. N ta yuwusan avasa u geshe okolo na asuvu nā lipu du diga a mayan mo unusu e re suru, hali she urana u na Zagbain tsu

Yesu Zamawawa kàmbai. ²⁴ Za na dangwa
ndu za va ąbulà da, waru u ta yuwan ili i
ndolo.

²⁵ Ama a va, i yuwaan tsu avasa.

²⁶ I cásá aza e Itoni a na ą ri de suru ni
ikatalu ya amayun.

²⁷ N te ipati i du ątsumá a ala a Zgbain,
i denuná o u'wa wu Zgbain suru mepepe-
lime ma nda.

²⁸ N te ipati Zgbain roco du isa'ani ya yi
suru.

Mepepelime me Ire mā Bulu a tyo ya Aza a Tasalonika

Ucuduwu wa aatagada a nda

Bulu danaa tā azı̄ e Itoni a na ā ri pe ătsumā a Tasalonika. Ayi da mepepelime me ire ma na u danayi azı̄ e Itoni ătsumā a lyuci na ri nā ăabajini e eden a na ā ri a nge'en m mala. U dana tā mepepelime ma nda adama a na ama o ro aa yuwusan uritosu u sa'ani shi adama o urana u na Yesu Zamawawa ăa kămbă. Ozo o ro e le a damma tā a na ā tsură tā mepepelime diga yā Bulu agba epen a dā le.

Atsumă e mepepelime ma nda Bulu dana tā amayun e ili i na yaa fara ă makambă a mā Yesu. U dăshi tā damma ili i na u dammai de adama a adanshi a nda. Bulu yuwan tā adanshi e ili i ta'atsu i na i la'ai ulobonu ătsumā e mepepelime ma nda. U damma le tā adama ada a mantsa ma na Yesu ăa kămbă. Waru u dammisa le tā ătsumălimă a na o sowuso ubătă wā ăsula a da wo utusă shi. ătsumălimă a nda o to koto urana u ro reve ă tsură wivuwun. A tyo o ukosu, u damma le tā a yuwan ulinga na atyo o ucira u na ā ri nā ayi kafu Yesu kămbă.

Ili i nda suru amayun a da hali ā tyo ana'an, cine ă danai a mantsa ma ama a Tasalonika a na Bulu danaa nle mepepelime ma nda.

Ili i na i ri pe ătsumā a aatagada a nda

1. Icasu (1:1-2)
2. ăkămbu wu Zagbain amayun a da (1:3-12)
3. Koto Zagbain kămbă shi (2:1-12)
4. Vu yuwan nden mā ăbulă (2:13-17)
5. Vu yuwan avasa waru vu yuwan ulinga (3:1-15)
6. Avasa o ukosu (3:16-18)

¹ Amu Bulu, nā Sila nā Timoti, ătsu da tsaa danasa mepepelime ma nda e tewee azı̄ e Itoni ya Tasalonika ama ă ăsula Dada tsu aza a na ā ri ătsumā e itoni yi Zagbain Yesu Kristi Zamawawa.

² M pati tā Dada ăsula nā Yesu Zamawawa Zagbain u roco du isa'ani waru u ca du aba'un na asuvu nden!

Avasa o ugodyusho

³ Ama ă vă, u lobono tā tsu godyoo ăsula adama ă du kuci, tsu ta yuwusan măzăngă adama a na ucawu wo okolo ă dū a ta kungusa ătsumā e itoni nu ucira, waru suru ndu i tā dashishi ncigalai. ⁴ Nā tsaa yuwusan adanshi ă dū nā azı̄ e Itoni ya ăsula bătă ro, ătsu tsu yuwan tā măzăngă a na yaa kabusa asuvu, ăvu i buwa nu ucawu wo okolo ko na yoo sowuso ătsumălimă ă mălyungwă na awuya.

⁵ ătsumălimă a nda o to rocosu ăsula e te ge'eto koyan mejege. Ne da ăsula ee kece du ătsumā a aza a na aa uwa o tsugono tsă yi, agba gogo adama o tsugono tso ndolo tsa da yoo sowuso ătsumălimă'a.

⁶ ăsula a ta yuwusan ili i na i ri ulobonu kuci. U ta ca aza a na ā tăwusă du na adama ătsumălimă. Waru u tā tăwăqă du nă wivuwun ătsumā a ătsumălimă ă dū. ⁷⁻⁸ A mantsa mā na Yesu Zamawawa Zagbain ăa tăwăqă diga zuva nā nlingata mā ăsula mu ucira mā yi obolo na akina ă makulă u ta ca tsu wivuwun fo.

Zagbain tsu Yesu ta ca aza a na e revei ăsula shi ătsumălimă na aza a na a 'yuwain a yuwan tsutoni na Alabari a Sa'ani a Zagbain tsu Yesu. ⁹ ătsumălimă a na oo sowo ăyi da ulungusu suru suru. A ta kasa le nā Zagbain waru nu ucira u tsugbain tsă yi suru suru. ¹⁰ Ili i nda ita fara o urana u ndolo a mantsa ma na Zagbain ăa kămbă adama u ushi ica nā tsugbain e ekere a aza a na a ca niyi okolo suru waru ā ri ăză ā yi. Ili'i obolo nā ădu da, adama a na i usu tā ili i na tsu dammai.

¹¹ ăsula a dangwa du tā, waru tsu ta avasa a na ăsula ăa usu du yi ntsaa yoo o'wo ama ă yi. Tsu ta avasa a na ucira wā ăsula waa kamba du i yuwan ili i sa'ani i na yaa ciga i yuwan suru. Ucawu wo okolo ă du a da waa zuwusa du i ciga mayan me ili i nda. ¹² Ne da za suru aa ca ala a Zagbain tsu tsugbain adama ă du, ăvu a ca du tsugbain obolo nā ăyi. Ayi nda ili i mayuwaan i da e ekere ă ăsula ă tsu ne ekere e Yesu Zamawawa Zagbain adama e isa'ani i le.

2

Vuma Vama na 'yuwain Wilā

¹ Ama a va, tsu ta damma du ununa Zagbain tsu Yesu Zamawawa aq tawā, nā cine oo boloto tsu ubatā wā yi. ² She yoo o'ushi nā ətsumolāngu ko udamu adama a ama a na aa dansa a na urana wu Zagbain u tawā tā de wan. A ta gura damma a uwwa tā ne ubatā u tsu o uritosu, ko e ikaka ya adanshi, ko e mepepelime. ³ She i lyawa a yuwan du ugbozu ni ili i na aa dansa wan.

Amayun ayi da urana u ndolo wāq tawā shi, she nā abajini o u'yasasan wa aci e ekere a Asulā a rawa reve waru o roco Vuma Vama na aq lungusā suru suru. ⁴ U tā 'yasān aciyayi mgbain, reve u tara aciyayi u la'a tā ili i na a tsu de aqamali suru. Avu waru u lungusā ili i na aa yuwsaan agandā suru. U ta uwa ətsumā a Aq'isamapada a Asulā, avu u damma ayi na aciyayi Asulā a da.

⁵ I gura cuwan ana n dānai obolo nā ədu, n yuwaan du tā adanshi e ili i nda. ⁶ Gogo gba i reve tā ili i na yaq guzasa yi, adama a na a to utaq yi a alanga e eteshe nā mantsa mā yi ma rawa. ⁷ Agba ko gogo ucira wu ulinga u vuma u na u ri a nlāngi nā Asulā u to ulinga usokowu. Agba za na aq guzā yi ta lyuwa elime nā mayan ne hali she na a tawa za na aq guzasa yi'i. ⁸ Dada Vuma Vama oo utaq aciyayi, ayi da za na Zagbain Yesu Zamawawa oo kototo nu upepu u wivuwun wu unā wā yi. Ayi da za na Yesu Zamawawa aq lungusā, nu u tawā ətsumā a tsugbain tsā yi.

⁹ Vuma vama n nda u tā tawā u yuwan ulinga u Male nu ucira we epen ni iroci ye epen nā linga va asalama ve epen. ¹⁰ Waru u ta gura yuwan ətyo e iwuya i na waa yuwan wu lumā ama a na aq lungusā. A tā lungusā le adama a na a 'yuwan tā a ciga ili ya amayun reve waru a 'yuwan iwawi i na i tsu utaq ubatā wā Asulā. ¹¹ Adama o ndolo Asulā a lyunguwa le tā ni ili yu ucira i na yaq lulumā le, avu u zuwa le a usu epe'en. ¹² Ne da oo kototo le adama a na a shi tā a uwwsa uyo'o wi iwuya i na a shi a yuwsaan, reve a 'yuwan a usu amayun.

Yi isawan nu ucira

¹³ Ama a va, tsu godyoo tā Asulā adama a du. Zagbain ciga du tā waru Asulā a dangwa du tā de nu ujimu diga o ufaru adama u wawa du. Iwawi i nda i tawā tā adama a na Ruhu va Akiza kambāto ndū cece, waru u tawā tā adama a na i usuyi ikaka ya amayun. ¹⁴ U de du tā i tsurā iwawi a mantsa ma na tsu damma ndū Alabari a Sa'ani. Gogo nda i ta gura uwa ətsumā a tsugbain tsu Zagbain tsu Yesu Zamawawa.

¹⁵ Ama a va, adama e ili i nda, i ciga i 'yuwan yi isawan mejege, avu i guzā ili i na tsu rito ndū ətsumā a adanshi nā ətsumā a madana.

¹⁶ Asulā Dada tsu ciga tsu tā. Adama e isa'ani ya yi u ca tsu tā adanshi na asuvu nden nu uzuwu wo okolo u sa'ani u na u ri nu ukotu shi. ¹⁷ Tsu ta avasa Zagbain Yesu Zamawawa nā Asulā Dada tsu a zuwa okolo a du a gbama. Waru tsu ta avasa a ca du ucira u na yaa yuwan ili i sa'ani, reve waru i yuwsaan adanshi a sa'ani.

3

Iyuwaan tsu avasa

¹ Ama a va, o ukosu u mepepelime ma nda, n te ipati i yuwan avasa adama a tsu. Ili yu ufaru, i yuwan avasa adama e ikaka yi Zagbain i baza go'o avu ubatā u na u rawai biti, a tara yi nā əbulā ununa i yuwan a mantsa ma na ikaka'a i rawa ndū. ² Waru i yuwan avasa a wawa tsu e ekere a ama a vama na ama e iwuya, adama a na vuma suru da cayi Zagbain okolo shi. ³ Amma Zagbain za va əbulā da, u ta gbamato du, avu u geshe du e ekere a za vama. ⁴ Tsu tā nu uzuwu wo okolo ətsumā a Zagbain a na yaa yuwsaan ili i na tsu damma ndū, waru tsu tā nu uzuwu wo okolo i ta lyuwa elime nā mayan ne.

⁵ Lyawa Zagbain roco du cine Asulā a ciga ndū, waru u roco du cine yaa kabā asuvu nā ətsumalima ununa Zamawawa kabā asuvu.

Morono ma atsuvu adama aqazā o ukudu

⁶ Gogo gba ama a va, tsu ta zuwusa du i yuwan ili i nda ətsumā a ala a Zagbain tsu Yesu Zamawawa: Yi kasa nā vuma suru na ri nu ukudu ətsumā a du waru za na aa yuwsaan nden mā yi a kurusu uritosu u na i tsurai ya'a tsu shi. ⁷ Adu na aciyādu i reve

taq cine wuntsayi i toni ili i na tsu yuwain. Ana tsu danai na qadu, tsu dana aza o ukudu shi. ⁸ Tsu ushi ilyalya une'e ubatq wu za ro shi, shede na tsaa tsupa. Tsu linga taq lon urana na ayin adama tsoo o'wo itana a tyo ya'a du wan. ⁹ Tsu yuwan taq ne ko na tsu ri na tsaa zuwa du i lyuwato tsu, avu gba tsu 'yuwan adama tsu lyawaa du iroci i na yaaq kuru. ¹⁰ A mantsa ma na tsu danai obolo na qadu, tsu zuwaa du taq wilaq u nda: "Za na suru lingai shi, she u lyuwa wan."

¹¹ Gogo gba tsu uwwa taq ozo o ro qatsumq a du a taq a nden me pere, reve a 'yuwan a linga, reve a uwa e gesheshe ulinga wa akapi a ama. ¹² Adama o ndolo, qatsumq a ala a Zagbain tsu Yesu Zamawawa, tsu ta patishi icu'un ya ama o ndolo, tsu taq gba waru a dansaa le, e reme ulinga adama a tsuraq ilyalya waru a danu ben.

¹³ Ama a va, she i kunaq mayan me isa'ani wan ko ke'en.

¹⁴ I kalyuwq aza a na a 'yuwan a kuru ili i na tsu dammai qatsumq e mepepelime ma nda ulobonu. Yi kasa ne ele, adama o o'wo na wono. ¹⁵ She i tara ama a nda ana n'yuwatan n du wan, amma i yuwan adanshi ne ele ununa yaa yuwan adanshi na aza a du, za na lobonoi i bara yi adama o unusu u na waa yuwan.

Icasu yu ukosu

¹⁶ Lyawa Zagbain va asuvu nden na aciyayi u ca du asuvu nden a yi kuci qatsumq e ili i na i farai suru. Lyawa Zagbain dana obolo na qadu suru.

¹⁷ Gogo nda apa icasu i va, amu da n dana niyi ne ekere a va. Amu, Bulu, ne da n tsu yuwan o ukosu wu mpepelime n va suru, waru o to rocosu aza a va a da na amayun.

¹⁸ Lyawa isa'ani yi Zagbain tsu Yesu Zamawawa yo o'wo obolo na qadu suru.

Mepepelime mo Ufaru ma Bulu a tyo ya Timoti

Ucuduwu wa aatagada a nda

Bulu da danai mepepelime ma nda a tyo ya Timoti. Timoti tsu walasa t̄ obolo n̄ Bulu kuci adama a damma ama ada e Yesu. A mantsa ma na u danai mepepelime ma nda, Timoti yuwusan t̄ ulinga a kandaruwus̄ mb̄anḡa n̄ lyuci va Afisu.

Bulu danaa t̄ Timoti ts̄ar̄a u kamba yi atsum̄ o ulinga u na woo ronoo aa'is̄a o ubat̄a'q̄ adanga. Adama o ndolo ayi mepepelime'e u t̄ tapu na cine aa dangwa azagbain, waru n̄ cine wuntsayi aza e Itoni a yuwan nden n le atsum̄ o ulinga w̄ Yesu Zamawawa.

A'is̄a aza e Itoni ana'an b̄at̄a da na aza e Itoni oo rito amayun adama a Asul̄a waru ubat̄a u na aa linga suru obolo adama a kambulai waru a kamba fo ama e ili i na ya bał̄a le. Ayi mepepelime ma nda u ca t̄ azagbain a aa'is̄a aza e Itoni uritosu ni iroci i sa'ani waru adama aza e Itoni suru.

Ili i na i ri pe atsum̄ a aatagada a nda

1. Icaṣu (1:1-2)
2. Cine aa'is̄a aa yuwan wuma (1:3-3:13)
3. Ili i na Asul̄a o soko ntsu (3:14-4:5)
4. Asal̄a a Bulu a tyo ya Timoti (4:6-6:21)

Ucuduwu

¹ Amu da Bulu, za na aa danasaa wu. Amu aajiya e Yesu Kristi Zamawawa da adama a na Asul̄a n̄ Yesu a zuwa yi t̄ wo o'wo ne. Asul̄a ayi da za vi iwawi itsu. Yesu Zamawawa waruuzu wu okolo a tsu.

² N ta danasaa wu Timoti, mawun ma amayun m̄a v̄a adama o ucawu wo okolo a wu.

Asul̄a a da Dada tsu, waru Yesu Zamawawa ayi da Zagbain tsu. N ta yuwusaan wu avasa a ca wu icigi ni isa'ani na asuvu nden.

Vu d̄an̄ nu urevu u munlu me epen

³ Ana n̄ karai a tyo e ida ya Makidoniya, n̄ damma wu t̄ vu d̄an̄ atsum̄ a Afisu. Adama a na n̄ ciga nuwu vubara ama o ro adama a lyawa uritosu wi ili i na i ri mejegē

shi. ⁴ She a kuru ofoli a alabari e pere wan, agba she a lungus̄ mantsa e itoni ya alabari o ugeru u limatan wa agadu a nkaya wan. Nna a yuwan ne a tsu t̄awa t̄a nu nronuloi ma adanshi n na n tsu kamba ama a yuwan wuma wu ucawu wo okolo e ekere a Asul̄a shi. ⁵ Ili i na i zuwai vaa 6ara le tsunda ayi da adama koyan na ri lo u shiwan ni icigi. Icigi i nda i tsu ut̄a diga o okolo a na a ri cece, na asuvu a sa'ani, nu ucawu wo okolo a amayun. ⁶ Amma ama o ro a batsa t̄ a lyawa ili i nda. Reve a lungus̄ mantsa m̄a abant̄a a adanshi e pere. ⁷ A ciga t̄ o o'wo munlu n Wil̄a ma Asulazuva, agba a ri nu urevu wa amayun e idanshi'i shi ko ana a ri afalu a na e revei.

⁸ Tsu reve t̄ Wil̄a wa Musa u tu ulobonu nna vuma yuwan tsutoni n̄ ayi ununa Asul̄a a cigai. ⁹ Waru tsu reve t̄ Asul̄a a zuwa Wil̄a'q̄ adama a aza a na a ri n̄ abul̄a shi. Amma u zuwa t̄ Wil̄a'q̄ adama a aza a na a 'yuwain a yuwan tsutoni waru na aza a na aa yuwan ilu yu uwuyanu a mantsa suru. Waru u zuwa le t̄ adama a aza a na a 'yuwain Asul̄a waru na aza a na aa yuwan unusu. U zuwa le t̄ waru adama a aza a na asuvu e le a ri cece shi, waru na aza a na aa yuwusaan Asul̄a agand̄a shi. U zuwa t̄ Wil̄a'q̄ waru adama a aza a na aa gura una nan dada n̄ nan mma le. U zuwa le t̄ adama a aza a mona. ¹⁰ Waru u zuwa le t̄ adama a aza a na aa yuwan tsipere, na ali a na oo vosun na ali waru na amaci a na oo vosun n̄ amaci. Waru Wil̄a'q̄ u t̄ lo adama a aza a na a winasa aza e le ana agbashi, na aza a na a yuwan epen obolo na aza a na a yuwan epen o ukobu wu uge'etosu. U zuwa t̄ Wil̄a u ndolo adama a ama a na a yuwan ilu i wuya icu'un icu'un i na i wasain uritosu u sa'ani. ¹¹ Uritosu u sa'ani u ta ntsa na adanshi e ikaka i sa'ani i na moo ritosu adama a Asul̄a a sa'ani. Ayi nda ayi da ikaka i sa'ani i na Asul̄a a ca numu ts̄ar̄a n̄ damma ozo o ro.

Isa'ani ya Asul̄a a tyo ya Bulu

¹² N godyoo t̄ Yesu Zamawawa za na ri Zagbain tsu, u ca mu tu ucira. Reve u ca mu ulinga w̄a abul̄a w̄a yi ts̄ar̄a n̄ yuwaan yi. ¹³ Ili ya asalama i da, a na u yuwain ili i nda, adama a na n̄ shi t̄ n̄ tsu yuwan

adanshi a vama e ekere a ala a Zamawawa. N yuwusan t̄ ugenge wa ama ą yi ts̄ar̄a n yuwaan le iwuya o ure u na maa gura suru. N̄ ne suru Asul̄a o roco mu t̄ isa'ani ya yi adama a na n yuwusain ili i ndolo suru ątsum̄a o ulambu wu urevu waru babu na n cayi okolo. ¹⁴ Zagbain yuwaan mu t̄ isa'ani ya ąbunda. Adama e isa'ani ą yi u zuwa mu t̄ n ca okolo, reve u ne'e mu icigi i na Zamawawa Yesu rocoi ama.

¹⁵ Yesu Zamawawa t̄aw̄a t̄ ątsum̄a o uvadi ts̄ar̄a u wawa ąza o unusu. Ikaka'a amayun a da, waru vad̄i suru usu ikaka'a. Waru ątsum̄a a ama, amu da n shi n la'ai koyan da unusu suru. ¹⁶ Adama o ndolo, Yesu Zamawawa yuwaan mu t̄ isa'ani, reve waru u roco mu ankuri babu utyo, ts̄ar̄a mo o'wo iroci e ekere a aza a na ąa t̄aw̄a ą usu n̄ ącāpa adama ą ts̄ur̄a wuma u babu ukotu. ¹⁷ Tsu cayi Asul̄a ica, reve waru tsu ca niyi tsugbain. Tsu yuwusain ne babu ukotu. Ayi da Mogono ma babu ukotu, za na ą tse ene shi, agba u tsu kuwa shi. Ayi da Asul̄a ą nde'en. Ami.

¹⁸ Kafu mantsa ma nda, ama o ro a yuwan t̄ adanshi adama e ili i na vaa yuwan. Mawun m̄a v̄a, Timoti, uwua adanshi a v̄a, waru adanshi a v̄a'ą u toni t̄ adanshi a na a yuwan a aci ą wu de ącāpa. N ciga t̄ adanshi a nda a ca wu ucira u na vaa yuwan mpolo n sa'ani. ¹⁹ Avu a yuwusan ne mpolo, vu guz̄a ucawu wo okolo ą wu waru vu dān̄a na asuvu a sa'ani. Ozo o ro a 'yuwan t̄ na aa lyawa ucawu wo okolo e le u lyuwa elime a asuvu a sa'ani e le, ne da ucawu wo okolo e le ą langai ana upepu wu ucira u tsu lungusa wantsun. ²⁰ Ama o ro a na a yuwan ne, ele da Hamanaya n̄ Iskandari. Reve n ca ama a nda e ekere o ucira u Male, ne da oo rito she a yuwaan Asul̄a adanshi a vama t̄ wan.

2

Uritosu adama ą aganda

¹ Ili yu ufaru, n ciga t̄ n damma wu vu yuwaan za suru avasa. Nn̄ vaa yuwan ipati ya wu, vu pati Asul̄a u roco le isa'ani ya yi, reve vu damma Asul̄a vu godyo t̄.

² Tsu yuwayin ngono na aza a na ą ri n̄ tsugbain suru avasa tsunda. Tsu yuwayin ne adama tsu yuwayin nden n sa'ani no okolo nden. Vu yuwan ne adama tsu yuwayin cu'un vu nden n na Asul̄a a cigai, waru tsu ta yuwan nden n sa'ani na ama. ³ Mayan ma avasa tsunda u tu ulobonu, waru tsu to yo'onoto Asul̄a okolo nn̄a tsu yuwan ne. ⁴ Asul̄a a da za na tsu wawa tsu, waru u ciga t̄ u wawa ama suru. Waru u ciga ta ama suru e reve ili i na i ri amayun.

⁵ Asul̄a ą t̄ a da. Waru vuma t̄ t̄ lo na tsu uwa e memere m̄a Asul̄a na ama. Vuma t̄ ndolo ayi da Zamawawa Yesu goon. ⁶ Yesu Zamawawa da goon za na tsulayi koyan da ufalu, ana u cayi aciyayi reve o una yi. Asul̄a a ca t̄ ikaka i nda ą tyo o uvadi a mantsa ma sa'ani ma na u dangwai.* ⁷ N damma du t̄ mejege suru suru, ana n damma ndu Asul̄a a dangwa mu t̄ mo o'wo aajiya n̄ za va alajiya. Ulinga u v̄a ayi da n rito Atakpacı ucawu wo okolo wa amayun.

⁸ A mantsa ma na i bolotoi biti adama i yuwaan Asul̄a ągānd̄a n ciga t̄ ali ą 'yasan ekere e le zuva, nna a yuwusan avasa, waru n ciga t̄ ekere o ndolo ą dān̄a cece. She ą ts̄ur̄a upan ko mawasan ątsum̄a a aza a na aa yuwusan avasa wan.

⁹⁻¹⁰ Waru n ciga t̄ ąmaci o oto itana i na yi ntsayi ąmaci a amayun o oto. O oto itana ulobonu, waru o oto itana i na yaa varu ama wan. O tsu roco t̄ ulobonu u le ątsum̄a e ili i na aa yuwusan. Madava me le ma da mo tso roco ulobonu u le ko iliyatsuvu i zinariya i na oo oto da shi. Waru iyedi yi ikebe†† i le i da yoo rocosu ulobonu u le shi. A suma ili i ndolo suru.

¹¹ ąmaci o polo atsuvi reve waru o rito ben na a yuwin tsutoni. ¹² N lyawa ąmaci o rito ali shi, waru n lyawa le ą ts̄ur̄a tsugbain a aci a ali shi. Amma ąmaci o polo atsuvi ulobonu. ¹³ Ili i na i t̄awai n̄ ne ąyi da Adamu da Asul̄a a fara yuwayin, reve u kuru n̄ Hawa.† ¹⁴ Reve waru Mekerenkesu m̄a pus̄ań ka ugbozu, dada unusu wee teme. Mekerenkesu m̄a pus̄ań Adamu ugbozu shi. ¹⁵ Adama o ndolo,

* ^{2:6} Ure u ro u na aa damma urevu w̄a yi uba t̄ u nda ąyi da: Ukw̄a w̄a Yesu ts̄a kucci urotsu u da u na woo rocosu Asul̄a a ciga t̄ a wawa ama. Urotsu u ndolo u t̄aw̄a t̄ a mantsa ma na wu ntsayi. † ^{2:9-10} Ayi danshi Tsuheleni "iyedi yi ikebe" u ta yuwusan adanshi a muwara, cu'un muwara n na ą tsu ts̄ur̄a ątsum̄a e inama i mala (Mat. 7:1).

Àsula a ta wawa àmàci ana aa matsasan muwun, agba waru à dàna nu ucawu wo okolo. A 'yuwan a ciga a yuwan icigi waru a yuwan wuma u na Àsula a cigai. A yuwan nden n wuma u mejego.

3

Uritosu adama a azgbain

¹ Adanshi a nda amayun a ña: Vuma na cigai wo o'wo zaghaint àtsumà à àzà e Itoni, u ta zama ili i sa'ani. ² To, zaghain nu u ciga u 'yuwan u yuwan wuma u na ama aa yuwan adanshi a vama adama à yi wan. U ciga u 'yuwan woo o'wo vali vu ka tå. U ciga u 'yuwan u golo bo aciyayi, waru u dàna nu ugbozu. U dàna na ala a sa'ani. U kàlyuwà omocin a na à tawusà o u'wa wà yi ulobonu, waru u gura rito ama. ³ She vuma ndolo wo o'wo ososowi wan, she u dàna za vu ulungusu wan. U ciga u 'yuwan u dàna ben. U 'yuwan u ciga u ciga nden n lafiya. She wo o'wo za vi icigi yi ikebe lon wan. ⁴ U ciga u 'yuwan u guza u'wa yi ulobonu, reve waru muwun mà yi n yuwan tsutoni, waru a uwu adanshi à yi. ⁵ Nà vuma gura guza u'wa wà yi ulobonu shi, cine waa gura guza ààlísà à àzà e Itoni à Àsula? ⁶ She za na oo o'wo zaghain wo o'wo za vi Itoni i sa'avu wan, adama u 'yasan avangaci wan o una u na a dangwa niyi zaghain babu na u jimai, reve Mekerenkesu ma yuwan ulinga nu uvadu u ndolo reve u varu yi wan. ⁷ Waru aza a na à ri pe àtsumà à ààlísà à shi a yuwan adanshi a sa'ani a aci à yi ne ña ama a yuwan adanshi a vama a aci à yi shi, waru wàà riya o wono a maza ma Mekerenkesu shi.

⁸ Ne ña waru akambi a azgbain◊ a ààlísà à àzà e Itoni a ciga a 'yuwan ama a ca le tsugbain waru à dàna ama à àbula. She oo o'wo ososowi wan, waru àà dàna ni icigi yi ikebe uwuyanu wan. ⁹ A ciga a 'yuwan o toni ili ya amayun i na Àsula o roco ntsu adama a wuma wà àzà e Itoni. A ciga a 'yuwan à dàna na asuvu a sa'ani. ¹⁰ Kafu ama a dangwa le a yuwan ulinga wi ikambi ya azgbain à ààlísà à, a yuwan ne'en ulinga u ro u na woo roco ama à

àbula ña waru a ta gura. Na a gura yuwan ulinga'a ulobonu, to, a ta gura o'wo akambi a azgbain à ààlísà à.

¹¹ Ne ña waru ka vu kambi va azgbain và ààlísà à àzà e Itoni u ciga u 'yuwan e reve yi nà àbula, waru u dàna za va adanshi a vanvama wan. U gura bána aciyayi waru e ili i na waa yuwan suru, u dàna na amayun.

¹² Kambi va azgbain và ààlísà à àzà e Itoni u ciga u 'yuwan wo o'wo vali vu ka tå. U gura bána u'wa wà yi màbula ulobonu. ¹³ Kambi va azgbain à ààlísà à na a yuwan ulinga u sa'ani u ta tsura atsupu a tsugbain e ekere o ozo o ro waru à tå dàshi yi okolo ugbamu àtsumà o ucawu wo okolo à yi e ekere e Yesu Zamawawa.

¹⁴⁻¹⁵ N zuwa tå okolo a na mà tawà ya'a wu gogo. Agba nà n tsurà n tawà kedu shi, àyi ña i zuwai maa danasaa wu ili i nda, adama vu reve cine wu ntsayi ama à dànu àtsumà o u'wa wà Àsula. Za na àyi ña ààlísà à àzà e Itoni à Àsula a na à ri wuma, àyi ña atsuru ni ikyun ya amayun.

¹⁶ Apa àbajini a amayun o ucawu wo okolo à tsu za na Àsula à shi o soko ntsu: Zamawawa tawà tå nà lipu vuma, Ruhu và Àsula roco tå a na àyi ña Za và àbula'a.

Nlingata mà Àsula me ene yi tå, waru a yuwan tå adanshi à yi o uvadí suru. Ama báta báta àtsumà o uvadí a zuwa tå okolo e ekere à yi, reve Àsula a tara yi à tyo zuva ubáta u tsugbain. ◊

4

Morono ma atsuvu adama à munlu me epen

¹ Agba Ruhu va Akizañ damma tå a alanga eteshe, a mantsa mo ukosu ozo o ro a ta lyawa ucasu wo okolo e ili ya amayun. Reve o toni nan ruhu vu upusasun wu ugbozu ni ili i na otoni à limà o rocosu. ² Aza a na o tsu roco ili i ro reve à 'yawà a yuwan ili i ro ko'o à tå tawà à nu uritosu wo otoni à limà. Asuvu e le à kuwà tå de, ununa lipu na rumu vu ususuwu kukulàtoi. ³ Munlu n nda n ta dansa, u ri ulobonu a yuwan lolo shi, waru u ri ulobonu a lyuwa ilyalya i ro

◊ 3:8 Ajy. 6:1-7. ◊ 3:16 Rom. 1:4.

shi. Agba Asulà a yuwan tà ilyalya i ndolo adama aza a na e revei amayun waru a usuyi amayu'un, a lyuwa reve a yuwaan Asulà mazanga. ⁴ Ana wo o'woi ili i na Asulà a yuwan suru a tu ulobonu, she tsu 'yuwan ili i ro pe wan. Tsu ushi nle nà mazanga no okolo o ugodyusho. ⁵ Tsu reve tà adanshi a Asulà na avasa a kàmباtò le tà akiza.

⁶ Vu roco azà e Itoni ili i nda. Nà vu yuwan ne, vu to o'wo aagbashi a àgbulà e Yesu Zamawawa. Waru ne da avu aciyawu vaa yuwan ucira àtsumà e ikaka ya amayun e ili i na vu usuyi nu uritosu u sa'ani u na yoo tono. ⁷ She vu zuwa atsuwu e yitele i na e icinai nà Asulà, ko adanshi o tsulo wan. Apa nda ili i na vaa yuwan: Vu yuwan ukadu tsàrà vu tsrà ucira àtsumà e isa'ani cine Asulà a ri. ⁸ U tu ulobonu vu sudato lipu vàwu tsàrà vu tsrà ucira, amma nà vu yuwan wuma adama vu yo'onoto Asulà okolo, u tsu tàwaatà ni isa'ani àtsumà e ili suru. U tu ulobonu ya'a wu gogo, waru ne da wàa dànàa a wuma wàwu we elime.

⁹ Ikaka i nda suru amayun a da, waru u tu ulobonu a usu le suru. ¹⁰ Atsu tsu ta yuwanus abajìni o ulinga nà àtsumalima tsàrà ama a usu amayu'un. Tsu yuwan tàne adama a na uzuwu wo okolo a tsu e ekere a Asulà a da u ri, za na ri wuma, ayi da u tàwai nà mawawa ma ama suru, waru mawawa mà Asulà u te e ekere a aza a na a usuyi suru.

¹¹ Vu rito ili i nda, reve vu zuwa za suru u reve le. ¹² She vu lyawa ama o rono wu e ida adama a na vu buwai mawun wan. Ciga 'yuwan vo o'wo iroci i na azà e Itoni aq kuru. Voo o'wo iroci àtsumà a adanshi a sa'ani na nden n sa'ani. Atsuma e icigi voo o'wo iroci. Ciga 'yuwan voo o'wo iroci àtsumà o ucawu wo okolo o ugbam. Voo o'wo za vi izami yà qàmaci wan. ¹³ Vu deshe nu una ama Adanshi a Asulà waru vu cuduwusa le, reve waru vu ritosu le. Vu yuwanus ili i nda hali n tàwà. ¹⁴ She vu 'yuwan une'e u sa'ani u na Asulà a ca nuwu wan, a mantsa ma na azagbain a aa'isa a azà e Itoni a kuruwatà nuwu ekere, reve a yuwan adanshi a Asulà a aci a wu.

¹⁵ Vu yuwan ili i ndolo nu ucira wàwu suru. Vu yuwan ukadu vu yuwan ulinga u

sa'ani adama ama ene ununa vaa lyuwusa elime. ¹⁶ Vu yuwan ugbozu nà wuma wàwu ni ili i na voo ritosu. Vu guzà ili i na i ri mejege ulobonu, ne da Asulà aa wawa wu, waru u ta wawa aza a na a uwua nuwu.

5

Àsàlà adama a adanshi no ozo o ro

¹ She vu yuwaanaabara adanshi nu upan wan, amma vu yuwaan yi adanshi ben gashi dada vàwu da. Vu yuwan adanshi no olobo gashi azawawa'a a wu a da.

² Vu yuwaan mukuci ununa vaa yuwaan makuci màwu, waru vu kuru ne esheli na akiza cine vàqàkuru na azawawa'a a wu e esheli.

³ Azà e Itoni a kamba maruna ma na màri nàza na aa kamba yi shi. ⁴ Amma nnu u ri nà mawun ko muwun n tsukaya, na a ciga a 'yuwan o rito ure u sa'ani u na a usuyi tsàrà o roco isa'ani yà Asulà àtsumà o u'wa u le nnà aq kalyuwusatà aza a na a matsan nle. Ayi nda ayi da ure u na aa tsupa aza a na a matsan nle adama a na a kungwato nle. Waru Asulà a tsu uwua tà uyo'o wi ili i ndolo lon.

⁵ Màrunà ma amayun, za na ri nàza vi ikambi shi, za na ri a nden màyi e ekere a Asulà da u gbasatoi. U tsu patishi ta Asulà kuci, a yuwanus avasa urana nu usana suru. ⁶ Màrunà ma na gba màri a nden adama a mawwa mo uyo'o goon, aakwakwàa da o okolo, ko na u ri wuma.

⁷ Vu rito azà e Itoni ili i nda suru, adama ama a tsrà ili i vanvama i na a damma aci e le wan. ⁸ Azà a na gba a 'yuwan a kalyuwà mmaci n le, hali nà mmaci n na a ri mpasa n tà, a 'yuwan tà a usu ili i na tsu ushiyi. Icu'un ya ama o ndolo a la'a tà aza a na a ri azà e Itoni shi ulambu wà àgbulà.

⁹ Màrunà ma na ma ntsayi mà ushi ikambi, ayi da za na rawai a'wan kupotàli waru u bàna tà vali vàyi ulobonu. ¹⁰ U dànàa ni ica e ekere a ama adama a wuma u sa'ani u na u yuwan. Vu yuwan yeci i nda: U kungwato tà muwun màyi ulobonu? U gura tà bàna omocin? U gura tà yuwaan azà e Itoni tsugbashi nu ukàdafatosu wa aci? U kamba tà aza a na a ri àtsumalima? U dànàa tà ufofu u na waa yuwan isa'ani kuci?

¹¹ She ązä e Itoni a kamba nrunä n na m buwai wawa'a ne tsunda wan. Adama a na ucira wi icigi u lipu u le u ta la'a ucawu wo okolo e le ya Zamawawa, reve ą tawä a yuwan lolo ro. ¹² Ne da aa yuwan, reve a kuda nzuwulai n le nä Zamawawa.* ¹³ Waru a ta gura o'wo orogo, reve a uwa o tonishi 'wa 'wa a yuwsan idami. A tå kambäto ugbozu u le a linga va ama, reve ą karä a yuwsan adanshi a na a ntsayi shi. ¹⁴ Adama o ndolo n ta casu nrunä n keke'en ąsalä a yuwisan lolo ro. A yuwan limatan, reve ą kalyuwa 'wa le ulobonu. Ne da ma'yuwatan ma tsu maa gura damma ili i ro a aci e le shi. ¹⁵ Ozo o ro e le batsa tå de, reve o toni Male.

¹⁶ Nä ka vi Itoni ri ne edenge aza a na a ri nrunä, nu u ciga u 'yuwan u kamba le waru waa lyawaa ąa'isa ą azä e Itoni nu ume u le shi. Tsara aa'isa'ą u gura kamba nrunä ma amayun aza a na a ri nä za shi.

¹⁷ Azagbaint a na aa yuwsan ulinga u sa'ani a rawa tå a ca le tsugbain na atsupu a sa'ani. Ne da wu ntsayi ą tyo aza a na a yuwsan ulinga wä ąsula na aza a na oo ritosu ili i mejege yä ąsula. ¹⁸ Apa ili i na i ri udanu ątsumä a Adanshi ą ąsula, "She vu pala unä wu nan wan, a mantsa ma na waa yuwsan ulinga ątsumä e ishina," waru a dana tå, "Lingi rawa tå u ushi atsupu ą yi."

¹⁹ She vu zuwa atsvu a adanshi a vama a na ą tawäyi adama a zgbain wan. She na ama a na e revei ili i na i farai a rawa ama e re ko ama a ta'atsu. ²⁰ Vu yuwaan zgbain za na yuwin unusu adanshi ą mäkäkan ma ązä e Itoni. Vu yuwan ne adama akapi e ene, tsara a uwu wovon u na aa yuwan unusu. ²¹ A mäkäkan ma ąsula ma da n yuwaan nuwu adanshi a nda, waru a makakan ma Yesu Zamawawa, waru a makakan ma nlingata ma ąsula, aza a na ąsula a dangwai. Vu zuwa ikaka i nda o ookolo ą wu, she vu la'a ciga nanza a aci a nanza wan. Ko vu yuwan adangulu wan.

²² She vu yuwan meje'en wan a mantsa ma na vaa dangula azagbain nu ukurusu we ekere a aci e le. Adama vu zuwa ekere a wu ątsumä o unusu wo ozo o ro wan, agba vu dana cece.

* ^{5:12} "Makuda ma nzuwulai n na a yuwin nä Zamawawa" a rana ndede, kafu a kamba märunä nä abundä, u ta yuwaan ązä a aa'isa ą azä e Itoni nzuwulai n na wägä guzä aciyayi reve u dana babu vali adama u yuwaan Zamawawa aganda. ^{5:20} Mat. 18:15-17.

²³ N reve tå vu tå nä mbälä. Adama o ndolo she vu sowo mini goon wan, amma vu bolo yi nä masayan ma inabi ke'en. U ta kamba wu.

²⁴ Vu cuwan ozo o ro o to tono unusu, ama suru e reve tå nu unusu'u kafu a yuwaan le uge'etosu. Ozo o ro o tå lo aza a na aa yuwsan unusu, agba ą tsu kpätu'wa unusu u le shi, she na a jima lon. ²⁵ Ne da waru ozo o ro o tå lo na aa yuwsan isa'ani, waru ama suru e reve tå nä ne, waru ozo o ro o tå lo a yuwsan isa'ani agba ama ą tsu reve ne ele shi, she na a jima.

6

¹ Ązä e Itoni a na ą ri agbashi a yuwan tsutoni na azagbain e le ulobonu. A yuwan ne tsara ama a yuwan adanshi a vama ala ą ąsula wan, waru tsara a yuwan adanshi a vama adama o uritosu wä yi wan.

² Agbashi a na ą ri ązä e Itoni a na ą ri na azagbain ązä e Itoni, she ą kudä a yuwaan azagbain e le tsutoni wan. Amma, agbashi'i a dashi yuwaan le tsugbashi, a na wo o'woi aza a na ąqä tsurusä ili adama o ulinga u le'e ązä e Itoni a da, ncigata n le n da. Ayi da ili i na voo roco, reve waru vu damma ązä e Itoni.

Utsuru wa amayun

³ Munlu me epen n ro n ta 'yuwan uritosu u nda, agba uritosu u nda u tu ulobonu nu ucira o uritosu wä Yesu Zgbain Zamawawa, waru ele da ikyun yu ucira wi ili i na vuma aa yuwan a na ąsula a cigai. ⁴ Za na ritoyi ili i ro ko'o u 'yasän tå avangaci lon. Waru u ri nu urevu wa amayun shi. Cu'un vuma ndolo tsu yuwan tå mazangä a na waa yuwan mawasan mo urevu wi idanshi'i. Nu u yuwan ne, u tå tawäqä nä mawasan ma na ama a uwa tsurala, reve waru ama a uwa nlangi. Reve waru u zuwa le a yuwan adanshi a na ą lungusa ązä e le, waru ą dana nä majiyan me iwuya ą tyo ubäta wä ązä e le. ⁵ Ama a nda ą tå ni izami ya addama kuci. A ri no okolo ą sa'ani shi, waru a tsu yuwan adanshi a amayun shi. O tsu toni tå ądini tsara ą tsura utsuru.

⁶ Isa'ani ątsumą e itoni ya Ʉsula obolo na ankuri ątsumą e ili i na tsu ri ną ąyi, ąyi da ąabajini o utsuru. ⁷ Ana a matsan ntsu, tsu tawąą ni ili ątsumą o uvadı̄ shi. Ne da waru woo o'wo ną tsu kuwa, tsąą kąmba ni ili shi. ⁸ Adama o ndolo, ną tsu ri ni ilyalya ni itana yu u'otosu, u rawa tą̄ tso o'wo na asuvu nden. ⁹ Ozo o ro a ciga tą̄ oo o'wo ąza o utsuru lon, ana a cigai ili i na i ri ną ąbulą a amayun shi, reve a riya ątsumą ą mąlyungwą, reve ą riya a maza ma na mą lungusą nle na ama o ro. ¹⁰ Ili i na i zuwai ąyi da, icigi yi ikebe lon ąyi da ufaru wu cu'un vi iwuya suru. Ozo o ro a lyawa tą̄ ucawu wo okolo, reve waru ą tawąą aciyele ną ątsumoląngu adama a na a cigai ikebe lon.

Bulu ca ta Timoti asala

¹¹ Avu Timoti aagbashi ą Ʉsula a da. Adama o ndolo 'yuwan ciga vu suma iwuya i ndolo suru, waru vu toni ili ya ąbulą, reve vu yuwan ili i sa'ani. Vu yuwan wuma u sa'ani tsąą Ʉsula a uwwa uyo'o wą wu. Vu roco ucawu wo okolo ni icigi. Vu lyuwa elime nu ulinga wą wu, waru vu yuwan yi ben. ¹² Vu yuwan mpolo n sa'ani, adama o ucawu wo okolo ą tsu, vu ɓąną wuma u babu ukotu u na Ʉsula a ca nuwu nu ucira. Vu yuwaan tą̄ de ama ą abunda adanshi a sa'ani adama a wuma u nda.

¹³ M bolo wu tą̄ ną Ʉsula, za na cayi vuma suru wuma, waru m bolo wu tą̄ ną Yesu Zamawawa, za na yuwin adanshi a sa'ani ą makakan ma Bontu Bilatu, ¹⁴ adama vu kuru ili i na u cigai mejege, babu ąshinda, tsąą ozo o ro a yuwan adanshi a vama aci ą wu wan. Adama o ndolo za lo na wee reme wu nu unusu shi, hali utawu wą Yesu Zamawawa.

¹⁵ Ʉsula o to roco Zamawawa diga zuva a mantsa ma na wu ntsayi. Ʉsula a da goon za na rawai a cibala, ąyi da goon za na ri nu ucira suru suru a yuwusan tsugono. Ąyi da Mogono mo ngono, ąyi da Zagbain va azagbain. ¹⁶ Ąyi da goon za na ąą kuwa shi, waru u tą̄ pe ątsumą e ekan a na vadilimą aa gura rawa zuzu shi. Za lo na e ene niyi de shi, waru babu za na aa gura ene yi. Tsu ca niyi tsugbain babu ukotu waru ucira za vą yi da babu ukotu. Ami.

¹⁷ Vu damma ąza o utsuru ątsumą o uvadı̄ u nda ą'yasan avangaci wan, waru a zuwa okolo e le e ikebe i le wan. Ikebe yaa jima shi o to koto. Amma a zuwa okolo e le e ekere ą Ʉsula za na ri wuma kuci, waru ąyi da waa ca tsu ili i na tsu cigai tsąą waru tsu yuwan mazanga. ¹⁸ Damma le a yuwan ulinga u sa'ani ni ikebe i le. A yuwan ulinga u sa'ani tapu waru e ne'e ąza o ulambu no okolo a ta. Ą dana ufobu u na a kamba aza a na ą ri ną ąyi shi ątsumą e ili i na ą Ʉsula a ca nle. ¹⁹ Na a yuwan ne, ne da ą dana a zuwusaa aciyele utsuru de zuva. U tą̄ dana ikyun yu usaa ya amayun adama e elime, waru ne da ąą tsurą wuma wa amayun ko gogo.

²⁰ Timoti, vu ciga 'yuwan vu guzə ili i na Ʉsula a ca nuwu ulobonu. Vu lyawa adanshi o tsulo na aza a na a ciga nuwu shi, adama e ili i na ee desu urevu u le. Cu'un va adanshi o ndolo u tsu tawąą Ʉsula ni ica shi. ²¹ Ozo o ro a lyawa tą̄ o ucawu wo okolo e le adama ą cu'un va adanshi o tsulo o ndolo.

Lyawa isa'ani ya Ʉsula i dana obolo ną ądu suru.

Mepepelime me ire mā Bulu a tyo ya Timoti

Ucuduwu wa aatagada a nda

A mantsa ma na Bulu dānayi Timoti mepepelime ma nda, u dānā tā ătsumā o u'wa wa ali. Mepepelime ma nda u rotso ta mepepelime ma na dada tsu dānaa mawun ma na u cigai. Bulu dāmma tā Timoti tāwā u kālyuwā yi pe ătsumā o u'wa ali.

Bulu dāmma tā Timoti cine wāq guza aciyāyi ulobonu, reve u suma mālyungwā. U yuwan tā iroci cine u lobonoi lingi vā ăbulā ă Kristi dānā. U ca tā Timoti ăsālā u lyuwa elime nu uritosu wā yi wa ama adama e Yesu Kristi.

Ana'an fo za vi Itoni to o mpolo na mālyungwā. Mepepelime ma nda ma ta kamba ama ă kudā riya ă mālyungwā. ăsālā ă Bulu a tyo ya Timoti ili i tā i da ă tyo e ekere ă ăzā e Itoni ana'an.

Ili i na i ri pe ătsumā a aatagada a nda

1. Icasu na avasa adama ă Timoti (1:1-2)
2. She a uwua wono adama a Zagbain wan (1:3-18)
3. Cine vuma oo o'wo soja vā ăbulā vā Kristi (2:1-26)
4. Cine ama oo o'wo a rana vu ukosu (3:1-9)
5. Malya me elime ătsumā a amayun (1:10-4:8)
6. ăsālā a vuma lāngā ni icasu yu ukosu (4:9-22)

Ucuduwu

¹ Amu da Bulu, aajiya e Yesu Kristi Zamawawa adama a na ăsulā a ciga tā wo o'wo ne. U yuwan tā ne adama n dāmma koyan nzuwulai n na ăsulā a yuwan a na waa ca za suru wuma e ekere e Yesu Zamawawa.

² N ta dānasaa wu Timoti, macigata ma mawun ma va. Asula Dada tsu da waru Yesu Zamawawa Zagbain tsu da. Icigi i vā

i da o roco wu isa'ani waru e ene iliyali ya wu. Waru a lyawa wu vu tsurā asuvu nden.

Vu lyuwa elime nu ucasu wo okolo

³ Urana na ayin suru, n tsu cuwan tā nā ăvu kuci ătsumā a avasa ă vā. Nnā maa yuwsan avasa n tsu godyo tā ăsulā adama a wu. Ayi nda ayi da ăsulā a na maa yuwsaan ăgăndā na asuvu a sa'ani, ununa nkaya n vā n yuwin. ⁴ N ta ciga me enishe wu waru babu uro, adama a na n cuwan tā a na vu shoyin na abara a mantsa ma na tsu kasai. Na tsu ga'asisan waru n tā zāngānā lon. ⁵ N reve tā vu tā nu ucawu wo okolo lon cine mma vā wu Afiniki ri nā ayi nā cine kaka vā wu vu ka Loyisi ri fo nā ayi. ⁶ Adama o ndolo n ta dansaa wu vu fălā une'e u na ăsulā a ca nuwu ana n kuruwā nuwu ekere. ⁷ ăsulā a ca tsu okolo o wovon shi, agba u ca tsu tā okolo o ucira, ne e icigi, waru u tsu kambusa tsu tā tsu guzā aciyātsu.

⁸ Vu dāmma ozo o ro adama a Zagbain tsu, waru she vu uwua wovon wi ili i na ama aa dāmma wan, nnā vu yuwan ne. Waru she vu wasan mu ătsumā a ama adama a na ă gutsu numu adama a Kristi Zamawawa wan. Amma, nu ucira u na ăsulā a ca nuwu vu soso ătsumalimā obolo nā amu adama a Alabari a Sa'ani. ⁹ ăsulā a wawa tsu tā, waru u dangwa tsu tā tsu yuwan nden n wuma wa akiza. De nu ujimu kafu a yuwan uvadi dada u fobo niyi ne. U ciga tā u roco tsu icigi ni isa'ani ya yi e ekere e Yesu Zamawawa. U dangula tsu o unā u na tsu yuwan ili i ro i na tsu ntsayi a dangula tsu shi. ¹⁰ ăsulā o utāq tā ili i na maa yuwsan adanshi ă yi a alanga e eteshe, ana Yesu Zamawawa tāwā u kudai ucira wu ukwā, reve u roco tsu ure u wuma u na u ri nu ăkotu shi. Ayi da Za vi Iwawi waru Alabari a Sa'ani a dāda nda. ¹¹ Gogo ăsulā a dangwa mu tā n dāmma ili i nda. U dangwa mu tā mo o'wo aajiya. Reve waru u zuwa mu mo o'wo manlu ma Alabari a Sa'ani. ¹² Adama o ndolo a dā n ri pa o u'wa wa ali o sowuso ătsumalimā. Amma mu uwua wono shi, adama a na n reve tā

* ^{1:12} Ure u ro u na vuma a gura tsurā urevu wi idanshi i na Bulu dānai ayi da "u ta gura geshe ili i na u ca nuwu." Urevu wi ili i nda ayi da Zamawawa ca tā de Bulu ăzā e Itoni a sa'avu nu ălinga u na waa yuwan, to gogo a na Bulu cigai măkuwāq, u tā nu uzuwu wo okolo a na ălinga u na u farai u ta lyuwa elime adama a na Zamawawa'a na aciyāyi u tā kālyuwā ălinga u ndolo na aciyāyi.

vuma na n cayi okolo a va, waru n reve t̄ u te geshe ili i na n ca niyi, waru u te geshe le hali mantsa ma na u kambai.*

¹³ Vu guz̄a ili i na n rito nuwu wo o'wo iroci yu uritosu u mejege. Waru vu cuwan vu zuwa okolo kp̄ara ubat̄a w̄ Yesu Zamawawa, avu vu ciga ama adama a yi. ¹⁴ Vu kalyuw̄a ili i na u ca nuwu ulobonu. Ruhu va Akiza to obolo n̄ atsu, ayi da waru waa kamba wu vu yuwan ili i nda.

¹⁵ Ununa vu revei, ama a tsu atsumā e ida ya Asiya a 'yuwan t̄ na aā kamba mu, hali na Fijala n̄ Hamajana.

¹⁶ N ciga t̄ Zagbain roco isa'ani lāngā a tyo ya Onisifara n̄ aza o u'wa w̄ yi suru adama a na u tsu kalyuwusā mu t̄ nu u dashishi numu asuvu ubgamu. Ko na n dānai o u'wa wa ali u wasan mu shi. ¹⁷ Ana u tawāi Roma, t̄ u bunga t̄ ubat̄a suru hali she na we ene numu. ¹⁸ Adama o ndolo, n ciga t̄ Asulazuva o roco yi isa'ani lāngā o urana u na Kristi Zamawawa aq̄ kambā. Waru vu reve t̄ Onisifara kamba mu t̄ lon ana n dānai atsumā a Afisu.

2

Soja va abula e Yesu Zamawawa

¹ Gogo mawun ma va, vu dānā no okolo ubgamu e isa'ani ya Yesu Zamawawa. ² Vu uwua t̄ ikaka i va, waru ama n̄ abundā a usu t̄ ikaka'a. Gogo, vu ca ama a na a gura soduwo matsān ikaka'a adama o rito ozo o ro. ³ Vu bolo aci n̄ amu atsuma a atsumalima a na moo sowuso, ne da voo o'wo soja va abula va Yesu Zamawawa.

⁴ Nn̄ za ro aa yuwsan ulinga u soja, u tsu yuwsan ulinga u ro shi. Ne da u tsu yo'onoto zagbain va yi okolo. ⁵ Nn̄ za ro uwa ala'anlai o uro wi iladi, waa lyuwa aci a ala'anlai'i shi, she nu u kuru wilā wa ala'anlai e iladi'i. ⁶ Cimbi na gasai ujuvu cacawu mejege ayi da waa fara lyuwa ili i na u cu'wain. ⁷ Vu yuwan majiyan me ili i na maa dansa. Asulazuva a ta kamba wu vu reve ili i nda.

⁸ A mantsa suru vu cuwan n̄ Yesu Zamawawa. A matsan yi t̄ diga o ugundo u Mogono Dāwuda waru a 'yasan yi t̄ diga o ukwā. Ayi da Alabari a Sa'ani a na maa yuwsan alajiya. ⁹ Waru adama a na maa dansa Alabari a Sa'ani a nda, ayi da i zuwai

moo sowuso atsumalima avu a nlā mu na akani vadamma za vu unusu. Amma aa gura zuwaa adanshi a Asulā akani shi. ¹⁰ N tu ufobu n sowo cu'un va atsumalima suru, nnu u t̄ tāwāq̄ ni iwawi ubat̄a wa ama a na Asulā a dangwai o o'wo aza a yi, avu waru a tsurā tsugbain tsa babu ukotu e ekere e Yesu Zamawawa.

¹¹ Adanshi a nda amayun a da:
Nn̄ tsu kuwā obolo n̄ ayi,
tsu ta yuwan wuma waru obolo n̄ ayi.
¹² Nn̄ tsu kabā asuvu n̄ atsumalima,
tsu ta yuwan tsugono obolo n̄ ayi.
Nna tsu wasan yi,
ayi fo u ta wasan tsu.
¹³ Nn̄ tsu ri n̄ abula shi,
ayi u t̄ n̄ abula,
adama a na ayi waa wasan aciyayi shi.

Lingi na o soduwoyi matsan

¹⁴ Vu cuwaan za suru ili i nda, waru vu rono le atsuvu atsumā a ala a Asulā a lyawa a yuwsan nlāngi adama a adanshi a nda na adanshi a ndede. Cu'un mawasan mo ndolo mā ri n̄ urana shi, waru u ta varu aza a na a uwua nle. ¹⁵ Vu yuwan ulinga babu uro adama Asulā o soduwo wu matsān. Vo o'wo lingi sa'ani, za na a uwua wono shi, waru za na aa gura ca ucuduwu wa adanshi a amayun. ¹⁶ Vu sumā mayan ma adanshi a vanvama a na a tsu tāwāq̄ Asulā n̄ tsugbain shi. Ili i ndolo i tsu zuwa t̄ ama a kudā ca Asulā tsugbain. ¹⁷ Icu'un ya adanshi a nda a tsu baza t̄ vadamma mbālā mu dodī. Hamanaya n̄ Filita ele da iroci ya ama a na aa yuwsan adanshi a nda. ¹⁸ Ama a nda a lyawa t̄ ure wa amayun, reve a karā a dansa a na Asulā a 'yasan tsu t̄ de aza e Itoni atsumā a akwakwā, ne da a lungusai ucawu wo okolo a ama o ro. ¹⁹ Amma amayun a Asulā a t̄ lo vadamma ikyun yu usaa i na a varai na aatali avu e she'en de udammu u nda: "Asulazuva e reve t̄ aza a na a ri aza a yi," waru "Aza a na a adansa aza a Asulazuva a da a ri, a suma mayan me ili i wuya suru."

²⁰ O u'wa wu utsuru, itana i na a yuwin n̄ zinariya n̄ azurufa da ri pe goon shi, amma itana i ro gba shi a yuwan le t̄ n̄ danga no olo'o. A mantsa mā abuki ma da a tsu yuwan ulinga ni itana yi ikebe, aza a babu ikebe gba shi adama o ulinga

wa ana'an n̄a nfa'an. ²¹ N̄a vu kambato ili yu uwuyanu i wuma w̄a wu cece, vu to o'wo tana na Əsula a yuwan n̄a əyi ili i na u cigai. Wuma w̄a wu u t̄a d̄an̄a cece, waru vu t̄a d̄an̄a ufobu u na Zavu'wa aa yuwan ulinga n̄a əvu ətsumə o ulinga u sa'ani suru.

²² Vu suma icigi yi iwuya i tsumuwun suru na ȳa t̄awaq n̄a mariyaa. Amma vu toni ili suru i na yaa zuwa wu vu yuwan ili i na i ri mejege. Vu zami ucawu wo okolo, ni icigi, na asuvu nden, waru vu uwwa uyo'o wu mmalu obolo na aza a na ee desu ala a Əsulazuva na asuvu a ta. ²³ Waru, n̄ ta dansaa wu, she vo oto aciyawu ətsumə a mawasan ma adanshi o tsulo wan, waru vu bolo aciyawu na aza a na e revei ili shi wan. Ili i nda i tsu sato t̄a ama nl̄angi. ²⁴ Agbashi a Əsulazuva a ciga a 'yuwan a yuwan mawasan wan, amma e ene iliyali ya ama suru. Waru a gura rito ozo o ro mejege, waru a yuwan ankuri na ama a na a ri usan wu nden. ²⁵ O rito aza a na a wasain amayun na ankuri. Ko Əsula a ta vadala okolo e le, reve a ushi amayun. ²⁶ Hali ama o ndolo a fara majiyan ma sa'ani əvu a fətsə diga a maza me Mekerenkesu. Adama a na hali n̄ gogo Mekerenkesu m̄a guzə le t̄a agbashi, adama u zuwa le a yuwan ili i na u cigai suru.

3

Rana vu ukosu

¹ Polo atsuvu a wu vu uwwa, ətsumalimə a t̄a d̄an̄a lo əbundə lon a rana vu əkosu. ² Ili i na i zuwai əyi da, ama a ta a ciga aciyele goon, waru o to o'wo əzə e icigi ikebe lon. A t̄a d̄an̄a tapu nu uvadu ətsumə a adanshi, waru a d̄an̄a tapu nu u'yəsəsan wa avangaci. A mantsa suru a t̄a d̄an̄a a lamusaa Əsula. Aa yuwan tsutoni n̄a mbara n̄ le shi, waru aa cuwa ili shi. Waru a ta 'yuwan ili ȳa Əsula. ³ Oo roco icigi shi, waru aa gura yuwaan o ozo o ro gafura shi. A ta yuwan epen a tyo ekere o ozo o ro, aa gura golobo aciyele shi. A t̄a d̄an̄a əzə e ifongi babu uyo'o, waru aa zuwa okolo e ili i na i ri ulobonu shi. ⁴ A ta wina

n̄utsə n̄ le. A t̄a d̄an̄a a yuwan suru ili babu majiyan, waru a ta shiwan nu u'yəsəsan wa avangaci n̄a a ushiyi ica ye epen. A ta ciga mawwa mo uyo'o wi ili yu uvadi o una u na aa ciga Əsula. ⁵ A ta yuwan gashi a ta yuwan ili i na Əsula a cigai, agba aa lyawa ucira wa Əsula u vadala le shi. Vu suma icu'un ya ama o ndolo.

⁶ Babu usan ama a nda a tsu uwa t̄a a 'wa ben reve a pusən əməaci a na a ri n̄ ucira shi na aza a na unusu wa damatosun, na aza a na icigi yi ili yu uvadi i zuwai elime ana. ⁷ A mantsa suru icu'un ȳa əməaci o ndolo a tsu kuru t̄a uritosu u sa'avu, agba a tsu gura reve amayun shi. ⁸ Agba munlu n̄ nda a mantsa suru a ta yuwan suru n̄l̄angi na amayun cine Yanisu n̄a Yambinsu* yuwan n̄l̄angi n̄a Musa. Okolo e le a tu uwuyanu, waru ucawu wo okolo e le u ri mejege shi. ⁹ Aq̄ tsurə ulyuwu we elime shi, adama a na za suru te ene tsulo tse le. U fara t̄a ne n̄ Yanisu n̄a Yambinsu.

Bulu damma t̄a Timoti ili i na waayuwan

¹⁰ Agba əvu Timoti, vu reve t̄a ili i na n̄ ritoi, waru vu reve t̄a cine n̄ yuwan nden mu uvadi n̄ v̄a. A wuma u v̄a vu reve t̄a ili i na n̄ d̄an̄ai e izami. Vu reve t̄a nu ucawu wo okolo u v̄a n̄a cine n̄ jima'i na ankuri. Vu reve t̄a icigi i v̄a n̄a cine n̄ kabai asuvu. ¹¹ Vu reve t̄a əbundə a m̄alyungwə ma na n̄ sowoi waru vu reve t̄a əbundə a ətsumalimə a na n̄ sowoi. Vu t̄a nu urevu u m̄alyungwə ma na n̄ sowoi suru ətsumə a Antakiya, ni Ikoniyə, waru n̄a Lisitira, əvu gba Zagbain utaq̄ mu ətsumə e le suru. ¹² Ili i nda amayun a da: vuma suru na cigai u yuwan wuma hali u yo'onoto Əsula okolo ətsumə e Yesu Zamawawa u to sowo ətsumalimə a m̄alyungwə. ¹³ Amma əzə e iwuya no oboci a t̄a tsurə ulyuwu we elime. A t̄a ri n̄ yuwan suru ozo o ro ugbozu, waru ozo o ro a t̄a ri n̄ yuwan suru le ugbozu. ¹⁴ Amma vu 'yuwan vu ciga vo o'wo za vu ucawu wo okolo wa amayun a tyo e ili i na munlu m̄a wu n̄ rito nuwu. Vu reve t̄a a na uritosu u le amayun a da, adama a na vu reve t̄a munlu m̄a wu waru vu soduwo le t̄a

* ^{3:8} "Yanisu n̄a Yambinsu" Alabari a aza a Isra'ilə a damma t̄a a na Yanisu n̄a mawun m̄a anəwu m̄a yi Yambinsu ele oboci a Firi'awuna a da a na a shi a cigai a putsaa Musa nu ulinga w̄a yi (Mtq. 7:11). Ala e le a pe ətsumə a Nzuwulai mu Ufaru shi. ^{◊ 3:11} Ajy. 14:1-28.

matsan. ¹⁵ Diga a mantsa ma na vu dñai merebu o rito wu tñ Adanshi a Asula. Ayi da u ca nuwu ugbozu u na vu ushiyi iwawi. Iwawi'i u tñwa tñ o ure wu ucasu wo okolo wa amayun ya Yesu Zamawawa. ¹⁶ Suru idana atsumä a Adanshi a Asula tñ o uta tñ diga o unä wä Asula, waru adanshi'i a tñ nu ucira u na woo ritosu ili i na i ri amayun, waru u zuwa tsu tsu reve ili i na i ri mejege shi a wuma u tsu. Adanshi a Asula a nda u ta lapulusa nden m babu ulobonu u na tsaa yuwusan, waru u to ritosu tsu tsu yuwan ili i sa'ani. ¹⁷ Tsunda tsa da Asula o fobo ntsu adama e ili suru, adama tsu tsurai ili suru na aa zuwa tsu tsu yuwan ili i sa'ani i na Asula a ciga ntsu tsu yuwan.

4

¹ Vu reve na urana u ro Yesu Zamawawa te ge'eto vadilimä suru na ri wuma, waru u te ge'eto ąkwałkwa suru. Ili i nda i to o'wo a mantsa ma na u tñwai adama u teme tsugono tsä yi. Gogo, n tñ mishin a makakan mä Asula n a makakan mä Yesu Zamawawa, waru n ta dansaa wu ² vu yuwan alajiya a adanshi a Asula. Vu 'yuwan ciga vu dana a yuwusan ne ko n a mantsa, ko babu mantsa. Vu ciga vu 'yuwan vu yuwaan aza a wu ulapulu nu uritosu u sa'ani. Uritosu'u u roco le unusu u le, waru u dashi ca le ugbamu wa asuvu. Vu yuwan ili i ndolo na ankuri. ³ Vu yuwan ne adama a na mantsa mä tñ lo a tñwa a na ama oo polo atsuvu a uwua uritosu u sa'ani shi. Ili i na a cigai adama a aciyele a da goon oo toni, waru a ta zami munlu n na maa damma le ili i na a cigai a uwua. ⁴ Ama a nda a ta 'yuwan amayun, waru o to toni uritosu wa alabari o ro. ⁵ Suru n a ne vu yuwan majiyan ma sa'ani atsumä e ili suru. She vu uwua wovon u na voo sowo atsumalima adama a Zagbain wan. Vu yuwan ulinga u na vñ tñwaa na ama ubata wä Kristi Zamawawa, ne da voo koto ulinga u na Asula a ca nuwu.

Ukosu wi idanshi wä Bulu

⁶ Amu gba a tñ tsusun wuma u va tsä kucci a tyo e ekere a Asula. Waru mantsa ma na mäa kuwa ma yuwan tñ zuzu. ⁷ N yuwan tñ mpolo n wuma ulobonu, n koto tñ iladi, waru n guza tñ amayun. ⁸ Gogo

nda gba babu usan n tñ tsura une'e wi iliyinkapa. Zagbain ta ca mu ookokoloñ a nden mä abulä. Adama a na Zagbain za vu uge'etosu za va abula da, ayi da i zuwai waa ca mu ookokolo a abajini o urana u na wäa kambä atsumä o uvadï. Agba iliyinkapa i nda waa dana adama a va goon shi, amma a tyo a ama a na a zuwai esu o ukambu u tsugbain tsä yi.

⁹ Vu yuwan ankuri vu tñwa gogo. ¹⁰ Dima kara tñ u lyawa mu adama a na u cigai ili yu uvadï. Reve u kara a tyo Tasalonika. Waru Karaka kara tñ a tyo Galatiya, Titu gba shi kara tñ a tyo Dalamatiya. ¹¹ Luka da ri pa obolo na amu goon. Nnä vñ tñwa pa ubata u nda, vu tñwa n a Marku obolo na avu adama u kamba mu. ¹² N lyungu tñ Tikiku a tyo Afisu. ¹³ Nnä vñ tñwa, vu cuwan vu tñwa mu nu utugu wu utanu u na n lyawai ya Kabu atsumä a Taruwasa. Waru vu tñwa mu na atagada a va, waru vi icina vu tñwa mu n a avu'un a tñ a tñ a va wan.

¹⁴ Iskandari maruma ma da mä dñai. Vuma nda yuwaan mu tñ iwuya lon, agba Zagbain te ge'eto yi adama e ili i na u yuwin. ¹⁵ Vu yuwan ugbozu n a ayi, adama a na u yuwan tñ nlangi ni ili i na tsu dammai suru.

¹⁶ Ko za dana obolo n a amu shi a mantsa mo ufaru ma na a 'ywai n a amu ubata wu za vu uge'etosu. Ama suru a suma mu tñ. N zuwa tñ okolo ee kecee le unusu u ndolo o unä u nda shi. ¹⁷ Agba Zagbain dana tñ obolo n a amu, reve u ca mu okolo ugbamu, adama n yuwan alajiya a Alabari a Sa'ani ubata u na Atakpaci oo poloo mu atsuvu. Avu Zagbain wawa mu a na n shi a kuwa. ¹⁸ Ee, ne da Zagbain oo uta mu atsumä e iwuya suru, waru u tñ tñwa n a amu gbaga o tsugono tsa zuva tsä yi. Lyawa tsugbain tsä dana e ekere a Asula babu ukotu. Ami.

Icasu ya Bulu yu ukosu

¹⁹ Vu casaa mu Birisika n a Akila na aza a na a ri pe atsumä o u'wa wa Onisifara. ²⁰ Arasata buwa tñ pe atsumä a Korinti. Waru n lyawa tñ Tarafima a Milita ubanakun.

²¹ Vu jikä, vu tñwa ubata u va kafu mantsa mo utanu. Waru Awubulu te

icasu ya wu, ne da waru Budi na Lina na
Kaludiya a ri e icasu ya wu, hali na aza a
tsu aza e Itoni suru ali na amaci.

²² N te ipati Zagbain dana obolo na wuma
wa wu. Waru isa'ani yi Zagbain i dana
obolo na adu suru.

Mepepelime mā Bulu a tyo ya Titu

Ucuduwu wa aatagada a nda

Titu kamba tā Bulu aajiya ătsuma e ulinga wā yi. Bulu dana tā mepepelime ma nda a tyo ya Titu adama a na u shi tā u buwa ătsuma a lyuci gbain va Karita, ayi gba Bulu lyuwa tā elime nā mmalu.

Bulu yuwan tā adanshi cine wu ntsayi aza e Itoni e Yesu a yuwan wuma u le. Waru u yuwaan tā mobolo suru adanshi aza a na a ri pe ătsuma a aa'isa aza e Itoni.

Nā vu ri zgbain ătsuma a aa'isa aza e Itoni, ko aabara, ko makuci ma dā vu ri, ko ulobo u dā vu ri ko ka, vu tā tsurā uritosu u sa'ani adama a wu ătsuma a aatagada a nda.

Ili i na i ri pe ătsuma a aatagada a nda

1. Icasu na avasa a tyo ya Titu (1:1-4)
2. Wilā adama a azgbain a aa'isa aza e Itoni (1:5-16)
3. Wilā adama a ama a aa'isa (2:1-3:11)
4. Asalā ni icasu yu ukosu (3:12-15)

Ucuduwu

¹ Amu da Bulu aagbashi a ăsulā, waru amu aajiya e Yesu Kristi Zamawawa da. ăsulā a lyungu mu tā tsarā n tāwāq nu ucawu wo okolo e ekere a aza a na u dangwai. Waru u lyungu mu tā tsarā n rito le e reve amayun a na oo rocosu le ununa aa yuwan nden n sa'ani nu ununa ăsula aa yuwan măzāngā ne ele. ² Amayun a nda a ta ca le uzuwu wo okolo a wuma u babu ukotu, za na ăsulā a yuwaan nle nzuwulai kafu u yuwan uvadī, waru waa yuwan open shi. ³ Gogo mantsa ma na ma ntsayi ma da, u rocoi Alabari a Sa'ani'i, waru tsu damma tā za suru. Nu udammu wā ăsulā Za vi Iwawi i tsu i da a zuwa numu n yuwaan yi ulinga u nda.

⁴ N ta danasaa wu mepepelime ma nda, Titu, mawun ma amayun mā vā ătsuma o ucawu wo okolo a na tsu ri nā ayi. Lyawa ăsulā Dada nā Yesu Zamawawa tsu ca wu isa'ani na asuvu nden.

Ulinga wa Titu ătsuma a Karita

⁵ N lyawa wu tā ătsuma e ida ya Karita, t̄ tsarā vu koso ulinga u tsu u na u ri de, waru tsara vu dangula azgbain ătsuma a a'isa a aza e Itoni ătsuma e ilyuci suru ununa n damma nuwu. ⁶ Zagbain suru u ciga u 'yuwan wo o'wo vuma na ama a yuwan majiyan ma sa'ani a aci a yi adama a na u yuwaan nden n sa'ani. U ciga u 'yuwan u dānā vali vu ka tā. Waru muwun mā yi moo o'wo aza e Itoni a ăbulā, aza a na aa yuwusan nden mu uwuyanu shi, waru aza a na a ri na aciyogbamu shi. ⁷ Ne da waru zgbain u ciga u 'yuwan u yuwan wuma u sa'ani adama o ulinga wā ăsulā u na waa yuwusan. U dānā za vu ubgawu wan, waru u dānā za vu upan babu usan wan. U ciga u 'yuwan u dānā ososowi wan.* She u dānā za vu ulungusu wan. She wo o'wo za vi icigi yi ikebe lon wan. ⁸ U ciga u 'yuwan u kalyuwā omocin a na aqā tāwusā o u'wa wā yi ulobonu, u ciga ili i na i ri ulobonu suru. U ciga u 'yuwan u dānā nu ugbozu, waru u dānā za vā ăbulā. Wuma wā yi u dānā cece a na woo yo'onoto ăsula okolo, waru u gura guzā aciyayi ulobonu. ⁹ U ciga u 'yuwan u guzā uritosu wa adanshi a amayun. Reve u yuwan ulinga nu uritosu u kamba ama, waru u lapula aza a na a yuwusan mawasan na adanshi a ăsulā.

¹⁰ Ne da wā dānā adama a na ama o ro o tā lo aza a na a yuwusan mawasan nu uritosu wa amayun. Ama a nda a tsu yuwusan tā adanshi a vama, reve waru a lulumusā ama. ătsuma a munlu n ndolo ozo o ro nā ăbundā a tā pe ătsuma a aza a na a dammai she na a pada vuma suru uryumbu. Ama a nda ele da a la'ai adanshi a vanvama. ¹¹ I ciga i 'yuwan i bara ama o ndolo nā cu'un va adanshi o ndolo. A vadala tā de 'wa diga o uritosu wa amayun nā cu'un vu uritosu u vama u ndolo. A yuwan tā ili i ndolo suru tsarā a tsurā ikebe o ure u vama. ¹² Hali vuma tā ătsuma a aza a Karita za na ri za yindi yuwan tā adanshi adama e icu'un ya ama o ndolo, u damma, "Ama a Karita suru aza e open a da, nā

* ^{1:7} A mantsa mā ndede aza a Isra'ilā o tsu sowu tā mārā gashi agumā a da, nā a ri ubanakun. Waru, o tsu sowu tā wa'a na aa lyuwusa ilyalya. Amma a mantsa mā tsu tsaa gura sowu wa'a ăvu tsu lyawa shi, adama o ndolo u ta la'a ulobonu tsu rito sowu mārā wan, ko ke'en.

nlyayi, orogo, na aliwi.” ¹³ Amayun a da. I bara le nu ucira tsarà a zuwa le a yuwan ucira ȝtsumà e Itoni. ¹⁴ Waru a 'yuwan a ciga a lyawa mazuwa ma atsuwu a alabari a aza a Isra'ila, waru she a zuwa atsuwu e le a adanshi a ama a na a lyawai amayun wan.

¹⁵ Ili suru e ekere a aza a na okolo e le a ri cece a t̄ cece. Agba e ekere a aza a na a ri no okolo e iwuya, ili suru ili yi idaba i da ni ili i na aq̄ usu shi, adama a na okolo e le na asuvu e le a buwa ulobonu shi. ¹⁶ Icu'un ya ama o ndolo a t̄ kalyuwusa gashi e reve t̄ ȝsula, agba a wasan yi t̄ ununa aa yuwusan wuma u le. Aza a tsu uwua adanshi shi da, waru a tsu yuwan ili ya ȝbulà shi. Ama suru a suma le t̄ adama e ili yi idaba i na aa yuwusan.

2

Ili i na voo rito

¹ Agba ȝvu, vu damma ȝz̄ a e Itoni a yuwan cu'un wuma na rotsoi uritosu u sa'ani. ² Vu rito mbara a guza aciyele, adama a tsarà tsugbain waru a dānà nu ugbozu. A ciga a 'yuwan a dānà nu ucawu wo okolo lon, waru a dānà ni icigi lon na ankuri.

³ Ne da waru, vu rito ȝmaci a na a paduwai esu a yuwan nden n sa'ani n na mu ntsayi aza a na oo tono Zagbain. She a kārā a yuwusan idami ya ȝz̄ e le ȝtsumà a lyuci wan, waru she o o'wo ososowi wan. Na a yuwan ne, oo to rito akapi a ȝmaci ili i na i ri ulobonu. ⁴ A ciga a 'yuwan o rito ȝmaci a wawa'a a ciga ali e le nā muwun n le. ⁵ O rito le a yuwan nden n sa'ani nu ugbozu. Waru o rito le cine aq̄ kalyuwà 'wa le ulobonu, waru a yuwan ili i sa'ani. O rito le ununa aa yuwan ntoniloi na ali e le ulobonu. Ne da aa yuwan ȝvu a kudà tāwaa Adanshi a ȝsula ni ili i wono.

⁶ Ne da waru, vu damma olobo a dānà nu ugbozu ȝtsumà e ili i na aa yuwusan suru. ⁷ Avu na a aciyawu vu ciga vu 'yuwan vo o'wo iroci ye'e le a mayan me isa'ani atsumà e ili suru. Atsumà e ili i na vaa yuwan suru, lyawa vu roco wuma u sa'ani nu usapu wa aci ȝtsumà o uritosu wā wu. ⁸ Lyawa uritosu wā wu wo o'wo mejegé adama a tsarà za na aa yuwan adanshi o ro a aci a yi wan. Ne da aza a na a cigai a

yuwan mawasan a uwua wono, adama a na aq̄ tsarà ili i wuya i na aa yuwan adanshi a aci a tsu shi.

⁹ Na agbashi a ciga a 'yuwan a yuwan ntoniloi na azagbain e le, waru na a ciga a 'yuwan a yuwaan le ili i na yoo yo'onoto le asuvu. She a yuwaan le adanshi nu ugbawu ko a yuwan le wivu wan. ¹⁰ Agba a ciga a 'yuwan o o'wo ama a sa'ani a na oo soduwo matsān. Ne da oo o'woto uritosu wā ȝsula Za vi Iwawi i tsu maluwa o ure suru.

¹¹ U to o'wo ne tsunda, adama a na ȝsula o roco t̄ ama suru isa'ani ya yi tsarà a tsarà iwawi. ¹² Isa'ani ya ȝsula i roco tsu t̄ tsu vadala diga a nden m babu ȝsula ȝvu waru tsu lyawa ure wi ili i na tsaa ciga u yo'onoto tsu okolo. Uvadi u nda u t̄ ni iwuya, tsu dānuyi pe nu uguzu wa aci. Waru nā tsu ciga tsu 'yuwan tsu dānuyi na ala a sa'ani nu ucawu wa aci e ekere a ȝsula. ¹³ Ne da waru, tsu t̄ kalyuwusa urana u sa'ani u Mogono mā ȝsula nā Za vi Iwawi i tsu, za na ayi da Zagbain Yesu Zamawawa. O urana u ndolo Zamawawa t̄ tāwā nā tsugbain tsā yi suru. ¹⁴ U kuwa t̄ adama u wawa tsu diga o unusu suru, waru tsarà u kāmbāto tsu cece. Waru u ca t̄ aciyayi tsarà u kāmbāto tsu ama a yi, adama tsu kāmbā a mayan me isa'ani suru suru.

¹⁵ Ciga 'yuwan vu ritosu ili i nda, reve waru vu damma ama a wu o toni le. Ciga 'yuwan vu barasa le ubātā u na a nusain. Vu t̄ nu ucira u na vaa yuwan ne, adama o ndolo she vu lyawa nanza kāmbāto wu mawun wan, waru she vu lyawa nanza kudà a kuru ili i na vu dammai wan.

3

Yuwan ili i na i ri ulobonu

¹ Vu damma ama a wu a yuwan tsutoni nā ngono, na azagbain a gwamnati. Ama a wu waru a dānà nā ntoniloi, reve waru a dānà ufobu kuci na aa yuwan ili i na i ri ulobonu. ² Na a 'yuwan a ciga a yuwan adanshi e iwuya a aci a vuma ro wan, waru a ciga a 'yuwan a lyawa nwasanlai. Na a yuwan ne, a t̄ dānà no okolo nven reve waru a ca ama suru tsugbain tsa amayun.

³ De nu ufaru, tsu dānà t̄ nā tsulo nu ulambu wu ntoniloi. A lulumà tsu t̄ de,

avu tso o'wo agbashi e icigi yi iwuya nã mawwa mo uyo'o me iwuya. Reve wuma u tsu u dãna ni iwuya lon nã tsushu'un. Waru tsu 'yuwan tã ama o ro, reve ele fo a 'yuwan tsu.

⁴ Agba ayi Asula, za na ayı da Za vi Iwawi i tsu, u roco tsu tã isa'ani ni icigi ya yi. ⁵ U wawa tsu tã adama a na we enei iliyali i tsu, agba adama e ili i sa'ani i na tsu yuwain da shi. Wu zã'wã tã unusu u tsu avu u ca tsu wuma u sa'avu ȝtsumã a Ruhu va Akiza. ⁶ Asula a tsuwãqan tsu tã Ruhu vã yi pere adãma e ili i na Yesu Zamawawa yuwaan ntsu. ⁷ U kãmbato tsu tã aza a babu unusu adama a ȝabajini e isa'ani i na u yuwaan ntsu. Waru ȝtsu gogo tsu reve tã tsu tã tsurã wuma u babu ukotu. ⁸ Ili i na n dammai nda suru amayun a da. N ciga wu tã vu yuwanus ne tsarã aza a na a cayi Asula okolo a yuwan ugbozu a yuwan ili i sa'ani mantsa suru. Ili i nda a tu ulobonu waru a tã nu urana o ukere wã koyan.

⁹ She i uwa mawasan me pere adama a nkaya wan. She i uwa nlangi nã mawasan adama o tsutoni tsã Wilã wa aza a Isra'il wan. Icu'un yi ili i nda suru a ri nu urana shi, waru mantsa ma da a tsu lungusa. ¹⁰ Nã za ro to mpolo u tãwãqã du nã wukasu, i ciga i 'yuwan i bara yi tsubari tsu ufaru, nu u dãshiyisã a yuwaan yi tsubari tse ire. Nã wu uwua shi, she ili i ro i dãshi golo du nã cu'un vuma ndolo wan. ¹¹ Icu'un ya ama o ndolo a lyawa tã amayun. Ama'a a ta yuwanus unusu, reve waru o kototo aciyele adama e ili i na aa yuwanus.

Icasu yu ukosuya Bulu

¹² N te ifobi n lyunguwã du nã Aritima ko Tikiku. Nã vuma tã ȝtsumã e le u rawa, vu yuwan atyo a na vaa yuwan tsarã vu cina mu a Nikafoli. Ili i na i zuwai ayı da n dangwa tã n dãnu de mantsa mo utãnu.

¹³ Vu yuwan atyo a na vaa yuwan tsarã vu kamba Zina, za vu urevu wu uge'etosu wa adanshi, nã Apolo ȝtsumã a mmalu n le. Vu kamba le ni ili i na a cigai suru. ¹⁴ Aza e Itoni a zami ulinga u sa'ani na a ciga a 'yuwan, waru a kamba ozo o ro aza a na a cigai ikambi. Ili i na i zuwai ayı da adama ama a tsu a yuwan nden me pere a wuma u le wan.

¹⁵ Ama suru pa nda a tã casasa wu. Waru vu yuwan ankuri vu casaa mu aza e Itoni suru aza a na a ciga ntsu.

Lyawa isa'ani ya Asula i dana obolo na aðu suru.

Mepepelime ma Bulu ą tyo ya Filimon

Ucuduwu wa aatagada a nda

A mantsa ma na Bulu aajiya a danai mepepelime ma nda, u dana tā o u'wa wa ali adama a na u toniyi Yesu. U dana tā mepepelime'e ą tyo o toni vā Yesu na ą tsu de Filimon.

Bulu nā Filimon n'utsā n da n danai kafu a zuwa Bulu o u'wa wa ali. Filimon za vu utsuru da danai waru u dana tā na agbashi. Aagbashi a na ą tsu de Unisima a suma tā e ekere ą Filimon. Reve wo o'wo Unisima o o'wo tā a kambusa Bulu ąyi ątsumā o u'wa wa ali, reve wo o'wo toni vā Yesu adama a adanshi ą Bulu. Gogo Bulu ciga tā Unisima kambā ubātā wu zavu'wa vā yi Filimon. Bulu waru u ciga tā Filimon ushi aagbashi a na ą kambai o ure u na wuntsayi na wāqā tawāqā Yesu nā tsugbain.

Mepepelime ma nda ma yuwan tā uritosu u mayan ma gafura. Waru u rito tā cine zaghain vā ązā e Itoni aa yuwan ulinga wā yi tsa vuma na kadatoi aciyāyi, vuma na fara yuwin ili i mejege kafu u damma ozo o ro cine aa yuwan wuma u le.

Ili i na i ri pe atsuma a aatagada a nda

1. Icașu ą tyo yā Filimon (1-3)
2. Bulu yuwin adanshi o unā wā Unisima ą tyo yā Filimon (4-22)
3. Icașu yu ukosu na avasa (23-25)

¹ Mepepelime ma nda yā'a vā da wu utai, ąmu Bulu, nā Timoti zawa'a tsu. N tā o u'wa wa ali adama a na maa yuwsan alajiya a Alabari a Sa'ani e Yesu Kristi Zamawawa.

N ta danasaa Filimon i'utsā yu ulinga i tsu, waru tsu ciga yi tā lon. ² Waru n ta danasaa fo zawa'a tsu vu ka Awufiya, waru n tā fo a danasaa Arikibū, soja vu Zagbain za tsu ątsumā o ulinga obolo nā ątsu. N tā fo a danasaa ązā e Itoni a na oo bolotosu o u'wa wā wu.

³ M pati tā ąsula Dada tsu nā Zagbain Yesu Zamawawa o roco du isa'ani i le, reve a tawāqā du nā nden mo okolo.

Ugodyusho wā Bulu na avasa ayi

⁴ Filimon, nna maa yuwsan avasa adama ą wu, n tsu godyo tā ąsula kuci. ⁵ N tsu yuwan tā ne o unā u na n ta uwusua a na vu cayi Zagbain Yesu okolo ą wu suru suru, waru vu ciga tā ama ą ąsula suru.

⁶ N ta yuwsan avasa ucawu wo okolo u na u bolo nuwu nā ązā ą wu u lyuwa elime a na vu pedei ili i sa'ani i na ąsula a ca ntsu. Lyawa wo o'wo ne adama Yesu Zamawawa tsurā ica. ⁷ Icigi i na vu cigai ama ą ąsula u ca mu tā mazāngā mā ąbundā nu ugbamu wa asuvu. Avu, zawa'a vā, vu tawāqā tā ama ą ąsula nā ąbundā wivuwun u sa'ani.

Ipati ya Bulu o una wa Unisima

⁸ Adama e ili i sa'ani i na vaa yuwsan n ta pati wu ili i ro. ątsumā a ala e Yesu Zamawawa n shi ta yuwaan wu idanshi yu ume e ili i na yi ntsayi vu yuwan, amma maa yuwan ne shi. ⁹ Agba, o unā u na tsu cigalai, n ta pati wu vu yuwan ili i nda. Gogo, ąmu i'utsā yā wu, Bulu, n ta yuwsan adanshi, za na ri aabara waru n ri o u'wa wa ali adama e Yesu Zamawawa.

¹⁰ Ili i na maa patishi ąyi da: vu roco Unisima isa'ani. Gogo nda wo o'wo tā mawun mā vā adama a na wo o'wo tā za vi Itoni ąmu pa o u'wa wa ali. ¹¹ De ącapā u shi nu urana e ekere ą wu shi. Gogo gba u tā nu urana e ekere ą tsu ra. ¹² N tā kambuwa yi yā'a wu, okolo ą vā o to obolo nā ąyi lon.

¹³ N tā pa o u'wa wa ali adama a alajiya a Alabari a Sa'ani, n shi tā n ciga m kpada yi pa adama u yuwaan mu ulinga u na vu shi a yuwaan mu. ¹⁴ Agba n ciga n yuwan ili i ro ne tsundolo shi, she nā vu usu. Waru n ciga m gbagba wu shi, she nā vu ciga na asuvu ą wu.

¹⁵ U ta gura wo o'wo ili i na i shi i zuwai u lyawa nuwu a mantsa me ke'en ąyi da, adama u tawā u danu nā avu suru suru.

¹⁶ Gogo u buwa aagbashi shi, amma u la'a tā aagbashi, waru wo o'wo tā vadamma zawa'a tsu macigata. N ciga yi tā lon, avu waru gogo she vu la'a ciga yi. Vu ciga yi ana aagbashi waru vu ciga yi ana mawun mā ąnāwu ątsumā e Itoni yi Zagbain.

¹⁷ Gogo nda nā vu tara mu tā ana za na tsaa yuwsan ulinga u tā, ąsā yi cine vāqā ąsā mu, vu raba yi nā cu'un vi irabu i na vaa yuwaan mu nā n tawāqā yā'a wu. ¹⁸ Nu u nusaan wu tā e ili i ro, ko nā vu to tono

yi ili i ro, n ta tsupa wu. ¹⁹ Amu da Bulu waru ne ekere a va a da n danai idanshi i nda, “N ta tsupa.” Koto n yuwan adanshi a nda shi waru maa yuwan shi, n to tono wu ili na abunda adama a na n kamba wu ta vu tsurä wuma u sa'avu! ²⁰ Zawa'a va, vu yuwan ankuri vu yuwan ili i na n dammai nda, vu yuwaan yi gashi vu ta yuwusaan Yesu Zagbain aqandä. U t̄ d̄ashi zuwa mu ubbam u asuvu atsumä e Itoni ya Yesu. ²¹ Ko gogo amu a madana ma adanshi ma nda n ta zuwusa okolo vu ta yuwan ili i na n dammai, hali waru vu ta yuwan ili i na i la'ai ne! ²² Vu foboo mu aasula o omocin, adama a na n ta zuwusa okolo Asulä a t̄ usu avasa a du a lyawa mu n kambä ubatä u du go'o.

Icasu ya Bulu yu ukosu

²³ Abafara t̄ lyungusaä wu icasu. Ayi fo u t̄ pa o u'wa wa ali obolo na amu adama e itoni ya Yesu Zamawawa. ²⁴ Aza a na tsaa yuwusan ulinga obolo, Marku na Arista, na Dima, na Luka, a t̄ casasa wu fo.

²⁵ Lyawa isa'ani ya Yesu Zagbain wo o'wo obolo na asuvu a wu.

Mepepelime à tyo ya Mmaci ma Ibrahim

Ucuduwu wa aatagada a nda

Tsu reve vuma na danai mepepelime ma nda shi. U ta gura wo o'wo Bulu aajiya a da dana niyi. Tsu reve tā u tā pe ătsumă a Adanshi a ăsulă adama o uritosu u na u ri nă ăyi cu'un vu uritosu u na u ri pe ătsuma a Adanshi a ăsulă da. Waru nu ujimu azagbain a ăa'isă ăusu yi tā fo ătsumă a Aatagada a ăsulă. Za na danai aatagada'a u cuduwa tā cine mayan mă aganda maaza a Isra'ilă mo o'woi iroci yă ăgăndă ya amayun a na ri pe ătsuma a Zamawawa.

Za na danai mepepelime ma nda ma damma tā ăza e desununa cine Yesu ri na ăbulă. Yesu la'a tā nlingata mă ăsulă suru. Waru u la'a tā amăsulă, waru u la'a tā Musa. Ayi da ganu gbain na ri ukălămu shi waru koto u yuwan unusu shi ko ke'en, waru a na u cayı wuma wă yi u ca tă kucci adama o unusu o ună u mantsa suru. Ana u kuwai ăvu u kămbă wuma u kpătu'wă tă ure adama ama ătsură ure u na a rawa ubăta wă ăsulă.

E ekere a ama a na e revei adama a kucci ătsuma a ădini, aatagada a Mmaci ma Ibrahim a tă nu uritosu wu ucira. Yesu Zamawawa zuwa tă kucci suru wo o'wo ili ye pere. Amma gogo ucawu wo okolo ătsumă a yi ăyi da ili i na i kpătu'wăyi ama ure a tyo ubăta wă ăsulă.

Ili i na i ri pe ătsumă a aatagada a nda

1. Tsugbain tsa Mawun mă ăsulă (1:1-4)
2. Yesu la'a tă nlingata mă ăsulă suru suru (1:5-2:18)
3. Yesu la'a tă Musa nă Josuwa (3:1-4:13)
4. Yesu da Ganu Gbain (4:14-7:28)
5. Yesu tăwăqă tă nă nzuwulai n na n la'ai ulobonu (8:1-9:22)
6. Kucci vă Yesu u tă u da waru ăyi da ne (9:23-10:31)
7. Ama a ăsulă a na a ădănăi nu ucawu wo okolo (11:1-40)
8. Vu toni iroci yă Yesu Zamawawa (12:1-13:19)
9. Avasa o ukosu ni icașu (13:20-25)

Yesu Zamawawa Mawun mă ăsulă ma da

¹ De nu ufaru, ăsulă a yuwusaan tă nkaya n tsu adanshi o una wa amasulă na re koko'o. ² Amma a mantsa mo ukosu ma nda, ăsulă a yuwan tă adanshi nă ătsu e ekere a Mawun mă yi. ăsulă a yuwan tă uvadi ni ili i na i ri pe ătsumă a yi suru e ekere a yi. Ayi da ăsulă a dangwai wo o'wo za vi ili suru. ³ Mawu'un u roco tă ekan adama a tsugbain tsa ăsulă, u rotso tă ăsulă foyi. U zuwa tă ili i lyuwa elime nu ucira wi ikaka yă yi. Ana Mawu'un u kambatoi ama cece atsuma a nusu le, u dănu tă o ukere usa'ani wă ăsulă Mogono me Ili Suru.

Yesu Zamawawa la'a tă nlingata mă ăsulă

⁴ Ayi Mawu'un u la'a tă nlingata mă ăsulă lon. Reve ăsulă a ca yi ăbajini a aala a na a la'ai ala e le.

⁵ Ili i na i zuwai ăyi da ăsulă a yuwaan nlingata mă ăsulă adanshi e ili i ro tsa na u yuwayin Mawu'un shi,

“Mawun mă vă ma da vu ri.

Ana'an mo o'wo tă Dada vă wu.”[◊]

ăsulă a dammisa tă,

“N to o'wo Dada vă yi,

waru ăyi u to o'wo Mawun mă vă.”

⁶ Ana ăsulă a shi a cigai u lyungu magaji mă yi a tyo o uvadi, u damma tă,
“Nlingata mă ăsulă suru a ciga a 'yuwan a yuwaan yi ăgăndă.”[◊]

⁷ Apa ili i na ăsulă a dammai adama a nlingata mă yi,

“Mo o'woto tă nlingata n vă tsu upepu.

Mo o'woto tă agbashi a vă tse elentsu a akina.”[◊]

⁸ Agba apa ili i na ăsulă a dammai adama a Mawun mă yi,

“Avu ăsulă a da, waru tsugono tsa wu tsă ri nu ukosu shi.

Vu ta yuwan tsugono nu uge'etosu u na wu ntsayi.

⁹ Vu ciga tă ili i mejege reve vu 'yuwan iwuuya.

Ayi da i zuwai ăsulă, ăsulă a wu, a dangwa nuwu,
reve u ca wu tsugbain tsa na tsa zuwa nuwu vu zănganai.

[◊] 1:5 Ica 2:7; 2 Sam. 7:14.

[◊] 1:6 U.Wl. 32:43.

[◊] 1:7 Ica 104:4.

[◊] 1:9 Ica 45:6-7.

Ayi tsugbain tsa nda u la'a tā za na u cayi akapi e le." ◊

10 Asulā a dammisatā,
"Zagbain, atsumā o ufaru vu yuwan tā uvadī,

waru ekere ą wu a da a yuwan zuva.

11 Mantsa mā tā tāwā ana za ro enishe le shi,

A tā kunā suru tsa amuna.

Amma ąvu vu tā dānā lo.

12 Vu tā kutsulu le cine ą tsu kutsulu akuci a amuna.

A ta vadala tsa akuci e itana.

Amma ąvu gba ne da vāq dānā kuci mantsa suru,

wuma wā wu waru woo koto shi." ◊

13 Asulā a yuwaan nlingata mā yi adanshi cine u yuwayin Mawun mā yi shi,

"Dānu pa o ukere usa'ani u vā

she nā n zuwa n'yuwatan

mā wu mo o'wo uzuwata wa ana ą wu." ◊

14 Nlingata mā Asulāt suru nan ruhu da na aa yuwsaan Asulā ągāndā, waru u lyungu le tā tsārā a kamba aza a na ąq ushi iwawi.†

2

Iwawi itsu itā mgbain

1 Adama o ndolo nā tsu ciga tsu 'yuwan tsu dāshi yuwan ugbozu tsu kuruyi amayun a na o roco ntsu. Nā tsu yuwan ne tsāq puwāqan shi. **2** O roco tā a na ikaka'a i na Asulā a cayi nlingata mā Asulā a ca nkaya n tsu amayun a da. Waru za na biti kuru niyi shi, ko za na 'yuwan niyi u tā ushi atsumālimā a na a ntsayi ili i na u yuwan.

3 Nye i da yaa zuwa tsu tsu dānāi a majiyan tsu ta la'a nā tsu 'yuwan ą ushi iwawi i gbain i nda? Zagbain da fara yuwan adanshi e iwawi i nda na aciyayi, reve aza a na a uwua niyi o roco tsu amayun a da.

4 Asulā na aciyayi u roco tā a na ikaka ya yi amayun a da, ana u yuwan linga va asalama ni iroci yu ucira icu'un icu'un. Waru u ca tā Ruhu va Akiza a za suru na u dāngwai.

Za na o rocosu tsu ure wi iwawi

5 Asulā a dāngwa nlingata mā yi n yuwan tsugono tsu uvadī u sa'avu u na u ri lo ą

tāwā shi, ayi da ili i na tsaa yuwan adanshi a yi. **6** Ununa a danai ątsumā Adanshi a Asulā ubātā u ro,

"Nye i zuwai vu ri ada a vadilima?

Nye i zuwai vu ri ada a mawun ma vuma?

7 A mantsa ma wa'a vu zuwa tā ucira wā yi* u kalāma ucira wu nlingata mā Asula, reve vu katala yi okokolo nā tsugbain nu ucira.

8 Reve vu zuwa yi u yuwan tsugono tsi ili biti." ◊

Ana Asulā a zuwa niyi mogono me ili biti, ko ili yi lo i buwai i na waa yuwan tsugono tsā yi shi shi. Agba koto ne'en tse ene ili i nda i fara shi. **9** Ili i na tsee inda ayi da Yesu, za na a mantsa wa'a ucira wā yi u shi u rawa za vu nlingata mā Asulā shi. Agba gogo a katala yi tā okokolo nu ucira nā tsugbain, adama a na u sowoi ątsumālimā o ukwā o unā u tsu. Amayun adama e isa'ani ya Asulā i da, Yesu kuwāi o unā wā koyan da o uvadī.

10 Asulā a da a yuwan ili biti, waru ili biti adama a na a ca yi tsugbain tsa da. U ciga tā muwun nā ąbundā a uwa ubātā u tsugbain tsā yi. Adama o ndolo a da u zuwai Yesu sowoi ątsumālimā, ne da u zuwai Yesu ntsayi tsārā u roco ama ure wi iwawi. **11** Adama o ndolo, Yesu na aza a na wāq kāmbatosu aza a akiza ą tā nā Dada tā. Ayi da i zuwai Yesu ri o wono u na wee de le azawawa'a ą yi shi. **12** U damma tā Asulā, "N ta damma ama ą vā ili i na vu yuwan. N ta cuwa wu no o boloto na aa yuwan ągāndā." ◊

13 Waru u damma tā,

"N ta zuwaa Asulā ucira."

Reve u damma,

"Amu da nda obolo nā muwun n na Asulā a ca numu." ◊

14 Ama ą Asulā ama a da nā lipu nā mpasa, adama a nda Yesu na aciyayi wo o'wo tā unātā ne ele. U yuwan tā ne adama a na nu ukwā wā yi u to kototo Mekerenkesu, za na ri nu ucira wu ukwā. **15** Ne da u bādai aza a na ą shi agbashi o wovon wu ukwā a wuma u le suru suru. **16** Suru ntsu tsu reve tā a na Yesu tāwā tā adama u kamba mmaci ma Ibrahim, amma u

◊ **1:12** Ica 102:25-27. ◊ **1:13** Ica 110:1. * **2:7** Akuci a atagada nā ąbundā ą dāshi tā: Vu zuwa yi tā wo o'wo mogono a aci e ili i na vu yuwan suru. ◊ **2:8** Ica 8:4-6. ◊ **2:12** Ica 22:22. ◊ **2:13** Isha. 8:17-18.

kamba nlingata mā Əsulə shi. ¹⁷ Adama o ndolo a da Əsulə a zuwai Yesu u rotso ama ə yi suru suru, adama wo o'wo aabara a nan ganu lo za na oo rocosu isa'ani, za na Əsulə a cayi okolo suru suru. Ne da waa gura ca Əsulə kucci adama Əsulə a yuwaan ama gafura vu unusu u le. ¹⁸ Ayi na aciyayı u sowo tə ətsumalima, waru Mekerenkesu ma yuwan tə mpolo n na waa zuwa yi u nusan. Adama o ndolo gogo u ta gura kamba aza a na Mekerenkesu mā ri o mpolo u zuwa le a yuwan unusu.

3

Yesu la'a tə Musa

¹ Ama ə va, Əsulə a dangwa du tə yo o'wo ama a akiza ə yi. Adama o ndolo i yuwusan majiyan cine Yesu ri aajiya a Əsulə, waru əyi da aabara a nan ganu vu ucawu wo okolo ə tsu. ² U yuwan tə əbulə e ili i na Əsulə a dangwa niyi u yuwan suru, cine Musa yuwan əbulə e ili i na Əsulə a damma niyi u yuwan suru, ətsuma a tsugbain tsə yi va aza a Isra'ilə.* ³ Yesu tsurə tə tsugbain tsa na tsa la'ai za va Musa, cine suwi tsu tsurə tsugbain tsa na tsa la'ai usaa u na u yuwan. ⁴ Amayun a da ozo o ro da a suwai 'wa'a suru, amma Əsulə a da suwi vi ili suru. ⁵ Əsulə a lyawa tə u'wa wə yi e ekere a Musa, adama a na Musa aagbashi ə əbulə a da a na a zuwaa ucira, waru iroci i da i na Əsula oo roco elime. ⁶ Zamawawa t gba waru Mawun mā Əsula ma da, əyi da za na Əsulə a lyawayi u'wa wə yi. Ətsu da u'wa wə yi nə tsu luywa elime nə mətsurə mo okolo ugbamu, waru nə tsu zuwa ucira ouzuwo okolo ə tsu ya'a yi.

Tsu 'yuwan tsu ciga tsu luywai elime ni itoni ya Əsula

⁷ U tə cine Ruhu va Akiza dammai, "Nə yu uwwa udyo wə Əsulə ana'an, ⁸ she i dənəna aciyogbamu cine nkaya n du n dənəni wan, ana a vadalayi Əsulə ucina, a mantsa ma na ə lyungwəi Əsula o ogozo. ⁹ Əsulə a damma tə, 'Reve ə lyungwə mu, adama e ene ili i na maa yuwan,

ko na wo o'woi e ene tə ili i na n yuwin ətsumə a a'wan amunga.

¹⁰ Adama o ndolo n yuwan tə upan ne ele lon,

reve n damma:

"Okolo e le ə tsu dənə tə alanga nə əmu. Waru a 'yuwan tə a yuwan ili i na n damma nle a yuwan."

¹¹ N yuwan tə upan reve n kucinaa le, "Aa uwa ubətə u wivuwun u və shi, ko ke'en." ♪

¹² Ama ə və, i yuwan ugbozu adama she za tə du dənə no okolo e iwuya, a na waa 'yasan du a ca okolo wan. Icu'un yo okolo o ndolo a tsu vadala du tə diga ubətə wə Əsulə a wuma.

¹³ I dəshiləi okolo ugbamu urana suru. Waru i luywa elime nə mayan ne n de nu urana wu lo. Ni i yuwan ne shi, unusu u tə pəsəqən ozo o ro ə du a na e reme a zuwa le ətsumə a aza a aciyogbamu. ¹⁴ Ətsu tsu to obolo nə Kristi Zamawawa nə tsu luywa elime hali ə tyo o ukosu nu ucawu wo okolo o ugbamu u na tsu ri nə əyi diga o ufaru.

¹⁵ Adanshi Əsulə a damma tə, "Nə yu uwwa udyo wə Əsulə ana'an, she i dənəna aciyogbamu, cine nkaya n du n dənəni wan ana a vadalayi Əsulə ucina."

¹⁶ Nan zane da a uwai udyo wa Əsula'a reve a yuwaan yi aciyogbamu? Ele da aza a na Musa utayı ətsumə a Masar suru. ¹⁷ Nan zane da waru Əsulə a yuwin upan ne ele ətsumə a a'wan amunga? Ele da aza a na a yuwin unusu, aza a na ə kuwəi ətsumə o ogozo. ¹⁸ Waru nan zane da Əsulə a yuwsain adanshi ana u kucinai na aa uwa ubətə u wivuwun wə yi shi? Aza a na a 'yuwin a yuwaan yi tsutoni da. ¹⁹ Tsu təwə tə tsu reve a na aa gura uwa ubətə u wivuwu'n shi, adama a na a 'yuwan tə a usu.

4

Nzuvulai mu ubətə u wivuwun

¹ Əsulə a yuwaan tsu tə nzuvulai n na tsaa gura uwa ubətə u wivuwun wə yi. Adama o ndolo, tsu yuwin ugbozu suru ntsu adama ko za tə tsu kudə a uwa pe

* ^{3:2} Nə Tsuheleni idanshi "U'wa wə Əsula" urevu wə yi u da "Aza a Isra'ilə." ♪ ^{3:11} Ica 95:7-11.

wan. ² Tsu uwwa taq ikaka ya Alabari a Sa'ani'i, cine ele aza a Isra'il a fo a uwwa niyi. Amma reve a 'yuwan a ca okolo e ili i na a uwmai, waru ikaka'a i kamba le shi. ³ Atsu na tsu usuyi atsu da goon tsaa uwa ubataq u wivuwun waq yi. Cine Asula a dammai,

"N yuwan taq upan reve n kucina,
'Aa uwa ubataq u wivuwun u vaq shi, ko ke'en!" [◊]

U damma taq ili i nda ko a na u foboi de ubataq u wivuwun waq yi diga na u yutain uvadaq. ⁴ Atsumaq a Adanshi a Asula, u yuwan taq adanshi adama o urana we cindere wa ajuma, u damma taq: "O urana we cindere Asula e ivuwan taq atsumaq a linga vaq yi suru." [◊] ⁵ Waru tsu de taq nu unaq a mantsa mo ro u damma, "Ama a nda aa uwa ubataq u wivuwun u vaq shi!" [◊]

⁶ Ele aza a na a fara uwmai ikaka i nda, a tsura a uwa ubata u wivuwun u nda shi, adama a na a kudai a kuru. Agba amayun a da ama o ro a ta uwa ubataq u wivuwun wa Asula'a. ⁷ Adama o ndolo Asula a zuwa taq mantsa mo ro a na ama aa uwa ubataq u wivuwun waq yi, mantsa mo ndolo ma daq a deyi, "Ana'an." Asula a yuwan taq adanshi e ekere a Dawuda na acapaq cina a jima e idanshi i na a yuain de adanshi,

"Na yu uwwa udyo waq Asula ana'an, she i danaq na aciyogbam*u* wan." [◊]

⁸ Josuwat tara le taq a tyo e ida ya Ka'ana,† agba ayi dada ubataq u wivuwu'un shi. Na Ka'ana dada shi ubataq u wivuwu'un, Asula a shi a dashi yuwan adanshi o urana u wivuwusan u ro shi. ⁹ Ayi nda to rocosu a na mantsa maq wivuwun ma ama a yi koto ma yuwan shi. Mantsa maq wivuwun ma nda u taq gashi wivuwun u na Asula a yuain o urana we cindere. ¹⁰ Za na uwai ubataq u wivuwun waq Asula suru, u te ivuwan nu ulinga waq yi, cine Asula e ivuain ana u kotoi mayan mo uvadaq. ¹¹ Tsu yuain ukadu tsu uwai ubataq u wivuwun waq Asula, adama she za taq tsu kudai a uwa wan, cine ele a yuain adama a na a 'yuain a yuain tsutoni.

¹² Ikaka ya Asula i taq gashi ili i ro i na i ri wuma waru i ri nu ucira. U la'a taq matsun me pe'eni ma na e tewein na re vaq yi wali.

◊ 4:3 Ica 95:11. ◊ 4:4 Ufr. 2:2. ◊ 4:5 Ica 95:11. ◊ 4:7 Ica 95:11. ◊ 5:5 Ica 2:7. ◊ 5:6 Ufr. 14:17-24; Ica 110:4.

U tsu batsala ntsu taq a uwa pe, atsumaq a asuvu a tsu na majiyan maq tsu. Waru u tsu pada taq a uwa e memere maq alata e etele a tsu hali u batsalai laka. U tsu roco taq a alanga e eteshe ili i na tsu sokoi pe, ele da ili i na tsu tsu jiyan ni ili i na tsu cigai. ¹³ Za lo a gura soko ili i ro atsumaq o uvadi i na Asula ee ene shi. Utse ene taq ili suru cine u ri. Ayi da Asula a na na tsu 'yuwan tsu ciga tsu cuduwa yi ili i na tsu yuain suru.

Yesu da aabara a nan ganu a tsu

¹⁴ Tsu lyuwai elime na maguzaq me ili i na tsaa dansa tsu usuyi. Tsu yuain ne adama a na tsu taq na aabara a nan ganu, Yesu Mawun maq Asula, za na karai a tyo zuva. ¹⁵ U gura taq reve na tsu ri babu ucira. Mekerensu ma yuwan taq ukadu u na waa zuwa yi u yuwan unusu cine waa yuwan ukadu u zuwa tsu mayan mo unusu, agba Zamawawa yuwan unusu shi. ¹⁶ Adama o ndolo tsu rawai zuzu no ootogu o tsugono tsq Asula babu wovon. Ayi da za na o rocosu ama isa'an. Na tsu yuain ne, tsu taq tsurai isa'an e ekere a yi, reve u kamba tsu a mantsa ma na tsu cigai ikambi.

5

¹ Asula a tsu dangwa taq aabara a nan ganu suru atsumaq a ama, reve u ca yi ulinga u na waqaq 'yawaq a makakan maq yi o unaq wa ama a na waa casu ne'e na kucci adama o unusu. ² Aabara a nan ganu a ri nu ucira shi, u taq tsa akapi a ama. Ayi da i zuwai woo tono ben na aza a na a yuwan unusu adama a na a ri nu urevu shi. ³ Adama a na u ri nu ucira shi, u ciga u 'yuwan u ca kucci adama a nusu vaq yi waru adama a nusu va ama a yi.

⁴ Babu vuma na aa gura ca aciyayi tsugbain adama wo o'wo aabara a nan ganu. Vuma tso o'wo taq aabara a nan ganu na Asula e de yi, cine u deyi Haruna.† ⁵ Ne da u danai e ekere a Zamawawa. Ana wo o'wo aabara a nan ganu, adama a na u dangulai aciyayi wo o'wo na tsugbain tsa dada shi. Asula a da a damma niyi,

"Mawun maq vaq ma da vu ri.
Ana'an mo o'wo taq Dada vaq wu." [◊]

⁶ Ubətə u ro reve Əsulə a damma,
“Avu ganut babu ukotu da,
cine Malkisada t dənəi ganu.” ◊

⁷ Əsulə a tə nu ucira u na waa wawa Yesu Zamawawa ubətə o ukwə. Ana Yesu danai ətsumə o uvadī u nda, u pati tə Əsulə ni yisaali obolo na abara tsərə u wawa yi. Na amayun a da u yuwayin Əsulə tsutoni, reve gba, Əsulə a zuwaa yi atsvu e ipati ya yi.
⁸ Ko na wo o'woi Yesu Zamawawa Mawun mə Əsulə ma da, ətsumalimə a na u sowoi u rito yi tə u yuwan tsutoni e ekere e ili'i.
⁹ Ana u kotoi ili i na wu ntsayi u yuwan suru, wo o'wo tə za na a zuwa ama a tsura iwawi i babu ukotu, aza a na a yuwan tsutoni ili i na u damma nle a yuwan. ¹⁰ O ure u nda u da Əsulə a zuwa niyi wo o'woi aabara a nan ganu, ganu oroci a Malkisada.

She i lyawa itoni ya Əsulə wan

¹¹ Tsu tə ni ili i na tsaa damma nə abunda adama e ili i nda, amma u tu usən u na tsaa cuduwa adama a na i tsu revə ili go'o shi. ¹² Yo o'wo tə əzə e Itoni nu ujimu, waru u to lobono i dənəi o ritosu akapi. Amma i ciga tə nanza ritosu du ikaka yu ufaru ya adanshi a Əsula. I tə gashi ibəbə i na ya apasa maani, agba i rawa tə na i shi a lyuwa tsuwa. ¹³ Vuma na buwai a yapu i maani waa gura kakasa isa'ani ni iwuya shi. ¹⁴ Amma ama a na o gbozoi a ta lyuwusa tsuwa tsa na ibəbə yaa lyuwa shi, waru o ritosu tə de cine aa kakasa iwuya ni isa'ani.

6

¹⁻³ O ufaru i rito tə uritosu wu ufaru, aza a na a ntsayi ibəbə. Ritrosu n nda ele da tsu vadalai a nusu tsu na tsu təwəqə nu ukwə, waru tsu dənəi nu ucawu wo okolo e ekere a Əsulə. Ele da waru uritosu adama o urumbusu nə mazuwa me ekere. Nu uritosu adama o u'yosun diga o ukwə, na adama o uge'etosu u babu ukotu, a tə pe ətsumə o uritosu wu ufaru. Amma i reve tə de ili i ndolo. Adama o ndolo, tsaa yuwan adanshi adama e le shi. Amma na Əsulə a kamba tsu, tsu tə kəmbuwə ugbozu adama tsu rito ili i na yi ntsayi aza a na a kungwai de.

⁴ No ozo o ro a lyawa itoni yi Zamawawa, ko za lo aa gura zuwa le a vadala a nusu

le waru shi. De nu ufaru, ama a nda a shi tə e ekan a Əsulə waru e pede tə une'e wə yi. Ele obolo no ozo o ro a ushi tə Ruhu va Akiza. ⁵ E reve tə cine ikaka ya Əsulə i ri ulobonu, waru a ushi tə ucira u mantsa ma na Əsulə aqə dənəi a yuwan tsugono. ⁶ Ana a ushiyi ili i ndolo suru, reve a vadala Zamawawa ucina. U ri n yuwan a kəmbətowisə icu'un ya ama o ndolo a vadalisshi adama a na a ta varasa Mawun mə Əsulə a akpata t waru reve a 'yuwan yi. A ta zuwusa yi o wono a məkəkən ma ama.

⁷ Ama o ro a tə gashi ida i na i tsu tsura mini mə abunda. Reve u təwəqə nə limatan və ədsumə lon e ekere a aza a na a cimbusa yi. Əsulə a tsu zuwaa tə ida i ndolo aba'un.

⁸ Ozo o ro gba shi a tə gashi ida i na i tsu kungwato awanda na anlyā a vama agba a tsu matsan ili shi. Əsulə a tsu yuwaan tə ida'a una, reve waru akina a lungusə yi suru suru.

⁹ Ama a və a na n cigai, ko nə tsu yuwan adanshi tsunda, tsu dama adama a du shi. Tsu reve tə a na i ri o ure u sa'ani, ure wi iwawi. ¹⁰ Əsulə a tsu ge'eto tə cine u tsu ntsaa. U ta cuwan nə linga na vu yuwan, waru u ta cuwan ni icigi i na vu roco niyi ana vu kambai ama a yi. Waru u ta cuwan a na vu buwai a kambusa le hali n gogo.

¹¹ Ili i na tsu la'a cigai ayi da, i lyuwa elime nə mayan ne hali a tyo o ukosu, adama a na i tə reve ili i sa'ani i na i ri a zuwusa okolo'o u too o'wo amayun. ¹² Tsu ciga du yo o'wo orogo shi. Amma, i kuru iroci ya aza a na a ushiyi ili i na Əsulə a yuwan nzuwulai adama o ucawu wo okolo na ankuri e le.

Əsulə a tsu yuwan tə ili i na u yuwan nzuwulai

¹³ Ana Əsulə a yuwayin Ibrahim t nzuwulai, u kucina tə na waa yuwan ili i na u yuwan nzuwulai. U yuwan tə akucunu a nda na ala a yi, adama a na babu lo za na la'ai Əsula. ¹⁴ U damma tə, “Amu Asulazuva, n ta zuwaa wu aba'un, waru n ta ca wu mmaci mə abunda!” ◊ ¹⁵ Ibrahim yuwan tə ipiri na ankuri adama ili i nda i fara, reve u ushi ili i na Əsulə a yuwaan niyi nzuwulai'i.

¹⁶ Na ama a yuwan akucunu, a tsu kucina tā na aala a za na la'a nle. Akucunu'u o roco tā ili i na a dammai amayun a da, waru u tsi isawaton tā mawasan. ¹⁷ Asulā fo u yuwan tā akucunu, adama aza a na aq̄ usu nzuwulai e reve a na amayun a da a na u tsu vadala ifobi ya yi shi. ¹⁸ Ili i re i nda i ri n vadala shi: Asulā a tsu yuwan open shi nu u yuwan nzuwulai, waru waa yuwan open na akucunu a na u yuwan shi. Ili i nda i tā dāshishi tsu okolo ubgamu atsu na tsaa sumusa a tyo ubatā wā Asulā adama u kede tsu. U tā dāshishi tsu ucira adama tsu guzā uzuwu wo okolo u na u ca ntsu. ¹⁹⁻²⁰ Uzuwu wo okolo o ndolo u tu ubgamu o okolo a tsu, cine rumu wantsun tsi isawaton wantsun ubatā u tā. Vuma na ya'a yi da tsaa zuwusa uzuwu wo okolo a tsu ayi da Yesu, za na uwulai nu umuna a tyo Upasu u na u La'ai Akizat zuva. U yuwaan tsu tā ne. Wo o'wo tā aabara a nan ganu a babu ukotu, ganu oroci a Malkisada.†

7

Ganu Malkisada

¹ Malkisada† n nda ayi da u dānai mogono mā lyuci va Salem waru ganu Mogono mā Asulā ma da. Ana Ibrahim† unai ngono n nāshi ayi a mākāmbaq̄ o u'wa, q̄vu Malkisada kāra o utā u ga'an nā ayi reve u zuwaa yi aba'un. ♦ ² Reve Ibrahim ca yi za tā atsumā a kupa e ili suru a na u kāmbayi diga ubatā o uvon. Ili yu ufaru i na tsu cigai tsu damma adama a Malkisada, ayi da urevu wa aala a yi, "mogono ma na maa yuwanan ili ya abula." Ayi da waru "mogono ma asuvu nden" adama a na Salem tā nu urevu "asuvu nden." ³ Babu za na revei dada ko mma va Malkisada, ko ubatā u na wu utai, ko mantsa ma na a matsan niyi, ko mantsa ma na u kuwai. U tā gashi Mawun mā Asulā waru ganu da babu ukotu.

⁴ I kālyuwā cine Malkisada dānai na tsugbain! Ko Ibrahim, akaya a gbain a Isra'il, u reve tā cine Malkisada dānai nā tsugbain ana u ca niyi za tā atsumā a kupa atsumā e ili i na u kāmbayi diga o uvon. ⁵ Wilā u rito tā mmaci ma Ibrahim

a 'yuwan a ciga a ca aza a na a ri atsumā a mmaci mā Levi aza a na a ri nan ganu za tā atsumā a kupa e ili i na aq̄ tsurai, ko nā shi wo o'wo edenge e le a da. ⁶ Malkisada diga e elentsu a Levi a da shi, agba u ushi tā za tā atsumā a kupa ya Ibrahim. Reve u zuwaa Ibrahim aba'un, za na ushiyi de nzuwulai mā Asulā. ⁷ Za suru reve tā vuma na ri nu ucira u na waa zuwaa za ro aba'un, u la'a ta za vu u ushishi wa aba'u'un abundā lon. ⁸ Nan ganu a tsu ushi tā za tā atsumā a kupa e ili i na ama a tsurai, ko na wo o'woi ele ama a da a na aq̄ kuwā. Amma Malkisada la'a tā cine a ri, adama a na Adanshi a Asulā o rito tā u tā wuma. ⁹ Tsu ta gura damma mmaci mā Levi, aza a na a tsu ushi za tā atsumā a kupa, ele fo a tsu ca tā ana Ibrahim cayi Malkisada za tā atsumā a kupa. ¹⁰ Koto a shi a matsan Levi shi, amma u dānā tā lo atsumā a akaya a yi Ibrahim, ana Malkisada ga'ain nā ayi.

¹¹ Ko na wo o'woi Wilā wa Musa u damma tā a na nan ganu a 'yuwan a ciga a dānā mmaci mā Levi, nan ganu a nda aa gura kāmbāto ko za o o'wo wuntsayi shi. Ili i na a lambai ayi da ganu tsa ganu Malkisada, ganu na utai o u'wa wa Haruna shi. ¹² Waru nā cu'un va ganu ro ko'o tāwā, na a 'yuwan a ciga Wilā a u vadala fo. ¹³ Tsu ta yuwanan adanshi adama a Zamawawa, za na ri za vu ugundo u ro. Ko za diga o ugundo'o koto yuwan ulinga wā agāndā wa ganu a masa'a shi. ¹⁴ Za suru reve tā a na u tawai diga o ugundo wa Yahuza,† Musa damma ili i ro adama a ganu atsumā o ugundo u ndolo shi.

Zamawawa tā tsa Malkisada

¹⁵ Ayi nda dāshi tā utā a alanga e eteshe ana tse enei ganu ro tawai tsa Malkisada. ¹⁶ Vuma ndolo e de yi ganu adama a nkaya mā yi ko adama a wilā shi, amma e de yi tā ganu adama a na ili i ro yi lo i na yaa gura zuwa wuma wā yi u koto shi. ¹⁷ Adanshi a Asulā a yuwan tā adanshi adama a yi, "Avu ganu da babu ukotu, cine vu revei Malkisada." ♦

¹⁸ A zuwa tā akuci a wilā a nge'en, adama a na u ri nu ucira shi, waru ili ye pere i da. ¹⁹ Wilā wa Musa u gura zuwa ili i ro yi intsaā

◊ 7:1 Ufr. 14:17-20. ◊ 7:17 Ica 110:4.

shi. Amma gogo Asulə a ca tsu tə ili i sa'ani ya əbundə lon i ro i na tsaa zuwa okolo. Ne da tsaa rawai zuzu nə Asulə.

²⁰ Asulə a kicina tə na Zamawawa əq danə ganu babu ukotu, agba u yuwaan ganu ro akucunu a nda shi. ²¹ Yesu da goon u dammai:

“Amu Asulazuva, n yuwan tə akucunu a nda,
waru maa vadala okolo ə və shi.
‘Avu ganu da babu ukotu.’” [◊]

²² Yesu da za na zuwai akucunu a nda o o'woi amayun, akucunu a na la'ai za na Asulə a yuwan nə Musa.

²³ De nu ufaru, nə ganu kuwə, waa lyuwa elime nu ulinga wa ganu shi. Ayi da i zuwai nan ganu ə dənəi lo əbunda.

²⁴ Amma Yesu o'wo tə ganu babu ukotu, tsuganu tsə yi tsə ri n koto shi. ²⁵ Adama o ndolo, ayi da za na ri lo gogo, waru mantsa suru, za na aa gura wawa aza a na a təwai ubətə wə Asulə e ekere ə yi. U tə dənə wuma mantsa suru adama u yuwsaan le ipati ubətə wə Asulə.

²⁶ Yesu da cu'un va aabara a nan ganu na tsu cigai, adama a na u ta kambusa tsu o ure suru. Ili i na waa yuwsan u to yo'onotosu Asulə okolo. U ri nu unusu shi. Asulə a kakasa yi tə na aza a na ə ri o uvadi aza a na aa yuwsan unusu. Waru Asula a ca yi tə ubətə u na u la'ai tsugbain suru suru zuva. ²⁷ U ri tsa akapi a nan ganu shi, aza a na a casu kucci usana suru adama ə nusu le, waru adama ə nusu va ama. Amma Yesu yuwan tə ayi ndolo u tə adama a mantsa suru na u cayi aciyayi kucci a akpata. ²⁸ Wilə u damma tə ama o tso o'wo tə abara a nan ganu, ko na wo o'woi aa gura yuwan cine wu ntsayi a yuwan shi. Ili yu ufaru, Asulə a ca ta Musa Wila. Ana a yuwan ne, reve u zuwa Mawun mə yi mo o'wo aabara a nan ganu na akucunu. Ayi da za na gura yuwan ili i na Asulə a ciga niyi u yuwan suru.

8

Kristi Zamawawa da aabara a nan ganu a tsu

¹ Ayi nda ayi da ili i gbain i na tsaa dansa: Tsu tə nə aabara a nan ganu na tsu dənə

o ukere usa'ani wə Asulə Mogono me Ili Suru. ² Aabara a nan ganu'u u ta yuwsan ulinga u tsuganu ubətə wu Upasu u na u La'ai Akizat suru suru, ubətə wa amayun wə agəndə a na Asulə a yuwan, agba ama a da a suwa niyi shi.

³ Aabara a nan ganu suru ə tə nu ulinga wu ucasu wu ne'e nu ucasu u kucci ə tyo Asulə. Adama o ndolo aabara a nan ganu tsu fo u yuwan u ciga u ca Asulə ili i ro.

⁴ Nnu u shi pa o uvadi, u shi o o'wo ganu shi, ko ke'en, adama a na nan ganu ə tə pa, a na o tonishi Wilə a casu Asulə ne'e. ⁵ Aganda a na nan ganu aa yuwsan oroci o ululu wi ili i na i ri zuva da. Unətə u da u ri cine u dənəi nə Musa. Ana Musa dənəi e ifobi i na waa yuwan Oogodo o Ucuwusan, Asulə a damma yi tə, “Vu cuwan ana vu dənəi zuva masasan, n damma wu tə cine vaa yuwan yi. Vu yuwan yi cine n damma nuwu foyi.”

[◊] ⁶ Amma ulinga u tsuganu u na Asulə a cayi Yesu u la'a tə ulinga u na a cayi akapi a nan ganu. Ne da waru, akucunu a sa'avu a na Yesu təwayı diga ə Asulə ə tyo ubətə wa ama ə yi u la'a tə za vu ufaru. Adama a na ana Asulə a yuwan akucunu a sa'avu, ili i na u dammai waa yuwan u la'a tə ili i na u dammai waa yuwan a akuci a akucunu.†

⁷ Nnə akuci a akucunu a gura tə yuwan ili suru na wu ntsayi a yuwan, ili yi lo na yaa zuwa a yuwan za ve ire shi. ⁸ Amma Asulə na aciyayi, ana we enei ama'a a gura kuru akuci a akucunu'u mejege shi, dada u dammai:

“N ta dansaa du, mantsa mo tə lo ə təwə,
ana maa yuwan akucunu a sa'avu,
na ama o u'wa wa Isra'ilə na ama o u'wa
wa Yahuza.†

⁹ Akucunu a nda əq dənə
tsu za na n yuwayin nkaya n le shi,
ana n guzə nle ekere
reve mu utaa le e ida ya Masar.†
Amma a 'yuwan tə o toni yi,
avu n vadalaal le ucina.

¹⁰ Amma, apa akucunu a sa'avu a na maa yuwan
na ama a Isra'ilə a mantsa ma na mə
təwə:
Amu, Asulazuva, n ta zuwa wilə u və a
asuvu e le,

◊ ^{7:21} Ica 110:4. ◊ ^{8:5} Mtə. 25:40; Mtə. 26:30.

adama e reve le,
waru n ta dana le atsumā o okolo e le,
adama q kuru le.
N to o'wo Asulā e le,
ele waru o to o'wo ama q va.
11 Ama q dashi rito ama e le, nā nron mu
nden n le shi,
adansa, 'I reve Asulazuva',
adama a na ama'a suru e te reve mu,
diga a zawa'a q tyo a zaghain le suru suru.
12 N ta yuwaan le gafura vu ili i wuya i na a
yuwain,
waru māq dashi cuwan nā nusu le shi, ko
ke'en." [◊]

13 Ana Asulā a yuwin adanshi a akucunu a sa'avu, u to rocosu u yuwan tā de za
vu ufaru waru wo o'wo tā ili ye pere. Waru
ili i na i kutsai de hali u kporoi suru u tā
puwan babu usan.

9

Akuci q wilā adama q aganda

1 Akucunut o ufaru a na Asulā a yuwayin
aza a Isra'il, u damma tā ama cine aa
yuwaan yi aganda waru u damma le
tā cine aa yuwan Oogodo o Ucuwusan, [†]
ubāta u na aa yuwan aganda. 2 A shuwā tā
oogodo a na a yuwin asula e re. A aasula
o ufaru pe da wisawatan u fitila u ri, ni
irika, no opopofu a na a cayi Asula. Reve
e de aasula a nda Upasu wa Akiza. [†] 3 Waru
umuna u dānā tā pe u na u ne'eshein asula
e re'e. Reve e de aasula e ire Upasu u na
u La'ai Akiza. [†] 4 Pe da masa'at mā dānāi,
za na a palai nā zinariya, ubāta u na q tsu
kulāto ili i maguru. Waru pe da a zuwai Akpati
a Nzuwulait a akpata, za na a palai nā
zinariya e ebele suru. Ili i ta'atsu i dānā tā
pe atsumā a Akpati'i: Za vu ufaru, upondo
u zinariya u na o shitoyin nā mana. [†] Za ve
ire, aadanga a Haruna [†] za na topoi. Za va
ta'atsu, atali o ushe'un aza a na q dānāi nā
Wilā Kupa de ufanu. 5 Zuva va Aakpati'i a
ruma tā ili i wuma i re de i na i tsu roco a
na Asulā q ri lo.* A kpato tā ikpatatsu ya
Aakpati'i ne evelu e le, ubāta u na Asulā
a tsu yuwan gafura vu unusu. Agba tsaa
gura damma ili suru adama e ili i nda gogo
shi.

6 No o koto mofobo me ili tsundolo, nan
ganu a tsu uwa tā a aasula o ufaru usana
suru adama a yuwan ulinga u le. 7 Agba
aabara a nan ganu a da goon tsu uwa a
aasula e ire, agba u tsu uwa tā u tā atsumā
a aa'wan. U tsu uwa Upasu u na u La'ai
Akiza babu mpasa shi. U tsu ca tā kucci vu
mpasa'a adama q nusu vā yi, nā nusu na
ama a yuwin atsumā o ulambu wu urevu.
8 Ili i nda suru ure u da na Ruhu va Akiza
aa dansa nnā Oogodo o Ucuwusan a buwa
ubāta u da u na aa yuwan aganda, koto
a kpātu'wā ure a uwa Upasu u na u La'ai
Akiza shi. 9 Ayi nda iroci i da i mantsa mo
gogo. U to rocosu ne'e nā kucci na a casu
aa gura zuwa za na a yuwan aganda u
reve asuvu q yi q tā cece cine wu ntsayi
shi. 10 Adama a na ili i ndolo suru wila wi
ilyalya i da ni ili yo oso nā wuzā'u. Wilā u
ndolo suru adama q lipu a da, waru Asulā a
zuwa tā ama o toni le hali q tyo mantsa mo
ure u sa'avu wā yi.

Mpasa mu Zamawawa

11 Gogo Zamawawa da o o'woi aabara a
nan ganu suru a aci e ili i sa'ani suru i na
i tāwāi de. U uwa tā ubāta wā aganda a
zuva za na la'ai ulobonu suru suru, za na
ekere a ama a da a yuwan niyi shi, waru
u ri pa atsumā o uvadi u nda shi. 12 U
tā o unā u mantsa suru u tarai mpasa a
uwa ubāta'q, agba mpasa mu mgbele ko
ndindim n da shi. U tara tā mpasa mā yi,
waru ana u yuwin ne, dada u tsupaa ntsu
adama e iwawi i na yoo koto shi. 13 De
nu ujimu, ana ama q dānāi nu unusu, lipu
le tso o'wo tā cece na ganu kyo'onuwo le
mpasa mu mgbele nā za vo ogono e inan,
nā a bulānuwā le okomo q anāwu a nan
na q kulātoi. 14 Agba Zamawawa yuwan
unusu shi, ko ke'en, reve u ca aciyāyi kucci
e ekere q Asulā nu ure u Ruhu na ri lo babu
ukotu. Ayi da i zuwai mpasa mā yi n ri nu
ucira lon, reve wu za'wā asuvu q tsu diga
a linga na tsu tāwāqā nu ukwā. Adama tsu
yuwayin Asula a wuma aganda!

15 Ayi nda ayi da i zuwai Zamawawa o
o'woi za na gerei akucunu a sa'avu, adama
aza a na Asulā q deyi q ushi aba'un a na
oo koto shi, aza a na Asulā a yuwayin

* 8:12 Irm. 31:31-34.

* 9:5 Aruma a yuwan tā ulinga wu uruma. Nā Tsugana q tsu de le tā "kerubobin."

nzuwulai. Ayi nda ta gura o'wo adama a na Zamawawa kuwa t̄, reve u zuwa ama o o'wo fān diga a nusu na a yuwain ele o tono akucunu o ufaru.

¹⁶ Akucunu tsunda a t̄ gashi vuma na yuwain idana a əqv'u'un cine u cigai e ne'eshen utsuru w̄ yi nu u kuwa. Amma she n̄ za suru reve ana vuma'a u kuwai dada a tsu ne'eshen utsuru'u. ¹⁷ Avu'u'un u t̄ nu ucira n̄ vuma na dana niyi'i u kuwa. Ko za lo a gura ushi ili i t̄ ətsumā e le shi, n̄ vuma'a u buwa wuma. ¹⁸ Ayi da i zuwai akucunu o ufaru ili i ro i da shi, she n̄ mpasa adama u roco ukwa. ¹⁹ Wu ufaru, Musa damma t̄ ama Wilā suru. We ire, reve u tara mpasa mu mgbele n̄ mudindim reve u jāmbārā mpasa'a na mini. Ayu u tara eleme e ikyon a na a sukumayi mini m̄ shili əvu u bolo yi no oosondorit adama u kyo'onuwo aatagada a Wilā na ama suru. ²⁰ Reve u damma, "Ayi nda ayi da mpasa n na n zuwai Akucunu a na Əsula a damma n̄ i yuwan tsutoni na ayi." ²¹ Ne da waru, Musa kyo'onuvi mpasa'a o Oogodo o Ucuwusant waru ni ili i na a yuwusayin aganda suru. ²² Wilā'a u damma t̄ a 'yuwan a ciga ili suru o kyo'onuwo le mpasa adama a dānā cece. Waru Əsula aa yuwan gafura vu nusu babu wocowu wu mpasa shi.

Ukwā wu Zamawawa u tawa t̄ nusu

²³ Ayi da ili i na i zuwa nle a kambuwai Oogodo o Ucuwusant cece ni ili i na i ri pe suru n̄ mpasa mi inama. Ili i nda suru oroci e ili ya amayun i na i ri zuva da. Amma kuccit na kambātoi ili ya amayun cece de zuva a la'a t̄ kucci vi inama. ²⁴ Zamawawa uwa Upasu u na u La'ai Akiza na ama a yuwain ne ekere e le shi, za na ri ululu wi ili ya amayun. U kārā t̄ a tyo zuva waru u t̄ de obolo n̄ Əsula adama u kamba tsu. ²⁵ Waru u kārā a tyo zuva adama u dāshi cayisa kucci va aciyayi shi, gashi aabara a nan ganu vu uvadī na tsu uwa Upasu u na u La'ai Akiza a aa'wan suru adama u ca kucci vu mpasa vu nama. ²⁶ Nu u shi u ca kucci va aciyayi aa'wan suru, a na u sowo t̄ ətsumālima n̄ əbundā diga a mantsa ma na a yuwain uvadī. Amma, u t̄wā t̄ u t̄,

zuzu n̄ mantsa mo ukosu, o unā u mantsa suru, adama u tawa ucira wu unusu suru suru ana u kuwai tsā kucci adama a tsu.

²⁷ Za suru u 'yuwan u ciga u kuwa u ta, n̄ əyi ndolo koto, Əsula e te ge'eto yi. ²⁸ Zamawawa kuwa t̄ u t̄ adama u tara nusu va ama a əbundā. Agba nu u t̄wissa, woo o'wo adama a matawa mo unusu shi. U ta t̄wā adama u wawa za suru na ri lo a pura yi.

10

Aa dashi yuwan kucci ro shi

¹ Wilā wa Musa u t̄ gashi oroci o ululu e ili i sa'ani i na i ri lo a t̄wā. Ayi ululu u nda əyi da ili ya amayu'un shi, adama a na waa gura zuwa ama a na a yuwusan aganda o o'wo cine wu ntsayi shi, ko na wo o'woi a tsu ca t̄ kucci aa'wan suru. ² Nnā Wilā u gura kāmbāto asuvu e le cece cine wu ntsayi, ana a lyawa t̄ de mayan m̄ kucci. Ana Əsula a shi t̄ a za'wā nusu va aza a na a yuwusan aganda, waru asuvu e le a shi a ri n cuwusan n̄ nusu le shi. ³ Agba ne da u ri shi! Ayi kucci nda tsu zuwa le t̄ a cuwan nusu le a aa'wan suru. ⁴ Adama a na mpasa mo ogono e inan n̄ mgbele maa gura tawa nusu shi ko ke'en.

⁵ Ana Zamawawa t̄wāi ətsumā o uvadī, u damma t̄ Əsula,
"Vu ciga kucci vi inama n̄ ne'e vi ishina shi.

Amma vu ca mu t̄ lipu adama n yuwan tsutoni na əvu.

⁶ Inama i na aq̄ kulałatosu a masa'at waru n̄ ne'e adama a nusu tsu yo'onoto wu okolo shi.

⁷ Reve n damma, 'Apa mu nda, n t̄wā t̄ n yuwan ili i na vu cigai, Əsula, cine a danai adama a v̄ ətsumā a Adanshi a Əsula.' " ⁸

⁸ Ətsumā a Adanshi a Əsula a nda u fara t̄ damma, "Vu ciga kucci n̄ ne'e shi. Vu ciga kucci vu ukulatosu shi, n̄ kucci adama a tawa nusu shi. Waru vaa uwuusa uyo'o u le shi." (Ele nda kucci da suru na Wilā u zuwai a yuwan.) ⁹ Reve u damma, "Apa mu nda, Əsula, n t̄wā t̄ adama n yuwan ili i na vu cigai." Adama o ndolo a da Əsula a tawai akuci a kucci suru, reve u zuwa kucci vu Zamawawa o unā u le.

¹⁰ Adama a na Yesu Zamawawa yuwain ili i na Asulə a ciga niyi u yuwan, tsu tsura tə wuza'u diga a nusu tsu adama a na u yuwan tə kucci na lipu və yi u tə o unə u mantsa suru.

¹¹ De nan ganu a tsu yuwan tə ulinga u le usana suru, reve waru a lyuwa elime nu ucasu u kucci na aa tawa nusu shi. ¹² Amma Zamawawa t ca ta aciyayi kucci na ntsayi babu ukotu. Gogo u tə nden o ukere usa'ani wa Asulə. ¹³ Waru u tə dānu de hali she nə Asulə a zuwa n'yuwatan mə yi załə vu ucira və yi. ¹⁴ Kucci tə ndolo, u zuwa tə ama o o'wo cine wu ntsayi a dāna babu ukotu, ele da aza a na Asulə a zuwai o o'wo aza a akiza.

¹⁵ Ruhu va Akiza fo damma tsu tə adama a nda. Wu ufaru u damma:

¹⁶ “Asulazuva a damma tə, ‘Ayi nda əyi da akucunu a na maa yuwan ne ele a mantsa mo ndolo. N ta zuwa wilə u və o okolo e le, adama e reve lə. Waru n ta dana le a asuvu e le, adama a kuru le.’”

¹⁷ Reve u dammisa:
“Məqə dəshi cuwisan nusu le ni iwuya i na a yuwan shi, ko ke'en.” ◊

¹⁸ Nə Asulə a yuwan gafura vu nusu, ili yi lo waru na yaa zuwa a yuwan kucci ro shi.

Ilyuwa elime nu ucasu wo okolo

¹⁹ Adama o ndolo ama q və, tsu ta gura uwa Upasu u na u La'ai Akiza t babu wovon adama a mpasa mə Yesu.* ²⁰ U ca tə lipu və yi adama u kpətu'wəqə tsu ure u sa'avu u na u tsu 'yəwəto ubətə u wuma! Waru ure u nda u tsu pasato tsu tə nu umuna'a. ²¹ Tsu tə nə aabara a nan ganu a gbain za na a yuwan tsugono o u'wa wə Asulə de zuva.† ²² Adama o ndolo tsu ta gura rawa zuzu nə Asulə. Lyawa tsu yuwan ne no okolo q tə nu ucawu wo okolo q əbulə. Mpasa mu Zamawawa mu za'wə tə asuvu q tsu a na tsu cuwan ni iwuya i na tsu yuwan, amma q za'wə tsu tə na mini ma na mə ri kiza-kiza suru suru. ²³ Nə tsu 'yuwan tsu ciga tsu guzə uzuwu wo okolo a na tsaa dansa tsu tə nə əyi ulobonu, adama

a na Asulə a ta yuwan ili i na u yuwan nzuwulai. ²⁴ Lyawa tsu dənai ada q əza q tsu, reve tsu kamba nle tsərə o roco icigi, waru adama a yuwan ili i sa'ani. ²⁵ Ozo o ro q tsu təwusə ubətə wə əgəndə kuci shi, amma she tsu yuwan ne wan. Tsu lyuwai elime nə ndəshiləi mo okolo ugbamu, a na wo o'woi i reve tə urana u məkəmbəa ma Zagbain ma ta yuwan zuzu.

²⁶ Na tsu dangwa tsu lyuwai elime na mayan mo unusu cina de tsu reve amayun, kucci lo waru na aa yuwan adama q nusu tsu shi. ²⁷ Amma ili i na i buwai goon əyi da she tsu piriyyi uge'etosu u na u ri lo q təwə nə wuna u na əqə lungusə n'yuwatan mə Asulə! ²⁸ Nna ama e re ko ama a ta'atsu a yuwanlai adanshi a na nanza 'yuwan o toni Wilə wa Musa, a ta gura ca vuma ndolo ətsumalimə hali u kuwə babu uro. ²⁹ Nə vuma yuwan ili i na yoo roco u ca Mawun mə Asulə tsugbain shi, u la'a tə uwuyanu lon nə cine aa 'yuwan a yuwan tsutoni nə Wilə wa Musa. Agba waru, nə vuma təwəqə mpasa ma akucunu nə wono za na tsu kəmbətə tsu na akiza,† u la'a tə uwuyanu lon nə cine aa 'yuwan a yuwan tsutoni nə Wilə wa Musa. Ne da waru, nə vuma isula Ruhu va Akiza, za na o rocosu tsu isa'ani, iwuya i ndolo unətə u da na akapi. ³⁰ Tsu reve tə a na Asulə a dammai, “N ta ca aza a na a nusain oforo. N ta tsupa le.” Waru u damma tə fo, “Asulazuva e te ge'eto ama q yi.” ◊ ³¹ Ili i wovon i da lon vuma riya e ekere q Asulə a wuma.

³² I cuwan nə rana ndeđe, ana i fara revei amayun q Asulə. I yuwan tə mpolo nə ətsumalimə lon, reve gba i lyuwa elime nu ucira. ³³ A mantsa mo ro a amaton du tə reve waru e isula du q makəkan mo obolo a ama. A mantsa mo ro i kamba tə fo aza a na o sowuso cu'un və ətsumaliməq. ³⁴ I roco tə isa'ani q tyo ubətə wə aza a na a zuwai o u'wa wa ali. Ana a usai ili i na i ri ne ele suru, i yuwan tə asuvu nə məzəngə, adama a na i reve tə na ili i sa'ani i ro i tə lo a pura du na yoo koto shi.

³⁵ Adama o ndolo, she i lyawa cine i zuwayi Zagbain ucira wan, ko ni ili i ro

◊ ^{10:17} Irm. 31:33-34. * ^{10:19} Ayi umuna wu kasa tə Upasu wa Akiza nu Upasu u na u La'ai Akiza ətsumə o Oogodo o Ucuwusan nə Aqəlisamapada. U karalai tə mantsa ma na Zamawawa kuwə adama u roco Asulə a lyawa tə ama q təwə ubətə wə yi mejege. ◊ ^{10:30} U.WI. 32:35-36.

i shi i fara, adama a na ni i lyuwa elime a zuwusaa yi ucira, i taq ushi iliyinkapa i gbain. ³⁶ Gogo i rito makaba ma asuvu, adama i gura yuwan ili i na Asula a cigai, tsara waru i ushi ili i na u yuwan nzuwulai. ³⁷ Cine Adanshi Asula a dammai, "Waa jima shi za na ri lo a tawa u ta tawa. Waq lungusa mantsa shi.

³⁸ Ama a na Asula a ushiyi a ta yuwan wuma adama o ucawu wo okolo e le. Amma u tsu yuwan taq atsumolangu na za na ronoi acapa." [◊]

³⁹ Amma atsu aza a na o tso rono na acapa da shi, aza a na aq lungusa. Tsu ca taq Asula okolo a tsu, adama o ndolo, u wawa tsu taq.

11

Ucawu wo okolo

¹ Aza a na a casu Asula okolo e reve ta na amayun a na a ta ca le ili i na a zuwai okolo suru. E reve ta na amayun e ili i na koto e enei shi a taq lo na amayun. ² Asula a usu ta ama o ufaru adama o ucawu wo okolo e le.

³ Tsu taq nu ucawu wo okolo, dada tsu revei na Asula a yuwan adanshi, waru nu ure u nda u da u yuwan uvadi ni ili i na i ri pe. Asula a yuwan taq ulinga ni ili i na vuma tse ene shi, tsara u yuwan ili i na tsee ene.

⁴ Habilat dana taq nu ucawu wo okolo, dada u yuwayin Asula kucci na la'ai kucci na Kayinut cayi Asula. Reve Asula a damma wu uwwa taq uyo'o wu une'e u na u cayi, reve u deyi vuma wa abula. Ko na wo o'woi Habila kuwa taq de nu ujimu, wuma wa yi u buwa taq a yuwsaan tsu adanshi adama o ucawu wo okolo a yi.

⁵ Anuhu dana taq nu ucawu wo okolo, dada Asula a tara niyi a tyo zuva adama u kuwa wan. Eene yi shi, adama a na Asula a tara yi taq a karaq. Adanshi a Asula a damma taq kafu a tara yi a tyo zuva, u zuwa taq okolo a Asula o yo'ono. ⁶ Za lo o yo'onoto Asula okolo shi, she nu ucawu wo okolo. Za na aq tawa ubata wa Asula biti u 'yuwan u ciga u usu na Asula a ri wuma, waru u tsu ca taq iliyinkapa a tyo aza a na a zama yi na amayun.

⁷ Nuhut dana taq nu ucawu wo okolo, dada wu uwai ana Asula o rono niyi

atsuvu a aci e ili i na koto we enei shi. U yuwaan taq Asula tsutoni reve u she'en wantsun u gbain adama u wawa u'wa wa yi. Nu ucawu wo okolo ayi a da, Nuhu rocoi uvadi na a nusain. Hali wo o'wo vuma taq atsumaq a ama a na a danai na abula e ekere a Asula adama o ucawu wo okolo a yi.

⁸ Ibrahim dana taq nu ucawu wo okolo, dada u yuwan tsutoni ana Asula e de niyi u 'yawaq ubata u ro u na u yuwaan niyi nzuwulai n na waa ca yi. U lyawa taq ida ya yi, agba u reve ubata u na wee tyo shi.

⁹ Adama a na Ibrahim ri nu ucawu wo okolo, reve u yuwan nden n limocin e ida i na a yuwaan niyi nzuwulai. Reve u danu de o oogodo, ne da fo Ishiyaku na Yakubu aza a na a danai muwun mu ugundo ma yi. Asula a yuwaan le taq fo nzuwulai¹.

¹⁰ Ibrahim yuwan taq ne adama a na u ri e ipiri i na waa uwa a lyuci gbain na Asula o foboi waru u suwai na waq dana lo babu ukotu.

¹¹ Saratut obolo na Ibrahim a dana taq nu ucawu wo okolo, dada a tsurai mawun, ko na wo o'woi a shi taq a kutsa lon, waru Saratu idari i da i shi. Ibrahim usu taq a na Asula aa yuwan ili i na u yuwan nzuwulai n na waa yuwan. ¹² Vuma nda shi taq kutsa suru suru, u shi taq u rawa makuwaqaq, amma ko na ne avu wo o'wo akaya a ama a abunda a na a gura kece shi. Amayun, a taq lo na abunda cine italyo'o ya zuva i ri ko tsu mabula ma nge'en m mala.

¹³ Ama a nda suru a na a danai nu ucawu wo okolo, a kuwa taq babu na a ushiyi ili i na Asula a yuwaan nle nzuwulai. A dana taq na mazangaq ma na ee ene ili i ndolo a tawa, ko na wo o'woi a dana zuzu shi. Avu a damma a na a taq gashi omocin na aza e ida i ro atsuma o uvadi u nda. ¹⁴ Nna ama a yuwan cu'un va adanshi a nda, o to rocosu a ta zamishi ure wi ida i na wo o'wo za le. ¹⁵ Na a shi a adanshi e ida i na a lyawai, babu ili i na yaa putsa le a na aa kambaq. ¹⁶ Amma a dana te izami yu ubata u na u la'ai ulobonu. U taq de zuva. Ayi da i zuwai Asula a tsu uwwa wono shi nne e de yi Asula e le, adama a na u foboo le taq lyuci gbain.

¹⁷ Ibrahim [◊] dana taq nu ucawu wo okolo, dada u cayi mawun ma yi Ishiyaku tsa

[◊] 10:38 Hab. 2:3-4. [◊] 11:17 Ufr. 21:12.

kucci ana Asula a lyungwa niyi. Ibrahim da vuma na Asula a yuwayin nzuwulai'i, amma u fobo taq u ca mawun ma taq ma yi goon tsaq kucci. ¹⁸ De nu ufaru, Asula a damma yi taq, "Mmaci n na n yuwaan nuwu nzuwulai a taq o utaq ya Ishiyaku." ¹⁹ Ibrahim jiyan taq na Ishiyaku kuwa, Asula a ta gura kambato yi wuma waru. Ne da Ibrahim yuwayin, reve u yuwan gashi u ushiyisa taq mawun ma yi diga o ukwa.

²⁰ Ishiyakut dana taq nu ucaru wo okolo, dada u zuwayi muwun n re ma yi aba'un, Yakubu na Isuwa.[†] U reve taq na Asula aa yuwaan le ili i sa'ani elime.

²¹ Yakubut dana taq nu ucaru wo okolo, dada ana waq kuwa, u zuwayi muwun ma Isuhu koyan da aba'un. Reve u yuwaan Asula aganda ayi ukadatu a aadanga a yi.

²² Isuhu dana taq nu ucaru wo okolo, dada i zuwai ana waq kuwa, u yuwayin adanshi adama a mantsa ma na aza a Isra'il a aa lyawa Masar. Reve u damma le a tara etele a yi nna aq kara.

²³ Nshawu ma Musa n dana taq nu ucaru wo okolo, dada a gura soko niyi hali woto ta'atsu ana a matsan niyi. E ene taq Musa mawun ma sa'ani ma da, waru a uwuwa wovon u na aa 'yuwan yuwan tsutoni na wila u mogono shi.

²⁴ Musa dana taq nu ucaru wo okolo, dada i zuwai ana u kungwai, u 'yuwayin a na e de yi mawun mo usheli u mogono ma Masar. ²⁵ U dangwa taq u sowu atsumalima obolo na ama a na Asula a dangwai, a na waa uwuwa uyo'o u mayan mo unusu a mantsa ma wa'a. ²⁶ U jiyan taq u la'a taq ulobonu u sowu atsumalima o una wu Za na Asula a Dangwai, a na waq tsura utsuru wa Masar suru, adama a na u dana taq a pura iliyinkapa ya Asula i na i ri lo a tawa.

²⁷ Adama o ucaru wo okolo a yi, Musa lyawa taq Masar, agba u dana a uwuwa wovon wu upan u mogono shi. Musa kaba ta asuvu adama a na u zuwaa taq Asula a na aa gura ene shi esu. ²⁸ Adama o ucaru wo okolo a yi a da, u fobo Abuki a Mapasat reve u kyo'onu mpasa e ebele na gon vu nantsu, adama a za na aq tawaa nu ukwa wu una muwun mu ufaru mo olubo ma aza a Isra'il a wan.

²⁹ Ama'a a dana taq nu ucaru wo okolo, dada a pasai Mala ma Shilit gashi ida yu u'yewu. Amma ana aza a Masar o toni nle, reve mala ma lyuwa le suru.

³⁰ Ama a Asula a dana taq nu ucaru wo okolo, dada ana a kandaruwusa lyuci va Jeriko rana cindere, avu ukari wa yi u riya.

³¹ Rahaput aashakala a dana taq nu ucaru wo okolo, dada u ushiyi aza a Isra'il a aza a matawa mo utyo. Ayi da i zuwai o una niyi shi, ana o unai aza a na a 'yuwayin a yuwan tsutoni na Asula.

³² N dashi tawa ni iroci i ro? N ri na mantsa ma na maa damma du ada o Gidiyon,[†] na Baraka, na Samuson,[†] na Japuta, na Dawuda, na Sama'il a, na akapi a amasula shi. ³³ Ucaru wo okolo e le u zuwa le taq a lyuwa aci e ida i ro ya abunda lon. A yuwan taq ili i mejege, reve a ushi ili i na Asula a yuwayin nzuwulai suru. A baru taq na vi ikamu. ³⁴ A kimusa taq wuna u na u tsu lungusa. A fatsa taq e ekere a aza a na a dana azama o una le na mutsun mu pe'eni. Ko na wo o'woi a dana taq babu ucira lon, a tsura taq ucira. A dana taq nu ucira ubata o uvon hali a lyuwa aci o uvon o omocin a asoja o ro babu uro. ³⁵ Amaci o ro waru a ushiyisa taq mmaci n le a na a shi a kuwa*l* reve a kambisa wuma. Ama o ro gba ozo o ro a ca le taq atsumalima adama o ucaru wo okolo e le, reve gba a usu le, "Tsaq usu tso o'wo faqan cine i dammai shi!" A yuwan taq ne adama Asula a 'yasan le atsuma o ukwa a tyo a wuma u sa'ani.

³⁶ Ozo o ro o sowu taq ulamu, avu a faba le adama a na a cayi okolo ubata wa Asula, ozo o ro gba shi a nla le taq na akani reve a zuwa le o u'wa wa ali. ³⁷ Ozo o ro a kuwa taq adama a na a vara nle na atali. Ozo o ro gba shi a kuwa adama a na o kodulo nle taq ure. Ozo o ro gba shi o una le taq na matsun me pe'eni. Ozo o ro a dana ni ili i ro shi, she kwan vu mgbele n na aq nla. Alambi a ama a da a dana, reve e le'e le, waru o songi le taq. ³⁸ Ama a nda a dana taq ama a sa'ani agba uvadi u nda wu ntsaa le shi. A baza taq atsuma o una na a nsasan, reve waru a pa'an atsuma a abanu na a akari.

³⁹ Ama o ndolo suru o yo'onoto taq Asula okolo adama o ucaru wo okolo e le! Amma suru na ne, a kuwa taq babu na a ushiyi ili i na a yuwaan nle nzuwulai. ⁴⁰ Adama a na

Ἄσυλα a dangwa tā a na woo foboo tsu ili i ro i na i la'ai ulobonu ḥabunda lon. U fobo tā u yuwan ne adama she obolo nā ḥatsu goon da oo o'wo cece wuntsayi.

12

Ἄσυλα a da Dada tsu

¹ Tsu tā na ama ḥabunda ukandaruwu nā ḥatsu a na o o'woi iroci i na ucawu wo okolo u ri. Adama o ndolo lyawa tsu yuwanin ala'anlai e iladi a na a ri a makakan ma tsu, she tsu kunai wan. Tsu tawai ili i na yee geshe tsu a yuwan ili i na yi ntsayi a wuma u tsu, ayi da, unusu u na wāq tiga tsu babu usan. ² Nā tsu ciga tsu 'yuwan tsu kalyuwusa Yesu goon, za na ayi da ufaru wu ucawu wo okolo a tsu waru ayi da za na kambuwā niyi ununa wu ntsayi. U sowo tā ḥatsumalimā reve u kuwā a akpata. ³ Ḥavu gba u ushi wono gashi ili i ro i da shi, adama a mazangā ma na wāq tāwā u tsurā elime. Gogo tsunda u tā nden o ukere usa'ani o ootogu o tsugono tsā Asula. ⁴ ³ Yuwanin majiyan me iroci mā Yesu. U kabā tā asuvu a mantsa ma na ama a wuya a yuwsaan yi iwuya. Adama o ndolo she i kunā ȧvu i lyawa mpolo wan.

⁴ I ta yuwsan mpolo nu unusu, agba mpolo n du koto n zuwa o una du shi. ⁵ Agba yi icina tā ili i na Adanshi a Ḍasula a dammai muwun mā Ḍasula adama u gbamato le asuvu:

"Mawun mā vā, vu polo atsuvu a mantsa ma na Ḍasulazuva oo ronuso wu atsuvu,
waru she okolo a wu a kuda wan a mantsa ma na waa barasa wu."

⁶ Adama a na Ḍasulazuva a tsu bara tā za na suru u cigai,
reve waru u ca aza a na u usuyi tsā muwun mā yi oforo." ◊

⁷ I kabā asuvu ḥatsumā ḥatsumalimā a na yoo sowuso adama a na u rotso tā oforo a na dada tsu ca mawun. Mawun mo lo ma na dada vā yi tsu kudā a ca oforo shi. Ḍasula a ta yuwsan nā ađu tsā muwun mā yi. ⁸ Ḍasula a tsu bara tā muwun mā yi suru, agba nu ubara du shi, to, ađu ađirutu a da, agba i ri muwun ma amayun mā yi shi. ⁹ Suru ntsu tsu shi tā nā mbarpa

o uvadī aza a na a barasa ntsu. Reve gba tsu uwusala le. To tsaa la'a uwwa Dada tsu na ri zuva adama tsu dānai wuma shi? ¹⁰ Mbara n tsu bara tsu tā a mantsa wa'a o ure u na e enei mejege. Amma Ḍasula a ta barasa tsu adama u kamba tsu, adama tso o'woi aza a akiza ununa u ri akiza. ¹¹ Tsubari ili i na ama a tsu uwwa uyo'o a mantsa ma na aa yuwsan yi da shi, u tsu ȣali tā! Nā Ḍasula a bara le, ne da, adama u roco le ubātā u na a nusain da, dada a tsu lapula reve a yuwan ili i na i ri mejege no okolo nden.

¹² I gbamato obolu a du a na a kunai, reve waru i gbamato alu a du. ¹³ I yuwan ure mejege adama a ana a du. Ne da aza a na oo tono du ḥakutsuma, nā a tādatsa, aa riya shi, amma a tā tsurā ucira.

Uwwai Ḍasula

¹⁴ I yuwan mpolo i yuwan nden n sa'ani na ama suru, waru i yuwan mpolo i yuwan nden ma akiza. Za na suru wuma wā yi u ri na akiza shi, wee ene Ḍasula shi, ko ke'en. ¹⁵ I yuwan ugbozu she vuma lamba a ushi isa'ani ya Ḍasula wan. I kambuwā ugbozu tsarā nanza tāwā du na addama wan. Cu'un vuma ndolo tā lungusa ama nā ḥabunda ḥatsuma a du nā ḥabunda. ¹⁶ I yuwan ugbozu she nanza yuwan tsipere wan, ko u 'yuwan a kuru Ḍasula ununa Isuwa tā yuwan wan. Isuwa ayi da mawun mo ufaru ma Ishiyaku, waru u shi tā ushi agadu a dada vā yi suru, reve gba u wina yi adama u lyuwa ilyalya u tā. ¹⁷ I cuwan tā ana Isuwa yuwan ne, u shi tā u cigisa dada vā yi zuwaa yi aba'un, amma dada vā yi 'yuwan tā. Agba babu ili i na waa yuwan u vadala ili'i, ko a na u patiyi dada vā yi na mesun.

¹⁸ I ri tsa ama a Isra'il shi, aza a na a rawai a Masasan ma Sinai, ¹⁹ ubātā u na ee ene reve waru aa gura ju'wan. U shi tā a kulusā na akina, a ȣaru yi tā ni irumbu i lima nā lipa. ²⁰ A uwwa tā mesun ma aavana nu udyo u ro. Ana ama'a a uwmai udyo'o, reve a pati Ḍasula a lyawa adanshi, adama a na u la'a tā ucira u na aa gura kuru ana u dammai, "Ko nā shi nama da ju'wan masasa'an, na a 'yuwan a ciga o una yi nā mavara ma atali." ◊ ²¹ Musa na

◊ 12:6 Udm. 3:11-12. ◊ 12:20 Mtā. 19:13. ◊ 12:21 U.Wl. 9:19.

aciayai wu uwuwa tā wovon wi ili i na we
enei dāda u dammai, "Mu uwuwa tā wovon
lon hali n te meje'en." [◊]

²² Agba gogo i tāwā tā a Masasan mā
Sihiyonat waru nā Urishelima na ri zuva.
Ayi da lyuci gbain vā Asulā a wuma, ubātā
u na obolo obolo a nlingata mā Asulā mā
abundā lon m bolotoi adama a yuwan
mazānga. ²³ I tāwā tā ubātā e iñolo i
muwun mā Asulā tsā muwun mu ufaru mā
yi aza a na a danai ala e le suru de zuva. I
tāwā tā ubātā wā Asulā na aciyayi, za na
ayi da za vu uge'etosu va ama suru. Waru
i tāwā tā ya kwisa va ama a sa'ani, waru
Asulā a kāmbāto le tā cine wu ntsayi. ²⁴ I
tāwā tā ubātā wā Yesu, za na tawayi na
akucunuñ a sa'avu diga a Asulā. Mpasa mā
Yesu* n da o kyo'onuyi tsā kucci, za na ri ni
ikaka i na i la'ai mpasa ma Habilā. [†]

²⁵ Adama o ndolo i yuwan ugbozu waru
she i 'yuwan o polo atsuvu wan, n nā Asulā
a yuwan adanshi. Ama a Isra'il a na a
vadalaa niyi ucinā ana u o rono nle atsuvu
pa o uvadī, ko za lā'a shi. Adama o ndolo
u tā dānā tsu uwuyanu nā tsu vadalaa
Asulā a na a ri zuva ucinā nu u rono tsu
atsuvu. ²⁶ Ana u yuwin adanshi nu ujimu
de acapa, udyo wā yi u jingadā tā uvadī,
◊ amma gogo u yuwan tā nzuwulai, "N tā
jingadisā uvadī u tā waru, agba uvadī goon
shi, hali nā zuva." [◊] ²⁷ Ana u yuwin
adanshi a nda, u ta dansa a na ili i na u
yuwin suru a tā lungusa le. She ili i na i
ri n jingadā shi, goon ele dā aa buwa.

²⁸ Ayi da i zuwai tsu dānāi o godyusho
a na tsu ushiyi tsugono tsa na ili yi lo a
na wāqā jingadā yi shi. Tsu yuwayin Asulā
agandā cine woo yo'onoto yi okolo, reve
tsu ca niyi tsugbain avu waru tsu uwai
wovon wā yi, ²⁹ adama a na Asulā a tsu
akina a wuna u na u tsu lungusa ili i dā.

13

Cine oo yo'onoto Asulā okolo

¹ I lyuwa elime nā ncigalai ni icigi yi Za-
mawawa. ² I cuwan i ushi omocin ulobonu

a 'wa du. Ama o ro a yuwan tā de ne,
avu gba a ushi nlingata mā Asulā babu ele
urevu. ³ She yi icina na aza a na a ri pe o
u'wa wa ali wan. I sowo atsumalimā obolo
ne ele gashi i tā de obolo ne ele. I cuwan
na aza a na o bongiyi gashi qādu fo i tā pe
atsuma e le.

⁴ I ca nden n lolo tsugbain. Ka nā vali a
mantsa suru i guzā amayun, adama a na
Asulā a ta ca za na yuwin tsipere suru
atsumalimā, ko za na kudāi a guzā amayun
atsumā a nden n lolo suru. ⁵ I guzā aciyādu
e icigi yi ikebe. I yuwan ankuri ni ili i na i
ri nā ayi. Asulā a damma tā,
"Maa lyawa wu shi,
waru maa vadala wu ucinā shi, ko ke'en." [◊]

⁶ Adama o ndolo, tsu ta gura damma
babu wovon,
"Maa uwuwa wovon shi,
adama a na Asulazuva za vi ikambi i vā i
da.
A gura yuwan ili i ro nā qamu shi."

⁷ I cuwan na azagbain a dū, aza a na o
rito ndu Adanshi a Asulā. I cuwan ni isa'ani
i na wuma u le u tāwāyi, waru i ca okolo
a dū a Zaghain cine ele a yuwin. ⁸ Yesu
Zamawawa aa vadalaa shi, ko ke'en! Ne da
u ri tso yon, tsa ana'an, waru babu ukotu.

⁹ She vu lyawa a pusān wu ana wan,
waru she vu lyawa uritosu icu'un icu'un i
zuwa wu vu toni ure u wuya wan. Isa'ani
yā Asulā i da yāqā dāshi wu okolo ugbamu,
agba e itoni i wilā wi ilyalya i da yaa zuwa
wu vu yuwan ne shi, ili i na yaa kambusa
aza a na oo tono le shi. ¹⁰ Amma tsu tā
nā masa'at mo ro, waru nan ganuñ na a
yuwusan agandā ubātā wā agandā o uvadī
u nda, a ri nu ucira u na a tama kucci na a
cayı a masa'a mā tsu shi.

¹¹ Abara a nan ganu a tsu tanu tā mpasa
mi inama a uwa pe Upasu u na u La'ai
Akiza ubātā u na u tsu ca mpasa'a adama
a nusu. Agba lipu vi inama'a a tsu kulāto
le tā a alanga o uvālāta. ¹² Ayi da i zuwai
Yesu sowoi atsumalimā o ugyuru, adama u
kāmbāto ama a yi aza a akizat nā mpasa

* ^{12:24} Mpasa mā Yesu n tsu tāwā tā nā gafura vu nusu, amma mpasa ma Habilā n tāwā tā nā atsumalimā e ekere
a za na una niyi (Ufr. 4:10). [†] ^{12:24} Ana Kayinu unai Habilā, Asulā a damma yi tā, "Mpasa mu zawa'a vā wu n na
n ri e idā n te dewu vā (Ufr. 4:10)." Gogo tsunda, mpasa mu Zamawawa n da maa yuwan adanshi e ikaka i na i la'ai
mpasa ma Habilā. [◊] ^{12:26} Mtā. 19:18. [◊] ^{12:26} Hab. 2:6. [◊] ^{13:5} U.Wl. 31:6-8; Ica 118:6.

mä yi. ¹³ Adama o ndolo tsu karai a tyo ubatä wä yi o ugyuru wu uvalatä adama tsu uwai wonu u na wu uwai. ¹⁴ Tsu ri na lyuci na ää dänä lo babu ukotu o uvadi shi, amma tsu te ipiri i lyuci tsundolo.

¹⁵ Lyawa kucci tsu luyuwa elime a cuwusa Asula ätsuma a ala e Yesu. Tsu casu ala a yi tsugbain. ¹⁶ She yi icina i yuwan isa'ani wan, waru i kamba ozo o ro, adama a na ele da kucci na oo yo'onoto Asula okolo. ¹⁷ I yuwan tsutoni na azagbain ä du, waru i yuwan ili i na a damma ndu i yuwan. Ä ta kalyuwusä du babu wivuwun, adama a na e reve tä a na aa cuduwa Asula cine ulinga u le u yuwin. Ni i yuwaan le tsutoni, a ta yuwan ulinga u le nä mazangä. Ni i 'yuwan gba a yuwan tsutoni ne ele, a ta yuwan ulinga u le nä ätsumolängu, agba äyi nda waa kamba du shi.

¹⁸ I yuwsaan tsu avasa kuci. Tsu reve tä asuvu ä tsu ä ta cece, waru tsu ciga tä tsu yuwan ili i na i ri mejege a mantsa suru. ¹⁹ N te ipati i du nu ucira u na n ri na ayi suru, i yuwan avasa adama Asula a kambäto mu ya'ä du kedü.

Avasa o ukosu

²⁰⁻²¹ N ta avasa Asula a asuvu nden u ca du ili i sa'ani i na i cigai biti adama i yuwan ili i na u cigai. U'yasan tä Yesu Zamawawa Zagbain tsu diga o ukwä. Gogo Yesu tä tsu Za va Aguba a Gbain a na aa yuwan ulinga nä mpasa mä yi adama a yuwan akucunu ä Asula ni ikyon ya yi, akucunu a na oo koto shi. N ta yuwsan avasa Asula a yuwan ulinga ätsuma ä tsu adama tsu yo'onoto yi okolo e ekere e Yesu Zamawawa. Lyawa tsugbain tso o'wo za vä yi suru suru waru babu ukotu. Ami.

²² Ama ä vä, n te ipati i du i kämbuwa ugbozu e ikaka yu udashishi wo okolo o ugbamu u nda. Mepepelime mä äbunda ma da shi.

²³ N ciga du tä i reve a na a lyawai Timoti za tsu diga o u'wa wa ali. Nu u rawa ya'a vä kedü, tsu tä täwä ubatä u du ra adama tse ene du.

²⁴ I casä azagbain ä du suru nä äza e Itoni suru.

Waru äza e Itoni a Italiya a na ä ri obolo nä amu ä te icasu i du.

²⁵ Lyawa isa'ani ya Asula i dänä obolo nä ädu suru.

Mepepelime ma Yakubu

Ucuduwu wa aatagada a nda

Yakubu zawa'a vu Zagbain Yesu Zamawawa ayı da za na dñanai aatagada a nda. U dñana tñ mepepelime ma nda a tyo aza e Itoni e Yesu aza na ą ri ubazu bñtñ bñtñ ątsumaq o uvadí adama a ątsumalima a na oo sowuso adama e itoni ya Yesu Zamawawa.

Ana ątsumalima a yuwan ąbundä lon, reve e bete'we ą tyo bñtñ bata. Ayı da i zuwai Yakubu dñnaa nle mepepelime ma nda adama a na u ciga nle a kabä asuvu waru a yuwan ankuri ątsumaq e itoni i na a yuwusan. Ayı da i zuwai aatagada a nda a yuwusan adanshi adama a ątsumalima, na addama, nñ makabä ma asuvu, obolo na avasa, waru nñ nden n na mu ntsayi a yuwan ątsumaq ą nden n na a yuwusan ątsumaq e itoni.

Azä e Itoni ana'an nñ ąbundä o to sowuso ątsumalima e ekere a aza a na ą kurusu Zamawawa shi. Suru nñ ne suru tsu toni niyi ulobonu. Aatagada a nda o roco tsu tñ itoni ya Yesu ayı da a yuwan ili i sa'ani usana suru.

Ili i na i ri pe ątsumaq a aatagada a nda

1. Icasu (1:1)
2. Wuma wu ucawu wo okolo nu ugbozu (1:2-18)
3. Mawwa nu ukurusu wi ikaka ya Asula (1:19-27)
4. She vu roco adangulu ą tyo azä e ikebe wan (2:1-13)
5. Ucawu wo okolo nñ linga (2:14-26)
6. Ugbozu ni idanshi (3:1-18)
7. Morono ma atsuvu adama a tsu'utsaq nu uvadí (4:1-5:6)
8. Makabä ma asuvu, ni isa'ani, obolo na avasa (5:7-20)

Ucuduwu

¹ Amu da Yakubu, aagbashi a Asula waru aagbashi e Yesu Kristi Zagbain Zamawawa.

N ta dñnasaa ązä e Itoni ya amayun a na ą ri ubazu suru ątsumaq o uvadí.

N tñ lyungusu icasu i va.

Uritosu adama a malyungwa

² N'utsaq n vñ suru, i yuwan mazangä mantsa ma na addama a tñwñ ndu icu'un icu'un. ³ Adama a na i reve tñ cine malyungwñ mo ndolo ma tsu zuwa ucawu wo okolo ą du u tñwñ nñ makabä ma asuvu. ⁴ I kabä asuvu hali malyungwñ mñ du mo koto. Ana i kabai asuyu o ndolo i to o'wo nu ucawu wo okolo ugbamu waru i tñ dñna ushiwun, yaa lamba ili i sa'ani shi. ⁵ Za na lambai ugbozu suru, u pati Asula, waru u ta ca yi ugbozu'u. Asula a tsu ca tñ vuma ne'e pere. U tsu gbarana za na pati niyi ili shi. ⁶ Amma nñ vu pati ili i ro, vu ciga vu 'yuwan vu ca okolo, agba vu kuda okolo wan. Ni i kuda okolo i tñ dñna gashi ikebu i mala ma na upepu u tsu zuwusa yi a kandaruwusa. ⁷ Cu'un vuma ndolo yuwan majiyan ma na Zagbain aa yuwaan yi ili ro wan, ko ke'en. ⁸ Cu'un vuma ndolo tsu gura yuwaan aciyayi majiyan mñ tñ shi, waru u tsu gura kuru ure u tñ shi.

⁹ Azä e Itoni aza a na a ri ni ili shi, a yuwan afalu adama a na Asula a 'yaşan le tñ. ¹⁰ Azä e Itoni aza a na a ri ni ikebe, a yuwan afalu fo adama a na Asula a zuwa le tñ a kñdñto aciyele. Azä e ikebe o to koto ana yipalu ya anlya i na i tsu uta o ogozo. ¹¹ Urana u tsu tñwñ tñ nu usuduwu wñ yi, avu u lyeweto anlya, avu waru yipalu ya yi i riya e ida, reve ulobonu wñ yi u koto. Ne da waru za vu utsuru oo koto ayı pe ątsumaq a linga vñ yi.

¹² Asula a tsu tñwñ tñ ama a na a kabai asuvu na ankuri nñ malyungwñ nñ mazangä. Nñ malyungwñ mo koto, Asula a ta ca oookoko a wuma u babu ukotu e ekere a za na riyai a malyungwñ ą shi. Asula a yuwaan tñ aza a na a ciga niyi nzuwulai n nda.

¹³ Nñ vuma ciga yuwan ili i babu ulobonu, cu'un vuma ndolo she u damma Asula a lyungwñ yi tñ wan. Za lo na aa gura lyungwñ Asula a yuwan iwuya shi, waru Asula a tsu lyungwñ ama a yuwan iwuya shi. ¹⁴ Icigi i maluwa ma na tsaa yuwan iwuya u tsu lyungwñ tsu tñ tsu yuwan ili, reve u pusaq tsu ana. ¹⁵ Maluwa mo ndolo u tsu yuwan tñ ątsumaq reve u matsan unusu, ne da waru unusu u ndolo u tsu yuwan mgbain hali u tñwñ nu ukwa.

¹⁶ Ama a na n cigai abantu, she i kuru ili ye epen wan. ¹⁷ Ili i na i ri ulobonu suru une'e u da diga ubatā wā Asulā de zuva, ne da waru ili suru i na i ri babu unusu. Ili i nda suru a ca tsu tā le diga ya Dada na yuwain ekan a zuva. Ne da u ri kuci, u tsu vadala cine ululu u tsu vadala babu usan shi. ¹⁸ Icigi yā yi i da tsso o'wo ama a na u dangwai, dada u lyunguwā ntsu ikaka ya amayun, ikaka i dada i matsan ntsu tsā muwun mu ufaru.

Zuwai atsvu a du

¹⁹ Ncigata n vā, i dānā nā mawwa babu usan, amma i yuwan adanshi go'o wan, waru i yuwan upan go'o wan. ²⁰ Ni i yuwan upan, ko ili i sa'ani i tā i na Asulā a ciga ndu i yuwan, yaa yuwan shi. ²¹ Ilyawa tsipere ni iwuya. Waru i kambāto aciyādu ili i ro i da shi, waru i usu ikaka i na a shuwai ătsumā a du, ikaka'a i ta nu ucira u na waa wawa du.

²² I yuwan ili i na ikaka'a i damma ndu, she yu uwawa na atsvu a du goon wan, ni i yuwan ne, i yuwaan tā aciyādu tsulo.

²³ Nā vuma uwawa adanshi a Asulā agba u yuwan ili i na u damma niyi shi, cu'un vuma ndolo tā gashi vuma na kalyuwai aciyayi a mādubi. ²⁴ Reve nu u kārā āvu wi icina cine u ri babu usan. ²⁵ Agba nā vuma kalyuwā wilā wā Asulā u na u ri ulobonu lon, reve u lyuwa elime a yuwan suru ili i na wilā'ā u dammai, vuma ndolo tā tsura aba'un na asuvu nden a na wilā u cayi.

²⁶ Nā vuma aa yuwan suru majiyan gashi u to tonishi Asulā, agba u gura guzā una wā yi shi, wu lumā tā aciyayi, waru itoni yā Asulā yā yi pere da. ²⁷ Ure u sa'ani u na wu ntsayi o toni Asulā Dada tsu āyi da a kalyuwā mkpa'an nā nrunu, reve waru a sumu nshindā mu uvadī.

2

Morono ma atsvu adama a adangulu

¹ Ama a vā, Yesu Zagbain Zamawawa tsu tā nā tsugbain lon. Adama a na ađu aza e Itoni a da, she i roco adangulu e ekere a ama o ro wan. ² Iroci, nā vuma ro utā de reve u tāwā ubatā wi iđolo i du, āyi wotowu ni itana i sa'ani nā makawani me ikebe ma zinariya, reve waru za vu ulambu tāwā wotowu ni itana yu uwuyanu wukaru.

³ Reve vu la'a ca ugbozu wā wu a za na otoyi itana i sa'ani, reve vu damma yi, "Yuwan ankuri dānu o ootogu a sa'ani a nda." Reve vu damma za vu ulambu, "Isawan ndedē," ko vu damma yi, "Dānu e ida lo a mākākan mā vā." ⁴ Nā vu yuwan ne, vu ta yuwan suru adangulu ătsuma a ama, waru ne da yaa yuwan suru gashi aza o uge'etosu a na a ri nā majiyan me iwuya.

⁵ Ncigata n vā, zuwai atsvu a du yu uwawa ulobonu: Amayun a da Asulā a dangwai aza o ulambu ătsumā o uvadi u nda, reve o o'wo aza o utsuru ătsumā e Itoni. Reve waru u dangwa le tsarā a uwa ătsumā o tsugono tsa na u yuwayin aza a na a ciga niyi nzuwlai. ⁶ Nā ne suru, i tsisulusa tā alambi! Waru gba aza o utsuru ele da e le'eshe du, reve waru a tara du a tyo o ukobu wu uge'etosu. ⁷ Ele dada waru aza a na aa yuwan suru adanshi a vanvama adama a ala a sa'ani e Yesu Zamawawa, waru i tā pe ătsumā a ala'a.

⁸ Ili i na yi ntsayi āyi da i toni wilā u Mogono'o u na a tsurāi ătsumā a Adanshi a Asulā, "Vu ciga nron mu nden mā wu, cine vu cigai aciyawu." ⁹ Nā vu tara ama cine vee eneshe le ne esu, vu nusan ta, waru Wilā u kototo wu tā, vo o'wo tā za vu unusu. ¹⁰ Nā vuma toni Wilā wā Asulā suru, āvu u riya a za tā, vuma ndolo kūdā tā o toni wilā'ā suru waru u yuwan tā unusu. ¹¹ Asulā a na a dammai, "She vu yuwan tsipere wan," āyi da waru u dammai, "She vu una vuma wan." Nā vu yuwan tsipere shi, āvu vu una za ro, vo o'wo tā za makudā ma Wilā wā Asulā suru.

¹² Adama o ndolo vu yuwan adanshi, waru vu yuwan ili i na gashi gogogo da e ge'eto wu nā wilā u na waa ca wu ufaļu. ¹³ Nā vee inda iliyali yo ozo o ro shi, ee ene iliyali yā wu shi. Nā voo rocosu ozo o ro isa'ani, to, o to roco wu isa'ani yā Asulā hali isa'ani'i i lyuwa aci o uge'etosu.

Ucawu wo okolo na mayan mo ulinga

¹⁴ Ama a vā, nye i da isa'ani, vu damma, vu tā nu ucawu wo okolo, agba vu roco yi nā linga shi? Cu'un vu ucawu wo okolo o ndolo aa wawa za shi. ¹⁵ A damma, ve ene tā vuma na cigai iliyalya ko itana yu u'otosu, ¹⁶ reve vu damma, "Vu rawa lafiya, Asulā a ca wu malyuwaa

nä mosowoo ni itana yu u'otosu," agba vu kamba yi atsumä e ili i na yä 6ala yi shi. ¹⁷ Nä ne da ucawu wo okolo ä wu ä ri goon, babu ulinga u na u rocoi, ucawu wo okolo o ndolo pere da, waru äkwäkwä a da.

¹⁸ Za ro ta gura ece mu, "Vu tä nu ucawu wo okolo?"

Waru n tä usu yi, "N tä ni ili i na moo roco." Reve n damma yi, "Roco mu vu tä nu ucawu wo okolo, agba vaa yuwanus Isa'ani shi, waru ämu n to roco wu n tä nu ucawu wo okolo atsumä o ulinga u na maa yuwanus."

¹⁹ Vu usu tä na Asula a tä a da. U lobono tä. Ko otoni ä limä fo ä usu tä ne da, u tsu zuwa le tä e je'en nä wovon.

²⁰ Ayu ulo u vuma! Vu ciga tä she nanza roco wu ucawu wo okolo babu ulinga u sa'ani pere da? ²¹ Uwwai nda, akaya ä tsu Ibrahim zuwa tä Asula a uwua uyo'o ana u votoyin ulobo wä yi Ishiyaku a masa'a, tsära u yuwan kucci nä aysi. ²² Gogo vu ta gura ene cine ucawu wo okolo a Ibrahim ni ili i na u yuwanus a lingai obolo. U roco tä ucawu wo okolo ä yi amayun a da atsumä e ili i na u yuwanus. ²³ Apa nda ili i na Adanshi ä Asula a dammai, "Ibrahim tä nu ucawu wo okolo e ekere ä Asula, reve waru Asula e kece yi atsumä ä aza ä äbulä." Ne da Ibrahim yuwan dada e de niyi i'utsa ya Asula.²⁴ Ye ene tä gogo a na tsu ta gura zuwa Asula ä zangana nä ätsu adama e ili i na tsu yuwan, agba ni ili i na tsu usuyi goon shi.

²⁵ Iroci, Rahaput aashakala a da ä dänai. Amma u zuwa tä Asula a yuwan mazanga nä aysi ana u ushiyi aza a na ä 'yawäi matawa mo utyo me ida, reve u wawa le ävu u kambäto le o u'wa nu ure u ro. ²⁶ Lipu na ri babu ruhu, lipu ndolo äkwäkwä a da, ne da ucawu wo okolo ä ri babu ulinga äkwäkwä a da!

3

Uritosu adama e eelentsu

¹ Ama ä va, she yo o'wo munlu ma Adanshi ä Asula nä äbundä wan. I reve Asula e te ge'eto tsu lon adama a na tsu ri munlu.

² Ätsu tsu nusan tä e re nä äbundä, amma aza a na a gura guzai elentsu e le, a ta gura

guza aciyele e re na buwai. ³ Tsu tsu zuwaa tä ido rumu na amunga ä nä tsära a uwua tsu, tsära tsu gura zuwa le a yuwan ili i na tsu cigai a yuwan suru. ⁴ Ne da fo a tsu yuwan wantsun. U tä mgbain waru upepu u mala u tsu kebe yi tä. Nä ne suru nä zaghain yuwan ulinga na aaci o uwalata u wantsu'un u tsu vadala tä ä tyo ubäta u na u ciga niyi u 'yawä. ⁵ Ne da waru eelentsu, ili i ke'en i da atsumä ä lipu, agba u tsu yuwan tä abajini e ili. Abajini o una a tsu kula tä nä makina me ke'en. ⁶ Eelentsu fo akina a da. U tä tapu ni iwuya, u tsu una tä vuma suru suru, reve u zuwa ure u wumä u vuma a akina, aysi aciyayı u'wa wa akina u da we ivulusä yi.

⁷ Ama a tsu gura tä zuwa nama suru vu uwua le, nä nnunu, ni iyo, nä mugula fo, ⁸ agba babu za na aa gura zuwa eelentsu ä yi oo toni yi. Ili i wuya i na vuma aa gura gitsa da shi. U tä nä yaza yu ucira.

⁹ Ne eelentsu a da tsu yuwan Zagbain nä Dada ica. Ne eelentsu a dada waru a tsä isula ama, ko na a yuwan nle oroci ä Asula. ¹⁰ Ica nu unä wu usan, o unä u tä u da oo utusa, äzä ä va, she wo o'wo ne wan. ¹¹ Lyusumini tä ta gura tawä nä mini mo uyo'o nä mini mo okono? ¹² Azä ä va, ashe ubiri u ta gura matsan zetun?† Ko zetun u matsan ubiri? O'o, ne da waru vee kene mini mo uyo'o ä lyusumini ma na mä ri okono shi.

Cu'un vu gbozu re

¹³ Atsumä ä du, vuma ro tä pe za na ri nu ugbozu nu urevu wi ili ya Asula? Ama a na ä ri ne, o tsu rocoo tä cine aa yuwanus wuma u sa'ani u le, waru o tsu rocoo tä cine aa yuwanus ili i sa'ani babu u'yasasan wa avangaci. ¹⁴ Amma nä vu ri nä tsushu'un ni icigi ya aci o ookolo ä wu, she vu 'yasän avangaci a na vu ri nu ugbozu wan. U'yasasan wa avangaci ä wu suru amayun a da vaa 'yuwanus. ¹⁵ Icigi ya aciyawu, nä tsushu'un tsä wu ubäta wä Asula a da wo utusa shi. Icu'un i ndolo ili yu uvadi i da, babu akiza, waru Mekerenkesut ma da mä tsu tawä ne ele. ¹⁶ Ubäta u na icigi ya aci nä tsushu'un tsä ri suru, ubäta u ndolo ujambaru u da u tsu dänä lo waru iwuya suru i ta lo.

◊ 2:23 Isha. 41:8.

¹⁷ Amma ugbozu u na wu utai de zuva suru u tā cece. U ciga tā asuvu nden. Mantsa suru ben da u tsu dānā, waru u tsu zuwaa tā ama atsuvu. U tā ni isa'ani, waru u tsu yuwan tā linga sa'ani. U tsu roco mayan me ili koko'o shi, waru u tsu yuwan ili ni ikpa'a shi. ¹⁸ Aza a na aa casu ama adanshi a asuvu nden a tsu cu'wān tā icu'un ya asuvu nden, reve a gasa isa'ani.

4

I ca aciyadu e ekere a Asula

¹ Nye i da gba yaa tawusaā na mawasan na nlangi atsumā a du? Ili i na yaa tawusaā na addama a nda suru ele da ili i na i cigai, a na a ri a nlangi atsumā a du. ² I ciga tā ili i na i ri na ayi shi, avu i yuwan ifobi avu yu una tsaraā i tsurā ili i ndolo. I ta yuwan tsushu'un tsi ili i na ozo o ro a ri na ayi, waru yaa tsurā ili i ndolo adama a aciyadu shi, ayi da i zuwai yaa yuwan mawasan na nlangi adama i usa le e ekere a aza a na a ri ni i da. Suru na ne, ili i na i zuwai i tsurai ili i na i cigai shi, ayi da, i pati Asulaā shi. ³ Waru ko ni i pati, i tsu tsurā shi adama a na no okolo a sa'ani a da i yuwayin ipati'i shi, i ciga tā ili i na yoo yo'onoto du okolo.

⁴ Adu azā o ulambu wa abulā! I reve, ni i ciga ili yu uvadā i nda, i to o'wo n'yuwatan ma Asulaā. ⁵ Ko i ta majiyan pere da Adanshi a Asulaā a dammai, Ruhu va yi tā pe atsumā a tsu waru u tā a tsushu'un lon. ⁶ U tsu roco tsu tā isa'ani ya yi na abunda. Ayi da i zuwai adanshi a yi a dammai:

"Asulaā a yuwan tā za na a yasasan aciyayi, amma u tsu yuwaan tā za na votoyin aciyayi ubata wa yi isa'ani."

⁷ Adama o ndolo, i ca aciyadu e ekere a Asulaā. I yuwan Mekerensu, u ta sumu u lyawa du. ⁸ I tawā zuzu na Asulaā, ayi waru u ta tawā zuzu na adu. Adu azā o unusu, yi za'wā ekere a du, reve i zuwa okolo a du o o'wo cece. Adama a na i ri no okolo e re re. ⁹ I yuwan atsumolangu, i shon, i yuwan abara adama e ili yu uwuyanu i na i yuwan. I lyawa izo'oshi i du i kambā atsumolangu, mazangā waru ma kambā mesun ma abunda. ¹⁰ I voton aciyadu e ekere a Asulazuva, ayi waru u tā yasan du.

¹¹ Ama a va, she i yuwan adanshi a vanvama a tyo e ekere a aza a du wan.

Nna vu yuwan adanshi o unusu a na za va vu vi itoni yuwan, avu waru vu tawaa yi na addama, vu te ge'etosu Wilā wā Asulaā. Agba waru avu za vu uge'etosu da shi, za na aa gura reve Wilā'a u tā mejege ko u ri mejege shi. Ulinga wā vu ayi da vu yuwan tsutoni na ayi. ¹² Asula a da a yuwan Wilā, ayi da waru a nde'en na waa gura yuwan uge'etosu atsumā a tsu mejege. Ayi da waru a nde'en u ri nu ucira u na wā lungusaā ko u wawa. Adama o ndolo, avu zane da a na vee ge'eto za va vu?

Yaa gura reve nfa'an shi

¹³ I kambuwā ugbozu e ili i nda, i ta dansa, "Ana'an ko nfa'an tsu tā 'yawā a lyuci ndede, tsu yuwan de aa'wan a tā a tsulusa na tsu wini a tsurusā ikebe i na yaa uwusa tsu." ¹⁴ I damma tā tsunda, agba i reve ili i na yaa fara nfa'an shi. Adama a na wuma u du u tā vadamma megeve. U tsu dānā tā pa nda gogo a mantsa me ke'en u kara. ¹⁵ Adama o ndolo, u to lobono i damma, "Nna Asulazuva a ciga tsu dānā wuma, avu tsu yuwan ili i nda ne ele ndede." ¹⁶ Ko na wo o'woi, i dānā tā a yuwan adanshi e ili i na yaa yuwan nfa'an nu uvadu adama a na i tarai aciyadu ili i ro. Cu'un vu uvadu u ndolo biti iwuya i da. ¹⁷ I cuwan, unusu u da na vuma reve ili i na i lobonoi u yuwan, reve u 'yuwan a yuwan i da.

5

O rono tā aza o utsuru atsuvu

¹ Aza o utsuru, zuwai atsuvu a du. I ta shon na yisaali adama a atsumalimā a na a ri lo a tawā du. ² Utsuru u du u ta shama, waru aran a ta tama itana i sa'ani yi ikebe i du. ³ Gogo zinariya na azurufa oo o'wo ili shi. Ili yi ikebe i na i zuwayi ucira, a tā lungusaā lipu du atsumā a akina.† Ili yi ikebe i na i bolotoi nda suru, e te isawan a makakā mā du o unā wi ili i na i yuwan o urana wu uge'etosu. Adu da nda gba i bolotoi utsuru u du a rana vu ukosu u nda. ⁴ Zuwai atsuvu a du gogo! Yu uwua mesun ma aza a zamalinga aza a na i 'yuwan a tsupa. I yuwan tā a tsupa melen me le, ikebe i dada n nda a yuwan adanshi a aci a du. Asulazuva a uwua tā mesun ma aza

a zamalinga'a. ⁵ I dānu tā ątsumā o uvadi babu linga, nā ne suru yu uwwa tā uyo'o u na i cigai. I yuwan tā waru mgbain gogo i fobo tā aciyadū adama o urana u mapada. ⁶ I yuwaan tā ama a sa'ani uge'etosu wu uwuyanu, reve i kāmbāto le ązā o unusu, reve yu una le, agba a yuwaan du ili i ro shi.

Iyuwan ankuri na ątsumalima

⁷ Ązā a vā, i yuwan ankuri ana wo o'woi i ta pura ukāmbu wu Zagbain. I jiyan aza a na a tsu yuwusan cimba, aza a na o tsu puro mini mo ujuvu, waru a tsu yuwan tā ankuri hali mantsa mo ugasa. I cuwan cine a tsu yuwan ankuri, reve o puro itana yu uđumā i kutsa ulobonu. ⁸ Ne da fo yaa yuwaan ankuri. I gbama asuvu adama a na Zagbain tā lo a tāwā gogo. ⁹ Ązā a vā, she i yuwan adanshawuya e ekere ązā a du wan. Nā ne da shi Ąsulā e te ge'eto du. I kālyuwā ulobonu! Za vu uge'etosu u gbain u tā lo a tāwā. U tā lo mishin o unāntsū!

¹⁰ Ązā a vā, i kālyuwā ama a Ąsulā aza a na a yuwusan adanshi o una wā yi ątsumā o ucira wa ala a yi. Ele da iroci ya ama a na yaą kālyuwā adama o mosowo mā ątsumalima. ¹¹ Tsu tsu ca tā aza a na a yuwain ankuri ątsumā a ątsumalima tsugbain. Ayuba iroci i vuma na kabai asuvu na ankuri da lon. Ątsumā e ili i na i cina niyi, tse ene tā ifobi yā Ąsulazuva cine u kosoi ulobonu a wuma wā yi, adama a na Ąsulazuva a tā tapu ni isa'ani nu urocosu wi iliyali.

¹² Ązā a vā, u tā dānā ulobonu lon she i kucina nā zuva wan. She i yuwan ne avu i de ida ko ili i ro wan. Ili i na yi ntsayi i yuwan ąyi da i damma “ee” ko “o'o” goon. Ni i yuwan ne yaa nusan shi, waru oo kototo du shi.

Uritosu adama a avasa

¹³ Ątsuma a du za ro tā pe na ątsumalima? Vuma ndolo lyuwa elime na avasa. Nanza ątsumā a du u tā nā mazāngā? Vuma ndolo cana ishipa yi ica.

¹⁴ Ątsumā a du nanza tā pe nu ubanakun? Vuma ndolo banu azagbaint a ązā e Itoni tsārā a yuwaan yi avasa. A tā tsuwāqān yi mani'in ątsumā a ala a Zagbain. ¹⁵ Avasa a na azagbain a yuwain no okolo a tā, avasa

o ndolo a tā kāmbāto za vu ubanakun u ndolo gbaga. Ąsulā a tā kāmbāto yi gbaga. Waru nu u yuwan unusu suru, Ąsulā a ta yuwaan yi gafura. ¹⁶ Adama o ndolo, i dannmulai unusu u du, reve i yuwunlayi avasa tsārā Ąsulā a kāmbāto du gbaga. Vuma na Ąsulā a uwusua uyo'o wā yi, avasa a yi a tā nu ucira waru u tsu tāwāa tā ni isa'ani.

¹⁷ Iliyat vuma da oroci a tsu. U yuwan tā avasa na amayun she o ro'o wan, waru o ro'o e ida shi, hali a'wan a ta'atsu na akapi. ¹⁸ Reve u yuwisan avasa, reve Ąsulā a yuwan iro'i, dāda ida i matsain itana yu una ulobonu.◊

¹⁹ Ązā a vā, nā za ro puwāqān ątsumā o ure wa amayun, za ro ątsumā a du u 'yāwā u kāmbāto vuma ndolo. ²⁰ I cuwan ulobonu, vuma na kāmbātoi za vu unusu na riyai, vuma ndolo ta wawa za vu unusu'u diga o ukwā, adama o ndolo Ąsulā a ta yuwaan vuma ndolo gafura vu nusu vā ąbunda na u yuwain.

Mepepelime mo Ufaru ma Bituru

Ucuduwu wa aatagada a nda

Bituru, vuma na danai aatagada a nda, aajiya a da a dñai. U dñai tñ zuzu nñ Yesu. We ene ta cine Yesu sowoi atsumalima ne esu a yi. Atsumä e mepepelime ma nda u yuwaan tñ aza e Itoni a na a ri bñtñ koko'o adanshi adama a atsumalima.

Bituru damma tñ aza e Itoni a mantsa mo ndolo a na a yuwan mazanga adama a atsumalima a na oo sowuso. Ana wo o'woi Yesu sowo tñ atsumalima atsumä o uvadi u nda, ne da fo aza e Itoni a yi na a 'yuwan a ciga o sowo cu'un vñ atsumalima o ndolo. Atsumalima a tsu zuwa tñ ucawu wo okolo a vumä a dñshi gbama. U damma le ta isa'ani ya Asula u to obolo ne ele a mantsa ma na oo sowuso atsumalima o ndolo.

Ana'an aza e Itoni o to sowuso fo atsumalima, waru ne da, Asula a tñ na aþbulã hali ana'an n nda. Aatagada a nda a ca tsu tñ urevu adama a amayun a akiza a na aa kamba tsu nñ tsoo sowuso atsumalima. Waru u damma tsu tñ ili i sa'ani ya abunda i na tsaa yuwan a mantsa ma na tsu ri oo sowuso atsumalima ko na tsu ri a asuvu nden.

Ili i na i ri pe atsumä a aatagada a nda

1. Icasu na avasa (1:1-2)
2. Adanshi a amayun adama o uzuwu wo okolo (1:3-12)
3. Nden tsa ama a Asula a na a ri na akiza (1:13-2:17)
4. Iroci ya atsumalima e Yesu (2:18-25)
5. Za vi Itoni nñ atsumalima (3:1-4:19)
6. Asala adama a azagbain aza a aa'isa aza e Itoni (5:1-11)
7. Icasu yu ukosu (5:12-14)

¹ Amu Bituru, aajiya e Yesu Kristi Zamawawa, amu da maa lyungusaa du mepepelime ma nda. N ta danasaa ama a na Asula a dangwai. Ele da aza a na a ri a nden ana omocin atsumä e ida ya Pontu, na Galatiya, nñ Kafadokiya, na Asiya ni ida ya Bitiniya.

² Asula Dada u dangwa du tñ de nu ujimu waru Ruhu kambuwñ du tñ aza a akiza.

Adama o ndolo a da i yuwin tsutoni na Yesu Zamawawa, reve mpasa ma yi mo o'woto du cece. N ta avasa i tsurä isa'ani ya Asula na asuvu nden a yi a wuma u du na abunda lon.

Aza e Itoni a dñq nu uzuwu wo okolo

³ Ica a tyo ubata wa Asula, Dada vu Zgbain tsu Yesu Zamawawa. Atsumä e isa'ani ya abunda ya yi i da a matsisan ntsu. Adama o umatsun u sa'avu u nda u da tsuri nu uzuwu wo okolo a na a ri wuma, waru tsu tsurä yi tñ adama a na a 'yasain Yesu Zamawawa atsumä a akwakwa. ⁴ Waru umatsun u sa'avu u nda u tawaq tsu tñ na agadu a na aq langa shi, waru za na ri cece agba woo kporo shi. Asula a tu uguzu na agadu a du de zuva, agba waa lyawa ili i ro i ju'wan yi shi. ⁵ Adama o ndolo ni i ca Asula okolo a du, ucira wa yi waa lyawa ili i vama i ju'wan du shi, hali she nu u roco iwawi a mantsa mo ukosu. Waru ama suru e te ene iwawi i nda.

⁶ Ili i nda amayun a da, adama o ndolo i yuwan mazanga adama e le. Amma gogo i to sowo atsumalima icu'un icu'un mantsa wa'a. ⁷ Atsumalima a a tawaq tñ adama u roco ucawu wo okolo a du amayun a da. Ucawu wo okolo a du ili ya aþbulã i da u la'a tñ zinariya. Akina a da o tsu lobonoto zinariya agba suru nñ ne u tsu langa tñ. A mantsa ma na koyan da ee ene Yesu Zamawawa, i tñ tsurä ica, nñ tsugbain, ni isa'ani adama o ucawu wo okolo wa amayun a du. ⁸ I ciga tñ Zamawawa ko ana koto ye ene niyi shi. Ko na yee inda yi gogo shi, avu gba i ca yi okolo. Waru ko gogo i tñ mazanga nñ mazanga ma gbain ma na yaa gura cuduwa shi. ⁹ Adama a na i ca niyi okolo a du, i tñ ushi une'e wi iwawi i wuma i du.

¹⁰ Amasula a yuwan tñ adanshi cine Asula oo roco du isa'ani ya yi, reve a bunga ulobonu adama a tsurä urevu wi iwawi i na Asula aa ca du. ¹¹ Ruhu vu Zamawawa shi tñ atsumä e le, reve u yuwan adanshi a atsumalima a na Zamawawa oo sowo waru nñ tsugbain tsa na waq tsurä nñ atsumalima o koto. Amasula a shi tñ a ciga e reve mantsa nñ cine ili i nda yaa fara. ¹² Reve Asula o roco le aa yuwsan adanshi e ili i na yaa fara a mantsa me le shi, ili ya amayun i na a dammai adama a

du a da. Gogo nda Asulə a lyungu tə Ruhu va Akiza u kamba ama a mantsa ma na aa yuwusaan du alajiya a Alabari a Sa'ani. Hali nə nlingata mə Asulə fo n ciga tə n reve ili i nda'a.

Nden ma akiza

¹³ Adama e ili i nda suru, i yuwan majiyan ma sa'ani, reve i guzə okolo a du. I yuwan majiyan ununa Asulə oo roco du isa'ani yə yi a mantsa ma na Yesu Zamawawa aq kambə. Mantsa ma na i cuwain ni ili i ndolo suru, u ta ca du uzuwu wo okolo. ¹⁴ I yuwaan Asulə tsutoni adama a na qdu muwun mə yi n da. She i kambə acapə a yuwan san ili i wuya ununa i yuwan a wuma u du de acapə wan. A mantsa mo ndolo i shi i reve ununa u lobonoi i yuwan shi. ¹⁵ Asulə a dangwa du tə adama yoo o'wo muwun mə yi, adama o ndolo gogo ni i ciga i 'yuwan i dənə na akiza tə atsuma e ili i na yaa yuwan san biti, ununa Asulə a ri na akiza. ¹⁶ Asulə na aciyayi u damma tə, "Ni i ciga i 'yuwan yoo o'wo na akiza adama a na amu za va akiza a da." △

¹⁷ I cuwan i ta yuwan san avasa e ekere a Dada za na ri zuva. Ayi da za vu uge'etosu, agba u tsu la'a ciga za ro e ekere a za ro shi. U ta ca du atsumalimə ko iliyinkapa adama e ili i na i yuwan. Adama o ndolo i ciga i 'yuwan i ca Asulə tsugbain atsuma a nden n na yaa yuwan san pa o uvadi ana omocin. ¹⁸ I reve tə Asulə a tsupat tə ili i gbain i ro adama u wawa du diga o ure u vama u na nkaya n du n lyawaa ndu. Agba atsupu a na u tsupai ili i da tsa zinariya ko azurufa, ili i na i tsu jima shi. ¹⁹ U tsupaa du tə nə mpasa mə əbulə mə Yesu Zamawawa. Ayi da Magiril'i mə Asulə ma na ma yuwan unusu shi suru suru, waru u ri na abasa shi, ko ke'en. ²⁰ Asulə a dangwa yi tə adama o ndolo de nu ujimu kafu a yuwan uvadi, gogo gba a rana vu ukosu u nda Asulə a lyungu yi tə o uvadi adama koyan da ee ene yi. Waru Asulə a yuwan tə ne adama a du. ²¹ Gogo nda, i ca Asulə okolo a du adama a Zamawawa. Waru adama a na Asulə a 'yəsən Zamawawa atsuma a akwakwə, qvu u ca yi tsugbain tsa gbain. I ta gura usu reve i zuwa okolo a du ubatə wə Asulə na amayun.

△ 1:16 N.Gn. 11:44-45; N.Gn. 19:2; N.Gn. 20:7. △ 1:25 Isha. 40:6-8.

²² Gogo nda, i ta gura cigalai nə aza a du na amayun ana ama o u'wa u tə. Adama a na a za'wai okolo a du cece a mantsa ma na i usuyi Alabari a Sa'ani ili ya amayun i da. Adama a nda ni i ciga i 'yuwan i cigalai lon, nu ucira u na u ri o okolo a du suru. ²³ Asulə a zuwa tə a matsisan du. Wuma u sa'avu u du wu utə ubatə wa aza a na a matsan ndu o uvadi shi. Adama a na wuma u na a ca ndu u to koto o ukwə. Ayi gba wuma u sa'avu u nda u ri nu ukotu shi, adama a na wu utə tə atsuma a adanshi a wuma wə Asulə, agba adanshi'i u ri nu ukotu shi. ²⁴ Ishaya vumavasulə dana tə:

"Ama suru a tə tsa anlya tsa na tsə tsu kuwushi,
ulobonu u le waru u tsu kotushi tə
ununa vu revei ulobonu u yipalı wo ogozo.

Anlya a tsu 'yewe tə
reve yipalı yo oco e ida.

²⁵ Amma adanshi a Zagbain a ri nu ukotu shi." △

Waru adanshi a Zagbain'in ayi da Alabari a Sa'ani a na tsu yuwan alajiya a yi a tyo ya'a du.

2

¹ Adama o ndolo ni i ciga i 'yuwan i lyawa unusu u na yaa yuwan san. I lyawa a lulimusə ama. I lyawa a dansa i tə na əbulə agba ne da shi. She i tonoo tsushu'un wan, agba i lyawa adanshi e ili i na yəqə əqli ama o ro. ²⁻³ I ciga i 'yuwan i dənə a maluwa ma na yoo sowo maani ma akiza ma na mə ri diga ubatə wə Ruhu, adama i kungwa nu ucira atsuma e iwawi i du. I saala e izami ya adanshi a Asulə ununa bəbə tsu dənə e mesun ma maani, adama a na i pedei isa'ani yi Zagbain.

Aatali a wuma

⁴ Yesu Zagbain ayi da Aatali a wuma. Ama a 'yuwan yi tə, reve gba Asulə a dangwa yi reve u ciga yi lon. ⁵ Ne da qdu waru i ri. Adu atali a wuma a da aza a na Asulə aa yuwusaan ularinga u suwa u'wa atsuma o tsugono tsə yi. Waru aqdu obolo a nan ganu va akiza a da, waru i ta ca kucci atsuma a Ruhu, za na oo yo'onoto

Asula okolo atsuma e Yesu Zamawawa.

⁶ Adanshi a Asula a damma tsu t̄:

“Kalyuwai! N ta zuwusa aatali e ikyun yu ucira yu usaa atsuma a Sihiyona,[†] za na n dangwai, ayi da macigata m̄ va.

Za na cayi vuma ndolo okolo, u te ene u nusan vuma na waa ca okolo shi.” [◊]

⁷ Ayi macigata m̄ du ma da, ̄du aza a na i ushi niyi. Amma aza a na a 'yuwan niyi,

“Aatali a naasuwi a 'yuwain ayi da gba wo o'woi aatali e ikyun yu ucira yu usaa.” [◊]

⁸ Waru Adanshi a Asula a damma t̄, “Ayi da aatali a na aa zuwusa ama utadatsasa,

aatali a na aa zuwa le ̄ riya.” [◊]

A t̄ t̄adatsasa adama a na o poloi atsuu reve ̄ kuru Adanshi a Asula shi. Adama o ndolo reve a cina ili i na o foboo nle.

⁹ Amma ̄du i ri tsa ama o ndolo shi, adama a na ̄du elentsu a na Asula a dangwai a da. ̄du obolo a nan ganu a da aza a na aa yuwusaan Asula tsugbashi ana Mogono, ̄du ama a akiza a da, waru ̄du ama a Asula a da. Asula o utaq̄ du t̄ atsuma e irumbu ̄ tyo atsuma e ekan a gbain a sa'ani ̄ yi. Gogo nda ni i ciga i 'yuwan i damma linga va asalama na u yuwan suru. Adanshi a Asula a damma t̄,

¹⁰ “De ̄capa i dana t̄ ama a na ̄ ri ne elentsu shi;

gogo gba shi ̄du ama a Asula da.

De ̄capa, i shi i tsurā iliyali ya Asula shi, gogo gba shi, i tsurā t̄ iliyali ya yi.” [◊]

¹¹ Ama ̄ va, ̄du omocin a da na aza a mabura o uvadi. Adama o ndolo n to ronuso du atsuu i suma icigi yi iwuya adama a na ̄ t̄ nl̄angi no okolo a amayun a du. ¹² I yuwan ugbozu cine yaa danusu obolo na ama ̄ du aza a na ̄ ri e itoni shi. Ko na aa dansa ne epen, a na i ta yuwusan ili i na i lobonoi shi, e te ene wuma u sa'ani u du, reve a ca okolo e le ̄ vu a ca Asula tsugbain a mantsa ma na waa t̄waa adama o uge'etosu wu uvadi.

Tsutoni na azagbain

¹³ Zagbain ciga du t̄ i kuru azagbain a ama. I yuwan tsutoni na aza a na la'ai

tsugbain atsuma a ama, ¹⁴ waru obolo na azagbain a na u lyunguyi suru. I yuwan ne adama a na mogono m̄ tsu lyungu le t̄ adama a ca aza a na aa nususan atsumalima, waru reve a cuwa aza a na aa yuwusan ili i mejege.

¹⁵ Asula a ciga du t̄ i yuwan ili i mejege. Ni i yuwan ne, i t̄ ̄aru n̄ va ama a na a yuwan adanshi e epen a aci ̄ du pere m pere. ¹⁶ ̄du agbashi a da shi i t̄ faan. Agba nden m babu tsugbashi ts̄ du u zuwa du i yuwan iwuya shi. Ufalu u na ya ̄ danu ana agbashi a Asula a da. ¹⁷ I ca koyan da tsugbain, reve i roco icigi langa a tyo e ekere ̄ aza e Itoni. Yu uwu wovon wa Asula, ̄vu i ca mogono tsugbain.

¹⁸ Agbashi, ni i ciga i 'yuwan i yuwaan azagbain ̄ du tsutoni, ̄vu i ca le tsugbain. I yuwaan ne aza a na ̄ ri n̄ a ̄bula waru ̄ ri n̄ majiyan me isa'ani, waru agba ni i ciga i 'yuwan i yuwaan aza a na ̄ ri usuduwwu. ¹⁹ Asula a tsu yuwan t̄ mazang na vuma kabu asuvu a atsumalima e iwuya i na wu ntsayi i sowo shi adama a na u revei Asula. ²⁰ Agba na a faba du adama o unusu, ya ̄ tsurā ili i ro pe shi. Amma Asula a ta zuwaa du aba'un n̄ wo o'wo i to sowo atsumalima adama a na i yuwan ili i sa'ani. ²¹ Zamawawa ayi da iroci i du, waru u sowo t̄ atsumalima adama ̄ du. I kuru ili i na u yuwan. Asula e de du t̄ adama i sowo atsumalima. Adanshi a Asula a damma t̄:

²² “Zamawawa nusan shi,

waru wu lum̄ za shi.” [◊]

²³ Ana ama a uwai e isulusa yi, u tsupa le shi. Ana ama a ca niyi atsumalima u damma she ne ele fo o sowo atsumalima shi. Ayi de u zuwa aciyayi e ekere ̄ Asula za na tsu yuwan uge'etosu mejege. ²⁴ Ayi na aciyayi u tanuyi unusu u tsu ̄ lipu ya yi ana u kuwai a akpata,[†] adama ̄tsu tsu kakasai nu unusu u tsu, reve tso o'wo wuma adama tsu yuwan ili ya ̄ ̄bula. Yo o'wo t̄ gbaga adama a ants a yi! ²⁵ I shi t̄ e igaru tsi ikyon i na i puwain. Agba gogo i kamb̄a t̄ ubat̄a wu Za va Aguba du, za na ̄ a kalyuwus a wuma u du.

◊ 2:6 Isha. 28:16. ◊ 2:7 Ica 118:22. ◊ 2:8 Isha. 8:14.

◊ 2:10 Hos. 1:6; Hos. 1:9; Hos. 2:23. ◊ 2:22 Isha. 53:9.

3

Cine aa yuwan nden n lolo

¹ Adu waru ˻amaci, i kuru ali ˻du, ununa yaa kuru Za va Aguba du. Na ali o ro a 'yuwan ˻ushi ikaka'a, nden n sa'ani ma ˻amaci n le n ta zuwa le ˻usu upasu na adanshi a na aa yuwan. ² A ta yuwan ne, ne e ene nden n sa'ani n na n lobonoi na yaa yuwsan.

³ She i yuwan mpolo n na yoo o'wo ulobonu e esu a ama wan. I damaton aciyadu adama ˻abunda a madava ma ˻anji ko ili i na a yuwin na zinariya ko adama e itana yi ikebe lo wan. ⁴ Ana yaa yuwan ne, i lyawa e reve du adama o ulobonu u na u ri o okolo ˻du. Ulobonu u nda ˻tsu tsura yi t̄a o okolo a na a tarai aciyayi ili i ro shi. Asula a tara yi t̄a ili i sa'ani yu usokowu yo okolo a na u ri n koto shi. ⁵ Ne da amaci a akiza de ˻acapa o o'wotoi aciyele ulobonu. A ca ta Asulā okolo e le, reve waru a ca ali e le tsugbain. ⁶ Iroci, Saratut yuwan t̄a tsutoni na vali va yi Ibrahim, ana u de niyi zaghbain va yi. Adu esheli ˻yi a da ni i yuwan ili i na i ri mejege babu wovon wi ili i na yaa cina du.

⁷ Ne da waru, ˻du ali ni i ciga i 'yuwan i kuru ben na ˻amaci ˻du. I guza le nu urevu ˻atsuma a nden n du obolo. I cuwan i la'a le t̄a ucira. I cuwan ele fo ˻ushi t̄a une'e u sa'ani wa Asulā za na ˻ayi da wuma. I yuwan ne adama ko ili i t̄a i geshe avasa a du wan.

Iyuwan nden n sa'ani vani du

⁸ Gogo gba, i yuwan nden n na n lobonoi vani du, reve ili i na i farai na za ro ˻atsuma ˻du i tara yi gashi ya' ˻du da, ˻avu i cigalai ana muwun ma ˻anawu. I roco ama isa'ani agba i tara aciyadu ili i ro wan. ⁹ Na vuma ro yuwaan du iwuya, she i kambuwā yi ni iwuya wan. Waru na za ro isula du, she i tsupa wan. Amma i zuwaa le aba'un. I yuwan ne adama a na Asulā e de du t̄a tsara i zuwaa ozo o ro aba'un. Ne da Asulā aa zuwaa du aba'un fo. ¹⁰ Adanshi ˻Asulā a damma t̄a:

"Na vuma ciga wuma u mazangā na rana sa'ani,
nu u ciga u 'yuwan u geshe eelentsu ˻yi a adanshi a vama,

waru nu u ciga u 'yuwan u geshe unā wa yi a adanshi e epen.

¹¹ Nu u ciga u 'yuwan u lyawa mayan me iwuya,

waru nu u ciga u 'yuwan u yuwan isa'ani. Nu u ciga u 'yuwan u yuwan ˻atyo a na waa yuwan adama u yuwan nden n sa'ani na ama.

¹² Esu ˻Asulazuva ˻ta kalyuwusa aza a na aa yuwsan isa'ani, waru atsuvu ˻yi a tu ukpatu'u na aa yuwsan avasa. Amma Asulazuva a tsu tawa t̄a aza a na aa yuwsan iwuya esu." [◊]

¹³⁻¹⁴ Zane da ri lo aa yuwaan du iwuya, ni i ri ufobu na yaa yuwaan le isa'ani? Agba ko na aa ca du ˻atsumalimā adama o yuwsan wi isa'ani, she yu uwua wovon wan, waru she u damaton du wan. Asulā a ta ca du iliyinkapa adama e isa'ani i na yaa yuwsan. ¹⁵ Ana yaa damaton aciyadu, i yuwaan Zamawawa ˻aganda ana Zaghbain. I ciga i 'yuwan i dana ufobu u na yaa cuduwa za na ece ndu, i damma ili i na i zuwai i ri nu uzuwu wo okolo. ¹⁶ Agba ni i ciga i 'yuwan i yuwan ne ben na tsutoni. I lyawa asuvu ˻du ˻dāna cece. Reve na ama a yuwan adanshi a vama a aci ˻du, a ta uwua wono, ne e ene nden n sa'ani n na yaa yuwsan adama a na yoo tono Zamawawa.

¹⁷ Lyawa i yuwan isa'ani reve i sowo ˻atsumalimā, na Asulā a ciga du i yuwan ne. Ni i sowo awuya adama e isa'ani, u ta la'aa du a na yoo sowo awuya adama e iwuya. ¹⁸ Zamawawa sowo t̄a ˻atsumalimā a mantsa ma na u kuwai adama ˻nusu tsu, agba u buwa ˻daši shi. U nusan shi ko ke'en, amma u kuwa t̄a adama ˻aza o unusu adama u tawato tsu ubata wa Asula. Lipu va yi kuwa t̄a, agba ˻kambato yi t̄a wuma ˻atsuma ˻Ruhu.

¹⁹ Reve u 'yawā nu ucira u Ruhu'u u yuwaan akwakwā a na a ri wunlu o u'wa wa ali alajiya. ²⁰ Akwakwā a ama a nda a 'yuwan ta a yuwaan Asulā tsutoni diga a mantsa ma na Nuhut yuwin wantsun. Agba Asulā ˻shi t̄a a yuwan ankuri ne ele. Ama kunla da a uwai a wantsu'un reve Asulā a wawa le ˻mini ma gbain.

²¹ Mini ma gbai'in irociyu urumbusu u na waa wawusa du da gogo. Agba urumbusu adama a wuza'u waa qashindaa da shi. U to rocosu uvadalasa ubata waa Asula na asuvu e cece, adama a na a 'yaqain Yesu Zamawawa atsumaa a akwakwa. ²² Gogo Zamawawa ta zuva, ubata u na u ri nden o ukere usa'ani waa Asula. Nlingata ma Asula suru obolo na cu'un vo otoni a limaa suru na a ciga a 'yuwan a yuwaan yi tsutoni.

4

Iyuwan ununa Zamawawa yuwan

¹ Gogo nda, adama a na Zamawawa sowoi atsumalima a lipu va yi, adu fo i danaa ufobu u na yoo sowo atsumalima. Adama a na ni i usu i sowo atsumalima adama a Zamawawa i 'yuwan ta a yuwan unusu. ² Adama o ndolo ne da yaqaa kuru ili i na lipu du cigai shi, amma reve i yuwan ulinga na wuma u du i yuwan ili i na Asula a cigai. ³ I tara ta de mantsa lon nu ujimu a yuwanili i na aza a na e revei Asula shi aa yuwan. I yuwan taa tsipere icu'un icu'un, i shi ta i yuwan ili i wuya i na lipu cigai, i yuwan ta de oso na abukit a vanvama na yisowishini itoni ya amali i na Asula a 'yuwan.

⁴ Akuci a n'utsa n du a ta yuwan asalama a na i dashi boloi aci ne ele atsuma a mayan me ili i vama shi. Hali gba a uwa a yuwan san adanshi a vama a aci a du adama o ndolo. ⁵ Agba na a ciga a 'yuwan a usu za na ee ge'eto koyan da, aza a wuma na aza a na a kuwai de. ⁶ Adama o ndolo a da u yuwayin akwakwa alajiya a Alabari a Sa'ani. Adama ko ne e ge'eto le tsa akapi a ama a lipu, u yuwaan le ta ne tsara a tsura mantsa ma na a vadala a yuwan wuma atsuma a ruhu cu'un na Asula a ri na ayi.

⁷ Aa jima shi ili biti i to koto. Adama o ndolo i voton ugbozu avu i guza aciyadu adama i gura yuwan avasa. ⁸ Ili i na i la'ai ayi da, i cagalai ni icigi ya amayun, adama a na icigi i tsu zuwa ta i yuwan gafura vu nusu va abundaa na a yuwaan ndu. ⁹ Ni i ciga i 'yuwan i kalyuwulai ulobonu babu adanshawuya.

¹⁰ Asula a ca ta koyan da atsuma a du une'e koko'o. I yuwan ulinga ni ili i na

Asula a ca ndu adama i roco isa'anit ya Asula a tyo a ama. ¹¹ Na avu za na tsu yuwan adanshi a da, vu yuwan adanshi gashi Asula na aciyayi a da aa yuwan san adanshi na avu. Ne e de wu ta adama vu kamba ama, vu yuwan yi na atyo o ucira u na Asula a ca nuwu. Adama e ili biti Asula a tsura ica atsuma e Yesu Zamawawa. Tsugbain tsaa yi nu ucira wa yi a ri nu utyo shi. Ami.

Atsumalima adama e itoni

¹² Ama a va, she i yuwan asalama wan na a ca du atsumalima gashi akina. She i yuwan majiyan gashi ili i ro i da ko'o wan. ¹³ Amma i yuwan mazanga adama a na i uwai a atsumalima a Zamawawa. Adama yo o'wo na mazanga ma abundaa mantsa ma na o rocoi tsugbain tsu Zamawawa. ¹⁴ Ne e isula du adama a ala a Zamawawa, i ushi ta aba'un, adama a na u roco ta tsugbain tsaa Ruhu va Asula u to obolo na adu. ¹⁵ Ulobono ta i sowo awuya na yu una vuma, ko i yuwan vivu, ko ili i vama i ro. Ne da waru ni i damaton aciyadu ugondoru atsuma e ili ya ama o ro, u lobono ta i sowo awuya. ¹⁶ Amma ni i sowo atsumalima adama a na yo o'woi azaa e Itoni, she yu uwua wono wan. Amma i cuwa Asula a na i ri na ala o ndolo.

¹⁷ Gogo nda mantsa ma da a na Asula aa fara uge'etosu na ama o u'wa wa yi ne'en. Waru nu uge'etosu u fara na atsu azaa e Itoni, cu'un vu uge'etosu wu usuduwu u na waa yuwaan aza a na a 'yuwan a yuwan tsutoni na Alabari a Sa'ani a yi? ¹⁸ Adanshi a Asula a damma ta, "Nu u ri usan za va abulat tsura iwawi, cine tsa da woo o'wo e ekere a aza a na e revei Asula shi, na azaa o unusu?" ¹⁹

¹⁹ Adanshi a nda suru ayi da na yoo sowuso atsumalima ununa Asula a zuwai, i lyuwa elime na mayan me mejege, i ca okolo, Asula za na yuwan ndu u ta kamba du. Amayun a da waqaa kudaa kamba du shi.

5

Uritosu adama a azagbain

¹ Gogo gba, n ta yuwan san adanshi a tyo a azagbaint a azaa e Itoni. N ta patishi du ana zaghain fo. Amu me ene ta atsumalima a

[◊] 4:18 Udm. 11:31.

na Zamawawa sowoi. Waru n tà tsurà n uwa atsum_à a tsugbain nu ucira wà yì a mantsa ma na u kàmàbai. ²I kalyuwà ama a na Asul_à a zuwai e ekere à du, ununa aza a aguba à tsu kalyuwusà ikyon i le. I yuwan ne adama a na i cigai, agba she i yuwan adanshawuya wan. I yuwan ne adama a na yaa uwusa uyo'o i yuwaan Asul_à aganda. She i yuwan adama e ili yu uvadì i na yaà tsurà wan. ³She yo o'woto aciyadù ana zaghain, a zuwusa ama mayan me ili wan, amma yo o'woto aciyadù iroci yi ili i na i ri ulobonu. ⁴Ne da, nà Mogono ma Aguba maa tàwà, u ta ca du iliyinkapa adama a na i ta uwa obolo nà ayi atsum_à a tsugbain nu ucira wà yì u na u ri nu ukotushi.

Muwun nyuwan tsutoni nà mbara

⁵Adu olobò, i kuru mbara. Reve suru ndu, i kambulai gashi agbashi à Asul_à a na a tarai aciyele ili i ro shi, adama a na, “Asul_à a tà à nlangi nà za na tarai aciyayi ili i ro, agba u tsu ca ta ama a na a tarai aciyele ili i ro shi isa'ani yaà yi.” [◊]

⁶Adama o ndolo, i kambuwà aciyadù zala e ekere o ucira wà Asul_à, reve nà mantsa ma na ma ntsayi maa tàwà, ayi na aciyayi u tà 'yaşan du zuva. ⁷I lyawaa Asul_à ili i na yaa damatosun du suru, adama a na u ta adama à du.

⁸I dana nu ugbozu kuci, waru i dana ufobu. Mekerensu,[†] ma'yuwatan maa du ma da, waru u te igaru a yisaali ana kamu a zama za na wee reme avu u tama. ⁹I dana nu ucira atsum_à e ili i na yoo tono, ne da yaa 'yuwan yi nu ucira wà Asul_à. I cuwan az_à e Itoni yi Zagbain ubata suru atsum_à o uvadì a ta uwusa cu'un va atsumalima'a.

¹⁰Ni i sowo atsumalim_à mantsa wa'a, Asul_à na aciyayi u ta lapula ili, reve u gbamato du asuvu, avu u shuwà du yi isawan nu ucira. U ta yuwan ne adama a na ayi za vi isa'ani i da kuci. U zuwa du tà fo i tsurà tsugbain tsayi babu ukotu adama a na u folo ndu nà Zamawawa. ¹¹Ayi da za tsugbain nu ucira u babu ukotu. Ami.

Icasu

[◊] 5:5 Udm. 3:34. * 5:13 Ayi "Babila", azà o urevu wa adanshi à Asul_à a ta dansa a na adanshi à Roma da a yuwanus.

¹²N tara tà Sila ana mawun maa anawu, waru ayi da za na maa ca asuvu. Ayi da u kamba numu dana mokodi me mepepe-lime ma nda. N dana tà adama m gbamato du asuvu, reve waru n damma du isa'ani i na Asul_à à ri na amayun, adama i lyuwa elime nu ucawu wo okolo à du yaà'a yi. ¹³Azà e Itoni a na à ri Babila*† à tà casasa du. Asul_à a dangwa le tà fo cine u dangwa ndu. Mawun maa va Marku tà casasa du. ¹⁴I casalai ulobonu atsum_à e icigi yaà azà e Itoni. N ta avasa Asul_à a ca za vi Itoni va Yesu Zamawawa suru asuvu nden.

Mepepelime me Ire ma Bituru

Ucuduwu wa aatagada a nda

Ayi nda ayi da mepepelime me ire ma na mo utai e ekere a Bituru a tyo aza e Itoni a na a ri ubazu batu suru.

Atsumaq e mepepelime ma nda Bituru damma ta aza a na e desununa atsumaq a yi a na Asula o rono ta adanga a ama a na a danai Adanshi a Asula a nda, adama o ndolo za vi Itoni suru u reve Adanshi a Asula ulobonu lon. Waru u cuduwa ta a na munlu me open n ri lo, waru u roco ta cine ee reve ili ye open ni ili ya amayun. O ukosu, u damma ta a dana nu uzuwu wo okolo o urana u na Yesu Zamawawa aa kamba.

Ana'an munlu me open n ta lo na abunda waru uritosu we open o ta lo na abunda. Adama o ndolo, u ta dana ulobonu aza e Itoni ana'an e reve Adanshi a Asula ulobonu lon. Na tsu kalyuwu Adanshi a Asula tsu te ene Zagbain Yesu ta lo a kamba atsumaq o uvadi u nda, ayi da i zuwai tsu ri nu uzuwu wo okolo u na nanza aa usa yi e ekere a tsu shi.

Ili i na i ri pe atsumaq a aatagada a nda

1. Icasu na avasa (1:1-2)
2. Cine wu ntsayi aza e Itoni yi Zagbain a yuwan wuma (1:3-15)
3. Tsugbain tsu Zamawawa (1:16-21)
4. Amasula e open na munlu me open (2:1-22)
5. Ukambu wu Zagbain atsumaq o uvadi amayun a da (3:1-18)

Ucuduwu

¹ Amu da Simo Bituru. Amu aagbashi e Yesu Zamawawa da waru obolo na aajiya a yi. N dana ta mepepelime ma nda a tyo ya'a du suru aza a na a ri na cu'un vu ucawu wo okolo a na tsu ri na ayi. Ucawu wo okolo o ndolo u tu ulobonu waru Yesu Zamawawa da ca ntsu ayi. Ayi da Asula na Zamawawa tsu, waru u kambato tsu ta vede na Asula.

² N ciga ta Asula o roco du isa'ani na asuvu nden a yi a abunda a na yaa lyuwa elime na mereve me Yesu kuci adama a na ayi da Asula na Zagbain tsu.

Ili i na i zuwai tsu ri nu uzuwu wo okolo

³ Ana wo o'woi tsu reve ta Yesu mejege, u ta yuwusan ulinga nu ucira wa zuva wa yi, u ca tsu ta ili suru i na tsu cigai adama tsu yuwain wuma u na waa zuwa Asula mazang. U de tsu ta tsu ushi tsugbain ni isa'ani ya yi! ⁴ Waru nu ucira u dada, u ca ntsu ili i gbagbain na nzuwulai n sa'ani. U yuwan ta nzuwulai n na yaa fatsa e ili yi idaba i na i ri ukandaruwu na adu suru. Ili i ndolo ele da ili i na icigi i lipu i tsu zuwa. Waru u yuwan ta nzuwulai n na yoo o'wo vadamma Asula.

⁵ Adama o ndolo i yuwan ukadu i dashi isa'ani o ucawu wo okolo a du. Wuma wi isa'ani u tsu zuwa du ta i reve Asula lon. ⁶ Urevu wa Asula u tsu zuwa du ta i gura guza aciyadu. Uguzu wa aci u tsu zuwa du ta i kaifa asuvu, waru makafa ma asuvu ma tsu zuwa du ta i yuwan wuma suru suru adama a Asula. ⁷ Ni i yuwan wuma tsundolo, i ta ciga aza a du, o ukosu i ta ciga vuma suru ni icigi ya amayun. ⁸ Ni i lyuwa elime nu udashishi wi ili i sa'ani i nda, a ta geshe du atsumaq a mayan me ili ye pere, reve a zuwa du i yuwan ili ya abunda adama o urevu wu Zagbain tsu Yesu Zamawawa. ⁹ Amma aza a na a 'yuwain a yuwan ili i ndolo nrumba n da waru e tse ene mejege shi. E icina ta de a na Asula a kambato nle cece diga a akuci o ure a wuma u le vu unusu.

¹⁰ Ama a va, adama o ndolo i lyuwa elime nu ukadu tsara i roco ama a na Asula e de ndu, waru i roco le a na a dangwa ndu yoo o'wo ama a yi. Ni i yuwan ne yaa tadaatsa shi waru yaa puwaan shi. ¹¹ Ne da Asula aa ushi du ulobonu atsumaq o tsugono tsa Zagbain tsu na Zamawawa Yesu.

Ipoloo ikaka ya Asula atsvu

¹² I reve ta de ili i nda suru, waru i ta mishin nu ucira atsumaq a amayun. Suru na ne n ciga ta n dana a cuwusaan du ni ili i nda suru. ¹³ U lobono ta n dana a cuwusaan du adama e ili i nda hali she na n kuwa. ¹⁴ Waru Zagbain Yesu Zamawawa roco mu ta na maa jima shi n ta kuwa. ¹⁵ Adama o ndolo n ta yuwan ulinga babu uro tsara n lyawa du i reve ili i nda ulobonu. N ciga du ta i dana a cuwusaan ne ele a mantsa na abunda acapa a va.

¹⁶ Ana tsu damma ndu cine Zagbain Yesu Zamawawa ᾱͅ kambā nu ucira, yitele yu ugbozu i na za ro dammai da tsu dānai a dansaa du shi. Ne da u ri shi! Amma tse ene tā̄ tsugbain tsa amayun tsā̄ yi ne esu ᾱͅ tsu. ¹⁷ Ȧsulā Dada da ca niyi tsugbain nu ucira ana u deyi nu udyo wu ucira u Tsugbain tsā̄ Ȧbundā tsā̄ yi adansa, “Ayi nda macigata ma Mawun mā̄ vā̄ ma dā, waru n tā̄ mazāngā nā̄ ȣyi.” ¹⁸ Waru Ȅtsu na aciyat̄su tsu dānā̄ tā̄ obolo nā̄ Yesu a masasan ma akiza, waru tsu uw̄wa tā̄ udyo u nda a yuwusan adanshi diga de zuva.

¹⁹ Ili i nda suru i zuwa tsu tā̄ tsu reve ili i na amasulā a dammai amayun a da. Adama o ndolo i kambuwā ugbozu e ikaka i le, cine yaa yuwan nā̄ fitila na a dabai Ȅtsuma e irumbu. I lyuwa elime nā̄ mayan me ili i nda, hali she urana u na Zamawawa tawai avu ekan a akina ᾱͅ yi e ikana Ȅtsuma o okolo ᾱͅ du.* ²⁰ Ili i na i la'ai suru ȣyi da, i ciga i 'yuwan i reve adanshi a na amasulā a dammai a majiyan me le ma da wu utai shi. ²¹ Amasulā ᾱͅ a yuwan adanshi adama a na ele aciyele a cigai a yuwan adanshi a da shi. O'o, ne da u ri shi! Ruhu va Akiza da zuwa nle a yuwan adanshi e ikaka ya Ȧsulā.†

2

Munlu me epen

¹ De ȣcapā a yuwan tā̄ amasulā e epen a na a yuwayin aza a Isra'ila adanshi, ne da waru munlu me epen mā̄ tā̄wā̄ Ȅtsuma a du. Nu ugbozu u da ᾱͅ tā̄wā̄ nu uritosu we epen adama ᾱͅ Ȧsulā a na wā̄ lungusā̄ ama. A tā̄ 'yasaqā̄ Zagbain le na tsupai adama u wawa le aci. Ele na aciyele aa jima shi ᾱͅ tā̄ lungusā̄ le. ² Ama nā̄ Ȅbundā ᾱͅ tā̄ kuru uritosu wi iwuya i le. ȄVu waru ᾱͅ kuru ili yi idaba i wono i le. Reve adama e le ama a yuwan adanshi a vama adama a Zamawawa nu ure wa amayun ᾱͅ yi. ³ Munlu n nda ᾱͅzā̄ o utsā̄n a da, waru a ta yuwusan ulingā nu ugbozu ne epen adama a paala du. Agba Ȧsulā o kototo le tā̄ de nu ujimu, waru ulungusu u le u tā̄ lo a pura le.

* ^{1:19} Ele idanshi i Tsuheleni pa nda ele da “she nu urana u koto reve talyo'o vu usana 'yon pe atsuma o okolo ᾱͅ du.”
† ^{1:21} Ure u ro u na aa gura tsurā urevu wi idanshi i Tsuheleni pa nda ȣyi da “Ciga 'yuwan vu reve babu vuma na aa gura tsurā urevu wi ikaka ya amasulā na aciyayi goon.”

⁴ Ko nlingata mā̄ Ȧsulā, Ȧsulā ᾱͅ kudā a ca le Ȅtsumalimā shi, ana a yuwain unusu. U caco le tā̄ ᾱͅ tyo a akina reve u zuwa le Ȅtsuma ᾱͅ Ȅqabānu e irumbu. Waru na a ciga a 'yuwan ᾱͅ dānu pe hali mantsa mo uge'etosu. ⁵ Waru Ȧsulā ᾱͅ kudā a ca uvadi u mantsa mā̄ Nuhu Ȅtsumalimā shi. ȄVu u wawa Nuhu na ama o u'wa wā̄ yi ama e cindere. Agba Nuhu rono tā̄ uvadi atsvu adama o uge'etosu wā̄ Ȧsulā wā̄ Ȅbūlā. Dada gba Ȧsulā ᾱͅ lungusā̄ uvadi wa aza a na a 'yuwain Ȧsulā suru nā̄ mini ma gbain.

⁶ Waru u ca tā̄ ilyuci yo Sodom nā̄ Gomorā̄ Ȅtsumalimā na u kulāto nle na akina reve o o'wo okomo. Wo o'woto le tā̄ iroci yi ili i na yaqā̄ tsurā̄ ama a na ᾱͅ kuruyi Ȧsulā shi. ⁷ Agba ko nā̄ ne, Ȧsulā a wawa tā̄ Lutu.† Lutu ȣyi da u shi u dānuyi cine Ȧsulā a cigai, reve ili yi idaba ni iwuya i na ama a na u ri nden ne ele i damaton yi. ⁸ Adama a na u shi vuma vā̄ Ȅbūlā a yuwusaan Ȧsulā tsutoni, reve Ȅtsuma ᾱͅ lāngā̄ yi ana we enei iwuya, reve wu uw̄wa iwuya i na aa yuwusan urana suru.

⁹ Ili i nda i to rocosu Ȧsulā a ta gura wawa ama a na a kuru niyi mejego ko Ȅtsuma a Ȅtsumalimā a na oo sowuso. Reve waru o roco Ȧsulā ᾱͅ tsu reme tā̄ ama a na a ca niyi tsugbain shi. Waru u ta casu le Ȅtsumalima kuci hali ᾱͅ tyo o urana wu uge'etosu.

¹⁰ Ȧsulā ᾱͅ tsu dāshi tā̄ ama Ȅtsumalimā, aza a na ᾱͅqā̄ kurusu ili i iwuya i na lipu le cigai, reve waru a 'yuwan ᾱͅ kuru azagbain. Icu'un ya ama a nda ᾱͅ tā̄ nu u'yāsāṣā̄n wa aci no okolo o ugbamu. A ri nā̄ wovon shi, hali a tsi isula tā̄ azagbain a zuva, agba ko okolo ᾱͅ tsu je'en le shi. ¹¹ Agba nlingata mā̄ Ȧsulā n la'a tā̄ icu'un i munlu me epen a nda ucira nā̄ tsugbain. Agba ko nā̄ ne, a tsi isula azagbain a zuva ᾱͅ mākākān mā̄ Ȧsulazuva shi.

¹² Ama o ndolo o rotso tā̄ inama yu una, aza a na a tsu yuwan majiyan shi. A mat-san le tā̄ adama o urana u ro e reme o una le lāngā̄. Ama a nda a tsu yuwan tā̄ adanshi a vama e ekere ᾱͅ Ȧsulā adama e ili i gbagbain i na e revei aciyele shi. Cu'un wuma

babu ulobonu u le u taq tawaa le nu ukwa.
 13 Atsupu e le o to o'wo ulungusu adama a wamatowun u na a amatoyin ama. A tsu danqa taq a mazanga a mantsa ma na aa yuwusan iwuya i na a cigai nu urana gayin. A tsu tawaa taq na wono atsuma qdu, reve a zuwa du yoo o'wo ili yi idaba. A tsu lyuwa taq elime na mayan me ili ye open ma nda a mantsa ma na a lyuwusa ilyalya na qdu ubata wa abuki.
 14 A ta yuwusan tsipere ne esu e le, waru icigi i lipu ye esu e le a tsu cuwan shi. Reve a danqa o mpolo n na o oto ama a na a ri mishin shi atsuma o unusu. Avu o rito aciyele o o'wo aza o utsan. Ama a nda obolo a ama a da aza a na a yuwayin una. 15 A lyawa taq de ure u mejege, reve a kuru ure wa Balamt vumavasula ve open, mawun ma Beyuru.* Ayi vuma da za na cigai u tsura ikebe o ure u na u ri mejege shi. 16 Agba reve mololi ma bara yi nu udyo wu vadilima. Nama na tsu yuwan adanshi shi, avu u yuwan adanshi u geshe tsulo tsayi.

17 Ama a nda a taq gashi esumini a na e'yewei. O rotso taq eleshe a na a tsu danqa e igaru zuva atsuma o upepu. Ili i nda i tsu yuwan taq gashi qbula na abunda agba ko ili a tsu tawaa shi. Babu usan Asula a taq caco ama o ndolo atsuma o ubata u na u la'ai irumbu suru suru. 18 Ama a nda a taq nu u'yasasan wa aci atsuma o ofoli a adanshi. Na za ro teme de a lyawusa ure wu unusu, ama a nda a tsu yuwan taq ulinga ni ili yu unusu u na vuma ndolo cigai adama a kambato yi atsuma e ili i na i ri ulobonu shi.

19 A yuwaan taq ama nzuwlai mu nden fqan. Agba ele na aciyele na amayun agbashi a nden mi idaba n da, adama a na ama agbashi a da e ili i na a la'a cigai. 20 Ama a lyawa taq ili yu uvadi i na ya lungusa le, a mantsa ma na e revei Zagbain Zamawawa tsu Yesu. Agba ni ili yu uvadi i remishe ama o ndolo reve o polo le, atsumalima e le u tsu la'a taq atsumalima o ufaru. 21 U shi ta la'aa ama o ndolo na a shi e reve ure wa Asula shi suru suru. U

tsu la'a taq uwuyanu na vuma reve ure u sa'ani, reve u 'yuwan ili i cece ni ili i sa'ani i na Asula a ca niyi. 22 Ili i na i ri amayun atsuma o udammu u nda, u taq fo amayun e ekere a ama a na a ri ne: "Musan ma tsu shaama taq, reve u kambisa u lyuwisa tsushaamu'u." Waru, "Magurusumu ma na a sumbai, u tsu kambisa taq atsuma o yilyo'o."

3

Yesu taq tawisa

1 Ncigata n va, ayi nda ayi da mepepelime me ire ma va a na n danaa ndu. A mpepelime'e n gura taq roco du cine yaa yuwan majiyan ma sa'ani, avu waru i cuwan mejege. 2 N ciga du taq i cuwan avu i reve ikaka ya amasula a akizat de nu ujimu, waru n ciga du taq i cuwan avu waru i reve ili i na Zagbain tsu na Zamawawa zuwai ajiya a du a damma du i yuwan.

3 U tu ulobonu i reve a na a mantsa mo ukosu aza o ulamu a na oo zo'oso amayun a taq tawaa, avu a yuwan cu'un vi iwuya i na a cigai a yuwan suru. 4 Avu a damma, "Te da utawu u na u yuwin nzuwlai n waqa tawaa? Azagbain o ufaru a kuwa taq de, agba ili biti i taq lo ununa a ri diga a mantsa ma na a fara yuwin ili biti."

5 Reve ama a nda e icina a na de nu ujimu, na adanshi a da Asula a yuwin zuva. Reve waru a yuwan ida atsuma a mini avu mini ma kandaruwa ida'a. 6 Ana a tarai mantsa, reve Asula a zuwa mini'i u sodu uvadi. 7 Reve waru gba Asula a zuwa zuva ni ida yo gogo a dana lo a nden mi ipiri ma akina a na o fobo adama o urana wu uge'etosu, reve u lungusa ama a na e revei Asula shi.

8 Ama a va ncigata, she yi icina a na Asula a tara taq urana u taq unata ana a'wan ukpakukupa (1,000) wan, waru u tara taq a'wan ukpakukupa unata nu urana u taq.

9 Ama o ro a ta jiyasan gashi Zagbain ta jima, she nu u shiton nzuwlai ma yi suru. Agba Zagbain waa jima ununa ama o ndolo a tarai shi, u ta yuwsaan du

* 2:15 Atsuma a alabari a Balam a aatagada a na o fobo diga KLP "Alabari a Musa" (Mkc. 22:1-24:12), tse ene taq ubata u na Balam dammai Mogono Balak ili i na Asula a damma niyi u damma. Ayi dafa ne alabari a Balam goon shi. Mantsa mo ro Balam ushi taq ikebe e ekere a Balak reve u ronoo aza a Isra'il a danga adama a yuwaan amali aganda, (Mkc. 31:16). Ayi aalabari a nda wu pe atsuma a atagada a na KLP yuwin de atsuma a "Alabari a Musa" shi.

ankuri. U ciga ko vuma t̄a kuwā shi, amma u ciga t̄a vuma suru vadala† u lyawa unusu. ¹⁰ Urana wu Zagbain u t̄a t̄awā babu urevetyowu, cine vivu tsu t̄awā. Zuva t̄a rukutsa n̄a yisaali i gbain, əvu akina o kototo ili biti. U to roco a alanga eteshe cine uvadī u ri ni ili i na i ri pe suru.*

¹¹ Adama a na ə t̄a lungusə ili suru, icu'un ya ama ə ne a da u lobonoi yo o'wo? Adama o ndolo i yuwaan Asulə aganda, i yuwaan yi tsutoni cine yaa yuwusan nden n̄ du. ¹² I zuwa ugbozu u du o urana u ndolo, reve i kamba yi i zuwa yi u rawa go'o. A mantsa mo ndolo ə t̄a lungusə zuva na akina, waru ili i na i buwai suru i te jeruwe ətsumə o usuduwu. ¹³ Agba tsu t̄a kalyuwusə tse ene zuva ni ida i sa'avu na Asulə a yuwan nzuwulai waa yuwan, uvadī u na koyan da aa yuwan ili i na Asulə a tarai mejege.

Icasu yu ukosu

¹⁴ Ama ə və ncigata, adama o ndolo i yuwan nden n̄ na moo yo'onoto Asulə okolo, i yuwan ili i na yaa yuwan, i yuwan nden cece babu unusu ətsumə a rana na yaa pura ili i nda i fara.

¹⁵ I cuwan, Zagbain te ipiri adama ama ə tsurə mantsa ma na a wawa le, cine za tsu Bułu macigata ma danaa ndu nu urevu u na Asulə a ca niyi. ¹⁶ Bulu yuwan t̄a adanshi e ili i nda suru ətsumə ə mpepelime mə yi. Agba akapi e ili i na u dammai ə tu usən u merevee. Ama o ro əzə o ulambu wu urevu aza a na ə ri ubbamū ətsumə e itoni shi, reve a vadala ikaka yə yí'i a dansa ili i ro ko'o ni ili i na waa dansa. Ne da waru a yuwusan na akapi a Adanshi ə Asulə. Ne da gba oo fobusoo aciyele ulungusu.

¹⁷ N'utsə n̄ və, o rono t̄a atsuwu ə du kafu mantsa'a! I dənə ufobu adama i kuru ətsumə o unusu wa ama e iwuya a nda wan. She yu utə ətsumə o ucawu wo okolo o ucira u du wan. ¹⁸ I lyuwa elime ətsumə e isa'ani n̄a ətsumə o urevu wu Zagbain tsu n̄ Zamawawa Yesu. Tsugbain nu ucira suru wo o'wo za və yi babu ukotu. Ami.†

* ^{3:10} Akuci a atagada o ro o koso t̄a uguzu u nda ni idanshi i nda "waru ili yu uvadī i nda i te jeruwe nu usuduwu wə əbundə lon."

Mepepelime mo Ufaru ma Yahaya

Ucuduwu wa aatagada a nda

Yahaya dana tā mpepelime n wawa'a aza a ta'atsu q̄ tyo ama koko'o. E mepepelime mo ufaru ma nda, u de tā aza e desununa va yi muwun mā yi. Ana wo o'woi Yahaya aajiya a da waru zaghain vā aza e Itoni a da a mantsa'a, u ta dansa mepepelime ma nda za vā aza e Itoni a da suru.

Atsumā a aatagada a nda, Yahaya yuwan tā adanshi cine vuma aq̄ dānā zuzu na Asulā a yuwusaan yi agandā. U yuwan tā adanshi cine aq̄ dānā zuzu na Asulā e re re. Ure wu ufaru ayi da vuma isawan atsumā e ekan a Asulā. Ure we ire ayi da vuma isawan atsumā e icigi ya Asulā.

Aatagada a nda a damma tsu tā a na tsi isawan atsumā e ekan ayi da tsu yuwan wuma cine Asulā a cigai, ne da ili i ro yaā dānā lo usokowu e ekere a ama ko ubata wā Asulā shi. Aatagada'a fo u damma tā a na vuma isawan atsumā e icigi ya Asulā ayi da a cigalai pa atsumā o uvadi. O ukosu, u cuwaan tsu tā na tsu ri nā abajini o ulyuwu wa aci nā tsu ri ubolu nā Zamawawa.

Ili i na i ri pe atsumā a aatagada a nda

1. Adanshi a na a tsu ca Wuma (1:1-4)
2. Asulā ekan a da waru Zamawawa da iroci i tsu (1:5-2:6)
3. Wila u Sa'avu (2:7-17)
4. N'yuwatan mu Zamawawa na Muwun mā Asulā (2:18-3:10)
5. Icigi ya Asulā ni icigi i tsu (3:11-4:21)
6. Ulyuwu wa aci wu uvadi (5:1-21)

Adanshi a wuma

¹ Za na dānāi wuma diga a mantsa mo ufaru, ayi da tsu uwai adama a yi, waru tse ene yi tā ne esu a tsu, reve tsu kālyuwā yi ulobonu, waru tsu ju'wan yi tā ne ekere a tsu. Ayi da Yesu Kristi Zamawawa, Adanshi a wuma. ² Za na a casu wuma tāwā tā ubata u tsu! Tse ene yi tā, waru atsu esu e ili i na tse enei da. Gogo tsu ta dansaa du adama a wuma a babu ukotu za na dānāi nā Dada reve u tāwā ubata u tsu. ³ Ili i na tse enei waru tsu uwai i da tsaa dansaa du, tsārā ađu fo i yuwan nden m muwwulai obolo na

atsu. Waru nden n tsu obolo nā Dada nā Mawun mā yi Yesu Zamawawa da. ⁴ Tsu danaa du tā ili i nda tsārā i dānā tapu na mazanga obolo nā atsu.

Asulā ekan a da

⁵ Apa a nda ikaka i na tsu uwai ubata wā Yesu Zamawawa ayi da gba tsaa dansaa du gogo: Asulā ekan a da, waru u ri ni irumbu shi, ko ke'en. ⁶ Nā tsu damma tsu tā a nden obolo nā Asulā, agba atsumā e irumbu i da tsu ri nden, epen a da tsaa yuwusan, tsoo tono amayun shi. ⁷ Amma nā tsu ri nden atsumā e ekan, ununa Asulā a ri atsumā e ekan, tsu tā a nden m muwwulai. Waru mpasa m Mawun mā yi Yesu n tā zāzā'usū nusu tsu.

⁸ Nā tsu damma koto tsu yuwan unusu shi, aciyatsu a da tsāq lumusa, waru amayun a ri pe atsumā a tsu shi. ⁹ Amma nā tsu damma nusu tsu, u ta yuwaan tsu gafura vu nusu tsu adama a na ayi za na tsu shiton nzuwulai n da, waru ayi za na tsu yuwan ili nā abulā a da. Ayi waru u ta zā'wā tsu diga a nusu na tsu yuwin. ¹⁰ Nā tsu damma koto tsu yuwan unusu shi, tsu tā kāmbuwusā Asulā za ve epen, waru tsu to rocosu ikaka ya yi i ri nu ubata wu nden o okolo a tsu shi.

2

Yesu da za vi ikambi i tsu

¹ Ncigata m muwun n vā, n ta danasaa du ili i nda adama i yuwan unusu wan.

Agba nā tsu yuwan unusu, Yesu Zamawawa za na ri za vā abulā, u ta pati Dada o unā u tsu.

Agba ni i yuwan unusu, Yesu Zamawawa tsu yuwan tā ili i na yi ntsayi kuci, u ta pati Dada o unā u tsu. ² Ayi da kucci adama a nusu tsu. Nusu tsu da u tarai goon shi, amma hali nā nusu va ama atsumā o uvadi suru.

³ Tsu te reve na amayun tsu reve tā Asulā nā tsu toni ikaka i na u dammai suru. ⁴ Za na suru dammai, "N reve tā Asulā," agba u yuwan tsutoni ni ili i na u dammai shi, vuma ndolo za ve epen da, waru amayun a ri pe atsumā a yi shi. ⁵ Amma nā tsu yuwan tsutoni ni ili i na Asulā a dammai, tsundolo tsa da icigi ya Asulā yaa lamba ili i ro atsumā a tsu shi, ne da waru tsee reve

tsu ta pe atsuma q yi. ⁶ Na tsu damma atsu ama q yi a da, tsu yuwain cine Yesu yuwain.

Asula a damma tsu cigai ama

⁷ Ncigata n va, maa danasaa du tsara n ca du wilq u sa'avu shi. Za na a fara ca ndu dada, waru ikaka i na yu uwai de da. ⁸ Amma hali n gogo u tu usa'avu. Zamawawa roco ta wilq u nda amayun a da, qdu waru i roco ta ne. Ye ene ta irumbu i ta makara, waru ekan a amayun q te ikanasa ulobonu.

⁹ Vuma na dammai suru, "N ta q nden atsuma e ekan," qvu u 'yuwan za va yi, cu'un vuma ndolo hali n gogo u ta pe nden atsuma e irumbu. ¹⁰ Za na cigai qza q yi suru u ta a mmalu atsuma e ekan, waru waa tawaa nu utadatsasa shi. ¹¹ Na tsu 'yuwan ozo o ro, tsu ta nden atsuma e irumbu, waru tsu ta a mmalu atsuma e irumbu. Tsu reve ubata u na tsaa gura ene ili atsuma e irumbu shi.

¹² N ta danasaa du muwun n va, adama a na Asula a yuwaan du ta gafura vu nusu du atsuma a ala e Yesu Zamawawa.

¹³ N ta danasaa du nan dada, adama a na i reve yi ta, vuma na shi diga o ufaru.

N ta danasaa du olobo ne esheli, adama a na i lyuwa ta aci a za vi iwuya.

N ta danasaa du muwun, adama a na i reve ta Dada'a.

¹⁴ N ta danasaa du nan dada, adama a na i reve yi ta, vuma na shi diga o ufaru.

N ta danasaa du olobo ne esheli, adama a na i ta nu ucira.

Adanshi q Asula q ta pe atsuma q du, waru i lyuwa ta aci a za vi iwuya.

¹⁵ She i ciga uvadi ko ili yu uvadi wan. Ni i ciga uvadi, icigi ya Dada yi pe atsuma q du shi. ¹⁶ Apa re vu uvadi: tsu ciga ta tsu uwaa aciyatsu uyo'o wu unusu, icigi yi iwuya i na tse eneshe, waru q 'yasasan avangaci adama e ili i na tsu ri na ayi. Atsuma e le babu ili i na yu utai ya Dada, amma suru nle o uvadi u da o utai. ¹⁷ Uvadi ni ili i na i ri pe suru a na ama a cigai suru o to koto, amma vuma na o tonishi ili i na Asula a cigai u ta tsura wuma u babu ukotu.

Ma'yuwatan ma Yesu

¹⁸ Ncigata m muwun n va, rana vu ukosu da nda'a. Yu uwua ta de a na ma'yuwatan ma Zamawawa ma ri lo q tawa, gogo gba n'yuwatan ma abunda mu Zamawawa n ta pa. Ne da tsu revei a na rana vu ukosu da. ¹⁹ Ama a nda a lyawa ta q'isa q aza e Itoni a tsu, adama a na ko de e pe atsuma a tsu na amayun shi. Na q shi pe atsuma q tsu na amayun, q shi te isawan obolo na atsuma. Ukaru u le u roco ta q pe atsuma q tsu shi.

²⁰ I ta nu une'e u na Za va Akiza ca ndu, adama o ndolo suru ndu i reve ta amayun.

²¹ She na n danaa du adama a amayu'un shi, adama a na i reve yi ta de. I reve ta a na ama e epen e pe atsuma a amayun shi. ²² Zane da za ve epe'en? Vuma na wasain Yesu ayi dada Zamawawa'a, ayi da za ve epen. Vuma na dammai ne suru, ayi ma'yuwatan ma Zamawawa ma da, waru u 'yuwan ta Dada'a na Mawu'un. ²³ Vuma na wasain Mawu'un, vuma ndolo fo u wasan ta Dada. Amma na tsu damma tsu usu ta Mawu'un, tsu usu ta Dada fo.

²⁴ I lyuwa elime ni itoni yu uritosu u na i tsurai nu ufaru. Ni i lyuwa elime ni itoni yi ili i na i tsurai nu ufaru, i ta dana obolo na Mawu'un waru obolo na Dada'a. ²⁵ Apa ili i na Zamawawa yuwaan tsu nzuwulai n na waa ca tsu: u ta ca tsu wuma u babu ukotu.

²⁶ N ta danasaa du tsara n rono du atsuu adama ama a na a cigai q luluma du. ²⁷ Amma qdu, Zamawawa tsuwan du ta Ruhu va yi. Na Ruhu va yi ri obolo na qdu, yaa ciga nanza roco du shi. Adama a na Ruhu va yi tsu rito du ta ili suru, waru ili i na woo ritosu amayun a da, epen a da shi. I toni uritosu u Ruhu, waru i lyuwa elime na mobolo na Zamawawa.

²⁸ Amayun, ncigata m muwun n va, i lyuwa elime obolo na Zamawawa, adama nu u kamba, tsu to o'wo babu wovon waru tsu uwai wono q makakan ma yi wan. ²⁹ I reve ta Zamawawa ta na qbula. I reve waru vuma na a yuwusan ili q abula suru wo o'wo ta mawun ma Asula.

3

Atsu muwun ma Asula n da

¹ Dada ciga tsu ta qabunda lon, adama o ndolo a da e de ntsu muwun ma Asula. Amayun qtsu muwun ma yi n da. Adama

a na ama o uvadi e revei Dada'a shi, ayi da i zuwai e reve ntsu shi. ² N'utsaq n na n cigai, gogo ątsu muwun mą Ąsula n da, agba koto u roco tsu ili i na tsoo o'wo shi, ną Yesu Zamawawa kąmba. Agba tsu reve tą nu u tawisą, tsu to o'wo cine u ri, adama a na tsu te ene yi cine u ri na amayun. ³ Aza a na a usuyi adanshi a nda ą guzasą aciyele cece cine Zamawawa ri cece.

⁴ Vuma na yuwain unusu suru u kuda ta wilę wą Ąsula, adama a na unusu unata u da u ri ną nlęngi ną Ąsula obolo ną wilę wą yi. ⁵ I reve tą Yesu Zamawawa tawą tą tsara u tawa unusu, waru ayi u ri nu unusu shi. ⁶ Adama o ndolo vuma na ąa dąnu obolo ną ayi waa lyuwa elime ną mayan mo unusu shi. Vuma na gba lyuwai elime ną mayan mo unusu koto we ene yi shi waru koto u reve yi shi.

⁷ Muwun n vą she i lyawa nanza lulumą du adama e ili i nda wan: na ama a yuwusan nden n sa'ani, a ta yuwusan ne adama a na ąza ą ąbulą a da, cine Yesu Zamawawa ri ną ąbulą. ⁸ Vuma na lyuwai elime na mayan mo unusu wo o'wo tą vuma Mekerenkesu.† Mekerenkesu ma ta yuwusan unusu diga o ufaru. Agba Mawun mą Ąsula mą tawą tą tsara u lungusa linga vą yi. ⁹ Aza a na a ri muwun mą Ąsula a tsu lyuwa elime ną mayan mo unusu shi, adama a na u ca nle wuma u sa'avu. Waru adama a na Ąsula a da Dada le, aa gura lyuwa elime ną mayan mo unusu shi.

¹⁰ Tsu ta gura reve ko zane da mawun mą Ąsula, waru ko zane da mawun me Mekerenkesu. Vuma na a yuwusan ili i sa'ani shi suru, mawun mą Ąsula ma da shi. Vuma na gba cigai za vą yi shi, mawun mą Ąsula ma da shi.

I cigalai

¹¹ Cu'un vi ikaka i nda ayi da yu uwai diga o ufaru: tsu cigalai. ¹² She yoo o'wo ana Kąyinut wan, za na o'woi za vu za vi iwuya reve wu una zawa'a vą yi. Nye i zuwai wu una niyi? Adama e ili i na Kąyinu yuwain iwuya i da, agba ili i na zawa'a vą yi yuwain isa'ani i da. ¹³ N'utsaq n vą, she i yuwain asalama wan na ama o uvadi a nda a 'yuwan ndu. ¹⁴ Icigi i na tsu cigalai u roco tą tsu pasa tą ukwą ą tyo wuma. Vuma na ri ni icigi cu'un nda shi, u buwa tą ukwą.

¹⁵ Vuma na 'yuwain za vą yi za mona da, waru i reve tą ąza ą mona ą ri ną wuma u babu ukotu ątsumą e le shi.

¹⁶ Apa cine tsu revei ili i na a tsu de icigi: Yesu ca tą wuma wą yi adama ą tsu. Adama o ndolo ątsu fo u lobono tą tsu cayi wuma u tsu adama a ama o ro! ¹⁷ A damma za ro tą nu utsuru ąvu we ene vali ko ka nu ulambu, reve u 'yuwan a kamba yi. Icigi ya Ąsula i ri ątsumą a cu'un vuma ndolo shi.

¹⁸ Muwun, tsu roco tą icigi ą tyo ubatą wa ama, ną tsu kamba le na amayun, amma tsu yuwusain adanshi a aci ą yi goon wan. ¹⁹ Ną tsu ciga ama, tsu reve tą na tsu ri pe ątsumą a amayun, waru tsu tą na asuvu nden ą mąkakąn mą Ąsula. ²⁰ Amma ną tsu ri na asuvu nden ątsumą ą tsu shi adama o wono, to, Ąsula a la'a tą okolo ą tsu, waru u reve tą ili suru.

²¹ N'utsaq n vą, ną tsu ri na asuvu nden ątsumą ą tsu, tsu tą dana ą mąkakąn mą Ąsula babu wovon. ²² U ta ca tsu ili i na tsu patiyi suru, adama a na tsu to tono yi waru tsu ta yuwusan ili i na yoo yo'onotosu yi okolo. ²³ Apa ili i na Ąsula a dammai: tsu usuyi Mawun mą yi, Yesu Zamawawa, ąvu waru tsu cigalai. Ayi da waru ili i na Yesu roco ntsu tsu yuwain. ²⁴ Aza a na aa yuwusan tsutoni ną wilę wą Ąsula, a ta pe nden ątsumą ą Ąsula, waru fo u tą pe ątsumą e le. Tsu reve tą Ąsula ą tą pe nden ątsumą ą tsu adama ą Ruhu na Ąsula a ca ntsu.

4

Munlu me epen

¹ Ncigata n vą, she i usu vuma na tawai suru a dansa u tą ną Ruhu vą Ąsula wan. I lyungwą le ne'en suru, tsara i reve ko amayun a da o uta tą ubatą wą Ąsula. Ama ą Ąsula e epen ą ąbunda ą kara tą de a uwa ątsumą o uvadi. ² Apa cine yee reve Ruhu vą Ąsula: Vuma uta tą ubatą wą Ąsula nu u damma Yesu Zamawawa tawą tą o uvadi tsu vadilimą. ³ Amma vuma na wasain adanshi a nda a adama e Yesu u ri ną Ruhu vą Ąsula shi. Cu'un ruhu vuma ndolo wu uta tą ubatą u ma'yuwatan ma Zamawawa. I reve tą de a na ma'yuwatan mo ndolo mą tą tawą ątsumą o uvadi, waru u tawą tą de.

⁴ Muwun n və, ədu əzə a Əsulə a da, waru i lyuwa tə aci a n'yuwatan n ndolo. Ruhu və Əsulə tə pe ətsuma q̄ du, waru u la'a tə za na ri pa o uvadī ucira lon. ⁵ N'yuwatan n ndolo a ta yuwusan adanshi e ili yu uvadi adama a na ele fo əzə o uvadī a da, waru ama o uvadī a tsu zuwaa le tə atsumu. ⁶ Atsu gba ama a Əsulə a da, əyi da i zuwai aza a na e revei Əsulə aa zuwusaa tsu atsumu. Na ama a Əsulə a da shi, aa zuwaa tsu atsumu shi. Ne da tsee reve ko vuma tə nə Ruhu va amayun ko ruhu ve epen.

Ubata wə Əsula u da icigi i tsu uta

⁷ N'utsə n və, tsu cigalai, adama a na icigi e ekere a Əsulə a da wu utai. Za na rocoi icigi suru mawun mə Əsulə ma da, waru u reve tə Əsulə. ⁸ Vuma na ri ni icigi shi, u reve Əsulə shi, adama a na Əsulə icigi i da. ⁹ Əsulə o roco tsu tə icigi ya yi ana u lyunguyi Mawun mə tə mə yi ətsuma o uvadī tsərə u ca tsu wuma. ¹⁰ Apa icigi ya amayun: Atsu da tsu cigai Əsulə shi, amma əyi da u ciga ntsu dada u lyunguyi Mawun mə yi wo o'wo kucci vi ili i na yaa tawa nusu tsu. ¹¹ N'utsə n və, adama a na Əsula a ciga ntsu tsunda, atsu fo tsu cigalai. ¹² Babu vuma na enei de Əsulə, amma nə tsu cigalai, Əsulə a to obolo nə atsu, waru icigi ya yi i tə tapu atsuma a tsu.

¹³ Əsulə a ca tsu tə Ruhu və yi. Ne da tsu revei a na tsu ri obolo nə əyi cine u ri obolo nə atsu. ¹⁴ Əsulə a lyungu tə Mawun mə yi wo o'wo Za vi Iwawi yu uvadi. Tse ene yi tə, dada i zuwai tsaa dansaa ama o ro adama a yi. ¹⁵ Za na tarai Yesu Mawun mə Əsula ma da, u to obolo nə Əsulə, Əsulə fo u to obolo nə əyi. ¹⁶ Atsu aciyatsu tsu reve tə cine Əsulə a ciga ntsu lon, waru tsu ca tə okolo a tsu e ekere a yi suru suru.

Əsulə icigi i da. Nə tsu lyuwa elime nə ncigalai, tsu to obolo nə Əsulə, waru u to obolo nə atsu. ¹⁷ Nə tsu ciga əzə a tsu ni icigi ya amayun, əvu tsu dənu cine Zamawawa yuwain ətsuma o uvadī u nda, tsaa uwwa wovon o urana wu uge'etosu shi. ¹⁸ Babu wovon ətsuma e icigi, icigi ya amayun i tsu lo tə wovon. Nə vuma ri a uwuwsa wovon u ta majiyan gashi a ta ca yi oforo. Nə vuma ri a uwuwsa wovon, icigi ya Əsulə koto i ri ubbamə ətsuma a yi shi.

¹⁹ Tsu te icigi adama a na Əsulə a da a fara ne'en ciga ntsu. ²⁰ Nə vuma damma, "N ciga tə Əsulə," əvu u 'yuwan za və yi, za ve epen a da. Aza a na a cigai əzə e le a na e eneshe kuci shi, aa ciga Əsulə a na koto e enei shi. ²¹ Apa wilə u na Əsulə a ca ntsu: aza a na a cigai Əsulə a ciga a 'yuwan a ciga əzə e le.

5

Ulyuwu wa aci wu uvadī

¹ Vuma na usuyi suru a na Yesu Zamawawa da, mawun mə Əsulə ma da. Vuma na cigai dada u ciga tə mawun mə yi fo. ² Apa cine tsu revei tsu ciga tə muwun mə Əsulə: na tsu ciga Əsulə əvu tsu yuwan ntoniloi ni ili i na u dammai. ³ Tsu roco tə tsu ciga tə Əsulə nə tsu yuwan ntoniloi nə wilə wə yi, waru ə ri usən u na tsəq kuru shi. ⁴ Vuma na ri mawun mə Əsulə suru, u ta lyuwa aci o uvadī, waru ucawu wo okolo a tsu əyi da ili i na i tsu ca tsu malyuwa ma aci'i. ⁵ Zane da aa gura lyuwa aci o uvadī? She vuma na usuyi Yesu da Mawun mə Əsulə.

Adanshi a sa'ani adama e Yesu

⁶ Yesu Zamawawa da təwəi ya'a tsu o ure u na ə rumbu niyi nə mini nə mpasa mo ukwə mə yi. O ure u mini ma da u təwəi goon shi, amma obolo nə mpasa nə mini. Waru Ruhu na aciyayı u damma tə adanshi'i amayun a da, adama a na Ruhu'u a amayun a da. ⁷ Ili i ta'atsu i təlo i na i yuwain adanshi adama e Yesu: ⁸ Ele da Ruhu, nə mini, obolo nə mpasa, suru nle adanshi a amayun a tə a da aa yuwusan. ⁹ Tsu usu tə ama na a damma ili i ro amayun a da. Amma ili i na Əsulə a dammai u la'a tə ucira, waru ili ya amayun a na u damma ntsu əyi da adama a Mawun mə yi. ¹⁰ Za na usuyi Mawun mə Əsulə suru u reve tə ili i na Əsulə a dammai a aci a yi amayun a da. Amma za na usuyi ili i na Əsulə a dammai amayun a da shi, nu u yuwan tsundolo u de tə Əsulə za ve epen. ¹¹ Apa ili i na Əsulə a damma ntsu: Əsulə a ca tsu tə wuma u babu ukotu, waru Mawun mə yi, əyi da u zuwai wuma u ndolo wo o'wo ne. ¹² Vuma na ri nə Mawu'un u tə nə

wuma u nda, za na waru ri n̄ Mawun m̄
Asul̄ shi u ri n̄ wuma'a shi.

Wuma u babu ukotu

¹³ N ta dandasaa dù aza a na a usuyi Mawun m̄ Asul̄, ts̄ar̄ i reve i t̄ n̄ wuma u babu ukotu. ¹⁴ Tsunda tsu ta gura 'yawā ubat̄ w̄ Asul̄ babu wovon, waru tsu reve t̄ u ta uwwa tsu n̄ tsu pati yi ili i na u cigaa ntsu. ¹⁵ U tsu uwwa tsu t̄ mantsa ma na tsu pati niyi. Adama a na tsu reve t̄ a na amayun a da, tsu reve t̄ waru u tsu ca tsu t̄ ili i na tsu pati niyi suru.

¹⁶ N̄ ve ene za vi Itoni a yuwusan unusu u na u rawai ukw̄ shi, i pati Asul̄, u ta ca vuma ndolo wuma. N ta yuwusan adanshi adama a ama a na a yuwait unsu u na u rawai ukw̄ shi. Agba unusu u na u tsu t̄awāq̄ nu ukw̄ u t̄ lo,* n̄ zuwa du i yuwan avasa ubat̄ w̄ Asul̄ adama a cu'un ndolo shi. ¹⁷ Mantsa ma na i yuwait iwuya suru, unusu u da, agba cu'un vu unusu suru da tsu t̄awāq̄ nu ukw̄ shi.

¹⁸ Tsu reve t̄ aza a na a ri muwun m̄ Asul̄ a tsu lyuwa elime n̄ mayan mo unusu shi. Yesu Zamawawa Mawun m̄ Asul̄ m̄ tsu k̄alyuwus̄ le t̄, waru za vi iwuya aa gura ju'wan le shi.

¹⁹ Tsu reve t̄ e ekere a Asul̄ da tsu ri, agba ayi za vi iwuya ta yuwusan tsugono tsu uvadi suru.

²⁰ Tsu reve t̄ a na Yesu Zamawawa Mawun m̄ Asul̄ m̄ t̄awā t̄ aq̄u u roco tsu Asul̄ a amayun. Tso o'wo t̄ obolo n̄ Asul̄ a amayun, adama a na tsu ri a muwwulai n̄ Mawun m̄ yi Yesu Zamawawa. Ayi da Asul̄ a amayun za na tsu ca wuma u babu ukotu.

²¹ Muwun n̄ v̄, i ciga i 'yuwan i suma itoni ya amali.

* **5:16** Unusu u na u tsu t̄awāq̄ nu ukw̄ ayi da vuma 'yuwan a usu Yesu Zamawawa, waru vuma 'yuwan a ciga aza a yi. She n̄ ayi za vu unusu u vadala da goon w̄aq̄ tsur̄a gafura.

Mepepelime me Ire ma Yahaya

Ucuduwu wa aatagada a nda

Ayi nda ayi da mepepelime me ire ma na Yahaya danai. E mepepelime ma nda, u damma tā u dana yi a tyo a “ka na Asula a dangwai obolo nā muwun mā yi.” Ucasu wā atsumalima a azā e Itoni a dānā tā lo a mantsa'a, Yahaya yuwan tā ulinga ni idanshi i nda o unā wā aq'isā na ama a na a ri pe.

Yahaya damma tā icigi ili ya qbulā i da e ekere a Asula, ne da fo icigi i ri na qbulā e ekere a azā e Itoni. A mantsa mo ndolo, ama o ro a dansa tā a na Zamawawa vuma da na amayun shi, amma ruhu da na ama ee ene ne esu e le. Reve Yahaya damma ayi ndolo epen a da, amma amayun ayi da Yesu Zamawawa vuma da na amayun. Reve u damma azā e Itoni a 'yuwan munlu me epen.

Ana'an fo, munlu me epen n tā lo aza a na a yuwusan uritosu wa amayun shi. Azā e Itoni a 'yuwan munlu me epen n ndolo. Ili ya qbulā i da azā e Itoni a ciga amayun, waru a cigalai.

Ili i na i ri pe atsuma a aatagada a nda

1. Amayun ni Icigi (4-11)
2. Icasu yu Ukosu (12-13)

Icasu

¹ Amu, Yahaya zaghain,^{*} amu da n danai mepepelime ma nda a tyo a ka na Asula a dangwai obolo nā muwun mā yi.[†] N ciga du tā na amayun. Amu da n ciga ndu goon shi. Ama a na e revei amayun suru a ciga du tā fo. ² Tsu ciga du tā adama a amayun a na a ri pe atsuma a tsu waru u tā dānā pe babu ukotu.

³ N ta yuwusan avasa tsāra Asula Dada nā Yesu Kristi Zamawawa za na aq'isā da Mawun mā yi u yuwaan tsu isa'ani waru we ene iliyali i tsu! Lyawa a ca tsu asuvu nden, na amayun ni icigi.

* **1:1** Danshi Tsuheleni pa nda ta yuwusan adanshi adama a aabara tsu zaghain. † **1:1** Ayi ka obolo nā muwun mā yi u ta yuwusan adanshi a aq'isā a azā e Itoni na aza a na a uwusa pe. ‡ **1:13** Ka na a yuwusan adanshi a aci a yi pa nda aq'isā a na Yahaya dānāi ana u danai mepepelime ma nda ma da, muwun ele da aza a na a uwusa atsuma a aq'isā a azā e Itoni.

Amayun ni icigi

⁴ N yuwan tā mazāngā mā abundā ana mu uwai muwun n du n ro oo tono ure wa amayun, cine Dada damma ntsu tsu yuwan. ⁵ Nāwayi va, n dānaa wu tsāra vu yuwan ili i sa'avu i ro shi. N dānaa wu tā tsāra n damma du i cigalai, ayi da ili yu ufaru i na a damma ntsu tsu yuwan. ⁶ Ayi nda ayi da icigi: nā tsu yuwin ili i na Asula a damma ntsu tsu yuwan. Waru u damma tā diga o ufaru i cigalai.

⁷ Munlu me epen nā qbulā a tā kandaruwusa atsuma o uvadi. Azā a wulumu a nda a ta dansa a na Yesu Zamawawa ri na lipu cu'un vu vadilima shi. Agba azā e epen a da waru n'yuwatan mu Zamawawa n da. ⁸ I yuwan ugbozu. Ni i yuwan ugbozu shi, i ta gura lamba ili i na i lingai adama a yi suru. Amma ni i yuwan ugbozu, i tā tsurā iliyinkapa i du tapu. ⁹ Vuma na isawain atsuma o uritosu wā Yesu Zamawawa shi, avu u feletyo, u ri obolo nā Asula shi. Vuma na isawain atsuma o uritosu u to obolo nā Dada na Mawun. ¹⁰ Nā vuma tāwā atsuma e ibolo i du, agba u yuwan uritosu wa amayun a aci a Zamawawa shi, she i banu yi a 'wa du ko i casā yi ko ke'en wan. ¹¹ Ni i raba cu'un vuma ndolo, i yuwan tā fo cu'un vu ulinga vi iwuya ya yi.

Idanshi yu ukosu

¹² N tā ni ili ya qbulā a na n cigai n damma du, agba n ciga n dāna le a aavu'un shi. Amma n ta a majiyan n tāwā n yuwan adanshi nā adu esu esu, tsāra tsu dānā tapu nā mazāngā.

¹³ Muwun mu za vā wu vu ka za na Asula a dangwai a tā lyungusa wu ni icasu i le.[‡]

Mepepelime ma Ta'atsu ma Yahaya

Ucuđuwu wa aatagada a nda

Ayi nda ayi da mepepelime ma ta'atsu ma na Yahaya dana. È mepepelime ma nda, u damma u ta danasaa Gayu i'utsa ya əbulə ya yi.

Yahaya danaa tə Gayu a cuwusa yi cine u kambai munlu mə əza e Itoni ma amayun a mantsa'a. U yuwan tə fo adanshi a Diyotarifi, za na 'yuwain a kamba aza a na o ritoi amayun.

Ana Yahaya yuwaan ntsu adanshi a ama e re a nda, u roco tsu tə iroci i wuma i sa'ani nə wuma u babu ulobonu.

Ili i na i ri pe ətsumə a aatagada a nda

1. Icasu ə tyo ya Gayu (1-4)
2. Ulobonu wu mmalu obolo (5-12)
3. Icasu yu Ukosu (13-15)

Icasu

¹ Əmu, Yahaya zaghain,* əmu da maa danasaa wu mepepelime ma nda, i'utsa i və Gayu. N ciga wu tə adama a na tsu to tono amayun.

² I'utsa i və, n ta yuwsaan wu avasa adama ili suru i wala wu mejegé, waru vu dənə nə lafiya lipu cine n revei asuvu ə wu ə ri ətsumə e Itoni. ³ N zəngənə tə lon ana əza e Itoni o ro ə təwai a damma numu adama a amayun a wuma ə wu nə cine voo tono ure wa amayun. ⁴ N tsu yuwan tə məzəngə kuci nə mu uwua a na muwun n və n to tono ure wa amayun. Babu ili i ro i na i la'ai ili i ndolo məzəngə.

⁵ I'utsa i və, vu ta yuwsaan ili ya əbulə adama a na vaa kambusa munlu mə əbulə aza a na ə ri ətsumə a mmalu, ko nə wo o'woi omocin a da e ekere a wu. ⁶ A damma tə əza e Itoni adama e icigi ya wu. N ta patishi wu vu kamba le o ure u na Əsula aa uwua uyo'o na a lyuwa elime ətsumə a mmalu n na aa yuwsaan. ⁷ A baza tə ətsumə a mmalu n le tsərə a yuwaan Yesu Kristi Zamawawa əganda. A tsu ushi ili i ro

e ekere a aza a na koto o o'woi əza e Itoni shi. ⁸ Adama o ndolo ətsu na aciyətsu tsu kamba nle tsərə tsu lingai obolo adama a amayun.

⁹ N danaa tə de əa'isə mokodi me mepepelime, amma Diyotarifi vuma na cigai wo o'wo zaghain ətsumə e le, u 'yuwan tə a uwua tsu. ¹⁰ Nə n təwə n ta damma ili i ro i na waa yuwsan na adanshi a vama a na waa yuwsan a aci ə tsu. Ili i na i la'ai usən əyi da, u 'yuwan tə ə usu munlu nna n təwai. Hali waru u tiga tə aza a na a cigai a raba le, reve u lo le ətsumə ə əa'isə.

¹¹ I'utsa i və, she vu toni ili i na i ri iwuya wan, amma vu toni ili i na i ri ulobonu. Za na a yuwsan isa'ani suru vuma və Əsula da. Amma za na a yuwsan iwuya koto u reve Əsula shi. ¹² Ama suru a ta yuwsan adanshi a sa'ani adama a Dimitiriya, waru wuma u sa'ani wə yi u roco tə a na vuma və əbulə da. Ətsu fo tsu ta yuwsan adanshi a sa'ani adama ə yi. Waru vu reve tə ili i na tsu dammai suru amayun a da.

Idanshiyu ukosu

¹³ N tə ni ili i na n cigai n damma wu nə əbunda, agba n ciga n dana le ə əavu'un shi. ¹⁴ N ta majiyan n təwə ubətə u du go'o, əvu tsu yuwan adanshi esu esu.

¹⁵ Avasa ə və a da Əsula a zuwaa wu abə'un a asuvu nden! N'utsa mə wu pa nda suru ə tə əsəsə wu. N te ipati ya wu vu əsəsə n'utsa suru de na ala.†

* **1:1** Danshi Tsuheleni pa nda ta yuwsan adanshi adama a aabara ana zaghain. † **1:15** Adanshi ə Əsula o ro ə tə nə guzu 14 amma ozo o ro ə tə nə guzu 15, amma ele adanshi ə tə a da aa yuwsan babu za na kələməi ni ili i ro, adangulu a da goon.

Mepepelime ma Yahuza

Ucuduwu wa aatagada a nda

Yahuza da za na danai mepepelime ma nda. Ayi zawa'a va Yesu da. Tsu reve taqne adama a na u dammai ayi mawun ma anawu ma Yakubu ma da, waru Yakubu zawa'a va Yesu da.

Yahuza dana taq mepepelime ma nda adama u rono aza e Itoni e Yesu atsuvu adama aq munlu me epen. U rono taq aza e Itoni atsuvu adama o tonoo uritosu we epen wa ama o ndolo wan. U rono le ta waru atsuvu adama o tonoo iroci yi iwuya i wuma ya ama o ndolo wan.

Munlu me epen n taq lo ana'an. O ufaru vu te ene gashi ili ya aqula i da oo toni le. Reve addama aq abunda aq kara aq tawusa. Aatagada a Yahuza o to ritosu tsu cine tsee revei munlu ma amayun na munlu me epen.

Ili i na i ri pe atsuma a aatagada a nda

1. Icasu (1-2)
2. Ugesu wu ucawu wo okolo e ekere aq munlu me epen (3-23)
3. Avasa o ukosu (24-25)

¹ Mepepelime ma nda e ekere aq va a da wu utai, amu da Yahuza. Amu aagbashi e Yesu Kristi Zamawawa da, waru zawa'a va Yakubu. Asula za na ayi da Dada, u de ta ozo o ro aq dana pe atsuma e icigi ya yi waru Yesu Zamawawa ta kalyuwusa le. Icu'un ya ama o ndolo a da maa danasaa.

² Lyawa i tsura isa'ani ya Asula, na nden mo okolo, ni icigi ya yi kukuci.

*Ili i na i tsu cina az*a o unusu

³ Ncigata n va, n shi taq n ciga n danaa du ili ya abunda adama e iwawi i na tsu tsura. Agba gogo n ciga n 'yuwan n danaa du adama e ili i ro ko'o. N ciga n 'yuwan n danaa du adama i geshe amayun a Alabari a Sa'ani. Asula a ca taq amayun a nda a na aq ri n vadala shi u taq o una u mantsa suru adama a ama a akizat aq yi.

⁴ N damma taq ili i ndolo adama a na ama a na a 'yuwain a yuwsaan Asula tsutoni a uwa taq e memere ma du usokowu. O to

ritosu a na Asula a taq ni isa'ani waru u tsu yuwaan taq ama gafura vu unusu. Ne da u ri, amma reve a damma adama o ndolo a ta gura yuwan ili yu uwuyanu i na a cigai a yuwan biti. Asula a dangwa taq de ili i na waa yuwan ne ele nu ujimu adama a na a wasan taq Zagbain na Mogono ma tsu, Yesu Zamawawa.

⁵ N ciga taq n cuwaan du ni ili i na i revei de: Asulazuva a wawa taq de ama aq yi a na wu utaa nle atsuma a Masar.[†] Agba a mantsa mo ro reve u lungusa aza a na a 'yuwain aq usu yi. ⁶ Waru n ta cuwusaan du adama a nlingata ma Asula aza a na e isawain o ucira u na Asula a ca nle shi. A lyawa taq ubata u na aq ri, reve gba Asula aq gutsu le na akani o u'wa wa ali wi irumbu. Gogo a ta pura urana wu uge'etosu. ⁷ Waru she yi icina ilyuci yo Sodom na Gomora,[†] ni ilyuci i na i shi zuzu ne ele wan. Ilyuci i ndolo i shiwan taq na tsipere waru na cu'un tsipere suru. Akina aq kulato taq ilyuci i ndolo suru suru, waru ele da iroci ya akina a babu ukotu a na aa ca aza e iwuya atsumalima.

⁸ Hali na ne, munlu me epen n nda a ta dansa a zuwaa le atsuvu adama a alavu e le. Avu aq lungusa lipu le na nshinda n tsipere. Reve a 'yuwan a yuwan tsutoni na tsugono, avu a yuwaan ucira wa azagbain a zuva ulamu. ⁹ Agba ko Mika'ilu malingata ma Asul[†] ma gbain wu uwua taq wovon u na waa tawaa Mekerenkesu unusu na adanshi a vama, agba ayi da zaghbain vu nlingata suru suru. Ana Mika'ilu danai a mawasan na Mekerenkesu adama aq aakwakwa aq lipu va Musa, ili i na u dammai goon ayi da, "Zagbain bara wu." ¹⁰ Amma munlu n nda n ta yuwsaan ulamu, waru a ta yuwsaan ili i na e revei shi una. A taq vadamma inama. A ta yuwsaan ili i na lipu le cigai a yuwan, ne da aq tawaa aciyele nu ulungusu. ¹¹ Atsumalima o uwuyanu a ta cina le! Adama a na o toniyi iroci yi iwuya ya Kayinu,[†] za na unai zawa'a va yi. Vadamma Balam,[†] a

ta yuwan ili suru adama à tsura ikebe.*
Waru vadamma Kora,† à ta kuwà adama o
u'yasasan wa aci e le.

¹² Nná ama a nda a danu obolo ná adú
a abuki a alya e ilyalya yi Zagbain, a
tu ushindálu u na aqá lungusá ilyalya'a.
Aciyele a da goon a tsu kályuwusá o ure u
na u tsu tawáqá ná wono. A tā vadamma up-
epu u na wunlā u tsu kebe a tyo e ida agba
u tsu ro'o shi. A tā waru gashi danga na ri
ná muwun shi a mantsa mo uta'an. Ukwá
wa ndana u da a ri goon shi, amma a kuwá
tā o ure suru suru, adama a na a mula tā
aralu e le. ¹³ O tsu roco tā ili i wono i na
aa yuwusan a alanga eteshe gashi upepu
u mala za na tsu tabaluwa ashinda a mini.
A tā vadamma italyo'o i na i ri a agara ná
a 'yawí ná a tawi, waru a tā 'yawá ubata e
irumbu ya abundá i babu ukotu. ¹⁴ Anuhu
fo za na shi za cindere diga o ugundo wa
Adámu, u yuwan tā adanshi o usokowu a
Asúla adama a ama a nda, avu u damma,
"Uwwai, Asulazuva a tā lo a tawá obolo ná
nlingata mā abundá mā yi n na aa
gura kece shi.

15 U te ge'eto ama o uvadi.

U to roco ama a na a 'yuwain o toni Asula
 q ta nu unusu wi iwuya suru i na a
 yuwain a na a 'vasayin Asula aci.

Waru u to roco aza a na a ri aza o unusu obolo na aza a na a ri na Asulashi, a ta nu unusu adama a na a tayuwusan adanshi a vanvama a aci a Asula.”

16 Ama a nda aza a adanshawuya a da, waru mantsa suru a tsu dana ta a adanshi a vama. A tsu yuwān ta cu'un vi iwuya i na a cigai a yuwan suru. A tsu 'yasasan ta avangaci e le, waru a tsu yuwaan ta ama adanshi uyo'o adama a tsura ili i na a cigai.

Vu lyuwa elime nu ulinga

17 N'utsa n va, i 'yuwan i ciga i cuwan ili i na ajiya a Zagbain Yesu a damma ndu. **18** A damma, "A tyo de zuzu nu ukosu u mantsa, ama a ta dana lo na aa wasan Asula, waru ili i na aa ciga a yuwan goon ayi da, aa kuru ili i na okolo e le a cigai na aa yuwaan Asula.

unusu." 19 Gogo gba a mantsa ma nda, a ta pa, waru ele da aza a na aa kakasasa du. A ta yuwusan wuma ni icigi i lipu adama a na Ruhu va Asula ri nden atsuma e le shi.

20 Amma n'utsa n va, i 'yuwan i ciga i suwa aciyadu e ikyun yu ucawu wo okolo ya akiza a du. Waru i lyuwa elime na avasa cine Ruhu va Akizat rocoo ndu. **21** I guza aciyadu atsumaq e icigi ya Asula ko na yaa pura isa'ani yi Zagbain tsu Yesu Zamawawa u rawato du a wuma u babu ukotu. **22** Vu kaba asuvu na aza a na koto e revei ili i na aa kuru shi. **23** Vu wawa ozo o ro, vu usa le diga e elentsu a akina o uge'etosu. Ama o ro a ta lo aza a na vee ene iliyali, amma vu danu nu ugbozu ne ele gashi unusu u le u zuwa ta itana i le yo'o'wo na ashinda.

Avasa e ica

²⁴ Gogo, i ca Åsula tsugbain, adama a na u gura tå kalyuwå du tsåra i riya wan, waru u ta zuwa du yo o'wo aza a na å ri nu unusushi, reve waru u ca du mazanga lon. Åvu waru u tawato du ubata u tsugbain tsa yi.

25 Nu ujimu de, a tyo mantsa ma nda, hali a tyo o ukosu, Asulà a da Za vi Iwawi i tsu adama e Yesu Zamawawa Zagbain tsu. Tsugbain suru za vã yi da. Tsugono suru za vã yi da. Ucira suru suru za vã yi da. Waru ilì suru i ta o ukere wa vi

Ami

* **1:11** Atsumä a aalabari a Balam a na ä ri pe atsumä a aatagada a Alabari a Musa (Mkc. 22:1-23:12), tse ene tä Balam dammai Balak Mogono ili i na Äsulazuva a damma niyu u damma. Äyi nda äyi da aalabari a Balam goon shi. Mantsa mo ro Balam ushi tä ikebe e ekere a Balak reve u rono aza a Isra'ila adanga adama a yuwaan ämali äganda, (Mkc. 31:16). Avi aalabari a nda a pe atsuma a aatagada a Alabari a Musa a KLP shi.

Wenu wa Yahaya

Ucuduwu wa aatagada a nda

Aajiya Yahaya da danai aatagada a nda. U damma taqili i na we enei atsumaqa a alavu alavu adama e ili i na Asulaqa o foboi waru ni ili i na yaa fara o ukosu wu uvadi.

Ikaka'a u taqna pasu ta'atsu. U damma taqa na cira vi iwuya taqpe atsumaqa o uvadi o ulinga, adama o ndolo azaqe Itoni o to sowo atsumalimaqa waru a taqkuwa. U yuwan taqadanshi a Magiri'i maq Asulaqa, za na ayi da Yesu. U ta lyuwa aci a ama e iwuya suru na cira na ri a nlangi na Asulaqa. O ukosu, Asulaqa taqni iliyinkapa i sa'ani yaqaq abunda i na waa ca ama a na aa lyuwa elime nu ucasu wo okolo ya Kristi Zamawawa. Ikaka atsumaqa aqavu'un suru ayi da Asulaqa a taqna akiza waru u taqnu ulyuwu wa aci.

Aatagada a nda wenu wi ili i na ama aa gura ene da shi. Yahaya yuwan taqulinga ni idanshi ya ama adama u damma cine ili ya zuva i ri. Re taqlo na abunda a na vaa gura reve ili i na i ri pe atsumaqa aatagada a nda, amma abajini e ikaka u taqa alanga eteshe waru u vadala shi. Apa abajini e ikaka'a: Yesu Kristi lyuwa taqaci a cu'un vi iwuya suru ubataqa suru. Urana u taqlo a tawaqa a na Male na cu'un vi iwuya suru aqaq tsun le atsuma a mala ma akina, reve zuva sa'avu nu uvadi u sa'avu u tawaqa ubataqa u na azaq a na o toniyi Yesu aqaq dana obolo na ayi na asuvu nden.

Ili i na i ri pe atsuma a aatagada a nda

1. Adanshi o usokowu diga Yahaya (1:1-8)
2. Alavu alavu a Asulazuva a Wuma (1:9-20)
3. Mpepelime a tyo a'isaq e cindere (2:1-3:22)
4. Alavu alavu a aganda de zuva (4:1-11)
5. Aatagada ne erepu e cindere (5:1-6:17)
6. Aganda a makakan maq ndanata ma Asulaqa (7:1-17)
7. Avana e cindere (8:1-11:19)
8. Aagangu na Adodo e re (12:1-13:18)

* **1:4** "Asiya" e ida ya Roma ayi da akapi e ida ya Tukiya.

9. Alavu alavu o uge'etosu waq Asulaqa na mekede (14:1-15:8)
10. Akwanu e cindere o upan waq Asulaqa (16:1-21)
11. A lyuwa taqaci a n'yuwatan maq Asulaqa (17:1-20:10)
12. Uge'etosu wu ukosu (20:11-15)
13. Zuva sa'avu nu uvadi u sa'avu (21:1-8)
14. Urihelima sa'avu (21:9-22:5)
15. Kristi Zamawawa taq kambaq babu ujimu (22:6-21)

Yahaya yuwan taq adanshi a aatagada a nda

¹ Apa ili i na Asulaqa o roco Yesu Kristi Zamawawa, adama u damma agbashi a yi ili i na Asulaqa aa yuwan nu ujimu shi. Ayu Yesu lyungu malingata maq yi u roco aagbashi a yi Yahaya*t* ili'i. ² Reve Yahaya damma ili i na we enei biti adama e ikaka ya Asulaqa na adama e ili i na Yesu Zamawawa dammai ni ili i na u yuain waru. ³ Asulaqa a ta zuwaa za na ee dewushe ama idanshi yi ikaka i nda nu unqaq aba'un, waru u ta zuwaa za na uwai reve u yuwan tsutoni na ayi aba'un. Adama a na mantsa ma yuwan taqzuzu a na ili i nda yaa fara.

Yahaya casa taq a'isa a azaq e Itoni e cindere

⁴ Apa mepepelime ma na Yahaya danai a tyo ubataq waq a'isaq a azaq e Itoni e cindere a na ari a Asiya.*

N ta avasa Asulaqa o roco du isa'ani na asuvu nden a yi. Asulaqa ayi da za na ri lo diga o ufaru, u taqlo gogo, za na waru ri lo a tawaqa. Waru nan ruhu e cindere a na ari a makakan maq ndanata n tsugono tsaq Asulaqa o to roco du isa'ani na asuvu nden. ⁵ Ne da waru Yesu Zamawawa za na a zuwayi ucira o udansa wa amayun adama a Asulaqa. Ayi da za na fara 'yoyin atsuma a akwakwa. Ayi da mogono mo tsugono mo ngono mu uvadi.

Ayi da za na ciga ntsu, waru ayi da u zuwa ntsu tsu la'a ucira wu unusu u tsu ana wo ocoi impasa reve u kuwa adama a tsu. ⁶ Adama o ndolo reve wo o'woto tsu mmaci maq yi nan ganu a yuwusaan Asulaqa Dada va yi aganda. Tsugbain nu

ucira babu ukotu za və Yesu Zamawawa da! Ami.

⁷ Kalyuwai, ayi da ndolo a tawə e eleshe! Koyan da te ene yi, hali na aza a na a zuwa a sapa niyi ni ibata, waru elentsu o uvadi suru a ta shon lon adama a yi. Ne da, u to o'wo ne! Ami.

⁸ Asulə Zagbain damma ta, "Amu da Alfa† nə Omiga.† U ta dansa amu da Ufaru waru amu da Ukosu. Amu da za na ri lo gogo, n ta lo diga o ufaru, za na waru ri lo a tawə. Amu da Asulə Mogono me Ili Suru."†

Yahaya ene ta Zamawawa na 'yoyin

⁹ Amu da Yahaya, za du atsumə e Itoni ya Yesut Zamawawa, waru o bongi mu ta cine o bongi ndu. N ta atsumə o tsugono tsə Asulə cine ađu fo i ri. Waru n ciga n 'yuwan n yuwan ankuri n kabə asuvu na atsumalima a və cine yaa yuwusan. A caco mu ta nden mu u'wa wa ali a Batamusa, ida i memere mə mini, adama a alajiya e ikaka ya Asulə na amayun a na Yesu Zamawawa rocoi. ¹⁰ O urana wu Zagbain, reve Ruhu və Asulə shiton wuma u və, reve mu uwua abajini o udyo tse mesun ma aavana acapə a və. ¹¹ Avu udyo'o u damma, "Dana atsumə a aatagada ili i na ve enei reve vu lyunguwə a'isə a əzə e Itoni a na a ri e ilyuci i cindere i nda: Afisu, na Simirina, na Birigamu, na Tayatira, obolo na Sadisu, na Filadalifiya na Lawudikiya."

¹² Reve n vadala adama me ene za na aa yuwusan adanshi na amu, avu me ene wisawatan wi ifitila i cindere i na a yuwain na zinariya. ¹³ E memere ma wisawata'an, vuma dəna ta pe na rotsoi vadilima. U dəna ta wotowu na atugu a gbgbain a na a rawai a ana a yi, na mapadi mo umuna ma na a davai na zinariya ukəndə'u a makakan mə yi. ¹⁴ Anji a yi u'uri puwu ana tsikilu, esu a yi waru e ikanasa tse elentsu a akina. ¹⁵ Ana a yi waru a madala tsu rumshili na aruma a tsu ruma reve o gboro yi, udyo wə yi u rotso ta magugwə mə mini mə abundə. ¹⁶ Reve u guzə italyo'o i cindere o ukere usa'ani wə yi, na matsun me pe'eni ma na e tewein mə na re o utusa o unə wə yi. Urewesu wə yi a madala tse ekan o urana a aci.

† **1:8** Alfa na Omiga idanshi yu ufaru na yu ukosu yi ifani i Tsuheleni tsa da, u ta dansaa tsu Yesu ta lo kafu a yuwan ili i ro waru u ta dəna lo babu ukotu.

¹⁷ Ana me ene niyi, reve n kədəto a makakan mə yi n jingadə shi. Avu u kuruwə mu ukere usa'ani wə yi reve u damma, "She vu uwua wovon wan, amu da Ufaru nu Ukosu. ¹⁸ Amu da za na aa casu wuma. N shi ta n kuwə, amma gogo n ta wuma u na u ri n koto shi. N ta nə mkpətu'utsu n na maa casu mu ucira u na məq kpatu'wə ko m ɓəru ubətə u na akwakwə a ri, reve n kambato le wuma.

¹⁹ "Vu dana atsumə a aatagada ili i na vee inda gogo suru ni ili i na yaa tawə elime.

²⁰ Nda ucuduwu wu usokowu wi italyo'o i cindere i na ve enei o ukere usa'ani u va'a, na wisawatan u zinariya wi ifitila i cindere: Wisawatan i cindere'e a'isə a əzə e Itoni e cindere a da, ele waru italyo'o i cindere'e nlingata mə Asulə n cindere n na məq kalyuwusə a'isə a əzə e Itoni e cindere a da."

2

Ikaka a tyo Afisu

¹ Reve u damma mu, "Dana mepepelime ma nda a tyo a malingata mə Asulət mə a'isə a əzə e Itonit a lyuci va Afisu. Za na guzai italyo'o i cindere o ukere usa'ani wə yi'i, za na waru ri a mmalə e memere ma wisawatan wi ifitila i cindere, u ta lyungusə wu ikaka i nda: ² N reve ta ili i na vaa yuwusan suru, me ene ta ulinga wa amayun na makaba ma asuvu mə əbundə mə wu. N reve ta a na vu 'yuwain ama e iwuya. Vu lyungwə ta aza a na a dammai ele ajiya a da, agba na amayun ne da shi, reve vu cina le əzə e epēn a da. ³ Vu yuwan ta ankuri vu kabə asuvu ni ibongi adama a və, waru okolo a wu a tu ukabu kuci atsumə e itoni i və.

⁴ "Agba n ta ɓara wu adama e ili i ro. Vu buwa e icigi ya əzə a wu əzə e Itoni cine vu yuwan ana vu fara usu numu shi. ⁵ She vi icina ununa vu riyai atsumə o unusu wan! Vu vadala reve vu lyawa mayan mo unusu, reve vu yuwan ununa vu yuwan ana vu fara usu numu. Na vu lyuwa elime nu unusu, n ta tawə n ca wu oforo n tawa wisawatan u fitila wə wu ubətə u na u ri.

⁶ Amma n ta cuwa wu adama e ili i sa'ani

i na vaa yuwusan. Vu 'yuwan tā ili i na otoni a Nikola* aa yuwusan, ununa āmu fo n 'yuwain ili i na aa yuwusan.

⁷ “Za na ri na atsuvu, wu uwwa ili i na Ruhu aa dansaa ā'isā ā azā e Itoni! N ta lyawa za na biti lyuwai aci u'lyuwa muwun mu udanga n na n tsu ca wuma, za na ri ātsumā o u'wa u wivuwunt zuva.”

Ikaka ā tyo Simirina

⁸ Reve u damma mu, “Dana mepepelime ma nda ā tyo a malingata mā āsulā mā āa'isā ā azā e Itoni ā lyuci va Simirina. Za na āyi da Ufaru waru āyi da Ukosu, za na kuwai agba wo o'wiso tā wuma, āyi da wāya lyungusaā wu ni ikaka i nda: ⁹ N reve tā na ātsumalimā ā wu nu ulambu wa wu, agba vu tā nu utsuru! N reve tā ni ili i babu ulobonu i na ama o ro a dansa a aci ā wu. A ta dansa ama ā āsulā a da, agba ne da ā ri shi na amayun. Obolo a ama a da a na ā ri aza a Male. ¹⁰ She vu uwwa wovon wan, nā vu yuwan majiyan mā ātsumalimā ma na vu ri azama vu sowo. N ta dansaa wu, Mekerenesu ma ta zuwa le a lyungwā wu a zuwa ozo o ro ā du o u'wa wa ali, waru o to fongi wu hali rana kupa. Vu guzā mejege, ko nu u shi wo o'wo ā to una wu, n ta ca wu wuma u babu ukotu vadamma ookokolot wo o'wo wu iliyinkapa adama a na vu lyuwai aci.

¹¹ “Za na ri na atsuvu, wu uwwa ili i na Ruhu aa dansaa ā'isā ā azā e Itoni! Za na biti lyuwai aci e iwuya, woo sowo ātsumalimā o ukwā we ire shi.”

Ikaka ā tyo Birigamu

¹² Reve u damma mu, “Dana mepepelime ma nda ā tyo a malingata mā āsulā mā āa'isā ā azā e Itoni ā lyuci va Birigamu.[†] Za na ri nā matsun me pe'eni ma na e tewein mā nā re vā yi, āyi da za na ā lyungusaā wu ni ikaka i nda: ¹³ N reve tā vu tā nden ātsuma ā lyuci na Malet mā ri o tsugono. Avu za vi Itonit va amayun a da, waru vu kudā ā usu mu shi, ko ke'en. Vu usu

tā a mantsa ma na a zuwai o unai Antiba adama e isa'ani yā yi ā lyuci du, ubātā u na Male mā ri o tsugono. Antiba rocosu tā ama a na āyi za vi Itoni va amayun ā vā a da a adanshi ni ili i na u yuwusain.

¹⁴ “Agba n 'yuwan n ciga m ābara wu adama e ili i ro. Ozo o ro ātsumā ā du o to tono uritosu wa Balam,[‡] za na rocoyi Balak cine waa zuwa aza a Isra'ilat a yuwan unusu. [◊] Balam gbagba le tā a tama inama i na ama a padayi āmali a na a yuwusaan āganda. Waru u zuwa le tā a yuwan tsipere. ¹⁵ Ununa aza a Isra'il a yuwin unusu, ne da waru ozo o ro ā du a yuwin unusu ana o toniyi uritosu wo otoni a Nikola. ¹⁶ Gogo vu vadala vu lyawa nusu vā wu! Nā vu yuwan ne shi, aa jima shi n tā tawā wu reve n yuwan nlangi na ama o ndolo nā matsun me pe'eni ma na moo utusā o unā u vā.

¹⁷ “Za na ri na atsuvu, wu uwwa ili i na Ruhu aa dansaa ā'isā ā azā e Itoni! N ta ca za na biti lyuwai aci ātsumā a manat na o sokoi.[‡] Waru n ta ca za suru aatali āuri a na a danai aala a sa'avu de. Za na ushiyi aatali a nda a da goon ee reve aala a nda.”

Ikaka ā tyo Tayatira

¹⁸ Reve u damma mu, “Dana mepepelime ma nda ā tyo a malingata mā āsulā mā āa'isā ā azā e Itoni ā lyuci va Tayatira. Mawun mā āsulā, za na esu āyi e ikanasa tse elentsu a akina waru za na ana āyi āri a madala tsu rumushili na o gboroi de, āyi da za na lyunguwā nuwu ni ikaka i nda: ¹⁹ N reve tā ili suru i na vaa yuwusan. N reve tā a na i cigalai waru ādu otoni a amayun āvā a da. N reve tā cine i kambulai, waru n reve tā a na vu kabai asuvu na ankuri. N reve tā a na gogo vu ta yuwan upasu nā cine vu yuwusain ana vo o'woi za vi Itoni vā cacawu.

²⁰ “Agba n ciga n 'yuwan m ābara wu adama e ili i ro. Vu geshe ka ndolo Yezebe shi, za na a yuwusan open a na āyi vu-mavasulā da. Ana u ri o uritosu āpususan

* ^{2:6} Aza a na oo tono Nikola ama o ro a da a na aa yuwusan uritosu we open aza a na a cigai ama a yuwaan āamali āganda reve waru a yuwan unusu u tsipere. † ^{2:12} Atsumā ā lyuci gbain va Birigamu, ā'isā ā dāna tā lo ubātā u na ama a yuwusain mogono mā Roma āganda tsā āsulā. Zuzu nā āyi ābabini a masa'a ādāna tā lo ubātā u na a tsu yuwaan āamali a Zafasa āganda. Birigamu ābabini ā lyuci a da na Male mā dāna i yuwusan tsugono ātsumā o uvadi. ◊ ^{2:14} Mkc. 25:1. ‡ ^{2:17} Aza a Isra'il a āusu tā a na Irimiya vumavasulā soko tā upondo u mana u na āshi a zuwai ātsumā a Akpati a Nzuwulai. A tyo o ukosu, a tā tsurā ili i nda waru u ta lyuwato ama.

agbashi a va ana, adama a yuwan tsipere waru a lyuwusa ilyalya i na a cayi amali. ²¹ N ca yi ta mantsa u vadala u lyawa nusu va yi, agba avu u 'yuwan a lyawa tsushakala. ²² Adama o ndolo, n ta zuwa wo o'wo ubanakun. N ta zuwa aza a na a yuwan tsipere na ayi o sowo atsumalima lon. N ta yuwan ili i nda gogo shede na a vadala a lyawa mayan me iwuya i na aa yuwan. ²³ N to una otoni a yi. Reve a'isa a az a e Itoni suru e reve a na n revei majiyan ma za suru waru ni ili i na a cigai suru. N ta ca za suru atsuma e le atsumalima cine unusu wa yi u ri. ²⁴ Ozo o ro a du atsuma a Tayatira o toni uritosu wa yi shi. Koto i rito ili i na otoni a yi e deyi 'Ili yu usokowu i gbain i Male' shi. N ta ni ili i ta i na maa damma du: ²⁵ I lyuwa elime ni itoni i va na amayun hali she na n kamb a.

²⁶⁻²⁸ "N ta lyawa za na lyuwai aci u dan a na cu'un vu ucira u na waa yuwan tsugono tsa na Dada va ca numu. N ta yuwaan ne za na lyuwai elime na mayan me ili i na n damma niyi u yuwan, hali a tyo mantsa mo ukosu wu uvadi. N ta ca yi ucira u na waa yuwan tsugono tsu uvadi suru. Nu u yuwan tsugono tsa nda, u ta dan a usuduwu, waru u ta kpasu'wa le reve o boso le miri-miri ununa ama o tsu boso mpondo mo olo'o. Waru n ta ca yi talyo'o na tsi ikana na wasasa, § iroci yu ulyuwu wa aci wa yi. ²⁹ Za na ri na atsuvu, wu uwu ili i na Ruhu aa dansaa a'isa a az a e Itoni!"

3

Ikaka a tyo Sadisu

¹ Reve u damma mu, "Dana mepepelime ma nda a tyo uba ta u malingata ma Asula ma a'a'isa a az a e Itoni atsuma a lyuci va Sadisu. Za na ri o tsugono tsa nan ruhu e cindere a na aa yuwsaan Asula tsugbashi, waru za na banai italyo'o i cindere, ayi da u lyunguwa nuwu ni ikaka'a: n reve ta ili i na vaa yuwan. Ama a ta dansa gashi vu ta wuma, ashe gba aakwakwa a da vu ri amayun. ² 'Yon! Vu buwa nu ucira gbain

shi, u ciga ta mokotoo. Adama o ndolo vu gbamato ili i na vu ri na ayi. Me ene ta ili i na vaa yuwan suru u rawa ili i na Asula a va a ciga nuwu vu yuwan shi. ³ She vi icina ni ili i na o rito nuwu, ni ili i na vu uwai wan. Toni yi, vu lyawa unusu wa wu. Na vu 'yon shi, n ta tawa mantsa ma na vu zuwai shi, cine vivu tsu tawa. ⁴ Ozo o ro atsuma a du aza a na a ri pe atsuma a Sadisu koto i lungus a itana i du nu unusu shi. Ama a nda o to oto itana i uri reve a wala obolo na amu adama a na a rawa ta a yuwan ne. ⁵ Vuma na lyuwai aci o unusu biti, u to oto itana i uri cine ama a nda a yuwin. Ma q kimusa aala a vuma ndolo na a danai atsuma a aatagada a ama a wuma wa amayun shi. Na mi isawan a makakan ma Dada va obolo na nlingata ma yi aza a na a yuwsaan yi aganda, babu usan u da maa damma a na n reve yi ta.

⁶ "Za na ri na atsuvu, wu uwu ili i na Ruhu aa dansaa a'isa a az a e Itoni!"

Ikaka a tyo Filadalifiya

⁷ Reve u damma mu, "Dana mepepelime ma nda a tyo a malingata ma Asula ma a'a'isa a az a e Itoni atsuma a lyuci va Filadalifiya. Za na ri na akiza na amayun u tu uba na makpatu'utsu ma Dawuda.* Nu u kpatu'wa unantsu babu za na aa gura kpato yi. Waru nu u baaru yi, babu vuma na a kpatu'wa yi. Ayi da za na lyunguwa nuwu ni ikaka i nda: ⁸ N reve ta ili i na vaa yuwan suru. N reve ta a na ama a tara nuwu tsa vuma gbain shi. Waru vu toni ta uritosu u va, koto vu damma, 'N reve Yesu shi shi.' M kpatu'wa ta de unantsu a makakan ma wu, za na vuma aa gura kpato yi shi. ⁹ Gogo vu te ene ili i na maa yuwan na ama a na a ri o tono Male. Ele a damma ta a na ama a Asula a da, agba open a da le. N ta zuwa le a tawa a kingyo a makakan ma wu. Ne da ee reve a na n ciga nuwu. ¹⁰ Vu yuwan ta ankuri vu kab a asuvu cine n damma nuwu vu yuwan. Adama o ndolo, n te geshe wu a mantsa ma na ma q lyungwa ama o uvadi, na n zuwa le a uwu atsumalima a

§ ^{2:26-28} Talyo'o vu usana: Adama a na ama na abunda a mantsa mo ndolo a usu ta a na italyo'o i tsu zuwa ta ili i na i cina nle atsuma a wuma u le, a ca tsugbain a tyo a talyo'o na la'ai ucira a ta dansa u tu unata cine Zamawawa a yuwan tsugono tsu uvadi makbul a. * ^{3:7} Makpatu'utsu ma Dawuda urevu wa yi ayi da u ta nu ucira u na waa yuwan tsugono.

abantu. ¹¹ N ta lo a tawā gogo. Vi isawan ubbamū atsumā o ucawu wo okolo a wu, tsāra nanza usa ookokolo a wu wan, za na vāa ushi adama a na vu lyuwai aci. ¹² N ta zuwa vuma na lyuwai aci e iwuya wo o'wo aatsura a na a tsu bānā u'wa u gbain ubātā u na maa yuwusaan Asulā aganda. Vuma nda tā dānā de kuci. N ta dana ala e re a lipu vā yī, aala a Asulā a vā, waru na aala a Urishelimat Sa'avu, ayi da aala a lyuci gbain vā Asulā a vā, za na aqā cipā ubātā wā Asulā de zuva. N ta danaa yi waru a lipu vā yī aala a sa'avu a vā.

¹³ “Za na ri na atsuvu, wu uwua ili i na Ruhu aa dansaa a'isā a azā e Itoni!”

Ikaka a tyo Lawudikiya

¹⁴ Reve u damma mu, “Dana mepepelime ma nda a tyo a malingata mā Asulā atsumā a aqā'isā a azā e Itoni a lyuci va Lawudikiya. Ayi da Za na Ri Ne. Waru ayi lyusu vā aqulā da waru u tsu yuwusan tā adanshi a amayun kuci. O ure wā yī u da Asulā a yuwain ili suru. Ayi da u lyunguwa nuwu ni ikaka i nda: ¹⁵ N reve tā ili i na vaa yuwusan suru, vu ri usuduwu shi, [†] agba vu ri utānu shi. U shi ta la'a ulobonu nā vu ri za tā. ¹⁶ N ta 'yuwan wu adama a na vu ri dāmu. ¹⁷ Vu damma, ‘N tā nu utsuru, waru m'bolotowo tā aciyāvā ili yā abundā. N ciga ili i ro shi, ko ke'en.’ Agba vu reve cine vu ri shi na amayun: ili i wono i da vu ri, ni iliyali, ko ili i tā vu ri nā ayi shi, irumbā i da vu ri, waru vu ta atabu. ¹⁸ Adama o ndolo, n ta casu wu qasalā vu tsula zinariya na maa winasa. Zinariya na e jeruwetoi da waru a lapula yi tā. Tsula yi tsāra vo o'wo za vi ikebe. Ciga 'yuwan tsula itana i uri adama vo otoo aciyāwū, tsāra waru vu lyawa a uwusa wono a na ama a te inda wu atabu. Ciga 'yuwan vu tsula mani'in mā agumā tsāra vu putala e esu, tsāra vu gura ene.

¹⁹ “N tsu bāra tā qavu waru n ca ama a na n cigai biti oforo. Vu yuwan qato a na vaa gura, avu vu vadala vu lyawa mayan mo unusu. ²⁰ Vu zuwa atsuvu, amu da nda mishin o ukobu wu u'wa wā wu a yuwusan, ‘Azo'wa!’ Vuma na uwua numu

avu u banu mu n uwa, n ta uwa pe atsumā o u'wa'a qavu n lyuwa obolo nā ayi.

²¹ “Aza a na a lyuwai aci, a tā dānū zuzu nā ndanāta n tsugono tsa vā, cīne amu ana n lyuwai aci, qavu n dānū zuzu nā ndanāta n tsugono tsa Dada vā.

²² “Za na ri na atsuvu, wu uwua ili i na Ruhu aa dansaa a'isā a azā e Itoni!”

4

Yahaya ene tā zuva

¹ Ana me enei ili i nda n kotoi, reve me enishe alavu alavu nu unantsu u na a kpatu'wai a tyo zuva. Reve vuma na ri nu udyo vadamma aavana yuvisan adanshi nā amu, u damma, “Kumba a tawā pa nda n to roco wu ili i na yaa fara nā nda koto.” ² A jima shi reve Ruhu vā Asulā golobushi numu, qavu me ene pe atsumā a zuva'a ndanāta n tsugono n na nanza ri nden. ³ Za na ri de nden te ikanasa madu-madu ne ekan a na a ri ushili nā mini mā aqvū'un gashi atali e ikebe lon. Kambu kandaruwa tā ndanāta n tsugono'o e ikanasa. ⁴ Ndānāta ushin nā azā a nāshi n kandaruwa tā ndanāta m mogono'o. Azagbain ushin nā azā a nāshi a dānā tā de nden. O oto tā atugu a uri no okokolo a zinariya a aci e le. ⁵ Ili i nda a to utusā diga a ndanāta m gbai'in: imadatsu, nā agiri'a, nā tsata. Akata a akina e cindere, azā a na a ri nan ruhu e cindere a Asulā, a dānā tā a madala elime a ndanāta n tsugono'o. ⁶ Waru, ubātā u na u dānāi uru'u elime a ndanāta a u tā gashi māla ma na a yuwain tsā madubi tsa na vaa gura ene ili ye elime.

Ili i wuma i nāshi i kandaruwa tā ndanāta a, ebele a yī suru. Ili i wuma i nda a dānā tā wupalu ne esu elime nā qacapa.

⁷ Za vu ufaru dānā tā na aaci gashi kamu. Za ve ire dānā tā na aaci gashi oogono a nan. Za va ta'atsu gba shi u dānā tā nu urewesu gashi urewesu u vuma. Za vā nāshi dānā tā gashi qakuru a na a ri a tsu'yan. ⁸ Ili i wuma i nāshi i nda suru a tā ne evelu a tali tali, waru a tā wupalu ne esu, hali na a mpakatalai me evelu'u. Ayin nu urana a lyawa ucanasa wi ishipa shi:

[†] 3:15 Ubātā u nda ‘usuduwu’ u tā nu urevu za na cayi aciyayi atsumā o ulinga wu Zamawawa na amayun, (Vu yuwan qato a na vaa gura) nu ‘utānu’ u tā nu urevu ulambu wu ucawu atsumā o ulinga wu Zamawawa.

“Zagbain tə na akiza. U tə na akiza. U tə na akiza.

Ayi da Asulə Mogono me Ili Suru Suru.

Ayi da za na ri lo diga o ufaru, waru u tə lo gogo, za na waru ri lo ə təwə.”

⁹ Ili i wuma i nda a lyuwa tə elime a ciabalasa za na ri nden ə ndanətə n tsugono'o. Waru a ta casu yi fo tsugbain waru o godyusho yi. Ayi da za na yuwain wuma babu ukotu. ¹⁰ A mantsa mə tə waru azagbain ushin nə əzə ə nəshī'i ə kingyo tə elime a za na ri nden ə ndanətə n tsugono'o. Waru a mantsa ma na a yuwusaan za babu ukotu'u əganda, əvu a zuwa okokolo e le elime ə ndanətə'ə reve a damma,

¹¹ “Zagbain tsu nə Asulə a tsu, vu rawa tə vu ushi tsugbain, tsugono nu ucira adama a na vu rawa tə vu ushi le.

Əvu da vu yuwain ili suru, waru vu zuwa le tə ə dənətə wuma cine ə ri adama a na vu ciga nle ne.”

5

Magiri'i mə kpətu'wə tə aatagada

¹ Ili i na me enishei atsumə a alavu alavu ə və əyi da za na dənətə nden ə ndanətə n tsugono, u guzə tə aatagada a na ə kətalai a na ə dənai uga'an na a danai de idanshi a pasu ra.* Asulə a kutsulu yi tə əvu u sura yi ulobonu ne erepu o urotsut e cindere.[†]

² Waru əvu me ene malingata mə Asulə mo ucira, za na dammai nə əbajini o udyo: “Zane da rawai u rəbuwə erepu a aatagada a nda əvu waru u kpətu'wə yi?” ³ Agba atsumə a zuva ko o uvadī ko zələ vu uvadi ə tsurə vuma na rawai na wə əkpətu'wə yi əvu u dənunə shi.

⁴ N dənətə e mesun lon, adama a na babu vuma na rawai u kpətu'wə aatagada o ndolo reve u deyinuna. ⁵ Əvu zagbain tə atsumə e le damma mu, “Lyawa mesun! Kəlyuwə, ndede vuma na lyuwai aci. Ə tsu de yi tə Kamu, mogono ma gbain ma na mo utai o ugundo wa Yahuza.[†] Ayi da ikyun i Mogono Dəwuda ana akaya a gbain ə yi.

* 5:1 Aatagada o ukatalu: Atsumə a rana ndede a tsu yuwan tə aatagada ə əqv'u'un o uga'an reve ə katala yi a madanga. † 5:1 Atsumə a rana ndede ə tsu ərəku tə mepepelime ma na a dənai ne 'erepu' reve a zuwa iroci yi za na dənai niyi. Nə ə kpətu'wə yi, erepu'u u tsu rəbuwə tə waru babu vuma na a gura kpəto yi tsu ufaru. She za na za vi ili cayi ucira u da goon waa gura kpətu'wə erepu o urotsu o ndolo.

Ayi da waa gura rəbuwə erepu e cindere'e reve waru u kpətu'wə aatagada'a.”

⁶ Me ene tə Magiri'i mishin zuzu nə ndanata n tsugono'o. Ili i wuma i nəshī i kəndəruwə yi tə obolo na azagbain. Lipu və yi rotso tə gashi a pada yi tə o una u kucci. U tə na avana e cindere ne esu e cindere, ele da nan ruhu e cindere və Asulə a na u lyunguyi ə tyo pasu suru ətsuma o uvadī. ⁷ U 'yəwə tə u ushi aatagada a na za na dənai nden ə ndanətə n tsugono'o n dənai uguzu nə əyi o ukere usa'ani. ⁸ Ayi pe ətsuma a mayan tsundolo, əvu ili i wuma i nəshī na azagbain ushin nə əzə ə nəshī ə kədəto ə makəkan mə yi. Za suru dənətə tə nə kumburu na aakwanu a na a yuwain nə zinariya za na u bənətə o ukere wə yi. Akwanu o ndolo ə dənətə tapu ni ili i maguru na o o'woi o una wa avasa a ama a na aa yuwusaan Asulə aganda. ⁹ Əvu a cana ishipa i sa'avu i nda:

“Əvu da vu rawai vu tara aatagada'a əvu waru vu rəbuwə erepu o urotsu wə yi əvu vu kpətu'wə yi.

Ili i na i zuwai əyi da ama o una wu tə, dədə mpasa mə wu mo o'woi atsupu ana vu tsupayi gundo, ne elentsu, na ama, ni idā,

əvu gogo o o'wo ama a Asulə.

¹⁰ Vu kəmbətə le tə o o'wo mmaci mə yi nan ganu aza a na a yuwusaan Asulə aganda.

Waru a ta yuwan tsugono ətsuma o uvadī.”

¹¹ Əvu n kəlyuwisa, dədə mu uwai nlin-gata mə Asulə e ishipa. A dənətə tə əbunda lon a la'a tə ucira u na vuma a gura kece le. Ə kəndəruwə tə ndanətə n tsugono'o, ni ili i wuma na azagbain. ¹² A dənətə tə e ishipa nə əbajini o udyo:

“Tsu ta yuwaan Magiri'i ma na o unai ica, waru adama ə əbajini o ucira ə yi, nu utsuru, nu urevu, nu ukadu wə yi.

U ushi tsugono nə tsugbain ni ica suru suru!”

¹³ Əvu mu uwisa ili i na i ri wuma suru e ishipa, ele aza a na ə ri pe zuva suru,

nu uvadī, nā zālā vu uvadī, nā mala. Apa ishipa i na aa yuwusan:

“Za na ri nden a ndanātā n tsugono obolo nā Magiri'i a tā ni ica nā tsugono nā tsugbain nu ucira kuci babu ukotu.”

¹⁴ Avu ili i wuma i nāshi'i a usu, “Ne dāda u ri!” Avu azgbai'in a kādāto əvu a yuwaan yi aganda.

6

Magiri'i ma rābuwā ta eerepu

¹ Reve me ene Magiri'i'i a rābuwusā eerepu† o ufaru ətsumā a əzā e cindere a aatagada'a. Avu mu uwwa za tā ətsumā e ili i nāshi i wuma u damma nu udyo u na u ri gashi tsata, “Tāwā!” ² Reve n kālyuwā, əvu me ene do uri. Za na kumba niyi dānātā nu utan, reve u ushi ookokolo. Reve u kārā o utā gashi za na lyuwai de aci o uvon nā abunda, waru u tā dāshi lyuwisa aci.

³ Reve Magiri'i'i ma rābuwisā eerepu e ire, reve mu uwwa ili i wuma i ire i damma, “Tāwā!” ⁴ Reve do ro na ri ushili gashi akina o utā. Za na kumba niyi u ushi tā ucira u na waa zuwa ama a yuwan nlāngi ətsumā o uvadī, adama o unulai ətsumā o uvon. Za na kumba niyi ushi tā matsun me pe'enī ma gbain.

⁵ Reve Magiri'i'i ma rābuwisā eerepu a ta'atsu, reve mu uwwa ili i wuma ya ta'atsu adansa, “Tāwā!” Reve n kālyuwā, əvu me ene do limā. Za na kumba niyi u tu uguzu ni ili yu uritosu yu ume o ukere wā yi. ⁶ Reve mu uwwa ili i ro gashi udyo o utusā e memere me ili i wuma i nāshi. Avu udyo'o u damma, “Ikebe i na nanza tsu tsurā o ulivu u tā,* əyi da a tsu tsupa o una u makundatsu mā tā ma yitabo.† Waru nā abunda e ikebe i dāda aa tsupaa nkundatsu n ta'atsu mi ishina. Waru she i lungusā mani'i'in nā masayan ma inabit wan.”

⁷ Reve Magiri'i'i ma rābuwisā eerepu a nāshi a aatagada'a, reve mu uwwa ili i wuma yā nāshi i damma, “Tāwā!” ⁸ Avu n kālyuwā reve me ene do vu ukporu. Za na aa kumbusa yi u tā na aala Ukwā, waru za ro tā lo za na a tsu de Ukwisā oo tono za vu ufaru zuzu. Asulā e ne'eshen tā ama

o uvadī abaci a nāshi. Ukwā nu Ukwisā a ushi tā ucira u na oo una aabaci a tā e le ətsumā a abaci a nāshi'i nu uvon, na ambulu, nā mbałā icu'un icu'un, ne ekere e inama yu una.

⁹ Reve Magiri'i'i mā rābuwisā eerepu a tawun. Reve me ene kwisā va ama o ro e ikyun i masa'a. Ele nda ele da aza a na n'yuwatan mu unai adama a na a dammai ikaka yā Asulā na amayun. ¹⁰ Reve kwisā'a a saala nā əbajini o udyo adansa, “Asulā Mogono me Ili Suru Suru, vu tā na akiza na amayun! Tsu te ipati yā wu, she vu jima wan vu ge'eto reve waru vu ca aza a na o una ntsu ətsumā o uvadī ətsumalimā.” ¹¹ Asulā a ca tā za suru ətsumā e le utugu u uri əvu u damma le a yuwan ipiri ya ankuri wa'a ne'en. A yuwan ne hali she nā n'yuwatan n le mu una əzā e le a agbashi nā əzā e le cine o una nle hali she no o shiton abunda a na a cigai.

¹² Reve me enishe Magiri'i'i a rābuwusā eerepu a tāli. Reve a yuwan urāmosu wi ida nu ucira. Reve urana u lyawa e ikanasa, əvu a yuwan irumbu kpārā-kpārā. Reve woto u suluwan saan ana mpasa. ¹³ Reve italyo'o i riya diga zuva a tyo o uvadī cine biri na ri igishi tsu riya diga o udanga na a yuwan upepu wu ucira. ¹⁴ Avu eleshe a puwan gashi a katalā tā aavalū əvu a tara yi a kārā. Avu nsasan suru ni ida i memere mā mini suru a lyawa bātā le adama e ijingađu yi ida'a.

¹⁵ Reve ama suru, hali nā ngono, a yuwan ukadu a pa'an ətsumā a əbānu ko e memere ma atali o uga'an ətsumā a nsasan. Ama a nda fo a yuwan tā ukadu u na aa pa'an: Ama a gbagbain o ulinga u gwamnati, nan yali a əsoja, əzā o utsuru, ama o ucira, na akapi a ama suru, ko na agbashi a da ko na agbashi a da shi. ¹⁶ Reve a kārā e desu vu nsasan na atali adansa, “Tsu te ipati i du, riya ntsu tsarā i pala tsu adama za na ri nden a ndanātā n tsugono me ene tsu wan, waru Magiri'i'i mā tsurā u ca tsu oforo shi.” ¹⁷ Amayun a da nnu Urana u na Asulā nā Magiri'i'i maa ca za suru oforo mā tāwā, ko za a la'a oforo a nda shi.

* ^{6:6} Danshi na a yuwayin ulinga pa nda nā Tsuheleni əyi da “dinari tā.” Kālyuwā Ucuduwu wi “Ikebe.”

7

Ama a Isra'ila a na a zuwai urotsu

¹ Ana ąyi ndolo kotoi, ąvu me ene nlingata mā Əsula n nashi mishin e ebele a nashi o uvadī e geshei upepu nashi tsāra upepu u lapa uvadī ko mala ko udanga wan. ² Avu me enishe malingata mā Əsula mo ro mo uta asana, u dāna tā nī ili yu urotsu i na i tsu zuwa urotsu wā Əsula a wuma. U de tā nlingata n nashi'i aza a na a cayi ucira a ca uvadī nā mala ətsumālimā lon nā əabajini o udyo. ³ Reve malingata'a u damma, "She i lyawa upepu u lungusa ida, ko mala, ko udanga wan, she nā tsu zuwa rotsu e icin ya agbashi ə Əsula a tsu ni ili'i." ⁴ Mu uwua tā ana u deyi nu ucira ilaamba ya aza a na nlingata mā Əsula n zuwayi urotsu wā Əsula e icin i le. Laamba'a dāna tā ukpukukupa ukpaku nu ukpukukupa amunga nu ukpukukupa unashi (144,000). Ama a nda'a o uta tā diga o gundo va ama a Isra'ila kupa ne ejere. Ele da aza a na nlingata mā Əsula n zuwayi urotsu:

⁵⁻⁸ A yuwaan tā ama ukpukukupa kupa nu ukpukukupa ure (12,000) o ugundo wa Yahuza,† a yuwaan tā ama ukpukukupa kupa nu ukpukukupa ure (12,000) o ugundo wā Roben waru urotsu.

A yuwaan tā fo ama ukpukukupa kupa nu ukpukukupa ure (12,000) o ugundo wa Gado, na ama ukpukukupa kupa nu ukpukukupa ure (12,000) o ugundo wa Asha.

Waru a yuwaan tā ama ukpukukupa kupa nu ukpukukupa ure (12,000) o ugundo wa Nafutali, ąvu waru a yuwaan ama ukpukukupa kupa nu ukpukukupa ure (12,000) o ugundo wa Manasa.

A yuwaan tā ama ukpukukupa kupa nu ukpukukupa ure (12,000) o ugundo wa Saminu, na ama ukpukukupa kupa nu ukpukukupa ure (12,000) o ugundo wā Levi.

A yuwaan tā ama ukpukukupa kupa nu ukpukukupa ure (12,000) o ugundo wa Isaka, ąvu a yuwaan ama ukpukukupa kupa nu ukpukukupa ure (12,000) o ugundo wā Zebelun.

A yuwaan tā ama ukpukukupa kupa nu ukpukukupa ure (12,000) o ugundo wā Isuhu, waru a yuwaan tā ama ukpukukupa

kupa nu ukpukukupa ure (12,000) o ugundo wa Banyami.†

Suru suru a yuwaan tā ama ukpukukupa ukpaku nu ukpukukupa amunga nu ukpukukupa unashi (144,000) urotsu.

Abajini o obolo a yuwaan tā Əsula aganda

⁹ Ana ayi ndolo kotoi, ąvu n kālyuwa dāda me enei de obolo a ama a la'a tā abundā a na vuma aa gura kece le suru. O uta tā ətsumā e ida, o gundo, na ama, ne elentsu suru, ąvu e isawan ə makākan mā ndanāta n tsugono na Magiri'i. O oto tā ətugu ə uri, suru nle ə guzā tā ashuwashuwa e ekere e le. ¹⁰ A dāna tā a yisaali na əabajini o udyo,

"Əsula a tsu a da obolo na Magiri'i a wawa ntsu,
Əsula a tsu u tā nden ə ndanāta n tsugono."

¹¹ Nlingata mā Əsula a suru obolo na azagbain ni ili i wuma i nashi'i ə dāna tā lo mishin zuzu nā ndanāta n tsugono. A kādato tā ə ndanāta n tsugono ąvu a yuwaan Əsula aganda. ¹² A dāna tā adansa, "Tsū ta dansa Əsula a tsu a tā mgbain,
Lyawa tsu yuwaan niyi ica,
tsu ca niyi tsugbain nu urevu,
tsu to godyusho yi,
u tā nu ucira nu ukadu,
əzā ə yi a da suru babu ukotu.
Lyawa wo o'wo ne!"

¹³ Avu zaghain tā ece mu, "Nan zane da gba aza a na o otoi ətugu ə uri? Te da o utai?"

¹⁴ Avu n usu, "Zaghain, n reve shi, amma ąvu vu reve tā."

Reve u damma mu, "Ele nda ele da aza a na a yuwaan ankuri a kabai asuvu nā ətsumālimā agba ə kuwā shi. A za'wā tā ətugu e le cece nā mpasa m Magiri'i za na zuwai o o'woi u'uri.

¹⁵ "Adama o ndolo ə tā mishin ə makākan mā ndanāta n tsugono tsā Əsula.† A ta yuwusaan yi əganda urana na ayin ətsumā ə Aa'lisamapada ə yi. Waru za na ri nden ə ndanāta a u tā danu obolo ne ele tsāra u kālyuwa le ulobonu.

¹⁶ "Ama a nda əqā dashi yuwan ambulu shi, waru akuli əqā dashi reme le shi. Urana u buwa a damaton le shi, babu usuduwu u na wāju'wan le, ¹⁷ adama a na Magiri'i za

na ri zuzu n̄ ndanat̄ n̄ tsugono to o'wo za va aguba le. U ta tara le a tyo ubat̄ u na mini ma na ma tsu ca wuma moo utusā. Waru Asulā ta tasa abara e le."

8

Eerepu e cindere

¹ Ana Magiri'i'i m̄ r̄abuwai eerepu o urotsut e cindere o ndolo, a uwua ilama de zuva shi, hali akapi a rumu ta.

² Avu me ene nlingata m̄ Asulā m̄ gbagbain n̄ cindere mishin a makakan m̄ Asulā, avu a ushi avana.

³ Avu malingata m̄ Asulā mo ro ma tawā wi isawan elime a masa'a.† U danā t̄ uguzu n̄ matada za na a yuwin n̄ zinariya na a kulatosuyi ili i maguru.† U ushi t̄ ili i maguru i nda n̄ abunda obolo na avasa a ama a Asulā suru. Ayi malingata'a u zuwa t̄ sadaka nda a masa'a ma na a yuwin n̄ zinariya na ri de a makakan m̄ ndanat̄ n̄ tsugono'o. ⁴ Ili i maguru i ndolo i danā t̄ a makulā a matada ma na malingata'a ma danai uguzu n̄ ayi, avu waru mikyon obolo na avasa a ama a Asulā a rawa de zuva ubata wa Asula. ⁵ Avu u tara akinkina de a masa'a avu u shiton matada'a. Avu wo oco yi a tyo o uvadi. A yuwan t̄ elemu a abunda, n̄ tsata tsa abunda ni imadatsu, avu waru a yuwan uramosu wi ida nu ucira.

Nlingata n̄ nashi mi ivulā t̄ avana

⁶ Avu waru nlingata n̄ cindere n̄ na n̄ danai na avana e cindere a danā ufobu u na ee ivulā le.

⁷ Ana malingata mo ufaru me ivulai aavana a yi, dada nlingata n̄ variyi atayan obolo na akina ujambāru n̄ mpasa a tyo o uvadi. Avu akina'a a kulato aabaci a t̄ atsuma a abaci a ta'atsu o uvadi, dada u lungusai danga na anlya suru a na a ri pe atsuma a aabaci a nda.

⁸ Dada waru malingata me ire me ivulai aavana a yi. Avu a vari ili i ro gashi abajini a masasan ma na m̄ ri a makulā na akina atsuma a mala. Aabaci a t̄ atsuma a abaci a ta'atsu u mala'a wo o'wo t̄ gashi mpasa.

⁹ Avu ili suru i na i ri pe atsuma a aabaci

a mala'a suru a kuwa, antsun a na a ri pe atsuma a aabaci a mala'a suru a lungusa le ta.

¹⁰ Ana malingata m̄ Asulā ma ta'atsu me ivulai aavana a yi, avu abajini a talyo'o za na a kulusa gashi aakata a akina, o uta diga zuva a tyo e ida. Avu u riya a aabaci o udolu a t̄ atsuma o dolu ta'atsu na aabaci a lyusu mini ma t̄ atsuma e esu a ta'atsu. ¹¹ Aala a talyo'o ndolo a da Agumā o Okono. Aabaci a t̄ atsuma abaci a ta'atsu a mini o ndolo a kambā t̄ okono. Ama n̄ abunda a kuwa t̄ adama a na mini'i u danai okono lon.

¹² Avu malingata m̄ Asulā m̄ nashi me ivulai aavana a yi. Avu ili i ro i faba urana dada u lungusai aabaci a t̄ atsuma a abaci a ta'atsu vu urana, avu waru u faba woto ni italyo'o dada u lungusai aabaci a t̄ atsuma a abaci a ta'atsu o woto ni italyo'o. Avu mantsa me ekan me jebe, irumbu i da i danai atsuma a aabaci a t̄ atsuma a abaci a ta'atsu vu urana.* Avu woto ni italyo'o a 'yuwan a ca ekan a aabaci a t̄ atsuma abaci a ta'atsu a ayin.

¹³ Ana n̄ kalyuwai, avu me ene aqakuru a tsu'yan de zuva o mogogolo, avu mu uwua yi a yisaali n̄ abajini o udyo, "Atsumalima! Atsumalima! Atsumalima a ta cina ama suru a na a ri pa atsuma o uvadi, na akapi a nlingata m̄ Asulā n̄ ta'atsu n̄ na n̄ cigai e ivulai avana e le e ivula."

9

¹ Avu malingata ma tawun me ivulai aavana a yi, avu me ene ili i ro tsa talyo'o na riya diga zuva a tyo o uvadi. Ayi talyo'o o a ca yi t̄ makpatu'utsu tsara u kpatu'wā aqakari a aru'un lungu-lungu. ² Ana u kpatu'wā niyi, avu mikyon mu uta gashi mikyon n̄ na n̄ shitoyin aqakari a na a ri tapu na akina† a na a ri usuwu lon. Ayi mikyo'on n̄ shiton t̄ zuva avu u putsaa urana a na waa ca ekan dada gba ubata wo o'woi irumbu. ³ Avu akyun a abunda a cipa atsuma a mikyon o ndolo a tyo atsuma o uvadi, waru a tsura t̄ ucira u na aa tada ama tsa agashi. ⁴ A damma le t̄, "I ciga i 'yuwan i tada ama a na a ri n̄ rotsu va

* ^{8:12} Urana u tsu ca t̄ ekan irumu kupa ne ejere, amma a mantsa mo uguzu u nda, rumu kunla da goon u tsu ca ekan. Unata u da u ri na woto ni italyo'o, rumu kunla da goon a tsu ca ekan. A mantsa ma na aa casu ekan shi irumbu i da suru suru.

Asula e icin i le wan, she ama a na Asula a zuwayi rotsu va yi shi. Waru she i tada danga ko anlya wan.” ⁵ Asula a lyawa le ta a zuwaa ama o ndolo atsumalim a abunda hali woto ton, amma u lyawa le o una le shi. Mbal a n le n rotso ta cu'un vu mbala mu ugashi. ⁶ Atsum a rana ndolo, ama a ta zami ili i na yoo una le, amma aq tsura shi. A ciga a kuwa, amma aq tsura shi.

⁷ Ele akyu'un o rotso ta ido i na i ri ufobu adama o uvon. A ta no okokolo a zinariya a aci e le, waru urewesu u le u rotso ta urewesu wa ama. ⁸ Anji e le a tu uga'an gashi anji a amaci, anga e le waru gashi anga e ikamu. ⁹ A nl a ta atugu e irumu a nkakan n le. Elemu a na evelu e le aa yuwusan u yuwan ta gashi elemu e ido e ikeke yu uvon e iladi a 'yaw a ubata o uvon go'o. ¹⁰ A ta na aya e ezan e le aza a na a tsu ca le ucira u na a zuwaa ama atsumalim a hali woto ton. ¹¹ Mogono me le malingata ma Asula ma da ma na maa yuwusan tsugono a aakari a aru'un lungulu. Aala a yi a da Za vu Ulungusu, (na Tsuyahudat ayi da Abadan, na Tsuhelenit gba shi a tsu de yi ta Afoliyo).

¹² Atsumalim a o ufaru o koto ta. Amma atsumalim a o ro e re o ta lo a tawa.

¹³ Avu malingata ma Asula ma tali me ivula aavana a yi. Avu mu uwua udyo u yuwan adanshi na amu atsum a avana a mbang a m masa'a ma na a yuwain na zinariya, za na ri mishin a makakan ma Asula. ¹⁴ Udyo'o u damma ta malingata'a, “Bada nlingata n nashi aza a na Asula a shi a nlai a abajini o Udolu u Yufiriti!” ¹⁵ Dada u badai nlingata ma Asula n nashi'i, aza a na Asula o foboi a yuwan ulinga a rumu nu urana u nda obolo na woto u nda na adama aa'wan a nda. Dada a 'yawai tsara o una aabaci a ta atsum a abaci a ta'atsu a ama o uvadi mabula. ¹⁶ A uwaa ta asoja elime aza a na a danai ukumbu e ido. A damma mu ta a dan a ta ama ukpukupu udobonuwu ukpakure (200,000,000).*

¹⁷ Atsum a alavu alavu a va, me ene ta ido na aza a na a kumba nle. A nl a ta atugu e irumu a nkakan n le aza a na a danai ushili gashi akina, nu ulim a tsa aakaramuna, na mini ma tsusumba. Aci e

ido'o a yuwan ta gashi aci e ikamu, waru akina na mikyon na farinwuta o utusa a na le. ¹⁸ Ele mbala n ta'atsu n nda, (ele akina, na mikyon, na farinwuta na mo utusa a na vi ido'o) o una ta aabaci a ta obolo a ama atsum a abaci a ta'atsu a ama o uvadi suru. ¹⁹ Na vi ido dada ne goon shi, ezan e le a ta nu ucira u na a tada ama. Ezan e le a ta gashi iyo na aci a na a tsu kada ama.

²⁰ Amma ama a nda a kuwa atsuma a mbala n nda shi, a 'yuwan ta a na a vadala a lyawa iwuya i le. A lyuwa ta elime a yuwusaan otoni a lim a aganda, waru a ta yuwusaan amali a na a rumai na zinariya, na azurufa, na rumushili, na aza a na e she'ein na atali, na danga aganda. Amali a nda e tse ene shi, waru a tsu uwua ili i na a dammai shi, waru a tsu wala shi! ²¹ Ama a nda a lyawa munulai shi, ko mayan ma nkunu, na tsipere, na wivu shi.

10

Malingata ma Asula na matagada

¹ Reve n yuwisan alavu alavu, avu me ene malingata ma Asula mo ucira o utusa diga zuva. ² Avu u kanda'wa aciyayi ne eleshe gashi umuna, u shi ta na kambu ukandaruwu a aaci a yi. Avu urewesu wa yi u dala gashi urana, ana a yi waru gashi atsura a akina. ³ U tu uguzu na matagada ma na wu baruwai. U zuwa ta anana o usa'ani wa yi a mala, anana o ugula wa yi gba a alanga. ⁴ Reve u saala na abajini o udyo gashi udyo wu kamu. Ana u saalai, reve tsata n cindere n usu. ⁵ Ana tsata n cindere'e n yuwain adanshi, reve n fara madana. Avu mu uwua udyo de zuva adansa, “Vu soko ili i na tsata n cindere'e n dammai ulobonu, waru she vu dana le wan.”

⁶ Reve malingata ma Asula a ma 'yas an ukere usa'ani wa yi a tyo zuva. ⁷ Avu u kucina na ala a Asula, za na aq kuwa shi, waru za na yuwain zuva ni ida ni ili i na i ri pe atsum a le suru, a na amayun a da waa dansa. U damma ta, “Asula oo puro waru shi, kafu u yuwan ili i na u foboi. ⁸ Agba nn a malingata ma Asula me cindere me ivula aavana a yi, reve Asula a yuwan ili i na

* ^{9:16} Asoja 200,000,000 a dan a ta lo. Laamba nda ta abunda wa'ashi.

i ri usokowu hali ana'an, cine u dammai agbashi a yi, amasula."

⁸ Reve udyo diga zuva u d̄ewishe mu: "Kara a 'yawa vu ushi matagada ma na wu b̄aruwai, za na malingata m̄ Asula'a ma guzai."

⁹ Reve n kara a 'yawa ubata u malingata m̄ Asula'a, avu n damma yi u ca mu matagada'a. Reve u damma mu, "Vu tara matagada'a reve vu tama yi. O unā wā wu u tā dāna alimu tsi ishiki, agba a aqsuma a wu u tā dāna okono." ¹⁰ Reve n tara matagada ma na u dānai uguzu nā ayi avu n tama yi. Avu u dāna alimu tsi ishiki o unā u vā, agba ana n sodu niyi, reve wo o'wo okono gashi n ta shaama. ¹¹ Reve a damma mu, "Nā vu 'yuwan vu ciga vu dammisila ili i na Asula o foboi na waa yuwan na ama, ni ida, ne elentsu, waru nā ngono suru."

11

Ama e re a na o o'woi esu

¹ Reve n ushi aadanga o uritosu, avu Asula a damma mu, "Kara a 'yawa vu rito Aa'isamapada a Asula nā masa'a, reve vu kece ama a na a ri pe a yuwanus aganda. ² Amma she vu rito agalaci a Aa'isamapada'a wan, adama a na amu Asula n ca tā de aza a na a usu numu shi ubata'a. A ta yuwan tsugono tsa lyuci va a'wan a ta'atsu na akapi.* ³ N tā lyungu ama e re a vā, aza a na e enei ili i na i farai, adama a yuwan alajiya a amayun a va. O to oto itana i na o tso oto adama a atsumolangu waru a tā dāna a yuwanus alajiya a vā atsumā a a'wan a ta'atsu na akapi o ndolo." ⁴ Ama e re a na a yuwanus alajiya a adanshi a Asula e te isawan a makakan m̄ Asulazuva za na a yuwanus tsugono tsu uvadi mābulā. Ama e re'e ele da danga zetunt re waru nā wisawatan wi ifitila re. ⁵ Nnā za ro yuwan mpolo n na waa amaton le, reve akina o utā a nā le o kototo n'yuwatan n le. Tsunda tsa da Asula oo una za na yuwan mpolo n na waa amaton le suru. ⁶ A mantsa ma na a yuwanus alajiya e ikaka ya Asula, u ca le tā

ucira a putsaa ni iro'i. Waru a ushi tā ucira u na a kāmbāto mini mpasa, waru a zuwa cu'un vu mbałā suru a amaton uvadi. A ta gura yuwan illi i nda a mantsa ma na a cigai suru.

⁷ Na ama e re'e o koto alajiya e ikaka i le, reve aqđodo a na o utāi diga a aqāri a aru'un lungu-lungu a yuwan uvon ne ele. U ta lyuwa aci e le reve wu una le. ⁸ A ta vari lipule o ure u gbain u lyuci u na a varai Zagbain le a akpata.† A kurato tā lyuci'i nā Sodom† na Masar. ⁹ Ama suru, ni ida, nu ugundo, ne elentsu, a tā kalyuwā akwakwā e le. Agba aa lyawa za ro cido le shi, hali she na a yuwan rana ta'atsu na akapi. ¹⁰ Ama o uvadi suru a ta yuwan māzāngā adama a na ama e re a nda a kuwai. A ta yuwan abuki reve waru a lyungulai ne'e, adama a na amasula e re a nda a zuwa tā ama o sowo atsumālimā lon.

¹¹ Amma ana a yuwan rana ta'atsu na akapi, reve Asula a zuwa wivuwun u wuma atsumā a amasula e re'e waru. Reve a 'yon mishin, avu za na ene nle suru wu uwua wovon lon. ¹² Reve amasula e re'e a uwua abajini o udyo o utusā diga zuva adansa, "Tawai pa nda!" Reve a kara a tyo zuva atsumā e eleshe, n'yuwatan n le mishin a aqānlā e le.

¹³ Avu ida i rāmo nu ucira avu aabaci a tā atsumā a abaci kupa suru a rāmo atsumā a lyuci'i. Ama ukpukukupa ucindere (7,000) u da kuwai adama o urāmosu wi ida u ndolo. Avu aza a na a buwai wuma a uwua wovon lon, reve a ca Asula a na a ri zuva tsugbain.

¹⁴ Atsumālimā e ire o koto tā, agba za va ta'atsu tā lo a tāwa.

Aavana e cindere

¹⁵ Reve malingata m̄ Asula me cindere me ivulā aavana a yi, avu mu uwua nlingata m̄ Asula tā ma zuva a yuwanus adanshi nu ucira adansa,

"Asula a tsu waru nā za na u dangwai wo o'wo Zamawawa u tā nu ucira u na waa yuwan tsugono tsu uvadi suru,

* ^{11:2} Atsumā a aatagada a nda mantsa ma na a zuwai a'wan a ta'atsu na akapi u tā nu ucira abundā lon. A yuwan tā ulinga nā re koko'o. Ure u ro u na a yuwan ulinga nā ayi da "mantsa nā mantsa me re na akapi a mantsa." Ure u ro waru ayi da "woto amunga ne ejere," ure u ro waru ayi da "rana ukpukukupa nu ukpukure nā kupotāli" (1,260). Kalyuwā Wen. 11:3; Wen. 12:6, 14; Wen. 13:5.

waru Àsula a ta yuwan tsugono babu ukotu.”

¹⁶ Reve azagbain ushin nà àza a nàshi, àza a na à ri nden à ndanàta n tsugono a mákakan mà Àsula à kingyo nu urewesu u le e ida àvu a yuwaan yi aganda. ¹⁷ Reve a damma,

“Àsulazuva Mogono me Ili Suru, za na ri wuma gogo, waru u tà wuma mantsa suru, tsu to godyusho wu a na voo rocosu tsu ucira wà wu, waru vu fara tà tsugono.

¹⁸ Ama o uvadi a yuwan ta upan na avu, amma gogo mantsa mo upan mà wu ma rawa tà.

Mantsa ma da na vee ge'eto àkwakwà, àvu vu tsupa agbashi à wu. Vu ta tsupa amàsula à wu na ama a akizat à wu, vu ta tsupa ama a na a uwusa wovon wa ala à wu, diga a za ke'en à tyo a zaghain.

Waru vu tà lungusà za suru na tawayi nu ulungusu àtsumà o uvadi.”

¹⁹ Reve Àq'isamapada à Àsula de zuva à kpàtu'wà, reve e ene Akpati a Nzuwulait pe. Àvu a yuwan imadatsu, nà agiri'à, nà tsata, nu uràmosu wi ida na atayan a gbagbain.

12

Ka na aagangu

¹ Reve me ene iroci i gbain de zuva i na i zuwai za suru asalama. Ka dàna tà lo, umuna u na gba wu nlài urana u dà. Ùkuru tà ana à yi o woto. Wo oto tà ookokolo a na à ri ni italyo'o kupa ne ejere a aaci. ² U dànu tà limatan, àvu mbañà nà àtsumàlima a limata'an a zuwa yi yisaali. ³ Àvu me eneshi iroci i ro zuva, aagangu a gbain a shili na aci e cindere a na à ri na avana kupa. Aaci suru u tà nà mokokolo. ⁴ Àvu wizan wà yi u radaaabaci à tà àtsumà a abaci e italyo'o a ta'atsu suru diga e eleshe'e, reve u vari le à tyo o uvadi. Àvu aagangu'u e isawan à mákakan ma ka'a adama u sodushi mawu'un nu u matsan yi. ⁵ Reve u matsan mawun mo ulobo, za na ri nu ucira suru u na waa yuwan tsugono tsu ama o uvadi u nda. Àvu malingata ma

Àsula ma usa yi mawu'un reve u tewee Àsula adama u dànu à ndanàta n tsugono tsà yi. ⁶ Àvu ka'a u suma u uwa o ogozo, ubàta u na Àsula o foboo niyi. A tà kàlyuwa yi pe ulobonu hali a'wan a ta'atsu na akapi. ♫

⁷ Babu usan àvu e temushi uvon de zuva: zaghain vu nlingata ma Àsula Mika'ilu na nlingata mà yi mà Àsula a yuwan uvon na aagangu'u, reve aagangu'u nà nlingata mà yi fo à piri. ⁸ Agba aagangu'u u lyuwa aci shi, waru àqà dashi lyawa yi obolo nà nlingata mà yi à dànu zuva shi. ⁹ Reve Mika'ilu obolo nà nlingata mà yi mu utaqà abajini a aagangu'u diga zuva reve à caco yi obolo nà nlingata mà yi à tyo e ida. Aagangu a nda ayi da za na ri lo wuma nu ujimu. Ayi da za na à tsu de Mekerensu ko Male. Ayi da za na àqà lulumusà ama suru.

¹⁰ Àvu mu uwua nanza a yuwan adanshi diga zuva nà abajini o udyo adansa: “Gogo Àsula à tsu a ta wawa ama à yi! Gogo u ta yuwan ulinga nu ucira wà yi, reve u yuwan tsugono ana mogono! Gogo Zamawawa à vò yi to roco ucira wà yi a aci o uvadi!

Adama a na Mekerensu maaqà dashi isawan ubàta u na Àsula à tsu à ri shi,

waru waa tawisaa àza à tsu agbashi na addama na ayin nu urana shi. O utaqà tà Mekerensu diga zuva!

¹¹ Ama à tsu a lyuwa tà aci e Mekerensu adama a mpasa m Magiril'i, obolo na alajiya e ikaka i na aa yuwan. Aa uwusa wovon u na àqà kuwà shi.

¹² I yuwan mazangà suru ndu àdu na i ri nden zuva. Agba àdu na i ri nden àtsumà o uvadi na a mala, i to sowo àtsumàlimà lon.

Adama a na Mekerensu mà kàrà tà à cipa ya'a du, waru u fu utsutsu, adama a na u revei waa jima shi àvu e isawaton yi.”

¹³ Ana aagangu'u we enei a vari yi tà à cipa o uvadi, àvu u teme a sabusa ka na matsain mawun mo ulobo'o. ¹⁴ Reve ka'a u ushi evelu à abajini à àkakuru tsàra wu 'yawan à kàmbà ubàta wà yi o ogozo. Ubàta u na àqà kàlyuwa yi ulobonu hali

◊ 12:6 Wen. 11:2. ◊ 12:14 Wen. 11:2.

a'wan a ta'atsu na akapi, [◊] waru aagangu'u aa gura amaton yi shi. ¹⁵ Reve aagangu'u a puvu mini tsu udolu adama u lyuwa ka'a u kara na ayi. ¹⁶ Avu gba ida i kamba ka'a, reve u kpatu'wə unə wə yi reve u sodu mini ma na aagangu'u u puvuyi. ¹⁷ Reve aagangu'u u yuwan upan lon nə ka'a, avu u kara a 'yawə u yuwan uvon na akapi a muwun mu ka'a, aza a na o toniyi ili i na Asulə a dammai, waru o toniyi ikaka i na Yesu rito nle.

¹⁸ Avu aagangu'u e isawan a nge'en m mala.*

13

Aqdodo a na o utai ətsumə a mala

¹ Atsumə a alavu alavu a va avu me ene aqdodo o utesə ətsumə a mala. U tə na aci e cindere na avana kupa. Aavana suru a tə na mokokolo. Aaci suru u tə de ni idana ya aala i na yaa yuwusan adanshi a vama e ekere a Asulə. ² Ayi aqdodo a nda o rotso tə utasu, agba ana a yi a tə uga'an waru u tə ne eleme waru əkpata a ana a yi a tə uga'an, gashi nama gbain vu una na a tsu de biya. Unə wə yi waru u rotso tə unə wu kamu. Aagangu a ca tə aqdodo ucira unətə nə za və yi, avu waru u ca yi ndanata n tsugono nə tsugono. ³ Aaci a tə a dənə tə na aalana a wuntsu u na u rocoi a na o una niyi, agba wuntsu'u wi ina tə. Atsumə o uvadi vuma suru o'wo tə a asalama a aqdodo o ndolo. ⁴ Suru nle a yuwaan tə aagangu o ndolo əganda, za na cayi aqdodo ucira. Avu waru a yuwaan aqdodo'o əganda reve a damma, "Babu za na ri tsə aqdodo a nda! Babu za na aa gura lyuwa aci a yi."

⁵ Asulə a lyawa tə aqdodo o ndolo a yuwan uvadu nu ucira wə yi dada gba u yuwaan niyi adanshi a vama. Asulə a lyawa yi tə u dənə nu ucira u ndolo hali a'wan a ta'atsu na akapi. [◊] ⁶ Avu u dənə a yuwsaan Asulə adanshi a vama. Waru wi isula tə ala a Asulə, nu ubatə u na u ri inden, obolo na aza a na a ri zuva suru. ⁷ Asulə a lyawa yi tə u yuwan nləngi na ama a yi avu u lyuwa aci e le. A ca yi tə ucira u na u

la'ai gundo, ne elentsu, na ama, ni ida suru. ⁸ Ama suru a ta yuwaan yi əganda, ele da aza a na a danai ala e le ətsumə a aatagada a ama a wuma kafu a yuwan uvadi shi. Aatagada'a za Magiri'i ma na o unai da.

⁹ Vuma na ri na atsuvu, wu uwua.

¹⁰ Za na Asulə a dangwai adama e reme yi, e te reme yi.

Za na Asulə a dangwai adama o una yi nə matsun me pe'eni, a to una yi. Ayi nda u ta dansa ama a Asulə a ciga a 'yuwan a kaba asuvu avu waru a dənə nu ucawu wo okolo.

Aqdodo e ire

¹¹ Waru me enishe tə aqdodo o ro a na o utai diga e ida. U tə na avana e re gashi əzə a magirili, dada gba u yuwait adanshi nu udyo wa aagangu. ¹² Ayi aqdodo a nda wi isawan tə a makakan mə aqdodo o ufaru, avu u yuwan ulinga nə cu'un vu ucira na aqdodo o ufaru ari nə ayi. Adama o ucira o ndolo a zuwa tə ama o uvadi suru a yuwaan aqdodo o ufaru əganda, za na dənətə nə wuntsu u na wu una niyi avu wi ina yi. ¹³ Dada waru gba aqdodo e ire a yuwait əabajini e iroci yi ili ya asalama. U zuwa tə akina a cipa diga zuva a tyo o uvadi, ama gba a əkanla. ¹⁴ Asulə a lyawa tə aqdodo e ire a yuwan ili ya asalama a makakan mə aqdodo o ufaru. Adama e ili ya asalama o ndolo, u gura tə lumə ama o uvadi. U zuwa le tə a rumu əamali a aqdodo o ufaru, za na o unai nə matsun me pe'eni agba u kambə tə wuma. ¹⁵ Asulə a lyawa tə aqdodo e ire a yuwan əamali'i adama wo o'wo wuma, adama waru u gura yuwan adanshi waru u gura zuwa le o una aza a na a yuwaan niyi əganda shi. ¹⁶ A zuwa tə ama suru a yuwan rotsu o ukere usa'ani ko e icin i le, ko ama a gbagbain a da ko muwun, ko əzə o utsuru ko alambi, ko agbashi ko aza a na a ri agbashi shi.

¹⁷ Aza a na a ri nə rotsu da goon aa lyawa a tsula waru ele da goon aa lyawa a wina. Ayi urotsu u nda ayi da urotsu wa aala a aadodo ko laamba na ee isawan a aala a yi.

¹⁸ U to lobono vu tsurə ugbozu adama vu reve laamba və aqdodo'o! Nə vu ri nu

* ^{12:18} Adanshi a Asulə o ro a zuwa tə guzu nda ətsumə o uguzu wa 17, ozo o ro gba tsunda tsa da a zuwa nle, cine uguzu wa 18 u ri. Akapi a Adanshi a Asulə gba shi idanshi i nda ətsumə a əadivə a 13 uguzu wa 1 u da a zuwa nle.

◊ ^{13:5} Wen. 11:2.

ugbozu, vu te reve yi. Laamba va yi ayi da ukpakutali na kupotali na aza a tali (666), waru laamba'a u ta a nden ma aala a vuma.

14

Magiri'i na ama ayi

1 Avu me ene Magiri'i mishin a Masasan ma Sihiyona.*† Ama ukpukupu ukpaku nu ukpukupu amunga nu ukpukupu unashi (144,000) a danq tā mishin obolo na ayi. Ele da aza a na a dānai e icin i le ala a Magiri'i na Dada va yi. **2** Mu uwua tā nanza a adanshi de zuva. Udyo wā yi u rotso tā ilama i mini ma abundā ma na mo ocusho ko tsa tsata tsu ucira. U shon tā gashi mesun ma ama a abundā a wa'asa ikumburu. **3** Ele da ama ukpukupu ukpaku nu ukpukupu amunga nu ukpukupu unashi (144,000) a tā mishin zuzu na ndanata n tsugono, obolo ni ili i wuma i nashi, na azagbain. A danq tā a canasa ishipa i sa'avu, za na babu za na aa gura rito yi, she ele goon. Ele da aza a na a tsupayi o utaq nle atsuma a ama o uvadi suru. **4** Ele da ama a na a lyawai aciyele cece a na a 'yuwain a yuwan tsipere, adama o ndolo a da a ri cece. O toni tā Magiri'i ubatā u na u tyoyi suru. A tsula le tā atsuma a ama reve a ca le tsa makuda ma kucci vu ufaru, reve a ca Asulā na Magiri'i. **5** A tsu yuwan epen shi, waru a ri nu unusu shi.

Nlingata ma Asula n ta'atsu

6 Avu me enishe malingata ma Asulā ma 'yawan zuva lon. U ciga tā u damma ikaka ya Alabari a Sa'anit a na a ri n koto shi a tyo ubatā wa aza a na a ri pe nden atsuma o uvadi, ele da ida, na gundo, ne elentsu, obolo na akapi a ama a na buwai. **7** Reve u damma na abajini o udyo, "I ciga i 'yuwan i ca Asulā tsugbain avu i yuwan adanshi a tsugbain tsā yi. Adama a na mantsa ma yuwan tā a na wee ge'eto ama o uvadi suru. I ca yi tsugbain, adama a na ayi da u yuwan uvadi na zuva, mala ne esu a mini a na o utusa e ida."

8 Reve malingata ma Asulā me ire ma 'yawan zuva cine za vu ufaru yuwan avu u reme adansa, "Abajini a lyuci a Babilia a

riya ta! Ayi lyuci gbain da za na tsipere tsā yi tsa zuwai ida suru a yuwan ili yi idaba. U yuwan tā gashi wo o'woto le tā ososowi na tsipere tsā yi, ili i nda i ta zuwa Asulā a ca le atsumalima."

9-10 Avu waru malingata ma Asulā ma ta'atsu u toni le, a saalasa, "Ama a na a yuwayin aqdodo o ndolo aganda suru avu waru a yuwaan aqamali a yi aganda, a tā nu urotsu wā aqdodo e icin i le ko e ekere e le. Asulā o to sowoto le masayan ma inabi mo oforo ma yi. Masayan ma nda a sula yi na mini shi, waru Asulā na aciyayi a da a tsuyin oforo a yi atsuma o mokoto mo upan mo ndolo. Cu'un va ama o ndolo o to sowo atsumalima na akina tā makulā a farinwuta lon a makakan ma nlingata ma Asulā ma akiza obolo na Magiri'i. **11** Akina a na aqkulato le u to o'wo babu ukotu. Ama a na a yuwayin aqdodo o ndolo aganda obolo na aqamali a yi waru a ri nu urotsu wa ala a yi a lipu le, atsumalima o to obolo ne ele ayin nu urana." **12** Ili i nda suru u ta dansaa aqā e Itoni a yuwan ankuri atsuma a nden n le. Ama a nda ele da aza a na a yuwan tsutoni na wilā wā Asulā, avu waru o toni Yesu na amayun.

13 Avu mu uwua udyo zuva adansa, "Dana ili i nda: Aza aba'un a da aza a na a kuwai diga gogo a 'yawā adama e Itoni yi Zaghbain!"

Reve Ruhu usu, "Ee, a te ivuwan atsuma a linga va atsumalima a na a yuwusan, linga sa'ani le na a yuwusain to toni le."

Ugasa wu uvadi

14 Dada n kalyuwai, avu me ene eleshe a uri. Ili i na i rotsoi vuma danq tā nden de e eleshe'e. U tā no ookokolo a zinariya a aaci a yi waru u tā nu ugonu wa alya uguzu o ukere wā yi. **15** Avu waru malingata ma Asulā mo ro mo utā atsuma a A'a'isamapada, avu u saalaa vuma na ri nden e eleshe na abajini o udyo, "Fara ikani nu ugonu wā wu. Ili i na i lobonoi a kana atsuma o uvadi e ina tā de, gogo da mantsa ma na wu ntsayi o golobo le." **16** Avu za na ri nden e eleshe'e u rono ugonu wā yi, dada gba u kanai ca'an vu uvadi.

* **14:1** Sihiyona aala o ro a Urishelima a da, ubatā u nda u ta yuwan adanshi adama a abajini a lyuci va ama a Asulā.

¹⁷ Avu me enishe malingata mā Asulā me ire za na utai de a Aa'isamapada a zuva, waru u dānā tā nā matsun ma alya o ukere wā yi. ¹⁸ Avu waru malingata mā Asulā mo ro ma ta'atsu, za na ri nu ucira e ekere a akina, wu utā de a masa'a. Ayi malingata mā Asulā ma nda u de tā malingata mā Asulā me ire adansa, "Tara matsun ma wali mā wu əvu vu pada atacit a alya o uvadī adama a na limatan vā yi e ina tā." ¹⁹ Dada gba malingata mā Asulāt mā vutalai matsun mā yi ətsumā o uvadī. Dada u bolotoi limatan na ri pe ətsumā o uvadī a tyo ubatā u na o kpoko nle. Ne da gba Asulā o tsu kpoko əzā e iwuya nā waa casu le oforo. ²⁰ O kpoko tā muwun ma ataci'i a alanga a lyuci gbain, əvu mpasa mu utā ubatā u na o kpoko nle gashi udolu u na u ri imili ukpakure (200) uga'an nā əru'un ana uton.

15

Mbalā n cindere mu ukosu

¹ Avu me enishe abajini e iroci de zuva a na a zuwai ama suru o o'woi a asalama. Nlingata mā Asulā n cindere mā bānā tā mbalā n cindere mu ukosu. Nā Asulā o koto a casu ama oforo nā mbalā n ndolo, wā dashi yuwan upan waru shi. ² Reve me ene ili i na i rotsoi mala mā madubi* ma na a jambarai na akina. Avu waru me enishe aza a na a lyuwai aci a əadodo nā aamali a yi, ayi da əadodo za na a danai aala a yi nā laamba. A dānā tā mishin zuzu nā mala mā madubi, waru a guzā tā ikumburu i na Asulā a ca nle. ³ Reve a cana ishipa i na Musat aagbashi a Asulā a canai əvu waru a cana ishipa i na Magiri'i ma canai, adansa, "Avu da Asulazuva Mogono me Ili Suru, vu ta yuwusan abajini abajini e ili ya asalama.

Vu ta yuwusan tsugono tsu uvadī u nda suru.

Atsumā e ili i na vaa yuwusan suru amayun a da obolo nu ulobonu.

⁴ Vuma suru ta ca wu tsugbain, Asulazuva! Ama suru a ta damma, 'Vu tā nā tsugbain nu ucira.

Babu vuma na ri na akiza, she əvu goon.

* ^{15:2} Ayi "madubi" ayi da Ashingini a tsu de "masukacı".

Ama o uvadī suru a tā tawā a yuwaan wu aganda.

Ama ene tā mejoge me ili i na vu yuwait suru."

⁵⁻⁶ Avu me ene de zuva, nlingata mā Asulā n cindere aza a na a bānāt mbalā n cindere o utā pe ətsumā o Upasu wa Akizat a Aa'isamapada. Za suru oto tā itana i uri i na i dānai a madala, a kāndā'wā tā amuna a na a dāvai nā zinariya a nkākān n le.

⁷ Atsumā e ili i wuma i nashi i ndolo za tā ca tā malingata mā Asulā biti aakwanu a zinariya tapu nā ətsumalimā a Asulā, za na ri nā wuma u babu ukotu, a tsun ətsumā o uvadī. ⁸ Avu Upasu wa Akiza'a u shiwan nā mikyon n na moo utusa diga de ubatā u tsugbain tsā Asulā nu ucira wā yi. Babu vuma na aa gura uwa pe ətsumā a Aa'isamapada o ndolo she nā mbalā n cindere n na nlingata n cindere n ndolo n tawayi n koto.

16

Akwani o upan wā Asula

¹ Mu uwua tā abajini o udyo de a Aa'isamapada a dansaa nlingata mā Asulā n cindere'e, "Yawai yo oco akwanu e cindere o upan wā Asulā a ətsumā o uvadī."

² Dada malingata mo ufaru mā 'yawai dada wo ocoi ili i na i ri pe ətsumā a aakwanu a yi ətsumā o uvadī. Dada dodī vu mbalā mu usan lon o utai a lipu va aza a na a dānai nu urotsu wā əadodo'o waru a yuwayin aamali a yi aganda.

³ Avu malingata me ire mo oco ili i na i ri pe ətsumā a aakwanu a yi a tyo ətsumā a mala, dada gba mala mo o'woi mpasa gashi mpasa mā əakwakwā a vuma, reve ili i na i ri pe wuma ətsumā a mala'a suru a kuwa.

⁴ Reve malingata ma ta'atsu mo oco ili i na i ri pe yi ətsumā a aakwanu a yi a tyo ətsumā o dolu ne esu a mini, reve a kāmbā mpasa. ⁵ Dada mu uwai malingata ma na mā kālyuwusā mini ma dammai, "Avu da Asulā a Akiza.

Avu da vu ri wuma gogo, waru vu tā lo wuma kuci!

U tu ulobonu u na vee ge'eto uvadī tsunda.

⁶ Azā e iwuya a zuwa tā mpasa ma ama a wu nā ma amasulā n yene.

Adama o ndolo a da vu ca nle mpasa o sowoi.

A tsura tā ili i na a cigai!"

⁷ Avu mu uwuwa udyo o utusā diga a masa'a adansa:

"Ee, Asulazuva Mogono me Ili Suru,
Ure u na vu tsu ca ama e iwuya oforo
amayun a da waru wu ntsaa tā."

⁸ Avu malingata mā nashi mo oco aakwanu a yi zuva vu urana, avu Asulā a lyawa urana'a wu vāvā ama nu usuduwu wā yi. ⁹ Avu abajini o usuduwu wu vāvā ama suru, dada a yuwayin ala a Asulā adanshi a vama, za na tāwayi nā mbālā n ndolo. Nā ne suru a 'yuwan tā a vadala o unusu u le avu waru a 'yuwan a cuwa tsugbain tsā yi.

¹⁰⁻¹¹ Avu malingata ma tawun mo oco ili i na i ri pe atsumā a aakwanu a yi a ndānātā n tsugono tsā aadodo, reve ida i na waa yuwan tsugono tso o'wo irumbu. Ama a na a dānātē pe a dānā tā a magaga ma anga me le adama a na antsu e le a tā a mbālā lon. Nā ne suru a yuwaan tā Asulā adanshi a vamat reve a 'yuwan a vadala a kāmbā ubātā wā Asulā tsārā a lyawa iwuya i le.

¹² Dada waru malingata mā tāli mo ocoi ili i na i ri pe atsumā a aakwanu a yi a tyo a abajini o Uduolu wā Yufiriti dada mini mo udolu'u u 'yewei. Ni ili i ndolo i fara, dada ngono diga asana aqā tāwā nā aosoja e le. ¹³ Avu me ene otoni a limā a ta'atsu a na o rotsoi opodo. A to utusā o unā wā abajini a aagangu, nā o unā wā aadodo o ufaru nā waru o unā wā aadodo e ire vumavasula ve open. ¹⁴ Ele otoni a limāt a nda a tā nu ucira u na aa gura yuwan iroci yi ili ya asalama. A 'yāwā tā bātā o ngono mu uvadi suru, tsārā o boloto le ubātā u tā tsārā a yuwan uvon na Asulā Mogono me Ili Suru a abajini o urana u na wee ge'eto ama.

¹⁵ Reve Zgbain damma, "Zuwai atsuvu! N tā lo a tāwā cine vivu tsu tāwā vuma babu urevu. Asulā a ta zuwaa vuma na ri e ipiri ni itana yā yi ufobu aba'un, adama u wala atabu ama e ene atabu a yi, wu uwuwa wono wan."

¹⁶ Avu otoni a limā'a o boloto ngono'o ubātā u tā, ubātā u na a tsu de Amagedon na Tsuyahuda.

¹⁷ Avu malingata me cindere mo oco ili i na i ri pe atsumā a aakwanu a yi de e eleshe. Dada Asulā a yuwan adanshi nā abajini o udyo diga de a ndānātā n tsugono atsumā a A'a'isamapada, adansa, "N koto tā ili suru." ¹⁸ A yuwan tā imadatsu nā agirī'a nā tsata tsā abundā, dada gba ida i rāmoi nu ucira u na u la'ai aza a na aa yuwan tsugbain tsā yi. ¹⁹ Abajini a lyuci o ndolo e ne'eshen tā toto uta'atsu, reve ilyuci i ro atsumā o uvadi a rāmo suru suru. Avu u cuwan nā nusu lyuci gbain va Babīla, avu waru u zuwa ama a Babila o sowo oforo a na a ri atsumā o mokoto mo upan mā yi. ²⁰ Ana ida i jingadai tsundolo, ida i memere mā mini suru nā nsasan m bete'we tā. ²¹ Reve abajini abajini a atayan a riyaqā ama diga zuva. Ume wa atayan u rawa tā uritowu wu ume ukpaku.* Amma adama a na Asulā a lyunguwā nle na atayan tsārā u ca le atsumālimā lon ama a yuwaan yi tā adanshi a vama.

17

Aashakala a ka obolo na qadodo

¹ Avu malingata mā tā atsumā a nlingata n cindere n ndolo aza a na a ri na akwanu e cindere u tāwā ya'a vā reve u damma mu, "Tāwā, n to roco wu cine aa ca aashakala a na ama suru e revei atsumālimā, ayi dada abajini a lyuci a na a suwai zuzu nā dolu vā abundā. ² Ngono mu uvadi n yuwan tā tsipere nā ayi, waru ulambu u wono wā yi u zuwa tā ama suru o o'wo gashi ososowi a marā atsumā a tsipere tsā yi."

³ Avu atsumā a alavu alavu'u a na Ruhu roco numu, reve malingata mā Asulā ma tara mu a tyo o ogozo. Dada me enei ka ro nden a aadodo a saan. A dana tā wisulusa wā Asulā a lipu vā aadodo'o ubātā biti, waru u dānā tā na aci e cindere na avana kupa. ⁴ Ayi ka'a wo oto tā itana i tsugono i na i ri sawun dān-dān na aza a na a ri saan. Waru wo otowiso tā ili i na a yuwan nā zinariya, na atali a madala icu'un icu'un ni iyedi yi ikebe.† O ukere usa'ani wā yi u tā lo nā mokoto ma zinariya mā marā tapu, ayi dada ili yi idaba yā abundā nā tsipere tsā na waa yuwan tsugbain tsā yi. ⁵ A cin vā yi a dana

* **16:21** Ume wa atayan u la'a tā ume u bufu siminti.

ta de aala a na a ri nu urevu wu usokowu, "Amu da Babilia vu ucira, mma va ashakala suru suru, mma va aza a na a yuwusan ili yi idaba suru suru atsumā o uvadī."

⁶ Reve me ene ka'a u sowo mpasa ma aza a na a yuwusan adanshi a sa'ani a Asulā, aza a na o unai adama a na a danai uguzu nā Yesu ubgamu. U zuwa yi tā wo o'wo ososowi.

Ana me ene niyi mo o'wo tā a asalama lon. ⁷ Dada malingata'a me ece numu, "Nye i zuwai vu ri a asalama? N ta damma wu ili yu usokosu yi ka nda obolo nā aqdodo a na u kumbai, za na ri na aci e cindere na avana kupa. ⁸ Ayi aqdodo a na ve enei nda gogo u dānā tā wuma, amma gogo aakwakwā a da. U ciga tā motaa atsuma a aakarī a qru'un lungu-lungu, reve u karā a tyo ubātā u na Kristi Zamawawa oo kototo yi suru suru. Ama a na a ri pa o uvadī u nda, aza a na Asulā a danai ala e le atsumā a aatagada a ama a wuma shi ana a yuwain uvadī, a ta yuwan asalama abundā nā a kalyuwā aqdodo'o. U dānā tā wuma, agba gogo u tu ukwā, agba u tā kambisā wuma.

⁹ "I ciga tā okolo a sa'ani o urevu tsārā i reve ili i nda. Ele aci e cindere o ndolo ele da agadī e cindere a na ka ndolo ri nden. Aci o ndolo waru ngono n cindere n da a dansa. ¹⁰ Ngono n ton n riya tā de, gogo za vā tālī da ri o tsugono, za ve cindere koto u tāwā shi, agba tsugono tsā yi tsaa jima shi. ¹¹ Ayi aqdodo u dānā tā wuma, amma gogo aakwakwā a da, waru ayi fo ayi da mogono mā kunla. Atsumā o ngono n cindere n ndolo n da wu utāi, waru u tā pe a mmalu a tyo ubātā u na oo kototo yi suru suru.

¹² "Ele avana kupa a na ve enei, ele da ngono kupa n na koto a yuwain tsugono shi, agba a tā tsurā ucira u na aa yuwan tsugono tsu ngono obolo nā aqdodo hali rumu tā. ¹³ A tā usu a ca yi ucira nā tsugono tse le. ¹⁴ A ta yuwan uvon nā Magiri'i, agba Magiri'i mo ndolo ma ta lyuwa aci e le adama a na ayi da Zagbain a aci a azagbain nā Mogono mo ngono suru suru. Ama a yi ele da aza a na u deyi waru u dāngwa le tā waru a tā kurusu yi na amayun kuci."

¹⁵ Ayu malingata'a ma damma mu, "Dolu na ve enei, bātā na aashakala a ri nden da, ele da obolo a ama, ni ida, ne elentsu, nā

gundo. ¹⁶ Avana kupa nā aqdodo a na ve enei a ta 'yuwan aashakala'a. A ta usa ili i na u ri nā ayi suru əvu a lyawa yi atabu. A ta yanzala lipu vā yi reve a tama yi, reve waru o koso kulāto akapi a lipu vā yi na akina. ¹⁷ Ngono kupa nda n ta yuwan ne adama a na Asulā a zuwa le tā a yuwan ili i na u cigai. Adama o ndolo a tā usu suru nle a ca aqdodo o ndolo ucira u na woo o'wo le mogono. A ta yuwan tsutoni nā aqdodo o ndolo hali mantsa ma na Asulā a zuwa ifosi yā yi i shiwan. ¹⁸ Ayi ka na ve enei ndolo ayi da abajini a lyuci a na a ri nu ucira za na mogono mā yi mo o'woi mogono e ekere o ngono e ida suru atsumā o uvadī."

18

A lungusa tā Babila

¹ Ana alavu alavu a na me enei ka na kumbai aqdodo o ndolo a karai, dada me enei malingata mā Asulā mo ro a mācipā diga zuva. U tā nu ucira lon, əvu ekan a gbain o utā diga ya'a yi, reve wi ikana uvadī. ² Reve u saala nu ucira: "Abajini a lyuci va Babilia a lāngā tā suru surū.

Ama a buwa pe shi, otoni a limā icu'un icu'un i da i ri pe nā nden.

Waru nnunu mi idaba icu'un icu'un i da i ri pe nā nden.

³ Idā suru o o'wo tā ososowi a mārā mā yi, ayi da maluwa mā tsipere tsā yi. Ngono mu uvadi suru n yuwan tā tsipere nā ayi,

waru aza a awina a tsu tsurā tā ikebe yā abundā

adama a na u cigai ili i sa'ani yā abundā."

⁴ Ayu mu uwvisa udyo u ro diga zuva adansa:

"Ama a vā, utāi atsumā a lyuci gbain ndolo, tsārā i yuwan unusu cine ayi u yuwain wan, tsārā waru i tsurā oforo cine ayi wāa tsurā wan.

⁵ Nusu vā yi rawa tā aaganga o obolo a na a rawai de zuva, waru koto Asulā e icina ni iwuya i na u yuwusain shi.

⁶ I ciga i 'yuwan i yuwaan yi cu'un vi ili i na u yuwain cine u yuwain a tyo e ekere a akapi.

Amayun, i tsupa yi toto ure n̄ cu'un vu
unusu u na u yuwain.

I ciga i 'yuwan i tsun m̄ra
ma na m̄ri nu ucira toto ure o mokoto ma
yi,
cine u foboyi akapi.

⁷ U ca t̄ aciyayi tsugbain lon,
avu waru u tsurā ili i na u cigai suru.

I ca yi ətsumalimā n̄ ətsumolangu lon.

U ta yuwusaan aciyayi uvadu, avu u
damma,

'Apa mu nden,
əmu ka da na n ri a yuwusan tsugono.

N ri n̄ vali na əq̄ kuwa mu shi,
adama o ndolo m̄aq̄ shon adama ə yi shi.'

⁸ Adama a na Babilia ka 'yəsaɪn avangaci
tsundolo,

waa jima shi,

avu Əsulə a ca yi ətsumalimā nu
ubanakun,

avu waru ama ə yi ə kuwa,
waru u ta yuwan ambulu.

Akina ə t̄ kuləto yi,
adama a na Əsulə a na ee ge'eto yi,
ə t̄ nu ucira."

⁹ Ngono mu uvadī n na n yuwain tsipere
n̄ ayi reve a lyuwa ətsumā o utsuru w̄
yi, e te ene mikyon m̄agugwā ma akina
za na aa lyuwa yi, ə t̄ shon reve a yuwan
ətsumolangu adama o ndolo. ¹⁰ E isawan
t̄ alanga, adama a na o to wovon a na o
to sowo ətsumalimā cine woo sowuso. A ta
damma,

"Atsumalima!

Cine w̄a dānā wu n̄ ətsumalimā,
əbajini ə lyuci n̄ lyuci vu ucira Babilia,
adama a na ətsuma a rumu t̄ oforo ə t̄wā
wu t̄!"

¹¹ Waru aza a awina ətsuma o uvadī ə ta
shon waru a yuwan ətsumolangu adama ə
yi, adama a na babu za na aa tsula itana i
na aa winasa. ¹² Apa ili'i: zinariya, n̄ azu-
rufa, na atali a madala e ikebe, t̄ ni iyedi yi
ikebe, t̄ ni itana i na i la'ai aza a na a yuwain
n̄ tsikilu, ni itana i na i ri sawun dān-
dān, ni itana yu ulobonu i na i ri saan,
n̄ danga icu'un icu'un i na i ri n̄ maguru
mo uyo'o lon, na akapi e ili i na a yuwayin
na anga a agiwa n̄ danga vi ikebe, n̄
rumushili, ni irumu, na atali e ikebe o usaa,

¹³ ni ili i m̄aguru t̄ i na ə tsu de furenkisen
n̄ mur̄ adama o usa'an, waru adama a
masa'a, waru adama o usukumu ə lipu,
n̄ masayan ma inabi, n̄ mani'in, n̄ yira,
ni ishina, ni inan, ni ikyon, ni ido, obolo
ni ikeke yi ido i na a tanusu itana, obolo
na agbashi, na ama a na e remei ubaṭa o
uvon.*

¹⁴ Aza a awina a ta damma yi,
"Ili i sa'ani i na vaa zuwusaa okolo suru o
koto t̄a,
waru ili i na yaa zuwusa wu vo o'wo
ulobonu ə puwān ta,
vaa dāshi tsurā le waru shi!"

¹⁵ Aza a awina, aza a na ə tsurāi ut-
suru adama a na a winaa niyi itana'a, e
te isawan alanga n̄ əyi, adama a na a ri
e iladi i na oo sowo ətsumalimā cine əyi
woo sowuso. Ə ta shon avu waru a yuwan
ətsumolangu. ¹⁶ A ta damma:

"Atsumalima!

Atsumalimā a ta cina wu avu əbajini ə
lyuci a nda!

U dānā t̄ o otosu itana yi ikebe,
ni itana i sawun dān-dān, ni itana i na i
ri saan lon.

U oto t̄ waru ili i na a yuwain n̄ zinariya,
na atali a madala e ikebet icu'un icu'un!

¹⁷ Atsumā ə rumu t̄ avu ə lungusā utsuru
w̄ yi suru!"

Zagbain vu uluwu u wantsun u gbain
suru na alingi ə yi ə te isawan alanga n̄
əyi. Waru aza a na a yuwusan mmalu
ətsumā a antsun a mala ə te isawan alanga
n̄ əyi, ne da fo aza a na a yuwusan pe aw-
ina e itana i na ə t̄wāyi ətsumā a antsun.
¹⁸ A ta saala lon ne e ene mikyon ma ak-
ina ma na maa lyuwa yi, "Koto a yuwan
cu'un v̄a əbajini ə lyuci vu mgbain nu ucira
tsunda shi!"

¹⁹ A t̄ tsun m̄abulā a aci e le tsārā o roco
ə t̄ na ətsumolangu. Waru a ta damma:

"Atsumalima,

Atsumalimā a ta cina wu avu əbajini ə
lyuci!

Abajini o utsuru ə yi a zuwa tsu t̄ suru
ntsū

tso o'wo nu utsuru.

Gogo ətsuma ə rumu t̄ o koto t̄ suru."

²⁰ Adu aza a na i ri zuva,

* ^{18:13} Atsumā e ili i m̄aguru o 6olo t̄ n̄ furenkisen, ili i t̄ i da na aza a na əz̄a o urevu ə t̄wāyi Yesu une'e.

i yuwan mere,
adama a na Asulà a lungusa tà de Babilia.
Adu ama a Asulà,
obolo na ajiya na aza a na a dansa ikaka ya
Asulà i zangana.

Adama a na Asulà e ge'eto yi tà
adama e ili i babu ulobonu i na u yuwaan
ndu.

21 Reve malingata mo ucira ma tara
aatali a gbain, gashi aatali a yira, avu u vari
yi atsumà a mala reve u saala:

“Babila, avu lyuci gbain,
cine n variyi aatali a nda,
ne da Asulà aa lungusa wu nu ucira u
gbain!

Ama aà dashi ene lyuci nda waru shi.

22 Ko za aà dashi uwwa ama a wa'asa ikum-
buru shi,
ko ndobiya shi,
ko ama e ivulusà papin ko avana shi.
Ko za aa dashi yuwan ulinga atsumà a wu
shi.

Waru ko za aà dashi uwwa ilama i yira shi.
23 Ko za aà dashi ene ekan e ifitila a wu shi.

Waru ko za aà dashi uwwa udyo u vali ko
ka a yuwan lolo shi.

Aza a awina e itana a shi tà a la'a ama o
uvadi suru ucira.

Tsuboci tsà wu tsà pusàan tà ama o uvadi
suru ugbozu.

24 Asulà a ca tà Babila atsumàlimà
adama a na wu unai amàsula,
na ama a Asulà suru.
Ee, Babila una tà akapi a ama atsumà o
uvadi suru.”

19

Ama a na a rizuva ayuwaan tà Asulà ica

1 Ana malingata mo ucira'a mo kotoi
adanshi, reve mu uwwa mesun mà abajini
o obolo a ama zuva a yisaali:

“A cuwa Asulà!

Iwawi, nà tsugbain, nu ucira za và Asulà a
tsu a da!

2 Cine waa casu ama e iwuya oforo amayun
a da waru wu ntsaa tà.

Wi isawaton tà cine waa ca aashakala o
ucira o ndolo atsumàlimà,
za na zuwai ama o uvadi a nda a yuwan
tsipere nà ayi.

Asulà a tsupa yi tà adama a na wu unai
agbashi a yi.”

3 Reve waru a saalisa:
“A cuwa Asulà!
Mikyon ma akina n na n kulatoi lyuci
gbai'in
n kàrà tà a gawusan babu ukotu!”

4 Avu azagbain ushin nà aà a nàshi
obolo ni ili i wuma i nàshi a kađato avu a
yuwaan Asulà aganda, za na dàñai nden a
ndanàta n tsugono. Avu a damma, “Ami!†
Tsu cuwai Asulà!”

Abuki o lolo a Magiri'i

5 Reve mu uwwa nanza e dewu atsumà a
ndanata ma Asulà'a, adansa:
“Suru ndu aza a na aà ri ama a gbain
na aza a na aà ri azagbain shi,
suru ndu aza a na aa yuwsaan Asulà
aganda

damma niyi, ‘Tsu ca wu tà tsugbain.’ ”

6 Reve mu uwwa mesun mà abajini o
obolo a ama zuva a yisaali. U tà gashi
magugwà mà abajini a mini a riyisà nà
mesun ma tsata ma gbain. Mu uwwa le tà
adansa:

“Cuwai Asulà!

Adama a na Asulazuva a tsu, Mogono me
ili suru suru, Mogono ma da!

7 Tsu yuwin mere
reve waru tsu zangànaï.
Tsu cuwai tsugbain tsà yi!

Adama a na mantsa ma yuwan tà
ana aa yuwan abuki o lolo a Magiri'i'i.
Kasa'avu và yi fobo tà aciyayi adama o
ndolo.

8 Asulà a ca yi tà utugu u lolo,
u na u la'ai utugu u na a yuwin nà tsikilu,
waru u tà cece a madala.”

(Utugu'u ayi da ili i sa'ani i na ama a
Asulà aa yuwsan.)

9 Reve malingata mà Asulà'a ma damma
mu, “Vu dana ili i nda: Asulà a ta zuwaa
za suru na a banuyi a tyo ubatà wà abuki
o lolo a Magiri'i'i aba'un.” Avu waru
malingata'a u dammisà, “Ili i nda i na Asulà a
dammai amayun a da.”

10 Avu n kađato a makakan ma malin-
gata'a adama n yuwaan yi aganda, amma
avu u damma mu, “O'o, she vu yuwaan mu
aganda wan! Amu aagbashi a da tsà wu nà
aà e Itoni, aza a na a guzai amayun e ili i
na Yesu palu'wai. I yuwaan Asulà aganda!”

Adama a amayun a na Yesu palu'wai
ayi da i zuwai ama aa yuwusan adanshi e
ikaka ya Asula.

Za na kumbai do uri

¹¹ Reve me ene zuva ukpātu'u, nā do uri
lo mishin. Waru za na dānai ukumbu o
do'o aala a yi gba Za vā Asula na Amayun.
U tsu yuwan tā uge'etosu mejoge waru u
tsu yuwan tā uvon u na wu ntsayi. ¹² Esu
a yi a dāna tā a madala gashi akina, waru
wo oto tā okokolo a abunda. A dana tā aala
a lipu vā yi, agba ayi da goon u revei urevu
wā yi. ¹³ Avu wo oto atugu a gbagbain a
na a tsupuyi atsumā a mpasa. Aala a yi a
da "Aadanshi a Asula." ¹⁴ Asoja a zuva a
kumba tā ido i uri waru o tonishi yi ta. O
oto tā itana i uri, aza a na a la'ai aza a na
a yuwain nā tsikilu, waru a ri cece. ¹⁵ Avu
matsun me pe'eni ma wali mo utā o unā wā
yi, reve u yuwan ulinga nā ayi u lyuwa aci
e ida. U ta yuwan tsugono tse le na aadanga
a rumu. U to roco ucira wu upan wā Asula
Mogono me Ili Suru, nu u kpoko umatsun
u inabi ubatā u na o kpokuso masayan.
¹⁶ Ubata wā atugu a gbagbain a na a palai
aagutsu a yi, a dana tā:

MOGONO MO NGONO NĀ ZAGBAIN VA
AZAGBAIN.

¹⁷ Reve me ene malingata mo ro mishin
pe o urana. Avu u yuwaan asala a na a
ri a tsu'yan zuva suru adanshi nā abajini
o udyo: "Tāwāi! I boloto adama i lyuwa
ilyalya ya abunda ya abuki a na Asula oo
fobo! ¹⁸ Tāwāi! Yi kādā lipu vu ngono, nā
nan yali a asoja, nā asoja, obolo nā lipu vi
ido na aza a na a tsu kumba le. Tāwāi! Yi
kādā lipu va ama suru: aza a na a ri agbashi
na aza a na a ri agbashi shi, na azagbain, na
aza a na a ri azagbain shi!"

¹⁹ Avu me ene aadodo obolo nā ngono
mu uvadi suru, obolo nā asoja e le o
bolotosu adama a yuwan uvon nā za na
kumbai do'o nā asoja a yi. ²⁰ Reve e reme
aadodo'o, obolo nā vumavasula ve epen
za na yuwaan niyi ulinga wa asalama.
(U yuwan tā ulinga wa asalama o ndolo
adama u pusān aza a na a dānai nu urotsu
wā aadodo'o aza a na a yuwayin aamali a
yi aganda.) Aadodo'o nā vumavasula ve
epe'en a vari le tā wuma atsumā a mala
ma akina ma na mā kulusā nā farinwuta.

²¹ Za na ri ukumbu zuva vu do'o wu una tā
asoja'a suru nā matsun me pe'eni'i ma na
mā dānai o utusā o unā wā yi. Avu asala
a kādā lipu le suru hali atsumā e le o o'wo
bafā-bafā.

20

A'wan ukpākukupa

¹ Ana za na kumbai do uri lyuwai aci a
aadodo'o, nā vumavasula ve epe'en, obolo
nā asoja e le, reve me ene malingata mā
Asula a cipusa diga zuva, u guza tā akani
o ugbamu nā makpātu'utsu mā aakari a
arū'un lungu-lungu. ²⁻³ Avu malingata'a
me reme aagangu'u, za na dānai yo diga
de za na fo a tsu de Mekerenkesu ko Male.
Avu u tara akani'i avu u takpara yi. Reve
u vari yi atsumā a aakari a arū'u'un. Avu
u katsu unantsu wā aakari a arū'u'un nā
makpātu'utsu ma na u dānai nā ayi uguzu
o ukere, reve u to unantsu'u cine za lo na
aa gura kpātu'wā yi shi. Nā Mekerenkesu
ma ciga ma 'yuwan u dānā pe hali a'wan
ukpākukupa (1,000). A mantsa mo ndolo,
waa gura lulumā ama o uvadi shi. Na
a'wan o ndolo o koto, avu malingata'a mā
bādā yi mantsa wa'a.

⁴ Reve me ene ndānātā n tsugono nā
abunda, waru aza a na a ri de nden aza a
na Asula a cayi ucira u na aa yuwan tsug-
ono tsa da. Kwisa va aza a na n'yuwatan
n kukodoi a aci e le a da adama a na a
dammai ikaka ya Yesu obolo na adanshi
a Asula. Ama a nda a yuwaan aadodo'o
ko aamali a yi aganda shi, waru a ushi
urotsu wā yi e icin i le ko e ekere e le
shi. A kamba tā wuma reve a danu a
ndānātā n tsugono'o, avu a yuwan tsugono
obolo nā Kristi Zamawawa hali a'wan uk-
pākukupa (1,000). ⁵ Ayi nda ayi da mantsa
mo ufaru ma na Asula aq 'yasān ama diga
o ukwā. (Akapi a akwakwā a kāmbā
wuma shi, hali she na a'wan ukpākukupa
o ndolo o koto.) ⁶ Aza a na Asula a 'yasain
atsumā o ukwā a mantsa ma nda a yuwan
tā mazāngā lon, ele ama a yi a da. Oo
kototo le atsumā a mala ma akina shi, za
na o'woi ukwā we ire. O to o'wo nan ganu
avu a yuwaan Asula nā Zamawawa vā yi

na u dangwai aganda, reve a yuwan tsugono obolo na ayi hali a'wan ukpukukupa (1,000) o ndolo.

Asula a lyuwa ta aci a Male

⁷⁻⁸ Nna a'wan ukpukukupa'a (1,000) o koto, malingata'a ma tā bādā Male ubātā u na wu nlā niyi. Reve wu utā avu u pusāq̄ ama e ida aza a na a bazai atsumā o uvadī ugbozu. Idā i nda i da a tsu de Gogu na Magu. Male'e mo to boloto le ubātā u tā, ubātā u na aa yuwan uvon. A tā dānā abundā a na za lo aa gura kece le shi. ⁹ A baza tā suru atsumā o uvadī reve a kāndāruwā uvalātā wa ama a Asula ayi da lyuci na u cigai. Reve gba akina a tāwā diga zuva reve u kototo le. ¹⁰ A shi tā de a vari aqadodo'o obolo na vumavāsulā ve epen vā yi atsumā a mala ma akina ma na ma kulusā na farinwuta, reve waru a vari Mekerenkesu'ut pe, za na pusayin ama a nda suru ugbozu. Akina'a a ta zuwa suru nle o sowo atsumalimā ayin nu urana babu ukotu.

Uge'etosu wu ukosu

¹¹ Avu me ene ndanātā n tsugono n uri za na ri mgbain, reve me ene za na ri de nden. Ana u rocoyi aciyayi, reve ida na zuva puwān waru ko za enishe le waru shi. ¹² Waru me ene tā aza a na a kuwai de lo mishin a makākān ma ndanātā n tsugono'o, aza a na a ri ama a gbagbain na akapi a ama a na a buwai. Reve a kpātu'wā atagada a na a dānai ili i na vuma yuwan suru. Reve a kpātu'wisā aatagada o ro, aatagada a na a dānai aza a ri obolo na Asula kuci.* A yuwaan tā aza a na a kuwai de uge'etosu e ili i na a yuwan, cine a ri udanu atsumā a atagada'a. ¹³ Avu ama a na a kuwai atsumā a mala e isawan a makākān ma ndanātā n tsugono'o, adama Asula a yuwaan le uge'etosu. Ukwā obolo nu Ukwisā a tāwāq̄ na akwākwa a na a ri pe atsumā e le, reve Asula a yuwaan le uge'etosu e ili i na a yuwan. ¹⁴ Avu a vari Ukwā nu Ukwisā atsumā a mala ma akina. (Ayi mala ma akina ma nda, ayi da ukwā we ire.) ¹⁵ Reve a vari ama atsumā a mala ma akina,† ele da aza a na a dānai ala e le atsumā a aatagada a ama a wuma shi.

* **20:12** Idanshi ya aatagada i na a yuwayin ulinga u damma tā "Aatagada a Ama a Wuma."

21

Zuva sa'avu ni ida i sa'avu

¹ Ana alavu alavu a Asula o uge'etosu wu za suru kotoi, reve me ene zuvat sa'avu ni ida i sa'avu. Zuva vu ufaru ni ida yu ufaru a puwān tā, waru babu mala mo ro. ² Avu me ene Lyuci va Akiza na Asula a lyunguyi, za na ayi da Urishelima† sa'avu, waru u dānā tā a cipusā diga zuva. Lyuci sa'avu'u u dānā tā gashi kasa'avu na otoi utugu u lolo adama o lolo vā yi, waru gogo u tu ufobu u na wāq̄ 'yawā u ga'an na vali vā yi. ³ Reve, mu uwua za ro e dewu diga a ndanātā n tsugono'o, adansa, "Gogo ndanātā ma Asula n tā atsumā a ama! Utā dānū obolo ne ele, waru o to o'wo ama a yi. Asula na aciyayi u tā dānā obolo ne ele, waru u tā dānā Asula e le. ⁴ Utā tasa abara o urewesu u le suru. Za buwa aq̄ kuwā waru shi, ko ke'en. Ko za aa yuwan atsumolangu shi, ko u shon, ko wu uwua mbałā waru. Akuci e ili suru a puwān tā."

⁵ Avu za na ri nden a ndanātā n tsugono'o u damma, "Kalyuwai! N tā kambatosu ili suru usa'avu!" Reve u damma mu, "Vu dana ili i nda, adama a na adanshi a nda amayun a da waru a ta zuwaa le ucira."

⁶ Reve waru u damma, "N yuwan tā ili i nda suru! Amu da Alfa† na Omiga.† U ta dansa amu da Ufaru waru amu da Ukosu. N ta ca za na ri a uwusa akuli suru mini u sowo diga e esu aq̄ mini ma na me yeneshe ma na maa casu wuma. Agba aa tsupa shi.

⁷ Aza a na a lyuwai aci aq̄ tā ushi ili i nda ya'a vā: N to o'wo Asula e le, ele waru o to o'wo muwun n vā. ⁸ Amma ama a nda gba'a shi aq̄ tā tsurā ubātā atsumā a mala ma akina ma na ma kulusā na farinwuta: Owovoton, waru na aza a na a kambatoi aciyele ili yi idaba adama o unusu u na a yuwan, na azā a mona, na azā e tsipere, na aza a na a yuwan suru. Ayi da ukwā we ire."

Urishelima sa'avu

⁹ Avu malingata mo ro ma tāwā ma damma mu, "Toni mu! N to roco wu usheli

u na waa yuwan lolo nā Magiri'i'i." (Malingata ma nda, za tā da ătsuma a nlingata n cindere n na n dānai uguzu na akwanu e cindere aza a na ă dānai pe na mbālā n cindere n na a yuwain o ukosu.) ¹⁰ Reve Ruhu vā ăsulă shiton mu, ăvu malingata'a ma tara mu ă tyo o mogogolo ma masasan mo uga'an. De da u roco numu Lyuci va Akiza na ăsulă ă lyunguyi, za na ayi da Urishelima'a, waru u dānā tā ă cipusă diga zuva. ¹¹ Lyuci'i u shiwan tā nā tsugbain tsă ăsulă waru ne ekan a madala gashi mini mă shili nā mini mă ăvu'un vadamma atali e ikebe, waru u tā cece tsă madubi ma na vaa gura ene ili ye elime. ¹² Avu ă kandāruwă yi nu ukari wu ubāmu wu uga'an. U dānā tā nā nāntsū kupa ne ejere waru unāntsū suru u dānā tā nā malingata mă ăsulăt e ipiri yă yi. A nāntsū'u a dāna tā ala o gundo kupa ne ejere a aza a Isra'ilā, aala ă tā suru o unāntsū u tā. ¹³ Eebele suru u tā nā nāntsū ta'atsu: aza a ta'atsu asana, aza a ta'atsu waru ugana, aza a ta'atsu uyagi, na aza a ta'atsu alivu. ¹⁴ Ukari u lyuci'i gba a suwa yi tā zuva va atali a gbagbain kupa ne ejere. A aatali suru a dāna tā aala a aajiyā ă tā ătsuma a kupa ne ejere ă Magiri'i'i.

¹⁵ Malingata ma na mă dānai a adanshi nā ămu mă dānā tā na aadanga a na a yuwain nā zinariya. U ta yuwan ulinga nā ayi tsără u rito lyuci'i, nā nāntsū vā yi nā kari vā yi.* ¹⁶ Ana u rito niyi, reve we ene u tā gashi aakpati. Washin we ebele ă yi nu uga'an u mishin wā yi unāta u da ă ri: mili ukpakukupa nu ukpakuton (1,500) u da. ¹⁷ Reve malingata'a mo rito ukari'i, agba nu uritosu u vuma ubāmu wā yi u tā zuzu na ana ukpakure nā kupa nā aza ă tāli (216). ¹⁸ Ukari'i a suwa yi tā na atali a na ă ri a madalat gashi akina ă shili na akina ă mini ma ăvu'un. Ili suru ătsuma ă lyuci'i a yuwan yi tā nā zinariya na ri

cece tsă madubi ma na vaa gura ene ili ye elime. ¹⁹⁻²⁰ Aatali suru ătsuma a atali kupa ne ejere'e e ikyun yu usaa'a aatali e ikebe ko'o da. Ozo o ro ă tā ushili, ozo o ro gba shi mini ma tsusumba, ozo o ro gba mini mă ăvu'un, ozo o ro gba mini ma akaramuna.† ²¹ Nāntsū kupa ne ejere'e iyedi kupa ne ejere e ikebe a da. Unāntsū suru a yuwan yi tā nā yedi tā. Ure u gbain wā ătsuma a lyuci'i a yuwan yi tā nā zinariya na ri cece tsă madubi'i.

²² Me ene ăq'isamapada ătsuma a lyuci'i shi, adama a na ăsulazuva Mogono me Ili Suru nā Magiri'i'i mo o'wo tā ăq'isamapada'a. ²³ Lyuci'i waa zama urana ko woto adama u ca yi ekan shi, adama a na tsugbain tsă ăsulă tsu ta casu yi ekan waru Magiri'i'i u te ikanasa yi gashi fitila. ²⁴ Ama o uvadī suru ă tā dānu pe ătsuma e ekan a na e ikanasa lyuci'i. Ngono waru n tā tāwāq nu utsuru u le de. ²⁵ Nāntsū lyuci'i tā dānā ukpătu'u urana suru. ăq' ăsulă le shi, adama a na aa yuwan de ayin shi, ko ke'en. ²⁶ A tā tāwāq ni ili yu ulobonu nu utsuru wa ama o uvadī ătsuma ă lyuci'i. ²⁷ Ko ke'en a lyawa ili i wuya i uwa pe shi, waru za na yuwain ili yi idaba, waru za na yuwain epen aa lyawa yi u uwa pe shi. She aza a na a danai ala e le ătsuma a aatagada a ama a wuma ă Magiri'i ele da aa uwa pe.

22

Udolu u na waa casu wuma

¹ Ana malingata mă ăsulă'a mo kotoi o rocosu mu lyuci sa'ăvu'u, ăvu waru u roco mu udolu u na u ri nā mini ma na maa casu wuma. U shi te ikanasa tsă madubi ma na vaa gura ene ili ye elime. Reve u uwa e yeneshe ă ndanătă n na ăsulă nā Magiri'i'i ă ri nden. ² Reve u yene ă cipă e memere mo ure mă lyuci'i. Danga na aa matsasan muwun n na maa casu wuma ă tā lo a nge'en mu udolu'u biti. A tsu matsan tā

* ^{21:15} Nā vuma teme mmalu diga Isalka ă 'yawă Jos, reve u kămbisă toto uta'atsu, ăyi da u ri unătă nā washin wu uñabu wā ăabajini ă lyuci'i. † ^{21:19-20} Ele icu'un ya atali kupa ne ejere a nda, suru nle ă tā na ala nā Tsunasara obolo nā Tsugana. Apa cine ă tsu de le nā Tsugana: Za vu ufaru ăyi da jasper, she sapphire, she chalcedony, she emerald, she sardonyx, she carnelian, she chrysolite, she beryl, she topaz, she chrysoprase, she jacinth she amethyst. Apa cine ă tsu de le nā Tsugana: Za vu ufaru ăyi da yasfa, she saffir, she agat, she zumurrudu, she onis, she yakutu, she kirisolat, she beril, she tofaz, she kirisofaras, she yakinta she ametis. [Aza ă KLP: a dāna tā ala a atali o ndolo fo ununa a dāna nle nā Tsunasara nā Tsugana, cine a dāna nle'e wu uta tā a NIV na Adanshi ă ăsulă a Tsugana.]

kupa nu ure a aa'wan, u tə o woto u tə. Ama o uvadī a ta yuwusan ągumā nā ąvu'un e le. ³ Unā u na Ąsulą a yuwayin de ili biti a tawa yi tə. Ndānātā n na Ąsula nā Magiri'i'i a ri nden u to o'wo pe ą lyuci'i. Ąvu agbashi ą yi a yuwaan yi ąganda. ⁴ E te ene urewesu wa Ąsula waru aala ą yi a tə dānā udānu e icin i le. ⁵ Aą dāshi yuwan ayin waru shi. Aa zama ekan a fitila ko ekan o urana waru shi, adama a na Ąsulazuva Ąsula a ta ca le ekan. Reve a yuwan tsugono babu ukotu.

Utawu wa Yesu

⁶ Reve malingata'a u damma mu, "Adanshi a nda amayun a da, waru ili i na ąa usu da. Waru Ąsulazuva Ąsula za na tsu ca amāsula Ruhu və yi, u lyungu tə malingata mā yi u roco agbashi ą yi ili i na yaa fara babu ujimu."

⁷ Yesu tə damma tə, "Uwwai! N tə lo a tāwā gogo. Aatagada a nda a damma tə ili i na yaa fara gogo na alanga jima. Ąsula a ta zuwaa aza a na ą kuruyi ili i nda aba'un."

⁸ Amu da Yahaya, za na uwai waru we enei ili i nda suru. Reve ana mu uwai waru me ene nle suru, ąvu n kādāto adama n yuwan ąganda a ana a malingata mā Ąsula ma na mo roco numu ili i nda.

⁹ Amma ąvu u damma mu, "Ko ke'en! She vu yuwaan mu ąganda wan! Amu fo aagbashi a da tsə wu, obolo na amāsula ąza ą wu, na aza a na ąa kurusu adanshi a na ą ri a aatagada a nda. Vu yuwaan Ąsula ąganda!"

¹⁰ Reve u damma mu, "She vu putsaa ama e reve ili i na a dammai ątsumā a aatagada adama e ili i na yaa fara gogo ni ili i na yaa fara na alanga a jima wan. Mantsa ma na ili nda yaa fara waa jima shi. ¹¹ Hali mantsa mo ndolo mā tāwā, ama a na aa yuwusan iwuya suru a lyuwa elime nā mayan me iwuya, aza a na waru aa yuwusan ili yi idaba a lyuwa elime nā mayan me ili i ndolo. Aza a na waru aa yuwusan ili i sa'ani a lyuwa elime nā mayan me ili i sa'ani, aza a na waru ą ri na akiza a 'yuwan a ciga a suma iwuya."

¹² Yesu damma tə waru, "Uwwai! N ta lo ą tāwā babu ujimu. N tə tāwā adama n ca ama suru iliyinkapa ko ątsumalimā adama e ili i na a yuwain. ¹³ Amu da Alfat

nā Omiga.† U ta dansa ąmu da Ufaru waru ąmu da Ukosu. Ąmu dā n yuwain ili biti, ąmu da waru ątayo e ili biti.

¹⁴ "Ąsula a ta zuwaa aza a na a ątsumā ątugu e le cece aba'un, adama o ndolo a ta lyuwa muwun mu udāngā n na maa casu wuma, reve a uwulai nu unāntsū a uwa ątsumā ą lyuci'i. ¹⁵ Agba a ta putsaa icu'un ya ama a nda na aa uwa ątsumā ą lyuci'i: Aza a na o o'wotoi aciyele idaba nu unusu u na aa yuwusan, nā ąza ą nkunu a uwa pe shi. Waru ąza ą tsipere, nā ąza ą mona ma ama a uwa pe shi. Ne da waru ąza ą amāli, na ama a nā aa yuwusan epen suru a uwa pe shi.

¹⁶ "Amu Yesu, n lyungu tə malingata mā və u ca du ikaka i nda a tyo ubāta wā ąza e Itoni. Amu da Ikyun, ana Akaya, nā Mawun ma Tsukaya mo ugundo mo Mogono Dāwuda.† Amu da Talyo'o na tsi Ikana nā Wasasa."*

¹⁷ Ruhu və Ąsula nā kasa'avu Magiri'i'i a damma tə, "Tāwā!" Lyawa za na uwai adansa tāwā biti u damma "Tāwā!" Za na aa uwusa akuli suru, lyawa u tāwā, za na cigai u sowo mini ma na maa casu wuma lyawa u tāwā u sowo pere.

Ukosu

¹⁸ Amu Yahaya, n to ronuso aza a na a uwai ikaka ya aatagada a nda atsuvu. Ikaka'a adama e ili i na yaa farasa gogo ni ili i na yaa fara na alanga jima da. Nā vuma ro dāshi ili i ro ątsumā e ikaka i nda, Ąsula ą tādāshi yi ątsumalimā. U ta zuwaa yi mālā n cindere n na n cuduwai ątsumā a aatagada a nda. ¹⁹ Waru nā za ro fodo ili i ro ątsumā e ikaka i na i ri ątsumā a aatagada a nda, Ąsula a ta putsaa yi na wāq ushi aba'un a na a yuwain adanshi ątsumā a aatagada a nda. Waru Ąsula a ta putsaa yi na waa lyuwa muwun mu udāngā n na maa casu wuma, waru waa lyawa cu'un vuma ndolo u dānu ątsumā ą lyuci va akiza'a shi.

²⁰ Yesu, za na dammai ili i nda suru amayun a da, u damma tə, "Amayun, n tə lo ą tāwā babu ujimu."

Ami. Tāwā, Yesu Zagbain!

²¹ Lyawa Yesu Zagbain roco suru ndu isa'ani i gbain yā yi. Ami.†

* ^{22:16} Talyo'o nda, ayi da Ąshingini ą tsu de "zangada."

